

JĪVARĀJA JAINA GRANTHAMĀLĀ

- 1 *Tiloyapannatti* of Yātiśābha, an Ancient Prākrit Text dealing with Jain Cosmography, Dogmatics, etc. Prākrit Text and Hindi Translation, Part I, edited by Drs. A. N. Upadhye and H. L. Jun, Double Crown, pp. 38-532, Sholapur 1943. Rs. 12
- 2 *Yāśastilaka and Indian Culture*, or Somadeva's Yāśastilaka and Aspect of Jainism and Indian Thought and Culture in the 10th Century, by Prof. K. K. Hindiqui, Vice-Chancellor, Gauhati University, Double Crown, pp. 8-540, Sholapur 1949. Rs. 16
- 3 *Tiloyapannatti*, as above No. 1, Part II, with Indices etc., Double Crown, pp. 116-540, Sholapur 1951, Rs. 16
- 5 *Pāradaapurāṇa* of Śubhicandra, A Sanskrit Text dealing with the Pāṇḍava Epic with Hindi Translation etc.

Printed by S. R. Sardesai, B.A., LL.B., Navin Samarth Vidyalaya's

Samarth Bharat Press, 41 Budhwat Peth, Poona 2

Published by Walchand Devachand Shetye, B.A., Hony. Secretary,

Jaina Samishti Samratgala Sangha, Phaltan Galli, Sholapur.

श्रीः

जीवराज-जैन-ग्रन्थमालायाः चतुर्थो ग्रन्थः

ग्रन्थमालासंपादकौ

प्रा. आदिनाथ उपाध्यायः * प्रा. हीरालालो जैनः

श्री-त्रिविक्रमदेव-विरचितं

प्राकृतशब्दानुशासनम्

स्वोपज्ञवृत्तियुतम्

तच्च

पाठान्तर-परिशिष्टादिभिः समलंकृत्य

पुण्यपत्तनस्थ-वाडियाकॉलेजान्वितेन

तथा काशीविश्वविद्यालयस्यमयूरभञ्जप्राध्यापकपदान्वितेन

संस्कृत-प्राकृतादि-भाषाप्रधानाध्यापकेन

वैद्योपाह्वश्रीपरशुरामशर्मणा

संपादितम्

प्रकाशकः

शोलापुरीय-जैन-संस्कृति-संरक्षक-संघः

विक्रमसंवत् २०११] वीरनिर्वाणसंवत् २४८१ [ऐशवीयसंवत् १९५४

[सर्वेऽधिकाराः स्वायत्ताः]

मूल्यं दश रूपिकाः

जीवराज जैन ग्रन्थमालाका परिचय

सोलापूर निवासी ब्रह्मचारी जीवराज गौतमचन्द्रजी दोर्शा कई वर्षोंसे ससारसे उदासीन होकर धर्मकार्यमें अपनी वृत्ति लगा रहे हैं। सन् १९४० में उनकी यह प्रबल इच्छा हो उठी कि अपनी न्यायो-पार्जित सपत्तिका उपयोग विशेष रूपसे धर्म और समाजकी उन्नति के कार्यमें करें। तदनुसार उन्होंने समस्त भारतका परिभ्रमण कर जैन विद्वानोंसे साक्षात् और लिखित सम्मतिथी इस बातकी संग्रह की कि कौन से कार्य में सपत्तिका उपयोग किया जाय। स्फुट मतसचय करलेनेके पश्चात् सन् १९४१ के ग्रीष्म कालमें ब्रह्मचारीजीने तीर्थक्षेत्र गजपंथा (नाशिक) के शीतल वातावरणमें विद्वानोंकी समाज एकत्रित की, और उहापोहपूर्वक निर्णयके लिए उक्त विषय प्रस्तुत किया। विद्वत् समेलनके फलस्वरूप ब्रह्मचारीजीने जैन संस्कृति तथा साहित्य के समस्त अंगों के संरक्षण, उद्धार और प्रचार के हेतु 'जैन संस्कृति संरक्षक सघ' की स्थापना की, और उसके लिए ३००००) तीस हजारके दानकी घोषणा कर दी। उनकी परिग्रहनिवृत्ति बढ़ती गई, और सन् १९४४ में उन्होने लगभग २०००००) दो लाख की अपनी संपूर्ण संपत्ति सघको ट्रस्ट रूपसे अर्पण की। इसी संघके अंतर्गत 'जीवराज जैन ग्रन्थमाला' का संचालन हो रहा है। प्रस्तुत ग्रंथ इसी मालाके चतुर्थ पुष्प है।

ब्रह्मचारी जीवराज गौतमचन्द्रजी

अनुक्रमणिका

प्रधानसंपादकीय वक्तव्यम्—GENERAL EDITORS' NOTE	vii-viii
संपादक-प्राक्-कथनम्—PREFACE	ix-x
प्रस्तावना—INTRODUCTION	xi-xxxviii
संदर्भ-ग्रन्थ-लेखसूची—BIBLIOGRAPHY	xxxix-xlii
त्रिविक्रमदेव-विरचितं प्राकृतशब्दानुशासनम्	१-२४०
प्रथमं परिशिष्टम्—	
त्रिविक्रमसूत्रपाठः, हेमचन्द्रीयसूत्रपाठेन सह संतुलितः	२४१-२७७
द्वितीयं परिशिष्टम्—	
सूत्राणामकारादिक्रमेण सूची	२७८-२९९
तृतीयं परिशिष्टम्—	
छन्दश्छायापद्धतेनाभिमत त्रैविक्रमीयः सूत्रपाठः	४००-४१५
चतुर्थं परिशिष्टम्—	
अपभ्रंशपद्यसूची	४१६-४२१
पञ्चमं परिशिष्टम्—	
त्रिविक्रमशब्दानुशासनस्था देश्यशब्दसूची	४२२-४५६
षष्ठं परिशिष्टम्—	
धात्वादेशसूची	४५७-४७१
(अ) संस्कृत-प्राकृत	४५७-४६१
(अ) प्राकृत-संस्कृत	४६२-४७१
सप्तमं परिशिष्टम्—	
भरतनाट्यशास्त्रनिबद्ध प्राकृतभाषाणां स्वरूपम्	४७२-४७५
शुद्धिशोधनम्	४७७-४७८

GENERAL EDITORS' NOTE

MOST of the Prakrit Grammars, perhaps with the exception of Vararuci's *Prākṛta-prakāśa*, have enjoyed greater popularity only in a particular region of India. This is true of Trivikrama's Prakrit Grammar (*Prākṛta-Śabdānuśāsanam savṛttikam*) as well. It marks a new epoch of the study of Prakrit grammars in Southern India. Thorough as Trivikrama's Grammar is, it immediately attracted eminent authors like Simharāja, Laksmīdhara and Appaya Dīkṣita, who commented on his Sūtras mostly drawing on his commentary, and thus quite a rich material has grown round about his grammar.

Trivikrama's Grammar had already attracted the attention of earliest Prakritists like Pischel, Laddu and others, but a critical edition of it was an urgent desideratum. Br Jīvarāja Gautamachandraji earnestly desired that a critical edition of it with a Hindi digest should be published in the Jīvarāja Jaina Granthamālā which is started under his enlightened patronage. Dr P. L. Vaidya was unquestionably the most worthy choice for editing this grammar. He has led the front of Prakrit studies for over a quarter of a century in India, and he is the veritable *pathi-kṛt* in editing Prakrit and Apabhraṃsa works. In him he admirably combines an old Pandita and a modern orientalist, and by these qualities he has enriched the Prakrit studies. Dr Vaidya has given to us a model edition, rich with useful Appendices. In his learned Introduction he confirms the view that Trivikrama himself is the author of Sūtras, and in addition, he has set forth his mature observations on the principles of text-constitution of Prakrit works.

The authorities of the Jīvarāja Jaina Granthamālā offer their sincere thanks to Dr. P. L. Vaidya, who, despite his other heavy work and physical fatigue, completed this critical edition and kindly placed it at their disposal for publication in this Series

The General Editors record their sense of gratitude to Br. Jīvarāja Gautamachandraji for his enlightened generosity, to the members of the Trust Committee and Prabandhasamiti for their active interest in the Series, and to Dr P. L. Vaidya for his willing and accommodative cooperation. They trust that this critical edition of Trivikrama's Grammar will give fresh impetus to the study of various problems connected with Middle-Indo-Aryan grammar and vocabulary. A Hindi Digest of Trivikrama's Grammar is being planned as a companion volume to this edition.

Vīra Nirvāṇa Day }
26-10-1954 }

H. L. JAIN & A. N. UPADHYE
General Editors

PREFACE

IN the month of July 1941, my friend Dr A. N. Upādhye, Professor of Ardhamāgadhī at the Rajaram College, Kolhapur, wrote to me to say that I should undertake a critical edition of Trivikrama's Prakrit Grammar or Prākṛta-Śabdānuśāsana with his own commentary for the Jīvarāja Jaina Granthamālā which he, along with Professor Dr Hiralal Jain of Nagpur as Joint General Editor, was about to start at the request and under the patronage of Brahmachari Jīvarāja Gautamchandra of Sholapur. He wrote to me in that letter that though there were two earlier editions of this work in print, the one in the Grantha Pradarśanī Series was incomplete and no longer in the market, and the other in the Chaukhamba Sanskrit Series of Banaras, though available in the market, was not a satisfactory edition, because the text was not critically edited, because there was no information about the manuscripts used, and further because the edition was not formally issued to the public even to this day.

It was with some reluctance that I agreed to undertake the edition of this work, chiefly on account of my long acquaintance with the General Editors. I never then thought that the work would entail so much time and trouble for me. I must however state that the delay in its publication was entirely my fault. Of course, the collection of material took some years, but there are three main reasons for this delay. First, I had just then finished my work on Puspadanta's Mahāpurāṇa in Apabhramśa, and my experiences in editing the three big volumes of that work, almost single-handed, brought on me some fatigue. Secondly, I was called upon in 1943 to undertake the critical edition of the Karna-parvan of the Mahābhārata in the huge international undertaking of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona, which has been published only in September 1954, and thirdly, in 1947, after my retirement from the Nowrosjee Wadia College, Poona, I had to go to the Banaras Hindu University as Mayurbhanj Professor and Head of the Department of

Sanskrit and Pali. This Office and the Banaras climate brought on me further fatigue and to some extent ill-health. It was only in 1952 that I could devote my time for this work ; and had it not been for the constant pressure and encouragement from the General Editors, I might not have completed my task at all.

I must express here my deep sense of gratitude to the two General Editors, and Brahmachari Jivarajjee, and more particularly to Dr. Upadhye, who supplied to me the transcripts from Madras and Tanjore, a manuscript in Devanāgarī script from Sholapur, collations from the Kolhapur manuscript in old Kannada script, which latter was a laborious task indeed , he further lightened my work of going through the proofs as he throughout read one proof of every page, and made several useful suggestions for the improvement of the work, so much so that the credit of goodness and thoroughness of this edition must go to him. I also am glad to express my thanks to the Librarians of the Government Mss. Library at Madras, the Saraswatī Mahal Library of Tanjore, and to Professor H R. R. Aiyengar of the Oriental Institute, Mysore, for supplying to me transcripts from their libraries.

Before concluding, I must not fail to express my gratitude to the Manager and Staff of the Samarth Bharat Press, Poona, for excellent printing.

Poona }
1st November 1954 }

P. L. VAIDYA

INTRODUCTION

THIS edition of Trivikrama's Prakrit Grammar ~~called~~ Prākṛtaśabdānuśāsana with the Vṛtti is based upon the following material :

1. PRINTED EDITIONS

G—This is a printed edition of the text in the Grantha Pradarśanī Series, Vīzagapatam, 1896. It contains only the first chapter of Trivikrama's Grammar. This edition is based upon two Mss., one is called क which is a composite Ms. prepared partly from a palm-leaf manuscript in the possession of the teacher or father of the Editor, Venkata Ranganatha Śarma, and partly from the Saraswathī Mahal Library at Tanjore, the other is called ख, a palm-leaf manuscript belonging to one Krishnamūrti Śāstri. The Editor V. R. Śarma thought that the Sūtras were in a versified form, and therefore indicated in his Sūtrapāṭha where the stanza should end. He also used Hemacandra's Prakrit Grammar and Deśināmamāla to check his text. In my opinion, he did not hesitate to go beyond his Mss. and emended his text so as to make it agree with the contents of Hemacandra's Grammar. This fact makes this edition as having no independent critical value.

B—This also is a printed edition issued by the Chaukhamba Series of Banaras. It is also based on two manuscripts, the provenance of which is not known to me. One of these is called क and is incomplete, and the other is called ख, of which the last few folios seem to be missing. This edition gives the entire text of Trivikrama's Grammar and has several appendices and a word-index. I learn that this edition is based on material collected by the late Dr. T. K. Laddu of the Government Sanskrit College, Banaras, which, after his death, was edited by the late Professor Batuk Nath Sharma with the collaboration of Professor Baldeva Upadhyaya of Banaras Hindu University. This edition is not yet formally issued and so lacks some material information about manuscripts used etc.

2 MANUSCRIPTS

We have used for this edition two transcripts, one from the Saraswathī Mahal, Tanjore, and the other from the Government Mss Library at Madras, and two original manuscripts, one from Kolhapur written in old Kannada script and the other from Sholapur in Devanāgarī script. There are two more manuscripts of the work in the Oriental Institute, Mysore, from which some portions in transcript were obtained, rather late in the progress of this edition, but the portion used does not indicate that my text as based on the above material is much different from the Mysore Mss. In this connection I must state that for some classes of works, transcripts, which are no better than new manuscripts, do not offer real help. Photographic copies are the best, as the Editor sees with his own eyes what the manuscript records. Further, the scribes do not always decipher the original manuscript correctly, nor do they give any help at places, where it is most needed. The transcripts which I used for this edition are

M—This is a transcript obtained from the Government Oriental Library, Madras, from its Ms No 15318 (बाल्मीकि-सूत्रम् सवृत्ति) described in their Catalogue as follows

Substance, paper, size 11 × 8½ inches, pages 272. Lines 20 on a page. Character Devanāgarī, condition good. Appearance new. The commentator is Trivikrama, breaks off in the fourth pāda of the third adhyāya

There is another manuscript of this work in the Library bearing No 1549 from which the missing portion in the fourth pāda is made good. Even this manuscript is in a damaged condition

T—This is a transcript obtained from the Saraswathī Mahal Library at Tanjore. There are three manuscripts of this work in the Library bearing Nos 10005 (T₁), 10006 (T₂) and 10007 (T₃). Of these T₁ has 155 folios, and T₂ 203 folios, and both are complete. T₃ is only fragmentary and has 25 folios. The first two Mss are in Telugu script and T₃ in Grantha script. Further T₁ has several missing portions due to the

fact that the palm-leaves are broken and hence portions are lost. T_2 is slightly better preserved, and luckily for us, portions on broken leaves in T_1 could be filled up with the help of T_2 . T_3 breaks off at page 69 (गहरो गृध्रः). All the three Mss. show peculiarities of these two scripts. They make hardly any discrimination between म and ह, and य and घ. Anu-svāra and repha often take the place of a double consonant. These peculiarities do not present much difficulty to the editor of a work in Sanskrit, but to the editor of a Prakrit work on the subject of Grammar, they create untold difficulties and confusion in his work.

One very interesting point about T_1 and T_2 should be specially noted here. After folio 138 in T_1 and 180 in T_2 a portion beginning with °अहरो वाधिः (our Text on page ३२९, (६२५) मणिगाअहरो वाधिः) upto सराहो निद्रा° (our text on page ३३०, (६३४) दपोद्दुरः। सराहो (६३५) निद्रालुः) which constituted the contents of a folio, seems to be added, though it was out of place there. It seems to have come there because both T_1 and T_2 were copies of an older Ms. with a misplaced folio, and the copyist blindly copied the portion at a wrong place in T_1 and T_2 , and naturally missing in its proper place. As this very portion is missing in the Banaras edition, it appears that editors or the late Dr T. K. Laddu had based his text on these manuscripts!

The original Manuscripts used for this edition are :

K—This is a palm-leaf manuscript, measuring 14.5 × 1.7 inches. It belongs to the collection of Śrī Lakṣmīśena Bhaṭṭāraka Maṭha, Kolhapur. The label on the board is Prākṛta Vyākaraṇa in the first line in black ink and Tri-vikrama-Kavi in the second line in red and black ink in Devanāgarī script; and bears No. 202. On the other board at the end we have Prākṛta Vyākaraṇa in Kannaḍa script. It is a well-preserved manuscript, but its appearance is not very old. It may be about 200 years old. It has 123 folios, 123b being blank. On one of the blank leaves of this manuscript, we find the following stanzas on the use of Prakrit dialects, taken apparently from the Ṣaḍbhāṣācandrikā (Cf. BSS edition, page 4, lines 4-8) :

अयेदानीं भाषाणां स्वरूपं विनियोगश्च कथ्यते—

भाषा द्विधा संस्कृता च प्राकृता चेति भेदतः ।

कौमारपाणिनीयादिसंस्कृता संस्कृता भवेत् ॥

इयं तु देवतादीनां मुनीनां नायकस्य च ।

विप्रक्षत्रियविदूश्चूदमन्त्रिकञ्चुकिनामपि ॥ etc.

The entire manuscript is written in old Kannada characters. The hand-writing is uniform, and the manuscript carefully written throughout. Here and there some corrections are made in a different hand in-between the lines and also on the margin. The writing is of that usual mode—scratching with stylus and then rubbing with black soot. The written portion on a page shows three divisions, with marginal blank space on both the sides and blank space surrounding the two string-holes in-between. Each page contains six to seven lines, and each line about sixty letters. In this script, it may be noted, *i* and *ī*, accompanying consonants, are not distinguished; for instances, *Vira* and *Vīra* are similarly represented. For the nasal conjuncts, *anusvāra* is used and not *parasavarṇa*. The fat zero indicates that the following consonant is to be doubled. There is no special sign for *anunāsika*, *anusvāra* serving the purpose of both. The manuscript opens thus

श्रीमत्पंचगुरुरभ्यो नमः ॥ सरस्वत्यै नमः ॥ निर्विघ्नमस्तु ॥ श्रीवीरप्राच्याच्चल°
etc.

The colophon of the first pāda of the first adhyāya reads thus :

इति श्रीमदहं(र्शं)नंदित्रैविद्यश्रुतधर[मुनिचंद्र]श्रीपादप्रसादासादितसमस्त-
विद्याप्रभावश्रीविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ प्रथ(स्थ)मस्याध्यायस्य प्रथमः
पादः ॥

श्रीविक्रम in the above colophon is obviously a slip for *Trivikrama*. The letters put in round brackets are first written and then struck off, and the word *Munīcandra* in square brackets is added above the line in a different hand. The concluding portion runs thus .

इति श्रीमदहर्नन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभावश्री-
मन्त्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ समा-
प्तश्च तृतीयोऽध्यायः । संपूर्णं चेदं प्राकृतव्याकरणं ॥ सप्रत्यय^० etc.; विशन्नन्त etc.;
वक्कारः संतु etc. प्राकृतव्याकरणं संपूर्णं ॥ श्रीजिनाय नमः । शुभमस्तु । भद्र-
मस्तु लेखकपाठकयोः ॥

Then in a different hand—

अपकर्त्तर्यपि संतः शुभानि कर्म्मणि कर्त्तुमीहन्ते ।

धिवन्तं सदोपकर्त्तरि ना यो (नरि ?) योजयत्वशुभं ॥

This verse on the palm-leaf is not covered with black soot.

S—This manuscript was procured for me by Dr. A. N. Upadhye from Sholapur. It is a modern paper manuscript, and probably prepared from K described above, as the missing portions, mistakes etc are identical in both, though this manuscript has added a number of its own. It has got 112 folios, $12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches with 11 lines to a page and about 38 letters to a line. After the last stanza, i e. वक्कारः सन्तु etc, the manuscript ends thus.

प्राकृतव्याकरणं संपूर्णं । शुभमस्तु । भद्रमस्तु लेखकपाठकयोः । स्वस्ति श्रीम-
त्सुरासुरचंद्रवन्दितपादपायोजश्रीमन्नेमीश्वरसमुत्पत्तिपवित्रीकृतगौतमगोत्रार्हतद्विजश्री-
मद्व्रंहसूरिशशिखितनूजश्रीमदोर्वलिजिनदासशास्त्रिणामन्तेवासिना विजयचंद्राभिदे(धे)न
जैनक्षत्रियेणालेखीति ॥ ॐ शांतिः ॥ प्रभवनामसंवत्सरे फाल्गुणमासे प्रथमदिवसे
सौम्यवानरे संपूर्णमाहुः ॥ ग्रंथसंख्या ३५००.

I understand that दोर्वलिजिनदासशास्त्रिन् mentioned in the colophon above died some 25 years back, and his pupil विजयचंद्र is still living at Śravana Belgol. The manuscript thus is not more than 50-60 years old.

CONSTITUTION OF PRAKRIT TEXTS

The work of editing a text in Prakrit requires adoption of certain methods which are considerably different from those applicable to texts in the Sanskrit language. Many individual attempts have been made by conscientious editors to enunciate the principles of textual criticism as applicable to Prakrit texts, but they are only partially successful. I am making one

more such attempt, having considerable experience of editing Prakrit works, and remembering the difficulties I have experienced These difficulties can be classified as under : (i) Want of reliable Manuscripts, (ii) Variety of Prakrit Dialects characteristics of which are not easy to determine; (iii) Conflicting directions and statements of Prakrit Grammarians divided into different schools Under the circumstances, it is not easy to evolve a set of principles which could be universally applicable Individual editors are thus left to their own whims and vagaries, and to the principle of eclectics It may be said that time has not yet come to fix up the principles of textual criticism as applicable to Prakrit works. My attempt here is to clarify the situation, and suggest methods with a view that they may be of some use to future editors

(1) *Dearth of Reliable Manuscripts* —It is not now possible to catch hold of author's autograph copies of works in Prakrit. Copies of Prakrit works, found in libraries and private collections, are far removed from their original The scripts in which manuscripts of Prakrit works are found, are usually limited to one or two only I know the existence of a Śāradā manuscript of Śākuntala where Prakrit passages are found; I also know of manuscripts of Ānandavardhana's Dhvanyāloka in that script containing stanzas in Prakrit, I know also manuscripts in Bengali script of some Sanskrit dramas containing Prakrit passages, there are similar manuscripts in Telugu or old Kannada, in Tamil and Malayālam, but it is rarely that a large number of manuscripts in different scripts is ever used for the editing of a Prakrit work

Copies of manuscripts of every successive degree are usually considerably spoiled by copyists. If they happen to be illiterate, they make an attempt to reproduce letters of the original manuscript without understanding the meaning of the text which is beyond their comprehension If they happen to be literate and versed in Sanskrit, they are likely to be faithful in making the copy, but their prejudices are responsible for considerable Sanskritisation of the Prakrit text, and also for bringing the Prakrit text in line with Sanskrit Take the case of Śūdraka's Mrcchakatika, a drama which abounds in Prakrit

Jaina canon. Although all these grammarians have modelled their grammars on Pāṇini, they were unable to ignore the variety of forms available in the Prakrit language, and hence unable to fix the form of the language or dialect as Pāṇini has done. There is no work of the type of *Prāṭisākhya*s for the Prakrit languages, with the result that phonetic values of sounds in Prakrit remained fluid, one using प, ढ, ज, and another using फ, ढ, झ for the same sound. Besides, almost all grammarians state that the rules framed by them are applicable generally, and characteristics of one dialect may be noticeable in another dialect. This principle has added to the chaos, initiated by scribes of manuscripts.

(3) *Conflicting Directions and Statements of Prakrit Grammarians about the Characteristics of Dialects*, associated with the two types mentioned above, are equally responsible for the chaos noticeable in manuscripts, and modern editions. I give below a list of such rules picked up from Hemacandra and Trivikrama for the present. If I bring in the rules of Vararuci, Mārkaṇḍeya, Purusottama and Ramaśarman Tarkavāgīśa *vis-a-vis* with their rules, one will easily see that the characteristics of Prakrit dialects had either undergone changes as time advanced, or the grammarians were not themselves quite sure about rules they have framed, or the strata of literature analysed by them was not necessarily identical. I give below a list of principal rules from Trivikrama and Hemacandra to illustrate my point of view

✓ (1) The word प्रायः, generally, occurring in a number of sūtras, e.g., 1.3.1, 1.1.14, 1.3.8; 3.2.63 in Trivikrama and in several sūtras of Hemacandra. This word allows a lack of rigidity in their application

(2) The sūtra बहुलम् occurring in both Trivikrama and Hemacandra, which means कचित्प्रवृत्तिः कचिदप्रवृत्तिः कचिद्विभाषा कचिदन्यदेव, and Hemacandra's statement आर्षे तु सर्वे विषयो विकल्प्यन्ते.

(3) The word कचित् and वा, explicitly and implicitly, occurring in a large number of sūtras, in both Trivikrama and Hemacandra

(4) In compound words the initial letter of the second member is allowed certain changes under the principle वाक्य-विभक्त्यपेक्षया अन्त्यत्वमनन्त्यत्वं च.

(5) The principle of श्रुतिसुख as against अर्थसुख.

(6) The sūtras नो णः and आदेस्तु or वादौ, occurring in Hemacandra and Trivikrama which allow retension of initial न against the compulsory change of न to ण recommended by grammarians of the Eastern School.

(7) Application of the rule regarding यश्रुति as in 1.3.10 in Trivikrama and in 1. 180 in Hemacandra.

(8) Optional doubling of consonants after ए and ओ.

(9) Shortening of ए and ओ when followed by a conjunct to इ and उ, giving us एक, एक, इक.

(10) Substitution of one vowel for another under the sūtra अचोऽचाम् in 2 4 71 in Trivikrama's Grammar

In the case of Apabhramśa, in addition to options mentioned above, the following rules create chaos :—

(1) प्रायोऽपभ्रशोऽचोऽच् 3.3.1

(2) होः स्तोः स्तोरुच्चारलाघवम् 3.4.64

(3) हलस्यैङः 3 4.66

(4) विन्दोरन्ते 3 4 65

(5) तद्व्यत्ययश्च 3.4 69

It is no wonder therefore that a variety of forms, which in no way change the meaning of the term are found in manuscripts.

In addition, want of a special sign for the अनुनासिक and for short forms of ए and ओ, have created confusion in manuscripts.

Further, scribes and the methods they adopt in preparing manuscripts are responsible for a lot of confusion. These peculiarities of scribes are classified as under :

(1) Something like the mark of अनुस्वार used to indicate the doubling of the following consonant.

(2) Non-doubling of consonants erratically.

(3) Confusion in the following pairs of letters :

ए and इ, ओ and उ; ओ and वौ; ङ and ङ; ज and झ, व and व; य and ध, भ and ह, र and ल, प and व, प and य; ल and ल, च and च्छ; त्य and च्छ

(4) Incorrect application of the rule पूर्वमुपरि वर्गस्य युजः, 1.4.94.

(5) Aspiration of certain letters which gives ङ for ङ, प for फ, ज for झ promiscuously

(6) Copies prepared from dictation

The case of the treatment of न in Prakrit and its dialects is a point on which further discussion is necessary. The following note would be found useful by the reader :

न and ण in Prakrit —According to Bharata न initial, medial and conjunct in Sanskrit words is changed to ण except in some local dialects (e g , Paisācī) This rule seems to be observed by all non-Jaina writers and also by some Jaina writers But Hemacandra and Trivikrama, both of whom are Jains, and their followers like Śrutasāgara, have laid down that initial न in Sanskrit words may be optionally changed to ण, while medial न, single and double, should be invariably changed to ण. Further, Hemacandra holds that there cannot be न, either initial or medial, in Deśī words In his Deśināmamālā, page 208, BSS edition, he states :

नकारादयस्तु [शब्दाः] देक्ष्यामसमभविन एवेति न निवद्धाः । यच्च “ वादौ ” (१२२९) इति सूत्रितमस्माभिः, तत्संस्कृतभवप्राकृतशब्दापेक्षया न देक्ष्य-
पेक्षयेति सर्वमवदातम् ।

Hemacandra's view stated in the above passage, is that a Deśī word with initial न is impossible or does not exist, that his sūtra वादौ (1 229) refers only to such Prakrit words as are derived from Sanskrit, and hence it does not refer to Deśī words at all.

Trivikrama, on the other hand, does not seem to accept the above view of Hemacandra Under 2 4 127 Trivikrama gives निरप्पइ as a धात्वादेश or Deśī root, but adds णत्वे निरप्पइ, which latter form indicates that he believed that initial न might

occur even in Deśī words. Words like आरनाल, अनिल, अनल etc., having medial न, are known to exist in early Prakrit works, say, in the Ardhamāgadhī or Ārsa dialect, and accepted as such by Hemacandra. They may be regarded as borrowed either from Sanskrit or from local dialects having the influence of Paisācī.

It will be seen from the above discussion that Prakrit grammarians of the so-called Western School are not unanimous with regard to the change of न to ण. This has resulted in a state of chaos and confusion in MSS., and also in modern editions. I would suggest the following course in this respect. If the Prakrit work to be edited is a Jaina work, keep initial न if the word can be traced to Sanskrit, and change medial न to ण. Monosyllabic words like णं for ननु should be regarded as Deśī words, but नूणं for नूनम् may have initial न. In the case of non-Jaina Prakrit works, have ण for न everywhere. Jacobi seems to have framed a rule of his own with reference to न occurring medially, that it should be न if the Sanskrit word does not contain ण, but should be ण if the original Sanskrit has ण. For instance दिन्न from दत्त should retain the dental न, कन्या should be कन्ना, but कर्ण should give us कण्ण. Grammarians do not give their support to Jacobi's view. Manuscripts also do not support the above view, and hence I have now come to the conclusion stated above. When this rule is followed, the vagaries of MSS. may be ignored.

These are in brief the difficulties which the editor of a work written in Prakrits is required to face. The causes noted above, and the list of vagaries in manuscripts and scribes look formidable, but he has to evolve a system out of this chaos. The following principles may guide him to some extent in this respect :

(1) Make an effort first to determine whether the work in Prakrit or its dialects belongs to the Jaina or non-Jaina school of thought. It is quite possible that non-Jaina works preserved in Jaina Bhondāras may present certain difficulties.

(2) Make an effort to determine the dialect or dialects used in the work. When the dialect in which the work or

passage is written is determined, proceed to see that the text you adopt conforms to the standard rules of the dialect found in a system of grammar

(3) If the work in Prakrits comes from a Jaina source, the text should conform to the rules of Hemacandra and Trivikrama.

(4) If the Prakrit work comes from a non-Jaina source, the text should conform to the rules given by Vararuci, Purusottama, Mārkaṇḍeya or Rāmaśarman Tarkavāḡiśa.

(5) The following categories of manuscript vagaries should be ignored while recording variants : न and ण; अनुस्वार and अनुनासिक; short ए and इ and ओ and उ, incorrect application of पूर्वमुपरि वर्गस्य युजः, अनुस्वार used to indicate doubling of the following consonant, and letters obtained merely by aspiration.

These are my ideas for the guidance of future editors of Prakrit works. It does not mean that I have followed them in editing the present text, because I want to know the reaction of scholars engaged in editing such texts to the above set of principles.

There are still some ticklish points which deserve elucidation here. The rule बहुलम् in both Hemacandra and Trivikrama has to be used with caution. The old school of grammarians did not regard this rule as creating chaos, they rather held that it should be interpreted as to yield the doctrine of व्यवस्थितविभाषा. The modern editor should follow this principle of व्यवस्थितविभाषा, and evolve certain principles based on eclectics. I give here a few specific illustrations of the application of the above doctrine.

The grammarians allow for Sanskrit खलु two forms in Prakrit, viz., खु and हु. Manuscripts are found to use them promiscuously; but the modern editor should see that हु should not be used, though found in his manuscripts, *after* an anu-svāra. For, Trivikrama says, under 3.1.54, बहुलाधिकारादनुस्वारात्परे हु न प्रयोक्तव्यः. Thus, एवं खलु in Sanskrit should be एवं खु and not एवं हु.

Similarly, we have for Sanskrit अपि several forms in Prakrit, such as पि, वि, मि, अवि. We should have in Prakrit कि पि, किमवि and even किं मि and तह वि; but should not allow किं वि. Note in this connection अपेर्विः पदान्ते and अनुस्वारात् पिः as found in Puruṣottama's Prakṛtānuśāsana, -IV. 3-4. The same principle should govern our choice for substitutes of इव such इव, पिव, विव, मिव, व, व्व. Of these पिव and मिव can be used after an anusvāra, but विव and व should not be, व्व can be used only after a short vowel.

The general tendency of the Prakrit languages is not to allow a conjunct consonant at the beginning of a word. य्येव or य्येव्व seems to be not quite good, but if the ending vowel of the preceding word happens to be ए or ओ, we may allow the double consonant. Thus, we have सो य्येव or सो य्येव्व; सो च्चिअ, ते च्चेअ. The variants of such words in manuscripts may be ignored as they do not change the sense of the expression in any way. Or, if an editor wants to swell his critical apparatus, he may note all manuscript variants fixing his text according to principles stated above.

SŪTRAS ON PRAKRIT GRAMMAR

EARLIER THAN HEMACANDRA AND TRIVIKRAMA

The following passages are found in Hemacandra's Grammar : अत्र केचिद् ऋत्वादिषु (तस्य) दः इत्यारब्धवन्तः, स तु शौरसेनी-मागधीविषय एव दृश्यते इति नोच्यते, under रुदिते दिना णः 1.209; and केचित्तु केवलानन्तर्यार्थयोर्णवरणवरि इत्येकमेव सूत्रं कुर्वते, तन्मते उभावप्युभयार्थौ under आनन्तर्ये णवरि 2.188. The first of these is reproduced by Trivikrama under णर्दिना रुदिते 1.3.49 in identical terms, and the second under आनन्तर्ये णवरिअ 2.1.46 with a slight change, आहुः for कुर्वते. These quotations raise an important issue as to what works in the sūtra style Hemacandra had before him. On examination I find ऋत्वादिषु तो दः in Vararuci, 2.7. I was not able to trace the second either in Vararuci or in Puruṣottama, both of whom give separate sūtras for णवर and णवरि. In my opinion the references do not indicate the existence of Vālmikisūtras, because Hemacandra and Trivikrama cannot refer to a sage of high antiquity by the slightful term केचित्. Neither the sūtras in Hemacandra can be ascribed to Vālmiki

because Hemacandra calls them his own, nor does Trivikrama state anywhere that the sūtras belong to Vālmiki and Vrtti alone is composed by him. On the contrary, Trivikrama, in the introductory stanza 9, says that the sūtras are his own composition (निजसूत्र) and that he writes a commentary to help those who want to understand the correct meaning of the sūtras. I feel further that the sūtras in Hemacandra are his own as also in Trivikrama. None of them, at any rate Hemacandra, can be accused of plagiarism of the so-called Vālmiki-sūtras.

Chronologically, the first reference to Vālmikisūtra is found in the following passage from a work *Śambhurāhasya* (the genuineness of which is yet to be proved):

को विनिन्देदिमां भाषां भारतीमुग्धभाषिताम् ।
 यस्या. प्रचेतस. पुत्रो व्याकर्ता भगवानृषिः ॥ २६७ ॥ १३
 गार्ग्यगालवशाकल्यपाणिन्याद्या यथर्षयः ।
 शब्दराशेः संस्कृतस्य व्याकर्तारो महत्तमाः ॥ १४ ॥
 तथैव प्राकृतादीनां षड्भाषाणां महामुनिः ।
 आदिकाव्यकृदाचार्यो व्याकर्ता लोकविश्रुतः ॥ १५ ॥
 यथैव रामचरितं संस्कृतं तेन निर्मितम् ।
 तथैव प्राकृतेनापि निर्मितं हि सतां मुदे ॥ १६ ॥
 पाणिन्यादैः शिक्षितत्वात्संस्कृती स्याद्यथोत्तमा ।
 प्राचेतसव्याकृतत्वात्प्राकृत्यपि तथोत्तमा ॥ १७ ॥
 प्राकृतं चार्षमेवेदं यद्धि वाल्मीकिशिक्षितम् ।
 तदनापि भवे(वदे ?)द्यो वै प्राकृत. स्यात्स एव हि ॥ १८ ॥

The above passage, first cited by K. P. Trivedi in his Introduction (page 13) to *Śadbhāṣācandrikā* has been repeated in *Mallikāmārutam* as from *Śambhurāhasya* from the Vani Vilas Press, Srirangam. The work *Śambhurāhasya*, from its contents and language, cannot claim a very high antiquity, and may have grown from time to time like the Purāṇas. In my opinion, it may belong to 14th century or later. Based on this passage, perhaps, Lakṣmīdhara wrote in his *Śadbhāṣācandrikā*:

वाग्देवी जननी येषां वाल्मीकिर्मूलसूत्रकृत् ।
 भाषाप्रयोगास्ते ज्ञेयाः षड्भाषाचन्द्रिकाध्वना ॥ १५ ॥

There is a manuscript, No 1548, in the Government Mss. Library in Madras, called *Vālmīkīsūtram*. The scribe Deśikācārya seems to have added the following stanzas at the beginning of this Ms —

येन श्रीरामचरितमधिगम्य सुरर्षितः ।
 श्रीमद्रामायणं प्रोक्तं तस्मै वाल्मीक्ये नमः ॥ १ ॥
 येन निर्मलिता ना(गा)वः षड्भाषाकृतयो नृणाम् ।
 विमलः सूक्तकतकस्तस्मै वाल्मीक्ये नमः ॥ २ ॥
 स्वान्तस्थ काव्येन गिरां च षण्णां
 सूत्रैर्नराणां कलुषं प्रपत्त्या ।
 पराकरोद्यः प्रथमः कवीनां
 वाल्मीकिमेनं मुनिमानतोऽस्मि ॥ ३ ॥

These stanzas seems to be the composition of the scribe Deśikācārya who prepared the manuscript on 20th October 1883 (see Dr Upadhye's article · *Vālmīkīsūtra* A myth, in *Bhāratīya Vidyā*, Vol. II. 11 pp. 160–176). Of the three verses the first two are an imitation of the first two stanzas of Pāṇinīya Śikṣā, and the third an imitation of

योगेन चित्तस्य पदेन वाचां मलं शरीरस्य च वैद्यकेन ।
 योऽपाकरोत्तं प्रवरं मुनीनां पतञ्जलिं प्राञ्जलिरानतोऽस्मि ॥

and as such we should not attach any value to them

Coming to Lakṣamīdhara's successor, Appaya Dikṣita, we find the following stanzas in his *Prākṛta-Mani-Dīpa* (Mysore, Oriental Research Institute, Publication No. 92).

ये त्रिविक्रमदेवेन हेमचन्द्रेण चेरिताः ।
 लक्ष्मीधरेण च ग्रन्था भोजेन च महीक्षिता ॥ ४ ॥
 ये पुष्पवननाथेन ये वा वाररुचा अपि ।
 वार्तिकार्णवभाष्याद्या अप्ययज्वकृताश्च ये ॥ ५ ॥
 ते विस्तृतत्वाप्रायेण संक्षेपरुचिभिजनः ।
 अगृहीता विलम्बन्ते संध्यार्ककिरणा इव ॥ ६ ॥
 अतः प्राकृतशब्दानामन्धे तमसि मज्जताम् ।
 प्रकाशनाय क्रियते संक्षिप्ता मणिदीपिका ॥ ७ ॥

It should be noted that Appaya Dikṣita has mentioned by name Trivikrama, Hēmacandra, Bhoja and Vararuci along with

Lakṣmīdhara and Puspavananātha (who to me appears to be no other than Vasantarāja, the author of a commentary on Vararuci), but did not think worth his while to mention Vālmīki, perhaps he did not believe that the sūtras on which Trivikrama wrote a commentary, were composed by Vālmīki.

The passage from *Śambhurahasya* quoted above is the first indication or source of the myth that Vālmīki, the author of the Rāmāyana composed the sūtras on Prakrit Grammar. As the sūtras of Trivikrama are based on those of Hemacandra, many of them identical and almost all of them giving the same substance, we have to suppose that even Hemacandra must have used the sūtras of Vālmīki, but Hemacandra calls his work of sūtras as स्वोपज्ञवृत्तिमहितम्. Trivikrama also says निजसूत्रमार्गमनुजिगमिषताम्. The myth therefore of ascribing the sūtras of Trivikrama to Vālmīki must have come into vogue later than the age of Trivikrama, and the passage from *Śambhurahasya* quoted above must also belong to that period. If *Śambhurahasya* passage belongs to 14th century A D, Lakṣmīdhara (1541-1565 A D) can well say वाल्मीकिर्मूलसूत्रकृत्. I am prepared to confess that Lakṣmīdhara may not have started the canard, but, it must be said, the popularity of his work gave currency to the myth. The relative chronology of Hemacandra (1172 A D), Trivikrama (1236-1300 A D.), Sīharāja (1300-1400 A D), Lakṣmīdhara (1541-1565 A D) and Appāya Dīksita (1554-1626 A D.) should be noted in this connection. The champions of the theory that Vālmīki is the author of the sūtras on which Trivikrama wrote the commentary among modern scholars are Hultzsch, K. P. Trivedi, Nitti-Dolci and editor of the Prakṛta-Mani-Dīpa, Pischel gave up the theory during his life-time as the late Dr. T. K. Laddu states in his paper on Trivikrama. Bhattanāthaswamin and Laddu held that Trivikrama was the author of both sūtras and vṛtti. Dr. A. N. Upadhye has discussed the point fully and has shown how worthless the theory is.

THE SŪTRAPĀTHA OF TRIVIKRAMA

Trivikrama's Prākṛta-Śabdānuśāsana, as presented in this edition contains 1036 sūtras. The sūtrapātha as given in the appendix to Śadbhāśācandrikā by K. P. Trivedi, contains the

same number of sūtras with निम्माणं निम्मिअं between 1 2.46 and 1.2.48 which I have omitted, and dropping सप्तम्याश्च 3 4 53 which I have added. The text of the sūtras given in *Prākṛta-Mani-Dīpa* has the same number of sūtras. It also omits निम्माणं निम्मिअं of Trivedī, and adds सप्तम्याश्च as I have done. The छन्दश्छायापत्र सूत्रपाठः published by Bhaṭṭanāthaswamin omits सप्तम्याश्च.

Of these 1036 sūtras of Trivikrama, Sīmharāja in his *Prākṛta-Rūpāvatāra* has commented on 575 sūtras and Lakṣmīdhara in his *Ṣaḍbhāśācandrikā* on 994 sūtras, the latter thus ignoring some 42 sūtras. These 1036 sūtras of Trivikrama are divided into three adhyāyas, each adhyāya being again divided into four pādas. Trivikrama at one place proudly refers to his work on Prakrit Grammar as द्वादशपदी (on page 306 under 3 4.71) on the analogy of द्वादशाध्यायी system of Pūrvamīmāṃsā. The Prakrit portion of *Siddha-Hema-Śabdānuśāsana* has only one adhyāya divided into four pādas and contains 1119 sūtras.

COMPARISON OF THE SŪTRAPĀTHA OF TRIVIKRAMA AND HEMACANDRA

Trivikrama's Sūtrapātha contains 1036 sūtras divided into twelve pādas and three adhyāyas, as against 1119 in four pādas of the eighth adhyāya of Hemacandra's *Siddha-Hema-Śabdānuśāsana* (i-271, ii-218, iii-182 and iv-448). The subject-matter covered by both is almost the same. Trivikrama has newly added the following sūtras: 1.1.1-16; 1 1.38, 1.1.45; 1.2.109 (पुआय्याद्याः), 1 3 14, 1.3.77, 1.3.100, 1.3.105 (गोणाद्याः); 1.4.83, 1 4 85, 1.4 107, 1.4 120; 1.4.121 (गहिआद्याः); 2.1.30 (वरइत्तगाः), 2.2.9, 3.1.129, 3 4.65-67 and 3.4.72 (झाडगाः); in all 32. Of these, 17 sūtras relate to new technical terms used by Trivikrama, four sūtras relate to the groups of Deśī words for which Hemacandra has only one sūtra in his Grammar and an entire work, the *Deśināmamālā*, and the remaining sūtras add a few new words not treated by Hemacandra. Thus the subject-matter of 1119 sūtras of Hemacandra has been compressed by Trivikrama in about 1000 sūtras. This he was able to do by compressing two or more

sūtras in one. There are about 100 sūtras which have identical wording in both Hemacandra and Trivikrama, while there are a few in which Trivikrama has only changed the order of words or Ādeśas given by Hemacandra.

Hemacandra wrote his Prakrit Grammar as a continuation of his Sanskrit Grammar. The treatment of Sanskrit grammar covered seven adhyāyas, the eighth, the last, being devoted to Prakrits. He therefore had to continue the same scheme of adhyāya, pāda, sūtra, anuvṛtti and technical terms used in the first seven adhyāyas for the eighth adhyāya also. His division of the subject of Prakrit Grammar into four pādas is somewhat better or more systematic than the division adopted by Trivikrama. Hemacandra's first pāda (271 sūtras) deals with some preliminaries and treatment of vowels and single consonants, second pāda (218 sūtras) deals with the treatment of conjunct consonants (1-124), Prakrit substitutes for some Sanskrit words (125-144), some suffixes (145-173), the nipātas or Deśī words (174), and indeclinables (175-218), the third pāda deals with rules of declension (2-129), rules of syntax (130-137), conjugation and participles (138-182), and the fourth pāda gives the Dhātvaśeṣas (1-259), and dialects—Śaurasenī (260-286), Māgadhī (287-302), Paisācī (303-324); Cūlikāpaśācī (325-328) and Apabhramśa (329-448). Barring the huddling up the Dhātvaśeṣas and dialects into one pāda, we do not find anything faulty in Hemacandra's method of treatment. The case with Trivikrama, on the other hand, is different. He wrote his grammar of principal Prakrit and its dialects only. He had to frame his own terminology (1.1.1-16). He has divided his work into three adhyāyas, each adhyāya having four pādas. It was expected of him to arrange the subject-matter more systematically. It must be said, however, that the expectation is not fulfilled. The invention of technical terms like ह, दि, स, ग etc., is not very happy. At any rate the introduction of these terms has made his sūtras less clear than those of Hemacandra. The rest of his work covers the same field as Hemacandra's work. Hemacandra refers to Deśī words under one sūtra only, viz., गोणादयः while Trivikrama has six sūtras for the same topic. It must go to the

credit of Trivikrama to have classified the Deśī words into six groups. His treatment of syntax is scanty, and he unnecessarily splits up the Dhātvādeśas into two pādas in two different adhyāyas, without much reason. Again Hemacandra arranges the Ādeśas according to the initial letter of the Sanskrit root, e.g., कथ्, गम्, etc. Trivikrama does not seem to have followed any system in arranging his roots. Among the list of Deśī words, we find a few which are not traceable to Deśīnāmamālā. Such words may be regarded as Trivikrama's contribution. In the section on Apabhramśa he has copied *all* the illustrations from Hemacandra, and has added nothing new excepting perhaps the Sanskrit Chāyā, but omitted several illustrations given by Hemacandra.

Trivikrama wanted to score a point over Hemacandra first by reducing the number of sūtras, reducing the volume of the text by introducing shorter terms like ह for ह्रस्व; दि for दीर्घ; स for समास and ग for गण, and bringing all the Deśī words into the fold of grammar for which Hemacandra had to write a special book, the Deśīnāmamālā. All this seems to have been done under the influence of the doctrine अर्धमात्रालाघवेन पुत्रोत्सवं मन्यन्ते वैयाकरणाः, but he seems to be unaware of the fact that a samjñā or technical term has the same value of a *mātrā* or half a *mātrā*, irrespective of the number of syllables it contains. So दि and दीर्घ, स and समास have the same metrical value, as सर्वनामस्थान, आर्धमात्रक etc. For all practical purposes, thus, the volume of Trivikrama's grammar is the same as that of Hemacandra. The clarity which Hemacandra's work has, is considerably impaired in Trivikrama's work.

COMPARISON OF TRIVIKRAMA AND LAKSMĪDHARA

The interval between the age of Trivikrama and Lakṣmīdhara seems to be about two hundred years or so. This period created some new myths. One of them was that the sūtras on which Trivikrama wrote his commentary, were not his sūtras, but those of Vālmīki, the author of the Rāmāyana, and the second was that Trivikrama's commentary was very difficult and required some elucidation. I do not subscribe to the views of Lakṣmīdhara on both the points. I know the

expression निजसूत्रमार्गमनुजिगमिषताम् is capable of being construed in two ways (i) निजानां स्वीयानां सूत्राणां मार्गं अर्थः, and (11) निज. स्वाभाविक सूत्रार्थः, the first construing निज with सूत्र and the second with सूत्रार्थः Hultzsich suggested the latter sense saying that it was natural with South Indians Bhattanātha-swāmin has shown that Hultzsich was wrong, and yet the editor of Appaya Dīkṣita's Prākṛta-Mani-Dīpa supports it It is this latter sense that gave rise to the myth that Vālmīki was the author of the sūtras I have already discussed the question above and need not repeat my views here Next, Laksmīdhara held the view that the text of Trivikrama's Vṛtti was difficult and pregnant with sense —

वृत्ति त्रैविक्रमो गूढां व्याचिख्यासन्ति ये बुधा ।

पङ्क्तापाचन्द्रिका तैस्तद्व्याख्यारूपा विलोक्यताम् ॥ १६ ॥

The above statement of Laksmīdhara may be all right if its purpose is to justify his work I however do not find Trivikrama's work difficult, Laksmīdhara's so-called sub-commentary, on the other hand, is more difficult For instance, compare Laksmīdhara on pages 16-17 under 1 1.39; page 91 under 2.3 31, and page 259 under 3 2 47, where his text is more difficult, and rendered so intentionally to show off his knowledge of Pūrvamīmāṃsā In another case, while giving the senses of Deśī words, pages 163-184, he did not correctly understand Trivikrama and his methodology, and has assigned wrong senses, which are not supported by Deśināmamālā, which for this purpose is more authentic than even Trivikrama It may be that by the time Laksmīdhara wrote his *Sadbhāṣā-candrikā*, the text of Trivikrama had already become corrupt; but it appears quite clear that he wrongly read Trivikrama's Vṛtti, and did not use Hemacandra's great work on Deśī words, which would have given him correct lead in cases of doubt Laksmīdhara's Vārtikas on अपुण्णगाः केन, 3 1 132, are a good illustration how he lacked the critical faculty My view is that Laksmīdhara had no genuine acquaintance with Prakrit works, particularly, with literary works, and he wrote his work just to show his acquaintance with the Prakrit Grammar. Laksmīdhara, thus, cannot be considered to be a reliable guide to Trivikrama.

PERSONAL HISTORY AND DATE OF TRIVIKRAMA

Like several writers of fame in Indian Literature, Trivikrama leaves but a scanty record about himself and about his date. He gives in the introductory and concluding stanzas of the present work some information, and it runs as follows : Trivikrama comes of a good family of Bāna. His grand-father was Ādityavarman. His parents are Mallinātha and Laksmī. He had a brother named Bhāma (variants सोम, राम, वाम, चाम) known for his excellent behaviour and learning. Trivikrama seems to have studied under Arhanandī, a master of the sacred literature (of the Jainas), and a monk possessing three lores. Trivikrama calls himself to be a good poet (sukaviḥ), although no literary work of his has come down to us. The concluding verses of his grammar which however are not found in all the manuscripts (two Tanjore manuscripts do not give them, nor one of the two used for the Banaras edition), but can be surely considered to be his composition (मम in the second verse), state that people should mutter as a sacred mantra his Śabdānuśāsana, dealing with basic forms of words, suffixes, rules of syntax, verbal forms and deśya words, couched in short sūtras, and with an ample stock of illustrations, for the attainment of their objective. Those who appreciate works of art and the logicians will be pleased to read his poem (kāvyā, not necessarily the grammar), because the sweetness of words, entering inside, will fatten the ears, the newness of sense in every word, will please a man of good words, and the sentiment or aesthetic feeling will pervade the whole world as if on account of the greatness of the work. All persons are capable to express their own ideas, Trivikrama, however, is unique in (nicely) expressing his own ideas which faithfully represent his own views, and also in faithfully representing the ideas of others. It is a pity that no poetic work of Trivikrama has come down to us to verify the above statement.

As regards Trivikrama's religion, we can say definitely that he was a follower of Jainism, as is clear from his salutation to Vīra, i.e., Mahāvīra, in the opening verse. The references to Vīrasena and Jināsena in stanza 4 indicate, equally clearly,

his reverence to these ācāryas, and go to prove that Trivikrama was a follower of the Dīgambara sect of the Jainas, and his reference to Hemacandra in stanza 11 goes to suggest, that though a follower of Dīgambara sect, he could easily rise above the sectarian prejudices, which in those days were not as strong as they are to-day

Hemacandra makes some distinction between Ārsa (i e , Ārdha-Māgadhī of the Canon of the Śvetāmbara Jainas) and Prakrit (i e , Māhārāstrī or Principal Prakrit) Trivikrama also makes reference to Ārsa in stanza 7, but he says that Ārsa and Deśya are *rūḍha* forms of the language, they are quite independent, and hence, do not stand in need of grammar, tradition alone can give information on these forms. On the contrary, the Prakrit languages, the stock of words in which can be traced to siddha and sādhyamāna Sanskrit, can be subjected to rules of grammar, and it is this stock of words which is treated in Trivikrama's grammar. Trivikrama, quite modestly, says that he has picked up only a few words from the flood of ocean of the writings of Vīrasena and Jinasena. In stanza 9, he says he writes a commentary on his own sūtras in order that men should obtain mastery over the subject, and that his commentary follows the traditional methods (of Hemacandra?). Although, Trivikrama says, he has selected only a few words, they will work like a mirror, as such is the greatness of his commentary. The method followed in treating the Prakrit forms, is the traditional method adopted by ancient masters down to Ācārya Hemacandra.

As to Trivikrama's date, we have equally scanty information. He mentions Vīrasena and Jinasena of Dhavalā and Jayadhavalā fame who belonged to the middle of the 9th century of the Christian era. He mentions Hemacandra who died in A.D. 1172. Trivikrama, thus is later than the last quarter of the 12th century, but not much later than Hemacandra. Dr Upadhye holds that he wrote his grammar soon after A.D. 1236.

Luckily for us, we have three works, Śimharāja's *Prākṛta-Rūpavatāra*, Laksmidhara's *Ṣaḍbhāsācandrikā*, and Appaya

Dīkṣita's *Prākṛta-Mani-Dīpa*, which are later than Trivikrama. Of these, Appaya Dīkṣita is the youngest, who died in A.D. 1626, and was a prolific writer. His work mentioned above cannot be his last work, but rather a work of his younger days. He died at the mature age of 72. Laksmīdhara is specifically mentioned in his work, who thus seems to have lived in the last quarter of the 15th century or the first quarter of the 16th century, say, between A.D. 1475 and 1525. Simharāja is not mentioned either by Laksmīdhara or Appaya Dīkṣita, but seems to be older or almost a senior contemporary, and may be assigned to the first half of the 15th century. All these indications prove that we can safely assign Trivikrama to the latter half of the 13th century.

We have no definite data to determine the province of the residence of Trivikrama. But his being a follower of Digambara Jainism, the names of his father, brother and teacher, and above all, the popularity of his work and provenance of manuscripts of his work, go to indicate that he must have been a Southerner, probably an Āndhra with close contacts with Karnāṭaka. The inclusion of some Deśya words like दोडि सायंभोजनम् which cannot be traced to Hemacandra's *Deśināma-mālā*, and may be traced in the Dravidian languages, goes to confirm the above view.

* * * *

THE APPENDICES

There are in this Volume seven appendices. The first of these gives the Sūtrapāṭha of Trivikramaśabdānuśāsana in which Sūtras are given in their natural order, divided into adhyāyas and pādas. Below on the same page I have given corresponding sūtras from Hemacandra's Grammar with their pāda and sūtra numbers. It is easy for the reader to compare and judge how far Trivikrama has based his sūtras on those of Hemacandra, and what new additions he has made. The second appendix gives the sūtras of Trivikrama in the alphabetical order with page references as also the adhyāya, pāda and sūtra number. In the third appendix I have given

the so-called metrical form of the sūtras of Trivikrama from Bhaṭṭanātha Swamin's pamphlet with suitable changes to agree with our sūtra text. A special note on this appendix is given below. The fourth appendix gives in alphabetical order the first line of the Apabhramśa verses which Trivikrama has taken from Hemacandra's Grammar along with their references to the latter. The fifth appendix gives, in alphabetical order, the Deśya or Deśī words found in Trivikrama's work together with suitable references to HD or Hemacandra's *Deśināmamālā*, whenever possible. A special note on this appendix is given below. The sixth appendix gives the so-called Dhātuvādeśas. See also a special note below. The seventh appendix gives the text of Metrical Grammar of Prakrits found in Bharata's *Nāṭyaśāstra*, XVII 7-25, 59-63. The text given is from the GOS edition, Vol II, with some emendations (marked with *) and a summary of his teachings in English for the benefit of the reader who may not be able to follow the text of Bharata.

It was possible for me to give a general index of all Prakrit words with their equivalents in Sanskrit, but I dropped the idea because we have now several dictionaries of Prakrit available, and the reader can use them with ease.

The third appendix gives the sūtras of Trivikrama in a metrical form. Although I do not consider that Trivikrama wrote his Prakrit Grammar in verse, I thought it fit to discuss this question, because in the Sanskrit introduction to Trivikrama's Grammar in the Grantha Pradarśanī Series, the learned editor, Pandita Venkata Ranganātha Sharma, and Bhaṭṭanātha Swamin in his article on Trivikrama in IA, have stated that the sūtras of Trivikrama are metrical in form. See for instance, Pandit Sharma's statement

एवमध्यायत्रयात्मकस्याप्यस्य व्याकरणस्य सर्वाणि सूत्राणि छन्दश्छाया-
पन्नानीत्ययमशोऽस्मत्पितृव्यपादानां श्री श्रीनिवासभट्टनाथाचार्यार्यवरगुरुणासुपज्ञा ।
अत एव एतस्मिन्मुद्रणे सूत्रपाठस्तैः शोधितमातृकानुसारेणैव मुद्रितः ॥

It appears that there was some tradition which indicated that Trivikrama's Grammar was written in a metrical form. This tradition seems to have been translated into action by

this editor Bhattanātha Swamin also published, at the request of the late Dr. T. K. Laddu, the sūtras in the metrical form in a pamphlet I have reproduced this metrical form of the sūtras with some necessary modification so that the sūtras should agree in wording with those in this edition

I must admit that there have been instances of grammatical sūtras being written in a metrical form. Bharata, for instance, wrote his description of the characteristics of the Prakrit Language and its dialects in a metrical form (See Appendix VII to this volume) Mārkaṇḍeya wrote his *Prākṛta-Sarvasva* in Kārikās Rāmāśarmatarkavāgīśa also wrote his *Prākṛta-Kalpataru* in a metrical form. In all these instances, the versification, though the subject-matter is terse and dry, seem to possess some qualities of verse. The topics are treated in a suitable metrical form, and their versification has some characteristics and qualities of musical tunes. Trivikrama's sūtras, as given in this appendix, do not possess even a shade of these qualities. I must, however, admit that there are some sūtras of Trivikrama, for instance, प्रायो लिति न विकल्पः 1. 1. 14, which lend support to the view that such sūtras have metrical tunes; but the vast majority of the sūtras do not possess any such characteristics. There are no introductory nor concluding stanzas. Most of the sūtras are put, mechanically, into the form of Āryā or Anustubh metre. The sūtras are cut up anywhere, e g., see the stanzas 19, 20, 23, 33, 48, 92, 96, 97, 100, 104, 126, 135, 136, 143, 148, 153, 159, 161, 165, 167, 173, 174, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 191, 194, 196, 197, 198. The adhyāya ends and pāda ends have no indication, and the stanza is not completed at such places, e g., see 1 1; 1. 3, 1. 4; 2 1; 2 2, 2 4, 3 1, 3 2, 3. 3, and 3 4. Even the last stanza of the work is left incomplete. I would, therefore, request the reader to compare the versification of Trivikrama's sūtras with that of Bharata, Mārkaṇḍeya and Rāmāśarma Tarkavāgīśa, and decide for himself whether he agrees with the views of Bhattanāthaswamin.

Trivikrama claims for his verification the qualities of a sweet and pleasing sound :

विज्ञानन्त. श्रोत्र पदमधुरिमा मेदुरयति.

Let the reader judge for himself whether the metrical form of the sūtras as printed in this appendix would justify this claim ! Even the Kārikās giving the list of anit roots, शक्लृपच्, etc , are more sonorous than the Kārikās of Trivikrama. I therefore do not think that Trivikrama ever wrote his sūtras in that form.

The fifth Appendix contains some 1600 Deśya or Deśī words which are recorded in Trivikrama's Grammar. About the implications of the term Deśya or Deśī, the reader is referred to my article *Observations on Hemacandra's Deśī-nāmamālā*, ABORI, VIII pp 63-71, and more particularly to Hemacandra's definition of Deśī

जे लक्खणे ण सिद्धा ण पसिद्धा सक्क्याहिहणेषु ।

ण य गउणलक्खणासत्तिसंभवा ते इह णिवद्धा ॥

देसविसेसपसिद्धीड भणमाणा अणन्तया हुन्ति ।

तम्हा अणाइपाइअपयट्भासाविसेसओ देसी ॥ HD. I. 3-4.

Modern philology has made considerable advance in recent years to find fault with the above definition of the term Deśī, but, we owe to Hemacandra a deep debt of gratitude to have preserved for us a tremendously exhaustive list of such words and their senses. It is possible to discover a few more Deśī words, some of which we find incorporated in Trivikrama's Grammar. It is easy to prove that Trivikrama has drawn largely upon Hemacandra's vocabulary of such Deśī words, and I have tried to trace as many of such words as was possible for me to do, but I was not able to trace some, because my manuscripts could not give me any clue as to their correct form, or because Trivikrama has added them anew from contemporary sources or sources later than Hemacandra.

Trivikrama gives the Deśī words in a classified form as under

(1) वा पुआख्याद्याः 1 2 109, saying that it is possible to explain the forms as derived from Sanskrit due to change in the vowel-structure : स्वराद्यादेशविशेषिताः ;

(2) गोणाद्या. 1. 3. 105, saying that he does not attempt to trace the original basic word or its prefixes and suffixes or changes in the form due to dropping or change of letters :
अनुक्तप्रकृतिप्रत्ययलोपागमवर्णविकाराः ;

(3) गहिआद्या. 1. 4. 121, saying that some sort of Etymological explanation can be found for words in the list :
निर्वचनगोचराः ;

(4) चरहृत्तगास्तुनाद्यैः 2. 1. 30, saying that the words listed have some Taddhita pratyayas or suffixes, coupled with some changes in vowels etc : स्वराद्यादेशविशेषिताः ,

(5) अपुष्णगाः क्तेन 3 1. 132, saying that the list contains past passive participles in क्त, either from roots traceable to Sanskrit or Deśī stock : क्तप्रत्ययेन सह निपात्यन्ते, and

(6) झाडगास्तु देश्याः सिद्धाः 3. 4 72, saying that the words listed are pure deśī words known to exist in popular literature and no attempt is made to trace them to Sanskrit : देशविशेष-
व्यवहारादुपलभ्यमानाः सिद्धाः निष्पन्नाः प्रसिद्धा वा It is words listed here which have come down to us in the most corrupt form, and my attempt to trace them to HD have failed in some cases.

The Sixth Appendix contains the Dhātuvādesās arranged alphabetically. It is divided into two parts, Part I giving Sanskrit roots with their Prakrit Substitutes, and Part II giving Prakrit substitutes for Sanskrit roots. Hemacandra has given the list of these substitutes in his Grammar in the fourth pāda, and has arranged the roots according to the initial letter in their Sanskrit form such as कथ्, गम् etc. Trivikrama does not seem to follow any definite principle in giving these substitutes ; he has cut them up into 2. 4 and 3 1, and also in 3. 4. I have collected all the so-called substitutes from Trivikrama and given them in the two parts. It would not be very difficult for the reader to compare the Prakrit substitutes in Part II with a similar list from Hemacandra's Grammar given at the end on pages 117*-128* of the revised edition of the work published as Appendix to Kumārapāla-carita in Bombay Sanskrit and Prakrit Series, No LX, or on pages 407-416 in its reprint to be soon published.

In this connection it should be noted that Hemacandra held that the so-called Dhātvādeśas were in reality roots drawn from the stock of Deśī vocables, and that they were shown technically as substitutes for Sanskrit roots with the simple object that they could, that way, be used to form verbal derivatives with the help of suffixes. Note particularly the following passage from Hemacandra

एते चान्यैर्देशीषु पठिता अपि अस्माभिर्धात्वादेशीकृताः विविधेषु प्रत्ययेषु
अतिष्ठन्तामिति । तथा च—वज्जरिओ कथित । वज्जरिऊण कथयित्वा । वज्जरणं
कथनम् । वज्जरन्तो कथयन् । वज्जरिअन्वं कथयितव्यम् । इति रूपसहस्राणि च
सिध्यन्ति । संस्कृतधातुवच्च प्रत्ययलोपागमादिविधि ॥ हेन्या—4 2

* * * *

BIBLIOGRAPHY

A—TEXTS ON PRAKRIT GRAMMAR

- Audāryacintāmaṇi* of Śrutasāgara (Sūtrapāṭha only) by Bhaṭṭa-
nāthaswamin (pp. 29-44). No date
- Prākṛta-Kalpataru* of Rāmaśarman Tarkavāgiśa, edited by L.
Nitti-Dolci, Śākhā I, Paris 1939.
- Prākṛta-Lakṣaṇam* of Caṇḍa, ed. by Hœrnle, A S B , Calcutta,
1880.
- Prākṛtaprakāśa* of Vararuci with the Manoramā Comm. of
Bhāmaha, ed. by E. B. Cowell, Hertford, England;
1st Edition 1854 , 2nd edition 1868 ; Revised edition
in Poona Oriental Series by Dr P. L. Vaidya, Poona,
1931 , with Commentaries Prākṛtasamjivānī by Vasanta-
rāja, and Subodhinī by Sadānanda, Sarasvati Bhavan
Series, Benaras, 1927.
- Prākṛta-Mani-Dīpa* of Appaya Dikṣita, Part I, Oriental
Research Institute, Mysore, Publication No. 92, ed. by T.
T. Srinivasagopalacarya with his subcommentary, 1953.
- Prākṛtamañjarī*, attributed to Kātyāyana, N. S Press, Bombay,
1913
- Prākṛta-Rūpāvatāra* of Simharāja, ed. by E. Hultsch, Royal
Asiatic Society, Prize Publication Fund, No. 1. London,
1909.
- Prākṛta-Sarvasva* of Mārkaṇḍeya, ed. by S P. Bhaṭṭanātha-
swamin, Grantha Pradarśanī, Vizagapatam, 1927.
- Prākṛtānuśāsana* of Puruṣottama, ed. by L. Nitti-Dolci,
Paris, 1938
- Prākṛta-Vyākaraṇa* of Trivikrama, Adhyāya I, ed. in Grantha
Pradarśanī, Vizagapatam, 1896.
- Siddha-Hema-Śabdānuśāsana* or Hemacandra's *Prakrit Gram-
mar* (HG, हेमचन्द्र), ed. by R. Pischel, Halle, 1877-1880 ;
BSPS No, LX (Appendix to Kumārapālacarita), ed. by
S. P. Pandit ; Revised edition, 1936, by Dr. P. L. Vaidya.

Ṣaḍbhāśācandrīkā (C) of Laskmīdhara, ed by K P Trivedi, BSPS, No LXXI, Poona, 1916

Trivikrama-Sūtrapāṭha (metrical) Published by Bhattanāthaswamin, pages 1-28 No date

B—GENERAL WORKS ON PRAKRIT GRAMMAR

LASSEN C *Institutiones Linguae Pracriticæ*, Bonn, 1837

MEHRNDALE M A, *Historical Grammar of Inscriptional Prakrits*, Poona 1948

NITTI-DOLCI L *Les Grammariens Prakrits*, Paris, 1938

PISCHEL R. *Grammatik der Prakrit Sprachen (Grundriss)*, Strassburg, 1900.

SIRCAR D C *A Grammar of the Prakrit Language*, University of Calcutta, 1943

SUKUMAR SEN, *Comparative Grammar of Middle Indo-Aryan* Linguistic Society of India, Calcutta 1951

TAGARE G V. *Historical Grammar of Apabhramśa*, Poona 1948

C—SELECT ARTICLES AND PAPERS ON PRĀKRITS

ALSDORF L *A Specimen of Archaic Jaina-Mahārāstrī*, Indian and Iranian Studies presented to G A Grierson, School of Oriental Studies, London, VIII, 1936

ALSDORF L *Apabhramśa Studien*, Leipzig 1937.

A. BANERJI-ŚĀSTRĪ *The Evolution of Māgadhī*, Oxford 1922.

BHATTANĀTHASWAMIN, *Trivikrama and his followers*, IA, XL, pp. 219-223

BLOCH TH *Vararuci und Hemacandra*, Gutersloh 1893.

CHATTERJI S K *Calcutta Hindusthani A study of Jargon dialect*, Lahore, 1931

CLERK W E *Māgadhī and Ardhamāgadhī*, JAOS, XLIV

GHATAGE A M. *Māhārāstrī Language and Literature*, Journal of the Uni of Bombay, IV, 6, May 1936

GHATAGE A M *Introduction to Ardhamāgadhī*, Kolhapur, 1942

- GHOSH M. M. Prakrit Verses of Bharata-Nāṭyaśāstra, IHQ VIII, 1932.
- GHOSH M. M. Māhārāstrī, a later phase of Śaurasenī, Journal of the Dept. of Letters, Calcutta University, XXIII, 1933.
- GRIERSON G. A. The Prakrit Vibhāṣās, JRAS. 1918, pp. 489–517.
- GRIERSON G. A. The Śaurasenī and Māgadhi Stabakas of Prākṛita-Kalpataru, IA. LVI–LVII. (Supplement).
- GRIERSON G. A. The Eastern School of Prakrit Grammarians, Sir Asutosh Mukerji Silver Jubilee Vol. III ii, pp. 119–141.
- GRIERSON G. A. The Prakrit Dhātvādeśas, Mem. Asiatic Society of Bengal, VIII, No. 2, 1924.
- GRIERSON G. A. Paisācī and Cūlikāpaisācī, IA. LII, pp. 16–17.
- GRIERSON G. A. The Apabhramśa Stabakas of Prākṛita-Kalpataru, IA, LI, pp. 13–28, LII, 197 ff.
- GRIERSON G. A. Paisācī in Prākṛita-Kalpataru, IA, pp. 114 ff.
- GRIERSON G. A. Apabhramśa according to Mārkaṇḍeya and Dhakki Prakrit, JRAS 1913, pp. 875–883.
- GRIERSON G. A. The Pronunciation of Prakrit Palatals, JRAS. 1913, pp. 391–396.
- GRIERSON G. A. The Brhatkathā in Mārkaṇḍeya, JRAS. 1913, p. 319.
- HULTZSCH E. Neue Beitrage Zur Kenntnis der Śaurasenī, ZDMG, 66 (1912) pp. 709–726.
- KATRE S M. Prakrit Languages and their Contribution to Indian Culture, Bhāratīya Vidyā Bhavan, Bombay, 1945.
- LADDU T. K. Prolegomena Zu Trivikramas Prakrit Grammatik, Halle, 1912, English translation by P. V. Ramanujaswamin, ABORI, X, pp. 177–218.
- PISCHEL R. Materialien Zur Kenntnis des Apabhramśa, Berlin, 1902.
- RAMANUJASWAMIN P. V. Hemacandra and Paisācī Prakrit, IA. 1922, pp. 51–54.

- RANGANATHASWAMIN *Paiśācī Dialect*, IA 1920, p. 114.
- SCHMIDT R *Elementarbuch der Śaurasenī*, Hannover, 1924
- UPADHYE A. N. *Kanarese Words in Deśī Lexicons*, ABORI, XII, 3, pp 274-284
- UPADHYE A. N. *A Note on Trivikrama's Date*, ABORI, XIII, pp 171-172
- UPADHYE A. N. *Paiśācī Language and Literature*, ABORI, XXI pp. 1-37
- UPADHYE A. N. *Vālmīkisūtra A Myth*, Bhāratīya Vidyā, Vol II II, pp 160-176
- UPADHYE A. N. *Śubhacandra and his Prakṛit Grammar*, ABORI, XIII, pp 37-58
- VAIDYA P. L. *Observations on Hemacandra's Deśināmamālā*, ABORI, VIII, pp 63-71
- VAIDYA P. L. *On the use of Prakṛit Dialects in Sanskrit Dramas*, ABORI, XXXIII, pp. 15-25.
- WOOLNER A. C. *Introduction to Prakṛit*, Lahore, 1917.

D—MISCELLANEOUS

- Deśināmamālā* (HD) of Hemacandra, ed by R. Pischel and G. Buhler, BSS No XVII, Revised edition by P. V. Ramānujaswami, Poona, 1938
- Pāṭalacchī Nāmamālā* of Dhanapāla, ed G. Bühler, Gottingen, 1879.
-

श्रीत्रिविक्रमदेव-विरचितं

प्राकृतशब्दानुशासनम्

स्वोपज्ञवृत्तियुतम्

॥ श्रीः ॥

श्रीत्रिविक्रमदेवविरचितं

स्वोपज्ञवृत्तियुतं

प्राकृतशब्दानुशासनम् ।

श्रीवीरप्राच्याचलसमुदितमखिलप्रकाशकं वन्दे ।

दिव्यध्वनिपटुदीधितिमहमक्षरपद्धतिप्राप्त्यै ॥ १ ॥

श्रुतभर्तुरर्हन्दित्रैविद्यमुनेः पदाम्बुजभ्रमरः ।

श्रीबाणसुकुलकमलद्युमणेरादित्यवर्मणः पौत्रः ॥ २ ॥

श्रीमल्लिनाथपुत्रो लक्ष्मीगर्भामृताम्बुधिसुधाशुः ।

भामस्य वृत्तविद्याधाम्नो भ्राता त्रिविक्रमः सुकविः ॥ ३ ॥

श्रीवीरसेनजिनसेनार्यादिवचःपयोधिपूरात्कतिचित् ।

प्राकृतपदरत्नानि प्रकृतिकृती सुकृतिभूषणाय चिनोति ॥ ४ ॥

Of the six Mss. consulted for this edition, K begins :

श्रीमत्पञ्चगुह्यो नमः ॥ सरस्वत्यै नमः ॥ निर्विघ्नमस्तु. M begins : श्रीः ।
प्राकृतव्याकरणं त्रैविक्रमीयम्. S begins : श्रीवीतरागाय नमः । शुभमस्तु ।
निर्विघ्नमस्तु । त्रिविक्रमविरचित प्राकृतव्याकरणम्. T श्रीः । प्राकृतव्याकरणम् । हरिः
ॐ । शुभमस्तु । ॐ. INTRODUCTORY STANZAS : 1. (cd) S 'प्राप्त्यै
for 'प्राप्त्यै; T₁ दिव्यध्वनिपटु...प्राप्त्यै, T₃ दिव्यध्वन्यपरदीधितिमहमक्षर°.
2. (a) K श्रुतभक्तिर्; M श्रीभर्तुर्, S श्रुतभक्तिर् for श्रुतभर्तुर्. T₁ damaged:
(c) G.M श्रीबाणसकुल° for श्रीबाणसुकुल°. (d) K °द्युमणिर् corr. to °द्युम-
णेर्, S °द्युमणिर् for °द्युमणेर्. K °शर्मण° for °वर्मणः. 3. (b) M °गर्भाम्बुधि°
for °गर्भामृताम्बुधि°. (c) G सोमस्य; KS रामस्य; T₁ चास्य; T₂ चामस्य;
T₃ वामस्य for भामस्य. M वृत्ति° for वृत्त°. (d) M स कविः for सुकविः
4. (a) M °जिनार्यादि° for °जिनसेनार्यादि°. (b) T₃ वाच्यं for
°वच°. K °पयोधे पारात्, M °पयोविहारात्; S पयोनिधेः पारात्; T₃
°पयोनिधे पूरात् for °पयोधिपूरात्. K S om. कतिचित्. (c) G प्राकृतकृति।
K प्राकृतिकृति; S प्रकृतिकृति, T₁ प्रकृतीकृती for प्रकृतिकृती. (d) T₁ सुकृती
for सुकृति°. M चिनोमि; T₃ विचिनोति for चिनोति.

अनल्पार्थः सुखोच्चारः शब्दः साहित्यजीवितम् ।

स च प्राकृतमेवेति मतं सूत्रानुवर्तिनाम् ॥ ५ ॥

प्राकृतं तत्समं देश्यं तद्भवं चेत्यदस्त्रिधा ।

तत्समं संस्कृतसमं नेयं संस्कृतलक्षणा ॥ ६ ॥

देश्यमार्थं च रूढत्वात्स्वतन्त्रत्वाच्च भूयसा ।

लक्ष्म नापेक्षते, तस्य संप्रदायो हि बोधकः ॥ ७ ॥

प्रकृतेः संस्कृतात्साध्यमानात्सिद्धाच्च यद्भवेत् ।

प्राकृतस्यास्य लक्ष्यानुरोधि लक्ष्म प्रचक्ष्महे ॥ ८ ॥

प्राकृतपदार्थसार्थप्राप्त्यै निजसूत्रमार्गमनुजिगमिषताम् ।

वृत्तिर्यथार्थसिद्ध्यै त्रिविक्रमेणागमक्रमाक्रियते ॥ ९ ॥

तद्भवतत्समदेश्यप्राकृतरूपाणि पश्यता विदुषाम् ।

दर्पणाति येयमवनौ वृत्तिर्लैविक्रमी जयति ॥ १० ॥

प्राकृतरूपाणि यथा प्राच्यैरा हेमचन्द्रार्थात् ।

विवृतानि तथा तानि प्रतिबिम्बन्तीह सर्वाणि ॥ ११ ॥

5. (a)G अनल्पार्थसुखोच्चार . (b) B शब्दसाहित्य° for शब्दः साहित्य°. (d) KS सूक्तानु° for सूत्रानु°. 6. (d) GS °लक्षणात् for °लक्ष्मणा. 7. (a) Gp देश्यमार्थसवृक्षत्वात् (sic) (c) BT नापेक्षते for नापेक्षते. 9. (a) K °पदार्थस्यार्थप्राप्त्यै for पदार्थसार्थप्राप्त्यै. (d) GM °णागमक्रमेण क्रियते, K °णागम क्रियते for °णागमक्रमाक्रियते. 10. (a) G तत्समतद्भवं; T₁ तद्भवतत्सम-देश्य° for तद्भवतत्सम°. (c) BM दर्पणतयैवमवनौ, K दर्पणयति येयमवनौ; T₁ दर्पणतमैवमवनौ, T₂₋₃ दर्पणतयेयमवनौ. (d) B जयतु for जयति. 11. (b) B T₁ प्राच्यैरा हेमचन्द्रास्यात्, G प्राच्यैराहेमचन्द्रमाचार्यै, Gp प्राचेतसहेमचन्द्राद्यात्; S प्राच्यैरा हेमचन्द्रार्थात्. (d) After सर्वाणि Gp adds . छाया गीर्वाणवाण्याः पट् सर्वलोकसमर्चिता । प्रतिभान्ति सदा श्रीदा गायत्र्या इव कुक्षयः ॥१॥ मनुष्याणां हि सर्वेषा वागर्थमनुवर्तते । कवीनां तु समर्थानां वाचमर्थोऽनुवर्तते ॥ २ ॥

सिद्धिलोकाच्च ॥ १ ॥

सिद्धिरिह प्रस्तुता प्राकृतशब्दसंबन्धिनी परिगृह्यते । सा च लो-
द्धवति । यस्मात् ऋलृवर्णाभ्यामैकारौकाराभ्यामसंयुक्तः ङकाराभ्या श-
द्विवचनादिना च रहितः शब्दोच्चारो लोकव्यवहारादेवोपलभ्यते, देश-
शब्दाः, तस्मात्सिद्धिलोकादिति वेदितव्यम् । चकाराद्वक्ष्यमाणाच्च लक्षणा-
कान्ताच्च ॥ १ ॥

अनुक्तमन्यशब्दानुशासनवत् ॥ २ ॥

यदिह स्वरादिसंज्ञात्वेन संधिप्रभृतिकार्यत्वेन चानुक्तं तदन्यशब्द-
शासनवत् । कौमारजैनेन्द्रपाणिनीयप्रभृतिषु व्याकरणेषु यथोक्तं त-
वेदितव्यम् ॥ २ ॥

संज्ञा प्रत्याहारमयी वा ॥ ३ ॥

इह प्राकृतव्याकरणे संज्ञा प्रत्याहारस्वरूपा व्यवहियते । वाग्रह-
द्वक्ष्यमाणाच्च । पुनः प्रत्याहारग्रहणं भूयोव्यवहारप्रदर्शनार्थम् । यथा—
अच् ; ए ओ एङ् ; ऐ औ ऐच् ; व्यञ्जनं हल् ; र्वादिः सुप् ; त्यादिः ।
इत्यादि ॥ ३ ॥

Sūtra 1. K om. सिद्धिरिह. B om. प्रस्तुता. BT₁ प्राकृतसबन्धिनी
KST₂₋₃ प्राकृतशब्दार्थसंबन्धिनी; M प्राकृतपदसबन्धिनी for प्राकृतशब्दसंबन्धिनी
B गृह्यते; K परिगृह्यते for परिगृह्यते. KS चैकारोकाराभ्या; M ऐऔभ्यां
ऐकारौकाराभ्यां. B असंपृक्त° for असंयुक्त°; M om. असंयुक्त°. M
शपाभ्या. B om. च. K विरहित. for रहितः. M वक्ष्यमाणां लक्षणात्
वक्ष्यमाणां लक्षणात्. GT₃ अनेकान्तालक्षणाच्च for अनेकान्ताच्च. 2. B om.
प्रभृतिकार्यत्वेन च. T₁₋₂ °नानुक्तं for चानुक्तं. BMT₁₋₂ तत्सर्वमन्य° for तत्
KS °पाणिनीयादिव्याक°; T₃ °जैनेन्द्रब्राह्मचन्द्रपाणिनीय° for °पाणिनीयप्र-
व्याक°. BT₁₋₂ तत्तथैवेति for तथैव. 3. T₃ प्रत्याहाररूपा for प्रत्य-
स्वरूपा. M वक्ष्यमाणां लक्षणाच्च for वक्ष्यमाणाच्च. M पुनर्ग्रहणं for पुनःप्रत्य-
ग्रहणं. G व्यवहारस्य दर्शनार्थम्; T व्यवहारदर्शनार्थम् for व्यवहारप्रदर्शन-
K व्याहाराच्च for व्याहाराच्च.

सुप्स्वादिरन्त्यहला ॥ ४ ॥

सुप्सु स्वादिषु विभक्तिषु आदिर्वर्णो वचनं वा अन्त्यहला अन्त्य-
न्यञ्जनेन सह इत्सञ्ज्ञो भवति । यथा—सु औ जस्, सुस्, अम् औट् शस्, अस्;
एवं टास्, डेस्, डसिस्, डम्, डिप् । पञ्चम्या डस् इति वक्तव्ये डसिस्
इति डसः पष्ठ्यैकवचनस्य संदेहार्थम् ॥ ४ ॥

हो ह्रस्वः ॥ ५ ॥

एकमात्रो यो वर्णो ह्रस्व इति प्रसिद्धस्तस्य ह इति संज्ञा ॥ ५ ॥

दिर्दीर्घः ॥ ६ ॥

द्विमात्रो यो वर्णो दीर्घ इति रूढस्तस्य दिः इति संज्ञा ॥ ६ ॥

शषसाः शुः ॥ ७ ॥

श प स इत्येते वर्णाः शुसंज्ञका भवन्ति ॥ ७ ॥

सः समासः ॥ ८ ॥

समासः ससंज्ञको भवति ॥ ८ ॥

4. S सुप्स्वादियु for सुप्सु स्वादिषु. K आदिवर्णो for आदिर्वर्णो. T सहसंज्ञा भवन्ति for सहेत्सञ्ज्ञो भवति. KS om. यथा. B om. एव. B reads: टा भ्या मिस् टास्, डे, भ्या भ्यस् डेस्, डसि भ्या भ्यस् डसिस्, इस् ओस् आम् डाम्, डि ओस् सुप् डिप् for टास्. डिप्. B om. वक्तव्ये. M S इति तु for इति. 5. For Sūtras 5 and 6, M reads दि दीर्घ हो ह्रस्व, but the order of the Com. is as in our text. M एकमात्रवर्णो for एकमात्रो यो वर्णो. G वर्णो यो, S om वर्णो. S हा इति. for ह इति. T₃ adds भवति after संज्ञा. 6. K M S दि दीर्घः for the Sūtra. B GT₁ यो द्विमात्रो, M यो द्विमात्रको for द्विमात्रो यो. G प्रसिद्ध for रूढ. K M दि, ST दी for दि. 7. M शुम्, T₁₋₃ शु for शु in the Sūtra. G इत्येते त्रयो वर्णाः for इत्येते वर्णाः. K M शुसंज्ञा, S सुसंज्ञा for सुसंज्ञका. 8 K M S ससंज्ञो for ससंज्ञको

आदिः खुः ॥ ९ ॥

आदिर्वर्णः खुसंज्ञको भवति ॥ ९ ॥

गो गणपरः ॥ १० ॥

आदिरिति वर्तते । गणप्रधानो य आदिशब्दः स गसंज्ञको भवति ।
यथा गुणादिरित्यादौ गुणग इत्यादि ॥ १० ॥

द्वितीयः फुः ॥ ११ ॥

शब्दस्य द्वितीयो वर्णः फुसंज्ञको भवति ॥ ११ ॥

संयुक्तं स्तु ॥ १२ ॥

व्यञ्जनेन युक्तं संयुक्तम्, तस्य स्तु इति संज्ञा ॥ १२ ॥

तु विकल्पे ॥ १३ ॥

विकल्पं विभाषाया तु शब्दः प्रयुज्यते वाशब्दवत् ॥ १३ ॥

प्रायो लिति न विकल्पः ॥ १४ ॥

यः कार्यार्थं सूत्रेऽनुवध्यते न तु प्रयोगे दृश्यते स इत् । अनुबन्ध
इति व्याकरणान्तरे लक्षणम् । लकारः इत् यस्यासौ लित् । लिति कार्ये विकल्पः
प्रायो न भवति ॥ १४ ॥

शिति दीर्घः ॥ १५ ॥

शानुबन्धे कार्ये सति पूर्वस्य स्वरस्य दीर्घो भवति । यथा 'शि.श्लुङ्'
न पुनरि तु [१-१-२८] । अत्र नपुनःशब्दे अन्त्यव्यञ्जनस्य शानुबन्धे-
कारलोपयोः पूर्वस्याचो दीर्घः । णउणाड्, णउणा ॥ १५ ॥

9. T₁ आदिओ for the Sūtra. G आदिर्वर्णः; MS om. वर्णः. S खुसंज्ञो;
T₁ अमंज्ञको for खुसंज्ञको. 10. G आदिरित्यनुवर्तते. Gp तस्य गसंज्ञा भवति; K
M S स गमज्ञो भवति. 11. M फु. for फु. in the Sūtra. M फुसंज्ञो; S
फुसंज्ञो for फुमज्ञको. 12. B Gp T संयुक्तः स्तु.; M संयुक्तस्तु for the Sūtra.
G व्यञ्जनेन संयुक्तो वर्णः स्तुमज्ञको भवति; M व्यञ्जनेन युक्तस्य स्तु इति संज्ञा. 14.
T₁ प्रत्ययो for प्रायो in the Sūtra. B om. प्रयोगे. BT_{1,2} सोऽनुबन्ध इति
व्याकरणान्तरे लक्षणम्. G यस्य स for यस्यासौ. 15. S शिति for शिति in the
Sūtra. G पूर्वस्याचो for पूर्वस्य स्वरस्य. K M S शानुबन्धयोराकारलोपयोः
for शानुबन्धेकारलोपयोः. M om. णउणाड् णउणा; B T add पञ्चे णउण
after णउणा.

सानुनासिकोच्चारं ङित् ॥ १६ ॥

ङकारानुबन्धं कार्यं सानुनासिकोच्चारं भवति । यथा—‘ कामुक-
यमुनाचामुण्डातिमुक्तके मो ङ्लुङ् ’ [१.३-११] काँओ । जँणा । अत्र
मकारस्य ङानुबन्धे लोपे शेषस्य खरस्य सानुनासिक उच्चारः ॥ १६ ॥

बहुलम् ॥ १७ ॥

अधिकारोऽयमा शास्त्रपरिसमाप्तेः । यत्प्राकृते लक्षणमुच्यते तद्बहुलं
भवतीति वेदितव्यम् । ततश्च ‘ कचित्प्रवृत्तिः क्वचिदप्रवृत्तिः क्वचिद्विभाषा
क्वचिदन्यदेव ’ भवति । तच्च यथास्थानं दर्शयिष्यामः ॥ १७ ॥

दिहौ मिथः से ॥ १८ ॥

से समासे दिहौ दीर्घह्रस्वौ मिथः अन्योन्यस्य बहुलं भवतः । तत्र ह्रस्वस्य
दीर्घः—अन्तर्वेदि, अन्तावेई । सप्तविंशतिः सत्तावीसा ॥ क्वचिद्विकल्पः—
वारिमती वारीमई वारिमई । पतिगृहं पईहर पइहरं । युवतिजनं जुवईजणो
जुवइजणो । वेणुवनं वेणूवणं वेणुवणं ॥ दीर्घस्य ह्रस्वः—णिअम्बसिल-
खलिअवीइमालस्स, नितम्बशिलाखलितवीचिमालस्य । यमुनातटं जँणअडं

16 B यत्कार्यं तत् for कार्यं. K S अनुनासिकोच्चारं for सानुनासिकोच्चार. S
मोत् (?) for मो ङ्लुङ्. K S काँओ for काँओ, in fact Mss do not show
the अनुनासिक sign even where it is needed. After जँणा G adds
अणिँउत्तओ चाँण्डा. K S ङानुबन्धो लोप. for अनुबन्धे लोपे. S अनुनासिक उच्चारः.
G सानुनासिकोच्चार for सानुनासिक उच्चार. 17. B प्राकृतलक्षण for प्राकृते
लक्षणं. S om. क्वचिदप्रवृत्ति After क्वचिदन्यदेव, G adds विधेर्विधान बहुधा
समीक्ष्य चतुर्विध बाहुल्यं वदन्ति. G M om. भवति. 18. M om. से,
After मिथः M adds परस्पर. B अन्योन्य for अन्योन्यस्य. After अन्तावेई
B adds अन्तवेई. After सत्तावीसा B adds सत्तवीसा. B M S om. क्वचिद्वि-
कल्प G K वारिमयी for वारिमई. Som. वारिमई. K M पईहर पइहर for वहरं
S om. पइहरं. After जुवइजणो G M add ताम्यति युवतिसार्थक, तम्मइ
जुवईसत्यओ (रत्ता. १.१६), Gp भम्मइ जुवईसत्यओ इति प्रचुर पाठ After
वेणुवणं G adds सितासितं सिआसिअ सीआसीअ । भुजयन्त्र भुअयन्त भुआयन्त.

जउँणाअडं । नदीस्रोतः णइसोत्तं णईसोत्तं । गौरीगृहं गोरिघरं गोरीघरं ।
वधूमुखं वहुमुहं वहुमुहं ॥ १८ ॥

संधिस्त्वपदे ॥ १९ ॥

संस्कृतोक्तः संधिः सर्वः प्राकृते भवति तु, अपदे एकपदे न भवति ।
तुशब्दो विकल्पार्थः । व्यासर्षिः वासेसी वासइसी । विभ्रमातपः विसमाअवो
विसमआअवो । कवीश्वरः कईसरो कईईसरो । स्वादूदकं साऊअअं साउउअअं॥
अपद इति किम् । मुद्धाए मुद्धाइ मुग्धायाः । वच्छाओ वच्छाउ वृक्षात् ।
महइ महति, पूजयतीत्यर्थः ॥ बहुलाधिकारात्कचिदेकपदेऽपि ॥ करिष्यति
काही काहिइ । द्वितीयः बीओ विइओ ॥ १९ ॥

न यण् ॥ २० ॥

संधिरित्यनुवर्तते । ‘ इको यणचि ’ [पा० ६.१.७७] इति यः
संस्कृते यणादेशः संधिरुक्तः स प्राकृते न भवति । इवर्णस्य यत्वमुवर्णस्य च
वत्वं न भवतीत्यर्थः ॥ यणिति यवरलाना परिग्रहेऽपि प्राकृते ऋवर्णलृवर्णयोः
प्रयोगाभावाद्यत्ववत्ययोरेवायं निषेधः । नखप्रभावत्यरुणः णहप्पहावलिअरुणो ।
संध्यावध्ववगूढः, संज्ञावहुअवऊढो ॥ यणिति किम् । गूढोदरतामरसानुसारिणी,
गूढोअरतामरसानुसारिणी ॥ २० ॥

K जउणअड for जउणअड. K om. णईसोत्त. K गउरिघर for गोरिघरं. After
वहुमुहं G adds. सखीजनं सहीअणो सहिअणो (कर्णपूरं कण्णऊरं कण्णउरं-
पीतापीत पीआपीअं पिआपिअ, लक्ष्मीपतिः लच्छीवई लच्छिवई). 19. B M om.
अपदे. S om. साउउअअ, After इति किम्, G adds: (पाओ पादः । पई
पतिः) B S T वच्छाइ वत्सा, K वत्साइ वत्साओ वत्सा. B om महति. B एक-
पदे च for एकपदेऽपि. G बीओ विइओ (विइज्जो) द्वितीय. for द्वितीयः विइओ.
20. B om. संधिरित्यनुवर्तते. G M यणादेशरूपं for यणादेशः. B T om.
संधिरुक्तः. K om. च. B भवति for भवतीत्यर्थः. G ऋलृवर्णभावात् for
ऋलृवर्णयोः प्रयोगाभावात्. S om. °वत्व.° After निषेधः, G adds: (न वेरि-
वगे वि अवआसो, न वरिवगेऽप्यवकाशः) वन्देमि अज्जवइरं, वन्दे आर्यवैरम्
(वज्रम् ?). B S T om गूढोदरतामरसानुसारिणी. K adds: गूढोअर
in marg.

एङः ॥ २१ ॥

नेत्यनुवर्तते । एङित्येदोतौ । एदोतोः संस्कृतोक्तः संधिः प्राकृते न भवति । देवीए आसणं । पचालादो आगओ । देवो अहिणंदणो ॥ अहो अच्छरिअं इत्यादयः संस्कृतवदेव ॥ २१ ॥

शेषेऽच्यचः ॥ २२ ॥

युक्तस्य हलो लोपे योऽवशिष्यतेऽच् स शेषः, तस्मिन्नचि परे अचः संधिर्न भवति । गगन एव गन्धकुटीं कुर्वन्ति, गअणे च्चिअ गन्धउडिं कुणन्ति । फणामणिप्रदीपाः, फणामणिप्पईवा । ज्योत्स्नापूरितकोशः, जोण्हाऊरिअकोसो ॥ बहुलाधिकारात्कचिद्विकल्पः । कुम्भकारः कुम्भआरो कुम्भारो । सुपुरुषः सुउरिसो सूरिसो ॥ कचित्संधिरेव । शातवाहनः सालाहणो । चक्रवाकः चक्काओ ॥ सालवाहणो चक्काओ इत्येतौ प्रायोग्रहणाद्वस्य लोपाभावे भवतः । बलोपे तु संधिरेव ॥ २२ ॥

तिङः ॥ २३ ॥

अच इत्यनुवर्तते, अचीति च । तिङिति तिबादिविभक्तिः । तिङ्-संबन्धिनोऽचः अचि परे संधिर्न भवति । भवतीह, होइ इह । पिबत्तदकं, पिबउ उदअं ॥ २३ ॥

लोपः ॥ २४ ॥

अचः अचि परे बहुलं लोपो भवति । त्रिदेशेशः तिअसीसो । निश्वासोच्छ्वासौ णीसासूसासा ॥ २४ ॥

21. S T om. एङित्येदोतौ. B om, पचालादो आगओ. After आगओ, G adds लचो (?) and K adds उक्कोओ. S देहो for देवो. K S T अच्छरिअं for अच्छरिअ. 22. M om युक्तस्य. B योऽच् शिष्यते for योऽवशिष्यते. M तस्मिन्परे for तस्मिन्नचि परे. B गगणे for गअणे. B °ऊरिद° for °ऊरिअ. K °ओसो for °कोसो Gp विभाषा for विकल्पः. B °ग्रहणाच्च वस्य for °ग्रहणाद्वस्य. B K M T लोपे for बलोपे M om. तु, K च for तु. 23. B अच इत्येतदनुवर्तते. S. T. 1, 2 अचीति वा for अचीति च. तिङ्गिभक्तिः for तिबादिविभक्तिः. GM पिबज्जउ for पिबउ. 24. B णीसासूसासौ, K S T 2, 3 णासासूसासो for °सासा.

अन्त्यहलोऽश्रदुदी ॥ २५ ॥

लोप इत्यनुवर्तते । शब्देष्वन्यहलः अन्त्यव्यञ्जनस्य लोपो भवति ।
अश्रदुदी श्रदित्यव्ययमुदित्युपसर्गं वर्जयित्वा । यावत् जाव । यशस् जसो ।
तमस् तमो । जन्मन् जग्मो ॥ अश्रदुदीति किम् । श्रद्धा सद्धा । श्रद्धाति
सद्धहइ । श्रद्धानं सद्धहणं । उद्गतं उग्गाअं । उन्नतं उण्णाअं ॥ समासे तु
वाक्यविभक्त्यपेक्षया अन्त्यत्वमनन्त्यत्वं च । तेनोभयमपि भवति । सद्भिधुः
सन्भिक्खू सभिक्खू । सज्जनः सज्जणो सजणो । एतद्गुणाः एअग्गुणा
एअगुणा । तद्गुणाः तग्गुणा तगुणा ॥२५॥

निर्दुरि वा ॥ २६ ॥

निप् दुस् इत्येतयोरुपसर्गयोरन्यहलो वा लोपो भवति । नि.सहं
णिस्सहं णिसहं । निर्घोपः णिग्घोसो णिघोसो । दुःसहः दुस्सहो दूसहो ।
दुःखितः दुक्खिओ दुहिओ । दुर्भगः दुब्भओ दूहवो ॥२६॥

अन्तरि च नाचि ॥ २७ ॥

अन्तर्शब्दे चकारान्निर्दुरोश्च अन्त्यहलोऽचि परे लोपो न भवति ।
अन्तरङ्गो । गिरवसेसं । दुरुत्तरं । दुरवगाहं ॥ क्वचित् अन्ताउवरि इति च दृश्यते ॥

शि श्लुङ् नपुनरि तु ॥ २८ ॥

नपुनर्शब्दे अन्त्यव्यञ्जनस्य शानुबन्ध इकार श्लुक् च वा भवति ।
शित्वात्पूर्वस्य दीर्घः । णउणाइ णउणा ॥ पक्षे णउण । पुनर्शब्देऽपि
पुणाइ इति दृश्यते ॥२८॥

25. M अश्रदुति, P अश्रदुदि for अश्रदुदी in the Sūtra. K आव for जाव.
K असो for जसो G सद्धहाण for सद्धहणं. M वाक्यविभक्त्यपेक्षया for °पेक्षया.
G चेति for च. M om. भवति. T एअंगुणा for एअग्गुणा. B M om. तद्गुणा
तग्गुणा तगुणा. 26. G निर् दुर् for निस् दुस्. K लोपो वा for वा लोपो. B om.
Sk equivalents निःसह, दुःसहं, दुःखितः and दुर्भगः. G निःसहः णिस्सहो
णिसहो for नि सहं etc. B दुब्भवो for दुब्भओ. 27. T नाचि. for नाचि in the
Sūtra. After भवति G reads: अन्तरात्मा अन्तरप्पा । निरन्तर गिरन्तरं. G
om. अन्तरङ्गो. M अन्तउपरि; K S अन्ताउपरि for अन्ताउवरि. G वर्तते for
दृश्यते. 28. B G M T लुक्. for श्लुक्. B om. पक्षे; M om. पक्षे णउण.
After णउण G K add णउणो. M पुणा for पुणाइ.

अविद्युति स्त्रियामाल् ॥ २९ ॥

स्त्रीलिङ्गे वर्तमानस्यान्त्यहल आत्व भवति । लानुबन्धान्नित्यम् । अविद्युति विद्युच्छब्दं वर्जयित्वा । लोपापवादः । सरित् सरिआ । प्रतिपद् पडिवआ । संपद् संपआ ॥ बहुलाधिकारादीन्स्पृष्टयश्रुतिरपि । सरिया । पडिवया । संपया ॥ अविद्युतीति किम् । विज्जू । विज्जुला ॥ २९ ॥

रो रा ॥ ३० ॥

स्त्रिया वर्तमानस्यान्त्यरेफस्य रा इत्ययमादेशो भवति । गिर्, गिरा । पुर, पुरा । धुर्, धुरा ॥ ३० ॥

हः क्षुत्ककुभि ॥ ३१ ॥

क्षुध् ककुम् इत्येतयोरन्त्यहलो हकारो भवति । छुहा । कउहा ॥ ३१ ॥

धनुषि वा ॥ ३२ ॥

ह इत्यनुवर्तते । धनु शब्देऽन्त्यहलो हो वा भवति । धणुहं धणू ॥ ३२ ॥

सशाशिषि ॥ ३३ ॥

वेत्यनुवर्तते । आशिष्गब्देऽन्त्यहल सगादेशो वा भवति । शित्वा-त्पूर्वस्य दीर्घ । आसीसा आसी ॥ ३३ ॥

स आयुरप्सरसोः ॥ ३४ ॥

वेत्यनुवर्तते । आयुष् अप्सरस् अनयोरन्त्यव्यञ्जनस्य सकारो वा भवति । दीहाउसो दीहाऊ । अच्छरसा अच्छरा ॥ ३४ ॥

29 T सरीआ for सरिआ. G om. सरिया । पडिवया । संपया G अविद्युति किम् for अविद्युतीति किम् 30 S अन्त्यस्य रेफस्य for अन्त्यरेफस्य. T om. अन्त्य°. K M om. गिर्, पुर, धुर्. S पू for पुर. S om. धुर्. 31 K M क्षुत् for क्षुध्. K ककुप् for ककुम्. M हकारादेशो for हकारो. 32. M ह इति वर्तते for ह इत्यनु°. 33. G सादेशो, M सकारो for सशादेशो. M आसिसा for आसीसा. K om आसी. After आसी G adds पक्षे आत्वम् । आसीआ 34 G M om. वेत्यनुवर्तते. G om. आयुष् अप्सरस् G आउसो आऊ for दीहाउसो दीहाऊ T अच्छरा अन्वरसा अप्परा. for अच्छरसा ..

दिक्प्रावृषि ॥ ३५ ॥

स इति वर्तते । दिक् प्रावृष इत्येतयोरन्यहलः सो भवति । योग-
विभागान्नित्यम् । दिक्ता । पाउसो ॥ ३५ ॥

शरदामत् ॥ ३६ ॥

शरद्व्यकाराणामन्यहलोऽत्वं भवति । शरद्, सरओ । भियक्,
मिसओ ॥ ३६ ॥

तु सक्खिणभवन्तजम्मणमहन्ताः ॥ ३७ ॥

साध्यादयः शब्दा विहितान्यव्यङ्गनादेशा वा निपात्यन्ते । सक्खिणो
सक्खी । भवन्तो भवं । जम्मणं जम्मो । महन्तो महं ॥ ३७ ॥

यत्तत्सम्यग्विष्वक्पृथक्को मल् ॥ ३८ ॥

यदार्दीनामव्ययानामन्यस्य हलो मकारो भवति । लिङ्गान्नित्यम् ।
यत्, जं । तत्, तं । सम्यक्, सम्मं । विष्वक्, वीसुं । पृथक्, पिहं ॥ ३८ ॥
मोऽचि वा ॥ ३९ ॥

म इति वर्तते । अन्त्यनकारत्वाच्चि परे नकारो वा भवति । लोपाप-
वादः । उत्सहमजिअं च वन्दे । वन्दे उत्सहं अजिअं ॥ ३९ ॥

विन्दुल् ॥ ४० ॥

शब्दानामन्यमकारस्य विन्दुर्भवति । लिङ्गान्नित्यम् । फलं । वच्छं ।
सव्वं । गिरिं । वहुं ॥ ४० ॥

35. M दिक्प्रावृषोः for दिक् प्रावृष इत्येतयोः. 36. Gp reads
अल् for अत् in the sūtra. K om. शरद्. 37. M T सक्खि-
णादयः for साध्यादयः. G M om. वा. After निपात्यन्ते G M
add: तुनट्ठो विक्खल्लयः G gives साङ्गी, भवान्, जन्मन् and महान्
before their Pr. equivalents. 38. B om. हलो. G M T
लिङ्गान्न विक्खल्लयः for लिङ्गान्नित्यम्. B K S om. Sk words. Gp विस्त्वं
for वीसुं. Gp पुहं for पिहं. 39 G S T अजअं for अजिअं. 40. P reads
विन्दुल् for the sūtra. G लिङ्गान्न विक्खल्लयः for लिङ्गान्नित्यम्. G फलं
मवं गिरिं हरिं for फलं...वहुं. K वत्तं for वच्छं. T om. वच्छं. विक्खं
for सव्वं.

हलि ङअणनाम् ॥ ४१ ॥

म इति निवृत्तम् । ङ अ ण न इत्येतेषा हलि व्यञ्जने परे विन्दु-
र्भवति । ङस्य—पङ्क्तिः, पती । पराङ्मुखः परंमुहो ॥ ङस्य—कञ्चुकः, कंचुओ ।
लाञ्छनम्, लंछणं ॥ णस्य—पण्मुखः, छंमुहो । उत्कण्ठा, उक्कंठा ॥ नस्य-
सन्ध्या, संज्ञा । विन्ध्यः, विंज्ञो ॥ ४१ ॥

स्वरेभ्यो वक्रादौ ॥ ४२ ॥

वक्रादिषु प्रथमादिभ्यः स्वरेभ्यो यथादर्शनं विन्दुर्भवति । वकं वक्रम् ।
कुंमलं कुड्मलम् । बुंधणं बुधम् । पुंछं पुच्छम् । मुंढा मूर्धा । गुंछं गुच्छम् ।
कंकोडो कर्कोटः । गिंठी गृष्टिः । दंसणं दर्शनम् । फंसो स्पर्शः । असू अश्रु ।
मंसू रश्मश्रु । तंसं त्र्यश्रम् । मंजारो मार्जारः । विंछिओ वृश्चिकः । एषु
प्रथमात् ॥ मणंसिणी मनस्विनी । मणंसिला मनःशिला । वंसो वयस्यः ।
पंसत्थं पार्श्वस्थम् । पडंसुआ प्रतिश्रुत् । एषु द्वितीयात् ॥ उअरिं उपरि ।
अणिउंतअं अतिमुक्तकम् । अनयोस्तृतीयात् ॥ कचिच्छन्दः पूरणेऽपि । देवं-
णाअसुवत्तं देवनागासुवक्त्रम् ॥ कचित् गिटी, मजारो, मणासिला मणोसिला
इति च दृश्यते ॥ ४२ ॥

41. G ङअणनानाम् for ङअणनाम् in the Sūtra. G अन्त्यहल इति for म इति. B K S T ङ for ङस्य, अ for अस्य, ण for णस्य and न for नस्य. B छमुहो for छंमुहो. K om. विन्ध्यः. 42. K om. Sk. equivalents of Pr words. G कुपलं, K गुप्पल for कुमल. K बुन्धे for बुन्धणं. B पुंजे, G पुंछो for पुंछं. B गुंजे, G गुंछो for गुंछं. B T काकोट. for कर्कोट. B om. गिंठी गृष्टि, K गुंठि गृष्टि for गिंठी गृष्टिः B om. फंसो. मूर्धो. K om. वयसो. G K om पसत्थ पार्श्वस्थम् B पडंसिआ, Gp पडसुआ, M पडसुआ for पडंसुआ. B उपरिं, K उवरिं for उअरिं. Gp K अइसुतअं for अणिउंतअ. B gives the list of words in वक्रादिगण in a versified form as पुच्छाश्रुवुधनदर्शनकुड्मलपार्श्वस्थगुच्छकाकोटाः । पशु (?) रश्मश्रु-वयस्यप्रतिश्रुदतिमुक्तगृष्टिमार्जाराः ॥ स्पर्शनमनःशिलोपरिमनस्विवृश्चिकमनस्विनीत्र्यश्राः । मूर्धेति च . . . पूतौ तु देवनागोऽपि, G K M give these words in prose. K om. कचित्

क्त्वासुपोस्तु सुणात् ॥ ४३ ॥

क्त्वाप्रत्ययस्य सुपश्च संबन्धिनः सुकाराण्णकाराच्च परोबिन्दुर्भवति तु । सुकारात्—वच्छेसु वच्छेसुं । अम्हेसुं अम्हेसु । तुम्हेसुं तुम्हेसु ॥ क्त्वाप्रत्ययस्य णकारात्—काऊणं काऊण । काउआणं काउआण ॥ सुपः संबन्धिनो णकारात्—वच्छेणं वच्छेण । वच्छाणं वच्छाण । ममाणं ममाण । तुम्हाणं तुम्हाण ॥ अम्हाणं अम्हाण ॥ सुणादिति किम् । करिअ । अग्गिणो ॥ ४३ ॥

लुङ् मांसादौ ॥ ४४ ॥

वेति वर्तते । बिन्दुरित्यधिकृतः । तस्य बिन्दोरिति पष्ठयन्तपरिणामः । बिन्दोर्मांसादिषु लुङ्वा भवति । मांसं मंसं । मासलं मंसलं । पासू पंसू । कासं कंसं । कह कहं । इआणि इआणि । दाणि दाणि । कि करोमि किं करोमि । समुहं संमुहं । नूण नूणं । एव एवं ॥ ४४ ॥

संस्कृतसंस्कारे ॥ ४५ ॥

लुगिति वर्तते । संस्कृतसंस्कारयोर्बिन्दोर्लुङ् भवति । योगविभागान्नित्यम् । सक्कअं । सक्कारो ॥ ४५ ॥

डे तु किंशुके ॥ ४६ ॥

किंशुके बिन्दोः डानुबन्ध एकारो भवति तु । केसुओ किंसुओ ॥ ४६ ॥

43. B वा बिन्दुर्भवति for बिन्दुर्भवति तु. K om. तु । सुकारात्. S om. अम्हेसुं अम्हेसु । तुम्हेसु तुम्हेसु. G क्त्वासंबन्धिनः for क्त्वाप्रत्ययस्य. K om. णकारात्. B om. काऊण. B om. सुपः संबन्धिनो णकारात्. K om. ममाण ममाण । तुम्हाणं तुम्हाण. After अग्गिणो K adds अग्गेः. 44. G M त्विति for वेति. K S बिन्दुरित्यधिकृतस्य बिन्दोरिति; M बिन्दुरित्यधिकृत्य बिन्दोरिति. M भवति तु for वा भवति: G om, करोमि in both places. K नूणं नूण. for नूण नूणं. G एव एवं. K gives Sk equivalents of Pr. words at the end, while B reads: मांसादिस्तु तदानीं कथमेव किं करोमि नूनमिदानीम् । कास्यमांसलसंमुखपांसुलपांसव (?) इतिारितो हि गणः 45. G लुगित्यनुवर्तते for लुगिति वर्तते. B M S om. योगविभागान्नित्यम्. 46. B-डेत्; M दे for डे in the sūtra. B G M om. तु. T किंसुओ for किंसुओ.

वर्गेऽन्त्यः ॥ ४७ ॥

त्वित्यनुवर्तते । बिन्दोर्वर्गे परे प्रत्यासन्नस्तस्यैव वर्गस्यान्त्यो भवति
तु । पङ्को पको । अङ्गणं । अङ्गणं । लञ्छणं लंछणं । सञ्ज्ञा संज्ञा । कण्ठओ
कंठओ । मण्डणं मंडणं । अन्तरं अन्तरं । पन्थो पंथो । छन्दो छंदो । बन्धू
बंधू । कम्पइ कंपइ । आरम्भो आरंभो ॥ वर्ग इति किम् । संसओ ॥ नित्य-
मिच्छन्त्यन्ये ॥ ४७ ॥

विंशतिषु त्या श्लोपल् ॥ ४८ ॥

विंशतिप्रकारेषु ति इत्यवयवेन सह बिन्दोर्लोपो भवति । शित्वा-
त्पूर्वस्य दीर्घः । लिट्त्वानित्यम् । वीसा विंशतिः । तीसा त्रिंशत् । तेवीसा
त्रयोविंशतिः । तेत्तीसा त्रयस्त्रिंशत् । दाढा दंष्ट्रा । सीहो सिंहः । सिंहो सिंघो
इति च दृश्यते ॥ नाम्नि—सिंहदन्तो । सिंहराओ ॥ ४८ ॥

स्नमदामशिरोनभो नरि ॥ ४९ ॥

स्नं सान्तं नान्तं च शब्दरूपं नरि पुंलिङ्गे प्रयोक्तव्यम् । अदामशिरोनभः ।
दामन्, शिरस्, नभस् इत्येतान्वर्जयित्वा ॥ सान्तं यथा—जसो यशः । तमो तमः ।
उरो उरः । तेओ तेजः । पओ पयः ॥ नान्तं यथा—जम्मो जन्म । कम्मो
कर्म । वम्मो वर्म ॥ अदामशिरोनभः इति किम् । दामं । सिरं । णहं ॥ यच्च

47 G M त्विति वर्तते for त्वित्यनुवर्तते. B S परे सति तस्यैव for
परे प्रत्यासन्नस्तस्यैव. B T om. तु, after तु G adds वङ्को वंको. After
अङ्गणं S adds अङ्गण अकण. G om. पन्थो पंथो. S T चदो चन्दो for छन्दो
छंदो. G K S om. बन्धू बधू. After कंपइ K adds चपइ चम्पइ. 48 S om.
श्लोपल् in the Sūtra. T शोपल् for श्लोपल् in the Sūtra. B इत्यनेन;
G इत्यव्ययेन for इत्यवयवेन. K S स्यात् for भवति. K does not
give Sk equivalents of Pr. words. G om. तेवीसा तेत्तीसा.
K बावीसा for तेत्तीसा B' सिंघो for सिंघो. After दृश्यते B reads an
additional sūtra. नाम्नि सिंहदन्तः । सिंहदन्तो ॥ नाम्नीति किम् ।
सीहरवो सिंघरवो. G सिंहदन्तो for सिंहदत्तो. सिंघरओ K T, सघराओ
for सिंहराओ. 49 B सनं T सिन, for स्न in the Sūtra. B सन for

सदस् सअं । वयस् वअं, सुमनस् सुमणं, शर्म सभं इति च दृश्यते तद्वहु-
लाधिकारात् ॥ ४९ ॥

शरत्प्रावृट् ॥ ५० ॥

नरीत्यनुवर्तते । शरत्प्रावृष्टौ पुंसि प्रयोक्तव्यौ । सरओ । पाउसो
॥ ५० ॥

अक्षयर्थकुलाद्या वा ॥ ५१ ॥

नरीति वर्तते । अक्षिपर्यायाः कुलादयश्च शब्दाः पुंलिङ्गे वा
प्रयोक्तव्याः । अक्षयर्थाः—एस अच्छी । णच्चाविआई तेणम्ह अच्छीइं, नर्तिते
तेनास्माकमक्षिणी ॥ अञ्जल्यादिपाठात्खीलिङ्गेऽपि । एसा अच्छी ॥ चक्खु
चक्खुइं । नअणा नअणाइं । लोअणा लोअणाइं ॥ कुलादिः—कुलो कुलं ।
वअणो वअणं । माहप्पो माहप्पं । दुक्खो दुक्खं । भाअणो भाअणं । विज्जुला
विज्जुलाइं । छन्दो छन्दं ॥ कुलादिः—कुल, वचन, माहात्म्य, दुःख, भाजन,
विद्युत्, छन्दस् इत्यादि ॥ नेत्ता नेत्ताइं, कमला कमलाइ इत्यादि संस्कृत-
वदेव ॥ ५१ ॥

सं. B सान्तः for सान्त. B K om. यथा. After तमः B adds सदो मणो.
B नान्तः for नान्त. B K om. यथा. G मम्मो for कम्मो; S om. कम्मो.
S चम्मो for वम्मो. B अन्यच्च for यच्च. B K om. वयस् वअ. B om. तद्.
50. S reads शरत्प्रावृट् for the Sūtra. B M om. नरीत्यनुवर्तते; K
नरि इति वर्तते. B T प्रयोज्यौ for प्रयोक्तव्यौ. 51. M कुलाद्याः for कुलादयः
B T प्रयोज्याः for प्रयोक्तव्याः G M S अक्षयर्थः for अक्षयर्थाः B णच्चाविआ
तेणम्हाणमच्छी. G K कुलादि for कुलादिः. B हाअणा हाअणाइ for भाअणो
भाअण; K भाअणाइ for भाअणो. G विज्जुणा विज्जुए, M विज्जुणा विज्जुए for
विज्जुला विज्जुलाइ B T read कुलादिः । कुलगो विद्युच्छन्दोभाजनमाहात्म्यदुःख-
वचनानि in place of the list in prose. B K M om. कमला कमलाइं.

क्रीत्रे गुणगाः ॥ ५२ ॥

वेत्यनुवर्तते । गुणादयः शब्दा नपुंसके वा प्रयोक्तव्याः । गुणाइं गुणा । देवाइं देवा । मण्डलगं मण्डलगो । खगं खगो । विन्दुइं विन्दुणो । कररुहं कररुहो । रुक्खाइं रुक्खा । गुणादयः—गुण, देव, मण्डलाग्र, खङ्ग, विन्दु, कररु, हवृक्ष इत्यादि ॥ ५२ ॥

स्त्रियामिमाञ्जलिगाः ॥ ५३ ॥

इमान्ता अञ्जल्यादयश्च शब्दा स्त्रीलिङ्गे वा प्रयोक्तव्याः । एसा गरिमा एस गरिमो । एसा महिमा एस महिमो । एसा णिल्लज्जिमा एस णिल्लज्जिमो । एसा धुत्तिमा एस धुत्तिमो ॥ अञ्जल्यादिः—एसा अञ्जली एस अरु ली । बलीए बलिणा । णिहीर णिहिणा । रस्सीए रस्सिणा । पण्हा पण्हो । अच्छीए अच्छिगा । गण्ठीए गण्ठिणा । कुच्छीए कुच्छिणा । चोरिआ चोरिअं । विहीए विहिणा । पिट्ठी पिट्ठं । पृष्ठमित्वे कृते स्त्रियामेवेत्येके ॥ अञ्जल्यादि—अञ्जलि बलि निधि रश्मि प्रश्न अक्षि ग्रन्थि कुक्षि चौर्य विधि पृष्ठ इत्यादि ॥ इमेति तन्त्रेण त्वादेशस्य डिमा इत्यस्य पृथ्व्यादेरिमनिचश्च संप्रहः । त्वादेशस्य स्त्रीत्वमेवेच्छन्त्येके ॥ ५३ ॥

इति श्रीमदर्हानन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

प्रथमाध्यायस्य प्रथम. पादः ॥ १ ॥

52 M om वेत्यनुवर्तसे, S त्वनुवर्तते. BT प्रयोज्या. for प्रयोक्तव्या B T read: गुणदेवमण्डलाग्रा; खङ्गो विन्दुश्च कररुहो वृक्षः for the list. 53. M om. शब्दाः. BT प्रयोज्याः for प्रयोक्तव्या. S om. एसा महिमा एस महिमो. B T णिल्लच्छिमा for णिल्लज्जिमा. B युगिमा युगिमो for धुत्तिमा धुत्तिमो. Bp गन्धीए गन्धिणो, K गण्डीए गण्ठिणो, M दिट्ठीए दिट्ठिणा for गण्ठीए गण्ठिणा. B T read for the list कुक्षिबलनिधिरश्मिप्रश्नाक्षिग्रन्थिचौर्यविधिपृष्ठाः Colophon K om देव. T मुनिचन्द्र° for श्रुतवर° in s. m. B T इति. श्रीत्रिविक्रमदेव°, B श्रीविक्रमदेव°, M त्रैविक्रम° for त्रिविक्रम° M प्रथम-स्याध्यायस्य for प्रथमाध्यायस्य.

द्वितीयः पादः ॥

निष्प्रती ओत्परी माल्यस्थोर्वा ॥ १ ॥

निर् प्रति इत्येतावुपसर्गौ माल्यशब्दे स्थाधातौ च परे ओत् परि इत्येवंरूपौ यथासंख्यं वा भवतः । ओमल्लं णिम्लं निर्माल्यम् । ओमाल्यं वहइ । परिडा पइडा प्रतिष्ठा । परिट्टिअं पइट्टिअं प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥

आदेः ॥ २ ॥

आदेरित्यधिकारोऽयम् ' अस्तोरखोरचः ' [१.३.७] इति सूत्रा-
त्प्राग्विशेषेण वेदितव्यः ॥ २ ॥

लुगव्ययत्यदाद्यात्तदचः ॥ ३ ॥

अव्ययात्यदादेश्व परस्य तदचः तयोरेवाव्ययत्यदाद्योरादेरचो बहुलं लुगभवति । अम्हे एत्य अम्हेत्य, वयमत्र । जइ इमा जइमा, यदीमाः । जइ अहं जइहं, यद्यहम् ॥ ३ ॥

वालाब्बरण्ये ॥ ४ ॥

लुगित्यनुवर्तते । अलाबू अरण्य इत्येतयोरादेर्लुग्वा भवति । लाऊ अलाऊ । रण्णं अरण्णं ॥ ४ ॥

अपेः पदात् ॥ ५ ॥

वेति वर्तते । पदात्परस्यापीत्युपसर्गस्यादेर्लुग्वा भवति । किं पि किमवि । तं पि तमवि । केण वि केणावि । कहं पि कहमवि ॥ पदादिति किम् । अवि णाम ॥ ५ ॥

1. T₁ नीष्प्रती for निष्प्रती in the Sūtra. B ओपरी for ओत्परी in the Sūtra. G K S परयोः for परे. B ओ for ओत्. B om. *रूपौ. Gp प्राप्तुतः for भवतः. B om. ओमाल्यं वहइ. S वइट्टिअं for पइट्टिअं. K om. निर्माल्यम्, प्रतिष्ठा, प्रतिष्ठितम्. 2. Gp om. सूत्रात् B T_{1,2} पृथग्विशेषणं वेदितव्यम् for प्राग्विशेषेण वेदितव्यः. 3. G *त्यदाद्यात्तदचः for त्यदाद्यात्तदचः in the Sūtra. G त्यदाद्यात् for त्यदादेः. B T om. तदचः. 4. B om. आदेः. B om. बहुलं. Gp adds वा after बहुलं. 5. G अनुवर्तते for वर्तते. G अव्ययस्य for उपसर्गस्य.

त्रि.प्रा. २

इतेः ॥ ६ ॥

पदादिति वर्तते । पदात्परस्य इतिशब्दस्यादेर्लुग्भवति । योगविभागा-
न्नित्यम् । किमिति किं ति । यदिति जं ति । तदिति तं ति । युक्तमिति जुत्तं
ति ॥ पदादित्येव ॥ इअ विङ्गुहाणिलआए, इति विन्ध्यगुहानिलयायाः ॥ ६ ॥

तोऽचः ॥ ७ ॥

अचः स्वरात्परस्य इतिशब्दस्यादेरिकारस्य तकारो भवति । तह त्ति
तथेति । इ त्ति झटिति । पिओ त्ति प्रिय इति ॥ अच इति किम् ।
किं ति ॥ ७ ॥

शोलुप्तयवरशोर्दिः ॥ ८ ॥

शोः शषसाना लुप्तयवरशोः लुप्तयवरगषसानामादेः स्वरस्य दिर्दीर्घो
भवति । संयोगे उपर्यधो वा वर्तमानाना यवरशषसाना लोपे सति येऽवशिष्टाः
शषसाः तेषामादेरचो दीर्घो भवतीत्यर्थः । शस्य यलोपे—कश्यपः कासवो ।
आवश्यकम् आवासयं । पश्यति पासइ ॥ वलोपे—अश्वः आसो । विश्वासः
वीसासो । विश्वसिति वीससइ ॥ रलोपे—विश्रामः वीसामो । विश्राम्यति वीसामइ ।
मिश्रम् मीसं । संस्पर्शः संफासो ॥ शलोपे—दुश्शासनः दूसासणो । मनश्शिला
मणासिला ॥ षस्य यलोपे—शिष्यः सीसो । पुष्यः पूसो । मनुष्यः मणूसो ॥
वलोपे—विष्वाणः वीसाणो । विष्वक् वीसुं ॥ रलोपे—कर्षकः कासओ । वर्षा
वासा । वर्ष वासो ॥ पलोपे—निष्पिक्तः णीसित्तो ॥ सस्य यलोपे—सस्यम् सासं ।
कस्यचित् कासइ ॥ वलोपे—विकस्वरः विआसरो । निस्स्वः णीसो ॥ रलोपे—

6. T₁ इत विन्ध्य° for इति विन्ध्य°. 7. B om. स्वरात्. K S
तकारादेशो for तकारो. K झटिति for झटिति. B S पिअ त्ति for
पिओ त्ति. 8. Before शो G adds अच इत्यस्य षष्ठ्यन्तविपरिणाम .
B om. लुप्तयवरशोः. B परस्य for स्वरस्य. B T उपर्यधोभावेन वर्तमानाना°
for उपर्यधो वा वर्त°. B T₁ om. यवरशषसाना. K लोपो भवति for
लोपे सति. T₂ ये अवशिष्टाः for येऽवशिष्टा . G कासओ, T कासपो. B T
वस्य लोपे for वलोपे. B वीससिइ for वीससइ. B सप्पासो for संफासो. After
दूसासणो S adds सुदर्शन सुदासणो. G विष्वासं वीसाणं for विष्वाण वीसाणो.

उत्तः ऊसो । विस्रम्भः वीस्रम्भो ॥ सलोपे—निस्सहः णीसहो ॥ बहुलाधिकारा-
द्रलोपे कचिदन्यस्याच आदेर्दीर्घः । जिह्वा जीहा ॥ ‘ दीर्घान्न ’ [१.४.८७]
इति प्रतिषेधात् ‘ शेषादेशस्याहोऽचोऽखोः ’ [१.४.८६] इति सूत्रोक्तं
द्वित्वं न भवति ॥ ८ ॥

हे दक्षिणेऽस्य ॥ ९ ॥

दिरित्यनुवर्तते । दक्षिणशब्दे अस्य अवर्णस्य दीर्घो भवति हे क्षस्य
हकारे सति । दाहिणो ॥ हे इति किम् । दक्खिणो ॥ ९ ॥

तु समृद्ध्यादौ ॥ १० ॥

अस्येत्यनुवर्तते । समृद्ध्यादिषु शब्देषु आदेरवर्णस्य दीर्घो भवति तु ।
सामिद्धी समिद्धी समृद्धिः । पाडिसिद्धी पडिसिद्धी प्रतिसिद्धिः । सारिच्छो
सरिच्छो सदृशः । माणंसी मणंसी मनस्वी । पासुत्तो पसुत्तो प्रसुतः । पाडिप्फद्धी
पडिप्फद्धी प्रतिरर्षी । पाडिवआ पडिवआ प्रतिपत् । पावासू पवासू प्रवासी ।
आहिआई अहिआई अभिजातिः । पाअडं पअडं प्रकटम् । पाअअं पअअं
प्रकृतम् । पासिद्धी पसिद्धी प्रसिद्धिः । पारकेरं परकेरं पारक्कं परक्कं परकी-
यम् । चाउरन्तं चउरन्तं चतुरन्तम् । आफंसो अफंसो अस्पर्शः । पावअणं
पवअणं प्रवचनम् । पारोहो परोहो प्ररोहः । इत्यादि ॥ १० ॥

K adds भोजनं after वीसाणो. B T₂ वीसं; T₁ वीसी for वीसुं. G om.
वलोपे. S पिकस्वरः पिकासरो for विकस्वरः विआसरो. T अन्यस्य च for
अन्यस्याचः. 9. G हि for हे in the Sūtra and Com. T दक्षिणे अस्य
for दक्षिणेऽस्य in the Sūtra. K हे क्षस्य for the Sūtra. 10. B om.
शब्देषु. BT माणंसिणी मणंसिणी मनस्विनी for माणंसी...मनस्वी. BT पाडिप्फद्धी
पडिप्फद्धी; G प्रतिस्पर्द्धिः; T₂ पाडिप्फत्थी पडिप्फत्थी for पाडिप्फद्धी पडिप्फद्धी.
B T आभिआई अमिआई for आहिआई अहिआई. K S om. पाअडं पअडं
प्रकटम्. G om. पाअअं पअअं प्रकृतम्. B om. पारक्कं परक्कं. K reads परकरे
twice for परक्कं. B T आपंसो अपसो for आफंसो अफंसो. B T add:
प्रसिद्धिसदृशमनस्विनीप्रसुप्तप्रवासिचतुरन्ताः । अभिजात्यस्यर्गप्रवचनप्ररोहपरकीयाः ।
प्रतिपत्प्रकटप्रकृताः सह प्रतिस्पर्धिना समृद्ध्यादिः.

स्वप्नादाविल्ल ॥ ११ ॥

स्वप्नादिषु शब्देष्वदेरवर्णस्य इत्वं भवति । लिट्त्वानित्यम् । सिमिणो
सिमिणो स्वप्नः । विअणं व्यजनम् । विलिअं व्यलीकम् । किविणो कृपणः ।
मिइङ्गो मृदङ्गः । ईसि ईषत् । वेडिसो वेतसः । दिण्णं दत्तम् । उत्तिमो उत्तमः ।
मिरिअं मरिचम् ॥ बहुलाधिकाराण्णत्वाभावे दत्ते तु इत्वं न भवति । दत्तं ॥ ११ ॥

पकाङ्गारललाटे तु ॥ १२ ॥

पक अङ्गार ललाट इत्येतेषु आदेरस्य इत्वं भवति तु । पिक्कं पक्कं ।
इङ्गारो अङ्गारो । णिडालं णडालं ॥ १२ ॥

सप्तपणें फोः ॥ १३ ॥

सप्तपणें फोः द्वितीयस्य इत्वं भवति तु । छत्तिवण्णो छत्तवण्णो ॥ १३ ॥
मध्यमकतमे च ॥ १४ ॥

चकारः फोरित्यस्यानुवृत्त्यर्थम् । मध्यमकतमयोर्द्वितीयस्याच इत्वं भवति ।
पृथग्योगानित्यम् । मज्झिमो । कइमो ॥ १४ ॥

हरे त्वी ॥ १५ ॥

हरशब्दस्यादेरच इत्वं भवति तु । हीरो । हरो ॥ १५ ॥

उल्ल ध्वनिगवयविण्वचो वः ॥ १६ ॥

ध्वनिगवयविण्वक्शब्देषु वकारसंबन्धिनः अवर्णस्य उत्वं लिङ्गवति ।
झुणी । गउओ । वीसुं ॥ १६ ॥

11. B T विलिअ for विलिअ. G मुइङ्गो, T मइङ्गो for मिइङ्गो. After मरिचम् G adds इत्यादि. B S T om. दत्ते तु. S om. दत्तं. After दत्तं B T add : वेतसकृपणमृदङ्गोत्तमदत्तेष्वव्यलीकमरिचाश्च । व्यजन (व्यजन !) मिति स्वप्नादिर्भाषाविद्धिः समाख्यातः. 12 G अवर्णस्य, K S अकारस्य for अस्य. T₂ पक्कं पिक्कं for पिक्कं पक्कं. G K इङ्गालो अङ्गालो for इङ्गारो अङ्गारो. T णिडाल for णिडाल. 13. T₁ सप्तपणें in the Sūtra and Com. for सप्तपणें. S छत्तिपण्णो छत्तपण्णो for छत्तिवण्णो छत्तवण्णो. 14. G 'नुवृत्त्यर्थ', K S 'नुकर्षणार्थम्' for 'नुवृत्त्यर्थम्'. T द्वितीयस्यास्य for द्वितीयस्याच G इङ्गवति for इत्वं भवति. K S पृथ-
न्योगो नित्यार्थः, T पृथक्प्रयोगानित्यम्. 15. T₁ त्वि, T₂ त्वं for त्वी in the Sūtra. G अवर्णस्य, T अस्य for अच. 16. B T 'विण्वचि' for 'विण्वचो' in the Sūtra. B T अस्य for अवर्णस्य. B T धुणी; S ज्ञाणि for झुणी. B T गउआ; K गउओ for गउओ.

ज्ञो णोऽभिज्ञादौ ॥ १७ ॥

उत्त्वमनुवर्तते । अभिज्ञादिषु ज्ञकारादेशस्य णस्य संबन्धिनः अवर्णस्य
उत्वं भवति । अहिण्णू अभिज्ञः । सव्वण्णू सर्वज्ञः । आगमण्णू आगमज्ञः ।
कअण्णू कृतज्ञः ॥ ण इति किम् । अहिज्जो अभिज्ञः ॥ अभिज्ञादाविति किम् ।
पण्णो प्राज्ञः । अहिण्णा अभिज्ञा ॥ येषां ज्ञादेशणकारसंबन्धिनः अस्य उत्वं
दृश्यते तेऽभिज्ञादयः ॥ १७ ॥

स्तावकसास्ने ॥ १८ ॥

स्तावकसास्नाशब्दयोरादेरस्य उत्वं भवति । थुवओ । सुण्हा ॥ १८ ॥

चण्डखण्डिते णा वा ॥ १९ ॥

चण्डखण्डितशब्दयोर्णकारेण सहितरयादेरवर्णस्य उद्भवति तु । चुडं
चण्डं । खुडिओ खण्डिओ ॥ १९ ॥

प्रथमे प्योः ॥ २० ॥

प्रथमशब्दे पकारथकारसंबन्धिनोऽवर्णस्य युगपत्क्रमेण च उत्वं भवति
तु । पुढुमं पढुमं पुढमं पढमं ॥ २० ॥

आर्यायां र्यः श्वश्र्वामूल् ॥ २१ ॥

श्वश्र्वाचिन्यार्याशब्दे र्यकारसंबन्धिनोऽवर्णस्य उत्वं लिङ्भवति । अज्जू ॥
श्वश्र्वामिति किम् । अज्जा माता ॥ २१ ॥

17. S अस्य for अवर्णस्य. G लिङ्भवति for भवति. B K T
अभिण्णू for अहिण्णू. B T आअमण्णू for आगमण्णू. S अभिजो
for अहिज्जो. G om. अभिज्ञादाविति किम् । पण्णो प्राज्ञः । अहिण्णा
अभिज्ञा. B T अहिण्णो अभिज्ञः for अहिण्णा अभिज्ञा. T एषां for
येषां. 18. G लिङ्भवति for भवति. T₃ थुवयो for थुवओ. 19. G अस्य
for अवर्णस्य. G K उत्वं वा भवति for उद्भवति. B S om. तु. After
चण्डं K S add चुडं खंडं. T₂ खुडिअ खडिअ for खुडिओ खण्डिओ. 20. B
प्योः for प्योः in the Sūtra. K पकारथकारयोः; S षोः for 'थकारसंबन्धिनोः.
B S om. तु. B T पुढुम पढुमं पुढमं पढमं; S पुढुमं पढुमं पुढमं पढमं; K पुढुमं
for पुढुमं etc. 21. B S यकार° for र्यकार°. T₁ अम्मू; T₂ अंजू for अज्जू.
B om. माता.

आसारे तु ॥ २२ ॥

आसारे आदेरवर्णस्य ऊवं भवति तु । ऊसारो आसारो ॥ २२ ॥
तोऽन्तर्येन्दु ॥ २३ ॥

अन्तरशब्दे तकारसंवन्धिनोऽवर्णस्य एत्वं लिङ्गवति । अन्तःपुरम्
अन्तेउरं । अन्तश्चारी अन्तेआरी ॥ क्वचिन्न भवति । अन्तर्गतम् अन्तर्गगं ।
अन्तोवीसम्भणिवेसिआण अन्तर्विश्रम्भनिवेशितानाम् ॥ २३ ॥

पारावते तु फोः ॥ २४ ॥

पारावतशब्दे फोर्द्वितीयस्यास्य एत्वं भवति तु । पारेवओ पारावओ ॥ २४ ॥
उत्करवल्लीद्वारमात्रचः ॥ २५ ॥

उत्करवल्लीद्वारशब्देषु मात्रच्प्रत्यये आदेरवर्णस्य एत्वं वा भवति ।
उक्करो उक्करो । वेल्ली वल्ली । देरं दार । पक्षे दुआरं ॥ मात्रच्-एत्तिअमेत्तं
एत्तिअमत्त एतावन्मात्रम् ॥ बहुलाधिकारान्मात्रशब्देऽपि । भोअणमेत्त भोजन-
मात्रम् ॥ २५ ॥

शय्यादौ ॥ २६ ॥

शय्यादिष्वादेरवर्णस्य एत्वं भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । सेज्जा शय्या ।
एत्थ अत्र । गेज्जं ग्राह्यम् । गेन्दुअ कन्दुकम् ॥ २६ ॥

त्वाद्रे उदोत् ॥ २७ ॥

आर्द्रशब्दे आदेरवर्णस्य उत्त्वमोत्त्व च वा भवतः । उल्लं ओल्लं । पक्षे
अल्लं अदं । बाहसलिलप्पवहेण ओल्लेइ, वाप्पसलिलप्रवाहेणार्द्रयति ॥ २७ ॥

22. Before माता G adds सङ्कृते. 23. S एत् for एल् in
the Sūtra. S om. लिट् K अन्तेचारि for अन्तेआरी. After अन्तेआरी
B adds अन्तसहम् अन्तेसहं. B अन्तव्वासम्म°; Gp अन्तावीसम्म° for अन्तो-
वीसम्म°. 24. K पारावते for पारावतशब्दे. 25. B °द्वारमात्रचि for °मात्रचः
in the Sūtra. T °द्वारशब्दे for °द्वारशब्देषु. G °प्रत्ययेऽपि आदे° for
°प्रत्यये चादे°. T₁ om. उक्कर. G दुआर, S वेरं, पक्षे वैर, वारं दुआर for वेल्ली...
दुआरं. G om. मात्रच्. B S om. एत्तिअमत्तं. G om. बहुलाधिकारात्. 26.
After एत्वं T₁ adds नित्य. T गेन्दुअ for गेन्दुअं. 27. B S T वाद्रि for
त्वाद्रे in the Sūtra. S इदोत् for उदोत् in the Sūtra. S इत्वं for उत्वं
G भवति for भवतः. G °पवाहेण for °प्पवहेण.

स्वपि ॥ २८ ॥

उदोदित्यनुवर्तते । स्वपिधातोरादेरवर्णस्य उदोतौ भवतः । पृथग्योगा-

नित्यम् । सुवइ सोवइ ॥ २८ ॥

ओदाल्यां पङ्क्तौ ॥ २९ ॥

पङ्क्तौ पङ्क्तिवाचिन्यालीशब्दे आदेरवर्णस्य ओत्वं भवति । ओली ॥

पङ्क्ताविति किम् । आली सखी ॥ २९ ॥

फोः परस्परनमस्कारे ॥ ३० ॥

ओदित्यनुवर्तते । परस्परनमस्कारशब्दयोः फोर्द्वितीयस्यास्य ओत्वं

भवति । परोप्परं । णमोक्कारो ॥ ३० ॥

यन्ने मि ॥ ३१ ॥

पद्मशब्दे आदेरवर्णस्य मकारे परे ओत्वं भवति । पोम्मं ॥ मीति किम् ।

पदुमं ॥ ३१ ॥

त्वपौ ॥ ३२ ॥

अपौ अर्पयतौ धातावादेरस्य ओद्भवति तु । ओप्पेइ अप्पेइ । ओप्पिअं

अप्पिअं ॥ ३२ ॥

ईल् खल्वाटस्त्यानयोरातः ॥ ३३ ॥

खल्वाटस्त्यानयोरादेराकारस्य ईत्वं लिङ्भवति । खल्लीडो । ठीणं ॥ संखाअ-

मिति तु 'स्यः समः खा' [२.४.१२४] इति खादेशे क्तप्रत्ययान्ते सिद्धम् ॥ ३३ ॥

28. G. उदोदित वर्तते. 29. T, दोळ्या for ओदाल्या in the Sūtra. B om. पङ्क्तौ in Com. 31. T, मी for मि in the Sūtra. G ओद्भवति for ओत्वं भवति. G पउमं for पदुमं. 32. B T om. अपौ. G; अर्पिधातौ for अर्पयतौ धातौ. Gp ओत्वं for ओद्. 33. T, ई for ईल् in the Sūtra. G °स्त्यान आतः for °स्त्यानयोरातः in the Sūtra. B T, अवर्णस्य, G आत. for आकारस्य. G om. लिट्. After भवति G adds लिट्वाञ्जित्यम्. K ठीणं थीणं; B थीणं for ठीण. B om. त after संखाअमिति. After खादेशे K S add कृते. S adds रूपं after क्तप्रत्ययान्ते.

इत्तु सदादौ ॥ ३४ ॥

आत इत्यनुवर्तते । सदा इत्यादिष्वादेराकारस्य इत्वं भवति तु । सइ सआ सदा । कुप्पिसो कुप्पासो कूर्पासः । णिसिअरो णिसाअरो निगाकरः । इत्यादि ॥ ३४ ॥

आचार्ये चो हश्च ॥ ३५ ॥

आचार्यगच्छे चकारसंवन्धिन आतो हो हस्वो भवति । चकारादित्वं च । आअरिओ आअरिओ ॥ ३५ ॥

श्यामाके मः ॥ ३६ ॥

ह इत्यनुवर्तते । श्यामाके मकारस्यातो हो हस्वो भवति । सामओ ॥ ३६ ॥

न वाव्ययोत्त्वातादौ ॥ ३७ ॥

अव्ययेषु उत्त्वातादिषु च आदेगतो हस्वो न वा भवति । अव्यये-जह जहा यथा । तह तहा तथा । अहव अहवा अथवा । व वा । ह हा इत्यादि ॥ उत्त्वातादिः—उक्खअं उक्खाअं उत्त्वातम् । कुमरो कुमारो कुमार । खइरं खाइरं खादिरम् । वला वलाआ वलाका । पअअं पाअअं प्राकृतम् । चमरो चामरो चामरः । कलओ कालाओ कलाट् स्वर्णकारः । हलिओ हालिओ हालिकः कृपीवल् । णराओ णाराओ नाराच । तलविण्टं तालविण्टं तालवृन्तम् । ठविओ ठाविओ स्थापितः । पट्ठविओ पट्ठाविओ प्रस्थापित । संठविओ संठाविओ संस्थापितः । इत्यादि ॥ केचिद् ब्राह्मणपूर्वाहयोरपीच्छन्ति । वम्हणो वाम्हणो । पुव्वण्हो पुव्वाण्हो ॥ ३७ ॥

34. B T आदित्यनुवर्तते for आत इत्यनुवर्तते. S किप्पिसो for कुप्पिसो. 35. B K T आचार्ये for आचार्यगच्छे. B G om. हो. B T₁ om. चकारादित्वं च T₁ आअरिओ for आअरिओ. 36. B G T om. हो. 37. B T अव्यये for अव्ययेषु B T उत्त्वातादौ for उत्त्वातादिषु. B om. Sk equivalents promiscuously. After तथा G adds सिअ सिआ 'स्याद्भव्येति' [१४-१००] इत्यादिना इत्वम्. After तालविटं G T add तलवेटं तालवेटं । तलवोटं तालवोट. T₂ तलहटं तालहटं for तलविटं तालविटं. After पुव्वण्हो B T add: उत्त्वाताव्ययमथवा ह हा यथातथेत्यपि च । प्राकृतकुमारचामरसंस्थापिततालवृन्तनाराचाः । प्रस्थापितसंस्थापितकलादखादिर-हालिकयलाकाः । सयोगे हो न स्याद् ब्राह्मणपूर्वाहयोर्दीर्घः.

घञि वा ॥ ३८ ॥

घञ्निमित्तो यो वृद्धिरूप आकारस्तस्यादिभूतस्य ह्रस्वो वा भवति ।
पुनर्वाग्रहणादुत्तरत्र न विकल्पः । पवहो पवाहो प्रवाहः । पहरो पहारो प्रहारः ।
पअरो पआरो प्रकारः प्रचारो वा । पत्यओ पत्याओ प्रस्तावः ॥ कचिन्न भवति ।
रागः राओ । भागः भाओ ॥ ३८ ॥

स्वरस्य बिन्द्वमि ॥ ३९ ॥

बिन्दौ अमि द्वितीयैकवचने च परे स्वरस्य ह्रस्वो भवति । बिन्दौ—
मासम् मंसं । मासलम् मंसलं । पांसुः पंसू । कास्यम् कंसं । वाशिकः वंसिओ ।
काञ्चनम् कंचणं । लाञ्छनम् लंछणं ॥ अमि—गङ्गं । मालं । नई । वहुं ।
वच्छं ॥ ३९ ॥

संयोगे ॥ ४० ॥

संयोगे परे पूर्वस्य स्वरस्य ह्रस्वो भवति । आ—आम्रम् अग्वं । ताम्रम्
तग्वं । विरहाग्निः विरहग्नी । अमात्यः अमच्चो । काव्यम् कव्वं ॥ ई—मुनीन्द्रः
मुणिन्दो । तीर्थम् तित्थं । शीघ्रम् सिग्धं ॥ ऊ—चूर्णम् चुण्णं । सूत्रम् सुत्तं ।
पूर्वम् पुव्वं ॥ ए—नरेन्द्रः णरिन्दो । ग्लेच्छः मिलिच्छो ॥ ऐ—दृष्टैकस्तनपट्टम्
दिष्टैकत्यणवट्टं ॥ ओ—अधरोष्ठः अहरुट्टो । नीलोत्पलम् णीलुप्पलं ॥ एदोतोः
काचित्स्वरूपेणैव ह्रस्वः । एकः ऐको । नेत्रम् णैत्तं । ग्राह्यम् गैज्जं । स्तोकम्
थोक्कं । तुण्डम् तौण्डं । इत्यादि ॥ ४० ॥

38. S घञ्निमित्ते for °निमित्तो. B T पत्यावो for पत्याओ. 39. B
यथा for बिन्दौ. T₁ पस्सू for पसू. T₁ om. नई वहुं वच्छं; T₂ reads
नळ वहुं पेच्छ for नइ...वच्छं. 40. B T अमच्छो for अमच्चो. B T चूर्णः
चुण्णो for चूर्णं चुण्णं. B T °थणपट्टं for °थणवट्टं. B T स्वरूपेण ह्रस्वः for
स्वरूपेणैव ह्रस्वः. No MS. gives any mark for short ए and ओ.
B थोक्कं for थोक्कं.

त्वेदितः ॥ ४१ ॥

संयोग इति वर्तते । आदेरिकारस्य संयोगे परे एत्वं तु भवति ।
पेण्डं पिण्डम् । धम्मेल्ल धम्मिल्लम् । सेन्दूर सिन्दूरं सिन्दूरम् । वेहं विहं वित्त्वम् ।
चेण्हू विण्हू विण्णुः ॥ कचिन्न भवति । चिन्ता ॥ ४१ ॥

मिरायां लित् ॥ ४२ ॥

इत् इत्यनुवर्तते एदिति च । मिरागन्दे इत् एत्वं लिङ्गवति । मेरा
सीमा ॥ ४२ ॥

मूपिकविभीतकहरिद्रापथिपृथिवीप्रतिश्रुत्यत् ॥ ४३ ॥

मूपिकादिष्वादेरिकारस्य अकारादेशो भवति । मूपिक मूसओ ।
विभीतकः वहेडओ । हरिद्रा हलद्दी । पथि पहो । अकारान्ते सत्यपि पथगन्दे
पथिशब्दस्य रूपान्तरनिवृत्त्यर्थोऽयं योगः । पृथिवी पुहवी पुढवी । प्रतिश्रुत्
पडसुआ प्रतिच्चनिः ॥ ४३ ॥

रस्तित्तिरौ ॥ ४४ ॥

अदित्यनुवर्तते । तित्तिरिशब्दे रसवन्धिन इकारस्य अत्वं भवति ।
'तित्तिरो ॥ ४४ ॥

इतौ तो वाक्यादौ ॥ ४५ ॥

वाक्यादिभूते इतिशब्दे तकारसंवन्धिन इतः अद्भवति । इअ विअसिअ-
कुसुमसरो, इति विकसितकुसुमशरः ॥ वाक्यादाविति किम् । पिओ त्ति ॥
॥ ४५ ॥

41. B T वेणू विणू for वेण्हू विण्हू 42. B T सोमेति यावन्
for सीमा. 43. B T अकार for अकारादेशो. S पथिशब्दनिवृत्त्यर्थो
for पथिशब्दस्य रूपान्तरनिवृत्त्यर्थो. B °निवृत्त्यर्थम् for °निवृत्त्यर्थो. G
'पडसुआ for पडसुआ. After प्रतिच्चनि K adds इत्यर्थः. 44. T
रेफसंवन्धिनः for रसंवन्धिनः. G स्यात् for भवति. 45. G S इतौ तो for
इतौ तो in the Sūtra. B T विअसिअकुसुमसरो for °कुसुमसरो. B T
विकसितकुसुमसर for °कुसुमशर.

चेद्गुदशिथिलयोः ॥ ४६ ॥

इद्गुदशिथिलयोरादेरित अत्वं वा भवति । अंगुअं इंगुअं । सढिलं सिढिलं । पसढिलं पसिढिलं ॥ णिम्माअं णिम्मिअं इत्येतौ निर्मातृ-
निर्मिताभ्या भविष्यतः ॥ ४६ ॥

उ युधिष्ठिरे ॥ ४७ ॥

वेल्यनुवृत्तिः । युधिष्ठिरे आदेरित उत्वं वा भवति । जुहुट्टिलो
जुहिट्टिलो ॥ ४७ ॥

द्विनीक्षुप्रवासिषु ॥ ४८ ॥

उत्त्वमित्यनुवर्तते । द्विशब्दे नीत्युपसर्गे इक्षुप्रवासिशब्दयोश्च आदेरित
उत्वं भवति । पृथग्योगान्न विकल्पः ॥ द्विमात्रः दुमत्तो । द्विजातिः दुआई ।
द्विविधः दुविहो । द्विरेफः दुरेहो । द्विवचनम् दुवअणं । दुहा वि सो सुरवहू-
सत्थो, द्विधापि स सुरवधूसार्थः ॥ बहुलाधिकारात्कचिद्विकल्पः । दुउणो विउणो
द्विगुणः । दुइओ विइओ द्वितीयः ॥ कचिन्न भवति । द्विजः दिओ । द्विरदः
दिरओ । द्विधागतः । दिहागओ ॥ कचिदोत्वमपि । द्विवचनम् दोवअणं ॥
नि-णुमज्जइ । निमज्जइ । णुमन्तो निमन्त्रः ॥ कचिन्न भवति । निपतति
णिवडइ ॥ इक्षुः उच्छू । प्रवासी पवासू ॥ ४८ ॥

46. T वैगुदि° in the Sūtra and Com. T₁ अकारत्व for अत्वं. B
णिम्मअं for णिम्मिअं. G T निर्मात° for निर्मातृ°. 47. KT₁ उत् for उ in
the Sūtra. B K T om. वेल्यनुवृत्ति°. B K जुहुट्टिलो जुहिट्टिलो; T₂ जुहु-
ट्टिरो जुहिट्टिरो for जुहुट्टिलो जुहिट्टिलो. 48. B उत्त्वमनुवर्तते; T उ इत्यनुवर्तते.
B T पृथग्योगान्नित्यम् for °योगान्न विकल्प. B T द्विधाविध. दुहाविओ;
K द्विधामतः विहामओ for द्विविधः दुविहो After दुउणो B T add दिउणो.
T om. दुहावि...सार्थः. G द्विधागतिः दिहागई for द्विधागतः दिहागओ.
B om. णुमन्तो निमन्त्रः; G notes a p णुमन्तो BT add इच्छू after इक्षुः.
After पवासू B adds पावासू.

तु निर्झरद्विधाकृजोरोच्चा ॥ ४९ ॥

निर्झरशब्दे द्विधाकृञ्शब्दे च आदेरितो नकारेण सह ओत्वं तु भवति । ओज्झरो णिज्झरो निर्झरः । दोहाकिज्झइ दुहाकिज्झइ द्विधाक्रियते । दोहाइअं दुहाइअं द्विधाकृतम् ॥ कृञिति किम् । दिहागअं द्विधागतम् ॥ ४९ ।

ईतः काश्मीरहरीतवयोर्लालौ ॥ ५० ॥

काश्मीरहरीतकीशब्दयोरीकारस्य आ अ इत्येतौ लितौ यथासंख्येन भवतः । कम्हारो । हरडई ॥ ५० ॥

गभीरग इत् ॥ ५१ ॥

ईत इत्यनुवर्तते । गभीरादिष्वादेरीकारस्य इत्वं भवति । गहिरो गभीरः । सिरिसो शिरीषः । आणिअं आनीतम् ॥ खियामीकारोऽपि दृश्यते । आणीदा भुअणब्भुएकजणणी [कर्पूर० १.२५], आनीता भुवनाद्भुतैकजननी । गहिअं गृहीतम् । विल्लिअ व्रीडितम् । विइओ द्वितीयः । पईविअं प्रदोषितम् । तइओ तृतीयः । जिअओ जीवन् । ओसिअन्तो अवसीदन् । पसिअ प्रसीद । वम्मिओ वल्मीक इत्यादि ॥ तआणिं इति तु तदानींशब्दस्य 'स्वरस्य बिन्द्वमि' [१.२.३९] इति ह्रस्वे सिद्धम् ॥ ५१ ॥

वा पानीयगे ॥ ५२ ॥

पानीयादिष्वादेरीकारस्य इत्वं वा भवति । पाणिअं पाणीअं पानीयम् । अलिअं अलीअं अलीकम् । करिसं करीसं करीषम् । उवणिअं उवणीअं उपनीतम् । जिअइ जीअइ जीवतीत्यादि ॥ ५२ ॥

49. Gp त्वीर्निर्झर°, T त्वो निर्झर° in the Sūtra. S °द्विधा-कृञ्चो in the Sūtra. B दोहाकिअं दुहाकिअं द्विधाकृतम् for दोहाइअं दुहाइअं. K om. दुहाइअं. S कृडिति for कृञिति. G om. द्विधागतम्. 50. B T यथासंख्य for यथासंख्येन. B कम्हारो; T₂ कोम्हारो for कम्हारो. 51. G इत् for ईतः in the Sūtra. T_{1,2} आणीअं for आणिअं. After व्रीडितम् G adds किलिअं व्रीडितम्. B T₁ पडिवअं; T₂ पडिविअं for पईविअं. G जिअउ जीवतु; K जीअन्तो for जिअओ जीवन्. T₁ पसीअ for पसिअ. 52. B T स्यात् for भवति. B पाणिअं पाणीअं for पाणिअं पाणीअं T₁ करीसं for करीसं. T₁ om. उवणिअं.

उल् जीर्णे ॥ ५३ ॥

जीर्णशब्दे ईत ऊत्वं भवति । लित्वान्न विकल्पः । जुष्णं ॥ क्वचिन्न ।
जिष्णे भोअणमत्ते, जीर्णे भोजनमात्रे ॥ ५३ ॥

तीर्थे ह्यल् ॥ ५४ ॥

तीर्थे ईत ऊत्वं भवति हि हकारे सति । त्हं ॥ हीति किम् ।
तित्थं ॥ ५४ ॥

विहीनहीने वा ॥ ५५ ॥

विहीनहीनयोरीत ऊत्वं वा भवति । विहूणं विहीणं । हूणं हीणं ॥
अनयोरिति किम् । पहीणजरमरणा ॥ ५५ ॥

एल् पीठनीडकीदृशपीयूषविभीतकेदृशापीडे ॥ ५६ ॥

पीठादिष्वादेरीत एत्वं भवति । लित्वान्न विकल्पः । पेढं । नेडं ।
केरिसो । पेऊसं । वहेडओ । एरिसो । अमेलो ॥ बहुलाधिकाराच्च पीठनीड-
योर्विकल्पः । पीढं । नीडं ॥ ५६ ॥

त्वदुत उपरिगुरुके ॥ ५७ ॥

उपरिगुरुकयोरादेरुकारस्य अत्वं तु भवति । अवरि उवरि । गरुओ
गुरुओ ॥ कप्रत्ययपरिग्रहाद्गुरौ न भवति । गुरू ॥ ५७ ॥

53. B T लित्वान्नित्यम् for लित्वान्न विकल्पः. After क्वचिन्न G adds भवति, T adds स्यात्. T₁ om. जिष्णे ... मात्रे 54. G ह्यल् for ह्यल्. Gp तीर्थशब्दे for तीर्थे. T उत्वं for ऊत्वं. G om. भवति. T तुहं for त्हं. 55 BT तु for वा. T₁ om. विहीनं and हीनम्. S वहिण° for पहीण°. S °मलणो for °मरणा 56. T adds लित् after एत्वं. B लित्वान्नित्यम्; T om. लित्वान्न विकल्पः. T₁ पेढं; T₂ पेडं for पेढं. G नेडं for नेडं. S आपेलो for आमेलो. 57. B अद्भवति तु, T₂ अत्वं भवति तु. T₁ om. तु. G om. गुरू.

मुकुलादौ ॥ ५८ ॥

उत इत्यनुवर्तते, अदिति च । मुकुलादिष्वादेरुकारस्य अद्भवति । पृथ-
ग्योगान्न विकल्पः ॥ मउल मुकुलम् । मउड मुकुटम् ॥ मकुटं यद्यपि सस्कृते
तथाप्यय योगो मुकुटशब्दस्य रूपान्तरनिवृत्त्यर्थः ॥ मउरं मुकुरम् । अगर्
अगुरुः । गलोई गुडूची । गरुई गुर्वी । जहुड्डिलो युधिष्ठिरः । सोअमहं सौकुमा-
र्यम् । इत्यादि ॥ बहुलाधिकारात्कचिदात्ममपि भवति । विद्रुतः विद्वाओ ॥ ५८ ॥

रो भ्रुकुटिपुरुषयोरित् ॥ ५९ ॥

अनयो रेफसंबन्धिन उकारस्य इत् भवति । भिउडी । पुरिसो । पउ-
रिसं पौरुषम् ॥ ५९ ॥

क्षुत ईत् ॥ ६० ॥

क्षुत उत ईत् भवति । छिअं ॥ ६० ॥

दोदोऽनुत्साहोत्सन्न ऊच्छसि ॥ ६१ ॥

उदियुपसर्गस्य उत, शकारसकारयोः परयोर्दा दकारेण सह ऊत्वं
भवति उत्साहोत्सन्नशब्दौ वर्जयित्वा । उच्छ्वस ऊसासो । उच्छ्वसिति ऊस-
सइ । उद्रताः शुका यस्मिन्स उच्छुक ऊसुओ । उत्सुकः ऊसुओ । उत्सवः
ऊसओ । उत्सरति ऊसरइ । उत्सिक्तः ऊसित्तो ॥ अनुत्साहोत्सन्न इति किम् ।
उच्छाहो । उच्छण्णो ॥ ६१ ॥

58. B om. मकुटम्. B मुकुर for मुकुरम्. B गुलूची. T
गरुई for गुर्वी. B T₁ om. अपि. B विद्वाओ for विद्वाओ. 59. T₁
रुत् भ्रुकुटिपुरुषयो, T_{2,3} र इत् भ्रुकुटिपुरुषयोः for the Sūtra. B
भ्रुकुटी* in the Sūtra. B T भ्रुकुटिपुरुषयोः for अनयोः. T₁ पुरीसो for
पुरिसो. 60. S क्षुम for क्षुत in the Sūtra. B इत् for ईत् in the Sūtra.
After छिअ B T add पक्षे क्षुअ. 61. K तो तो in the Sūtra before
correction. T दो तो in the Sūtra. T उतः उदित्युप*. B om. उतः. K
परयोस्तकारेण before correction. B T om दा. G om. उत्सुक ऊसुओ;
K ऊसुवो for ऊसुओ. After उच्छण्णो Gp adds शसीति किम् । जुगओ
उगओ.

दुरो रलुकि तु ॥ ६२ ॥

ऊदित्यनुवर्तते । दूर् इत्युपसर्गस्य रलुकि रेफलोपे सति आदेरुत ऊद्वा भवति । दूस्हो दुस्हो दुःसहः । दूहओ, दुहओ दुर्भगः ॥ रलुकीति किम् । दुस्सहो विरहो ॥ ६२ ॥

सुभगमुसलयोः ॥ ६३ ॥

ऊदित्यनुवर्तते । सुभगमुसलयोरुत ऊद्वा भवति । सूहओ सुहओ सुभगः । मूसलं मुसलं मुसलम् ॥ ६३ ॥

हश्चौत्कुतूहले ॥ ६४ ॥

कुतूहले आदेरुत ओत्वं भवति हश्च तत्संनियोगेन ऊतो ह्रस्वश्च । कोउहलं कुऊहलं कोउहलं कुतूहलम् ॥ ६४ ॥

स्तौ ॥ ६५ ॥

ओदिति वर्तते । स्तौ संयुक्ते परे आदेरुत ओत्वं भवति । तुण्डम् तोण्डं । पुष्करम् पोक्खरं । कुट्टिमम् कोट्टिमं । पुस्तकम् पोत्थअं । मुस्ता मोत्था । मुद्गरः मोग्गरो । पुद्गलः पोग्गलो । कुन्दम् कोन्दं । व्युत्क्रान्तम् वोक्कन्तं ॥ ६५ ॥

सूक्ष्मेऽद्वोतः ॥ ६६ ॥

सूक्ष्मशब्दे ऊत अत्वं वा भवति । सण्हं सुण्हं ॥ ६६ ॥

अल् दुकूले ॥ ६७ ॥

ऊत इत्यनुवर्तते । दुकूले ऊत अल् इत्यादेशो भवति । लकारो नानुबन्धः । दुअल्लं दुऊलं ॥ ६७ ॥

62. T om. ऊदित्यनुवर्तते. B T om. दुःसहः. B T om. दूहओ दुहओ दुर्भगः. B T om. विरहो. 63. B K S T °मुसले for °मुसलयोः in the Sūtra. K त्वित्यनुवर्तते for ऊदित्यनु°. G उद्भवति तु for ऊद्वा भवति. T₂ सूहवो for सूहओ. B T om. सुभगः. B T om. मुसलम्. 64. T₁ हश्चौत् for हश्चौत् in the Sūtra. K कुतूहलशब्दे for कुतूहले. K कोदूहलं कुदूहलं; S कोदूहलं. B om. कोउहलं, K कुऊहलं; S कोदुहलं for कोउहलं. 65. B T ओदित्यनुवर्तते for ओदिति वर्तते. After तोण्डं G K add मुण्डं मोण्डं. S पोत्थओ for पोत्थअं. B T मुक्तगरः मोत्तअरो for मुद्गरः मोग्गरो. B T पुद्गरः for पुद्गलः. K S कुन्तं कोन्तं for कुन्दं कोन्दं. 67. G वोत for ऊत.

उद् वृषभे वुः ॥ ७८ ॥

वृषभे-वृ इत्येतस्य उत्वं वा भवति । उसहो वसहो ॥ ७८ ॥

वृन्दारकनिवृत्तयोः ॥ ७९ ॥

उदित्यनुवर्तते । अनयोः ऋत उद्वा भवति । वृन्दारओ वन्दारओ ।
णिउत्त णिअत्तं ॥ ७९ ॥

ऋतुगे ॥ ८० ॥

ऋत्वादिषु शब्देषु आदेः ऋत उत्वं भवति । पृथग्योगान्नित्यम् ।
उऊ ऋतुः । उसहो ऋपमः । पाहुड प्राभृतम् । पहुडि प्रभृति । भुई
भृतिः । णिहुअं निभृतम् । परहुअं परभृतम् । विउअ विवृतम् । संवुअं
संवृतम् । णिउअं निर्वृतम् । णिवुई निर्वृतिः । णिउत्ती निवृत्तिः । पउत्ती
प्रवृत्तिः । पाउसो प्रावृट् । वुत्तन्तो वृत्तान्तः । वुन्दं वृन्दम् । वृन्दावणं वृन्दा-
वनम् । पुहई पृथिवी । वुद्धो वृद्ध । उज्जू ऋजु । मुणालं मृणालम् । पुट्टो
पृष्ठः । पउट्टो प्रवृष्टः । वुड्डी वृष्टिः । परामुट्टो परामृष्टः । भाउओ भ्रातृकः ।
पिउओ पितृकः । जामाउओ जामातृकः । माउआ मातृका । इत्यादि ॥ ८० ॥

गौणान्त्यस्य ॥ ८१ ॥

गौणपदस्य योऽन्त्य ऋत् तस्य उद्भवति । माउमण्डलं मातृमण्डलम् ।
माउहरं मातृगृहम् । पिउहर पितृगृहम् । माउसिआ माउच्छा मातृध्वसा ।
पिउसिआ पिउच्छा पितृध्वसा । पिउवण पितृवनम् । पिउवई णितृपतिः ॥ ८१ ॥

78. S इत्यस्यावयवस्य for इत्येतस्य B T स्यात् for भवति.
79. B S T om. वा. K निवृत्त निवर्तं for णिउत्तं णिअत्तं.
80. K उद् ऋतः for ऋतुगे for the Sūtra. S हुई हृतिः for भुई
भृतिः. T परीहुअं for परहुअ. B om विउअ विवृतम्. T निउअं निवृतम्
for विउअ विवृतम् B om. णिउअ निर्वृतम्. णिवुई निर्वृतिः. G पुहवी for
पुहई. G om. वुद्धो वृद्ध. T उज्जू for उज्जू. After ऋजु B adds तैलादि-
त्वाद् द्वित्वम्. B T स्पृष्ट for पृष्ट. B T वुड्डी वृष्टिः for वुड्डी वृद्धि. T
भ्रातृक for भ्रातृकः. After मातृका B adds पाउउ प्राकृतम् । प्रत्यादित्वात्तस्य
ङ. 81. B T गौणस्य उपसर्जनस्य, K गौणशब्दस्य उपसर्जनपदस्य अमुख्यस्य, S
गौणशब्दस्य for गौणपदस्य B T ऋकार for ऋत्. B om. Sk. equi-
valents T₁ माउमण्डणं for 'मण्डल. T₁ om. from पिउहर down to
पितृपतिः. BT_{1,2} माउघर, T₂ माइघरं for माउहर. BT om. पिउहर.

इदुन्मातुः ॥ ८२ ॥

गौणस्य मातृशब्दस्य ऋत इदुतौ भवतः । माइहरं माउहरं मातृ-
गृहम् ॥ कचिदगौणस्यापि । माईणं माऊणं मातृणाम् ॥ ८२ ॥

वृष्टिपृथङ्मृदङ्गनप्तृकवृष्टे ॥ ८३ ॥

इदुदित्यनुवर्तते । वृष्ट्यादिषु ऋत इदुतौ भवतः । विट्टी वुट्टी वृष्टिः ।
पिहं पुहं पृथक् । मिअङ्गो मुअङ्गो मृदङ्गः । णत्तिओ णत्तुओ नप्तृकः । विट्टी
वुट्टी वृष्टिः ॥ ८३ ॥

तु बृहस्पतौ ॥ ८४ ॥

बृहस्पतौ ऋत इदुतौ तु भवत । विहप्फई वुहप्फई वहप्फई ॥ ८४ ॥

उदूदोल् मृषि ॥ ८५ ॥

मृषाराब्देः ऋत उत्वं ओत्वं ईत्वं च भवति । लित्वान्न विकल्पः ।
मुसा मूसा मोसा । मुसावाओ मूसावाओ मोसावाओ मृषावादः ॥ ८५ ॥

वृन्त इदेङ् ॥ ८६ ॥

वृन्ते ऋत इदेङ् वा भवति । ए ओ एङ्, इच्च एङ् च इदेङ् । इत्व-
मेत्वमोत्वमित्यर्थः । विण्टं वेण्टं वोण्टं ॥ ८६ ॥

ढिरादृते ॥ ८७ ॥

आदृते ऋतो ढिरादेशो भवति । आढिओ ॥ ८७ ॥

82. T₁ उदुन्मातुः for इदुन्मातुः in the Sūtra. T₁ मातृकाशब्दस्य
for मातृशब्दस्य. B माइघरं माउघरं for माइहर माउहरं. BT om. मातृगृहम्.
BT₁om. माऊण. After मातृणाम् Gp adds माइआ माउआ मातृका. 83. B
वुड्डी; S उट्ठी for वुट्टी. T₁ पीह for पिहं. G T₁ मिइङ्गो मुइङ्गो S उट्टो for
वुट्टो. 84. B T om. बृहस्पतौ in Com. T₁ वीहप्फई उहप्फई for विहप्फई
वुहप्फई. 85. G भवन्ति for भवति. B T om. मूसावाओ मोसावाओ. 86.
G इदेङ् वा भवतः for इदेङ् वा भवति. S om. एओ एङ्, इच्च एच्च इदेङ्. G
इदेङ् वा for इदेङ्. T₁ विदं वेदं वोदं for विण्टं etc. 87. T₁ ढीरादृते; T_{2,3}
ढिरादृते for the Sūtra. T ढीरादेशो for ढिरादेशो. T₁ आढीओ; T₂
आढिओ; for आढिओ.

दृष्टेऽरि स्ता ॥ ८८ ॥

दृष्टे ऋत पकारतकाराभ्या सह अरि इत्यादेशो भवति । दरिओ ।
दरिअसीहेण ॥ ८८ ॥

केवलस्य रिः ॥ ८९ ॥

ऋत केवलस्य व्यञ्जनेनासंपृक्तस्य रि इत्यादेशो भवति । रिद्धी ऋद्धि ।
रिच्छो ऋक्ष ॥ ८९ ॥

दृश्यक्सकिपि ॥ ९० ॥

अक् क्स किप् इत्येतदन्ते दृग्निवातौ ऋनो रिन् भवति । अक्-सरिसो
सदृञ् ॥ क्स-सरिच्छो सदृञ् । किप्-सरी सदृक् । सरिवण्णो सरिरुवो ॥
एवं एआरिसो । भवारिसो । जारिसो । तारिसो । केरिसो । एरिसो । तुम्हा-
रिसो ॥ अक्सयो साहचर्यात् त्यदादिविहित किप् इह परिगृह्यते ॥ ९० ॥

ऋतुऋजुऋणऋषिऋपमे वा ॥ ९१ ॥

एषु ऋतो रिन् वा भवति । रिऊ उऊ । रिज्जू उज्जू । रिणं अणं ।
रिसी इसी । रिसहो उसहो ॥ ९१ ॥

क्लृप्त इलिः ॥ ९२ ॥

क्लृप्त इत्यत्र आदेरच इलि इत्यादेशो भवति । किलिन् । किलित्तकुसु-
मोवआरेसु, क्लृप्तकुसुमोपचारेषु ॥ ९२ ॥

88 T₁ दृष्टेरि पता for the Sūtra T_{1,2} दरीओ for दरिओ.
T₂ अवसंतेण, T₃ दरिअवसंतेण for दरिअसीहेण. 89. T₁ रीः for
रिः in the Sūtra. T री for रि. B T₁ om. रिद्धी रिद्धिः.
T₁ रिच्छो for रिच्छो. 90. Bp. दृशि टक् सक् किपि for the Sūtra.
B *किपि, T *सक्पि in the Sūtra. T₁ टक् for अक्. T₁ सक्.
for क्स. B T₂ किन् for किप्. G om. सरी सदृक्. B T सक्किनो. साहचर्यात्
त्यदादात्यादिसूत्रविहित. कन् (T₁ कप्, T₂ किन्) इह परिगृह्यते. 91. B T
स्यात् for भवति. B T रिज्जू उज्जू for रिज्जू उज्जू. BT उण for अण. BT
उसो for इसी. 92. B T om. किलित्तकुसुमोवआरेसु down to *पचारेषु. K
*वहारेषु .. *पहारेषु for किलित्त. .वआरेषु...पचारेषु.

चपेटाकेसरदेवरसैन्यवेदनास्वेचस्त्वित् ॥ ९३ ॥

एषु एचः संध्यक्षराणामित्वं भवति तु । चविडा चवेडा चपेटा ।
किसरं केसरं केसरम् । दिअरो देअरो देवरः । सिन्नं सेन्नं ॥ दैत्यादित्वात्
[१.२.१०३] सइन्नं सैन्यम् । विअणा वेअणा वेदना ॥ महिला महेला
इत्येतौ तत्समावेव ॥ ९३ ॥

सैन्धवशनैश्चरे ॥ ९४ ॥

एच इत्यनुवर्तते । सैन्धवशनैश्चरयोरादेरेच इत्वं भवति । पृथग्योगा-
नित्यम् । सिन्धवं । सणिच्छरो ॥ ९४ ॥

त्वत्सरोरुहमनोहरप्रकोष्ठातोद्यान्योन्ये वश्च क्तोः ॥ ९५ ॥

एषु एचः अत्वं तु भवति, तत्संनियोगे यथासंभवं ककारतकारयोश्च
वकारादेशः । सररुहं सरोरुहं । मणहरं मणोहरं । पवट्ठो पओट्ठो । आवज्जं
आओज्जं । अण्णण्णं अण्णोण्णं ॥ सिरोवेअणा सिरोवेअणा इत्येतौ शिरोवेदनायाः
साध्यमानसिद्धावस्थयोरेव भवतः ॥ ९५ ॥

कौक्षेयक उत् ॥ ९६ ॥

कौक्षेयक आदेरेच उत्वं भवति तु । कुच्छेअअं कोच्छेअअं ॥ ९६ ॥

शौण्डिगेषु ॥ ९७ ॥

शौण्डादिष्वादेरेच उत्वं भवति । योगविभागान्न विकल्पः । सुण्डो
शौण्डः । सुद्धोअणी शौद्धोदनिः । मुज्जाअणो मौज्जायनः । सुन्देरं सुन्दरिअं
सौन्दर्यम् । सुगन्धत्तणं सौगन्ध्यम् । दुवारिओ दौवारिकः । सुवणिणओ सौव-
णिक्कः । पुलोमी पौलोमी ॥ इत्यादि ॥ ९७ ॥

93.S *केशर* in the Sūtra. 94. K S इद्ववति for इत्वं भवति. B T सणिच्चरो for सणिच्छरो. 95. B T भवति तु for तु भवति. B तत्संनियोगेन for *संनियोगे. B T क्तकारयोश्च for ककारतकारयोश्च. After वकारादेश. B T add भवति. K gives Sk equivalents of all Pr. words in Com. 96. K कौक्षेयकस्य for कौक्षेयक. 97. B T_{1,3} सुडोअणी शौण्डोदनि. for सुद्धोअणी शौद्धोदनिः. B T om. सुन्दरिअं.

गव्यउदाईत् ॥ ९८ ॥

गोशब्दे एचः अउ आई इत्येतौ भवतः । गउओ हरस्स । एसा
गाई ॥ ९८ ॥

ऊ स्तेने वा ॥ ९९ ॥

स्तेने संव्यक्षरस्य ऊत्वं वा भवति । थूणो थेणो ॥ ९९ ॥

सोच्छ्वासो ॥ १०० ॥

सोच्छ्वासशब्दे एच ऊ भवति । पृथग्योगान्न विकल्प । सूमासो ॥

॥ १०० ॥

ऐच एङ् ॥ १०१ ॥

ऐच. ऐकारौकारयो. एङ् एकारौकारौ यथासंख्य भवत । ऐ-झैल-
सेलो । त्रैलोक्यं तेल्लोकं । ऐरावणः एरावणो । कैलास केलासो । वैद्य. वेज्जो ।
कैटभ केडवो । वैधव्यं वेहव्वं ॥ औ-कौमुदी कोमुई । यौवनं जोव्वणं ।
कौस्तुभ कोत्थुहो । कौगाम्बी कोसम्बी । कौञ्च कोञ्चो । कौशिक.
कोसिओ ॥ १०१ ॥

अइ तु वैरादौ ॥ १०२ ॥

ऐच इत्यनुगते । वैरादिष्वटिरैच अइ इत्यादेशो भवति तु । वैरम् वडरं
वेरं । वैशंपायनः वडसंपाअणो वेसपाअणो । वेगिकम् वडसिअं वेसिअं ।
वैश्रवण. वडसवणो वेसवणो । चैत्र चडत्तो चेत्तो । कैलास. कडलासो केलासो ।
वैतालिक. वडआलिओ वेआलिओ । कैरवम् कडरवं केरव । देवम् दडवं देवं ।
इत्यादि ॥ १०२ ॥

100. G K ऊद्भवति for ऊ भवति B T पृथग्योगान्नित्यम् for
पृथग्योगान्न विकल्पः 101. S एच in the Sūtra and Com. for
एङ्. B कडलासो for केलासो K केडवो for केडवो G कौगाम्बी कोसम्बी
for कौशाम्बी कोसम्बी. 102 K S om. वैशंपायनः वडसंपाअणो वेसपाअणो.
G वैशेगिकं वडसिअं वेदेमिअ for वैशिकं. वेसिअ. After केलासो B T add
वैद्यः वडज्जो वेज्जो । कैटभ कडडहो केडहो । वैधव्य वडहव्व वेहव्व. After दडव
G adds दडव्व. After देव G adds देव्व.

दैत्यादौ ॥ १०३ ॥

दैत्यादिष्वादेरैच अइ इत्यादेशो भवति ॥ पृथग्योगान्न विकल्पः । दइच्चो दैत्यः । दइण्णं दैन्यम् । दइवअं दैवतम् । कइअवं कैतवम् । वइअब्भो वैदर्भः । वइसाहो वैशाखः । अइसरिअं ऐश्वर्यम् । वइअण्णो वैजननः । भइरओ भैरवः । वइएसो वैदेशः । वइसाणरो वैश्वानरः । वइदेहो वैदेहः । वइसालो वैशालः । सइरं स्वैरम् । चइत्तं चैत्यम् ॥ चैत्ये विश्लेषे न भवति । चेइअं ॥ १०३ ॥

नाव्यावः ॥ १०४ ॥

नौशब्दे ऐचः आव इत्यादेशो भवति । णावा ॥ १०४ ॥

गौरव आत् ॥ १०५ ॥

गौरवे ऐच आत्वं भवति । गारवं ॥ १०५ ॥

पौरगे चाउत् ॥ १०६ ॥

पौरादिषु चकाराद्वौरवे च ऐच अउ इत्यादेशो भवति । पउरो पौरः । सउरो सौरः । मउली मौलिः । कउरवो कौरवः । गउडो गौडः । कउलो कौलः । कउसलं कौशलम् । पउरिसं पौरुषम् । कउच्छेअअं कौक्षेयकम् । सउहं सौधम् । मउणं मौनम् । गउरवं गौरवम् ॥ १०६ ॥

उच्चैर्नीचैसोरअः ॥ १०७ ॥

उच्चैर्नीचैः शङ्खयोरैच अअ इत्यादेशो भवति । उच्चअं णीचअं ॥ उच्चनीचाभ्यां कप्रत्यये सिद्धं तथापि उच्चैर्नीचसो रूपान्तरनिवृत्त्यर्थं वचनम् ॥ १०७ ॥

103. T Bp दैत्यगेषु for the Sūtra. B T इत्ययमादेशो for इत्यादेशो. B T पृथग्योगान्नित्यम् for 'योगान्न विकल्पः'. B T read Sk equivalents first and Pr. word thereafter under this Sūtra. B S T वइअवणो for वइअण्णो. After वैशालः G adds विशालाया भव. B S T चैत्यविशेषे for चैत्ये विश्लेषे. 107. B सिद्धेऽपि for सिद्धं तथापि; G om. तथापि. B S T उच्चैर्नीचसोस्तु for उच्चैर्नीचसो.

ई धैर्ये ॥ १०८ ॥

धैर्ये ऐच ईत्वं भवति । धीर । धीर हरड विसाओ, धैर्य हरति
विषादः ॥ १०८ ॥

वा पुआय्याद्याः ॥ १०९ ॥

पुआई इत्यादय शब्दा स्वराद्यादेशविशेषिता वा निपात्यन्ते । (१)
पुआई पिशाच उन्मत्तश्च । (२) ऊणं टिअ आनन्दितम् । (३) टोवरो
तुम्बुरुः । (४) माहिवाओ माघवात । (५) सड कोडी शतकोटि । (६)
माइन्दो माकन्द । (७) ओन्दुरो उन्दुरु । (८) अलिआ आली । (९)
तणसोळं तृणशूलम् मल्लिकेत्यर्थ । (१०) रिट्टो अरिष्टो दैत्य काको वा ।
(११) हुलिअं लघु शीघ्रमित्यर्थ । (१२) किरो किरि । वराह इत्यर्थ ।
(१३) वामरोरो वामलूरु वल्मीकम् । (१४) वन्द्र वृन्दम् । (१५) हेरिम्बो
हेरम्बः । (१६) चिक्कं स्तोकम् । (१७) चलणाओहो चरणायुधः ।

108. BT om. धैर्य हरति विषाद . 109. (1) HD. 6.80. B
पुआयी for पुआई. (2) HD. 1.141. (3) HD. 4.3. B तोव्वरो G टिव्वर,
T₂ टौवरो, T₃ दौवरो for टौवरो. (4) HD. 6.131. (5) Sk शतकोटिः
(6) HD. 6.128. (7) Sk उन्दुरु.. G उंदुरो. (8) HD. 1.16. Gp.
आलिआ. (9) HD. 5.6. G तणसोल्ली, T' तलसोळं तृणशून्यम् for तणसोळ.
GT मल्लिका for मल्लिकेत्यर्थ . (10) HD. 7 6. BST भरिट्टो for रिट्टो. S
om. काको वा. (11) Sk लघुकम्. BT दरिअ for हुलिअ. (12) HD. 2.30.
(13) Sk BST वामलूरो, Gp हमलूरो for वामरोरो. After वल्मीकम्
BT add वसो वृक्ष , मूसिओ मूषिक , Gp विसो वृषः मूषिक . (14) HG. 2.79.
B T वंत वृन्तम्, Gp विंव वृन्दम् for वन्द्र वृन्दम्. (15) HD. 8.72. (16)
HD. 3.21. G चिक्का for चिक्क. After स्तोकम् BT add स्पृष्टं च. (17)
HD 3.7. (चलणाओहो). G चलणाओहो for ओहो.

(१८) पुआइणिआ पिशाचिनी । (१९) मृसलं मासलम् । (२०)
महालवक्खो महालयपक्षः । (२१) चंचरिओ चञ्चरीकः ॥ १०९ ॥

इति श्रीमदहर्नन्दित्रैविद्यदेवश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-
श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ
प्रथमाध्यायस्य द्वितीयः पादः ॥

(18) HD, 6.54. B उआणिआ, G पुआइणी; S पुआइणिसा;
T₁ पुआइणआ, T₂₋₃ पुआइणीआ for पुआइणिआ. After पिशाचिनी
BT add उन्मत्ता दुर्गला च. Gp उन्मत्तादुर्गाल्योर्वयणिया. (19)
HD. 6.137. After मासलम् BT add मुसल्ल. (20) HD. 6.127.
BT महालवक्खो. S महालपक्खो for महालवक्खो. (21) HD. 3.6.
BT चंचरीओ for चंचरिओ. Colophon: BKS om. from °मदहर्नन्दि
down to श्रीमत्. T has only प्रथमाध्यायस्य द्वितीयः पादः.

तृतीयः पादः ॥

एत् साज्झला त्रयोदशगेऽचः ॥ १ ॥

आदेरित्यनुवर्तते । त्रयोदशादिष्वादेरचः साज्झला सस्वरव्यञ्जनेन परेण सह एव भवति । तेरह त्रयोदश । थेरो स्यविरः, वृद्धो ब्रह्मा वा । एकारो अयस्कारः । वेइल्लं विचकिठम् ॥ मुद्धविअइल्लपमूणपुञ्जा [कर्पूर० १०.१९] इति च दृश्यते ॥ तेवीसा त्रयोविंशतिः, तेत्तीसा त्रयस्त्रिंशत् । इत्यादि ॥ १ ॥
कदले तु ॥ २ ॥

एत्साज्झलेत्यनुवर्तते । कदले आदेरच परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह एद्भवति तु । केलं कअलं । केली कअली ॥ २ ॥

कर्णिकारे फोः ॥ ३ ॥

कर्णिकारे फोर्द्वितीयस्याच परेण साज्झला सह एवं भवति तु । कण्णेरो कण्णिआरो ॥ ३ ॥

नवमालिकावदरनवफलिकापूगफलपूतर ओल् ॥ ४ ॥

एष्वादेरचः परेण साज्झला सह ओत्व भवति । लिट्त्वान्न विकल्पः । णोमालिआ नवमालिका । वोर वदरम् । णोहलिआ नवफलिका । पोफळं पूगफळम् । पोरो पूतरः, अधमो जलजन्तुर्वा ॥ ४ ॥

N. B—From this pada onwards, variants form M are included in the Notes 1. M आदित्यनुवर्तते. K तेरहा त्रयोदश for तेरह त्रयोदश B T_{1,2} om. वृद्ध . B वेइल्ल, M पेइल्ल पङ्किलम्; T_{1,2} वेइल्ल, T₃ वेइल्ल for वेइल्ल. BT मुद्धविअइल्ल, T₂, *विचिकिल* for मुद्धविअइल्ल. G *पुञ्जाइ, T₃ *विज्जा for *पुञ्जा. After *पुञ्जा G adds मुग्धविचिकिलप्रसूनपुञ्जानि K तेवीस for तेवीसा. BT, तेत्तीसा, T₃ तेतिसा for तेत्तीसा. 2. T कदळे for कदले in the Sūtra. T, एत्साज्झल्ल चेत्यनुवर्तते. BMT om. स in सस्वर. BS एव भवति तु for एद्भवति तु. M om तु. T केलं केळी कअल कअली for केल ...कअली. 3. T_{1,2} कर्णिकारे तु फो. for the Sūtra. Gp द्वितीयाच. परेण सस्वरव्यञ्जनेन for द्वितीयस्याच परेण साज्झला. B T om सह. B M T तु भवति for भवति तु S T, कण्णोआरो for कण्णिआरो 4. K om परेण B om सह. T_{1,2} तु भवति for भवति. BT लिट्त्वान्नियम् for लिट्त्वान्न विकल्पः. G णोहलिआ, T₃ णोहणिआ for णोहलिआ. T पोफळं for पोफळ M om. अधमो जलजन्तुर्वा.

तु मयूरचतुर्थचतुर्वारचतुर्दशचतुर्गुणमयूखोल्लखलसुकुमारोदूखललवण-
कुतूहले ॥ ५ ॥

मयूरादिष्वादेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओत्वं तु भवति ।
मोरो मऊरो मयूरः । चोत्थो चउत्थो चतुर्थः । चोव्वारो चउव्वारो चतुर्वारः ।
चोदह चउदह चतुर्दश । चोदही चउदही चतुर्दशी । चोगुणो चउगुणो
चतुर्गुणः । मोहो मऊहो मयूख । ओहलं उल्लहलं उल्लखलम् । सोमालो
सुउमालो सुकुमारः । ओहलो उऊहलो उदूखल । लोणं लअणं लवणम् ।
कोहलं कुऊहलं कुतूहलम् ॥ मोरः संस्कृतेऽपीति केचित्, तदप्रसिद्धम्
॥ ५ ॥

निषण्ण उमः ॥ ६ ॥

निषण्णे आदेरचः परेण साउग्नल्ल सह उम इत्यादेशो भवति तु ।
णुमण्णो णिसण्णो ॥ ६ ॥

अस्तोरखोरचः ॥ ७ ॥

अधिकारोऽयं 'शो सल्' [१.३.८७] इति यावत् । यदित्
ऊर्ध्वमनुक्रामिष्याम तदस्तोरसंयुक्तस्य अखोरनादेरचः परस्य भवतीति
वेदितव्यम् ॥ ७ ॥

5. B T एष्वादेः for मयूरादिष्वादेः. B T_{1,2} om. स in सस्वर°. T₃ मयूर for मयूरः. B S चोदहो चउदहो for चोदह चउदह. G K चोदसी चउदसी for चोदही चउदही. K M सोमारो सुउमारो for सोमालो. T ओहल for ओहलं. T₁ उल्लहलं for उल्लूहलं. T om. ओहलो उऊहलो उदूखल.. T_{1,2} कउहल; T₃ कोउहल for कुऊहल. GK कश्चित् for केचित्.
6. T om. निषण्णे. B om. सह. After सह T adds निषण्णे. B T om. तु. T₁ णीसण्णो for णिसण्णो. 7. K S T₂ °क्रमिष्यते for °क्रमिष्यामः. G अनादौ वर्तमानस्याच. for अनादेरच. Gp अवः स्वरात्परस्य for अवः परस्य.

प्रायो लुक् कगचजतदपयवाम् ॥ ८ ॥

असंयुक्तानामनादौ वर्तमानानामच. परेपा क ग च ज त ढ प य व
इत्येतेपा प्रायो लुग्भवति । क—लोक लोओ । शकटः सभडो । तीर्थकरः
तिथ्यअरो ॥ ग—नगरम् णअर । नगं णओ । मृगाङ्क मिअङ्को ॥ च—अची
सई । कचग्रहं कअग्गहो ॥ ज—गज गओ । रजतम् रअअ । प्रजापतिः
पआवई ॥ त—स्तुत सुओ । यति जई । रति रई । रसातलम् रसाअलं ॥
द—नदी णई । मदनं मअणो । गदा गआ ॥ प—रिपुं रिऊ । विपुलम्
विउलं । सुपुरुष. सुउरिसो ॥ य—जयं जयो । वियोगः विओओ । नयनम्
णअणं ॥ व—लावण्यम् लाअणं । वडवानलं वडआणलो ॥ वग्रहणाद्वकारस्यापि ।
विवुधः विउहो ॥ प्रायोग्रहणात्कचिन्न भवति । सुकुसुमं । पआगजलं ।
सुगओ । अगरू । सचाव । विजणं । सुतारं । विटुरो । सपावं । समवाओ ।
देवो । दाणवो ॥ अस्तोरित्येव । अक्को । सग्गो । चच्चा । अज्जुणो । धुत्तो ।
उद्दामो । विप्पो । सव्वं ॥ अखोरित्येव । कुलं । गङ्गा । चरो । जडो । तमो ।
दआ । परो । वरो ॥ अच इत्येव । सकरो । सगमो । कंचणं । वंचणा ।
धणंजओ । अंतरं । चदणं । कंपो । सअंवरो ॥ समासे तु वाक्यविभक्त्यपेक्षया

8. KS शकट सभड for शकट. सभडो. M om. नगरम् णअर. After कअ-
ग्गहो B adds रचना रअणा. After पआवई B adds भजन भअणं. After
गआ B adds वदन वअण. After जओ B adds प्रिय. पिओ. G दवानलः
दआणलो for वडवानल वडआणलो. After वडआणलो BT विविध add विइ-
(T₁उ) हो, GST om. वग्रहणाद् वकारस्यापि. After वकारस्यापि K adds
ग्रहण. After सुकुसुम T adds कुभजल. T om. पआगजल. B अगरई for
अगरू. S सचाव for सचाव After सचाव G S add सचापम्. K reads
देवो दाणवो समवाओ for समवाओ देवो दाणवो. BT अक्को for अक्को. After
अक्को B T add ससङ्को. BT सग्गो for सग्गो. After सग्गो B adds सङ्गा.
BT धुत्तो for धुत्तो. After विप्पो BT add सव्वं. K सव्वो for सव्व. After
सव्व B adds अक्को सग्गो. After परो T adds पर Tom. वरो. After वरो T₃
adds. जसो । वरण K reads चंचल वचण G पचाण for वचणा. T अतरिअ for
अतर. B T *पदत्वसर्पाण्यते for *मपि विवक्ष्यते, M *मपि स्यात्. After भवति

भिन्नपदत्वमपि विवक्ष्यते, तेन तत्र यथादर्शनमुभयमपि भवति । सुहकरो
सुहअरो सुखकरः । आअमिओ आगमिओ आगमिकः । जलअरो जलचरो
जलचरः । सुअणो सुजणो सुजनः । बहुअरो बहुतरो बहुतरः । सुअहो
सुहदो शुभदः सुखदो वा । इत्यादि ॥ बहुलाधिकारात् कचिदादेरपि भवति ।
चिहं इण्हं । स पुनः सो उणो । न पुनः ण उणो । स च सो अ ॥
क्वचिच्चस्य जः । पिशाची पिसाजी ॥ ८ ॥

नात्पः ॥ ९ ॥

आदवर्णात्परस्य अनादेः पः पकारस्य लुङ् न भवति । सवहो
शपथः । सावो शापः ॥ आदिति किम् । विउलो विपुलः । अनादेरिति
किम् । परउट्टो परपुष्टः ॥ ९ ॥

यश्रुतिरः ॥ १० ॥

आदित्यनुवर्तते । 'प्रायो लुक्कगचज' [१.३.८] इत्यादिना लुक्कि
सति योऽवशिष्यते अवर्णः, सः अवर्णात्परः लघुप्रयत्नतरयकारश्रुतिर्भवति ।
शकटम् सयढं । आकरः आयरो । प्रकारः पयारो । आकाशः आयासो ।
नगरम् णयरं । सागरः सायरो । वचनम् वयणं । आचारः आयारो ।
रजतम् रययं । भाजनम् भायणं । प्रजापतिः पयावई । कृतम् कयं । पातालम्

B adds सहचरो सहअरो सहचरः. T₁ सहचरो सहअरो सहचरः. सुहकरोः सुखकरः.
BT आअओ आगओ आगतः for आअमिओ आगमिकः. After बहुतरः B adds
वित्तअरो वित्तपरो वित्तपरः, धीरअमो धीरयमो धीरतमः, गणवारो गणआरो गणवारः.
G इध, T₁ 2, इत्थ, T₃ इद्धं. G सो उण for सो उणो. G ण उण for णउणो.
9. GM om. आद्. BT om. अनादेः. BMST om. विउलो विपुलः. अनादे-
रिति किम्. B T परिउट्टो परिपुष्टः for परउट्टो परपुष्टः. 10. S आदिति वर्तते
for आदित्यनुवर्तते. BMT प्रायो लुगित्यादिना for प्रायो लुक्कगचज इत्यादिना.
B T प्रकाशः पआसो for प्रकारः पयारो. The Mss. have no special
sign to indicate the यश्रुति, they promiscuously use य or the
vowel; we follow the majority of Mss. in giving the illu-
strations. G om. सागरः सायरो. G om. पातालं पायालं. T reads पातालं

पायाल । पदम् पयं । गदा गया । नादवती णायवई । नयनम् णयण ।
जाया जाया । लावण्यम् लायणं ॥ अवर्ण इति किम् । सउणो गकुलः ।
पउणो प्रगुणः । पउर प्रचुरम् । राईवं राजीवम् । रई रति । साऊ स्वादु ।
वाऊ वायु । कई कपि । कविर्वा ॥ आदित्येव । त्रिअडं विकटम् । देअरो
देवर ॥ कचिद्धवति । पियड पिवति ॥ १० ॥

कामुकयमुनाचामुण्डातिमुक्तके मो ड्लुक् ॥ ११ ॥

कामुकादिपु मकारस्य लुग्भवति । डानुबन्धत्वाच्छेयस्य स्वरस्य सानु-
नासिक उच्चारः । कामुक. काउँओ । यमुना जउँणा । चामुण्डा चाउँण्डा ।
अतिमुक्तकम् अइउँतअ ॥ कचिद् अइमुत्तअं अइमुंतअं इति च दृश्यते
॥ ११ ॥

खोऽपुप्पकुब्जकर्परकीले कोः ॥ १२ ॥

‘उकारेणानुबन्धेन स्ववर्ग्या परिगृह्यन्ते’ इति व्याकरणान्तरे
सिद्धम् । यथा कुः कवर्गः । चुः चवर्गः । एवं द्रुतुपवः ॥ अपुप्पवाचिनि
कुब्जगठे कर्परकीलयोश्च को कवर्गस्य खो भवति । खुज्जो ॥ पुप्पे तु-
बन्धेउं कुज्जपसूण ॥ खप्परं । खीलओ ॥ १२ ॥

पायाल. G om. पद पय. T₁ पाद for पद. G om. नादवती णायवई. K S
om. लावण्यम् लायण. G पउओ प्रचुर for पउर प्रचुरम्. G T om. कविर्वा.
G दिअरो for देअरो. T पीअइ for पियड 11 G *नासिकोच्चार. The
Mss. have no sign for अनुनासिक, they use अनुस्वार for it B
अतिमुक्तक for अतिमुक्तकम्. B अइउँतओ, G अणिउँतअ, S अतिउत्तक,
T अइउँतकं for अइउँतअ. B अइमुत्तअ for अइमुत्तअ. BT om. अइमुत्तअ;
B अइमुत्तअ for अइमुत्तअ. B T om अइमुत्तअ, S अइउत्तअ for
अइमुत्तअ. 12. M को कवर्गस्य कुचुद्रुतुपु इति व्याकरणान्तरसिद्धत्वात्
for उकारेण... सिद्धम्. B *कूपरं, T₁ कूपरं for *कर्परं in the Sūtra
and Com. BT प्रसिद्धम् for सिद्ध. BT द्रुतुपु, S द्रु तु पु for द्रुतुपव.. B
वन्धुअ, K वन्धूअ for वन्धेउं. BT खप्परो for खप्पर. B खिलओ, S खिलओ, T₁
खीदो, T₂ खलओ for खीलओ.

छागशृङ्खलकिराते लकचाः ॥ १३ ॥

कोरित्यनुवर्तते । शृङ्खलकिरातेषु कवर्गस्य ल क च इत्येते यथा-
संख्यं भवन्ति । छागः छालो । छागी छाली । शृङ्खलम् संकलं । किरातः
चिलाओ । पुलिन्दपर्याय एव । कामरूपिणि तु नेष्यते । नमिमो
हरकिरातं ॥ १३ ॥

वैकादौ गः ॥ १४ ॥

एकादिषु कोर्गकारो वा भवति । एगो । पक्षे एको एओ । आगारिसो
आअरिसो आकर्षः । लोगो लोओ लोकः । असुगो असुओ असुकः ।
तित्यगरो तित्यअरो तीर्थकरः । उज्जोगरो उज्जोअअरो उद्योतकरः । सावगो
सावओ श्रावकः । अमुगो अमुओ अमुकः । आगारो आआरो आकारः ।
इत्यादि ॥ १४ ॥

खोः कन्दुकमरकतमदकले ॥ १५ ॥

एषु खोरादेः कवर्गस्य गो भवति । पृथग्योगान्न विकल्पः । गन्दुओ
कन्दुकः । मरगअं मरकतम् । मदगलो मदकलः ॥ १५ ॥

पुन्नागभागिनीचन्द्रिकासु मः ॥ १६ ॥

एषु कोर्मो भवति । पुण्णामो । भामिणी । चन्दिमा ॥ १६ ॥
शीकरे तु हभौ ॥ १७ ॥

शीकरे कवर्गस्य भकारहकारौ तु भवतः । सीहरो सीभरो
सीअरो ॥ १७ ॥

13. G लकच for लकचाः in the Sūtra. G इत्येतत् for
इत्येते. G T भवति for भवन्ति. G T₂₋₃ om. छागी. B° रूपिणस्तु
for °रूपिणि तु. 14. S उद्योगकर. for उद्योतकरः. M om. इत्यादि.
15. M कुमुदक°; T₁ कन्दुक° for कन्दुक° in the Sūtra. M T °योगा-
नित्यम् for °योगान्न विकल्पः. G गेन्दुअ; S गदअ; T गन्दुअं for गन्दुओ. G
मयगलो for मदगलो. 16. B °भगिनी° for भागिनी° in the Sūtra. G T
पुण्णामाइ वसन्ते for पुण्णामो. 17. M श्रीकरे तु हभौ; S शिखरे तु हभौ
for the Sūtra. B T कोः for कवर्गस्य. K S हभौ for भकारहकारौ.
S सिहरो सिखरो for सीहरो ...सीअरो.

ऊत्वे दुर्भगसुभगे वः ॥ १८ ॥

अनयोस्त ऊत्वे सति कोर्वकारो भवति । दूहवो । सुहवो ॥ ऊत्व इति किम् । दुहओ सुहओ ॥ १८ ॥

निकपस्फटिकचिकुरे हः ॥ १९ ॥

एषु कवर्गस्य हत्व भवति । णिहसो । फलिहो । चिहुरो ॥ चिहुरः संस्कृतेऽपीति भृङ्गाचार्यः ॥ १९ ॥

खघथधभाम् ॥ २० ॥

ह इति वर्तते । असंयुक्तानामनादौ वर्तमानानामचः परेण ख घ य ध भ इत्येतेषां प्रायो हकारो भवति । ख—शाखा साहा । मुखम् मुहं । लिखति लिहइ ॥ घ—मेघः मेहो । जघनम् जहणं । श्लाघते सलाहइ ॥ थ—नाथ. णाहो । रथः रहो । मिथुनम् मिहुणं । कथयति कहेइ ॥ ध—साधु. साहू । सुधा सुहा । वाधते वाहइ ॥ भ—शुभम् सुहं । स्वभाव. सहावो । स्तनभरः थणहरो । शोभते सोहइ ॥ अस्तोरित्येव । सौख्यम् सोक्खं । आख्याति अक्खइ । अर्घ. अग्घो । कथ्यइ कथ्यते । गृद्ध. गिद्धो । उद्धरति उद्धरइ । दर्भ. ढम्भो ॥ लभ्यते लब्भइ ॥ अखोरित्येव । खगो । घटा । थणो । धणं । भरो ॥ अच इत्येव । सखो । संघो । कंथा । वंघो । रंभा ॥ प्राय इत्येव । सरिसवखलो सर्पपखलः । पलअघणो प्रलयघन । अत्थिरो अत्थिर. । जिणधम्मो जिनधर्म. । पणट्टभवो प्रणट्टभवः ॥ २० ॥

18. BKST सुभगदुर्भगे in the Sūtra. T₁ वा for व in the Sūtra.
19. KS को. for कवर्गस्य. After णिहसो BT add णीहसो After चिहुरो K adds चिकुर. G दुर्गाचार्य for भृङ्गाचार्य against Mss. on the authority of हेमचन्द्र, T आहुराचार्य. 20. K लाहइ for सलाहइ BT कहइ, G कहइ for कहेइ. B K T सुहावो, G सहाओ for सहावो. T सुक्खं for सोक्ख After उद्धरइ T adds उद्धइ उद्धाइ GK खभो, S खक्खो for खगो. G K S घटा for घटा. G घेणू, T₁ घणो for थणो T om. अत्थिरो अत्थिरः. G S °भओ for °भवो. T₁ ३ पणट्टभवो प्रणट्टभव for पणट्टभवः.

धः पृथक्कि तु ॥ २१ ॥

पृथक्शब्दे यस्य धकारो भवति तु । पुधं पिधं पुहं पिहं ॥ २१ ॥

चोः खचितपिशाचयोः सल्लौ ॥ २२ ॥

त्वित्यनुवर्तते । खचितपिशाचयोः चोश्चवर्गस्य सकार—द्विरुक्तलकारौ यथासंख्यं तु भवतः । खसिओ खइओ । पिसल्लो पिसाओ ॥ स्त्रियां कचिज्जत्वमपि । पिसाजी ॥ २२ ॥

झो जटिले ॥ २३ ॥

चोरिति वर्तते । जटिले चवर्गस्य झत्वं तु भवति । झडिलो जडिलो ॥ २३ ॥

टोर्बडिशदौ लः ॥ २४ ॥

बडिशदौ टवर्गस्य लत्वं तु भवति । बलिसं बडिसं । गुलो गुडो । णलं णडं । चविलो चविडो । आमेलो आमेलो । णाली णाडी । वेल्ह वेणू । दालिमं दाडिमं । फालेइ फाडेइ ॥ बडिशगुडनडचपेटापीडनाडीवेणुदाडिमपाटीति । पाटीति पाटयति इति णिजन्तः पटिधातुरिह गृह्यते ॥ २४ ॥

स्फटिके ॥ २५ ॥

टोरित्यनुवर्तते । स्फटिके टवर्गस्य लो भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । फलिहो ॥ २५ ॥

लरङ्कोठे ॥ २६ ॥

अङ्कोठे ठोर्लत्वं भवति । रिच्चाद् द्वित्वम् । अङ्कोलं ॥ २६ ॥

21. S ढः; T₂ थः for धः; T₁₋₃ damaged. G notes that all Mss. used read ढः for धः. 22. T₁ खसीओ, T₂ खसिसओ for खसिओ. S विसालो for पिसाओ. 23. GT चोरित्यनुवर्तते. After वर्तते B adds त्विति च. T झडिलो जडिलो for झडिलो. 24. M om. बडिशदौ. Before बडिशदौ B T read त्वित्यनुवर्तते. B दाडिवं for दाडिमं. BT पालेइ पाडेइ for फालेइ फाडेइ. B °दाडिमाः, T दाडिम for °दाडिम. B T om. पाटीति. G पटधातु for पटिधातु. 26. B अङ्कोठे in the Sūtra and Com. T₁₋₂ अङ्कोठे, for अङ्कोठे. G अङ्कोलतेल्लनुप्प, Gp S अङ्कोलतेल्लं for अङ्कोलं. त्रि.प्रा. ४

ढः कैटभगकटसटे ॥ २७ ॥

कैटभगकटसटाशब्दे टेटिकारो भवति । केढवो । सअढो । सटा ॥ २७ ॥

ठः ॥ २८ ॥

असंयुक्तस्यानादौ स्थितस्याचः परस्य ठकारस्य ढो भवति । मठः मढो । कमठः कमढो । शठः सढो । कुठारः कुढारो ॥ अस्तोरित्येव । चिट्ठइ ॥ अखोरित्येव । ठाड ॥ अच इत्येव । कंठो ॥ २८ ॥

पिठरे हस्तु रश्च ढः ॥ २९ ॥

ठ इति वर्तते । पिठरे ठस्य हत्वं भवति तु, तत्संनियोगे रस्य च टत्वम् । पिहढो पिठरो पिठरः ॥ २९ ॥

ल्ल डोऽनुडुगे ॥ ३० ॥

अस्तोरखोरचः परस्य उकारस्य लकारो भवति, अनुडुगे उड्वादीन् वर्जयित्वा । लिट्यान् विकल्पः । वडवामुखम् वलआमुहं । गरुडः गरुलो । तडाकम् तलाअं । क्रीडति कीलइ ॥ अस्तोरित्येव । कुड्डं कुड्यम् ॥ अखोरित्येव । टमरुओ टमरुकः ॥ अच इत्येव । तौड तुण्डम् ॥ अनुडुग इति किम् । उडु । निविडं । गउडो । नाडी । पीडिअ । नीडं इत्यादि ॥ ३० ॥

टो डः ॥ ३१ ॥

अस्तोरखोरचः परस्य टकारस्य डत्व भवति । भटः भढो । नट णडो । घट घडो । घटते घडड ॥ अस्तोरित्येव । खट्टंगं खट्टवाङ्गम् ॥ अखोरित्येव । टक्को देश ॥ अच इत्येव । घटा ॥ कचिन्न भवति । अटति अट्ट ॥ ३१ ॥

27. G°शब्देषु for °शब्दे, B टत्व, T टत्व for टकारो. B कडवो for केढवो. B सअट for मअढो. 28. B T वर्तमानस्य for स्थितस्य. S om. मठः मढो. 29. G इत्यनुवर्तते for इति वर्तते. S रस्य ट, T डत्वम् for टत्वम्. 30. BMT लिट्यान्वितम् for लिट्यान् विकल्पः. B om. टमरुक, T टमरुअ for टमरुओ. G तौड for नाडी. 31. S असंयुक्तस्यानादौ वर्तमानस्याच परस्य for अस्तोर-
नोरच परस्य. B T टस्य for टकारस्य. After णडो B adds पट पढो. B टक्को देशे, T टक्को देशः for टक्को देश .

वेतस इति तोः ॥ ३२ ॥

डं इत्यनुवर्तते । वेतसे अत इत्वे सति तोस्तवर्गस्य ङो भवति ।
वेडिसो ॥ इतीति किम् । वेअसो ॥ अत एव विवनात् त्वमादौ वेतसस्य
अत इत्वं वा भवतीति वेदितव्यम् ॥ ३२ ॥

प्रतिगोऽप्रतीपगो ॥ ३३ ॥

तोरित्यनुवर्तते । प्रत्यादिषु तोस्तवर्गस्य ङो भवति, अप्रतीपगो
प्रतीपादीन्वर्जयित्वा । प्रतिपन्नम् पडिपण्णं । प्रतिमान्नः पडिहासो । प्रतिहारः
पडिहारो । प्रतित्पद्धी पाडिप्फद्धी । प्रतिनिवृत्तम् पडिणिअत्तं । प्रतिकरोति
पडिकरेड् । प्रतिपत् पडिपआ । प्रतिश्रुत् पडंसुआ । प्रतिमा पडिमा । प्रभृति
पडुडि । मृत्कम् मडअं । मिन्दिपालः मिण्डिवालो । पताका पडाआ । प्रामृतम्
पाहुडं । विभीतकः वहेडओ । व्यापृतः वावडो । कन्दरिका कण्डरिआ
औषवविशेषः । हरीतकी हरडई । इत्यादि ॥ अप्रतिपग इति किम् । प्रतीपम्
पईवं । प्रतिज्ञा पडिणा । संप्रति संपड् । प्रतिसमयम् पडिसमअं । प्रतिष्ठा
पड्हा । प्रतिष्ठानम् पडिष्ठाणं । इत्यादि ॥ ३३ ॥

दंशदहोः ॥ ३४ ॥

दंशतिदहत्योर्वात्वोस्तवर्गस्य ङवं भवति । दंसड् । डहड् ॥ ३४ ॥

32. B अत इत्यनु°; T₁ स इत्यनु° for ड इत्यनु°. G इति सति for
इत्वे सति. 33. B T om. तोः. T₁ पडिहासो for पडिहारो. B M T
पडिप्फद्धी for पाडिप्फद्धी. B पडिणिअत्तं; T पडिणिवृत्तं for पडिणिअत्तं.
B K पडिपुआ; T पडिपुआ for पडिपुआ. After वावडो B adds
व्याहृतं वाडिडो. T₁ वावसो for वावडो. G कन्दलिका कंदलिआ for कन्दरिका
कण्डरिआ. T हरीडई for हरडई. After पडिसमअं B adds प्रतिसमअं
पडिसमअं. B K T प्रतिस्थानं for प्रतिष्ठानम्.

दम्भदग्दर्भगर्दभदृदग्नदग्धदाहदोहददोलादण्डकदने तु ॥ ३५ ॥

दम्भादिषु तवर्गस्य डो भवति तु । डम्भो डम्भो । डरो डरो । डम्भो
दम्भो । गड्डहो गड्डहो । डट्टो दट्टो । डसणं दसणं । डड्डो दड्डो । डाहो
दाहो । डोहलं दोहल । डोला दोला । डण्डो दण्डो । कटणं कदने । दरशब्दे
भयार्थवृत्तावेव । अन्यत्र दरदलिअं ॥ दोहदे दम्भादिसाहचर्यादायस्यैव ॥ ३५ ॥

तुच्छे चच्छौ ॥ ३६ ॥

तुच्छे तवर्गस्य चकारच्छकारौ तु भवतः । चुच्छं छुच्छं ॥ ३६ ॥

टल त्रमगृन्ततृवरतगरं ॥ ३७ ॥

एषु तवर्गस्य टकारो भवति । लिट्त्वान्न विकल्पः । टसरो । वेण्टं ।
नालवेण्टं । टवरो । तवरं । शृङ्गरहितोऽनड्वान्, श्मश्रुरहितः । पुरुषो वा ।
टगरो तगरः । ओषधिविशेषो वृक्षविशेषो वा ॥ ३७ ॥

हः कातरककुदवितस्तिमातुलिङ्गे ॥ ३८ ॥

एषु तवर्गस्य हत्वं भवति । काहलो । कउह । विहत्थी । माहुलिङ्गं ॥
मातुलङ्गस्य तु माउलङ्गं ॥ ३८ ॥

तु वमतिभरते ॥ ३९ ॥

अनयोस्त्ववर्गस्य हत्वं वा भवति । वसही वसई । भरहो भरओ ॥ ३९ ॥

35. S °वर for °दर° in the Sūtra After °दर्भ° in the Sūtra
MT add °गर्भ°. S कक्षेषु for कदने. T, दर्भादिषु for दम्भादिषु. B डसणे
दसणो for दमग दसण. After दसणं K adds डट्टं दट्टं. After दरदलिअ BT
add अर्धदलितम्. After वाद्यस्यैव G adds बहुलाधिकारात् सड्डो (शब्द) इति
तु निद्रम 36 G तकारस्य for तवर्गस्य. After छुच्छे G adds तुच्छम्. 37.
M om. the Sūtra and Com. T डमरो for टमरो. S om. तालवेण्टं.
After पुरुषो वा B T add जनको वा. S om. तगर ओषधिविशेषो वृक्षवि-
शेषो वा. G जायव° for ओषधि°. 38. M om. the Sūtra and Com. G
°मातुलिङ्गं for मातुलिङ्गे in the Sūtra, S °मातुलङ्गे in the Sūtra. BT
काहलो for काहलो. B T om मातुलङ्गस्य तु माउलङ्गं. 39. M om. the
Sūtra and Com. GT वमतिभरते तु for the Sūtra. KS तु for वा.

लः पलितनिम्बकदम्बे ॥ ४० ॥

एषु तवर्गस्य लो भवति वा । पलिलं पलिअं । लिम्बो णिम्बो ।
कलम्बो कअम्बो ॥ ४० ॥

दोहदप्रदीपशातवाहनातस्याम् ॥ ४१ ॥

दोहदे प्रपूर्वकदीप्यतिधातौ शातवाहने अतस्या च तवर्गरय लत्वं
भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । दोहलो । पलीवेइ । पलित्तं । सालवाहणो साला-
हणो । अलसी ॥ ४१ ॥

रल् सप्तत्यादौ ॥ ४२ ॥

सप्तत्यादौ तवर्गस्य रत्वं भवति । लिट्त्वान्नित्यम् । सप्ततिः सत्तरी ।
सप्तदश सत्तरह । एकादश एआरह । द्वादश बारह । त्रयोदश तेरह । पञ्चदश
पण्णरह । अष्टादश अट्टारह । गगारं गद्गदम् इत्यादि ॥ ४२ ॥

अद्रुमे कदल्याम् ॥ ४३ ॥

अद्रुमवाचिनि कदलीशब्दे तोः रत्वं भवति । करली ॥ अद्रुम इति
किम् । कअली केली ॥ ४३ ॥

कदर्थिते खोर्वः ॥ ४४ ॥

कदर्थिते खोरादेस्तवर्गस्य वत्वं भवति । कवट्टिओ ॥ ४४ ॥

पीते ले वा ॥ ४५ ॥

व इति वर्तते । पीते स्वार्थिकलकारे सति तोर्वकारो भवति । पीवलं
पीअलं ॥ ल इति किम् । पीओ ॥ ४५ ॥

40. G लो निम्बपीलतयोः, S लः पलितविम्बकदम्बे for the Sūtra. B° नितम्ब°
for निम्ब° in the Sūtra. G अनयोः for एषु. B T om. वा. B णिलम्बो
णिअम्बो for लिम्बो णिम्बो. After कअम्बो G adds: इत्येतौ कडम्बकदम्बयोर्व-
त्त्वलोपयोर्भवत्. 41. G °सात° in the Sūtra and Com. G T प्रपूर्वे
दीप्यतौ धातौ; S प्रपूर्वदीप्यतौ धातौ for प्रपूर्वकदीप्यतिधातौ. B K T दोहलो
for दोहलो. S om. सालाहणो. 42. KS सप्तत्यादिषु for सप्तत्यादौ. K S
लिट्त्वान्न विकल्पः for लिट्त्वान्नित्यम्. 43. After भवति K adds कदली. 44.
T कवत्थिओ for कवट्टिओ. 45. T पीतले वा for the Sūtra. G तोरिति
वर्तते; B T व इत्यनुवर्तते for व इति वर्तते. B पीवलो पीअलो for पीवलं पीअलं.

डो दीपि ॥ ४६ ॥

दीप्यतौ धातौ तवर्गस्य डकारो वा भवति । डिप्ड दिप्ड ॥ ४६ ॥

ढः पृथिव्यौषधनिशीये ॥ ४७ ॥

एतु तवर्गस्य ढो वा भवति । पुढवी पुहवी । ओसढं ओसहं ।
णिसीढो णिसीहो ॥ ४७ ॥

प्रथमशिथिलमेथिशिथिरनिषधेषु ॥ ४८ ॥

ढ इति वर्तते । प्रथमादिषु तोढत्व भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । पढमं
पुढम । सिढिलं सढिलं । मेटी । सिढिरो । णिसढो ॥ ४८ ॥

णर्दिना रुदिते ॥ ४९ ॥

रुदिते तवर्गस्य दि इत्यवयवेन सह णत्वं भवति । रित्वाद् द्वित्वम् ।
रुण्ण ॥ अत्र केचिद् ऋत्वादिषु तो ढ इत्यारव्यवन्तः, तच्छ्रौरसेनीमागधी-
विषय एव दृश्यत इति नोच्यते । प्राकृते तु ऋतुः उऊ । रजतम् रअअं ।
एतत् एअं । गत. गओ । आगतः आगओ । साप्रतम् सपअ । यतः जओ ।
ततः तओ । कृतम् कअ । हतम् हअं । हताश हआसो । श्रुतः सुओ ।
सुकृती सुकिई । निर्वृति णिव्बुई । तात. ताओ । कातरः काअरो । द्वितीयः
दुईओ इत्यादयः प्रयोगा भवन्ति । कचित्सभवेऽपि 'तद्वयत्ययश्च' [३.४.६९]
इति सिद्धम् ॥ ४९ ॥

46. T₁ धो दीपि, T₃ धो दीपि. for the Sūtra. T तवर्गस्य धो भवति
for तवर्गस्य डकारो वा भवति T डिप्ड for डिप्ड. 47. BT 'ओषधि' in
the Sūtra. T om. वा. BT ओमटी ओसही for ओसढं ओसहं. After
णिसीहो T adds निशीधः. 48. T 'मथिल' for 'मेथि' in the Sūtra.
T₂ 'शिशिर' for 'शिथिर' in the Sūtra. T₁ 'निषधेषु for 'निषधेषु in
the Sūtra. T₃ य इति for ट इति. G om. पृथग्योगान्नित्यम्. G T om.
पुढमं. B T om सढिल T मेढिलो for मेटी. G T सिढिलो for सिढिरो. T
णिमेढो for णिमढो. 49. M ना रुदिने, T₁ णो रुदिना रुदिने, T₂ णो रुदिना
रुदिते; T₃ णा दिना रुदिने for the Sūtra. G om. तो. T om द B T
सुकृति. for सुकृती. After सुकिई S adds आकृतिः आकिई. B T निर्गतः
णिव्बुभो for निर्गति णिव्बुई. After णिव्बुई G adds निर्वात. निव्वाओ. G om.
तानर. कानरो. T om. कनर. कअरो B T वाओ for दुईओ. B T प्रयोगा नद्वयः
भवति or प्रयोगा भवन्ति.

णो वातिमुक्तके ॥ ५० ॥

अतिमुक्तके तवर्गस्य णत्वं वा भवति । अणिउत्तअं अइउत्तअं
अइमुत्तअं ॥ ५० ॥

गभिंते ॥ ५१ ॥

ण इत्यनुवर्तते । गभिंते तवर्गस्य णत्वं भवति । पृथग्योगान्नित्यम् ।
गभिणो ॥ ५१ ॥

नः ॥ ५२ ॥

अस्तोरखोरचः परस्य नकारस्य णकारो भवति । कनकं कणअं ।
धनं धणं । माणइ मानयति ॥ ५२ ॥

आदेस्तु ॥ ५३ ॥

न इत्यनुवर्तते । शब्दानामादेर्नकारस्य णत्वं भवति तु । नदी णई
नई । नयति णेइ नेइ ॥ अस्तोरित्येव । न्यायः नाओ ॥ ५३ ॥

नापिते ण्हः ॥ ५४ ॥

नापिते नकारस्य ण्ह इत्यादेशस्तु भवति । ण्हाविओ णाविओ
नाविओ ॥ ५४ ॥

यो वः ॥ ५५ ॥

असंयुक्तस्यानादौ वर्तमानस्याचः परस्य पकारस्य वकारः स्यात् प्रायः ।
शपथः सवहो । शापः सावो । उपसर्गः उवसग्गो । प्रदीपः पईवो । पापम्
पावं । उपमा उवमा । कपिलः कविलो । कुणपम् कुणवं । कलापः कलावो ।

-
50. After अणिउत्तअं B adds अणिउत्तअं अइउत्तअं. 51. G णमित्यनुवर्तते. T om. पृथग्योगान्नित्यम्. G T गभिणो for गभिंते. 52. K S णो for णकारो. T₂ कणकं for कणअं. T धणंजओ for धणं. B माणेइ for माणइ. T माणअति मानयन्ति for माणइ मानयति. 53. S T णो for णत्वं. 54. G वा for तु. S om. तु. G K T om. णाविओ. 55. Before असंयुक्तस्य G reads प्रायः, but om. it at the end of the sentence. G भवति for स्यात्. K S T प्रायो भवति for स्यात्प्रायः. T कुणपः कुणवो for कुणप कुणवं. After महीवालो B T add नरपतिः नरवई.

कपालम् क्वाले । महीपाल. महीवाले । गोपायति गोवाअइ । तपति तवइ ॥
 अस्तोरित्येव । विप्रः विष्णो ॥ अखोरित्येव । पडइ पतति । पडइ पठति ॥
 अच इत्येव । कंपइ कम्पते ॥ प्राय इत्येव । कपिः कई । रिपुः रिऊ ॥
 एतेन पकारस्य प्राप्तयोर्लोपवकारयोर्यस्मिन्कृते श्रुतिमुखमुत्पद्यते स तत्र
 विधेयः ॥ ५५ ॥

फः पाटिपरिघपरिखापरुपपनसपारिभद्रेषु ॥ ५६ ॥

प इत्यनुवर्तते । णिजन्ते पटिवातौ परिघादिषु च पस्य फत्वं भवति ।
 पाटयति फालेइ फाटेइ । परिघः फलिहो । परिखा फलिहा । परुपः फरुसो ।
 पनसः फणसो ॥ फनसः संस्कृतेऽपीति केचित् ॥ पारिभद्रः फालिहदो ॥ ५६ ॥

नीपापीडे मो वा ॥ ५७ ॥

नीपे आपीडे च पस्य मो वा भवति । नीमो नीवो । आमेटो
 आवेटो ॥ ५७ ॥

रल् पापद्धौ ॥ ५८ ॥

पापद्धौ पस्य रो भवति । लिट्त्वान्न विकल्पः । पारद्धी । पापद्धि-
 र्मृगया ॥ ५८ ॥

प्रभूते वः ॥ ५९ ॥

प्रभूते पस्य वो भवति । बहुत्त ॥ ५९ ॥

T गोपायति गोवइ for गोपायति गोवाअइ. G om. पडइ पतति. B पडइ for पडइ. T om. पटइ पठति. B कवि for कपि. After एतेन B T add प्रकारेण. M पस्य for पकारस्य. 56. G om. पारि in 'पारिभद्रेषु in the Sūtra. M 'पुद्ग' for पस्य in the Sūtra. T om. च. T om. फाटेइ. T: परिघा फलिहा for फलिहा. K फलुसो for फरुसो. S om. फनसः... केचित् G om. इति केचित्. T: पारिभद्र for पारिभद्र. K पालिभद्र. T: पारिभद्र for पालिहदो. 57. G आमेलो, T आमेलो आवेलो for आमेटो. 58. BT लिट्त्वान्त्वम् for लिट्त्वान्न विकल्प. G K om. पापद्धिर्मृगया.

फस्य भहौ वा ॥ ६० ॥

अस्तोरखोरचः परस्य फकारस्य भकारहकारौ ययादर्शनं व्यवस्तिग-
विभाषया भवतः । कचिद् भः । रेफः रेभो । शिफा सिभा ॥ कचिच्च हः ।
मोत्ताहलं मुक्ताफलम् ॥ कचिदुभावपि । सफलम् सहलं सभलं । शेफालिका
सेहालिआ सेभालिआ । शफरी सहरी सभरी । गुभइ गुहइ गुम्फति ॥
अस्तोरित्येव । पुष्पं पुष्पम् ॥ अखोरित्येव । फणी ॥ अच इत्येव । गुंफइ ॥
प्राय इत्येव । कसणफणी कृष्णफणी ॥ ६० ॥

वो वः ॥ ६१ ॥

अस्तोरखोरचः परस्य वकारस्य वो भवति । शवलः सवलो । अलावुः
अलावू ॥ ६१ ॥

इवयौ कवन्धे ॥ ६२ ॥

कवन्धे वस्य वकारयकारौ भवतः । डित्वात्सानुनासिक उच्चारो
वकारस्य । कवन्धः कवँधो कयँवो ॥ ६२ ॥

भिसिन्यां भः ॥ ६३ ॥

विसिनीशब्दे वस्य भो भवति । भिसिणी ॥ ६३ ॥

वो भस्य कैटभे ॥ ६४ ॥

कैटभे भस्य वो भवति । कडवो ॥ ६४ ॥

त्वमिमन्यौ मः ॥ ६५ ॥

व इत्यनुवर्तते । अभिमन्यौ मस्य वो भवति तु । अहिवण्णू
अहिमण्णू ॥ ६५ ॥

60. M T₃ हभौ in the Sūtra. M om. वा in the Sūtra.
T₃ हकारभकारौ for भकारहकारौ BT °विभाषायां for °विभाषया. G मुक्ताहलं
for मोत्ताहलं. G सोहलिआ for सेहालिआ. B गुंहइ गुंमइ for गुमइ गुहइ. K
गुफति for गुम्फति. BT गुष्पं गुल्फम् for पुष्पं पुष्पम्. 61. G K असंयुक्त-
स्यानादी स्थितस्य for अस्तोरखोः. 62. T वयौ for इवयौ in the Sūtra.
K वकारस्य for वस्य. G डित्वाद्वकारस्यानुनासिकः; S डित्वाद्वकारः सानु-
नासिकः for डित्वा...वकारस्य. 63. G M मकारो for भो. 64. G K वत्वं
for वो. G केडवो; T केडवो for कडवो. 65. T om. तु. S cm. अहिमण्णू.

मन्मये ॥ ६६ ॥

म इत्यनुवर्तते । मन्मये आदेर्मस्य वो भवति । पृथग्योगान्नित्यम् ।

वन्महो ॥ ६६ ॥

तु ढो विषमे ॥ ६७ ॥

विषमशब्दे मस्य ढो भवति । विसढो विसमो ॥ ६७ ॥

यो जर्तीयानीयोत्तरीयकृत्येषु ॥ ६८ ॥

त्वित्यनुवर्तते । तीये अनीये च प्रत्यये उत्तरीयशब्दे कृद्विहितप्रत्यये

च यकारस्य जकारो भवति । रिच्चाद् द्वित्वम् । तीये—द्वितीय विड्जो विड्ओ ।

तृतीय. तड्जो तड्ओ ॥ अनीये—करणीयम् करणिजं करणीअं । विस्मयनीयम्

विम्हअणिज्जं विम्हअणीअ । यापनीयम् जावणिज्जं जावणीअ । उत्तरीयम्

उत्तरिज्जं उत्तरीअ ॥ कृये—पेया पेजा पेआ । मेयम् मेज्जं मेअ ॥ ६८ ॥

इन्मयटि ॥ ६९ ॥

य इत्यनुवर्तते । मयट्प्रत्यये यस्य इकारो भवति तु । विमय-

विममड्ओ विसमओ ॥ ६९ ॥

छायायां होऽकान्तौ ॥ ७० ॥

अकान्तौ वर्तमाने छायाशब्दे यस्य हत्व तु भवति । वच्छस्स छाहा

वच्छस्स छाआ । पुद्गलपर्यायः ॥ सच्छाहं सच्छाअं ॥ अकान्ताविति किम् ।

मुहच्छाआ । मुखकान्तिमित्यर्थः ॥ ७० ॥

यष्टयां लृ ॥ ७१ ॥

यष्टया यस्य लृचं भवति । लिक्त्वान्न विकल्पः । लट्ठोयष्टि । वेदुलट्ठी

नेणुयष्टि । चूअलट्ठी चूतयष्टिः । महलट्ठी मधुयष्टिः ॥ ७१ ॥

66. M म इत्यनुवर्तते for म इत्यनुवर्तते 67. B ढो in the Sūtra and Com. B विमडो, T₁ विमवो for विमढो. M एस्तु स्यात् for ढो भवति.

68. T तीये for अनीये. B M कृद्विहितप्रत्यये, T₁ कृद्विहितप्रत्यये for कृद्विहितप्रत्यये. G om. द्वितीय विड्जो विड्ओ. G कृये for कृये. 69. T इन्मयटि for the Sūtra. S मयटि प्रत्यये for मयट्प्रत्यये. 70 M अकान्ति-
ताविति for अकान्तौ वर्तमाने. B om. तु. 71. BT om. लिक्त्वान्न विकल्पः.
BT वेदुलट्ठी for वेदुलट्ठी. T om. महलट्ठी मधुयष्टिः.

कतिपये बहसौ ॥ ७२ ॥

कतिपये यस्य बत्वहत्वे भवतः । हत्वे शित्वात्पूर्वस्य दीर्घः । कइअवं कइवाहं ॥ ७२ ॥

अर्थपरे तो युष्मदि ॥ ७३ ॥

अर्थपरे युष्मच्छब्दे यस्य तकारो भवति । तुम्हच्चिअं यौष्माकम् । तुम्हकेरो युष्मदीयः ॥ अर्थपर इति किम् । जुम्हदम्हप्पअरणं, युष्मदस्मत्प्रकरणम् ॥ ७३ ॥

आदेर्जः ॥ ७४ ॥

पदादेर्यस्य जो भवति । यशः जसो । यमः जमो । युवतिः जुवई । याति जाइ ॥ आदेरिति किम् । अवअवो । विणओ ॥ बहुलाधिकारात्सोपसर्गस्यानादेरपि । संजोओ संयोगः । संजमो संयमः । अपजसो अपयशः ॥ कचिन्न भवति । प्रयोगः पओओ ॥ ७४ ॥

भ्यौ बृहस्पतौ तु बहोः ॥ ७५ ॥

बृहस्पतौ वकारहकारयोर्यथासंख्यं भकारयकारौ तु भवतः । भयप्पई बहप्पई ॥ ७५ ॥

रो डा पर्याणे ॥ ७६ ॥

पर्याणे रेफस्य डा इत्ययमादेशो भवति । पडाआणं पड्डाणं ॥ ७६ ॥

लो जठरवठरनिष्ठुरे ॥ ७७ ॥

र इति वर्तते । जठरादौ रस्य लत्वं वा भवति । जठरं जढलं जढरं । वठरः वढलो वढरो । निष्ठुरः णिट्ठुलो णिट्ठुरो ॥ भसलशब्दो भ्रमरपर्यायः संस्कृतवदेव ॥ ७७ ॥

72. B कइवहं for कइवाहं. 73. Before अर्थपरे BT read य इत्यनुवर्तते. After भवति B adds तुम्हे च्चिअ यूयमेव for तुम्हच्चिअं. K om. तुम्हकेरो. After तुम्हकेरो T adds तुम्हेविअं. 74. After किम् B adds आमओ. G अवजसो for अपजसो. 75. MT ह्यौ for भ्यौ in the Sūtra. T बहे for बहोः in the Sūtra. K M T हकारयकारौ for भकारयकारौ. K T om. तु. M T₁ हअप्पई; T₃ अहप्पई for भयप्पई. T_{1,3} बिहप्पई for बहप्पई. 76. G T पडायाणं; T₃ पड्डाणं for पडाआणं. 77. T र इत्यनुवर्तते. B T om. वा. T₂ हसलशब्दो for भसलशब्दो. B संस्कृत इव; S संस्कृत एव.

हरिद्रादौ ॥ ७८ ॥

हरिद्रादिषु रस्य ल्व भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । हलदी हरिद्रा ।
इद्रालो अद्धार । चल्णो चरण । जहुट्टिलो युधिष्ठिरः । सउमालो सुकुमार ।
सिट्टिलो शिथिर । सक्कालो सत्कार । मुहलो मुखर । वलुणो वरुण ।
चिलाओ किरात । लुग्गो रुग्ण । अवद्दाल अपद्धारम् । कलुणो करुणः । दलिद्दो
दरिद्र । फलिद्दो परिघ । फलिहा परिखा । दलिद्दाइ दरिद्राति । मन्छलो
मत्सर । संवच्छलो सवत्सर । फालिहद्दं पारिभद्रम् । दालिद्दं दारिद्रम् ।
काहलो कातर । इयादि ॥ बहुलाधिकारादद्धारस्य कृतेत्वरयैव । अन्यत्र
अद्धारो ॥ चरणस्य पादार्थवृत्तेरेव । अन्यत्र चरणकरण ॥ किराते चकारसनि-
योग एव । अन्यत्र नमिमो हरकिराअं ॥ ७८ ॥

किरिवेरे ड ॥ ७९ ॥

अनयो रेफस्य डो भवति । किडी किरि , वराहो गतौ मूपिको गन्धर्वो
वा । वेडो वेर , भीरु शरभः करभो मण्डूको दुन्दुभिर्वा ॥ ७९ ॥

खो. करवीरे ण ॥ ८० ॥

कर्वीरे खोरादे रेफस्य णत्वं भवति । कणवीरो ॥ ८० ॥

लो ललाटे च ॥ ८१ ॥

ण इत्यनुवर्तते । ललाटे आदेर्लकारस्य णो भवति । चकार खारित्यनु-
वृत्त्यर्थः । णिडाल णडाल ॥ ८१ ॥

78. T हळिद्दी for हलदी. BT जुहुट्टिलो for जहुट्टिलो.
G सुउमालो for सउमालो After सउमालो S T add
गोमालो. After रुग्ण B adds सपद्दालं सपद्द्वारम्; G adds
रोगो भुग्गो वा. T सपद्दाल सपद्धार for अवद्दाल अपद्धारम्. B फालिहद्दो, T
पालिहद्दो for फालिहद्दं. T om. अन्यत्र. B श्लोकपादार्थः, GMT पदार्थः for
पादार्थः B चरणप्पहरण, T चरण दावण for चरणकरण. B किरातस्य for किराते.
T चकारसंयोगे for चकारसंयोगे. 79. G किरिवेरे, M S किरिवेरे, T₁₊₂
किरीवोरे for किरिवेरे in the Sūtra. T डः for डः in the Sūtra T
om. किरिः. S om. वराहो. गन्धर्वो वा. B गवो for गतौ. G भेटो भेरः, T
चोटो मीदभेट for चोटो वेर. G om शरभ. G करभस्सरो for करभो. 80.
G रफारस्य, S रस्य for रेफस्य. 81. B इति वर्तते, M इत्यनुवृत्ति for इत्यनु-
वर्तते. T om. गडाल

लोहललाङ्गललाङ्गूले वा ॥ ८२ ॥

एष्वादेर्लकास्य णो वा भवति । णोहलो लोहलो । लोहलः शवर-
विशेषः । णंगलं लङ्गलं । णंगूलं लंगूलं ॥ ८२ ॥

स्थूले रलूतश्चौत् ॥ ८३ ॥

स्थूले लस्य रत्वं लिङ्भवति, तत्संनियोगे ऊत ओत्वं च भवति । थोरो ॥
थूलहृदो इति तु स्थूरस्य हरिद्रादिलत्वे भविष्यति ॥ ८३ ॥

वो मः शवरे ॥ ८४ ॥

शवरे वस्य मो भवति । समरो ॥ ८४ ॥

नीवीस्वमे वा ॥ ८५ ॥

अनयोर्वस्य मो वा भवति । नीमी नीवी । सिमिणो सिमिणो ॥ ८५ ॥

हस्य घो बिन्दोः ॥ ८६ ॥

बिन्दोः परस्य हस्य घत्वं वा भवति । संघारो संहारो संहारः ।
सिंघो सिंहो सिंहः ॥ कचिदबिन्दोरपि । दाघो दाहः ॥ ८६ ॥

शोः सल् ॥ ८७ ॥

अस्तोरखोरचः [१.३.७] इति निवृत्तम् । शोः शवसाना सकारो
भवति । लिट्त्वानित्यम् । शं-शब्दः सदो । कुशः कुसो । नृशंसः णिसंसो ।
वंशः वंसो । अश्वः आसो । श्मश्रूः मंसू । श्यामा सामा । दश दस । शोभते
सोहइ ॥ प-पण्डः सण्डो । निकवः णिहसो । कयायः कसाओ । विष्वक्
वीसुं । वर्षः वासो । तुष्यति तूसइ । शेयः सेसो ॥ ८७ ॥

82. BMST लाहल° for लोहल° in the Sūtra. M om. लाङ्गल° in the Sūtra. BT शफरविशेष; Bp G शब्दविशेषः for शवरविशेष. 83. G रो for रत्वं. B तत्संनियोगेन for °संनियोगे. G T om. च. B थूलहलहृदो for थूलहृदो. B स्थूलशब्दस्य; T स्थूलस्य for स्थूरस्य. 86. T हकारस्य for हस्य. 87. M om. from लिट्वात् to तूसइ. T साल् for सल्. BT श्वश्रूः for श्मश्रूः. B ससू; T_{1,2} सुस्; T₃ ससू for मसू. B दशा दसा for दश दस. T णीसहो for णिहसो. BT₁ वर्षा वासा; T₂ वर्षा वरिसा

प्रत्युपदिवसदशपापाणे तु ह. ॥ ८८ ॥

शोरित्यनुवर्तते । प्रत्युपादिषु शयसाना हत्व भवति तु । पञ्चूहो पञ्चूसो । दिअहो दिअसो । दह दस । दहमुहो दसमुहो । दहवलो दसवलो । दहरहो दमरहो । एआरह एआरस । वारह वारस । तेरह तेरस । पाहाणो पासाणो ॥ ८८ ॥

स्नुपायां ण्ह फो ॥ ८९ ॥

स्नुगण्डे फोर्द्धितीयस्य शो ण्ह इयादेशस्तु भवति । सुण्हा सुसा स्नुग ॥ ८९ ॥

छल् पट्शमीसुधाशावसप्तपर्णे ॥ ९० ॥

एषु शयसाना छत्वं लिङ्गवति । छट्टी पट्टी । छप्पओ पट्पदः । छम्मुहो पप्पमुखः । छमी शमी । छुहा सुधा । छावो शावः । छत्तिवण्णो सप्तपर्णः ॥ ९० ॥

सिरायां वा ॥ ९१ ॥

सिरागण्डे शां छो वा भवति । छिरा सिरा ॥ ९१ ॥

लुक्पादपीठपादपतनदुर्गादेव्युदुम्बरेऽचान्तर्दः ॥ ९२ ॥

पादपीठादिषु अन्तर्वर्तमानस्य ढकास्य अचा सहितस्य लुक्वा भवति । पावीढ पाअवीढ पादपीठम् । पावडणं पाअवडणं पादपतनम् । दुग्गावी दुग्गा-
एवी दुर्गादेवी । उम्बरो उउम्बरो उदुम्बरः ॥ अन्तरिति किम् । दुर्गादेव्या
आदौ मा भूत् ॥ ९२ ॥

88. G हमारो for हत्वं. M T पञ्चूसो for पञ्चूसो. BT, om. एआरस वारस तेरस. 89. G om. शो. 90. Bp T° शाप°, G °शाव° in the Sūtra. K छल् पट्पट्पदपप्पमुसगमी°, M छल् पट्पट्पद° for छल्पट्° in the Sūtra. After भवति K adds छट्टो पट्ट. M छावो, T छावो शापः for छावो शावः. 91. S सिरायां for सिरायां in the Sūtra and Com. 92. T पावीढं for पावीढं. T om. दुग्गावी. B दुग्गाई दुग्गादेई for दुग्गावी दुग्गादेवी. K उदुम्बरो for उउम्बरो. G T °देव्यां for °देव्या.

व्याकरणप्राकारागते कर्णोः ॥ ९३ ॥

लुगित्यनुवर्तते । वेति वृते अवेति च । व्याकरणादिषु क्काराकार-
योगेन नह लुग भवति । वरणं क्कारणं । । गरो पक्षरो । आओ
अक्षओ ॥ ९३ ॥

एवमेवदेवकुलप्रावारकयावज्जीवितावदावर्तमानतावति वः ॥ ९४ ॥

एवमेवादिक्रान्तवर्तमानस्य व्कारस्य अत्र सहितस्य लुग भवति ।
एनेअ एअनेअ । देउलं देउलं । पारओ पारओ । जा जत्र । जीअं जीविअं ।
अओ अओ । अत्तनाणं आवत्तमाणं । ता तत्र ॥ अन्तरित्येव । एवमे-
त्यस्य न त्याज्य ॥ ९४ ॥

ज्योर्दनुजवधराजकुलभाजनकालायसकिसलयहृदयेषु ॥ ९५ ॥

दनुजवादिषु ज्योर्जकारयकारयोरेव सहितयोश्चैव भवति । दणुवहो
दणुवहो दनुजवः । राउलं राउलं राजकुलम् । भाणं भाअणं भाजनम् ।
कालासं कालाअसं कालायसम् । किल्लं किल्लअं किल्लयम् । हिल्लं हिल्लअं
हृदयम् ॥ महण्वसना सहिआ जाल ते सहिअएहिं वेयन्ति, महण्वसनाः
सहया यदा ते सहयैर्हन्ते ॥ ९५ ॥

93. T om. लुगित्यनुवर्तते. K वेति अवेति च; T: लुगि-
नवेति च for वेति वृते अवेति च. T सहितयोः for सह. 94.
T₁ 'दावती वा, T₂ 'तावतिवा, T₃ 'तावतीव for 'तावति वः
in the Sūtra. BT एवं एव; S एवमेव for एअनेअ. G अत्तमाणं for
अत्तमां. T आवत्तमानं for आवत्तमां. B T मा सूदू for न त्याज्य. 95. G
K T: om. 'वव' in the Sūtra. B G 'नोअ' for 'नाज्ज' in the
Sūtra. T₁ 'आलायसी' for 'कालायसी' in the Sūtra. G K M T
दनुजादिषु for दनुजवादिषु. T₁ सहितस्य यो for सहितयोः. K राउलं राजकुलं
for राउलं राउलं. G नों नोअं. BT₃ महाउसमा; T₁ म्माउसमा
for महाण्वसमा. T₁ जद् दे; T₂ जद् दे for 'जल ते. B om. जल ते
सहिअएहिं वेयन्ति. B म्माउसमाः for महर्ण्वसनाः. B om. यदा ते
सहयैर्हन्ते.

अपतौ घरो गृहस्य ॥ ९६ ॥

गृहस्य घर इत्यादेशो वा भवति पतिशब्दः परो न भवति चेत् ।
घरो गृहम् । घरसामो गृहस्वामी । राघर राजगृहम् ॥ अपताविति किम् ।
गह्वर्द् गृहपतिः ॥ ९६ ॥

स्त्रीभगिनीदुहितृवनितानामित्थीग्रहिणीधूआविलआः ॥ ९७ ॥

स्त्रीप्रभृतीनामित्थीप्रभृतय आदेशा यथासंख्यं वा भवन्ति । इत्थी थी
स्त्री । वहिणी भङ्गी भगिनी । धूआ दुहिआ दुहिता । विलआ वणिआ
वनिता ॥ विलयाशब्दः सस्कृतेऽपीति केचित् ॥ ९७ ॥

उभयावसोरवहेटौ ॥ ९८ ॥

उभय अवम् इत्येतयोर्गयासख्यं अवह हेट्ट इत्यादेशौ वा भवतः ।
अवहं॥उहअ इत्यपि केचित् । हेट्ट अह । हेट्टमगो अहमगो अधोमार्गः ॥ ९८ ॥

मलिनधृतिपूर्ववैदूर्याणां मङ्गलदिहिपुरिमवेरुलिआः ॥ ९९ ॥

मलिनादीना मङ्गलादय आदेशा यथासंख्यं वा भवन्ति । मङ्गलं
मलिणं मलिनम् । दिही धिई धृतिः । पुरिमं पुवं पूर्वम् । वेरुलिअं वेडुज्जं
वैदूर्यम् ॥ ९९ ॥

स्मरकट्टोरीसरकारौ ॥ १०० ॥

स्मरकट्टशब्दयोरीसरकारौ यथासंख्यं वा भवतः । ईसरो सरो स्मरः ।
कारं कड् कट्ट ॥ १०० ॥

वाहिवाहिरौ वहिसः ॥ १०१ ॥

वाहि. शब्दस्य वाहिं वाहिर इत्यादेशौ वा भवतः । वाहिं वाहिरं ।
वाहिरम्भन्तरकिरिआगेहो, वाह्याभ्यन्तरक्रियारोचः ॥ १०१ ॥

96. G गृहशब्दस्य for गृहस्य. B Tom. वा. B om. भवति. 97. M om. the Sūtra and Com. B 'दूआ' for 'धूआ in the Sūtra & Com. T om. वा. 98. G 'हिट्टा' for 'हेट्टा in the Sūtra G हिट्ट for हेट्ट. K उभय for उहअ. K अवम् हेट्ट. अवहमगो अधोमार्गः for हेट्ट अह...अधोमार्गः. 99. G वैदूर्याणां in the Sūtra B T 'पूरिम' in the Sūtra and Com G वैदूर्यम् for वैदूर्यम्. 101. B. वहिप. for वहिम. in the Sūtra.

कूरो गौणेपदः ॥ १०२ ॥

ईषच्छब्दस्य गौणस्य कूर इत्यादेशौ वा भवति । चिञ्च व्व कूरपिका,
चिञ्चवेपत्पका ॥ पक्षे ईसि ॥ १०२ ॥

एण्ह एत्ताहे इदानीमः ॥ १०३ ॥

इदानीमित्यस्य एण्ह एत्ताहे इत्यादेशौ वा भवतः । एण्ह एत्ताहे
इआणि । पक्षे दाणि ॥ १०३ ॥

तिर्यक्पदातिशुक्तेस्तिरिच्छि पाइक् सिप्पी ॥ १०४ ॥

तिर्यगादेस्तिरिच्छादिरादेशो भवति । तिरिच्छि पेच्छइ, तिर्यक् पश्यति।
पाइक्को पआई पदातिः । सिप्पी सुत्ती शुक्तिः ॥ १०४ ॥

गोणाद्याः ॥ १०५ ॥

गोणादयःशब्दा अनुक्तप्रकृतिप्रत्ययलोपागमवर्णविकारा बहुलं निपात्यन्ते।
(१) गो णो गौः । स्वार्थे णः ॥ (२), गो ल गोदा । गोदेति गोदावरी ।
दस्य लः । गोला संस्कृतेऽपीति केचित् ॥ (३) ओ सा य णं आपोशनम् ।
आपो इत्यस्य ओसा इत्यादेशः, ततः सकारात्परो यकारागमः । ओसाशब्दो
नीहारवाची देश्यः, तत्कणो वा ओ सा य णं ॥ (४) व णा ई वनराजिः ।
रेफस्य लुक् ॥ (५) त ल्ल ङं त ल्लं तल्पम् । लद्वित्वपलोपौ स्वार्थे ङो वा ।
द्वित्वाभावे त लं ॥ (६) थो वो (७) थे वो थो क्को स्तोकाः । कस्य वत्वम्,
ओत एत्वं च वा, सेवादिपाठाद् द्वित्वम् ॥ (८) वि रु अं विरुद्धम् । संयुक्तस्य
लुक् ॥ (९) आ ओ आपः । शरदादिपाठादन्यस्य हलोऽत्वं दीर्घश्च ॥

102. T गौणेपदः for गौणेपदः in the Sūtra. S om. वा. B
कूरपका for *पिका. 103. K om. वा. G T om. पक्षे दाणि. B तिरिच्छि°;
S तिरिच्छि° in the Sūtra. B तिरिच्छि for तिरिच्छि. 105, (1) HD. 2.
104. Gp T गोणा for गोणो. (2) HD. 2. 104. (3) HD. 1, 64.
(ओसा). G ओसाअणमहीशाने, S ओसाआणं for ओसायणं आपोशनम्. (4)
HD. 7. 38, (वणई). Som. वणई वनराजिः, रेफस्य लुक्, G K M वणई
वनराजि, रकारस्य लुक्. (5) HD. 5. 19 (तलं). 5.54 (6) From Sk
स्तोकः. (7) HD. 5.29. (8) HD. 7.63. (9) HD. 1.73.

(१०) गो सो गोसर्गः प्रत्यूपः। र्गस्य लृक् ॥ (११) वो सिरणं व्युत्सर्जनम्।
 व्युदो वो, सृजतीति जस्य रः, सस्य ऋत इत्वं च ॥ (१२) धिरत्यु
 धिगस्तु। गस्य रः ॥ (१३) पत्ये वा अं पाथेयम्। यो द्वित्वं वकारागमश्च ॥
 (१४) वे लं वो (१५) वडं वो विडम्बना। इत एत, डोलः, नकारस्य लृक् च ॥
 (१६) वुल्लुवुलो वुद्वुदः। दकारयोर्लः, संयुक्तयोर्मध्ये उत्त्वम् ॥ (१७)
 करि लं करीरम्। रस्य लृ ॥ (१८) ऊ आ यूका। यो लृक् ॥ (१९)
 दोगं युगम्। योदौ ॥ (२०) धणि आ धन्या प्रियतमा। यकारात्पूर्वमित्वम् ॥
 (२१) णि व्व हणं उद्वहनं विवाहः। उकारस्य णिः ॥ (२२) मुव्व हइ
 उद्वहति। उकारस्य मुः ॥ (२३) छि च्छि धिक् धिक्। धस्य छः ॥ (२४)
 वा डी वृतिः। ऋत आत्वं तकारस्य उत्त्वम् ॥ (२५) ग हिल्लो ग्रहिलः,
 लो द्वित्वम् ॥ (२६) गो णि को गोनीकः गवामनीकः समूहः। को द्वित्वम् ॥
 (२७) अ इ र जु व ई अचिरयुवतिः। अपूर्वैत्यर्थः ॥ (२८) अ ण र हू नववधूः।
 नकारवकारयोरत्वणत्वे वस्य च रः ॥ (२९) अ म आ असुराः। सुकार-
 रेफयोर्मयौ ॥ (३०) प ण्ण व ण्णा (३१) प ञ्चा व ण्णा पञ्चपञ्चाशत्। स्तो-
 रादर्णः, पस्य वः, चाशतोर्णा। द्वितीयस्यात आ, चाशतोर्णा ॥ (३२)
 गामहणं ग्रामस्थानम्। स्याकारस्य हः ॥ (३३) ते व ण्णा त्रिपञ्चाशत्।
 इत एवं, चाशतोर्णा ॥ (३४) घु सि मं घुसृणम्। णो मः, ऋकारस्य इत्वम् ॥

(10) HD. 2.96. After गोसो B adds गोसर्गः. (11) From Sk व्युत्सर्जनम्.
 K ओसिरणं for वोसिरणं. After व्युत्सर्जनम् S adds मावं माळं लस्य यः. (12)
 From Sk धिगस्तु. (13) Sk पाथेयम्. (14) HD. 7.95. (15) HD.
 7.95. (16) HD. 6.95 (वुल्लुवुला). (17) Sk करीर. BT किरल्लं for करिळं.
 (18) HD. 1.139. (19) HD. 5.49. (20) HD. 5.58. K यात्पूर्वमित्वं
 for यकारात्पूर्वमित्वम्. (21) HD. 4.39. (22) Sk उद्वहति. (23) Sk धिक्-
 धिक्. (24) HD. 7.43. (25) Sk ग्रहिलः. (26) HD. 2.97. (गोणिको).
 (27) HD. 1.48. (28) HD. 1.48. (अणुवहुआ). (29) HD. 1.15. (30)
 HD. 6.27. (31) Sk पञ्चपञ्चाशत्. (32) HD. 2.90. (33) Sk
 त्रिपञ्चाशत्. (34) Sk घुसृणं.

(३५) छट्टा छटा । टकारस्य टः ॥ (३६) वइल्लो वलीवर्दः । दोर्लः,
लीवयोरित्वम् ॥ (३७) पाउरणं (३८) पंगुरणं प्रावरणम् । द्वितीयस्यात
उः, वस्य गुरादेशः ॥ (३९) लक्कुडो लगुडः । गकारस्य कः ॥ (४०)
आसंघो आस्था । स्थाकारस्य संघः ॥ (४१) छेणो स्तेनः । स्तोश्छः ॥
(४२) दोसिणी ज्योत्स्ना ज्योर्दो, नात्पूर्वमित्वम् ॥ (४३) हिज्जो ह्यः ।
यकारस्य इज्जः ॥ (४४) कक्खडो कर्कशः । कशोः खडौ ॥ (४५) ते-
आलीसा त्रिचत्वारिंशत् । इत ए, चत्वयोरा, रो लः, विंशत्यादिपाठाद्विन्दो-
र्लुक् ॥ (४६) कत्तं कलत्रम् । लस्य साचो लुक् ॥ (४७) कलवू अलावू ।
अकारस्य कः आकारस्य अः ॥ (४८) नलिअं (४९) निहेलणं निलयः ।
इदतोर्व्यत्ययः, यो णः, लात्पूर्व हे ॥ (५०) णिक्कडो निश्चयः । श्रयोः कडौ ॥
(५१) णिक्कडो निश्चलः । चलोः कडौ ॥ (५२) णिरासो नृशंसः ।
शंकारस्य रा ॥ (५३) णिक्कसो निर्विशः । खिकारस्य फः ॥ (५४)
विहुंहुओ विधुंतुदः । तो डः ॥ (५५) वहिओ मथितः । मो वः ॥ (५६)
खड्डं खेलम् । लो डुः ॥ (५७) कोलीरं कुरुविन्दम् । पद्मरागाविशेषः ।
उकारयोरोदितौ, रो लः, विन्दोश्च रः ॥ (५८) विसग्गो व्युत्सर्गः । व्युदोः
विः ॥ (५९) संघयण संहननम् । हस्य घः, आदेर्नो यः ॥ (६०)
घायणो गायनः । गो घः ॥ (६१) डेक्कुणो मत्कुणः । मतोः डे ॥
(६२) ककुड ककुदम् । दो डः ॥ (६३) सेवालं जम्वालम् । जमोः से ॥

(35) Sk छटा. (36) HD 6.91. (37) HD. 6.43. (पाउरणी).
BT₁ पागुरण; MT₃ पगुरण -for पगुरण. (38) HD. 6.43. (39)
HD. 7.19. (40) Sk आस्था. (41) Sk स्तेनः G चेणो, K थोणी for
छेणो. (42) HD. 5.50. S om. दोसिणी, K जोसिणी. (43)? S om. हिज्जा
इज्जा. (44) HD. 2.11. (45) Sk त्रिचत्वारिंशत्. (46) Sk कलत्रम्. (47)?
Sk अलावू. (48) HD. 4.20. (49) HD. 4.51. (50) HD. 4.29. (51)
Sk निश्चलः. (52) HD. (णिराहो) 4.37. (53) Sk निर्विशः or निःस्पर्शः
(54) HD. (विहुहुओ) 7.65. (55) Sk मथितः. (56) Sk कीडा. (57)
HD. (कोलीर) 2.46. B कुरुविन्दः for कुरुविन्दम्. (58) Sk व्युत्सर्गः. (59)
HD. 8.14. (60) HD. 2.108. (61) HD. (डेंकुणो) 4.14. G डेंकुणो.
(62) Sk ककुदम्. (63) HD. 8.43.

(६५) वृद्धु अरो वृहत्तरः । वृहदित्यस्य
 वड्ठ् ॥ (६६) अत्यक्कं अकाण्डम् । काण्डयो त्यक्कौ ॥ (६७) आणु अं
 आननम् । आदेरत उ , द्वितीयस्य नो लुक् ॥ (६८) संगोलं संघात ।
 घनयोगोल ॥ (६९) सामरी (७०) सामली गाल्मलि । लो लुक् द्वित्वा-
 भावः ॥ (७१) हिमोरं हिमोदरम् । दो लुक् ॥ (७२) अच्चा अम्वा ।
 विन्दोर्लुक् वो द्वित्व च ॥ (७३) सिप्पो सूची । ऊत इ , चस्य द्विरुक्तः
 प ॥ (७४) वम्ही वाणी । णो म्ह ॥ (७५) जच्छन्दो स्वच्छन्द । स्वस्य
 ज ॥ (७६) तलारो तलवर पुराध्यक्ष । वस्य लुक् ॥ (७७) कुड्डं
 कुतुबम् । तोर्लुक्, कस्य डो द्विरुक्त ॥ (७८) सीसक्कं शिरपत्रम् । पत्रस्य
 छ ॥ (७९) जम्वालं शैवालम् । जै इत्यस्य जम् ॥ (८०) अणुदिवं
 दिनमुद्यम् । अनु पश्चात्, दिवा दिनम् । नो व ॥ (८१) सत्यरो संस्तर ।
 विन्दोर्लुक् । (८२) विट्टर विस्तार । स्तकारस्य ड् ॥ (८३) वीली वीची
 (८४) वीवी च । चोल . चोव ॥ (८५) डमिआ दाम्भिक । दो ड ॥
 (८६) कटप्पो कटप समूह । लो ड पो द्वित्वं च ॥ (८७) दूसलो
 दुर्भग । भगो सलौ ॥ (८८) गल्ल गण्डम् । डोल्ल ॥ (८९) पडि सिद्धी
 प्रतिस्पर्धा । स्पस्य सि आत ई ॥ (९०) वडो वट । टो ड ॥

(64) HD. (गुड्ड) 2.74. B कुडुओ. (65) Sk वृहत्तरः.
 (66) HG. 2.174. (67) HD. 1.62. (68) HD 84. G
 नगो- (69) HD (नामरा) 8.23. (70) HD. 8.23. (71) Sk हिमोदरम्.
 (72) Sk अम्वा (73) Sk सूची, S सिप्पो. (74) Sk ब्राह्मी. G वदि. (75)
 HD. 3.43 (76) HD (तलारो). 5.3. (77) HD. 2.33. B T कुट्ट for
 ट्ट. (78) HD. 8.34. S om. नासम् ..क. (79) HD 3.12 (80) HD.
 1.19 S om from अणुदिव down to चैय. under 94. (81) HD.
 S.1. (82) Sk विस्तार. (83) (84) Sk वीवी. (85) HD. 4.8 (86)
 HD. 2.13 (87) HD 5.43. (88) Sk गण्ड.. (89) HD. 6.77
 (90) Sk वट्टः १

(९१) डोअणो (९२) डोअलो (९३) डोलो लोचनम्। लो ड ,लनोर्डलौ,
अत्रैव चस्य साचो लुक्॥ (९४) कत्थइ कचित्। चैर्यः॥ (९५) डेड्डुरो
दर्दुरः। अत ए, ढकारयोर्डः॥ (९६) छिल्लं छिद्रम्। द्रो छः॥ (९७)
मंजरो (९८) वजरो मार्जारः। मो वो वा, वक्रादिपाठादनुस्वारः,
आतो ह्रस्वः॥ (९९) गहरो गृध्रः। रात्पूर्वमत॥ (१००) उरओ (१०१)
अज्जमो ऋजुः। जो रः, ऋकारोकारयोरत्, स्वार्ये मश्च॥ (१०२)
साइआ सारिआ शारिका। रेर्लुक्, अन्यस्य आत इआ॥ (१०३)
अरणी सराणिः। सो लुक्॥ (१०४) तणेसी तृणराशिः। राकारस्य
पूर्वेणाचा सह एत्वम्॥ (१०५) दुग्गं दुःखम्। स्तोर्गः॥ (१०६) चउक्कं
चतुप्पथम्। पथस्य क्क॥ (१०७) कलेरं रलयोर्व्यत्ययः, आत एत्वं च॥
(१०८) कक्काल कङ्कालश्च॥ इत्यादि॥ १०५॥

इति श्रीमदर्हनन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीमन्निविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

प्रथमाध्यायस्य तृतीयः पादः॥

(91) HD. 4.9. (92) HD. 4.9. (93) HD. 4.11. (94) Sk
कचित्. (95) HD. 4.9. (96) HD. 3.35. S छल्ल for छिल्ल. (97)
(98) Sk मार्जारः. (99) HD. 2.84. T₃ ends here. (100) (101)
Sk ऋजुः. (102) Sk सारिका. (103) Sk सराणिः. (104) HD. 5.3.
(105) HD. 5.53. (106) HD. 3.2. (107) HD. 2.53. (108) Sk
कङ्कालः. BT कक्काल. Colophon: B om. from. मदर्ह° down to श्री°;
S श्रीनिविक्रमदेवविरचिते प्राकृतव्याकरणे वृत्तौ. M T इति प्रथमाध्यायस्य
तृतीयः पादः.

चतुर्थः पादः ॥

स्तोः ॥ १ ॥

अधिकारोऽयम् 'ईल् ज्यायाम्' [१०४.११०] इति यावत् । यदित् ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यते तत् स्तो. संयुक्तस्य भवतीति वेदितव्यम् ॥ १ ॥

वा रक्ते गः ॥ २ ॥

रक्ते स्तोः संयुक्तस्य ग इत्यादेशो वा भवति । रग्गो रत्तो ॥ २ ॥

शुल्के झः ॥ ३ ॥

शुल्के संयुक्तस्य झ इत्यादेशो वा भवति । सुझं सुकं ॥ ३ ॥

कः शक्तमुक्तदष्टमृदुत्वरुग्णेषु ॥ ४ ॥

एषु स्तो ककारो वा भवति । सक्को सत्तो । मुक्को मुत्तो । डक्को दट्टो । माउक्कं मउक्कं माउत्तणं । लुक्को लुग्गो ॥ ४ ॥

क्ष्वेडकगे खल् ॥ ५ ॥

क्ष्वेडकादिषु संयुक्तस्य खकारो भवति । लिट्त्वान्न विकल्पः । क्ष्वेडकः खेडओ ॥ क्ष्वेडको विगपर्यायः ॥ स्फोटकः खोडओ । स्फोटिका खोडिआ ॥ ५ ॥

1. M अनुक्रमिष्याम् for 'क्रमिष्यते'. 2. M om. स्तोः. GK गकारो वा भवति; M गकारो वा स्यात् for ग इत्यादेशो वा भवति. 3. M शुल्के गः for the Sūtra. Bp T₂ शुल्के for शुल्के in the Sūtra. Before शुल्के GK read वेत्यनुवर्तते; M reads वेत्यनुवृत्तिः. After सुझं G adds पक्षे. M सुगं for सुह. 4. M स्यात् for भवति. BKM om. मउक्कं. G मउत्तणं; K माउत्तं for माउत्तणं. M माइक्कं; T माउक्को for माउक्कं. Gp रुक्को रुग्गो; K om. लुग्गो. 5. GM क्ष्वेडको in the Sūtra. GM क्ष्वेडकादिषु for क्ष्वेडकादिषु. BT लिट्त्वान्नित्यम् for लिट्त्वान्न विकल्पः. GM क्ष्वेडकः; T क्ष्वेडकः for क्ष्वेडकः. After पर्यायः G adds स्फोटकः खोडिओ । क्ष्वोटकः खोडओ । स्फोटकः खेडओ. M खोडिओ, T खोडिओ for खेडओ. GMT om. स्फोटिका खोडिआ.

ष्कस्कोर्नाम्नि ॥ ६ ॥

ख इत्यनुवर्तते । ष्क स्क इत्येतयोर्नाम्नि संज्ञाया खो भवति । पुष्करम् पोक्खरं । पुष्करिणी पोक्खरिणी । निष्कम् णिक्खं । स्कन्धः खन्धो । स्कन्धावारः खन्धावारो । अवस्कन्दः अवक्खन्दो ॥ नाम्नीति किम् । दुक्करं दुष्करम् । णिक्कम्पं निष्कम्पम् । णमोक्कारो नमस्कारः । सक्कअ संस्कृतम् । सक्कारो संस्कारः ॥ ६ ॥

वुश्च रुवृक्षे ॥ ७ ॥

वृक्षशब्दे संयुक्तस्य खो भवति, तत्संनियोगेन वृकारस्य च रुकारः । रुक्खो ॥ स्पृहादित्वाच्छत्वे वच्छो ॥ ७ ॥

क्षः ॥ ८ ॥

क्षकारस्य खो भवति । लक्षणम् लक्खणं । क्षयः खओ । विचक्षणः विअक्खणो ॥ बहुलाधिकारात्क्वच्छिञ्जावपि । खीणं छीणं झीणं क्षीणम् । छिज्जइ झिज्जइ क्षीयते ॥ ८ ॥

स्थाणावहरे ॥ ९ ॥

स्थाणुशब्दे स्तोः खो भवति अहरे हरश्चेद्वाच्यो न भवति । खाणू ॥ अहर इति किम् । थाणू ॥ ९ ॥

स्कन्दतीक्ष्णशुष्के तु खोः ॥ १० ॥

एषु खोरादेः संयुक्तस्य खो भवति तु । खन्दो कन्दो । तिक्खं तिण्हं । सुक्खं सुक्कं ॥ १० ॥

6. Before ख M reads वेत्यनुवृत्तिः. M ष्कस्कयोः for ष्क स्क इत्येतयोः. M स्यात् for भवति. B णिक्कं for णिक्ख. B कधो for खन्धो. K अवक्खदो for अवक्खन्दो. T णिक्कपो निष्कम्पः for णिक्कम्प निष्कम्पम्. M सक्करो for सक्कारो. 7. M स्तोः for संयुक्तस्य. KS 'योगाद् ; MT 'योगे for 'योगेन. M om. स्पृहादित्वाच्छत्वे वच्छो. 8. BT क्षस्य for क्षकारस्य. M स्यात् for भवति. G छडावपि; K क्वच्छिञ्कारोपि; M सच्छावपि for छञ्जावपि. K छण खणं for क्षय खओ. G डीण for झीणं. G डिज्जइ for झिज्जइ. M गणं हीणं झणं खीण । क्षीयते झिज्जइ for खीणं . . क्षीयते. 9. M स्यात् for भवति. 10. S om. from Sūtra 10 down to Sūtra. 22. KM एष्वदेः for एषु खोरादेः. M स्यात् for भवति.

स्तम्भे ॥ ११ ॥

खोरित्यनुवर्तते त्विति च । स्तम्भे खो. संयुक्तस्य खकारो भवति तु ।
खम्भो यम्भो । काष्ठादिमय ॥ योगविभाग उत्तरार्थः ॥ ११ ॥

थलस्पन्दे ॥ १२ ॥

स्पन्दाभाववृत्तौ स्तम्भे आदे संयुक्तस्य थो लिट् भवति । थम्भो ।
थम्भिज्जड ॥ १२ ॥

स्त्यानचतुर्थे च तु ठः ॥ १३ ॥

स्त्यानचतुर्थयोश्चकारादस्पन्दवृत्तौ स्तम्भे च ठत्वं भवति तु । ठीणं
थीण । चउट्ठो चउत्थो । ठम्भो । ठम्भिज्जड ॥ १३ ॥

एः ॥ १४ ॥

ठ इत्यनुवर्तते । एस्य ठो भवति । योगविभागान्नित्यम् । दृष्टि. दिट्ठी ।
मुष्टि. मुट्ठी । यष्टि लट्ठी । सौराष्ट्रम् सौरट्ठ ॥ १४ ॥

विसंस्थुलास्थ्यधनार्थे ॥ १५ ॥

विसंस्थुलास्थिगण्डयोरधनवाचिन्यर्थगण्डं च संयुक्तस्य ठो भवति ।
विसंठुल विसंस्थुलम् । अट्ठी अस्थि । अट्ठो अर्थ. प्रयोजनम् ॥ अधनार्थ इति
किम् । अत्यो ॥ १५ ॥

चः कृत्तिचत्वरं ॥ १६ ॥

कृत्तिचत्वरयो. संयुक्तस्य चो भवति । किञ्ची कृत्तिः । चच्चर चत्वरम् ।
॥ १६ ॥

11. M इत्यनुवृत्ति. for उल्लनुवर्तते After स्तम्भे in Com. K M add आदे. M om. चोः. K चो for सकारो. M सत्तु स्यात् for सकारो भवति तु. 12 GMT ल्योस्पन्दे for the Sūtra. M om. स्पन्दाभाववृत्तौ स्तम्भं T₂ स्पन्दवृत्तौ for स्पन्दाभाववृत्तौ. GMT सकारो for थो. K om. लिट्. 13. K अनयोः for स्त्यानचतुर्थयो. M तु स्यात् for भवति तु. K ठाण थाण for ठीण थीण. 14. M अनुवृत्ति for अनुवर्तते. M स्यात् for भवति. K जट्ठी for लट्ठी. 15 T₂ अधन्य° for अधन°. M स्यात् for भवति. M om. अधन रीति किम् GT₂ अधनार्थं for अधने. 16. T om. कृत्तिचत्वरयोः. G कृत्तिचत्वरगण्डयोः; M अनयो for कृत्तिचत्वरयोः.

त्योऽचैत्ये ॥ १७ ॥

चैत्यवर्जितस्य त्यस्य चो भवति । सत्यम् सच्च । प्रत्ययः पञ्चओ ।
अमात्यः अमच्चो ॥ अचैत्य इति किम् । चइत्तं ॥ १७ ॥

श्वेर्वृश्चिके ञ्चुर्वा ॥ १८ ॥

वृश्चिके श्चि इत्यस्य ञ्चु इत्ययमादेशो भवति । विञ्चुओ विच्छुओ ॥ १८ ॥

उत्सवक्रक्षोत्सुकसामर्थ्ये छो वा ॥ १९ ॥

एषु स्तोः छो वा भवति ॥ पुनर्वाग्रहणादुत्तरत्र न विकल्पः ॥ उच्छओ
ऊसओ । रिच्छो रिखओ । उच्छुओ ऊसुओ । सामच्छं सामत्थं ॥ १९ ॥

क्षमायां कौ ॥ २० ॥

छ इत्यनुवर्तते । कौ पृथिव्या वर्तमाने क्षमाशब्दे स्तोः छत्वं भवति ।
छमा ॥ लाक्षणिकस्यापि । छमा । काविति किम् । खमा क्षमा क्षान्तिः ॥ २० ॥

क्षण उत्सवे ॥ २१ ॥

उत्सववाचिनि क्षणशब्दे संयुक्तस्य छो भवति । छणो ॥ उत्सव इति
किम् । खणो ॥ २१ ॥

स्पृहादौ ॥ २२ ॥

स्पृहादिषु स्तोः छो भवति । छिहा स्पृहा । क्षुरः छुरो । क्षीरम् छीरं ।
वृक्षः वच्छा । क्षेत्रम् छेत्तं । वक्षः वच्छो । कुक्षिः कुच्छी । क्षुतम् छुअं । क्षतम्
छअ । क्षुण्णम् छुण्णं । कक्ष्या कच्छा । कक्षः कच्छो । माक्षिका माच्छिआ । क्षारम्
छार । इक्षुः उच्छू । सदक्षः सारच्छा । आक्षि अच्छी । स्थगितः छइओ । दक्षः
दच्छो । कौक्षेयकम् कुच्छेअअं । उक्षा उच्छा । सादृश्यम् सारिच्छं । क्षुधा छुहा ।
लक्ष्मीः लच्छी । लक्ष्म लच्छ । इत्यादि ॥ २२ ॥

17. KMT चैत्यवर्जिते for 'वर्जितस्य. M स्यान्नित्यम् for भवति. K
om. अमात्यः अमच्चो. 18 M om. the Sūtra and Com.G विच्छिओ;
T₂विच्छिओ for विच्छुओ. K विच्छिओ विच्छुओ for विच्छुओ. 19.M om.
the Sūtra and Com. GKT छत्व for छो. 20. M अनुवृत्तिः for
अनुवर्तते. M भूम्या for पृथिव्या. K छो for छत्व. M स्यात् for भवति.
BGK om. क्षमा. K क्षान्तिरित्यर्थः for क्षान्तिः. 21. GM क्षणे for क्षण-
शब्दे. 22. T क्षुर छुर for क्षुरः छुरो. BT om. वक्षः वच्छो. G छीअं for
छुअ. G क्षुण्णो छुण्णो for क्षुण्ण छुण्ण. B कक्ष्या for कक्ष्या. BKT om. क्षतं
छअ. K om. कक्षः कच्छो. BT इच्छू for उच्छू. GKM om. लक्ष्म लच्छ.

अथत्सप्तामनिधले ॥ २३ ॥

अनिधले निधलवर्जिते ध्यश्चत्सप्स इत्येतेषां ह्यो भवति । ध्य-पथ्यः पच्छो । मिथ्या मिच्छा ॥ अ-पश्चिमं पच्छिमम् । आध्वर्यम् अच्छेरं । पश्चात् पच्छा ॥ न्स-उन्माह उच्छाहो । मन्त्र मच्छरो । संवत्सर संवच्छलो । चिकित्सति चिडच्छड ॥ प्स-अप्सरस् अच्छरा । लिप्सते लिच्छड । जुगुप्सति जुउच्छड ॥ अनिधल इति किम् । णिधलो ॥ २३ ॥

द्यय्ययां जः ॥ २४ ॥

ण्या जकारो भवति । द्य-मद्यम् मज्ज । अवद्यम् अवज्ज । आतोद्यम् आओज्ज । द्युति जुड । द्योत जोओ ॥ द्य-अय्या सेज्जा । जय्य जज्जो । श्रय्य खज्जो ॥ र्य-कार्यम् कज्ज । पर्याय पज्जाओ । पर्याप्तम् पज्जत्त ॥ २४ ॥ त्वभिमन्यौ जजौ ॥ २५ ॥

अभिमन्यौ स्तो जर्ज इत्येतेषां तु भवत । रिप्ताद् द्वित्वम् । अहिमज्ज अहिमज्ज । पक्षे अहिवण्ण अहिमण्ण ॥ २५ ॥

व्यहोर्झल ॥ २६ ॥

व्य ह्य इत्येनयोर्झन् भवति । लिट्त्वान्नित्यम् । व्य-ध्यान ज्ञाण । अध्ययनम् अज्जयणं । मन्त्रा संज्ञा । विन्ध्य विज्झा । उपाध्याय उवज्जाओ ॥ ह्य-सह्य सज्जो । गुह्यम् गुज्ज । ग्राह्यम् गेज्ज । नह्यते णज्जड ॥ २६ ॥

साध्वसे ॥ २७ ॥

साध्वसे स्तोत्रो भवति । मज्जमं ॥ २७ ॥

23. B om. अनिधले in the Com. M om. पथ्य पच्छा. GT पथ्य पच्छे for पथ्य पच्छो. After पच्छो GKM add पथ्या पच्छा. KT मच्छलो for मच्छरो G om. संवत्सर संवच्छलो. After संवच्छलो G adds चिकित्सा चिडच्छा KT जुगुप्सते for णिति. 24 K द्य द्य र्य इत्येतेषां for ण्या. M ज for जकार GT om आतोद्यम् आओज्ज. GKMT om. नय्य खज्जो. B कय्य for कज्ज. 25 K जज्जो, MT जजौ for जजौ in the Sūtra. K जज्जो, MT जजौ for जर्ज इत्येतेषां BKMT om. रिप्ताद् द्वित्वम्. G MT om. अहिवण्ण, 26. M ह्यान् for भवति. M om. लिट्त्वान्नित्यम्. GK लिट्त्वान्न विस्व GK om अध्ययनम् अज्जयणं. 27 Before साध्वसे in the Com M reads द्य उति वर्तते G साध्वमच्छे for साध्वसे. M ह्यान् for भवति. GMT मज्जमं for मज्जमं.

ध्वजे वा ॥ २८ ॥

ध्वजे स्तोत्रो वा भवति । शओ धओ ध्वजः ॥ २८ ॥

इन्धौ ॥ २९ ॥

इन्धी दीप्तावित्यस्मिन्धातौ स्तोत्रं इत्यादेशो भवति । समिध्यति समिज्झइ ॥ २९ ॥

तस्याधूर्तादौ टः ॥ ३० ॥

तस्य टो भवति अधूर्तादौ धूर्तादीन्वर्जयित्वा । कैवर्तः केवटो । वर्तिः वट्टी । वर्तुलम् वट्टुलं । संवर्तितः संवट्टिओ । प्रवर्तते पअट्टइ । नर्तयति णट्टइ ॥ अधूर्तादाविति किम् । धूर्तः धुत्तो । वार्ता वत्ता । आर्तिः अत्ती । संवर्तनम् संवत्तणं । विवर्तनम् विवत्तणं । प्रवर्तनम् पवत्तणं । आवर्तनम् आवत्तणं । मुहूर्तः मुहुत्तो मूर्तः मुत्तो । आवर्तकः आवत्तओ । संवर्तकः संवत्तओ । वार्तिकः वत्तिओ । वर्तिका वत्तिआ । प्रवर्तकः पवत्तओ । मूर्तिः मुत्ती । उत्कीर्तितः उक्किरिओ । निवर्तकः णिवत्तओ । निर्वर्तकः णिव्वत्तिओ । कीर्तिः कित्ती । कार्तिकः कत्तिओ ॥ बहुलाधिकारात्—वार्ता वट्टा ॥ ३० ॥

प्रवृत्तसंदष्टमृत्तिवृत्तेष्टापत्तनकदर्थितोष्ट्रे ॥ ३१ ॥

एषु स्तोः टत्वं भवति । प्रवृत्तः पवट्टो । संदष्टः संदट्टो । मृत्तिः मट्टी । वृत्तं वट्टं । इष्टा इट्टा । पत्तनं पट्टणं । कदर्थितः कवट्टिओ । उष्ट्रः उट्टो ॥ संदष्टोष्ट्रे तु ठत्वापवादः ॥ ३१ ॥

28. M स्यात्तु for वा भवति. M om. ध्वजः 29. M om. अस्मिन्; G एतस्मिन् for अस्मिन्. After आदेशो G adds वा. M स्यात् for भवति. GMT समिज्झाइ for समिज्झइ. G समिध्यते. After समिध्यति BK add विज्झइ विध्यते; MT add विज्झाइ. 30. S तस्या° for तस्या° in the Sūtra. M om. टः in the Sūtra. M ढः स्यात् for टो भवति. M धूर्तादिवर्ज for अधूर्तादौ, धूर्तादीन्वर्जयित्वा. GK पवट्टइ for पअट्टइ. KMS om. आर्तिः अत्ती. KMS om. प्रवर्तनम् पवत्तणं. GKM मूर्तम् मुत्तं for मूर्तः मुत्तो. KMS om. वत्तिओ चार्तिकः. After कार्तिक. GKM add इत्यादि 31. M स्यात् for भवति. KMT कअट्टिओ for कवट्टिओ.

वा न्तन्धौ मन्तुचिह्नयोः ॥ ३२ ॥

अनयो सयुक्तयोर्यथासख्य न्त न्ध इत्येतावादेशौ वा भवतः । मन्तु
मण्णु । इन्धं चिण्ह । ॥ ३२ ॥

उल्फोर्मदितविच्छर्दछर्दिक्पर्दचितर्दिगर्तसंमर्दं ॥ ३३ ॥

एणु फोर्दितीयन्यन्तो सयुक्तस्य उल्वं छिद्भवति । मर्दित मर्दिओ ।
विच्छर्द विच्छर्दो छर्द छर्दो । कपर्द कवर्दो । चितर्दि. विअट्टी ।
गर्त गड्डो । समर्द संमर्दो ॥ ३३ ॥

दोऽर्धद्विथ्रद्धामृद्धिं तु ॥ ३४ ॥

फोरित्यनुवर्तते । एणु स्तोर्द्वितीयस्य दो भवति तु । अर्धम् अड्ड अद्ध ।
श्रद्धे इट्टी इद्धी । श्रद्धा सड्डा सद्धा । मूर्धा मुट्टा मुद्धा ॥ ३४ ॥

दग्धविदग्धवृद्धिदंष्ट्रावृद्धे ॥ ३५ ॥

एणु सयुक्तस्य दो भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । दग्ध दट्टो । विदग्धः
विअट्टो । वृद्धि. वुट्टी । दंष्ट्रा दाढा । वृद्ध वुट्टो ॥ क्वचित् । विद्वक्कडणिरू-
विअ, वृद्धकविनिरूपितम् ॥ ३५ ॥

पञ्चदशदत्तपञ्चाशति णः ॥ ३६ ॥

एणु स्तोर्णवं भवति । पञ्चदश पण्णरह । दत्तं दिण्ण । पञ्चाशत्
पण्णासा ॥ ३६ ॥

32 M द्येतां स्याताम् for द्येतावादेशौ वा भवतः. After मण्णु G adds चिन्ध. After इन्ध K adds ण्ह. 33. S 'दत्तो' for 'दत्तो' in the Sūtra. S विदग्धं for 'विच्छर्द' in the Sūtra. M om 'छर्दि' in the Sūtra. S 'क्पर्दि' for 'क्पर्द' in the Sūtra. S पो for फोः M om. लित S विदग्ध विटो for विच्छर्द विच्छर्दो. S कपटो for कवटो. 34. G वर्तते, M अनुवर्तते for अनुवर्तते. S दो for टो. M स्यात् for भवति तु S अट्टो for अट्ट G रिटो for इट्टो. 35. M स्नात्तिय for भवति. M om. पृथग्योगान्नित्यम्, GK 'योगान्न विस्वः. K om. S equivalents under this Sūtra. S क्वचित् for क्वचित् T om क्वचित् चित्. निरूपितम् 36. GS णकारो; M ण for णत्वं. M स्यात् for भवति. M पण्णाओ for पण्णाना.

ज्ञोः ॥ ३७ ॥

ज्ञ म्न् इत्येतयोर्णत्वं भवति । ज्ञानम् णाणं । संज्ञा संणा । विज्ञानम्
विष्णाणं ॥ निम्नम् णिणं । प्रद्युम्नः पज्जुण्णो ॥ ३७ ॥

स्तवे थो वा ॥ ३८ ॥

स्तवे संयुक्तस्य थो वा भवति । थवो तवो ॥ ३८ ॥

रो हश्चोत्साहे ॥ ३९ ॥

थ इति वर्तते वेति च । उत्साहे संयुक्तस्य थो वा भवति तत्संनि-
योगेन हस्य च रेफः । उत्थारो उच्छाहो ॥ ३९ ॥

स्तः ॥ ४० ॥

स्तस्य थकारो भवति । हस्तः हत्यो । स्तुति थुई । स्तोकम् थोअं ।
प्रस्तरः पत्थरो । स्वास्ति सत्थि ॥ ४० ॥

पर्यस्ते टश्च ॥ ४१ ॥

पर्यस्ते स्तस्य टो भवति । चकारात् थश्च । पल्लटो पल्लट्यो ॥ ४१ ॥

वात्मभस्मनि पः ॥ ४२ ॥

आत्मभस्मनोः स्तो पो वा भवति । अप्पा अप्पाणो । अत्ता
अत्ताणो ॥ भप्पो भप्पो ॥ ४२ ॥

ड्मवमोः ॥ ४३ ॥

ड्म कम इत्येतयोः पो भवति । कुड्मलं कुप्पलं । रुक्मिणी रुप्पिणी ॥
क्वचिद् मोऽपि । रुक्मी रुम्मी रुप्पी ॥ ४३ ॥

37. M स्यात् for भवति. M om. विज्ञानम् विष्णाणं. M om. प्रद्युम्नः पज्जुण्णो. 38. S थओ for थवो Gp S om. तवो. 39. GKS अनुवर्तते. M अनुवृत्तिः for वर्तते. M स्याद्वा for वा भवति. M तत्संनियोगे. GM रः for रेफः. T उड्डारो for उत्थारो. 40. S स्तकारस्य for स्तस्य. M थः स्यात् for थकारो भवति. KS पत्थारो प्रस्तरः for प्रस्तरः पत्थरो. 41. S तश्च for टश्च in the Sūtra. M स्यात् for भवति. M om. पल्लट्यो. 42. S om. वा in the Sūtra and Com. G धात्म भस्म इत्येतयोः for आत्मभस्मनोः. G अप्पाणो. M om. अत्ताणो. G अत्तणो; M om. अत्ताणो. 43. G ड्मवमोः; T र्मवमोः for the Sūtra. M अनयोः for ड्म कम इत्येतयोः. G कुड्मलं कुप्पलं for कुड्मलम् कुप्पलं. T गोपि for मोऽपि. G रुक्मं रुप्पं रुक्मम्; M रुक्मं रुप्पं रुप्पी, T रुक्मं रुप्पं for रुक्मी रुप्पी रुक्मी.

प्पस्पोः फः ॥ ४४ ॥

प्प स्य इत्येतयोः फो भवति । प्प—पुप्प पुष्फ । अप्प सप्फ । निप्पावः
णिष्पावो । निप्पेयः । णिप्फेसो ॥ स्य—स्पन्दनम् फन्दण । प्रतिस्पर्धी पडि-
प्फद्धी ॥ ४४ ॥

भीप्मे ॥ ४५ ॥

फ इत्यनुवर्तते । भीप्मे स्तो. फत्व भवति । भिप्फो ॥ ४५ ॥

श्लेष्मवृहस्पतौ तु फोः ॥ ४६ ॥

अनयो. फोर्द्वितीयस्य संयुक्तस्य फो भवति तु । सेप्फो सेम्हो । विह-
प्फई वहप्फई ॥ ४६ ॥

ग्मो मः ॥ ४७ ॥

गमस्य मो भवति तु । युग्मम् जुग्म जुगं । तिग्मम् तिगं तिग्म ॥ ४७ ॥

न्मः ॥ ४८ ॥

न्मस्य मो भवति । पृथग्योगान्नित्यम् । जन्म जम्मो । मन्मथ वम्महो ।
मन्मन मम्मणो ॥ ४८ ॥

ताम्राम्रयोर्म्वः ॥ ४९ ॥

अनयो संयुक्तस्य मकाराक्रान्तो वकारो भवति । ताम्रम् तग्व । आम्रम्
अग्व ॥ तग्विर अग्विर इत्येतौ देश्यौ ॥ ४९ ॥

44. M फकारो for फो. G णिष्पावो for णिष्पावो M णिष्पासो for
णिष्पेसो. GT पाटिप्फद्धी, M पाटिप्फद्धी for पटिप्फद्धी. 45. GT om फ
इत्यनुवर्तते, M फानुवर्तते M फ स्यात् for फत्व भवति. M भिप्फो for भिप्फो.
46. S श्लेष्म for श्लेष्म in the Sūtra. M om. संयुक्तस्य. MS om.
तु. B सेम्हो, G सिदेम्हो, MT सिलिन्हो for सेम्हो. GT वुहप्फई वुहम्मई;
M वुहप्फई वुहम्मई for विहप्फई वहप्फई. 47. M म स्यात् for मो भवति तु.
48. K न्न गमस्य मयुक्तस्य म इत्यादेशः स्यान्नित्यम् for न्मस्य...न्नित्यम्. BK
मन्महो for वम्महो S om. मन्मन मम्मणो GM add मम्मण 49. M
स्तो for तग्वस्त्व S मकारादेशो यो for मकाराक्रान्तो वकारो. GM यो for
वकारो. B तग्विर वग्विर for तन्विर अग्विर

ऊर्ध्वं भो वा ॥ ५० ॥

उर्ध्वं स्तोभो वा भवति । उर्ध्वं उर्ध्वं ॥ ५० ॥

ह्रः ॥ ५१ ॥

भो वेत्यनुवर्तते । ह्रस्य भो वा भवति । जिह्वा जिह्वा जीह्वा ॥ ५१ ॥

वश्च विह्वले ॥ ५२ ॥

विह्वले संयुक्तस्य वकारस्य भो वा भवति । विब्मलो विह्वलो ॥ ५२ ॥

काश्मीरे म्भः ॥ ५३ ॥

काश्मीरे संयुक्तस्य म्भ इत्यादेशो भवति । कम्भारं कम्भारं ॥ ५३ ॥

लो वार्द्धे ॥ ५४ ॥

आर्द्धे स्तोर्लृत्वं वा भवति । पुनर्वाग्रहणादुत्तरत्र न विकल्पः ॥ अल्लं उल्लं

ओल्लं । अदं उदं ओदं ॥ ५४ ॥

र्यः सौकुमार्यपर्यस्तपर्याणे ॥ ५५ ॥

एषु र्यस्य लो भवति । सौकुमार्यम् सोअमल्लं । पर्यस्तम् पल्लटं । पर्या-
णम् पल्लणं ॥ पल्लटो इति तु पल्यङ्कस्य ॥ ५५ ॥

अररीअरिज्जमाश्रयै ॥ ५६ ॥

र्य इत्यनुवर्तते । आश्रयै र्यस्य अर रीअ रिज्ज इति त्रय आदेशा भवन्ति ।
अच्छअरं अच्छरीअं अच्छरिज्जं ॥ ५६ ॥

50. M ऊर्ध्वशब्दे संयुक्तस्य भकारो वा स्यात् for ऊर्ध्वं...भवति. 51. G भ इत्यनुवर्तते, M भानुवृत्तिः 52. BT मश्च for वश्च in the Sūtra. M स्तो. for संयुक्तस्य. MT om. वकारस्य. M वस्य. After वकारस्य GM add च. M स्यात् for भवति. M मिब्मलो for विब्मलो. B विह्वलो for विह्वलो. 53. MS म्भः for म्भः in the Sūtra. M स्तोः for संयुक्तस्य. M म्भः; S म for म्भ. After आदेशो GM add वा. M स्यात् for भवति. KS कम्भारो कम्भारो, M कम्भारा कम्भारा for कम्भार कम्भार. 54. G आर्द्धशब्दे for आर्द्धे. M स्यात् for भवति. T om. उदं. 55. After सौकुमार्य KS add पर्यक in the Sūtra. M स्यात् for भवति. KS सोअमल्ल for सोअमल्ल. K पल्लटं corrected to पल्लटं. After पल्लट KS add पल्लक. After पल्लट MT add पल्लथ. 56. S अरिअरिज्ज-माश्रयै for the Sūtra. BM रिअ; Bp रीय for रीअ in the Sūtra and Com. B om. र्य इत्यनुवर्तते. BT अच्छअर अच्छरिअं अच्छरिज्जं for अच्छअर. .अच्छरिज्ज.

डेरो ब्रह्मचर्यसौन्दर्ये च ॥५७॥

ब्रह्मचर्यसौन्दर्ययो चकारादाश्चर्ये च र्यस्य डित् एर इत्यादेगो भवति ।
चमचेरं । सुन्देरं । अन्धेरं ॥ डित्त्वाद्विलोप ॥ चौर्यसम्भवात् [१.४.१००]
चमचरिअं । मुन्दरिअ । अन्धरिअं ॥ ५७ ॥

चा पर्यन्ते ॥५८॥

पर्यन्ते र्यस्य डेरो वा भवति । पेरन्तो पञ्जन्तो ॥ ५८ ॥

धैर्ये रः ॥ ५९ ॥

वेत्यनुवर्तते । धैर्ये र्यस्य रो वा भवति । धीरं धिज्जं ॥ ५९ ॥

तूर्यदशार्हशौण्डीर्ये ॥ ६० ॥

एणु स्तो रो भवति । पृथग्योगान्नित्यम् ॥ तर । दसारो । शौण्डेरं ॥
॥ ६० ॥

वाप्पे होऽश्रुणि ॥ ६१ ॥

अश्रुवाचिनि वाप्पशब्दे स्तोहो भवति । बाहो नेत्रजलम् ॥ अश्रुणीति
किम् । वप्पो ऊप्पा ॥ ६१ ॥

कार्पापणे ॥ ६२ ॥

कार्पापणे संयुक्तस्य हो भवति । काहावणो । कहावणो इच्च 'संयोगे'
[१.२.४०] इति पूर्वमेव ह्रस्व , पश्चादादेशः । अथवा कार्पापणशब्दात्सिद्धिः
॥ ६२ ॥

57. S डेरो for डेरो. M om. चकारात्. S बहचेर for ब्रह्मचेर BT अन्धेर for अन्धर. S om. डित्त्वाद्विलोप.. B I अन्धरिअ for अन्धरिअ. 59. KM om. वेत्यनुवर्तते. 60 K तूर्यादिणु for एणु S हो for रो. M om. पृथग्योगात्. After दसारो GM add देज, T adds दशार्ह. 61 K वाप्पे for अश्रुवाचिनि वाप्पशब्दे. T om. नेत्रजलम् 62. B नो for संयुक्त. KMS कहावणो for काहावणो. After काहावणो B adds बहुलाधिकारात्काहावणो. S om. अथवा. M om. अथवा...मिदि. After 'शब्दात् KST add वा GT सिद्ध for मिदि.

न वा तीर्थदुःखदक्षिणदीर्घे ॥ ६३ ॥

एषु संयुक्तस्य हत्वं न वा भवति । तूहं तित्थं । ^{दुहं दुस्वो} दुहिओ दुक्विओ । दाहिणो दक्विणो । दीहो दीहरो दिग्घो ॥ ६३ ॥

कूष्माण्ड्यां ण्डश्च तु लः ॥ ६४ ॥

कूष्माण्डीशब्दे प्रथमस्य संयुक्तस्य हकारो भवति । ण्ड इत्यस्य लृत्वं तु भवति । कोहली कोहण्डी । कोहली इत्यत्र 'संयोगे' [१.२.४०] इति प्रागेव ह्रस्वः पश्चाल्लत्वम् ॥ ६४ ॥

त्वथ्वद्वधां क्वचिच्छजज्ञाः ॥ ६५ ॥

त्व थ्व द्व ध्व इत्येतेषा यथासंख्यं च छ ज झ इत्येते क्वचित्प्रयोगानुसारेण भवन्ति । त्वस्य चः—भुक्त्वा भोच्चा । ज्ञात्वा णच्चा । श्रुत्वा सोच्चा ॥ थ्वस्य छ.—पृथ्वी पिच्छी ॥ द्वस्व जः—विद्वान् विज्जं ॥ ध्वस्य झः—ध्वनिः झुणी । बुद्ध्वा बुज्जा ॥ सअलपिच्छीविज्जं, सकलपृथ्वीविद्वान् ॥ ६५ ॥

हो ल्हः ॥ ६६ ॥

हकारस्य लकाराक्रान्तो हकारो भवति । कह्लारम् कल्हारं । प्रह्लादः पल्हादो ॥ ६६ ॥

श्मष्मस्मह्मामस्मररश्मौ म्हः ॥ ६७ ॥

श्म ष्म स्म ह्म इत्येतेषा म्ह इत्यादेशो भवति स्मररश्मिशब्दौ वर्जयित्वा । काश्मीरः कम्हारो । ग्रीष्मः गिम्हो । ऊष्मा उम्हा । विस्मयः विम्हओ ॥ अस्मादृशः अम्हारिसो । ब्रह्मा बम्हा । ब्रह्माणः बम्हाणो । ब्रह्मचर्यम् बम्हचेरं ॥ अस्मररश्माविति किम् । स्मरः सरो । रश्मिः रस्सी ॥ ६७ ॥

63. S om. न. KS तीहं; T₁ तुहं; T₂ तिहं for तूहं. T om. दिग्घं. 64. M लः for लृत्वं. K S वा for तु. M om. कोहली इत्यत्र संयोगे इति. 65. S om. थ्व in the Sūtra. K S त्वादीना, B एतेषा यथासंख्यं; M एतेषा चत्वार आदेशाः for त्व थ्व द्व ध्व इत्येतेषां; S om. श्रुत्वा सोच्चा. KS पुच्छी for पिच्छी. KS विज्जो for विज्जं. K वोज्जा for बुज्जा. 66. S कह्लारं for कल्हार. GKM पल्हाओ; S पहलाओ for पल्हादो. 67. M स्मररश्मिशब्दवर्ज for 'शब्दौ वर्जयित्वा. KMS काश्मीराः कम्हारा for काश्मीरः कम्हारो. K बम्हाणो for ब्रह्माणो. S बम्हचेरं for बम्हचेर. S रसि for रस्सी.

पक्ष्मणि ॥ ६८ ॥

म्ह इत्यनुवर्तते । पक्ष्मशब्दे स्तो. म्ह इत्यादेशो भवति । पक्ष्माणि पम्हाडं ॥ पम्हल्लोअणो पक्ष्मल्लोचनः ॥ ६८ ॥

श्रृण्णस्नह्णक्ष्णां ण्हः ॥ ६९ ॥

एपा ण्ह इत्यादेशो भवति । श्र- प्रश्न. पण्हो । शिश्नः सिण्हो ॥ ण्ण-विष्णुः विण्हू । जिष्णुः जिण्हू । कृष्णः किण्हो । उष्णीषम् उण्हीसं ॥ झ- न्नान. ण्हाओ । प्रस्नव पण्हओ । ज्योत्स्ना जोण्हा ॥ ह-जहुः जण्हू ॥ ह-पूर्वाह पुज्जण्हो । अपराह अवरण्हो ॥ क्ष्ण-श्लक्ष्णम् सण्हं । तीक्ष्णम् तिण्हं ॥ ६९ ॥

सूक्ष्मे ॥ ७० ॥

सूक्ष्मे संयुक्तस्य ण्हो भवति । सुण्हं । सण्हं ॥ ७० ॥

आश्लिष्टे लघौ ॥ ७१ ॥

आश्लिष्टे संयुक्तयोर्ययासंख्यं लघौ भवतः । आल्लिद्धो ॥ ७१ ॥

ठढौ स्तब्धे ॥ ७२ ॥

स्तब्धे संयुक्तयोर्ययासंख्यं ठढौ भवतः । ठड्डो ॥ ७२ ॥

तो ढो रश्चारब्धे तु ॥ ७३ ॥

आरब्धे स्तो. तकारो भवति तु, तत्संनियोगेन रस्य च ढः । आढत्तो आरद्धो ॥ ७३ ॥

सो वृहस्पतिवनस्पत्योः ॥ ७४ ॥

अनयो संयुक्तस्य सकारो भवति तु । वहस्सई वहप्फई । विहस्सई विहप्फई । वणस्मई वणप्फई ॥ ७४ ॥

68 S om. म्ह इत्यनुवर्तते S संयुक्तस्य for स्तो. S म्हकारो for म्ह इत्यादेशो. 69. KS श्र इत्येतेषा for एपा. G वेण्ह for विण्हू. M om. from कृष्ण down to अवरण्हो. GK कण्हो, S किण्हू for किण्हो. T जण्हू for जण्हू S om तीक्ष्णम् तिण्हं. 70. S om the Sūtra and Com. BK om. सण्ह. 71. M लडो in the Sūtra and Com. S आल्लो for आल्लिद्धो. 72. M om. ययासंख्य. 73. KS संयुक्तस्य for स्तो. GMT तत्संनियोगे for 'योगेन. 74. S om. the Sūtra and Com. M om. तु. T वुहस्सई for वहस्सई MST वहस्सई वहप्फई for विहस्सई विहप्फई,

शोर्लुवखोः स्तम्बसमस्तनिस्पृहपरस्परश्मशानश्मश्रौ ॥ ७५ ॥

स्तम्बादिषु शोः शपसाना खोरादौ वर्तमानाना संयुक्तसंबन्धिनां
लुग्भवति । तग्बो । समत्तो । निष्पिहो । परोप्परं । मसाणं । मंसू ॥ ७५ ॥

श्रस्य हरिश्चन्द्रे ॥ ७६ ॥

हरिश्चन्द्रे श्रस्य लुग्भवति । हरिअन्दो ॥ ७६ ॥

कगटडतदप ः क ः पशोरुपर्यद्रे ॥ ७७ ॥

क ग ट ड त द पाना जिह्वामूलीये पध्म नीययोः शो. शपसाना च संयु-
क्तसंबन्धिनानुपरिस्थिताना लुग्भवति अद्रे द्रकारं वर्जयित्वा । क—भुक्तम् भुक्तां
सिक्थम् सित्थं ॥ ग—दुग्धम् दुद्धं । मुग्धम् मुद्धं ॥ ट—पट्पदः छप्पओ ।
कट्फलम् कप्फलं ॥ ड—खड्ग खग्गो । षड्जः सज्जो ॥ त—उत्पलम् उप्पलं ।
उत्पातः उप्पाओ । द—मद्गुः मग्गू । मुद्गरः मोग्गरो । उद्विग्नः उव्विग्गो ॥
प—सुप्तः सुत्तो । गुप्तः गुत्तो ॥ ः क—दु खम् दुक्खं ॥ ः प—अन्त.पातः
अन्तप्पाओ ॥ श—निश्चलः निश्चलो । श्लक्ष्णं लण्ह । श्रयोतति चुअइ ॥ प—
गोष्ठी गेष्ठी । षष्ठः छट्ठो ॥ स—स्खलितः खलिओ । स्नेहः जेहो ॥ अद्र
इति किम् । समुद्रो । चन्द्रो । भद्रं ॥ अद्र इति निषेधोऽयं ' धात्रीद्रे रस्तु '
[१.४.८०] इति विकल्पिते रेफलोपे प्राप्नो दकारलोपो मा भूदिति ॥ ७७ ॥

75. K परप्परो, S परप्पलो for परोप्पर. B मसु; S मंसू for मंसू.
76. GK श्रकारस्य for श्रस्य. 77. B om अद्रे S om. द्रकारं वर्जयित्वा; K
द्रकारमात्रवर्जिते सति; M द्र इत्यक्षरवर्ज, T द्रे न भवति. T om. सिक्थं सित्थं;
M सिक्थः सित्थो. GMT मुग्धा मुद्धा for मुग्धम् मुद्ध. T उद्घातः
for उत्पाद M मद्दल मद्दलो for मद्गुः मग्गू. T मुद्गरं मोग्गरं for मुद्गरः
मोग्गरो. KMS om. उद्विग्नः उव्विग्गो. KMS om. गुप्तः गुत्तो. S सात पातः
संतप्पाओ for अन्त पातः अन्तप्पाओ. BK समुद्रो चंद्रो भद्रं for समुद्रो चन्द्रो
भद्र. B रेफलोपेऽप्राप्ते, G रेफलोपे प्राप्नो; M रलोपे प्राप्नो; KT रलोपे प्राप्ते.

धात्रीद्रे रस्तु ॥ ८० ॥

धात्रीशब्दे द्रशब्दे च रेफस्य लुग्भवति तु । धात्री धत्ती धारी ॥ ह्रस्वात्प्रागेव रलोपे धाई ॥ द्र—चन्दो चन्द्रो । मन्दो मन्द्रो । रुदो रुद्रो । भद्रं भद्रं । समुदो समुद्रो ॥ 'हृदे दहयोः' [१.४.११५] इति ह्रदशब्दस्य दहयोः स्थितिपरिवृत्तौ द्रह इति रूपम् । तत्र च दहो इति ॥ केचिन्नेच्छन्ति द्रे रलोपम् । द्रहशब्दः संस्कृतेऽपीति केचित् । वोद्रहास्तरुणपुरुषादिवाचका नित्यं रेफसंयुक्ता देश्या एव । सिक्खन्तु वोद्रहीओ । वोद्रहद्रहग्मि पडिआ । शिक्षन्तु तरुण्यः । तरुणहृदे पतिता ॥ ८० ॥

हस्य मध्याह्ने ॥ ८१ ॥

मध्याह्ने हस्य लुग्वा भवति । मज्झण्णो मज्झण्हो ॥ ८१ ॥

ज्ञो जोऽविज्ञाने ॥ ८२ ॥

ज्ञकारसंबन्धिनो जकारस्य लुग्भवति तु, अविज्ञाने विज्ञानशब्दे न भवति । ज्ञानम् जाणं णाणं । सर्वज्ञः सब्वज्जो सब्वण्णो । आत्मज्ञः अप्पज्जो अप्पण्णो । दैवज्ञः दइवज्जो दइवण्णो । इद्धितज्ञः इद्धिअज्जो इद्धिअण्णो । अभिज्ञः अहिज्जो अहिण्णो । मनोज्ञः मणेज्जो मणोण्णो । प्रज्ञा पज्जा पण्णा । आज्ञा अज्जा अण्णा । संज्ञा सज्जा सण्णा ॥ अविज्ञान् इति किम् । विणाणं ॥ ८२ ॥
द्वोर्द्वारे ॥ ८३ ॥

द्वारे दकारवकारयोः पर्यायेण लुग्भवति तु । दारं वारं ॥ पक्षे । दुवारं ॥ ८३ ॥

रात्रौ ॥ ८४ ॥

रात्रिशब्दे संयुक्तस्य लुग्भवति तु । राई रत्ती ॥ ८४ ॥

80. M स्यात् for भवति. S om. मदो मन्द्रो रुदो रुद्रो; T om. मंदो मन्द्रो. G M om. हृदे दहयोरिति. GT om. द्रे. T वोद्रहशब्दः for द्रहशब्दः. S कश्चित्. BT द्रहादयः for वोद्रहादयः; Gp वोद्रहादयः. 81. K हकारस्य for हस्य. M स्यात् for भवति. 82. G ज्ञस्य for जकारस्य. M विना शब्दार्थशब्दो...for अविज्ञाने...भवति. GST सब्वण्णू. GST ण्णू for ण्णो under this Sūtra. K अभिज्जो for अहिज्जो. K आणा for अण्णा. After अण्णा G adds आणा. 83. After दुवारं B adds देर वेरं.

रितो द्वित्वल ॥ ८५ ॥

रेफानुबन्धस्यादेगव्यञ्जनस्य द्वित्वं लिङ्गवति । अङ्कोल्लो अङ्कोलः । रुणं रुदितम् । करणिज्जं करणीयम् ॥ ८५ ॥

शेषादेशस्याहोऽचोऽखोः ॥ ८६ ॥

द्वित्वमिति वर्तते । संयुक्तयोरेकनरस्य लोपे योऽवशिष्यते स शेषः । तस्य संयुक्तादेशस्य च अहः हकाररेफवर्जितस्य अच खरात्परस्य अखोः अनादौ वर्तमानस्य द्वित्वं लिङ्गवति ॥ शेष.—समस्त समत्तो । निस्पृहः णिप्पिडो । भुक्तम् भुत्तं । दुग्धम् दुद्धं । षट्पद छपओ । खङ्ग, खगो । उत्पलम् उपलं । मुद्गरः मुगरो । प्राप्त, पत्तो । दुर्गम् दुगं । दुःखम् दुक्खं । अन्त पातः अन्तप्पाओ । निश्चल णिच्चलो । दुष्करम् दुक्करं । विप्लवः विप्प-ओ । पक्कम् पक्कं । धूर्त, धुत्तो । रात्रि, रत्ती । युक्तम् जुत्तं । युग्मम् जुगं । रश्मिः रस्सी । नग्न, नग्गो । काव्यम् कव्वं ॥ आदेश—रक्त रग्गो । सक्तः सग्गो । अमात्यः अमच्चो । आत्मा अप्पा । आर्या अज्जा । उपाध्याय उव-ज्जाओ । सद्यः सज्जो । साध्वसम् सज्जसं । बृहस्पति बहप्फई ॥ अह इति किम् । विहलः विहलो । दुःखम् दुहं । बाष्प, बाहो । धात्री धारी । तूर्यम् तूरं । धैर्यम् धीरं ॥ अच इति किम् । कारयम् कंसं । वयस्यः वअंसो । संव्या संझा । मिन्दिपालः मिण्डिवालो ॥ अखोरिति किम् । स्वलित, खलिओ । स्थूलः थूरो । स्तम्भः खम्भो ॥ ८६ ॥

-
85. S om the Sūtra BKM अकोल्ल for अकोल्लो. K om. करणीयम्.
 86 M अनुवर्तते for वर्तते M अवशिष्टः for अवशिष्यते. M om. अहः, M om. अच. GMS om. लिङ्, GKS मोग्गरो for मुगरो GKM S om. दुर्गम् दुगं GKM om. युक्तम् जुत्तं GK शक्त. for सक्त S अज्जू for अज्जा. S बृहप्फई for बहप्फई S अस्तोरिति for अखोरिति.

दीर्घान्न ॥ ८७ ॥

शेषादेशस्येति वर्तते ! लाक्षणिकादलाक्षणिकाच्च दीर्घात्परयोः शेषा-
देशयोः द्वित्वं न भवति । लाक्षणिकात्—निःश्वासः णीसासो । स्पर्शः फासो ।
दंष्ट्रा दाढा । अस्पर्शः अप्फासो ॥ लाक्षणिकात्—पार्श्वम् पासं । शीर्षम् सीसं ।
ईश्वरः ईसरो । द्वेष्यः वेसो । लास्यम् लासं । आस्यम् आसं । प्रेष्यः पेसो ।
निर्माल्यम् ओमालं । आज्ञा आणा । आज्ञासिः आणत्ती । आज्ञापनम् आणावणं ॥
अमच्चो इत्यादिषु 'संयोगे' [१.२.४०] इति आदावेव ह्रस्वः, पश्चाल्लोपे द्वित्वम् ।
अलाक्षणिकात्प्रायो द्वित्वाभावः प्रयोगतोऽनुसर्तव्यः ॥ ८७ ॥

कर्णिकारे णो वा ॥ ८८ ॥

कर्णिकारे शेषस्य णस्य द्वित्वं वा न भवति । कर्णिआरो कणिआरो ॥
णग्रहणमुत्तरार्थम् ॥ ८८ ॥

धृष्टद्युम्ने ॥ ८९ ॥

धृष्टद्युम्ने आदेशस्य णस्य द्वित्वं न भवति । पृथग्योगान्न विकल्पः ।
धट्ठज्जुणो ॥ ८९ ॥

वा से ॥ ९० ॥

से समासे शेषादेशयोर्द्वित्वं वा भवति । णङ्गामो णङ्गामो । कुसुमप्पअरो
कुसुमपअरो । देवत्थुई देवत्थुई । हरक्खन्दा हरक्खन्दा हरक्खन्दौ ।
आणालक्खम्भो आणालक्खम्भो ॥ ९० ॥

87. KMST om. लाक्षणिकात्. K देसो for वेसो. GKMT अवमाल्यं
for निर्माल्यम्. K ओमालो for 'मालं. K आणवणं for आणावणं. After
आणावण S adds इत्यादि. GKST om. लोपे. 89. BMT om. धृष्टद्युम्ने
in Com. M स्यान्नित्यं for भवति । पृथग्योगान्न विकल्पः. B धट्ठज्जुणो.
90. M om. से in Com. BT हरक्खन्दा हरकदा for 'खन्धा हरक्खन्धा.
K आणालक्खम्भो for आणाल'. T om. आणालक्खम्भो.

प्रमुक्तगे ॥ ९१ ॥

से इति वर्तते वेति च । प्रमुक्तादिषु समासे यथादर्शनं व्यञ्जनस्य द्वित्वं वा भवति । प्रमुक्तः पम्मुवको पमुवको । सपिपास सपिवासो सपिवासो । वद्धफल वद्धप्फलो वद्धफलो । मलयशिखरखण्डः मलयासिहरखण्डो मलयासिहर-
खण्डो । त्रैलोक्यम् तेल्लोक्क तेलोक्कं । सपरितापः सम्परितावो सपरितावो । परवशः परव्वसो परवसो । प्रतिकूलम् पडिवकूलं पडिवूलं । अदर्शनम् अदंसणं अदंसणं । इत्यादि ॥ आकृतिगणत्वात् प्रफुल्लम् पफुल्लं पफुल्लं । सपरिहासम् सप्परिहासं सपरिहासं । इत्यादि सिद्धम् ॥ ९१ ॥

दैवगेषु ॥ ९२ ॥

दैवादिषु यथादर्शनं व्यञ्जनस्य द्वित्वं वा भवति । दैवम् दइव्वं दइवं । व्याकुलः वाउल्लो वाउलो । नखः णवखो णहो । नीडं णेड्ड णीडं । निहितः णिहितो णिहिओ । मृदुत्वं माउवक माउअ । कुतहलम् कोउहल्ल कोऊहल । स्थूलः थुल्लो थोरो । एक. एवको एओ । व्याहृतम् वाहित्तं वाहिअं । तूष्णीकः तुण्हिक्को तुण्हिओ । मूक. मुक्कां मूओ । सेवा सेव्वा-सेवा । अस्मदीयम् अम्ह-
क्केरं अम्हक्केरं । हूतम् हुत्तं हूअ । स्त्यानम् ठिण्ण ठीण । स्थाणुः खण्णू खाणू । स इव सो च्चिअ सो चिअ । स एव सो च्चेअ । इत्यादि ॥ ९२ ॥

तैलादौ ॥ ९३ ॥

तैलादिषु यथादर्शनमन्त्यस्यानन्त्यस्य च व्यञ्जनस्य द्वित्वं भवति । पृथग्योगान्नित्यम् ॥ तैलम् तेल्लं । व्रीडा विड्डा । प्रेम पेम्मं । स्रोत. सोत्ता । प्रभूतम् पहुत्तं । मण्डूकः मण्डुक्को । उल्लूखलम् ओक्खलं । यौवनम् जोव्वण । ऋजुः उज्जू । विचकिलम् वेइल्लं । इत्यादि ॥ ९३ ॥

91. KS om. वेति च. After पफुल्ल BK add अप्परिहासो अपरिहासो. 92 G दैवगेऽखौ for the Sūtra. After दैवादिषु GKM add अनादौ. M om. यथादर्शन. B अम्मक्केर अम्मक्केर for अम्हक्केर अम्हक्केर. After अम्हक्केर B adds भूअ भुत्त भूतम् G थिण्ण थीण for ठिण्ण ठीण. After सो च्चेअ B adds च्चिअसा च्चिअसा (?) 93. T अन्त्यानन्त्यस्य for अन्त्यस्यानन्त्यस्य च. M द्वित्वं स्यान्नित्यम् for द्वित्वं भवति. M om. पृथग्योगान्नित्यम्, GK 'योगान्न विकल्प. KMS om. उल्लूखलं ओक्खल.

पूर्वमुपरि वर्गस्य युजः ॥ ९४ ॥

वर्गसंबन्धिनो युग्वर्णस्य शेषस्यादेशस्य वा द्वित्वप्रसङ्गे उपरि पूर्वमक्षरं भवति । वर्गाणां द्वितीयस्योपरि प्रथमं चतुर्थस्योपरि तृतीयमित्यर्थः । व्याख्यानम् वक्खाणं । वृक्षः रुक्खो । व्याघ्रः वग्घो । अर्घति अग्घइ । मूर्छा मुच्छा । अक्षीणि अच्छीणि । निर्झरः णिज्झरो । मध्यम् मच्चं । निष्ठुरः णिट्ठुरो । मुष्टिः मुट्ठी । तीर्थम् तित्थं । हस्ती हत्थी । हस्तः हत्थो । निर्धनः णिद्धणो । आश्लिष्टः आल्लिद्धो । गुत्फम् गुप्फ । पुष्पम् पुप्फं । निर्भरः णिब्भरो । विभ्रमः विब्भमो । पिप्पलः पिप्पलो ॥ प्रमुक्तादौ [१.४.९१] द्वित्वे मलयसिहरकण्डो ॥ दैवादौ [१.४.९२] णवखो ॥ तैलादौ [१.४.९३] ओक्खलं ॥ समासे [१.४.९०] कइद्धओ कपिध्वजः ॥ द्वित्व इत्येव । ख्यातः खाओ ॥ ९४ ॥

प्राक्श्लाघाप्लक्षशार्ङ्गं डलोऽत् ॥ ९५ ॥

श्लाघादिषु ड्लः डकारलकारयोः प्राक् अत् अकारो भवति । श्लाघा सलाहा । प्लक्षः पलक्खो । शार्ङ्गम् सारङ्गं ॥ ९५ ॥

क्षमारत्नेऽन्त्यहलः ॥ ९६ ॥

प्रागित्यनुवर्तते, अदिति च । क्षमाशब्दे रत्नशब्दे च संयुक्तस्यान्त्यहलः अन्त्यव्यञ्जनस्य प्रागत्वं भवति । क्षमा छमा खमा । रत्नम् रअणं ॥ ९६ ॥

स्नेहाग्न्योर्वा ॥ ९७ ॥

अन्त्यहल इत्यनुवर्तते । स्नेहाग्न्योः संयुक्तस्यान्त्यहलः प्रागत्वं वा भवति । सणेहो णेहो । अगणी अग्गी ॥ ९७ ॥

94 T om. प्रथमचतुर्थस्योपरि. Som. तीर्थम् तित्थं । हस्ती हत्थी । हस्तः हत्थो. M om विभ्रमः विब्भमो. B विप्पलः विंचूलो, T पिप्पलो विंचूलो (?); GK om. पिप्पलः. GK विप्पलो विब्भलो for पिप्पलो. 95. T पळग्घो. for पलक्खो. 96. KS क्षमारत्नशब्दयो for क्षमाशब्दे रत्नशब्दे च. K om. छमा. GT om. खमा. 97. S स्नेहाग्नौ वा for the Sūtra. Som. अन्त्यहल इत्यनुवर्तते; B इति वर्तते, M इत्यनुवृत्तिः. M सिणेहो for णेहो.

शर्षतप्तवज्रेष्वित् ॥ ९८ ॥

शर्ष इत्येतयोस्तप्ते वज्रे च संयुक्तस्यान्त्यहलः प्रागित्वं वा भवति ।
शर्ष—आदर्श. आअरिसो आअसो । सुदर्शनः सुअरिसणो सुदंसणो । दर्शनम्
दरिसणं दंसण ॥ र्ष—वर्षम् वरिसं वासं । वर्षा. वरिसा वासा । वर्षशनम्
वरिससअ वाससअ । तप्तः तविओ तत्तो । वज्रं वइरं वज्ज ॥ ९८ ॥

हर्षामर्षश्रीह्रीक्रियापरामर्शकृत्स्नदिष्ट्याहं ॥ ९९ ॥

हर्षादिषु हं इत्यत्र च संयुक्तस्यान्त्यहलः प्रागित्वं भवति ॥ पृथग्योगा-
न्नित्यम् ॥ हर्ष. हरिसो । अमर्ष. अमरिसो । श्री. सिरी । ह्री. हिरी । अहीकः
अहिरिओ । क्रिया किरिआ । परामर्श. परामरिसो । कृत्स्नम् कसिणं । दिष्ट्या
दिष्टिआ ॥ हं—अहं. अरिहो । गर्हा गरिहा । बर्हः बरिहो ॥ ९९ ॥

स्याद्भव्यचैत्यचौर्यसमे यात् ॥ १०० ॥

स्याद् भव्य चैत्य इत्येतेषु चौर्यसमेपु च यकारात्प्रागित्वं भवति । स्यात्
सिआ । स्याद्वाद. सिआवाओ । भव्य. भविओ । चैत्यम् चेइअं । चौर्यसम-
चौर्यम् चोरिअं । गाम्भीर्यम् गम्भीरिअं । धैर्यम् धीरिअं । भार्या भारिआ ।
सौन्दर्यम् सुन्दरिअ । ब्रह्मचर्यम् बम्हचरिअं । सूर्यः सूरिओ । गौर्यम् सोरिअं ।
आचार्य. आइरिओ । वर्य. वरिओ । वीर्यम् वीरिअं । चर्या चरिआ । स्वैर्यम्
थेरिअं । इत्यादि ॥ आकृतिगणत्वात्पर्यङ्कादयः । पर्यङ्क. पलिअङ्को ॥ १०० ॥

98. T शर्ष° for शर्ष° in the Sūtra, Bp °वज्रतप्तेषु in the Sūtra M om. आअसो, BT आअस्तो, G आयसो, K आअसो. M om. वइर. 99. KS पृथग्योगाच्च विकल्पः, M पृथक्त्वान्नित्यम्. M om गरिहा गर्हा । बर्ह बरिहो 100. K स्यादित्यादिषु for स्या ..इत्येतेषु T चौर्यसमेपु for °समे M चोरिओ for चोरिअ. After चोरिअ S adds चोरिआ. M om. from गाम्भीर्यम् down to the end of the Sūtra S om. पर्यङ्कादयः. GK परिअको for पलिअको.

लादक्लीबेषु ॥ १०१ ॥

संयुक्तस्य लकारात्प्रागित्वं भवति । अक्लीबेषु क्लीबप्रकारेषु न भवति ।
 क्लिन्नम् किलिन्नं । क्लिष्टम् किलिष्टं । क्लृप्तम् किलित्तं । प्लुष्टम् पिलुष्टं । क्लान्तम्
 किलित्तं । प्रोषः पिलोसो । श्लेष्मा सिलिम्हो । श्लेषः सिलेसो । शुक्लम् सुक्किलं ।
 क्लेदः किलेओ । क्लेशः किलेसो । प्लवः पिलेवो । अम्लम् अभिलं । ग्लायति
 गिलाअइ । म्लायति मिलाअइ । म्लानम् मिलाणं । क्लाम्यति किलम्मइ ॥
 अक्लीबेष्विति किम् । क्लीबः कीवो । विक्रवः विक्रओ । क्लमः कसो । प्लव
 पवो । विप्लवः विण्णओ । शुक्लपक्षः सुक्कपक्खो । उत्प्लावयति उप्पावेइ
 ॥ १०१ ॥

नात्स्वप्ने ॥ १०२ ॥

स्वप्ने संयुक्तस्य नकारात्प्रागित्वं भवति । सिविणो सिमिणो ॥ १०२ ॥
 स्निग्धे त्वदितौ ॥ १०३ ॥

नादिति वर्तते । स्निग्धे संयुक्तस्य नकारात्प्रागत्वमित्वं च तु भवतः ।
 सिणिद्धं सणिद्धं । पक्षे णिद्धं ॥ १०३ ॥

कृष्णे वर्णे ॥ १०४ ॥

अदिताविति वर्तते । वर्णवाचिनि कृष्णशब्दे संयुक्तस्यान्यहलः प्राग-
 दितौ भवतः । कसणो कसिणो ॥ वर्ण इति किम् । कण्हो कृष्णः (विष्णुः)
 ॥ १०४ ॥

101. GT लादक्लीबेषु, M लोऽक्लीबेषु for the Sūtra. GMT अक्लीबेषु
 क्लवप्रकारेषु. K पिलुष्टं for पिलिष्ट. K किलित for किलिन्न. K प्रोषः for
 श्लोषः. K सुक्किलं for सुक्किल. T पिलेवो for पिलेवो. B किलामइ for किलम्मइ.
 GKMT अक्लीबेषु for अक्लीबेषु. GKMT क्लवः कओ for क्लीबः कोओ. G
 om. उत्प्लावयति उप्पावेइ. S उत्सादयति for उत्प्लावयति. 102. M न इत् स्वप्ने
 for the Sūtra. 103. BpT स्निग्धे तु for the Sūtra. MS स्निग्धे
 अदितौ for the Sūtra. S om. नादिति वर्तते. S om. तु. G S om. पक्षे.
 S om. णिद्धं. 104. K कृष्णवर्णे for the Sūtra. After कृष्णशब्दे S adds
 संयुक्तस्य. After अदितौ K adds तु. M om. कृष्णः.

अर्हन्त्युच्च ॥ १०५ ॥

अर्हच्छन्देऽन्यहलः प्रागुत्वमदितौ च भवन्ति । अरुहो अरहो अरिहो ।
अरुहन्तो अरहन्तो अरिहन्तो ॥ १०५ ॥

तन्व्याभे ॥ १०६ ॥

उदित्यनुवर्तते । उकारान्ता ईकारप्रत्ययान्तास्तन्व्याभाः, तेषु संयुक्त-
स्यान्यहलः प्रागुत्व भवति । तन्वी तणुवी । लघ्वी लहुवी । गुर्वी गुरुवी । पृथ्वी
पुहुई । मृद्धी मउई । बही बहुई । पट्वी पटुई । इत्यादि ॥ १०६ ॥

स्तुध्ने रात् ॥ १०७ ॥

स्तुध्ने संयुक्तस्य रात्पूर्वमुत्व भवति । सुरुग्धं नगरम् ॥ १०७ ॥

एकाचि श्वःस्वे ॥ १०८ ॥

एकस्वरयोः श्व स्व इत्येतयोः संयुक्तस्यान्यहलः प्रागुत्वं भवति ।
श्व कृतं सुवो कअं । स्वे जनाः सुवे जणाः ॥ एकाचीति किम् । स्वजनः
सअणो ॥ १०८ ॥

वा छत्रपद्ममूर्खद्वारे ॥ १०९ ॥

एषु स्तोरन्यहलः प्रागुत्वं वा भवति । छउमं छम्मं । पउमं पोम्मं ।
सुरुवखो सुक्खो । दुवार । पक्षे । दारं वारं देर वेरं ॥ १०९ ॥

ईल् ज्यायाम् ॥ ११० ॥

ज्यागव्दे अन्यहलः प्रागीत्वं लिङ्भवति । जीआ ॥ ११० ॥

105. B अरुहितो अरिहितो अरहतो for अरहन्तो etc. 106. Som. this Sūtra and Com. G M T डीप्रत्ययान्ताः for ईकारप्रत्ययान्ताः. K लघुवी for लहुई. K पिहुई for पुहुई. GKMT om. पट्वी पटुई. 107. Som the Sūtra and Com. M om संयुक्तस्य M प्रागुत्व स्यात् for पूर्वमुत्व भवति. 108. Som. the Sūtra and Com M प्रागुक्त स्तात् for प्रागुत्व भवति. B सजणो for सअणो 109 M स्यात् for भवति B पम्म, T पट्ट for पोम्मं. G om. वारं वेर, M om. देरं वेर, T om. वार देर वेरं 111. S विपरीतवृत्तिः. for स्थिति-परिवृत्तिः. M om. भवति

हश्च महाराष्ट्रे होर्व्यत्ययः ॥ १११ ॥

स्तोरिति निवृत्तम् । महाराष्ट्रशब्दे होः हकाररेफयोर्व्यत्ययः स्थिति-
परिवृत्तिर्भवति । एकस्य स्थाने एको भवतीत्यर्थः । हश्च ह्रस्वश्च दीर्घस्य
भवति । मरहट्टो ॥ १११ ॥

लनोरालाने ॥ ११२ ॥

व्यत्यय इत्यनुवर्तते । आलाने लकारनकारयोर्व्यत्ययो भवति । आणालो ॥

॥ ११२ ॥

वाराणसीकरेष्वां रणोः ॥ ११३ ॥

अनयो रेफणकारयोर्व्यत्ययो भवति । वाणारसी । कणेरू ॥ करेष्वा-
'मिति किम् । स्त्रीलिङ्गनिर्देशादन्यत्र न भवति । एसो करेणू ॥ ११३ ॥

ललाटे डलोः ॥ ११४ ॥

ललाटे टस्य डत्वे डलोर्व्यत्ययो भवति । णिडालं णडालं । ' लो
ललाटे च ' [१.३.८१] इति आद्यस्य णत्वमेव ॥ ११४ ॥

हदे दहयोः ॥ ११५ ॥

हदे दहयोर्व्यत्ययो भवति । दहो दहो ॥ ११५ ॥

चलयोरचलपुरे ॥ ११६ ॥

अचलपुरे चलयोर्व्यत्ययो भवति । अलअउरं ॥ ११६ ॥

ह्ये ह्योर्वा ॥ ११७ ॥

ह्य शब्दे हकारयकारयोर्व्यत्ययो वा भवति । गुह्यम् गुह्यं गुज्झं ।
सह्यं सग्हं सज्झं ॥ ११७ ॥

112. GKS add आणालखंमो. After °खंमो G adds आलानस्तम्मः । स्तम्म [१.४.११] इति खत्वम्, K adds आलानं गजवन्धनस्तम्म इत्यर्थः. 114. K णो ललाटे for the Sūtra. After डत्वे G adds सति. G om. णिडालं. 115. M दहोः for दहयोः in the Sūtra. 116. G अलअपुरं, KS अलचपुरं for अलअउरं. 117. M om. the Sūtra and Com. After गुज्झं BT read गुह्यग्रहं. After सज्झं BT read सहिअह.

लघुके ल्होः ॥ ११८ ॥

लघुकगन्दे घस्य हत्वे हलोर्व्यत्ययो वा भवति । हलुओ लहुओ ॥
घस्य व्यत्यये कृते पढादित्वाद् हत्वं न भवतीति हत्वकरणम् ॥ ११८ ॥

रलोर्हरिताले ॥ ११९ ॥

हरिताले रलोर्व्यत्ययो भवति । हरिआलो हलिआरो ॥ ११९ ॥

दर्वीकरनिवहौ दब्बीरयणिहवौ ॥ १२० ॥

एतयोर्व्यासंख्य दब्बीरअ णिहव इति कृन्वत्ययविधानौ निपात्येते ।
दब्बीरओ सर्पः । पक्षे दब्बीअरो । णिहवो ॥ १२० ॥

गहिआद्याः ॥ १२१ ॥

गहिआ इत्यादयः शब्दा निर्वचनगोचरा निपात्यन्ते । (१) ग हि आ
काम्यमाना ग्राह्या काम्यमानत्वात् । ह्रस्वः, चौर्यसमत्वात्प्रागित्वं च ॥ (२)
कि मि घ र व स णं कौशेये । कृमिगृहवसन कृमिविहितावरणादेव तत्तन्तो-
रुत्पत्तेः ॥ (३) न न्दि णी धेनु । नन्दिनीव नन्दिनी ॥ (४) प डि सा ओ
घर्घरकण्ठ । प्रतिशब्दवत्त्वात् ध्वने. प्रतिपादनत्वाद्वा ॥ (५) व ड रो डो
जारः । पतिं रोटयति वञ्चयतीति । पो वः । टो डः ॥ (६) अ वि ण अ व ई
अविनयपतिः ॥ (७) अ ण डो अनृतम् । प्रत्यादिपाठात् [१.३.३३]
तस्य ड ॥ (८) अ ज डो अजडः शीघ्रकारित्वात् ॥

118. GS ल्हो, M लघो for हलो in the Sūtra. GS ल्होः
for हलो. S om वा. T हकरण for हत्वकरणम्. 119. M om. हरिताले
रलोर्व्यत्ययो भवति. 120 M दर्वीकरनिवहे तु for the Sūtra. B °दब्बिअर°
in the Sūtra. After °णिहवौ in the Sūtra G adds तु. S यथा-
रामव for यथासंख्य M °विधानेन for °विधानो B दब्बिअरओ for दब्बीरओ.
M om पक्षे दब्बीअरो सर्प. After णिहवो G adds णिहवो, T adds
र्णवाहो, S adds णिहवो 121. (1) HD. 2.85. (2) HD. 2.33. GT
किमिहरवमग for किमिघर° GT कौशेयम् for कौशेये. T₂ देवतरोरुत्पत्ते for
नत्तन्तोत्पत्ते. (3) HD. 4.18. (4) HD. 4.17. B वडिणाओ, K वडिसाओ
for पडिसाओ. (5) HD. 7.42. T आचकट स्तेये । पतिं कुटयति वञ्चयति for
रट चयतीति (6) HD. 1.18. T अविनयवती for °पति. (7) HD. 1.18.
(अणारो).

(९) छिण्णो छित्तः रमरशरच्छित्तत्वात् । (१०) छिण्णालो मदाचारच्छित्तनां
 ल्यादत्ते इति ॥ (११) छिण्णो अशिक्षितः नयनप्रीत्यनर्हत्वात् । अक्षणा-
 ऽकारस्य लृक् ॥ (१२) मदीली कामपरपराकारणत्वात् । आदेगानोऽत ॥
 (१३) संचारी दती । प्रीतिं संचारयतीति ॥ (१४) सदृश आ
 सदोत्थिता दती । कार्यानुकूलत्वात् ॥ (१५) मदीली दती । मृदुरसभाव-
 त्वान्मधुरवचनत्वाद्वा ॥ (१६) पेसण आरी दती प्रेषण करोतीति ॥ (१७)
 अक्षिदरी दती । आर्निदरी संतर्पणशीलत्वात् ॥ (१८) पडिसो लो
 प्रतिकूलं । प्रतिमुखं श्रोतः प्रवादो यस्यामौ ॥ (१९) पडिक्खरो प्रति-
 कूलं । प्रतिमुखं श्रुतीति ॥ (२०) जोओ (२१) दोसणि जन्तो
 (२२) दोमारअणो (२३) ममुदणवणीअं चन्द्रः । श्रोतन इति श्रोतः ।
 ष्योत्स्नायन्त्रम् । आत दः, जम्य दः, नात्प्रागत्वम् । दोपारत्नम् । समुद्र-
 नवनीतं मथनोत्थितत्वात् ॥ (२४) चिरिचिरिआ (२५) चिळिचिळिआ
 धारा । चिरिचिरीति चिळिचिळीति ध्वनिर्गत्याः सा तथाक्ता ॥ (२६)
 ममुदणवं अम्बुगुहं जलधारोपचारात् ॥ (२७) नम्वकुमुमं कुरवकं कुग्गठकं
 च । नाम्बकुमुमं तथाविधकुमुमत्वात् ॥ (२८) मुदरोमगई भूः इमश्रुर्वा
 मुखरोमराजिः तथाविधस्वरूपत्वात् ॥ (२९) येवो विन्दुः स्तोकत्वात् ॥

(9) HD. 3.27. (11) HD. 1.174. G नयनप्रीत्या
 छित्तत्वात्; Gp छित्तत्वात्; 'T' प्रत्यादत्तत्वात् for नयनप्रीत्यनर्हत्वात्. (12) IID.
 6.142. K om. मदीली upto संचारयतीति. Before मदीली G read
 सदृशदिव्या सदोत्थिता दती. G मदीली for मदीली. T असराळी च मसराळी.
 (13) GKT om. संचारी दती । प्रीतिं संचारयतीति. (14) IID. 8.9. (15)
 6.142. (16) IID. 6.59. 'T' प्रेषण for प्रेषण. (17) IID 1.35. अक्षि-
 दरी for अक्षिदरी. (18) IID. 6.18. G प्रतिकूलः for प्रतिकूलं. (19)
 IID. 6.18. पडिमुखो for पडिमुखं. (20) IID. 3.40. (21) IID. 5.51.
 (22) SK. (23) HD. 8.50. K मन्दरान्मथितत्वात् for मथनोत्थित-
 त्वान्. (24) IID. 3.13. (25) IID. 3.13. (26) IID. 8.21. K ममुद्र-
 गुहं for अम्बुगुहं. After अम्बुगुहः G adds ममुद्रगुहम्. (27) IID. 5.9.
 (28) HD. 6.136. Som. इमश्रुर्वा. (29) HD. 5.29. S योओ for येवो.

(३०) धूमद्वमहि सी ओ कृत्तिकाः धूमध्वजमहिष्यः अग्निना संयुक्तत्वात् ॥ (३१) विसा रो सैन्यं विसरणशीलत्वात् ॥ (३२) अवहो ओ विरहः । अपमोगः भोगासहत्वात् ॥ (३३) पा ओ (३४) प अ ला ओ फणी । प्राणिघातुकत्वात्पापः । पदानि लायति निगूहतीति पदलापः ॥ (३५) अ हि अ लो क्रोधः । अहिरिव वलति नाशयतीति अहिवलः ॥ (३६) सि हि णं स्तनः । शिखित्वं चूचुकवत्त्वात् । अस्त्यर्थे णः ॥ (३७) थिरण्णसो यो न कचिदपि स्थितिं बध्नाति, स्थिरं यथा स्यात्तथा न तिष्ठतीति थिरण्णसो चपलहृदयः ॥ (३८) सूरङ्गो दीपः । सूरवदङ्गं यस्यासौ ॥ (३९) जो इ क्खो ज्योतिष्कः ॥ (४०) पा सा व ओ गवाक्षः । पासो इति प्राकृते चक्षुः, तदापद्यत इति पासावओ ॥ (४१) पा सो पश्यतीति पासो अक्षि ॥ (४२) कोप्पो अपराधः । आत्मनः कोप एवापराधः ॥ (४३) उ म्मु हो उन्मुखः ॥ (४४) उ द्द णो उद्दहनः । दस्य वस्य च लुक् ॥ (४५) प ह ढ्ढो प्रधृष्टः । गर्वीत्यर्थः ॥ (४६) ल म्वा केशाः । लम्बन्त इति लम्वाः ॥ (४७) वल्लीवत् वेल्ली वल्लीवत् ॥ (४८) वे छ रि आ आदेरत एः, स्वर्धे कश्च ॥ (४९) ज ण्ण ह रो यज्ञहरो राक्षसः । तत्त्वभावत्वात् ॥ (५०) ज ण उ त्तो ग्रामप्रधाननरः जनपुत्रः । तद्वदाचरतीति ॥ (५१) व म्ह हरं (५२) आ र ना लं

(30) HD. 5.62. S संयुक्तत्वात् for संभुक्तत्वात्. (31) HD. 7.72. (32) HD. 1.35. अवहाओ for अवहोओ. (33) HD. 6.38. G पावो for पाओ. (34) HD. 6.72. (35) HD 1.36. GK अहिअलो for अहिवलः. (36) HD. 7.31. B om. शिखित्वं. (37) HD. 5.27. G थिरणासो; Gp थिरणामो. ST थिरणोसो. (38) HD. 8.41. (39) HD. 3.49. (40) HD 6.43. (41) HD. 6.75. (42) HD. 2.45. (43) HD. 1.99. (44) HD 1.99. (45) HD 6.9. (46) HD. 7.26. G लम्बो for लम्बः. After लम्बा. G adds वल्लो. (47) HD. 7.32. (48) HD 7.32. Gविछरिआ for वेछरिआ. (49) HD. 3.43. जण्णोहणो; S जण्णहलो दक्षः for यज्ञहरो राक्षसः. (50) HD. 3.52. GT ग्रामप्रधान; for *प्रधाननरः (51) HD. 6 91. (52) HD. 1.66. G आरणां. K अम्बुजं for अम्बुजे.

(५३) थेरो सणं अम्बुजे । ब्रह्मगृहम् । आराद् दूरे समीपे च
 ज्वालमस्तीति आरनालं । द्वितीयस्यातोऽत् । स्थविरासनं स्थविरो ब्रह्मा ।
 आत ओत् ॥ (५४) कलिमं कन्दोदं उत्पले । के लीयते इति
 कलिमं । डिमः । कन्दादुद्वीकते उद्वृच्छतीति कन्दोदं । 'स्तौ'
 [१.२.६५] इत्योत्वम् ॥ (५५) चन्दोज्जं (५६) रअणिद्वअं
 कुमुदम् । चन्द्रेणोदयोतत इति चन्दोज्जं । रजनिध्वजम् ॥ (५७) घरअन्दं
 मुकुरम् । गृहे चन्द्रवदुदयोतत इति ॥ (५८) आआसतलं हर्म्यपृष्ठम् ।
 आकाशतलमिति ॥ (५९) आणन्दवडो नववध्वा रक्तारुणं वल्लम्, प्रथम-
 रजस्वलाया रक्ताक्तः पटः, आनन्दविषयत्वात् ॥ (६०) सूरद्वओ दिक्सः ।
 सूर्यो ध्वजो यस्य सः ॥ (६१) पल्लविअं लाक्षारक्तम् । सपल्लवमिव पल्ल-
 वितम् ॥ (६२) अच्छिवडणं निमीलनम् । अक्षिपक्ष्मणा पतनम् ॥ (६३)
 णीसङ्को वृषः । निःशङ्कः ॥ (६४) एलविलो धनवाश्च । चकाराद् वृषश्च ॥
 (६५) सुहरओ दारिकागृहं चटकश्च । सुखं रतमस्यास्तीति ॥ (६६)
 हट्टमहट्टो स्वस्थः । हट्टश्चासौ महार्थश्च ॥ (६७) णिम्मीसुओ युवा
 निःश्मश्रुकः । आदेरत ई ॥ (६८) जहणारोहो ऊरुः । जघनेनारुह्यत
 इति ॥ (६९) पल्लवजीहो (७०) अउज्झहरो रहस्यभेदी । पर्यस्तजिह्वः ।
 गुह्यहरः । आदावडागमः ॥ (७१) णिहुअं निधुवनं सुरतं निभृतम् ॥

(53) HD.5.29. (54) HD. 2.9. (55) HD.3.4. (56) HD.7.4.
 KS मुकुरं for कुमुदम्. K ad. is सितोत्पल. (57) HD. 2.107. G घरअन्दअ.
 (58) HD. 1.72. B आआसतअं for 'तलं. G आकाशतलवदामासत इति for
 'तलं. (59) HD. 1.72. KM रक्तासक्तं वल्लं for रक्ताक्तः पटः. (60) HD.
 8.42. (61) HD 6.19. G पल्लवितमिव for सपल्लवं. (62) HD. 1 39. G
 अक्षिपद्माना for 'पक्ष्मणां. (63) Sk. (64) HD. 1.148. GM add ऐल-
 विलवत्. (65) HD. 8.56. सुहराओ for सुहरओ. T सुमरओ for 'सुहरओ.
 (66) HD. 8.65. (67) HD. 6.32. (68) HD. 3.44. GMT जहण-
 रोहो, K जहणलाहो for 'णारोहो. (69) HD. 6.35. (70) HD. 1.42. G
 अगुज्झहरो, M अउज्झहरओ for अउज्झहरो. (71) HD. 4.50.

(७२) अष्टुदसिरी ननोरथाधिकन्यप्राप्ति । अष्टुदश्री ।
 प्रमुक्तदिवादात् [१.४.९१] द्विचन् ॥ (७३) बहुजाणो चोरो धूर्तश्च ।
 बहुजान् ॥ (७४) परेको परेन पिगाच ॥ (७५) उज्जलो बहुवल-
 वान् । उज्जल । दैवादिसादात् [१.४.९२] द्विचन् ॥ (७६) जोई
 विद्युत ज्योतिर्वा ॥ (७७) भिङ्गं कृष्णं नृङ्गवनीलत्वात् । भिङ्गं संस्तुन
 इत्येके ॥ (७८) जिअं धणं परिधानम् । निवध्यन् इति निवन्धनम् ॥
 (७९) जहपूतुवं चलगन् । जघनाशुचन् । आगो विन्दुना सह
 उचन् ॥ (८०) पाउरणं कञ्च । प्रावणकत्वात् । आदेरन् उः (८१)
 ओज्जलो अपत्तार कन्यश्च । अपचारे ओज्जलो । तैलादिवात् [१.४.९३]
 द्विचन् ॥ (८२) चवेढी करसंपुटाघातः ॥ (८३) रडलक्खं रनिलज्जं
 जघनम् ॥ (८४) गवढो कुटुम्बी व्यापृतः ॥ (८५) पुरिह्ठदेवा
 दैव्या उगम्भा ॥ (८६) गोसण्णो नूखे । गोसंज्ञः पशुप्रायत्वात् ॥
 (८७) परमत्तो नीहः निप्पीडश्च । परः शत्रुस्तद्वृत्तश्च ॥ (८८)
 चच्चिको त्यामक । चर्विका । को द्विचं पुत्तं च ॥ (८९) कालं
 नमिलं नीलत्वात् ॥ (९०) भदिओ विष्णु । भट्टकः जगत्पोषकत्वात् ।
 म्भन् इत् ॥ (९१) इन्द्रगिधूमं तुहिनम् । इन्द्रमिधूम ॥ (९२)
 पत्थरं पाडनाडनम् । प्रत्तरव्यय्यरं दुःसहत्वात् ॥

(72) HD.1.42.(73) HD.(बहुनी).6.97 (74) HD. 6.12. (75) HD.
 1.15⁴ ओज्जलो; M उज्जलो for उज्जली (76) HD.3.49.K adds द्योत्त
 र्च; M द्योती वा (77) HD. 4.10⁴. MS om. निग्गे संस्तुन इत्येके. (78)
 HD. 4.3. (79) HD. 3.45. B जहपूतुवं for 'पूतुवं. (80) HD. 6 43.
 (81) HD. 1.165. KS व्यादित्वात् for दैलादिवात्. (82) HD.
 3.3.GK करसंपुटाघातः for 'दाघात. (83) HD. 7.13. (84) HD 7.54.
 (85)HD. 6.55. (86) HD. 2.97.S गोसण्णो for गोसण्णो. (87) HD.
 (परिचिन्ते) 6.72. M परहन्तो for परम्भन्तो. KMIS निपिदय्य for निप्पीडश्च
 (88)HG 2.17⁴. M om. चर्विक. (89)HD. 2 26. (90) HD. 6.10.
 (91) HD. 1.80. (92) HD. (पत्थरा), 6.8. Gp पदरा, M पदयं for
 पदरा.

(९३) ओ वा अ ओ अस्तकालः । अपातपः ॥ (९४) पि उ च्छा (९५) मा उ आ सखी । पितृष्वसेव मातृकेव हितकारित्वात् ॥ (९६) पोरत्थो मत्सरी । पौलस्त्यवत् ॥ (९७) दो सो कोपः आत्मदोषत्वात् ॥ (९८) च च्चा चर्चा तलाहतिः ॥ (९९) पं म्ह लो केसरः । पक्ष्मलवत् ॥ (१००) ख न्ध ल ढ्ढी (१०१) ख न्ध म सो भुजरक्न्धस्य यष्टिः । रक्न्धं प्रमृशतीति ॥ (१०२) अ गि आ ओ (१०३) त म्ब कि मी इन्द्रगोपः । अग्निवत्कायां ऽरथेति अग्निकायः । ताम्रकृमिः ॥ (१०४) वि हा ड णो अनर्थः । विघाटनम् ॥ (१०५) जो इ ओ ज्योतिरिङ्गणः खद्योतः ॥ (१०६) सि जि रो ध्वनिः । शिज्जनमेव ॥ (१०७) जो इ सो (१०८) जो अ णा (१०९) जो डो (११०) ख ज्जो ओ खद्योते । तारका । ज्योतिषं जोइसं । द्योतना जोअणा । द्योतः जोडो । तस्य डः । खे द्योतत इति खद्योतः खज्जोओ ॥ (१११) दर व ल्ल हो कान्तः । दरो भयः तत्र वल्लभः । (११२) का अ रो कातरः वियोग-भीरुत्वात् ॥ (११३) प ण्ड र ङ्गो महेश्वरः । धवलाङ्गत्वात् ॥ (११४) भो इ ओ ग्रामेशः । भोगं चरतीति भोगिकः ॥

(93)KD. 1.162. G ओआअवो for ओवाअओ. G adds ओवाअलो अस्त-
कालः अवपातः अतोपकारः (?) ओवायवो ओवायवा अस्तकालः अपातपः अपौकारः
(?).(94) HD. 6.49.B पिउच्चा for पिउच्छा. (95) HD. 6.148. (96).
HD. 6.62. पोरच्छो for पोरत्थो. (97) HD. 5.56. (98) HD. 3.19
M च्चा for चच्चा. (99) HD. 6.13. (100) HD. 2.71. G खधअढ्ढी
for °लढ्ढी. (101) HD. 2.71. G मृशतीति for प्रमृशतीति. (102) HD.
1.53. अगिओ for अगिआओ. (103) HD. 5.6. (104) HD. 7.71.
B विहडणो for विहाडणो. (105) HD. 3.50. (106) G सिजओ for
सिजिरो. (107) HD. 3.50 B जोइओ, K जोइसं for जोइसो. (108)HD.
3.50 (109) HD. 3.49 B जोअडो for जोडो. (110) HD. 2.69. B
खज्जओ for खज्जोओ. (111). HD 6.37. (112) HD. 2.58. कायलो;
कायरो for काअरो. (113). HD. 6.23. (114) HD. 6.108.

(७२) अव्युद्धसिरी मनोरथाधिकफलप्राप्ति । अबुद्धश्री । प्रमुक्तादिपाठात् [१.४.९१] द्वित्वम् ॥ (७३) बहुजाणो चोरो धूर्तश्च । बहुजान् ॥ (७४) परेओ परेतः पिगाच ॥ (७५) उज्जल्लो बहुवलवान् । उज्जलः । दैवादिपाठात् [१.४.९२] द्वित्वम् ॥ (७६) जोई विद्युत् ज्योतिर्वा ॥ (७७) भिङ्गं कृष्णं भृङ्गवनीलत्वात् । भिङ्गं संस्कृत इत्येके ॥ (७८) णिअंधणं परिधानम् । निवध्यत इति निवन्धनम् ॥ (७९) जहणूसुअं चल्लणकम् । जघनाशुकम् । आतो विन्दुना सह ऊचम् ॥ (८०) पाउरणं कवचः । प्रावरणकत्वात् । आदेरत उः (८१) ओअल्लो अपसारं कम्पश्च । अपचारे ओअल्लो । तैलादित्वात् [१.४.९३] द्वित्वम् ॥ (८२) चवेडी करसंपुटाघातः ॥ (८३) रडलक्खं रतिलदयं जघनम् ॥ (८४) वावडो कुटुम्बी व्यापृतः ॥ (८५) पुरिल्लदेवा दैत्याः पुनाभवाः ॥ (८६) गोसण्णो मूर्खः । गोसंज्ञः पशुप्रायत्वात् ॥ (८७) परभत्तो भीरुः निष्पीडश्च । पर. शत्रुस्तद्भक्तश्च ॥ (८८) चच्चिको स्थासकः । चर्चिका । को द्वित्वं पुंस्त्वं च ॥ (८९) कालं तमिस्रं नीलत्वात् ॥ (९०) भट्ठिओ विष्णुः । भर्तृक जगत्पोषकत्वात् । ऋत इत् ॥ (९१) इन्दगिधूमं तुहिनम् । इन्द्रग्निधूमः ॥ (९२) पत्यरं पादताडनम् । प्रस्तरवत्पत्यरं दुःसहत्वात् ॥

(72) HD1.42. (73) HD. (बहुणो). 6.97 (74) HD. 6.12. (75) HD. 1.154. ओज्जल्लो, M उज्जल्लो for उज्जल्लो. (76) HD. 3.49. K adds द्योतत इव; M द्योती वा. (77) HD. 4.104. MS om. भिङ्गं संस्कृत इत्येके. (78) HD. 4.3. (79) HD. 3.45 B जहणूसअ for °णूसअ. (80) HD. 6.43. (81) HD. 1.165. KS कशादित्वात् for तैलादित्वात्. (82) HD. 3.3. GK कल्लपुट्टघातः for °टाघातः. (83) HD. 7.13. (84) HD 7.54. (85) HD. 6.55. (86) HD. 2.97. S गोसण्णो for गोसण्णो. (87) HD. (परिबन्धतो). 6.72. M परहत्तो for परभत्तो. KMS निपिद्धश्च for निष्पीडश्च. (88) HG 2.174. M om. चर्चिका. (89) HD. 2.26. (90) HD. 6.10. (91) HD. 1.80. (92) HD. (पत्यरा), 6.8. Gp पदरा, M पत्यमं for पत्यर.

(९३) ओ वा अ ओ अस्तकालः । अपातपः ॥ (९४) पिउच्छा (९५) मा उ आ सखी । पितृष्वसेव मातृकेव हितकारित्वात् ॥ (९६) पोरत्यो मत्सरी । पौलस्त्यवत् ॥ (९७) दोसो कोपः आत्मदोषत्वात् ॥ (९८) च च्चा चर्चा तलाहतिः ॥ (९९) पम्हलो केसरः । पक्ष्मलवत् ॥ (१००) खन्धलट्टी (१०१) खन्धमसो भुजस्कन्धस्य यष्टिः । स्कन्धं प्रमृशतीति ॥ (१०२) अग्नि आ ओ (१०३) तम्ब किमी इन्द्रगोपः । अग्निवत्कायांऽरथेति अग्निकायः । ताम्रकृमिः ॥ (१०४) विहाडणो अनर्थः । विघाटनम् ॥ (१०५) जोइओ ज्योतिरिङ्गणः खद्योतः ॥ (१०६) सिञ्जिरो ध्वनिः । शिञ्जनमेव ॥ (१०७) जोइसो (१०८) जोअणा (१०९) जोडो (११०) खज्जोओ खद्योते । तारका । ज्योतिषं जोइसं । द्योतना जोअणा । द्योतः जोडो । तस्य डः । खे द्योतत इति खद्योतः खज्जोओ ॥ (१११) दरवल्लहो कान्तः । दरो भयः तत्र वल्लभः । (११२) काअरो कातरः वियोग-भीरुत्वात् ॥ (११३) पण्डरङ्गो महेश्वरः । धवलाङ्गत्वात् ॥ (११४) भोइओ ग्रामेशः । भोगं चरतीति भोगिकः ॥

(93)KD. 1.162. G ओआअवो for ओवाअओ. G adds ओवाअळो अस्त-
कालः अवपातः अतोपकारः (?) ओवायवो ओवायवा अस्तकालः अपातपः अपौकारः
(?).(94) HD. 6.49.B पिउच्छा for पिउच्छा. (95) HD. 6.148. (96).
HD. 6.62. पोरच्छो for पोरत्यो. (97) HD. 5.56. (98) HD. 3.19
M चंचा for चच्चा. (99) HD. 6.13. (100) HD. 2.71. G खधलट्टी
for °लट्टी. (101) HD. 2.71. G मृशतीति for प्रमृशतीति. (102) HD.
1.53. अग्निओ for अग्निआओ. (103) HD. 5.6. (104) HD. 7.71.
B विहडणो for विहाडणो. (105) HD. 3.50. (106) G सिजओ for
सिञिरो. (107) HD. 3.50 B जोइओ; K जोइसं for जोइसो. (108)HD.
3.50 (109) HD. 3 49 B जोअडो for जोडो. (110) HD. 2.69. B
खज्जओ for खज्जोओ. (111). HD 6.37. (112) HD 2.58. कायलो;
कायरो for काअरो. (113) HD. 6.23. (114) HD. 6.108.

(११५) स गग हो मुक्त । सुष्टु अप्रह स्वग्रह ॥ (११६) सं क रो रथ्या ।
 संकीर्यने अत्रेति सकर ॥ (११७) प अ रो प्रवर अर्थपर । अर्थे प्रकर्षेण वर ॥
 (११८) म ड मो हि णी सुरा । मतिमोहिनी ॥ (११९) धा रा वा सो दर्दुरः
 प्रावृषेण्यत्वात् ॥ (१२०) क म लं आस्य कलहश्च । कमलवत्कमल । कं मस्तकं
 मलतीति ॥ (१२१) वे णु सा ओ (१२२) धु अ रा ओ भ्रनर । वेणुशब्द-
 वच्छब्दो यस्य स वेणुसाओ । सयुक्तस्य लुक् । ध्रुवराग सदा सुस्वरत्वात् ॥
 इत्यादि ॥ अस्मिन्गणे लिङ्गव्यत्ययः प्रयोगाधीनः ॥

इति श्रीमदहर्नन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचिनप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

प्रथमोऽध्यायस्य चतुर्थ पादः ॥

प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥

(115) HD 8.4. M अनुग्रह for अप्रह . (116) HD. 8.6. (117)
 M वअरो, S परो. B अर्थदर , M अर्थम् (118) HD. 6.113. (119)
 HD. 5 63 S दुर्धर for दर्दुर . (120) HD. 2 54. (121) HD. 7.78.
 वेणुगामो for वेणुनाओ. (122) HD. 5.7. S om. सदा. Colophon. B
 KMS om. from 'मदहर्नन्दि...to प्रभाव. KMS इति प्राकृतव्याकरणवृत्तौ
 प्रथमस्याध्यायस्य.

द्वितीयोऽध्यायः ॥

प्रथमः पादः ॥

मन्तमणवन्तमाआलुआलइरइल्लउल्लइन्ता मतुपः ॥ १ ॥

मत्तुप्रत्ययस्य मन्त मण वन्त मा आलु आल इर इल्ल उल्ल इन्त इत्येते दशादेशा यथाद्रयोगं भवन्ति । मन्त—सिरिमन्तो श्रीमान् । पुण्णमन्तो पुण्यवान् ॥ मण—धणमणो धनवान् ॥ वन्त—धणवन्तो धनवान् । भक्तिवन्तो भक्तिमान् ॥ मा—हणुमा हनुमान् । पडमा पटवान् ॥ आलु—णेहाल्ल स्नेहालुः । दआल्ल दयालुः । ईसाल्ल ईर्ष्यालुः ॥ आल—सडालो शब्दवान् । जडालो जटावान् । पडालो पटवान् । रसालो रसवान् । जोण्हालो ज्योत्स्नावान् ॥ इर—गहिरो ग्रहवान् ॥ इल्ल—सोहिल्लो शोभावान् । छाइल्लो छायावान् । धामिल्लो धामवान् ॥ उल्ल—विआरुल्लो विकारवान् । मंसुल्लो मासवान् । दप्पुल्लो दर्पवान् ॥ इन्त—कहइन्तो कथावान् । माणइन्तो मानवान् ॥ मतुप इति किम् । धणी । अत्थी ॥ १ ॥

वतुपो डित्तिअमेतल्लुक् चैतत्तद्यदः ॥ २ ॥

एतद् यद् तद् इत्येतेभ्यः परस्य परिमाणार्थस्य वतुप्रत्ययस्य डित् इत्तिअ इत्यादेशो भवति एतदो लुक् च ॥ एतावत् एत्तिअं । यावत् जित्तिअं । तावत् तित्तिअं ॥ २ ॥

N. B - G is not available from this chapter to the end.
1. MS °उन्ता for °इन्ता in the Sūtra and Com. KMST आदेशा for दशादेशा. After धणमणो K adds दुग्गमणो. M विहिमणो for धणमणो. After धणवन्तो KS add सुहवन्तो हत्थिवन्तो. M धणुमा for हणुमा. KMS om. पडमा पटवान्. After आलु KT add भआलू M िसिणेहालू for णेहालू. M om. पडालो पटवान्. KS ईसालो; T रस्सालू for रसालो. After गहिरो KM add गन्विरो मोहिरो, S adds मोहिरो. KS छाहिल्लो for छाइल्लो. BT₁ जामिल्लो, KS आमइल्लो, M जाइल्लो; T₂ जमिल्लो for धामिल्लो M पिआउल्लो महुल्लो for विआउल्लो मंसुल्लो. M उन्त-पउत्तो माणउत्तो for कहइन्तो माणइन्तो. S om. माणइन्तो. S हत्थी for अत्थी. 2. M मतुपो for वतुपो. Bp डित्तिअमिदमेत° for डित्तिअमेत° in the Sūtra. BMST चैतद्यत्तदः for चैतत्तद्यदः in the Sūtra. M एतेभ्यः for इत्येतेभ्यः. M वा भवति for भवति. S om. from यावत् down to णस्य in Sūtra 4.

किमिदंमथ डेत्तिअडित्तिलएदहम् ॥ ३ ॥

किमिदंन्या चादेनतद्यद्ग्रथ परस्य वतुप्रत्ययस्य डानुबन्धा एत्तिअ
डत्तिअ एदह इन्देते आदेशा भवन्ति । एतावत् एत्तिअ इत्तिल एदहं । यावत्
जेत्तिअ जित्तिलं जेदहं । तावत् तेत्तिअं तित्तिल तेदहं । कियत् केत्तिअं
कित्तिअं केदहं । ड्यत् एत्तिअ इत्तिल एदह ॥ ३ ॥

इकः पयो णस्य ॥ ४ ॥

‘पयो ण नित्यम्’ इति य पयिन्गच्छात् णप्रत्ययो विहितः, तस्य
इक इत्यादेशो भवति । पान्य पहिओ ॥ ४ ॥

खस्य सर्वाङ्गात् ॥ ५ ॥

सर्वाङ्गाद्यापिन्यये विहितस्य खप्रत्ययस्य इको भवति । सर्वाङ्गीण
सञ्चङ्गिओ ॥ ५ ॥

छस्यात्मनो णअः ॥ ६ ॥

आत्मन परस्य छप्रत्ययस्य णअ इत्यादेशो भवति । आत्मीयम्
अप्पणअं ॥ ६ ॥

हित्यहास्रलः ॥ ७ ॥

सम्यन्तात्सर्वानात्रो विहितस्य त्रप्रत्ययस्य हि त्य ह इति त्रय
आदेशा भवन्ति । यत्र जहिं जत्य जह । तत्र तहिं तत्य तह । कुत्र कहिं
कत्य कह । अन्यत्र अण्गहि अण्गत्य अण्गह ॥ ७ ॥

3. K °देहम् for एदहम् in the Sūtra, M °एदहाः in the Sūtra. K
इयादेशः for इन्देते आदेशा After आदेशा T adds डित्तो. After भवन्ति
K adds एतत्तुक् च । अनुबन्धादन्त्यस्वरादेर्लुक्, M adds लुक् च । डानुबन्धाद-
न्त्यस्वरादेर्लुक् B om form °जियन् down to एदह. M om ड्यन् एत्तिअ
एदह K डियन् केत्तिअ कित्तिअ केदह for डियन् ..केदह. 4 K पयो ण पन्यथेति
च., MT पयथेति च for पयो ण नित्यम् इति च S पयिन्गच्छस्य, MT
पयो णप्रत्ययो for पयिन्गच्छात् णप्रत्ययो. 5 M सर्वाङ्गाद्यापिन्यये for सर्वाङ्गाद्
द्यापिन्यये. T अण्गोअं for अण्गअ. 7. K सप्तम्यन्तात्मात्मनो for सप्तम्यन्तात्मव-
नान्तो

केर इदमर्थे ॥ ८ ॥

इदमर्थे विहितस्य छप्रत्ययस्य केर इत्यादेशो भवति । युष्मदीयः तुम्हकेरो । अस्मदीयः अम्हकेरो ॥ क्वचिन्न भवति । मदीयपक्षः मइज्जपक्खो । पाणिनीयम् पाणिणीअं ॥ ८ ॥

राजपराङ्मुक्तिकौ ॥ ९ ॥

राजन् पर इत्येताभ्या परस्य इदमर्थे विहितस्य प्रत्ययस्य डितौ इक्क अक्क इत्येतौ भवतः । चकारात्केरश्च । राजकीयं राङ्कं राअक्कं राअकेरं । परकीयं परिकं परक्कं परकेरं ॥ ९ ॥

डेच्चओ युष्मदस्मदोऽणः ॥ १० ॥

युष्मदस्मद्भ्या परस्य इदमर्थस्याण्प्रत्ययस्य डित् एच्चअ इत्यादेशो भवति । यौष्माकम् तुम्हेच्चअं । आस्माकम् अम्हेच्चअं ॥ १० ॥

वर्ततेः ॥ ११ ॥

उपमानार्थे विहितस्य वतिप्रत्ययस्य वर् इत्यादेशो भवति । रिच्चाद् द्वित्वम् । मधुर व्व पाडलिउत्ते पासाआ, मथुरावत्पाटलिपुत्रे प्रासादा ॥ ११ ॥ तैलस्यानङ्गोलाङ्गुलः ॥ १२ ॥

अङ्गोलवर्जिताच्छब्दात्परस्य तैलस्य डित् एल्ल इत्यादेशो भवति । सुराडिजलेण कडेल्लं, सुरभिजलेन कटुतैलम् ॥ अनङ्गोलादिति किम् । अङ्गोलतेल्लं ॥ १२ ॥

त्वस्य तु डिमात्तणौ ॥ १३ ॥

भावार्थे विहितस्य त्वप्रत्ययस्य डित् इमा त्त्तण इत्यादेशौ तु भवतः । पीनत्वं पीणिमा पीणत्तणं । पुष्पत्वं पुष्फिमा पुष्फत्तणं ॥ पक्षे पीणत्तं पुष्फत्तं ॥ त्वस्येति किम् । पीणआ पीणदा पीनता ॥ १३ ॥

8. Som. क्वचिन्न भवति. M मईअपक्खो for मइज्जपक्खो. 9. MS 'क्कं च; T डिक्कडक्कौ च for 'डक्कौ in the Sūtra. KMS इत्यादेशौ क्रमेण भवतः for इत्येतौ भवतः. KMS पारिकं पारक्कं पारकेरं for परिकं...परकेरं. 10. Bp एच्चओ for डेच्चओ in the Sūtra. 11. BpT वर्तव्व; MS वर्तते for the Sūtra. B वरा, S व for वर् in Com. 12. S om. कडेल्लं; T सुरहेल्लं कडुएल्लं for कडेल्लं. 13. M भावार्थस्य for भावार्थे विहितस्य. K पुष्फिमा for पुष्फिमा. Som. from पीनत्वं down to सव्वदो under the next Sūtra. M om. पीणदा.

स्वार्थे तु कश्च ॥ १८ ॥

स्वार्थे नाम्नः परं कप्रत्ययो भवति तु । चकारात् ङिल्लोङ्गौ च । चन्द्रः
चन्द्रो । हृदयं हिअअं । इह इहं । आश्लिष्टं आलिङ्गं ॥ द्विरपि भवति ।
बहुअं ॥ ककारोच्चारणं पैशाचीभाषार्थम् । वदनं वतनं । ङि ल्ल-णिज्जि-
आसौअपल्लविल्लेण, निर्जिताशोकपल्लवेन । पुरिल्लो पुरा पुरो वा ॥ उल्लङ्-
पिउल्लो प्रियः । मुहुल्लं मुखम् । हथुल्लो हस्तः ॥ पक्षे चन्द्रो इत्यादि ॥
कुत्सादिविशिष्टे तु संस्कृतवदेव कः सिद्धः ॥ १८ ॥

उपरेः संव्याने ल्ल ॥ १९ ॥

स्वार्थ इत्यनुवर्तते । संव्यानायें उपरिशब्दात् द्विरुक्तो लो भवति । लिच्चा-
नित्यम् । उवरिल्लो ॥ संव्यान इति किम् । उवरि ॥ १९ ॥

नवैकाद्वा ॥ २० ॥

नव एक इत्येताभ्या परं स्वार्थे द्विरुक्तो लो वा भवति । णवल्लो णवो ।
एकल्लो एकौ ॥ २० ॥

मिश्राल्लिअश् ॥ २१ ॥

मिश्रशब्दात्स्वार्थे लिअ इत्यादेशो वा भवति । शित्वात्पूर्वस्य दीर्घः ।
मीसाल्लिअं मिस्सं ॥ २१ ॥

शनैसो ल्लिअं ॥ २२ ॥

शनैः शब्दात्स्वार्थे लिच् डिच्च इअं इत्यादेशो भवति । सणिअं ॥ २२ ॥
मनाको ङअं च वा ॥ २३ ॥

मनाक्शब्दात्स्वार्थे ङित् अअं इअं च प्रत्ययौ वा भवतः । मणअं
मणिअं । पक्षे मणा ॥ २३ ॥

18. M चायें for स्वार्थे in the Sūtra and Com. K om. परं; MT परः. M om. तु. B द्वित्वेऽपि; T द्विरपि for द्विरपि भवति. MST पैशाचिक-
भाषार्थम् for पैशाचीभाषार्थम्. KST वदनक for वतनकं. K चन्द्रो for चन्द्रो.
19. Before द्विरुक्तो S reads स्वार्थे. S om. लिच्चान्नित्यम्; M लिच्चान्न
विकल्पः. M अवरिल्लो for उवरिल्लो. M अवरि for उवरि. 20. M इत्याभ्यां for
इत्येताभ्या. 21. T लिअट् for लिअश् in the Sūtra. M मीसं for मिस्सं.

रो दीर्घात् ॥२४॥

वेत्यनुवर्तते । दीर्घशब्दात्स्वार्थे रो वा भवति । दीहरं दीहं दिग्घं ॥

॥ २४ ॥

हुमअडमऔर् भुवः ॥२५॥

भूशब्दात्स्वार्थे उनअ अमअ इत्येनौ डिनौ लिनौ भवत । लिच्चा-
नित्यन् । भुमआ भमआ ॥ २५ ॥

लो वा विद्युत्पत्रपीतान्वात् ॥ २६ ॥

एस्य परं स्वार्थे लो वा भवति । विज्जुला विज्जू । पत्तलं पत्तं ।
पीअलं पीअं । अन्यलो अन्यो ॥ २६ ॥

त्वादेः सः ॥ २७ ॥

‘तस्य भावस्त्वतलौ’ इत्यादिना विहितत्वादे परं स्वार्थे स एव
त्वादिर्वा भवति । मृदुत्वेन नउत्तआड । नृदुतया नउत्तआए । ज्येष्ठनरः
जेष्ठअरो । कनिष्ठनर कणिष्ठअरो ॥ २७ ॥

इरः शीलाद्यर्थस्य ॥ २८ ॥

शीलवर्मसाध्वर्येणु विहितस्य प्रत्ययस्य त्याने इर इत्यादेशो भवति ।
हसनशील हसिरो । रोदनशील रोडरो । लज्जाशील लजिरो । जन्यशील
जप्पिरो । वेदनशील वेडरो । उच्छ्वसनशील ऊससिरो ॥ केचिदिरं तृण
एवाहु । तेषा नमिक्कमिरादयो न सिध्यन्ति । तृणोत्तरादिना वाधितत्वात् ॥
॥ २८ ॥

24. KMS om. वंह. 25. KM om, लितौ. KMS लिच्चा-
विकल्प. for लिच्चान्नित्यम्. KS भुमआ, M भुमवः; T हुमआ for भुमआ.
26. MT om. परं KT विज्जुअ for विज्जुला. 27. MT भावे त्वतलादिना
for तस्य भावस्त्वतलौ इत्यादिना M पर for पर After नउत्तआए
M adds त्वादेरेति किम् 28 MS 'साध्वर्ये, T शीलवर्मस्वार्थे for
'साध्वर्येणु T मसिरो for हसिरो. KS जप्पिरो for जप्पिरो. BT
ऊमिरो, S उस्ससिरो for ऊममिरो. M केचिदिह वाल एवाहु. for
केचिदिरं तृण एवाहु. M तेषा नते for तेषा.

तुमत्तुआणतूणाः क्त्वः ॥ २९ ॥

क्त्वाप्रत्ययस्य तु अत् आण तूण इति चत्वार आदेशा भवन्ति ।
 तु—दहुं । मोतुं । भोतुं ॥ अत्—भनिअ । रमिअ ॥ तु आण—धेत्तुआण ।
 सोउआण ॥ 'क्त्वास्तुपोस्तु सुणात्' [१.१.४३] इत्यनुत्कारे कृते ।
 धेत्तुआणं । सोउआणं ॥ तूण—धेतूण । सोऊण । काऊण ॥ अनुत्कारे ।
 धेतूणं । सोऊणं । काऊणं ॥ वन्दिता इति तु सिद्धावत्यायं व्लोपे ॥ २९ ॥
 वरइत्तगास्तुनाद्यैः ॥ ३० ॥

वरइत्त इत्यादयः तुनादिप्रत्ययैः सहिताः स्वराधादेशविशेषिणा बहुलं
 निपात्यन्ते ॥ (१) वरइत्तो वरयितृक्ः नूतनवरः । ऋतोऽत्, तो द्वित्वं च ॥
 (२) कणइल्लो (३) वाअडो शुक्रः । कणइल्लो । कणई क्तावाची देव्यः,
 ततो भगयैऽस्त्ययै वा डिल्ल । वाअडो । वाचाटे द्वितीयस्यातोऽत् ॥
 (४) मइल पुत्ती पुण्यवती । मलिनशब्दस्य मइल्लदेशः, तस्मात् पुत्ती ॥
 (५) दुग्घोहो दोग्घोहो (६) दूणो द्विपः । पिण्तेघोहः । दान्यां पिण्-
 नीति । द्विपाने पकारेण सह इत् जड् । दूणो ॥ (७) विरिचरो वारा-
 विरेचनशीलः ॥ (८) नूरली मव्याहः । सूरदस्त्ययै ल्लिः ॥ (९) वेल्लहलो
 कोमलो विलासी च । वल्लभात् ल, आदेशत एव ॥ (१०) सडालं नूपुरम् ।
 शब्दादालोऽस्त्ययै ॥ (११) अल्लिल्लो (१२) फुल्लं वओ

29. M om. तूण-धेतूण । सोऊण । काऊण ॥ अनुत्कारे.
 T निहिता वन्दिता इति for वन्दिता इति. 30. T om. बहुलं.
 Som. from इत्यादय. down to डिल्लः. (1) HD. 7.44. K नूतनवरः
 नवो वरः for नूतनवरः. (2) HD. 2.21. () Sk वाचाट्. (4) From
 मलिन and पोत्त=वक्त्र K मलिनदेशात् मइल्लत् पुत्ती (5) HD. 5.44. M
 ST om. दोग्घोहो. (6) HD 5.44 (7) HD. (विरिचरो) 7.93. MT
 विरिचरो for 'चरो. (8) HD. 8.57. T₂ सुल्ली for सूरली. (9) HD.
 7.96. (10) HD. 8.10. (11) HD. (अल्लिल्लो) 1 13. (12) HD (फुल्लं वओ)
 6.85. S फुल्लं वओ; T फुल्लं वओ for फुल्लं वओ.

(१३) र सा ओ भ्रमरः । एषा क्रमात् अलेः स्वार्ये ङिङ्, लो द्वित्व च ।
 पुष्पं वयः पस्य ल । रसमतीति रसाओ ॥ (१४) ल अ णी ल अ णा (१५)
 क ण ई लतायाम् । लतायाः स्वार्ये ङणी ङणा च । कनतेर्वातोः खिया डई ।
 शोभावहत्वात् ॥ (१६) व हु ज्जा कनीयसी श्वश्रू । वच्चा उक्तेऽर्थे ज्जा । (१७)
 भा ठ ज्जा भ्रातृवधूः । भ्रातुर्जायार्थे ज्जा ॥ (१८) मे हु णि आ मातुलात्मजा
 स्याली च । मैथुनिका । मिथुनादुक्तेऽर्थे इक्कण् डाच्च ॥ (१९) रि मि णो
 रोदनशील । रुदेः गीले ङिमिण. ॥ (२०) पु ण्णा ली (२१) छि च्छ ई
 (२२) अ ड अ णा असती । पुश्रल्या श्रस्य णा । धिक् धिक् छिच्छि ।
 धिग्धिगिति गर्हणा यस्या. सा । अस्त्यर्थे डई । अटेः शीले अणा । अड-
 अणा अटनशीला । (२३) च प्प ल ओ मिध्यावहुभापी । चपलात्क., पस्य
 च द्विरुक्तः पः ॥ (२४) पि व्व जलम् । पिवतेर्द्विर्व ॥ (२५) म घो णो
 मघवा । स्वार्ये ण., अवा इत्यस्य ओकार ॥ (२६) स ड ला सि ओ मयूरः ।
 सडालासिकः नृत्यशीलत्वात् । 'इत्तु सदादौ' [१-२-३४] इत्यनेन सइ ॥
 (२७) वा उ ल्लो प्रलपिता । वाचो डुल्लः ॥ (२८) प ल हि अ ओ मूर्खः ।
 उपलहृदयः । उकारस्य लोप. ॥ (२९) च णि ड क्को कोपः । चण्डात् कोपे
 ङिक्क. ॥ (३०) च णि ड ज्जो पिशुनः कोपश्च । चण्डादुक्तेऽर्थे ङिज्जः ॥
 (३१) कु म्म णो म्लानः । म्लायतेः कुम्मादेशे णः ॥ (३२) अ च्छि ह रु ल्लो
 द्वेप्यः । अक्षणोर्हर, अदर्शनीयत्वात् । अक्षिहरात्स्वार्ये डुल्ल. ॥

(13) HD. (रसाक) 7.2. (14) HD. 7.27. K
 लअणं for लअणी. (15) HD. 2.5. (16) HD. (वहुच्चा?) 7.40.
 KMST बहुच्चा for °ज्जा. (17) HD. 6 103. M बाहुज्जा for
 भाउज्जा (18) HD. 6.148. (19) HD. 7.7. (20) HD. 6.53. (21)
 Sk धिक् धिक्. (22) HD. 1.18. K om. अटनशीला. (23) HD.
 3 20. M चच्चइओ, T छप्पलओ for चप्पलओ M चचलात्क for चपलात्क.
 (24) HD. 6.46. (25) Sk मघवन्. (26) HD. 8.20. (27) HD. 7.56.
 (28) Sk उपलहृदय M पलाहिओ अपहतहृदय. (29) HD. 3.2. (30)
 HD 3.20 K चंङिज्जो पिशुनश्च । चकारात्कोपश्च. (31) HD. 2.40. T
 कुम्हणो for कुम्मणो. (32) HD. 1.41.

(३३) छा इ लो रूपवान् । छायाया ढिल्लोऽस्त्यर्थे । कान्तिमानित्यर्थः ॥
 (३४) कुडुंगो कुंगो कुडुक्को लतागृहम् । कुडादुक्तेऽर्थे डुङ्गः डङ्गः डुकश्च ॥
 (३५) जरण्डो वृद्धः । जरतेरण्डः ॥ (३६) अच्छि वि अच्छी परस्परा-
 कृष्टिः । आकर्षति व्याकर्षतीत्यत्र कृषे स्थाने विअच्छी ॥ (३७) धूमरो
 तुहिनम् । धूमवत् धूमरी । उपमानार्थे री ॥ (३८) सोत्ती
 तरङ्गिणी । स्रोतसोऽस्त्यर्थे डी । तस्य द्वित्वम् ॥ (३९) अहि सि ओ ग्रह-
 शङ्कया रुदितः । अभिसीदतेः उक्तेऽर्थे डिकः ॥ (४०) गावी गौः । गोः
 स्त्रियां ङावी ॥ (४१) उत्थल पत्थल्ला पार्श्वयुगापवृत्तिः । उत्थलप्रस्थला-
 त्पार्श्वद्वयापवृत्त्यर्थे डा, लो द्वित्वं च ॥ (४२) गज्जि लि ओ स्पृष्टेऽङ्गे हासः
 पुलकश्च । अङ्गे स्पृष्टे यो हासो जायते तस्मिन् पुलकार्थे च गर्जतेरिलिअः ॥
 (४३) चित्तलं रम्यम् । चित्तं लातीति ॥ (४४) पाडहुओ प्रतिभूः ।
 प्रतिभुवः स्वार्थे डुकण्, इतोऽत्वं च ॥ (४५) पासणि ओ पासाणि ओ
 साक्षी । साक्षात्पार्श्वे नीयतेऽनेनेति पार्श्वानीयतेर्डिकः ॥ (४६) अवरिज्जं
 अद्वितीयम् । अवरात् भावार्थे डिज्जः ॥ (४७) लाहिल्लो लम्पटः । लामा-
 दुक्तेऽर्थे ढिल्लः ॥ (४८) कडिल्लं गहनं, दौवारिकः, कटिबल्लम्, निर्विव-
 रम्, विपक्षः, आशोश्च । -कटिशब्दाद् गहनादिष्वर्थेषु ढिल्लः ॥

(33) HD. 3.35. (34) HD. 2.31. M S om.
 कुडुंगो down to डुकश्च. (35) HD. 3.40. (36) HD. 1.41.
 K कृषेः स्थाने अच्छिविअच्छी. (37) HD. 5.61. K उपमार्थे for
 उपमानार्थे. (38) HD. 8.44. (39) HD. 1.30. (40) Sk गो. (41)
 HD. 1.122. M पार्श्वानीयते आनीयते चेत्यर्थे for पार्श्वद्वयापवृत्त्यर्थे. (42) HD.
 (गंजोल्लिअं) 2.100. S गंजिलिओ; T गज्जलीओ for गज्जिलिओ. (43) HD.
 3.4. (44) HD. (पाडहुओ). 6.42. KS पाडहुओ; T पालभुओ for पाडहुओ.
 T प्रतिभूमिः for प्रतिभूः. (45) HD. 6.41. T पाडणीओ for पासणिओ. S
 साक्षात्कश्चिन्नीयते for साक्षात्पार्श्वे नीयते. (46) HD. 1.36. T₁ अवरज्जं, T₂
 अवरज्जं. T अवरादभावार्थे सिज्जं for अवरात् भावार्थे डिज्जः. (47) Sk लाम.
 (48) HD. 2.52. T₁ कडिल्ली; T₂ कडिल्लः. S वाहनं for गहनं.

(४९) रू व सि णी रूपवती । रूपादस्यै स्त्रिया सिणी ॥ (५०) कु ड् ग्वि अं
 सुरतम् । कुटुम्बादुक्तेऽर्थे डिक० ॥ (५१) अन्त रि ज्जं रगना कटिसूत्रम् ।
 अन्तरादुक्तेऽर्थे डिज्ज ॥ (५२) अव डु कि अ निपतितं कृपाघवटेषु । अव-
 टादुक्तेऽर्थे डुक्किअः ॥ (५३) बु ड्ढि रो महिपः । मज्जतेरादेगात् बुड्ढात् इर-
 शीलर्थे ॥ (५४) पि पि डि अ यत्किञ्चित्पठितम् । पिडिपिडीत्यनुकरणात् ,
 आदेर्डिकारस्य लृक्, पो द्वित्वं च ॥ (५५) स रि सा हु लो सदृगः । सदृशात्स्वार्थे
 हुलश् ॥ (५६) गु मि लो मूढः । मुहेरादेगाद्गुमेरिलः ॥ (५७) क च्चं कार्यम् ।
 कृजो डच्चः ॥ (५८) घ डि अ घ डा घ डी गोष्ठी । घटिता घटा घटना
 यस्याः सा ॥ (५९) क म णी निश्रेणी ॥ (६०) कि रि कि रि आ कर्णोप-
 कर्णिका कुतुकं च । कर्णोपकर्णं कर्णपरंपराप्राप्त कटुजल्पनं तस्मिन्नर्थे कौतुके
 च किरिकिरीत्यनुकरणात्का ॥ (६१) अ ण्ण इ ओ सर्वत्रार्थे तृप्तः । अर्णवा-
 दुपमानार्थे डिक० ॥ (६२) सा हु ली शाखा । स्वार्थे डुलि० ॥ (६३) जं पे-
 विख र म गि र ओ यद् दृष्टं याचते । यद् दृष्टमित्यर्थे जपेविखरमिति निपाति-
 तात्परो याचनशीले मगिरओ कप्रत्ययान्तः ॥ (६४) ग अ सा उ लो विरक्तः ।
 गतस्वादनुरक्तेऽर्थे डुल्लः ॥

(49) HD. 7.9. (50) HD. (कुडुन्चिअ) 2.41. (51) HD. 1.35. B
 दशना. for रशना. (52) HD. (अवडक्किओ) 1.47. T अवडुक्किअ for अवडु०.
 (53) T पुसिरो for बुड्ढिरो. From बुड्=मज्ज. KST शीले for शीलार्थे. (54)
 HD. 6.50. KT पिडिपिटी०, M पिडिपिटी० S पटिपटी० for पिडिपिडी०.
 (55) HD. 8.9. T सारीसामुलो for सरिसाहुलो. (56) HD. 2.102. T
 गुम्मिलो for गुमिलो. T मुहादेशात् for मुहेरादेशात्. (57) HD. 2.2. (58)
 HD. 2.105. T घसिआ घसा for घडिअघडा. (59) HD. 2.8. (60)
 HD. (कीरिइरिआ) 2.61. KM S om. कर्णोपकर्णं. MT कर्णपरपया प्रयुक्त
 प्रकटनल्पन for कर्ण...कटुजल्पनम्. (61) HD. 1.19. Sk अन्नचित्. (62)
 HD. 8.52. (63) HD 3.44. M यद्दृष्टं तत्तद्याचते for यद्दृष्टं याचते,
 T यावद् द्रष्टव्य प्रेक्षितमित्यर्थे for यद्दृष्टमित्यर्थे. (64) HD. (गयसाउलो)
 2.87 M S om. from विरक्तः down to सिहडहिल्लो. K गतेः स्वादाहु-
 क्तेयं, T हतस्वादुक्तेयं for गतस्वादनुरक्तेऽर्थे.

(६५) सि ह ण्ड हिल्लो वालः । शिखण्डादुक्तेऽर्थे हिल्लः ।
 शिखावानित्यर्थः ॥ (६६) अलवलवसहो धूर्तो दुष्टः पृष्ठवाही
 वलीवर्दः । अलमत्यर्थं वलमस्य वृषभस्येति । बिन्दोर्लुक् ॥ (६७) खुरह-
 खुडी प्रणयकोपः । क्षुरवद्भाति तोदयतीति तुदेरादेशात् खुडात् डी ॥
 (६८) सीउल्ली सीउगं हिमकाले दुर्दिनम् । शीतात् डुल्लिङ्गौ, तस्य
 लोपः ॥ (६९) वरण्डो वरणः प्राकारः । वृजो रण्डः ॥ (७०) तत्ती
 तत्परता । तात्परस्य तात्पर्ये ढती ॥ (७१) हीरणा त्रपा । त्रपार्थे णा
 हीरादेशश्च ॥ (७२) गामरेडो योऽन्तर्मुक्त्वा ग्रामं भुङ्क्ते । ग्रामादुक्तेऽर्थे
 रेडः ॥ (७३) लडहा (७४) वेल्हरी विलासवती । लसतेर्डहा सलोपश्च ।
 वेष्टयन्ते विटा अनयेति वेष्टेः परो री, षो लश्च ॥ (७५) दुम्मइणी कलह-
 परा । दुर्मतेः स्वार्थे स्त्रियां णी ॥ (७६) लज्जालुइणी लज्जावती । लज्जालोः
 स्वार्थे णी ॥ (७७) तण्णाअं आर्द्रम् । तिम्यतेर्डण्णाअं ॥ (७८) चिक्ख-
 अणो असहनः । नञ्पूर्वात्सहतेर्यणः, चिक्खादेशश्च ॥ (७९) वेणिअं
 वचनीयम् । वचेरुक्तेऽर्थे डेणिअः ॥ (८०) सुण्हसिओ निद्रालुः । स्वप्नात्
 शीले सियः, प्रस्य च ण्हः, आदेरत उः । यद्वा सात्ता संस्कृते निद्रा ।
 'स्तावकसास्त्रे' [१.२.१८] इत्युत्वे सति ततः शीलार्थे ढसिअः ॥

(65) HD. (सिंहडल्लो). 8.54. T सिंहसहिल्लो. (66)
 HD. (अलमल) 1.25. M दुर्दान्तः for धूर्तः; T om. धूर्तः.
 B पृष्ठवाही for वाही. T वन्धं for वलं. (67) HD. (खुरडुक्खुडी)
 2.76. T₁ खरखुसी; T₂ खरखुडी for खुरहखुडी. (68) Sk शीत. T₁ सीअल्लं;
 T₂ सीदल्लं for सीउगं. (69) HD. 7.86. T₁ वरीडो; T₂ वरीसो for वराडो.
 (70) HD. 5.20. T₂ तत्तं. (71) HD. 8.67. T सीरणा for हीरणा. M
 हियः स्वार्थे णा for त्रपार्थे णा (72) HD. (गामरोडो) 2.90. BT ग्रामे for
 ग्रामं. (73) HD. 7.17. T₁ रिसभा; T₂ रडभा for लडहा. (74) HD. 7.76.
 (75) HD. 5.47. M दुम्मलणी for दुम्मइणी. (76) Sk. B लज्जालुणी
 for लज्जालुइणी. (77) HD. (तण्णाअं). 5.2. (78) ? (79) HD. 7.75.
 (80) HD. 8.39. T₂ सुम्मडिसो. M om. from यद्वा सात्ता down to
 ढसिअः.

(८१) वपिओ केदार । उप्यन्तेऽत्रेति वपे पिअ ॥ (८२) वन्धोहो
 मेलक । वन्धेडोह ॥ (८३) वारिजो विवाह । वृज इज्जण् । 'अत्रो जिगिति'
 इति वृद्धि ॥ (८४) साउहो (८५) हडहडं अनुराग । स्वादेरुक्तेऽर्थे
 छ । हडत् हडदिति हृदयं स्फुरति यत्रेति । तस्य छक् ॥ (८६)
 माणंसी मायावी मनस्वी च ॥ (८७) कोडिहो कोडिओ पिशुन ।
 कुडेर्वातोरिल्लिकौ, उन ओच्च ॥ (८८) अइण्णो आर्तज्ज । आर्तं जाना-
 तीति ॥ (८९) गज्जोहो । गज्जते परिभवायें देय्याद्धानोडोह ॥ (९०)
 चन्दिणो वन्दी । लार्थे ण ॥ (९१) तसिहो तच्छील । तत्ती तत्परता,
 ततोऽस्त्यर्थे ल, लो द्वित्वम् ॥ (९२) ऊसुम्भिअं रुद्धगलरोदनम् ।
 उत्पूर्वस्य सुम्भतेरुक्तेऽर्थे डिक ॥ (९३) णिउक्को तप्पीक मूक ।
 निर्भुक्त । मस्य छक्, देवादिपाठाद् द्वित्वं च ॥ (९४) वंहलो अपस्मारः ।
 वज्जण उक्तेऽर्थे ल ॥ (९५) ठाणिज्ज गौरवम् । म्यानादुक्तेऽर्थे डिज्ज ॥
 (९६) उवउजो उपकारी । उपकृजो हुज्ज ॥ (९७) एकलो प्रवल ।
 एकदुक्तेऽर्थे ल ॥ (९८) माउसिआ माउच्छा मातृप्वसा । मातु परस्य
 स्वसु सिआच्छी ॥ (९९) महल्लो मुखर । महतो डल्ल ॥ (१००)
 कुच्छिमई गर्भवती । कुक्षेरस्यर्थे मई ॥ (१०१) रिच्छोली ऋक्षालि-
 नक्षत्रमाला, तद्वत् रिच्छोली । ऋनो विन्दु ॥

(81) HD. (वपिणो) 7.85. (82) HD. 6.89. (83) HD. 7.55. BS इज्जाणा for इज्जण्. (84) HD. 7.55. (85) HD. 8.74. M मगत्; T मटत् for हडत्. T, स्फुटति for स्फुरति (86) HD. 6.147. T माणसिणी माणंसी (87) HD. 2.40. T क्तेर्वातो. for कुडेर्वातो.. (88) Sk आर्तज्ज .T आवण्णो आपज्ज . (89) HD (गजिहो) 2 83. T गजालो गुंजालो for गज्जोहो. (90) Sk. T विदिण्णो विदी. (91) HD. 5.3. (92) HD. 1.142. (93) HD. 4 51. (94) ? S वहल्लो, T वहल्लो for वहलो. (95) HD. 4.5 M ठाणेज्ज, T ठाणेज्जा for ठाणिज्ज. (96) HD. 1.108 KS उपपूर्वात्कृजो for उपकृजो. (97) Sk. (98) HD. (मावलिया) 6.131. T माउच्चा for 'च्छा. T सिआच्छी for सिआच्छी. (99) HD. 6.143. M महल्लो for महलो. (100) HD. 2 41. (101) HD. 7.7. T रिच्छोली for रिच्छोली.

(१०२) धोरणी पंक्तिः । धारावत् धोरणी । आत ओ, उपमार्थे
 ङणी च ॥ (१०३) पडमा दूष्यपटम् । पटादस्त्यर्थे मा ॥ (१०४)
 जुअणो युवा । स्वार्थे णः ॥ (१०५) करमरी हठहता स्त्री बन्दी । करेण
 मृद्यमानादाकृष्यते इत्यर्थे करोपपदाद् मृद्नातेर्ङी ॥ (१०६) दड्ढाली दववर्त्म
 दवाग्निसार्गः । दग्धात् डाली ॥ (१०७) कुडङ्गो कुडओ लतागृहम् ।
 कुटीशब्दादुक्तेऽर्थे डङ्गडकौ ॥ (१०८) कारिमं कृत्रिमम् । कृजो डारिमः ॥
 (१०९) जंघालुओ (११०) जघामओ दूतः । जङ्घायाः शीघ्रेऽर्थे लुअ-
 मओ ॥ (१११) बलामोडी बलात्कारः । बलान्मुज्यते यत्रेति ॥ (११२)
 चक्कलं परिवर्तुलम् । चक्कलः ॥ (११३) वाउल्ली पुत्रिका कुमारीक्रिडो-
 चिता सालभञ्जिका । कुमारीर्व्यापारयतीति व्याप्रेर्दुलि ॥ (११४) मत्तवालो
 मत्तः । स्वार्थे वालः ॥ (११५) बहुणिआ ज्येष्ठभ्रातृवधूः । वध्वा उक्तेऽर्थे
 णिआ ॥ (११६) जंभणंभणो स्वैरभाषणः । यद्वा तद्वा भणत्यधिकमिति ।
 आदितृतीयाम्यामनुस्वारः, तलोपश्च ॥ (११७) भाइरो भेज्जलो भेज्जो
 (११८) ओज्जरो भीरुः । भियः शील इत्यर्थे डाइरडेज्जलडेज्जाः, त्रसेरा-
 देशात् ओज्जाच्च रः ॥ (११९) आहडं सीत्कारः । आहरति आदत्ते प्रिय-
 हृदयमिति । आहजो डः ॥ (१२०) काअपिउला कोकिला । काकः
 पितृवत्पोयको यस्य । इत्यर्थे काकपितृशब्दात् ला ॥ (१२१) मुहलं मुखम् ।
 स्वार्थे ल ॥ (१२२) गत्तडी गायिका । गात्रीशब्दात्स्वार्थे डडी ॥

(102) Sk. (103) HD (पडवा) 6.6. M दूष्यपटकुटी, T दूष्या पटकुटी for
 दूष्यपटम् (104) Sk युवन् (105) HD. 2.15. T किरिमरी for करमरी. M
 मृद्यमाना कृष्यते; T मर्द्यमाना कृष्यते for मृद्यमानादाकृष्यते (106) Sk दग्धाली.
 (107) HD. 2.31. T कुडङ्गो for कुडङ्गो. (108) HD. 2.27. (109) HD.
 3.42. (110) HD. 3.42. (111) HD. 6.92. (112) HD. 3.20.
 T₁ चगल, T₂ चम्मल for चक्कलं. (113) HD. 6.92. T वाउळ्ळं. (114)
 HD. 6.122. (115) HD. (बहुण्णी). 7.41. T बहुणीआ for बहुणिआ. (116)
 HD. (जंभणवो) 3.44. (117) HD. 6.107. T भाइरो for भाइरो Tom.
 भेज्जो. (118) HD. (ओज्जलो) 1.154. S वंजोले; T वोजरो for ओज्जरो.
 (119) HD. (आहुड). 1.74. KMS शीत्कृतं for सीत्कारः. (120) HD.
 2 30. T पुत्रवत् for पितृवत् (121) HD. 6.134. (122) HD. 2.82.
 त्रि.प्रा. ८

(१२३) दु द्दो ल णा दुग्धापि या दुह्यते गौरित्यत्रार्थे दुग्धात् दोलणा ॥ (१२४) मा भा इ अभयम् । भियो भादेशान्मापूर्वात् इः ॥ (१२५) तो म रि ओ शस्त्र-
प्रमार्जकः । तोमरादुक्तेऽर्थे डिकः ॥ (१२६) व हु हा डिणी वध्वा उपरि परिणीयते
इति वध्वा उक्तेऽर्थे हाडिणी ॥ (१२७) रु अ रु इ आ उत्कलिका । रुहरुहिका-
शब्दे हकारयोर्लुक् ॥ (१२८) पि उ सि आ पि उ च्छा पितृष्वसा । पितुः
परस्य स्वसु. सिआच्छौ ॥ (१२९) पु फ्फी पितुः परस्य स्वसुः फी च ॥ (१३०)
अ णु सू आ आसनप्रसवा । अनुसूतेरासनप्रसवार्थे डा ॥ (१३१) भ च्चो
भगिनीसुतः । भगिन्याः सुतेऽर्थे च्चः, भादेशश्च ॥ (१३२) ओ ह ल्ली अप-
सृतिः । सृतेर्हल्ली ॥ (१३३) म म्म क्को गर्वः । मर्मणः उक्तेऽर्थे क्कः ॥ (१३४)
म ड प्प रो मधुपरः । उत्तोऽत्, धो डश्च ॥ इत्यादि ॥ कृष्टानुपसर्गघृष्टवाक्य-
विद्वत्वाचस्पतिविष्टरश्रवःप्रचेतःप्रोक्तादीना किवादिप्रत्ययान्ताना च अग्रिचि-
त्सोमसुदित्यादीना सुग्लौ सुम्लौ इत्यादीना च पूर्वविद्वद्भिरप्रयुक्ताना प्रतीतिवैषम्य-
करः प्रयोगो न कर्तव्यः । शब्दान्तरैरेव तदर्थोऽभिधेयः । यथा—कृष्ट. कुशलः ।
वाचस्पतिः गुरुः । विष्टरश्रवाः हरिः । इत्यादि ॥ घृष्टशब्दस्य सोपसर्गस्य
प्रयोग इष्यत एव । मन्दरअडपरिघट्ट, मन्दरतटपरिघट्टम् । तं दिअसणिघट्टाणं
इत्यादि ॥ ३० ॥

अव्ययम् ॥ ३१ ॥

अधिकारोऽयमा पादपरिसमाप्तेः । इतः परं ये वक्ष्यन्ते ते अव्ययसंज्ञका
ज्ञातव्याः ॥ ३१ ॥

(123) HD. (दुद्धोल्णी). 5.46. (124) HD. 6.129. T माहाई for
माभाइ. (125) HD. 5.18. B शस्त्री प्रमार्जकः, T शास्त्रप्रमार्जकः. (126)
HD. 7.50. T बहुभासिणी for बहुहाडिणी. (127) HD. 7.8. (128)
Sk. पितृष्वसा. (129) HD. (पुफ्फा). 6.52. (130) HD. 1.23. T₁ अणे-
पिआ, T₂ अणेडिआ for अणुसूआ. (131) Sk² (132) Sk अपसृतिः. (133)
HD. 6.143. (134) HD. (मडप्फरो) 6.120. S मडुपलो for मडप्फरो.
MT मदस्फुरः for मधुपरः. KM आयैः कविभिः, T पूर्वविद्विः for पूर्ववि-
द्वद्भिः. KMT 'वैषम्यपरः' for 'वैषम्यकरः'. KS तंदिशशं for दिअसं. M
'णिहट्टाण for 'णिघट्टाण. Before Sūtra. 31 Bp K read अथाव्ययानि.
MS अतः परं for इतः परं.

आम अभ्युपगमे ॥ ३२ ॥

आम इत्यव्ययनन्दुर्गमे प्रयोज्यन् । आम बहुल्य वगाली ॥ आम संख्यतेऽपीति केचित् ॥ ३२ ॥

तं वाक्योपन्यासे ॥ ३३ ॥

तं इत्यव्ययं वाक्योपन्यासे प्रयोज्यन् । तं तिरस्तरन्दिमोत्तमं ॥ ३३ ॥

गइ चेअ चिअ च एवार्थे ॥ ३४ ॥

गइ चेअ चिअ च इत्येते अवधारणार्थे प्रयोज्याः । गइजो गइ । गइति एव ॥ जं चेअ सुउल्लं लोअणं अनुअन् तं चिअ कान्तिगीणं । यदेव सुउल्लं लोअणाननुअन् तदेव कान्तिगीणान् ॥ दैवादिपाठाद् द्वित्वम् । ते चिअ अण्णा ते चिअ सुउरिस्ता । त एव अन्तरा एव सुउरयाः ॥ सोअ वअरुवेण । स एव वयोरुणे ॥ सो अ सीले । स एव सीले ॥ ३४ ॥

हद्धि निर्वेदे ॥ ३५ ॥

हद्धि इति निर्वेदे प्रयोज्यन् । हाधिक्षाब्दवत् हद्धि । हद्धि हो धावह । हा धिक् हो धावत ॥ ३५ ॥

दर अर्वेऽत्ये वा ॥ ३६ ॥

दर इत्यव्ययनर्गार्थे ईर्गर्थे वा प्रयोज्यन् । दरविजित्तं अर्वनीगद्वा विजित्तम् ॥ ३६ ॥

किणो प्रश्ने ॥ ३७ ॥

किणो इत्यव्ययं प्रश्ने वा प्रयोज्यन् । किणो ध्रुवसि, किं ध्रुवसि, किं ध्रुवोपि ॥ ३७ ॥

32. KMS लन्दुर्गमे वान for the Sūtra. K लन्दुर्गमेऽपि for पान्ते. KMS प्रयोज्यन् for प्रयोज्यन् here and elsewhere. 33. B दिवस्तरन्दिमोत्तमं for तिरस्तरन्दिमोत्तमं. 35. KM निर्वेदे हद्धि इति for हद्धि इति निर्वेदे. B जो धावह for हो धावह. 37. Before किणो in Com. MS read वेत्तुवते. MS om. लब्धम्.

मिव पिव विव विज व न्व इवार्ये ॥ ३८ ॥

निः निः विः विः व क इति षडेते द्वार्ये व प्रयोक्त्याः । क्कलं
निः । क्कलं निः । हंनो विः । जीवो विः । लकल्ल व तामिलसी-
कल्ल, उक्कल्ले तामिलसीकल्ल । साकरो क गहिरो, सागर इव
गनीरः । साकरो क खारो, सागर इव वारः ॥ एते पाठ्यल्लकार इव,
नीयेल्लकारे ॥ ३८ ॥

किं इ हि किंलये ॥ ३९ ॥

किं इ हिं इति त्रयः क्लिष्टे वा प्रयोज्यः । क्लृप्तिं किं क्लृप्त-
हिंसो । तत्तु इ पिञ्जल्लो । बहिता हिं वेगे ॥ प्ले । एवं क्लि
तेन निगिन्तु नगिन् ॥ ३९ ॥

अमृतो आश्वर्ये ॥ ४० ॥

आश्चर्ये बन्धो इति प्रयेज्यत् । बन्धो देवस्तु गङ्गे । बन्धो गङ्गा
परिमितः ॥ ४० ॥

अव्भो पश्चात्तापहृत्तनादुःखमंभाषणापराधानन्दादृग्देविस्मय-
विषादनये ॥ ४१ ॥

अन्तो इति गन्तानादिषु प्रयोजन् । पश्चाच्चाये-अन्तो तह तेग
जसा अहं नह कल्ल सहेति ॥ सुवनायन्-अन्तो दुक्खज्जल्ल ।
अन्तो अहो ॥ दुःखे-अन्तो वल्ल हिज्जं ॥ संनग्गे-अन्तो
किनिं ॥ अपराधे-अन्तो हसि हिज्जं तह वि वेसा नमि
दुग्गे ॥ आनन्दे-अन्तो सुग्हाज्जिनिं ॥ आदरे-अन्तो नह सल्लं
जीविं ॥ खेदे-अन्तो प जगानि विदं ॥ विरुद्धे-अन्तो कि पि रहसं
सुगतिं दुत्त जगद्धिअ, किन्नि रहसं जमति दूर्गा जत्तान्निज्जाः ॥
विगडे-अन्तो ज्ञप्पेति विं दुल्लं व्वेत्ति देति रण्णजं, नश्यन्ति
धृतिं दुल्लं व्वेत्ति व्वति रण्णज्ज् ॥ मडे-अन्तो गल्लहि तुने
णवरज्जना न करिह, अन्तो गदितास्ति व्वया नैव ख्येन मा न
खेवने ॥ ४५ ॥

38. KMST om. *वाचते* = *गच्छते*. 40. KMS *अन्ते* for *अन्ते* in the Sūtra and Com. 41. KMS *अन्ते*; T *अन्ते* for *अन्ते* in the Sūtra and Com.

हुं पृच्छादाननिवारणे ॥ ४२ ॥

हुं इति पृच्छादिषु प्रयोज्यम् । पृच्छा याम्—हुं साहसु सन्भाव ॥
दाने—हुं गेण्ह अप्पणो विअ ॥ निवारणे—हुं णिल्लज्ज समोसर ॥ ४२ ॥

वणे निश्चयानुकम्प्यविकल्पे ॥ ४३ ॥

वणे इति निश्चयादौ प्रयोज्यम् । निश्चये—वणे देमि, निश्चयं ददामि ॥
विकल्पे—वणे होइ ण होइ, भवति वा न भवति ॥ अनुकम्प्ये—होइ दासो
वणे ण मुच्चइ, भवति दासोऽनुकम्प्यो न मुच्यते ॥ ४३ ॥

संभावने अइ च ॥ ४४ ॥

अइ इति, चकारात् वणे इति च, संभावने प्रयोज्यम् । अइ दिअर
किं ण पेच्छसि । गत्थि वणे जं ण देइ विहिपरिणामो ॥ ४४ ॥

आनन्तर्ये णवरिअ ॥ ४५ ॥

णवरिअ इत्यानन्तर्ये प्रयोज्यम् । णवरिअ से रहुवङ्गो, अनन्तरमस्य
रघुपतेः ॥ ४५ ॥

केवले णवर ॥ ४६ ॥

केवलेऽर्थे णवर इति प्रयोज्यम् । णवर पिआइं चिअ णिव्वडन्ति,
केवलं प्रियाण्येव निष्पतन्ति पृथग्भवन्ति ॥ केचित्तु 'केवलानन्तर्ययोर्णवर-
णवरिअ' इत्येकमेव सूत्रमाहुः । तन्मते उभावप्युभयार्थौ ॥ ४६ ॥

भन्द ग्रहणार्थे ॥ ४७ ॥

भन्द इति ग्रहणार्थे प्रयोज्यम् । भन्द ओलोएसु मं । गृहाणेत्यर्थः ॥ ४७ ॥
भन्दि विकल्पविषादसत्यनिश्चयपश्चात्तापेषु च ॥ ४८ ॥

भन्दि इति विकल्पादिषु ग्रहणार्थे च प्रयोज्यम् । विकल्पे—भन्दि
मोज्ज एत्ताहे, भवेदिदानीम् ॥ विषादे—भन्दि चरणे तओ संमाणिओ,
चरणौ ततः संमानितौ ॥ सत्ये—भन्दि तुह भणिमो ॥ निश्चये—सासिज्जइ
भन्दि तुह कज्जे ॥ पश्चात्तापे—भन्दि सहेहि धरणि ॥ ग्रहणार्थे—भन्दि
आलोएसु मं ॥ ४८ ॥

संभाषणरतिकलहे रे अरे ॥ ४९ ॥

संभाषणरतिकलहयोर्ययासंख्यं रे अरे इत्येतौ प्रयोज्यौ । संभाषणे—
रे रे हिअअ मडअसरिसा ॥ रतिकलहे—अरे बहुवल्लह मए समं मा करेसु
उवहासं ॥ ४९ ॥

हरे क्षेपे च ॥ ५० ॥

क्षेपे चकारासंभाषणरतिकलहयोर्ययासंख्यं हरे इति प्रयोज्यम् ।
क्षेपे—हरे णिल्लज्ज ॥ संभाषणे—हरे पुरिसा ॥ रतिकलहे—हरे
बहुवल्लह ॥ ५० ॥

धू कुत्सायाम् ॥ ५१ ॥

कुत्सायां धू इति प्रयोज्यम् । धू णिल्लज्जो लोओ ॥ ५१ ॥

ऊ गर्हाविस्मयसूचनाक्षेपे ॥ ५२ ॥

गर्हादिषु ऊ इति प्रयोज्यम् । गर्हायाम्—ऊ णिल्लज्ज । विस्मये—
ऊ कहं मुणिआ अहं ॥ सूचने—ऊ केण ण विण्णाअं ॥ प्रक्रान्तवाक्यस्य
विपर्यासशङ्कया विनिवर्तनलक्षण आक्षेप । तत्र—ऊ किं मए मणिअं ॥ ५२ ॥

पुणरुत्तं कृतकरणे ॥ ५३ ॥

पुणरुत्तं इति कृतकरणे प्रयोज्यम् । अइ सुव्वइ पंसुलि णीसहेहिं
अङ्गेहिं पुणरुत्तं, अयि त्वपिपि पासुले नि सहेरुत्तै. कृतकरणम् ॥ ५३ ॥

हु खु निश्चयविस्मयवितर्के ॥ ५४ ॥

हु खु इत्येतौ निश्चयादिवु प्रयोज्यौ । निश्चये—तं पि हु अल्लिणसिरं,
तं खु सिरीएँ रहस्सं ॥ विस्मये—को खु एसो सहाससिरो ॥ वितर्के ऊहः
संशयो वा । ऊहे—न हु नवरसगहिआ एअं खु हसइ ॥ संशये—जलवरो
खु घूमो खु ॥ संभावनेचेष्यते—तरिउं णहु णवर इमं । एअं खु तुमं
हसइ ॥ बहुलाधिकारादनुत्तरात्परो हु न प्रयोक्तव्य ॥ ५४ ॥

णवि वैपरीत्यै ॥ ५५ ॥

णवि इति वैपरीत्ये प्रयोज्यम् । णवि लौअणो ॥ ५५ ॥

वेव्वे विषादभयवारणे ॥ ५६ ॥

वेव्वे इति विषादादौ प्रयोज्यम् । वि पा दे—उल्लाविरीइ वेव्वेत्ति तीएँ भणिअं ण विम्हरिमो । किमुल्लापयन्त्या उत खिद्यमानया त्वया वेव्वे इति भणितं न विस्मरामः ॥ भये—वेव्वे पलाइदं तेण ॥ वारणे—उल्लाविरीइ वि तुमं वेव्वे त्ति मयच्छि किं णेअं ॥ उल्लाविरीइ इति स्वप्नायातम् ॥ ५६ ॥

आमन्त्रणे वेव्वे च ॥ ५७ ॥

वेव्वे इति चामन्त्रणे प्रयोज्यम् । वेव्वे गोले । वेव्वे मुरन्दले वहसि पाणिअं ॥ ५७ ॥

चा सख्या मामि हला हले ॥ ५८ ॥

आमन्त्रण इति वर्तते । सख्या आमन्त्रणेऽर्थे मामि हला हले इति प्रयोज्याः । मामि सरिसक्खराण वि । पणवह माणस्स हला । हला सउन्दले । हले हआसे ॥ पक्षे । सहि एरिस च्चिअ गई ॥ ५८ ॥

दे संमुखीकरणे च ॥ ५९ ॥

संमुखीकरणे सख्या आमन्त्रणे च दे इति प्रयोज्यम् । दे पसिअ णिअत्तसु सुन्दरि, यावत्प्रसीद निवर्तस्व सुन्दरि । दे सहि ॥ ५९ ॥

ओ पश्चात्तापसूचने ॥ ६० ॥

पश्चात्तापे सूचनाया च ओ इति प्रयोज्यम् । पश्चात्तापे—ओ पच्चाअन्तिआए ॥ सूचनायाम्—ओ अविणयतत्तिल्लो ॥ परिकल्पार्थे उतादेशेन ओकारेणैव सिद्धम् । ओ विरएमि णहअले ॥ ६० ॥

55. M भाअणो for लौअणो. 56. B वेव्वे; M वेव्वे for वेव्वे in the Sūtra and Com. M om. उल्लाविरीइ इति स्वप्नायातम्. 57. T आमन्त्रणेषु in the Sūtra. B वेव्वे; T वव्वे for वेव्वे. BT वेव्वे मुकुरं रेहसि पाणी क्कीवा (?) 58. BT सरिसक्खराणि; M सहि सक्खराण वि for सरिसक्खराण वि. BT माणं सहला for माणस्स हला. 59. M आमन्त्रणकरणे for मन्त्रणे. BT णिवत्तइ. T om. दे सहि. 60. M विकल्पार्थे for परिकल्पार्थे.

अण णाईं नजर्ये ॥ ६१ ॥

नजर्ये अण णाईं इत्येतौ प्रयोज्यौ । अणचिन्तिअ मुणन्ति, अचि-
न्तितं जानन्ति । णाईं करोमि रोसं, न करोमि रोपम् ॥ ६१ ॥

निश्चयनिर्धारणे वले ॥ ६२ ॥

निश्चये निर्धारणे च वले इति प्रयोज्यम् । निश्चये—वले सीहो, सिंह
एवायम् ॥ निर्धारणे—वले पुरिसो धणंजओ खत्तिआणं, पुरुषो धनंजय एव
क्षत्रियाणाम् ॥ ६२ ॥

मणे विमर्शे ॥ ६३ ॥

विमर्शे मणे इति प्रयोक्तव्यम् । मणे सूरौ, किंस्वित्सूर्यः अन्ये मन्ये
इत्यर्थमपीच्छन्ति ॥ ६३ ॥

माइं मार्ये ॥ ६४ ॥

माइ इति मार्ये प्रयोक्तव्यम् । माइं काहीअ रोसं, मा कार्षीद् रोषम् ॥ ६४ ॥

अलाहि निवारणे ॥ ६५ ॥

अलाहीति निवारणे प्रयोज्यम् । अलाहि विसाएण, अलं विषादेन ॥ ६५ ॥

लक्षणे जेण तेण ॥ ६६ ॥

लक्षणे जेण तेण इत्येतौ प्रयोज्यौ । भमररुअं जेण कमलवणं ।
भमररुअं तेण कमलवणं ॥ ६६ ॥

त्वोदवापोताः ॥ ६७ ॥

अव अप इत्येतावुपसर्गौ उत इति विकल्पार्थो निपातश्च ओ इति तु
प्रयोक्तव्याः । ओआरो अवतारः अपकारो वा । ओ विरएमि णहत्यले, उत
विरचयामि नभस्यले । पक्षे अवआरो इत्यादि ॥ ६७ ॥

63. BT इत्थमपीच्छन्त्यन्ये for अन्ये मन्ये इत्यर्थमपीच्छन्ति. 64. B
माइ, T माउ for माइ in the Sūtra and Com. 65. KM अलाहि किं
चाइएण लोहेण, अल किं वाचिकेन लोभेन for अलाहि विसाएण, अलं विषादेन. 67.
T अवकारः for अवतारः. KMT णहअले for णहत्यले.

उ ओ उपेः ॥ ६८ ॥

उप इत्युपसर्गः उ ओ इति द्विधा प्रयोक्तव्यः । उआरो ओआरो

उपकारः ॥ ६८ ॥

प्रत्येकमः पाडिएकं पाडिकं ॥ ६९ ॥

प्रत्येकमित्यस्यार्थे पाडिएकं पाडिकं इति तु प्रयोक्तव्यम् । पाडिएकं ।

पाडिकं ॥ पक्षे पच्चेअं ॥ ६९ ॥

स्वयमोऽर्थे अप्पणा ॥ ७० ॥

स्वयमित्यस्यार्थे अप्पणा इति तु प्रयोक्तव्यम् । विसअं विअसन्ति

अप्पणा कमलवणा ॥ पक्षे । सअं चिअ मुणसि करणिज्जं, स्वयमेव जानासि
करणीयम् ॥ ७० ॥

एकसरिअं झटिति संप्रति ॥ ७१ ॥

झटित्यर्थे संप्रत्यर्थे च एकसरिअं इति तु प्रयोज्यम् । एकसरिअं

झटिति संप्रति वा ॥ पक्षे । झत्ति । संपइ ॥ ७१ ॥

इहरा इतरथा ॥ ७२ ॥

इहरा इति इतरथार्थे प्रयोज्यम् । इहरा नीसामन्नेहिं । पक्षे । इअरहा ॥

॥ ७२ ॥

मुधा मोरउल्ला ॥ ७३ ॥

मुधार्थे मोरउल्ला इति तु प्रयोज्यम् । मोरउल्ला ॥ पक्षे मुहा ॥ ७३ ॥

अयि ऐ ॥ ७४ ॥

अयि इत्यर्थे ऐ इति तु प्रयोज्यम् । ऐ बीहेइ । ऐ उम्मत्तिए ॥ अत

एव वचनादैकारस्यापि प्राकृते प्रयोगः ॥ ७४ ॥

69. पाडिएकं for पाडिकं in the Sūtra and Com. 70. M स्वयं अप्पणो;
T स्वयमप्पणा for the Sūtra. 72. BT णिसामत्तेहिं for नीसामन्नेहिं.
74. K बीहेमि for बीहेइ.

उअ पश्य ॥ ७५ ॥

पश्य इत्यर्थे उअ इति प्रयोज्यम् । उअ णिच्चलणिष्फन्दा । पक्षे
ओअच्छादयः पश्येन इत्यर्थे ॥ उवह इति च दृश्यते । उवह गोढुनज्झग्नि ॥ ७५ ॥

इजेराः पादपूरणे ॥ ७६ ॥

इ जे र इत्येते पादपूरणे प्रयोज्याः । णअणा इ । अच्छी इ । अण्णेक्क
इ । ख्वं तु जे गच्चमइ । कलमगोवी र ॥ अहो हंहो हा नाम हे इत्यादयः
संस्कृतसमन्वेन सिद्धाः ॥ ७६ ॥

प्याद्याः ॥ ७७ ॥

प्यादयो नियतार्थवृत्तयः प्राकृते प्रयोज्याः । पि अपीत्यर्थे ॥ ७७ ॥

इति श्रीमदर्हणन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीमन्त्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

द्वितीयाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

—

77. MT व्याद्याः for प्याद्याः in the Sūtra. M वि अपीत्यर्थे;
T वि अप्यर्थे for पि अपीत्यर्थे. Colophon, BKM om. from 'मदर्ह
down to श्रीमत्. MT द्वितीयस्याध्यायस्य for द्वितीयाध्यायस्य.

—

द्वितीयः पादः ॥

वीप्सार्थात्तदचि सुपो मस्तु ॥ १ ॥

वीप्सार्थात्पदात्परस्य सुपः स्याने तदचि तस्य वीप्सार्थस्य संवन्धिन्यचि परे मो वा भवति । एकैकम् एकमेकं । एकैकेन एकमेकेण । अङ्गे अङ्गे अङ्ग-मङ्गम् ॥ पक्षे । एकैकं इत्यादि ॥ १ ॥

अमः ॥ २ ॥

सुप इत्यनुवर्तते । नाम्नः परस्य सुपः संवन्धिनोऽमः द्वितीयैकवचनस्य स्याने मकारो भवति । वच्छं । मालं । गिरिं । गोरिं । गामणिं । तरुं । वहुं ॥ २ ॥

श्लुग्जशसोः ॥ ३ ॥

नाम्नः परयोर्जस् शस् इत्येतयोर्लृग्भवति । शित्वात्पूर्वस्याचो दीर्घः । वच्छा । माला । गिरी । गोरी । गामणी । तरु । वहू चिद्वन्ति पेच्छ वा ॥ ३ ॥

णशामः ॥ ४ ॥

नाम्नः परस्य षष्ठीवहुवचनस्य आमः णश् इत्यादेशो भवति । शित्वा-त्पूर्वस्य दीर्घः । वच्छाण । वणाण । मालाण । गङ्गाण । गिरीण । दहीण । बुद्धीण । गामणीण । सुधीण । गोरीण । तरुण । मूहूण । वहूण ॥ 'क्वासु-पोस्तु सुणात्' [१.१.४३] इति वानुखारे वच्छाणं गिरीणं इत्यादि ॥४॥

1. M om. वा. KS भवति तु for वा भवति. KM om. एकैकेन. B अग्रे अग्रे अगममगमि for अङ्गे अङ्गे अङ्गमङ्गम्. S पक्षे एकमेक इत्यादि for पक्षे एकैकं इत्यादि. 2. K गामणिं for गामणि. After वहुं K adds पेच्छ वा; S adds पेच्छ. 3. T om. श्लक्. in the Sūtra. 4. MS ण for णश् in the Sūtra and Com. S om. आमः. M om. वहूण. KMS om. मालाण गङ्गाण; T om. मालाण. KM om. सुधीण; S बुद्धीण for सुधीण. After वच्छाणं KS add घणाणं गङ्गाणं.

हिं हिं हि मिसः ॥ ५ ॥

नात्र. परस्य मिसः सविन्दुः सानुनासिकः केवलश्च हिर्भवति । वच्चेहिं वच्चेहिं वच्चेहि । धणेहिं धणेहिं वणेहि । मालाहिं मालाहिं माळाहि । गिरीहिं गिरीहिं गिरीहि । वुद्धीहिं वुद्धीहिं वुद्धीहि । दहीहिं दहीहिं दहीहि । गामणीहिं गामणीहिं गामणीहि । गोरीहिं गोरीहिं गोरीहि । तरुहिं तरुहिं तरुहि । घेणूहिं घेणूहिं घेणूहि । बहूहिं बहूहिं बहूहि । महुहिं महुहिं महुहि । इत्यादि ॥ ५ ॥

हितोत्तोदोदु डसिम् ॥ ६ ॥

नात्र. परो वसिन् पञ्चमीविभक्तिः हितो, द्विरुक्तो, दो, दु इति चतुर आदेशानापद्यते । वच्चाहितो 'मित्यस्त्युपि' [२.२.२१] इत्येते वच्चेहितो । वच्छत्तो । वच्छादो । वच्छादु । वृक्षात् वृक्षेभ्यो ञ ॥ दहीहितो दहितो । दहीदो । दहीदु ॥ गोरीहितो । गोरित्तो । गोरीदो । गोरीदु ॥ तरुहितो । तरुत्तो । तरुदो । तरुदु ॥ महुहितो । महुत्तो । महुदो । महुदु ॥ घेणूहितो । घेणुत्तो । घेणूदो । घेणूदु ॥ दो दु इत्यत्र दकारो भाषान्तरार्थः । तेन शौरसेनीमागधो.—मलअकेदुदो मलअकेदुदु मलयकेतोः । पैशाच्यां 'तल्लदो' (३.२.४६) इति तत्कारार्थम् । गिरीतो ॥ एवं वनमालागिरि-बुद्धिग्रामणीतल्लवधूप्रभृतयः ॥ ६ ॥

सुंतो भ्यसः ॥ ७ ॥

पञ्चमीबहुवचनस्य सुंतो इत्यदेशो भवति । वच्चासुंतो वच्चेसुंतो । घणासुंतो घणेसुंतो । मालासुंतो । गिरीसुंतो । दहीसुंतो । वुद्धीसुंतो । गाम-णीसुंतो । इत्यादि ॥ ७ ॥

5. KS सानुत्वारः; M अनुत्वारः for सविन्दुः. KM use the sign for anunāsika here only, M om. वेणूहिं down to इत्यादि. 6. KMST भ्यस्येते for मित्यस्त्युपि इत्येते. KMT वच्चाजो वच्चाड 2nd similraly for other words. for वच्चाजो वच्चाड. T भाषान्तरार्थ for 'रार्थ'. T om. from पैशाच्यां down to प्रदुतयः. 7. KMT om. मालासुंतो. After गामणीसुंतो KM add गोरासुंतो तरुसुंतो महुसुंतो बहूसुंतो K वच्चाडु for वच्चाड. K घणाडु for वणाड. K om. गोरीसो गोरित्तो गोरीड गोरीहितो गोरीहि.

दिदोत्तोदु डसौ ॥ ८ ॥

पञ्चम्यादेशेषु दो तो दु इत्येषु डसि पञ्चम्येकवचने च परे पूर्वस्याचो दीर्घो भवति । वच्छाओ वच्छत्तो ॥ ' संयोगे ' (१.२.४०) इति दीर्घेऽपि ह्रस्वः, तथापि तद्ग्रहणं भ्यसि एत्वबाधनार्थम् ॥ डसिनैव सिद्धे दोदु-ग्रहणमप्येत्वापवादयैव ॥ वच्छाउ वच्छाहितो वच्छाहि ॥ घणाओ घणत्तो घणाउ घणाहितो घगाहि ॥ गिरीओ गिरित्तो गिरीउ गिरीहितो गिरीहि ॥ गोरीओ गोरित्तो गोरीउ गोरीहि ॥ दहीओ दहित्तो दहीउ दहीहितो दहीहि ॥ बुद्धीओ बुद्धित्तो बुद्धीउ बुद्धीहितो बुद्धीहि ॥ गामणीओ गामणित्तो गामणीउ गामणीहितो गामणीहि ॥ तरुओ तरुत्तो तरुउ तरुहितो तरुहि ॥ महुओ महुत्तो महुउ महुहितो महुहि ॥ घेणूओ घेणुत्तो घेणूउ घेणूहितो घेणूहि ॥ वहुओ वहुत्तो वहुउ वहुहितो वहुहि ॥ ८ ॥

सोर्लुक् ॥ ९ ॥

नाम्नः परस्य सोः प्रथमैकवचनस्य लुग्भवति । हे देव । हे गङ्गे । हे गोरि । हे लच्छि । हे गामणि । हे बहु ॥ ९ ॥

डसोऽस्त्रियां सर् ॥ १० ॥

डसः पष्ठ्येकवचनस्य स इत्यादेशो भवति, अस्त्रिया स्त्रीलिङ्गे न भवति । रिच्वाद् द्वित्वम् । वच्छस्स । घणस्स । गिरिस्स । दहिस्स । गामणिस्स । तरुस्स । महुस्स ॥ अस्त्रियामिति किम् । गङ्गाए । गोरीए । घेणूए । वहुए ॥ १० ॥

डेर्मिर् ॥ ११ ॥

नाम्नः परस्य सप्तम्येकवचनस्यास्त्रिया मिर् इत्यादेशो भवति । रिच्वाद् द्वित्वम् । वच्छम्मि । घणम्मि । गिरिम्मि । दहिम्मि । तरुम्मि । महुम्मि ॥ अस्त्रियामित्येव । मालाए । बुद्धीए । घेणूए । वहुए ॥ ११ ॥

9. KS हे गङ्गा for हे गङ्गे. S अहो लच्छि for हे लच्छि. 10. M रस्, S सर् for सर् in the Sūtra. Before डसः in Com. KM read नाम्नः परस्य. M om. घणस्स गिरिस्स. MS- om. गोरीए and वहुए. T om. from Sūtra. 11 down to the and fo Com. on Sūtra 22. 11. S डेर्मिर् for the Sūtra. MS वणम्मि for घणम्मि. MS om. वहुए.

अतो ङो विसर्गः ॥ १२ ॥

अकारान्तात्परो विसर्गः ङिदोकारो भवति । सर्वतः सञ्जओ । पुरतः
पुरओ । अग्रतः अगओ ॥ एवं सिद्धावस्थापेक्षया । भवत. भवओ । भवन्तः
भवन्तो । सन्तः सन्तो । कुतः कुओ ॥ १२ ॥

सोः ॥ १३ ॥

अत इत्यनुवर्तते । अतः परस्य सोः स्थाने ङो भवति । वञ्छो ।
देवो ॥ १३ ॥

वैतत्तदः ॥ १४ ॥

अदन्ताभ्यामेतत्तद्भ्या परस्य सोः ङो वा भवति । एसो एस ।
सो स ॥ १४ ॥

ङसेः श्लुक् ॥ १५ ॥

वेत्यनुवर्तते । अतः परस्य ङसे. श्लुग्वा भवति । शित्वात्पूर्वस्य दीर्घः ।
वञ्छा । धणा ॥ पक्षे । वञ्छाहितो वञ्छन्तो वञ्छाओ वञ्छाउ वञ्छाहि ॥ १५ ॥
डेडे ॥ १६ ॥

अतः परस्य सप्तम्येकवचनस्य ङिदेत्वं वा भवति । वञ्छे । धणे ॥ पक्षे ।
वञ्छम्मि । धणम्मि ॥ १६ ॥

ङसिसो हि ॥ १७ ॥

अतः परस्य ङसिसः पञ्चम्या हि इति वा भवति । वञ्छाहि । धणाहि ।
भ्यासि एत्वे । वञ्छेहि । धणेहि ॥ पक्षे हितोत्तोदोदु इत्येते च ॥ १७ ॥

टो डेणल् ॥ १८ ॥

अतः परस्य टावचनस्य ङित् एण इत्यादेशो भवति । लिट्त्वान्नित्यम् ॥
वञ्छेण । धणेण ॥ अनुस्वारे । वञ्छेणं । धणेणं ॥ १८ ॥

12. M अकारात्परो for अकारान्तात्परो. After अगओ M adds मार्गतः
मगओ. 15. M om. वञ्छाहि. 16. KMS ङिवचनस्य for सप्तम्येकवचनस्य.
M ङित्व for ङिदेत्वं. 18. KS लिट्त्वान्न विकल्पः for लिट्त्वान्नित्यम्.

दिर्वा भ्यसि ॥ १९ ॥

अत इति पञ्चम्यन्तस्य षष्ठ्यन्तविभक्तिविपरिणामः । अतो भ्यसादेशे सति दिः दीर्घो वा भवति । वच्छाहितो वच्छेहितो । वच्छासुतो वच्छेसुतो । वच्छाहि वच्छेहि ॥ तोदोदुषु दीर्घ एव ॥ १९ ॥

शस्येत् ॥ २० ॥

अतः शसि परे एद्वा भवति । वच्छे वच्छा पेच्छ ॥ २० ॥

भिस्म्यस्सुपि ॥ २१ ॥

भिस् भ्यस् सुप् इत्येतेषु परेष्वत एवं भवति । पृथग्योगान्नित्यम् ॥ भिसि । वच्छेहि ॥ भ्यसि । वच्छेहितो वच्छेसुतो । वच्छेहि ॥ तोदोदुषु दीर्घ एव ॥ सुपि । वच्छेसु ॥ २१ ॥

इदुतोर्दिः ॥ २२ ॥

भिस्म्यस्सुपि परे इदुतोः दिः दीर्घो भवति । भिसि । गिरीहिं गिरीहि ॥ एवं बुद्धीहिं । तरुहिं । घेणूहिं । मूहिं ॥ भ्यसि । गिरीहितो । गिरीसुतो । गिरीओ । गिरीउ ॥ एवं बुद्धीओ । गामणीओ । तरुओ । मूओ आअं ॥ सुपि । गिरीसु । दहीसु । गामणीसु । तरुसु ठिअं ॥ क्वचिन्न भवति । दिअभूमिसु दाणजलद्विआइं, द्विजभूमिषु दानजलद्रिंतानि ॥ इदुतोरिति किम् । वच्छेहि । वच्छेसुतो । वच्छेसु ॥ २२ ॥

चतुरो वा ॥ २३ ॥

चतुःशब्दस्य उदन्तस्य भिस्म्यस्सुपि परे दीर्घो वा भवति । चउहि चउहि । चउहितो चउहितो । चउसु चउसु ॥ २३ ॥

19. KS भ्यसादेशे परे for भ्यसादेशे सति. 20. MS om. पेच्छ. 21. योगविभागान्नित्यं for पृथग्योगान्नित्यम्. K पक्षे दीर्घोपि, M पक्षे दीर्घः for तोदोदुषु दीर्घ एव. 22. KS *सुपि च परे for *सुपि परे. M इत्येतेषु परेषु for परे. After बुद्धीओ KS add दहीओ. After गिरीसु KS add बुद्धीसु. K दाणजलोद्विआइं; S दोण° for दाणजलद्विआइं.

पुंसो जसो डउडओ ॥ २४ ॥

इदुत इत्यस्य पञ्चम्यन्तपरिणाम । पुंलिङ्गादिदुतः परस्य जस अउ
अओ इत्येतौ डितौ वा भवतः । अगाउ अगाओ । वाअउ वाअओ ॥ पक्षे ।
अगी अगिणो । वाऊ वाउणो ॥ पुंसोति किम् । बुद्धीइ । दहीइ ॥ इदुत
इत्येव । वच्छा ॥ २४ ॥

उवो उतः ॥ २५ ॥

पुंस इति वर्तते, जस इति च । पुंलिङ्गादुतः परस्य जसः डित
अवो इति वा भवति । वाअवो ॥ पक्षे । वाअओ वाऊ वाउणो ॥ उत इति
किम् । वच्छा ॥ पुंस इति किम् । घेणूउ । वहुउ ॥ २५ ॥

णो शसश्च ॥ २६ ॥

योगविभागादिदुतौ गृह्येते । इदुत परस्य जस जसश्च णो इत्या-
देशो भवति । गिरिणो तरुणो चिद्वन्ति पेच्छ वा ॥ पक्षे । गिरी । तरू ॥
पुंस इत्येव । बुद्धी । घेणू । दहीइ । महुइ ॥ २६ ॥

नृनपि डसिडसोः ॥ २७ ॥

पुंलिङ्गे नपुंसकलिङ्गे च वर्तमानादिदुत परयोर्डसिडसोर्गो इत्यादेशो
वा भवति । गिरिणो तरुणो आगओ विआरो वा ॥ पक्षे डसि-गिरीओ ।
तरूओ । दहीओ । महुओ ॥ डस-गिरिस्स । तरुस्स । दहिस्स । महुस्स ॥
नृनपीति किम् । बुद्धीए । घेणूए ॥ डसिडसोरिति किम् । रिद्धो । समिद्धी ।
दिद्धं ॥ इदुत इत्येव । कमले । कमलस्स ॥ २७ ॥

टो णा ॥ २८ ॥

पुंनपुंसके वर्तमानादिदुत परस्य टावचनस्य णा भवति । गिरिणा ।
दहिणा । नामणिणा । तरुणा । महुणा । खलुणा ॥ नृनपीत्येव । बुद्धीर ।
घेणूए ॥ इदुत इत्येव । कमलेण ॥ २८ ॥

24. K इत उत for इदुतः K om. वाअउ वाअओ. KS
बुद्धीओ घेणूओ for बुद्धीइ घेणूइ. M om. इदुत इत्येव । वच्छा. 25 M om
the Sūtra and Com. T पुस इति किं । घेणू । महुइ for घेणूउ वहुउ.
26. T इनौ for इदुतौ. KMS परिगृह्येने for गृह्येने. 27. KMS बुद्धीअ
घेणूअ for बुद्धीए घेणूए. 28 M om the Sūtra and Com T om.
the Sūtra. T पुंलिङ्गे नपुंसकलिङ्गे वा for पुनपुंसके. T उत. for इदुत .

शुनगनपि सोः ॥ २९ ॥

इदुतः परस्य सोः शानुबन्धो लुग्भवति । अनपि नपुंसकलिङ्गे न भवति । गिरी । बुद्धी । तरू । घेणू ॥ अनपीति किम् । दहिं । महुं ॥ २९ ॥
मङ्गलुगसंबुद्धेर्नपः ॥ ३० ॥

इदुत इति निवृत्तम् । नपो नपुंसकलिङ्गात्परस्य सोर्मकारो ङानुबन्धो लुक् च भवति, असंबुद्धेः आमन्त्रणार्थस्य न भवति । वणं । दहिं । महुं ॥
दहि महु इति तु सिद्धावस्थापेक्षया ॥ बहुलाधिकारादकारान्तान्न लुक् ॥ ३० ॥

श्रिशिशिङ् जश्शसोः ॥ ३१ ॥

नप इत्यनुवर्तते । नपुंसकात्परौ जस् शस् इत्येतौ श्रि शि शिङ् इति त्रीनादेशानापद्येते शानुबन्धान् । शकारो दीर्घार्थः । ङकारः सानुनासिकोच्चारणार्थः । वणाणि वणां वणाँ । गुणाणि गुणां गुणाँ चिद्वन्ति पेच्छ वा ॥
एवं दहिनहुबिन्दादि ॥ नप इत्येव । वच्छा ॥ ३१ ॥

शोशु स्त्रियां तु ॥ ३२ ॥

जश्शसाविति वर्तते । स्त्रिया वर्तमानान्नाम्नः परौ जश्शसौ ओत्वमुत्वं च शितावापद्येते तु । मालाओ मालाउ । बुद्धीओ बुद्धीउ ॥ एवं सहीघेणुवद्-प्रभृतयः ॥ पक्षे । माला । बुद्धी । सही । घेणू । वद् ॥ स्त्रियामिति किम् । वच्छा ॥ जश्शसाविति किम् । मालाए कअं ॥ ३२ ॥

आदीतः सोश्च ॥ ३३ ॥

स्त्रियामित्यनुवर्तते । स्त्रियामीकारान्तान्नाम्नः परस्य सोश्चकाराज्जश्श-सोश्च आत्वं तु भवति । एसा हसन्तीआ ॥ जस् शन् । गोरीआ रोहन्ति पेच्छ वा ॥ पक्षे । हसन्तीओ । गोरीओ ॥ ३३ ॥

29 K नपुसके for नपुंसकलिङ्गे. 30. After वणं K adds दहिं दहि मुहुं मुहु. S तण for वणं. 31. KMS त्रीनादेशान्शानुबन्धानापद्यते for त्रीनादेशानापद्यते शानुबन्धान्. 32. MS जस् शम् इति वर्तने for जश्शसाविति वर्तते. M om. तु in Com. MS जश्शमीति किं for जश्शसाविति किम् 33. KM गोरीआ रेहति (चिद्वन्ति) for गोरीआ रोहन्ति. T रोभति for रोहन्ति.

ढसेः शशाशिशे ॥ ३४ ॥

खिया वर्तमानानाम्न. परस्य ढसेः अ आ इ ए इति चत्वार आदेशाः शितो भवन्ति तु । मालाअ मालाइ मालाए । गोरीअ गोरीआ गोरीइ गोरीए । एवं घेणू । बहू ॥ पक्षे । मालाहितो । मालत्तो । मालाओ । मालाउ ॥ एवं बुद्धीहितो इत्यादि ॥ ३४ ॥

टाडिडसाम् ॥ ३५ ॥

शशाशिणे इत्यनुवर्तते । खिया नाम्नः परेया टा डि डस् इत्येतेषा स्थाने अ आ इ ए इत्येते आदेशाः शितो भवन्ति । योगविभागानित्यम् । जाआअ जाआइ जाआए कअ ठिअं मुहं वा ॥ कप्रत्यये । जाइआअ जाइआइ जाइआए । बुद्धिआअ बुद्धिआआ बुद्धिआइ बुद्धिआए ॥ कप्रत्ययाभावे । बुद्धीअ बुद्धीआ बुद्धीइ बुद्धीए कअं ठिअं वअणं वा ॥ खियामिति किम् । वच्छेण । वच्छम्भि । वच्छस्स ॥ ३५ ॥

नातः शा ॥ ३६ ॥

खियां वर्तमानाना नाम्न. परेया टा डि डस् इत्येतेषा प्राप्तः शा इति शित् आकार. आकारान्तान् भवति । मालाअ मालाइ मालाए कअं ठिअं मुहं वा ॥ ३६ ॥ पुंसोऽजातेर्डीन्वा ॥ ३७ ॥

अजातिवाचिन पुंलिङ्गात् खिया वर्तमानात् ङीप्रत्ययो वा भवति । नीली नीला । काली काला । हसमाणी हसमाणा । सुष्णही सुष्णहा । इमीए इमाए । इमीणं इमाणं । ईईए एआए । ईईण एआण ॥ अजातेरिति किम् । अआअ अआइ अआए ॥ अप्राप्ते विभाषाविधिरयम् । तेन गौरी कुमारी इत्यादौ संस्कृतवदेव नित्यम् ॥ ३७ ॥

34. T सालाअ etc. for मालाअ All Mss. add मालाआ (T सालाआ) after मालाअ against the Sūtra नातः या below. 35. After जाआअ all Mss. add जाआआ, After जाइआअ all Mss. add जाइआआ against 22.36 below K वअणं व for वअण वा. After वअण वा M adds एवं बहुव इत्यादि. M खियामित्येव for खियामिति किम्. 36. KMS मुहं वा for मुहं वा. 37. B महमाणी महमाणा, T भगमाणा भगमाणा for हसमाणी हसमाणा. BKM अआआ for अआअ. T अआ अजा । एलआ एलआ for अआअ ...अआए. K अप्राप्ते विधिरय for अप्राप्ते विभाषाविधिरयम्.

डीप्रत्यये ॥ ३८ ॥

वेत्यनुवर्तते । 'टिड्ढाणञ्' [पा० ४.१.१५] इत्यादिसूत्रेण प्रत्ययनिमित्तो यो डीप्रत्ययो विहितः स स्त्रियां वर्तमानानाम्नो वा भवति । साहणी साधनी । कुरुअरी ॥ पक्षे विकल्पसामर्थ्यादेव टाप् । साहणा । कुरुअरा ॥ ३८ ॥

हरिद्राच्छाये ॥ ३९ ॥

अनयोः डीप् वा भवति । हलदी हलदा । छाही छाहा ॥ ३९ ॥

किंयत्तदोऽस्वमामि सुपि ॥ ४० ॥

सु-अम्-आम् वर्जिते सुपि परे किंयत्तद्वयः स्त्रियां डीप् वा भवति । कीओ काओ । कीए काए । कीसु कासु ॥ जीओ जाओ । जीए जाए । जीसु जासु ॥ तीओ ताओ । तीए ताए । तीसु तासु ॥ अस्वमामीति किम् । का । जा । सा ॥ कं । जं । तं ॥ काणं । जाणं । ताणं ॥ ४० ॥

स्वसृगात् डाल् ॥ ४१ ॥

स्वस्रादेः स्त्रिया वर्तमानात् आप्रत्ययो ङिङ्भवति । लिङ्त्वान्नित्यम् । ससा । णणन्दा । दुहिआ । दुहिआहि । दुहिआसु ॥ ४१ ॥

डोऽश्लुकौ तु संबुद्धेः ॥ ४२ ॥

'सोः' [२.२.१३] इति यः प्राप्तो डो, यश्च 'श्लुगनपि सोः' [२.२.२९] इति श्लुग् विहितः, तौ संबुद्धेरामन्त्रणार्थस्य सोः तु भवतः । हे देव, हे देवो ॥ हे अज्ज, हे अज्जो ॥ श्लक् । हे हरि, हे हरी । हे गुरु, हे गुरु । हे बुद्धि, हे बुद्धी । हे वहु, वहू ॥ जाइविसुद्धेण पहू, जातिविसुद्धेण प्रभो ॥ संबुद्धेरिति किम् । दे कासवा । दे गोअरा । रेरे पिळिआ । रेरे णिग्घणिआ ॥ ४२ ॥

38. Bp om. डीप् in the Sūtra; T सी for डीप् in the Sūtra. ST अणादिसूत्रेण for टिड्ढाणञ् इत्यादिसूत्रेण. B सहमाणी for साहणी. K कुलरी for कुरुचरी. KMST कुरुचरा for कुरुअरा. 39. KS हरिद्राच्छाया for the Sūtra. KS हि for डीप्. 42. KS हे कासवा, हे गोअमा, रे रे पिप्पला; T हे मे अम्मा, रे रे पच्चल-आ, रे रे णिग्घणिआ for दे ...ग्घणिआ.

ऋदन्ताद्ः ॥ ४३ ॥

संयुद्धेरित्यनुवर्तते । ऋदन्तान्नाम्न परस्य संयुद्धे डित् अत्वं तु भवति ।
हे पितः हे पिअ । हे दातः हे दाअ ॥ ४३ ॥

नाम्नि डरम् ॥ ४४ ॥

नाम्नि संज्ञाया ऋदन्तात्परस्य संयुद्धेर्डित् अरं इति तु भवति ।
हे पित हे पिअरं । पक्षे हे पिअ ॥ नाम्नीति किम् । हे कत्तार ॥ ४४ ॥

टापो डे ॥ ४५ ॥

टावन्तात्परस्य संयुद्धेर्डित् एत्वं तु भवति । हे माले । हे अज्जे ॥
पक्षे । हे माला । हे अज्जू इत्यादि ॥ टाप इति किम् । हे पिउच्छा । हे
माउच्छा ॥ बहुलाधिकारात्कचिदोत्वमपि । अम्मो भणामि भणिए ॥ ४५ ॥

हस्वलीदृतः ॥ ४६ ॥

संयुद्धिनिमित्तयोरीदृतोर्हत्सो लिङ्गवति । हे णइ । हे लण्टि । हे
वहु ॥ ४६ ॥

क्विपः ॥ ४७ ॥

संयुद्धेरिति निवृत्तम् । क्विपन्तयोरीदृतोर्हत्सो भवति । नामणिणा ।
खलपुणा । नामणिसुनो । खलपुहिं ॥ ४७ ॥

43. M om the Sūtra and Com. KS हे
पिअ हे पिअर हे मात हे माअ हे माअर for हे पिअ. 44. M
om the Sūtra and Com. K हे पिअर हे पिअ for हे पिअर. T
पिअर for पिअर 45. M om the Sūtra and Com. After हे अज्जे
K adds हे पुनि K हे मालि for हे माला. S om. हे अज्जू T कचिदे-
रमपि । अने भणामि भणिए for कचिदोत्वमपि अम्मो भणामि भणिए 46. M
om the Sūtra and Com 47, K क्विप for the Sūtra. K खल-
पुण K T नामणिसुनो for नामणिसुनो. K खलपुहिं, T खलपुहिं for खल-
पुहिं.

उदृतां त्वस्वमामि ॥ ४८ ॥

ऋदन्तानामुत्वं भवति तु, अस्वमामि सु-अम्-आम्-वर्जिते, अर्थात्सुपि परे ॥ जसि । भतू भत्तुणो भत्तओ भत्तउ । पक्षे भत्तारा ॥ शसि । भतू भत्तुणो । पक्षे भत्तारा ॥ टा । भत्तुणा भत्तारेण ॥ भिस् । भत्तूहिं । पक्षे भत्तारेहिं ॥ ङसि । भत्तूहिंतो भत्तुत्तो भत्तूओ भत्तूउ भत्तुणो । पक्षे भत्ताराहिंतो भत्तारत्तो भत्ताराउ भत्तारा भत्ताराहि ॥ ङस् । भत्तुणो भत्तुस्स ॥ पक्षे भत्तारस्स ॥ ङौ । भत्तुम्मि । पक्षे भत्तारे ॥ सुप् । भत्तूसु । पक्षे भत्तारेसु ॥ बहुवचनं व्याप्त्यर्थम्, तेन यथादर्शनं नाम्नि उत्वं वा भवति ॥ जश्शस्-ङसिङस्सु । पिउणो । जामाउणो ॥ टा । भाउणा ॥ भिस् । पिऊहिं ॥ सुप् । पिऊसु ॥ पक्षे पिआर इत्यादि ॥ अस्वमामीति किम् । सु । पिआ ॥ अम् । पिअरं ॥ आम् । पिअराणं ॥ ४८ ॥

आरः सुपि ॥ ४९ ॥

ऋदन्तस्य सुपि परे आर इत्यादेशो वा भवति । भत्तारो । भत्तारा । भत्तारं । भत्तारे । भत्तारेणं । भत्तारेहिं ॥ एवमन्यत्राप्युदाहार्यम् ॥ लुप्तविभक्त्यपेक्षया भत्तारविहिजं ॥ ४९ ॥

मातुरा अरा ॥ ५० ॥

मातृशब्दस्य आ अरा इत्यादेशौ भवतः । माआ माअरा । माआओ माअराओ । माआइ माअराइ । माअं माअरं ॥ बहुलाधिकाराज्जनन्यर्थस्य आ, देवतार्थस्य अरा । माआए कुञ्छिआए । णंमो माअराणं ॥ 'इदुन्मातुः' [१.२.८२] इत्युत्वे माउणि । 'उदृतां त्वस्वमामि' [२.२.४८] इत्युत्वे तु माऊण माऊए ॥ समत्तिअं वन्दे ॥ सुपीत्येव । माइदेवो । माइगणो ॥ ५० ॥

48. KST om. ङौ भत्तुम्मि । पक्षे भत्तारे. 50. After मातृशब्दस्य KS add ऋतः सुपि परे. K om. माआइ माअराइ. K माईण for माऊण. B समेत्तिअं, T समत्तअं for समत्तिअं.

संज्ञायामरः ॥ ५१ ॥

ऋदन्तस्य संज्ञाया सुपि परे अर इत्यादेशो भवति । पिअरा पिअरो । पिअरं पिअरे । पिअरेण पिअरेहिं ॥ जामाअरो जामाअरा । जामाअरं जामा-अरे । जामाअरेण जामाअरेहिं ॥ ५१ ॥

आ सौ वा ॥ ५२ ॥

ऋदन्तस्य सौ परे आत्वं वा भवति । पिआ । माआ । जामाआ । भाआ । भत्ता । कत्ता ॥ पक्षे । पिअरो । माअरो । जामाअरो । भाअरो । भत्तारो । कत्तारो ॥ ५२ ॥

राज्ञः ॥ ५३ ॥

वेत्यनुवर्तते । राजन्शब्दस्य नलोपे सति अन्त्यस्य सौ परे आत्वं वा भवति । राआ । हे राआ ॥ पक्षे आणादेशे । राआणो । हे राआणो ॥ हे राअं इति शौरसेन्याम् ॥ ५३ ॥

टो णा ॥ ५४ ॥

राज्ञ इत्यनुवर्तते । राजन्शब्दात्परस्य टावचनस्य णा इत्यादेशो वा भवति । राइणा रण्णा ॥ पक्षे राएण कअं ॥ ५४ ॥

जश्शस्डसिडसां णोश् ॥ ५५ ॥

राज्ञः परेपा जस् जस् डसि डस् इत्येतेषा णो इत्यादेशः शिद्भवति वा । जस्-राआणो चिड्वन्ति । पक्षे राआ ॥ शस्-राआणो पेच्छ । पक्षे राआ ॥ डसि-राइणो रण्णो आअओ । पक्षे राआहिंतो राअत्तो राआओ राउआ राआ राआहिं ॥ डस्-राइणो रण्णो धणं । पक्षे राअस्स ॥ ५५ ॥

51. M संज्ञायां रः for the Sūtra. 52. M सौ वा for the Sūtra. KM om. भत्तारो. 53. K om. वेत्यनुवर्तते. S om. सति. KMT om. हे राआणो. 54. 'शब्दात्परस्य for 'शब्दस्य. K राआणो for राइणा. M om. पक्षे. 55. T राइत्तो for राअत्तो. BM राणो, S राआणो for राइणो

णोणाडिष्विदना जः ॥ ५६ ॥

राजन्शब्दसंबन्धिनो जकारस्य अना सहितस्य णो णा इत्यादेशयोः
डिवचने च परे इकारो वा भवति । राइणो चिट्ठन्ति पेच्छ आअओ घणं वा ।
राइणा कअं । राइमि ठिअं ॥ पक्षे । राआणो । रण्णा । राएण । राअमि ॥
॥ ५६ ॥

इणममामा ॥ ५७ ॥

अना ज इत्यनुवर्तते । राजन्शब्दसंबन्धिनो जकारस्य अना सहितस्य
अम् आम् इत्येताभ्यां सह इणं इत्यादेशो वा भवति । राइणं पेच्छ घणं वा ।
पक्षे । राअं । राआणं ॥ ५७ ॥

मिस्म्यसाम्सुप्स्वीत् ॥ ५८ ॥

राजन्शब्दस्य अना सहितस्य जस्य मिस् म्यस् आम् सुप् इत्येतेषु
परेषु ईकारो वा भवति । मिस्-राईहिं ॥ म्यस्-राईहितो । राईसुतो ।
राईहि ॥ आम्-राईणं ॥ सुप्-राईसु ॥ पक्षे । राएहिं इत्यादि ॥ ५८ ॥

डस्डसिटां णोणोर्डण् ॥ ५९ ॥

राजन्शब्दस्य अना सहितस्य जस्य डस्डसिटावचनानां यौ णो णा
इत्यादेशौ तयोः परयोः डित् अण् इत्यादेशो वा भवति । रण्णो राइणो घणं
आअओ वा । रण्णा राइणा कअं ॥ डस्डसिटामिति किम् । राआणो चिट्ठन्ति
पेच्छ वा ॥ णोणोरिति किम् । राअस्स । राअओ । राएण ॥ ५९ ॥

56. T णो णा इत्यादिषु डिवचनपरे for णो णा इत्यादेशयोः डिवचने
च परे. T om. घणं. 58. M जस्यना सहितस्य for अना सहितस्य जस्य.
T राआहिं for राएहिं. 59. T om. जस्य. KMT कअं for घणं.

इदमेतत्किञ्चित्त्वेष्टो ङिणा ॥ ७३ ॥

एभ्यः सर्वादिभ्योऽदन्तेभ्यः परस्य टावचनस्य ङा इति ङित् भवति तु । इमिगा इमेण । एदिगा एदेण । किणा केण । जिणा जेण । तिणा तेण ॥ ७३ ॥

क्वचित्सुपि तदो णः ॥ ७४ ॥

सुपि परे तच्छब्दे णो भवति तु, क्वचिल्लक्ष्यानुसारेण । णं पेच्छ, तं पश्य ॥ स्त्रियामपि । हत्थुण्णामिअमुही भणइ णं तिअडा, हस्तोन्नामितमुखी भणति तां त्रिजटा ॥ णेण भणिअं, तेन भणितम् ॥ णीए तथा ॥ णेहि कअं, तैः कृतम् । णाहि कअं, ताभिः कृतम् ॥ ७४ ॥

त्रतसि च किमो ल्कः ॥ ७५ ॥

सुपीत्यनुवर्तते । किञ्चदस्य त्रतसोः सुपि च परे लित् को भवति । को के । कं के । केण केहि ॥ त्र-कथ कस्सि ॥ तस्-कतो कदो ॥ ७५ ॥

इदम इमः ॥ ७६ ॥

इदमः सुपि परे इम इत्यादेशो भवति । इमो इमे । इमं इमे । इमेण इमेहि ॥ स्त्रियामपि । इमा ॥ ७६ ॥

पुंसि सुना त्वयं स्त्रियामिमिआ ॥ ७७ ॥

इदमः सुना सहितस्य पुल्लिङ्गे अयमिति स्त्रियां इमिआ इति तु भवति । अयं कअकज्जो । इमिआ सण्णिअमाआ ॥ पक्षे । इमो । इमा ॥ ७७ ॥

अत्सुस्सिहिस्से ॥ ७८ ॥

इदमः सुप् ङि भिस् ङस् इत्येतेषु सु स्सि हि स्स इत्यादेशेष्वपनेषु अत्वं तु भवति । एसु । अस्सि । एहि । अस्स ॥ पक्षे । इमेसु । इमस्सि । इमेहि । इमाहि । इमस्स ॥ ७८ ॥

74. B हत्था णमिअमुही for हत्थुण्णामिअमुही. After तेन भणितम् T adds भणिअं च णाए. 77. KM स्त्रीलिङ्गे for स्त्रियां.

टाससि णः ॥ ७९ ॥

टास् इति तृतीयाविभक्तिः, अस् इति द्वितीयाविभक्तिः, तयोः परयो-
रिदमः स्थाने ण इत्यादेशो भवति तु । णेण णेहि कअं । णं णे पेच्छ ॥
पक्षे । इमेण इमेहिं । इमं इमे ॥ ७९ ॥

इहेणं ड्यमः ॥ ८० ॥

डि अम् इत्याम्या सहितस्य इदमः स्थाने इह इणं इत्येतौ क्रमेण तु
भवतः । डि-इह । अम्-इणं ॥ पक्षे । इमस्सि । इमम्मि । इमं ॥ ८० ॥

न त्थः ॥ ८१ ॥

इदम. परस्य डिवचनस्य 'डेस्थस्सिम्मि' [२.२.६३] इति प्राप्तः
त्यो न भवति । इह । इमस्सि । इमम्मि ॥ ८१ ॥

क्लीवे स्वमेदमिणमिणमो ॥ ८२ ॥

नपुंसके वर्तमानस्य इदमः सु अम् इत्याम्या सहितस्य ईदं इणं इणमो
इति त्रय आदेशा भवन्ति । ईदं इणं इणमो चिट्ठइ पेच्छ वा ॥ ८२ ॥

किं किं ॥ ८३ ॥

क्लीवे, स्वमेति च वर्तते । क्लीवे वर्तमानः किशब्दः स्वमा सहितः किं
इत्येव भवति । किं कुलं । किं भणसि ॥ ८३ ॥

तदिदमेतदां सेसिं तु ढसामा ॥ ८४ ॥

तद् इदम् एतद् इत्येतेषां स्थाने ढस् आम् इत्याम्या सह यथासंख्यं से
सिं इत्यादेशौ तु भवतः । तद्-से गुणा, तस्य गुणा. तस्या वा ॥ सिं उच्छाहो,
तेषामुत्साहः, तासां वा ॥ इदम्-से सीलं, अस्य शीलम्, अस्या वा ॥
सिं गुणा, एषा गुणाः, आसा वा ॥ एतद्-से हिअअं, एतस्य हृदयम्, एतस्या
वा ॥ सिं गुणा, एतेषां गुणा, एतासां वा ॥ पक्षे । तस्स । तेसिं । ताण ॥
इमस्स । इमस्सि । इमाण ॥ एअस्स । एअस्सि । एआण ॥ तदेतदोरमा सह
से सिं इति आदेशं केचिदिच्छन्ति ॥ ८४ ॥

82. KMS नपुसकलिङ्ग for नपुसके. T cm. चिट्ठइ पेच्छ वा. 83
KMT किमेव भवति for किं इत्येव भवति. KT किं भणसि for किं भणसि.
84. B इत्येषां for इत्येतेषां. KM कश्चिदिच्छति for केचिदिच्छन्ति.

एत्तो एत्ताहे ङसिनतदः ॥ ८५ ॥

त्वित्यनुवर्तते । एतदो ङसिना सह एत्तो एत्ताहे इत्यादेशौ तु भवतः ।
एत्तो एत्ताहे आगओ ॥ पक्षे । एआहितो एअत्तो एआओ एआहि एआउ
एआ ॥ ८५ ॥

र्थे डेल् ॥ ८६ ॥

एतदः स्थाने रानुबन्धे थकारे परे ङानुबन्धो लानुबन्धश्च एत् भवति ।
एत्थ ॥ ८६ ॥

एतदो म्मावदितौ वा ॥ ८७ ॥

सप्तम्येकवचनादेशे म्मौ परे एतद एकारस्य अ इ इत्यादेशौ वा भवतः ।
अअम्मि इअम्मि ॥ पक्षे । एअम्मि ॥ ८७ ॥

सुनैस इणमो इणं ॥ ८८ ॥

एतदः सुना सह एस इणमो इण इत्यादेशा वा भवन्ति । एस सहाओ
च्चिअ ससहरस्स, एष स्वभाव एव शशधरस्य ॥ एस गई, एषा गतिः ।
सव्वस्स वि एस गई, सर्वस्याप्येषा गतिः ॥ एस सरं, एतत्सरः ॥ इणमो ।
इणं ॥ पक्षे । एसा । एओ । एअं ॥ ८८ ॥

तस्सौ सोऽक्कीबे तदश्च ॥ ८९ ॥

तदश्चकारादेतदश्च तकारस्य सौ परे सकारो भवति, अक्कीबे अन-
पुंसके । सो पुरिसो । सा महिला ॥ एसो पिओ । एसा पिआ । एसा मुद्धा ॥
सौ इत्येव । ते, एए चिह्नन्ति । ताओ, एआओ महिलाओ ॥ अक्कीब इति
किम् । तं, एअं वणं ॥ ८९ ॥

सुप्यदसोऽमुः ॥ ९० ॥

अदस. त्याने सुपि परे अमु इत्यादेशो भवति । अनू पुरिसो । अमुणो पुरिसा । अमुं वणं । अमूइं वणाइं । अनू नहिला । अनूओ महि-
लाओ ॥ टा—अमुणा । अनूहिं ॥ ङसि—अमूहितो अनूओ अमूहि अमूउ
अमुत्तो ॥ म्यस्—अमूहितो अमूत्तुंते ॥ ढस्—अमुणो अमुत्त ॥ आन्—अनूणं ॥
ढि—अमुम्भि ॥ सुप्—अमूत्तु ॥ ९० ॥ -

अहद्वा सुना ॥ ९१ ॥

अदस सुना सह अहदित्यादेशो भवति तु । तच्चारस्तावन्नात्रदर्श-
नार्थः, तेन विद्यामानं न भवति । अह पुरिसो । अह महिला । अह वणं ।
अह णे हसइ हिअएण नारुअतणओ, असावत्मान् हसति हृदयेन नारुततनय ॥
पझे । अनू पुरिसो । अनू महिला । अमुं वणं ॥ ९१ ॥

इआओ म्मौ ॥ ९२ ॥

अदसो विवचनादेशे म्मौ परे इअ अअ इत्यादेशौ तु भवत । इअम्भि
अअम्भि ॥ ९२ ॥

॥ इति श्रीमदर्हणन्दित्रैविद्यदेवश्रुतवरश्रीमादप्रसादात्तादितसर्वविद्याप्रभाव-

श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

द्वितीयाध्यायस्य द्वितीय पाद ॥

90. KMT om. अनूओ नहिलाओ. Colophon : KMS om.
from 'नदर्ह' down to श्रीमत्. T has इति द्वितीयाध्यायस्य द्वितीयः
पादः । श्रीत्यागेशाय नमः.

तृतीयः पादः ॥

युष्मत्सुना तुवं तुं तुमं तुह ॥ १ ॥

युष्मच्छब्दः सुना सहितः तुवं तुं तुमं तुह इत्यादेशांश्चतुर. प्राप्नोति ।

तुवं तुं तुमं तुह दिट्ठो सि ॥ १ ॥

अमा तुमे तुए च ॥ २ ॥

युष्मदित्यनुवर्तते । युष्मच्छब्दोऽमा सह तुमे तुए इत्येतौ, चकारात् तुमादिचतुष्टयं चापद्यते । तुमे । तुए ॥ पक्षे । तुवे तुं तुमं तुह वन्दामि ॥ तं इति तु त्वामित्यस्य सिद्धावस्थायां वलोपे ह्रस्वे च ॥२॥

जसा भे तुब्मे तुय्हे उय्हे तुब्म ॥ ३ ॥

युष्मच्छब्दो जसा सह भे तुब्मे तुय्हे उय्हे तुब्म इति पञ्चादेशानापद्यते । भे तुब्मे तुम्हे उय्हे तुब्म चिट्ठह । ' वा ओ म्हज्झौ ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्हे तुज्झे तुम्ह तुज्झ इति नव रूपाणि ॥ ३ ॥

शसा वो च ॥ ४ ॥

युष्मच्छब्दः शसा सह वो इति, चकारात् मे इत्यादींश्चादेशानापद्यते । वो भे तुब्मे तुम्हे उय्हे तुब्म तुम्हे तुज्झे तुम्ह तुज्झ इति दश रूपाणि ॥४॥

1. M om. तुं in the Sūtra and Com. T तुहि for तुह in the Sūtra and Com. KS इति चतुर आदेशानाप्नोति for इत्यादेशांश्चतुरः प्राप्नोति. After दिट्ठो सि KS add तं इति तु सिद्धावस्थायां त्वामित्यस्य वलोपे; MT तुं इति सिद्धावस्थायां वलोपे. 2. M तुमादिचतुष्टयं for तुवमादिचतुष्टयं K om. सिद्धावस्थायां. MT तुं इति तु त्वामित्यस्य वलोपे ह्रस्वे च. S ह्रस्वश्च for ह्रस्वे च. 3. KMST हे for भे in the Sūtra and Com. here and elsewhere almost regularly. MT तुम्हे उम्हे for तुब्मे in the Sūtra. T षडादेशान् for पञ्चादेशान्. S ओ ओ म्हज्झौ च for वा ओ म्हज्झौ. 4. T तुय्मे तुम्हे almost everywhere. S ओ for वो in the Sūtra and Com. KMST युष्मत् for युष्मच्छब्द. KMS हे for भे almost everywhere. T इत्यादेशान् for इत्यादींश्चादेशान्. After कअं KS add एवं दश रूपाणि. M एवं for इति.

टा भे ते दे दि तुमं तुमइ ॥ ५ ॥

युष्मच्छब्दः टावचनेन सह भे ते दे दि तुमं तुमइ इति षडादेशानापद्यते । भे ते दे दि तुमं तुमइ कअं ॥ ५ ॥

डिटाभ्यां तुमए तुइ तुए तुमाइ तुमे ॥ ६ ॥

युष्मच्छब्दः डिटाभ्या सह तुमए तुइ तुए तुमाइ तुमे इति पञ्च रूपाण्याप्नोति । तुमए तुइ तुए तुमाइ तुमे ठिअं कअं वः ॥ ६ ॥

तुब्भ तुहितो तुम्हं डसिना ॥ ७ ॥

युष्मच्छब्दः डसिना सह तुब्भ तुहितो तुम्ह इति त्रीणि रूपाण्यापद्यते । तुब्भ तुहितो तुम्ह वा आगओ । 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्ह तुज्झ ॥ इति पञ्च रूपाणि ॥ ७ ॥

तु तुइ डिप्डसौ ॥ ८ ॥

डिप् सप्तमीविभक्तिः, डसि पञ्चम्येकवचनम्, तयो परयोर्युष्मच्छब्दो यथासंख्यं तु तुइ इत्येतावदेशावापद्यते । सप्तमीडस्योर्यथाप्राप्तमेव । सप्तम्या तु तुम्मि तुसु ॥ डसौ—तुइ तुइत्तो तुईहितो तुईओ तुईउ आगओ ॥ ८ ॥

तुव तुम तुह तुब्भ ॥ ९ ॥

डिप्डसावित्यनुवर्तते । डिपि डसौ च परे युष्मद् तुव तुम तुह तुब्भ इति चत्वारि रूपाण्यापद्यते । डिप्डस्योर्यथाप्राप्तमेव । डिपि—तुवम्मि तुमम्मि तुहम्मि तुब्भम्मि । 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्हम्मि तुज्झम्मि । सुपि—तुवेसु तुमेसु तुहेसु तुम्मेसु तुम्हेसु तुज्झेसु ठिअं । 'क्त्वासुपोस्तु

5. M om. तुमइ in the Sūtra but has it in Com. MT पञ्च रूपाण्यापद्यते for षडादेशानाप^०. 6. KMST युष्मत् for युष्मच्छब्दः. KS रूपाणि प्राप्नोति, for रूपाण्याप्नोति. 7. T तुम्ह for तुब्भ in the Sūtra and Com. T तुय्म for तुम्ह in the Sūtra and Com. T युष्मत् for युष्मच्छब्दः. 8. M डिम्भसोः, for डिप्डसौ in the Sūtra. M डिप्डसो. for सप्तमीडस्योः. T डिपि for सप्तम्या तु. KS om. सप्तम्या तु. After तुवेसु KS add तुमेसु. K दोदुलुक्हि एष्वापि for दोदुहितसुतेष्वापि.

सुणात्' [१.१.४३] इत्यनुस्वारे तुवेसुं इत्यादि । ङसौ—तुवाहितो तुमाहितो तुहाहितो तुव्माहितो । 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्हाहितो तुज्झाहितो ॥ एवं तुवत्तो तुमत्तो तुहत्तो तुव्मत्तो तुम्हत्तो तुज्जत्तो । इति दोदुहितसुंतेष्वप्युदाहार्यम् ॥ तत्तो इति तु त्वत्त इत्यस्य वलोपे ॥ ९ ॥ भिसा भेतुब्मेह्युब्मेह्युह्येहितुह्येहि ॥ १० ॥

युष्मद् भिसा सह मे तुब्मेहि उब्मेहि उह्येहि तुह्येहि इति पञ्च रूपाण्यापद्यते । मे तुब्मेहि उब्मेहि उह्येहि तुह्येहि कअं ॥ 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्हेहि तुज्जेहि उम्हेहि उज्जेहि । एवं नव रूपाणि ॥ १० ॥

उम्होय्हतुय्हतुव्म भ्यसि ॥ ११ ॥

भ्यसि परे युष्मद् उम्ह उय्ह तुय्ह तुव्म इति चत्वारि रूपाण्यापद्यते । भ्यसस्तु यथाप्राप्तमेव । उम्हाहितो उय्हाहितो तुय्हाहितो तुव्माहितो आगओ ॥ 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्हाहितो तुज्झाहितो । उम्हत्तो उय्हत्तो तुय्हत्तो तुव्मत्तो तुम्हत्तो तुज्जत्तो इत्यादि ॥ एवं दोदुहितसुंतेष्वप्युदाहार्यम् ॥ ११ ॥

तुव्मोव्मोय्हतइतुहंतुहंतुम्हंतुवतुमतुमेतुमाइतुमोदेतेदितुइए ङसा ॥ १२ ॥

युष्मद् ङसा सह तुव्म उव्म उय्ह तइ तुहंतुह तुम्हंतुव तुम तुमे तुमाइ तुमो दे ते दि ति तु इ ए इत्यष्टादशादेशानापद्यते । 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्ह तुज्ज उम्ह उज्ज इति द्वाविंशतिरूपाणि ॥ १२ ॥

तुम्हाणतुव्मंतुव्माणतुमाणतुवाणतुहाणतुव्मवोमे त्वामा ॥ १३ ॥

युष्मदामा सह तुम्हाण तुव्मंतुव्माण तुमाण तुवाण तुहाण तुव्म वो मे त्वा इति दशादेशानापद्यते । तुम्हाण तुव्मंतुव्म । 'वा व्यो म्हज्झौ' [२.३.१४] इति वचनात् तुम्हंतुव्मंतुव्माण तुम्हाण तुज्जाण तुव्म तुम्ह तुज्ज वो मे त्वा ॥ 'क्वासुपोस्तु सुणात्' [१.१.४३] इत्यनुस्वारे तुम्हाणं तुव्माणं तुज्जाणं तुमाणं तुवाणं तुहाणं ॥ एवं त्रयोविंशतिरूपाणि ॥ १३ ॥

11. MS तुम्हो for उम्हो in the Sūtra and Com. 12. KS तुव्म तुम्ह उव्म उम्ह for तुव्म उम्ह उय्ह. After ए KS add घणं. त्रि.प्रा. १०

वा ओम् मृज्झौ ॥ १४ ॥

युष्मद्देशानुगच्छन्तो द्विरुक्तस्य भक्त्यास्य नृज्झ इत्यादेशौ वा भवतः ।
तच्च यथास्याननुदाहृतने ॥ १४ ॥

अस्मत्सुना अम्हिहमहअमहमहम्म्यम्मि ॥ १५ ॥

अल्मच्छब्दः सुना प्रथमैकवचनेन सह अम्हि हं अहलं अहं अहन्मि
अन्मि इति षड्देशानाम्प्रोति । अन्मि करोमि, अहं करोमि । तेण हं दिट्ठो,
तेनाहं इष्ट । अहलं जप्पामि, अहं जप्पामि । अहं गमित्थं, अहं गमि-
प्पामि । अज्ज अहन्मि हासिआ, अघाहं हासिना । न अम्मि कुण्णिआ, नाहं
कुपिता ॥ १५ ॥

मो मे वलं जसा ॥ १६ ॥

अल्मदिन्यनुवर्तते । जसा सहाल्मच्छब्दः मो मे वलं इति त्रीनादेशा-
नापद्यते । नो नगानो इत्यादि ॥ १६ ॥

अम्हे अम्हो अम्ह ॥ १७ ॥

अल्मच्छब्दः जसा सह अम्हे अम्हो अम्ह इति त्रीनादेशानापद्यते ।
योगविभाग उत्तरायणे ॥ अम्हे इत्यादि ॥ १७ ॥

णे च शसा ॥ १८ ॥

जसा सहाल्मच्छब्दः णे इति, जजागत् अम्हे इत्यादि त्रीनादेशांश्चा-
पद्यते । णे अम्हे पेच्छ इत्यादि ॥ १८ ॥

मं णे णं मि मिमं मममम्मि अहं मम्हाम्ह अमा ॥ १९ ॥

अल्मच्छब्दः अना सह नं णे णं मि मिमं मनं अन्मि अहं नम्ह अम्ह
इति दशादेशानापद्यते ॥ नं पेच्छ इत्यादि ॥ १९ ॥

14. After अनुदाहृतने S adds in margin: अल्मच्छब्दः.

15. KS सहितः for सह. KS 'देशानापद्यते for 'देशानाम्प्रोति. KS अज्जन्मि
हासिआ for अज्ज अहन्मि हासिआ. 16. M नो हे वलं नगिनो for नो
नगानो इत्यादि. 17. KM अल्मज्जसा सह for अल्मच्छब्दः जसा सह. KMS
अम्हे अम्हो अम्ह पेच्छानो for अम्हे पेच्छानो इत्यादि. 18. KM इत्यादेशांश्चा-
पद्यते for इत्यादि त्रीनादेशानापद्यते. After णे KM add अम्हो अम्ह. 19.
KS णं मे etc पेच्छ for नं पेच्छ इत्यादि.

मि मइ ममाइ मए मे डिटा ॥ २० ॥

डिक्चनेन टाक्चनेन सहास्मच्छब्दः मि मइ ममाइ मए मे इति पञ्चा-
देशानापद्यते । मि ठिअं कअं वा इत्यादि ॥ २० ॥

ममं णे मआइ ममए टा ॥ २१ ॥

टाक्चनेन सहास्मच्छब्दः ममं णे मआइ ममए इति चतुर आदेशा-
नापद्यते । ममं कअं इत्यादि ॥ २१ ॥

णेऽम्हेह्यम्हाह्यम्हेऽम्ह भिसा ॥ २२ ॥

भिसा सहास्मच्छब्दः णे अम्हेहि अम्हाहि अम्हे अम्ह इति पञ्चा-
देशानापद्यते । णे कअं इत्यादि ॥ २२ ॥

मइ मम मह मज्झ डसौ ॥ २३ ॥

डसौ पञ्चम्येकवचने परे अस्मच्छब्दः मइ मम मह मज्झ इति चतुर
आदेशानापद्यते । डसेस्तु यथाप्राप्तमेव । मईहितो मइत्तो मईओ मईउ । एवं
ममार्हितो ममत्तो ममाउ ममाहि ममा ॥ एवं महार्हितो महत्तो मज्झार्हितो
मज्झत्तो इत्यादि ॥ २३ ॥

अम्ह मम भ्यसि ॥ २४ ॥

भ्यसि पञ्चमीबहुवचने परे अस्मच्छब्दः अम्ह मम इत्यादेशावापद्यते ।
अम्हार्हितो अम्हेहितो अम्हत्तो अम्हाओ अम्हाउ अम्हासुंतो अम्हेसुंतो
अम्हाहिं अम्हेहिं । ममार्हितो ममेहितो ममत्तो ममाओ ममाउ ममासुंतो
ममाहिं ॥ २४ ॥

अम्हं मज्झं मज्झ मइ मह महं मे च डसा ॥ २५ ॥

डसा सह अस्मच्छब्दः अम्हं मज्झं मज्झ मइ मह महं मे इति सप्ता-
देशान्, चकारादम्हममौ चापद्यते ॥ अम्हं इत्यादि ॥ २५ ॥

अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण महाण मज्झाण मज्झाम्हाम्हं णे णो
आमा ॥ २६ ॥

आमा सह अस्मच्छब्दः अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण महाण मज्झाण
मज्झ अम्ह अम्हं णे णो इत्येकादशादेशानाम्प्रोति । अम्हे धणं इत्यादि ।
'क्त्वासुपोस्तु सुणात्' [१.१.४३] इत्यनुस्वारे । अम्हाणं ॥ एवं पञ्चदश
रूपाणि ॥ २६ ॥

अम्ह मम मज्झ मह डिपि ॥ २७ ॥

सप्तमीविभक्तौ परतः अस्मच्छब्दः अम्ह मम मज्झ मह इति चतुर आदे-
शानापद्यते । डिपो यथाप्राप्तमेव । डि—अम्हम्मि ममम्मि मज्झम्मि महम्मि ॥ सुप्—
अम्हेसु ममेसु मज्झेसु महेसु ॥ एत्वविकल्पमते अम्हसु ममसु मज्झसु महसु ॥
आत्वमपीच्छन्त्यन्ये । अम्हासु ममासु मज्झासु महासु ॥ 'क्त्वासुपोस्तु सुणात्'
[१.१.४३] इत्यनुस्वारे । अम्हेसुं ममेसुं मज्जेसुं महेसुं । अम्हमु ममसुं मज्झसुं
महसुं । अम्हासुं ममासुं मज्झासुं महासुं ॥ एवमष्टादश रूपाणि ॥ २७ ॥

चतुरो जश्शस्म्यां चउरो चत्तारो चत्तारि ॥ २८ ॥

चतुश्शब्दस्य जश्शस्म्या सह चउरो चत्तारो चत्तारि इति त्रय आदेशा
भवन्ति । चउरो चत्तारो चत्तारि चिद्वन्ति पेच्छ वा ॥ २८ ॥

तिणिण त्रेः ॥ २९ ॥

जश्शस्म्यामिति वर्तते । त्रिशब्दस्य जश्शस्म्या सह तिणिण इत्यादेशो
भवति । तिणिण पुरिसा महिला वणाणि वा चिद्वन्ति पेच्छ वा ॥ २९ ॥

दोणिण दुवे बेणिण द्वे ॥ ३० ॥

द्विशब्दस्य जश्शस्म्या सह दोणिण दुवे बेणिण इति त्रय आदेशा
भवन्ति । दोणिण दुवे बेणिण महिला चिद्वन्ति पेच्छ वा ॥ 'संयोगे'
[१.२.४०] इति ह्रस्वे । दुणिण । बिणिण ॥ ३० ॥

27. KS read डिपि before सप्तमीविभक्तौ. K आत्वमिच्छन्त्यन्ये;
S- आत्वमपीच्छन्त्यन्यः for आत्वमपीच्छन्त्यन्ये. 29. KMS अनुवर्तते for
वर्तते. 30. S om. पेच्छ वा.

दो वे टादौ च ॥ ३१ ॥

द्वेरिति वर्तते । द्विशब्दस्य टादौ तृतीयादौ विभक्तौ परतः दो वे इत्यादेशौ भवतः । चकाराज्जश्शस्म्यां सहितस्य च । दोहिं बेहिं कअं । दोहितो बेहितो आगओ । दोण्णं बेण्णं धणं । दोसु बेसु ठिअं ॥ जश्शस्म्याम् । दो वे ठिआ पेच्छ वा ॥ ३१ ॥

ति त्रेः ॥ ३२ ॥

टादावित्यनुवर्तते । त्रिशब्दस्य टादौ परे ति इत्यादेशो भवति । तिहिं कअं, त्रिभिः कृतं तिसृभिर्वा । तिहितो आगओ, त्रिम्यः तिसृम्यो वा आगतः । तिणं धणं, त्रयाणां तिसृणा वा धनम् । तिसु ठिअं, त्रिषु तिसृषु वा स्थितम् ॥ ३२ ॥

ण्ह ण्हं संख्याया आमोऽविंशतिगे ॥ ३३ ॥

संख्याशब्दात्परस्यामः ण्ह ण्हं इत्यादेशौ भवतः, अविंशतिगे विंशत्यादीन्वर्जयित्वा । दोण्ह तिण्ह । दोण्हं तिण्हं । चउण्ह चउण्हं । पञ्चण्ह पञ्चण्हं । छण्ह छण्हं । सत्तण्ह सत्तण्हं । अट्ठण्ह अट्ठण्हं । नवण्ह नवण्हं । दसण्ह दसण्हं । पण्णारहण्ह पण्णारहण्हं । अट्ठारहण्ह अट्ठारहण्हं । कइण्ह कइण्हं । कतीनाम् ॥ अविंशतिगे इति किम् । वीसाणं । तिसाणं ॥ ३३ ॥

द्विवचनस्य बहुवचनम् ॥ ३४ ॥

सर्वासा विभक्तीना स्वादीना तिडादीना च द्विवचनस्य स्थाने बहुवचनं भवति । दोण्णि कुणन्ति, द्वौ कुरुतः । दोहिं । दोसुतो । दोण्हं दोसु ॥ दो पाआ, द्वौ पादौ । दोण्णि हत्था, द्वौ हस्तौ । दुवे णअणा, द्वे नयने । वेण्णि कण्णा, द्वौ कर्णौ ॥ ३४ ॥

डेसो डम् ॥ ३५ ॥

डेस् चतुर्थी विभक्तिः, डम् षष्ठीविभक्तिः । डेसः स्थाने डम् भवति । मुणिस्स, मुणीणं भोअणं देहि ॥ णमो देवस्स, देवाणं ॥ ३५ ॥

31. K दो दे टादौ च; S दो वे दावौ च for the Sūtra. 33. KM अट्ठरसण्हं समसाहसाण कइण्हं for अट्ठारहण्हं कइण्हं.

तादर्थ्ये डेस्तु ॥ ३६ ॥

तादर्थ्ये विहितस्य डेः चतुर्थ्येकवचनस्य स्थाने डम् पष्ठी तु भवति ।
देवस्स देवाअ, देवार्थमित्यर्थः ॥ डेरिति किम् । देवाणं ॥ ३६ ॥

वधाङ्गाइ च ॥ ३७ ॥

त्वित्यनुवर्तते । वधशब्दात्परस्य डेः स्थाने डित् आङ् इत्यादेशः पष्ठी
चतुर्थी च भवति । वहाङ् वहस्स वहाअ । वधार्थमित्यर्थः ॥ ३७ ॥

क्वचिदसादेः ॥ ३८ ॥

अस् द्वितीयाविभक्तिः । असादीना विभक्तीना स्थाने पष्ठीविभक्तिः
क्वचिद्भवति । सीमंधरस्स वन्दे, सीमंधरं वन्दे । तिस्सा मुहस्स भरिमो, तस्या
मुखं स्मरामः । अत्र द्वितीयाया ॥ धणस्स लद्धं, धनेन लब्धम् । तेसिमेस-
मणाङ्णं, तैरेतदनाचीर्णम् । अत्र तृतीयाया ॥ चोरस्स वीहङ्, चोरा-
द्विमेति । इमाण पाअन्तसहिआण इअराङ् लहुअक्खराङ् ति, एभ्यः पादान्त-
सहितेभ्य इतराणि लब्धक्षराणि । अत्र पञ्चम्या ॥ वणसिरिपट्ठीएँ कवरि व्व,
वनश्रीपृष्ठे कवरीव । अत्र सप्तम्या ॥ ३८ ॥

अस्सासोडिप् ॥ ३९ ॥

अस् द्वितीया, टास् तृतीया, तयोः स्थाने डिप् सप्तमी क्वचिद्भवति
तु । गामे वहामि, णअरे णआमि, ग्रामं वहामि, नगरं नयामि । अत्र
द्वितीयाया ॥ तेसुं अलंकिआ पुहवी, तैरलंकृता पृथिवी । अत्र तृतीयाया
॥ ३९ ॥

37. S डायि for डाङ् in the Sūtra. 38. KS तिस्सा मुहस्स सरिमो;
M तिस्सा मुह सरिमो for तिस्सा मुहस्स भरिमो. KS धणस्स लद्धे for
धणस्स लद्धं. After लद्ध KMS add चिरस्स मुक्का चिरेण मुक्ता. KMS इअ-
राण जाण लहुअक्खराङ् पाअन्तिमिल्लसहिआण, इतरेभ्यः एभ्यः पादान्तेन सहितेभ्यः
इतराणि लब्धक्षराणि for इमाण...लब्धक्षराणि S लब्धक्षराणीत्यर्थः. M वणसि-
रिपट्ठीअ for 'वट्ठीए. 39. S डिस् for द्विप् in the Sūtra. KS

डसिसष्टाश्च ॥ ४० ॥

डसिसः पञ्चम्याः स्थाने टास् तृतीया, चकारात्सप्तमी च कचिद्भवति ।
चोरेण बीहइ, चोराद्विभेति । अन्तेउरे रमिअ आगओ, अन्तःपुरा-
ङ्गन्त्वागतः ॥ ४० ॥

डिपोऽस् ॥ ४१ ॥

डिपः सप्तम्याः स्थाने अस् द्वितीया कचिद्भवति । विज्जुज्जोअं भरइ
रइं, विद्युदूद्योते स्मरति रतिम् ॥ ४१ ॥

लुक्कयडोर्यस्य तु ॥ ४२ ॥

क्यडन्तस्य द्विवचनात् क्यपन्तस्य च संबन्धिनो यस्य लुग् भवति तु ।
क्यड्-गुरूअइ गुरूइ, अगुरुर्गुरुर्भवति, गुरुरिवाचरति वा ॥ क्यप्-धमधसा-
अइ धमधमाइ । लोहिआअइ लोहिआइ ॥ ४२ ॥

॥ इति श्रीमदर्हनन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-
श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

द्वितीयाध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

41. S डेसोप् for the Sūtra. S हरइ for भरइ. 42. KMS
गुरूआइ गुरूआअइ for गुरूअइ गुरूइ. Colophon: KSM om. from
मदर्ह down to श्रीमत्. KMST द्वितीयस्याध्यायस्य for द्वितीयाध्यायस्य.

चतुर्थः पादः ॥

लटस्तिप्ताविजेच् ॥ १ ॥

लट् वर्तमानं तत्संवन्धिनः प्रथमपुरुषस्य एकत्वे वर्तमानौ यौ परस्मै-
पदात्मपदत्वेन विहितौ तिप् तड् इत्येतौ प्रत्येकं इच् एच् च इत्येतौ भवतः ।
चकारौ 'हुरचिति' [३.१.५] इति विशेषणार्थौ । हसइ हसए । रमइ रमए ॥ १ ॥

सिप्थास्सेसि ॥ २ ॥

लट इत्यनुवर्तते । परस्मैपदात्मनेपदयोर्मध्यमपुरुषस्य एकत्वे वर्तमानौ
सिप् थास् इत्येतौ प्रत्येकं से सि इत्येतौ तु भवतः । हससे हससि । रमसे
रमसि ॥ २ ॥

मिर्मिविटौ ॥ ३ ॥

लटः परस्मैपदात्मनेपदोत्तमपुरुषैकवचनत्वे वर्तमानौ मिप् इट् इत्येतौ
प्रत्येकं मि इति भवतः । हसामि । रमामि ॥ बहुलाधिकारात् मिविटोरादे-
शस्य मेरिकारस्य लोपश्च । बहु वणिणुं न सवकं, बहु वर्णितुं न शक्नोमि ।
न मरं, न म्रिये ॥ ३ ॥

झिझौ न्ति न्ते इरे ॥ ४ ॥

लटः प्रथमपुरुषस्य बहुत्वे वर्तमानौ झि झ इत्येतौ प्रत्येकं न्ति न्ते
इरे इति त्रीनादेशानापद्येते । हसन्ति हसन्ते । रमन्ति रमन्ते । हसिज्जन्ति
हसिज्जन्ते । रमिज्जन्ति रमिज्जन्ते । गज्जन्ते खे मेहा । उप्पज्जन्ते कइ-
हिअसाअरे कव्वरअणाइं । दोण्णि वि ण पडुप्पिरे वाहू, द्वावपि न प्रभवतो
वाहू ॥ कचिदेकत्वे इरे । सूसइरे ताण तारिसो कण्ठो, शुष्यति तासां
तादृशः कण्ठः ॥ ४ ॥

1. MST इचेच् for इजेच् in the Sūtra. T वर्तमानात् for वर्तमानं.
MST त for तड्. T इत्यादेशौ for इत्येतौ. S एच्च भवतः for एच्च इत्येतौ
भवतः. S विशेषणार्थः for विशेषणार्थौ. 2. KM मध्यमपुरुषैकत्वे for 'पस्य एकत्वे.
After वर्तमानौ M adds यौ. M इत्यादेशौ for इत्येतौ. M om. तु. 3. ST
मि for मिर् in the Sūtra and Com. T om. प्रत्येकं. M इकारलोपश्च for
इकारस्य लोपश्च. After सक्कं M adds आई दीसंति सरअपिडाइं. 4. BT om.
दोण्णि वि ण and द्वावपि न. S om. रमन्ति रमन्ते. Tom. कइ...णाइं. K om.
तारिसो. T कर्णः for कण्ठः.

तिङात्थि ॥ १० ॥

अस्तेस्तिङा तिवादिना सह अत्थि इत्यादेशो भवति । अत्थि सो । अत्थि ते । अत्थि तुमं । अत्थि तुम्हे । अत्थि अहं । अत्थि अम्हे ॥ १० ॥

णिजदेदावावे ॥ ११ ॥

धातोः प्रेरणार्थं विहितो यो णिच्प्रत्ययः, सः अत् एत् आव आवे इति चतुर आदेशानाम्प्रोति । तकारस्तावन्मात्रत्वप्रदर्शनार्थः । अत्—दरिसइ ॥ एत्—कारेइ ॥ आव—कारावइ ॥ आवे—कारावेइ ॥ हासावइ हासइ हासावेइ हासेइ ॥ उवसमावइ उवसमेइ ॥ बहुलाधिकारात्कचिदेनास्ति । जाणइ जाणावइ जाणावेइ ॥ कचिदावे नास्ति । धावइ धावेइ धावावइ ॥ ११ ॥

शुष्यादेरविर्वा ॥ १२ ॥

णिजित्यनुवर्तते । शुष्यादिणिच्ः अविः इति वा भवति । शोषितं सोसाविअं सोसिअं ॥ तोषितं तोसाविअं तोसिअं ॥ १२ ॥

अमेराडः ॥ १३ ॥

अमेर्धातोः परो णिच् आड इति वा भवति । भमाडइ ॥ पक्षे । भामइ भामेइ भमावइ भमावेइ ॥ १३ ॥

लुगाविल् भावकर्मक्ते ॥ १४ ॥

भावकर्मविहिते प्रत्यये क्तप्रत्यये च परे णिच् लुक् आवि इत्यादेशावाप्नोति । लिट्त्वान्न विकल्प ॥ भावकर्मणोः । कारिअइ काराविअइ कारिज्जइ काराविज्जइ । हासिअइ हासाविअइ हासिज्जइ हासाविज्जइ ॥ क्ते । कारिअं काराविअं । हासिअं हासाविअं । खामिअं खामाविअ ॥ १४ ॥

10. M तिङा अत्थि for the Sūtra. 11. S तावन्मात्रप्रदर्शनार्थः for तावन्मात्रत्वप्रदर्शनार्थः. M करावेइ for कारावइ. After उवसमावइ K adds उवसमावेइ K आणावेइ for जाणइ जाणावेइ. B यावइ धावेइ धावावइ for धावइ धावेइ. M om. धावावइ. 12. S शुष्यादि in the Sūtra. M शुष्यादि-णिच् for शुष्यादिणिच्ः. 13. MS om. भामइ भामेइ. 14 MS om. क्तप्रत्यये. MST लुक् for लुक्. KMS इत्यादेशं चाप्नोति for इत्यादेशावाप्नोति. M कारीअइ काराविअइ for कारिअइ काराविअइ. MS हासाविअइ for हासा. S खमविअं for खामाविअ.

अदेल्लुक्क्यात्खोरतः ॥ १५ ॥

अत् एत् लुक् इत्येतेषु णिचः स्याने विहितेषु खोरादेरतः अकारस्य
आत् आत्वं भवति । अत्-पाडइ । मारइ ॥ एत्-कारेइ । मारेइ । खामेइ ॥
लुक्-कारिअइ कारिज्जइ । खामिअइ खामिज्जइ । अदेल्लुगिति किम् ।
काराविअं कारिअं । काराविअइ काराविज्जइ ॥ खोरिति किम् । संगामेइ ॥
इह व्यवहितस्य मा भूत् ॥ कारिअं । इह अन्त्यस्य मा भूत् ॥ अत इति
किम् । आसेइ ॥ केचित्तु आवे आवि इत्येतयोरपि आदेरत आत्वमिच्छन्ति ।
कारवेइ । हासाविओ जणो सामलङ्कीर ॥ १५ ॥

तु मौ ॥ १६ ॥

अत इत्यनुवर्तते आदिति च । अदन्ताद्धातोः मौ लङुत्तमपुरुषैक-
वचनादेशे परे सति आद्भवति तु । हसामि हसमि । जायामि जाणमि ।
लिहामि लिहमि ॥ अत इत्येव । होमि ॥ १६ ॥

मोममुष्विच्च ॥ १७ ॥

त्वित्यनुवर्तते । आकारान्ताद्धातोः मो म मु इत्येतेषु परेषु अत इत्वं
चकारादात्वं च भवति तु । भणिमो भणामो । भणिम भणाम । भणिमु भणामु ॥
पक्षे । भणमो भणम भणमु ॥ 'वा लङ्लोट्ठट्ठपु' [२.४.२०] इत्येत्वे तु ।
भणेमो भणेम भणेमु ॥ अत इत्येव । होमो ॥ १७ ॥

क्ते ॥ १८ ॥

इदित्यनुवर्तते । क्तप्रत्यये परे अत इत्वं भवति । हसिअं । पडिअं
नमिअं ॥ हासिअं । पाडिअं । नामिअं ॥ णअं गअं इत्यादि तु सिद्धावस्थापेक्षया ॥
अत इत्येव । ल्ळअं । ह्ळअं ॥ १८ ॥

15. KMS कराविज्जइ कराविअइ for कारा°. M om.
लुक्-कारिअइ; S लुक्-कारावइ कारेज्जइ. B संगामइ for संगामेइ. KMS
कारावइ; T कारावेइ for कारवेइ. M दूसेइ for आसेइ. 16. M om.
तु in the Sūtra. M om. परे सति M om तु in Com. M जाणेमि
for जाणमि. 17. KS भणिमु for भणेमो भणेम भणेमु. 18. BT पसिअं for
पडिअं; B पासिअं; T पासिअं for पाडिअं. B नअअं; M णअं; T भअ for णअं.

एच्च क्त्वातुंतव्यभविष्यति ॥ १९ ॥

क्त्वातुंतव्येषु भविष्यत्कालविहिते च प्रत्यये परतः अत एत्वं चकारादिवं च भवति । क्त्वा-हसेऊण हसिऊण ॥ तुम्-हसेउं ॥ तव्य-हसेअव्वं हसि-अव्वं ॥ भविष्यत्-हसेहिइ हसिहिइ । अत इत्येव । जाऊण । काऊण ॥ १९ ॥

वा लट् लोट् लृट् ॥ २० ॥

एदित्यनुवर्तते । लट् वर्तमानं, लोट् पञ्चमी, तयो. गतृप्रत्यये च परतः अत एत्वं वा भवति । लट्-हसेइ हसइ । हसेम हसिम ॥ लोट्-हसेउ हसउ । सुणेउ सुणउ ॥ शतृ-हसेन्तो ॥ कचिन्न भवति । जअइ ॥ कचिदात्वमपि । सुणाइ ॥ २० ॥

जा जे ॥ २१ ॥

जा ज इत्येतयोः परयोरत एत्वं भवति । हसेजा हसेज ॥ अत इत्येव । होजा होज ॥ २१ ॥

भूतार्थस्य सी हीअ ही ॥ २२ ॥

भूतार्थे विहितो योऽनद्यतनादिप्रत्ययः स भूतार्थः, लृट् लृट् लिट्, तस्य स्थाने सी हीअ ही इति त्रय आदेशा भवन्ति । उत्तरत्र 'हल ईअ' (२.२.२३) इति विधानात्त्वरान्तादेवाय विधिः । कासी काहीअ काही, अकार्षीत् अकरोत् चकार वा ॥ एवं ठासी ठाहीअ ठाही ॥ २२ ॥

हल ईअ ॥ २३ ॥

भूतार्थस्थेत्यनुवर्तते । हलन्ताद्धातोः परस्य भूतार्थस्य लृट्वादिप्रत्ययस्य ईअ इत्यादेशो भवति । भुवीअ, अभूत् अभवत् वभूव वा ॥ एवं आसीअ, आसिष्ट आस्त आसाचक्रे वा ॥ गहीअ, अग्रहीत् अग्रहात् जग्राह वा ॥ २३ ॥

19. K om. काऊण. KST om. जाऊण. 20. S वर्तमाना; T वर्तमानो for 'मानं. KS जलइ for जअइ. 21. S om अतः. 22. BS सि हिअ हि for सी हाअ ही in the Sūtra K makes no distinction between short and long इ KMS लृट्वादिप्रत्ययः; B अनद्यतनादिः प्रत्ययः for अनद्यतनादिप्रत्ययः. KS make no distinction between short and long इ in the verbal forms under this Sūtra. After चकार B om. वा. 23. M om. भूतार्थस्य. B हुईअ for भुवीअ. M गेण्हीअ for गहीअ.

अहेस्यासी तेनास्तेः ॥ २४ ॥

अस्तेर्धातोः तेन भूतार्थेन प्रत्ययेन सह अहेसि आसि इत्यादेशौ भवतः । अहेसि सो तुमं अहं वा । जे अहेसि, ये आसन् । एवं आसि ॥ ॥ २४ ॥

भविष्यति हिरादिः ॥ २५ ॥

भविष्यदर्थविहितप्रत्यये परतः तस्यैवादिः हि इति प्रयोक्तव्यः । होहिइ, भविष्यति भविता वा । होहिन्ति । होहिसि होहित्या । होहिम । हसिहिइ । काहिइ ॥ २५ ॥

हा सा मिमोमुमे वा ॥ २६ ॥

भविष्यतीत्यनुवर्तते आदिरिति च । भविष्यत्यर्थे उत्तमपुरुषादेशेषु परेषु तेषामेवादिः हा सा इत्येतौ वा प्रयोक्तव्यौ । पक्षे हिरपि । होहामि होस्सामि । होहामो होस्सामो । होहामु होस्सामु । होहाम होस्साम । होहिमो होहिमु होहिमि होहिम ॥ कचित्तु हा न भवति । हसिहिमो हसिस्सामो । हसिहिमु हसिस्सामु । हसिहिम हसिस्साम ॥ २६ ॥

हिस्सा हित्था मुमोमस्य ॥ २७ ॥

वेत्यनुवर्तते । भविष्यति काले मु मो म इत्येतेषा स्थाने हिस्सा हित्था इत्येतौ धातोः परतो वा प्रयोक्तव्यौ । होहिस्सा होहित्या ॥ पक्षे । होहिमु होहिमो होहिम ॥ कचित्तथा न भवति । होस्सामो इत्यादि ॥ २७ ॥

25. KS om. परतः; M परे for परतः. K होहिमि for होहिम. After होहिम K adds होहिमो. 26. KST हास्सा; M हां सा for हा सा in the Sūtra and Com. K भविष्यदर्थे for भविष्यत्यर्थे. K इत्येतावादेशौ for इत्येतौ. MS om. from हसिस्सामो down to हसिस्साम. 27. After होहित्या KM add हसिहिस्सा हसिहित्या. M om. कचित् तथा न भवति । होस्सामो इत्यादि. S om. इत्यादि.

डच्छ दशिगम इजादौ हिलुक्च वा ॥ २८ ॥

दश् गम् इत्याद्या धातुभ्या भविष्यदादिषु इच् इत्यादिषु परेषु डित् अच्छ
इत्ययं वा भवति, हेथ् लुक्वा भवति । डित्वादन्याजादेर्लुक् ॥ दच्छिइ दच्छि-
हिइ । दच्छिन्ति दच्छिहिन्ति । दच्छिसि दच्छिहिसि । दच्छित्या दच्छि-
हित्या । दच्छिह दच्छिहिह । दच्छिमि दच्छिहिमि । दच्छिहामि दच्छिस्सामि ।
दच्छिस्सं दच्छिहिस्सं । दच्छिमो दच्छिहिमो । दच्छिहामो दच्छिस्सामो ।
दच्छिहिस्सा दच्छिहित्या । दच्छिम दच्छिहिम । दच्छिहाम दच्छिस्साम ।
दच्छिमु दच्छिहिमु । दच्छिहामु दच्छिस्सामु ॥ एवं गच्छिइ गच्छिहिइ ।
गच्छिन्ति गच्छिहिन्ति । गच्छिसि गच्छिहिसि । गच्छित्या गच्छिहित्या ।
गच्छिह गच्छिहिह । गच्छिमि गच्छिहिमि । गच्छिहामि गच्छिस्सामि । गच्छिस्सं
गच्छिहिस्सं । गच्छिमो गच्छिहिमो । गच्छिहामो गच्छिस्सामो । गच्छिहिस्सा
गच्छिहित्या । गच्छिम गच्छिहिम । गच्छिहाम गच्छिस्साम । गच्छिमु गच्छि-
हिमु । गच्छिहामु गच्छिस्सामु ॥ २८ ॥

भिदिविदिच्छिदो डेच्छ ॥ २९ ॥

हिलुक् च वेत्यनुवर्तते, इजादाविति च । भिद् विद् छिद् इत्येतेभ्यो
धातुभ्यो भविष्यदर्थेषु तिसाद्यादेशेषु परेषु डित् एच्छ इत्ययं वा भवति, हिलुक्
च वा । भिदि—भेच्छिहि भेच्छिहिइ । भेच्छिन्ति भेच्छिहिन्ति । भेच्छिसि
भेच्छिहिसि । भेच्छित्या भेच्छिहित्या । भेच्छिह भेच्छिहिह । भेच्छिम भेच्छि-
हिम । भेच्छिमि भेच्छिहिमि । भेच्छिहामि भेच्छिस्सामि । भेच्छिस्सं भेच्छि-
हिस्सं । भेच्छिमो भेच्छिहिमो । भेच्छिहामो भेच्छिस्सामो । भेच्छिहिस्सा
भेच्छिहित्या ॥ एवं मम्बोरपि ॥ विदि—वेच्छिहि वेच्छिहिइ । वेच्छिन्ति वेच्छि-

28. KS इजादिषु परेषु for इच् इत्यादिषु परेषु. S अत्याचादेः for
अन्याजादे KS दच्छिस्सि दच्छिहिस्सि for दच्छिसि दच्छिहिसि. KMS
दच्छ, T दच्छि for दच्छिहिस्स. S दच्छिहामु for दच्छिहिमु. MST गच्छं
for गच्छिहिस्स. See under Sūtra 31 below. 29. The
Mss. use ह and भ promiscuously. K om. भेच्छिहिस्सं, MS
भेच्छं for भेच्छिहिस्स. KMST वेच्छ for वेच्छिहिस्स.

हिन्ति । वेच्छिसि वेच्छिहिसि । वेच्छित्था वेच्छिहित्था । वेच्छिह वेच्छिहिह ।
वेच्छिमि वेच्छिहिमि । वेच्छिहामि वेच्छिस्सामि । वेच्छिस्सं वेच्छिहिस्सं ।
वेच्छिमो वेच्छिहिमो । वेच्छिहिमो । वेच्छिहामो वेच्छिस्सामो । वेच्छिहिस्सा
वेच्छिहित्था ॥ एवं मम्बोरपि ॥ छिदिर्-छेच्छिहि छेच्छिहिइ । छेच्छिन्ति छेच्छि-
हिन्ति । छेच्छिसि छेच्छिहिसि । छेच्छित्था छेच्छिहित्था । छेच्छिह छेच्छिहिह ।
छेच्छिमि छेच्छिहिमि । छेच्छिहामि छेच्छिस्सामि ।
छेच्छिस्सं छेच्छिहिस्सं । छेच्छिमो छेच्छिहिमो । छेच्छिहामो छेच्छिस्सामो ।
छेच्छिहिस्सा छेच्छिहित्था ॥ एवं एम्बोरपि ॥ २९ ॥

ओच्छ वचिमुचिरुदिश्रुभुजः ॥ ३० ॥

वचि मुचि रुदि श्रु भुजि इत्येतेभ्यो धातुभ्यो भविष्यदर्थेषु तिवाद्या-
देशेषु इजादिषु परेषु डित् ओच्छ इति वा भवति, हिल्क् च वा । वचि-
वोच्छिइ वोच्छिहिइ । वोच्छिन्ति वोच्छिहिन्ति । वोच्छिसि वोच्छिहिसि ।
वोच्छित्था वोच्छिहित्था । वोच्छिह वोच्छिहिह । वोच्छिमि वोच्छिहिमि ।
वोच्छिहामि वोच्छिस्सामि । वोच्छिस्सं वोच्छिहिस्सं । वोच्छिमो वोच्छिहिमो ।
वोच्छिहामो वोच्छिस्सामो । वोच्छित्था वोच्छिहित्था ॥ एवं मम्बोरपि ॥ मुचि-
मोच्छिहि मोच्छिहिइ । मोच्छिन्ति मोच्छिहिन्ति । मोच्छिसि मोच्छिहिसि ।
मोच्छित्था मोच्छिहित्था । मोच्छिह मोच्छिहिह । मोच्छिमि मोच्छिहिमि ।
मोच्छिहामि मोच्छिस्सामि । मोच्छिस्सं मोच्छिहिस्सं । मोच्छिमो मोच्छिहिमो ।
मोच्छिहामो मोच्छिस्सामो । मोच्छित्था मोच्छिहित्था ॥ एवं मम्बोरपि ॥ रुदि-
रोच्छिहि रोच्छिहिइ । रोच्छिन्ति रोच्छिहिन्ति ॥ एवं स्सादिष्वपि ॥ श्रु-
सोच्छिहि सोच्छिहिइ । सोच्छिन्ति सोच्छिहिन्ति । सोच्छिसि सोच्छिहिसि ॥
एवमिडादिष्वपि ॥ भुजि-मोच्छिहि मोच्छिहिइ । मोच्छिन्ति मोच्छिहिन्ति ।
मोच्छिसि मोच्छिहिसि ॥ एवमिडादिष्वपि ॥ ३० ॥

KMS.om. वेच्छिहिमो. KS छेच्छं for छेच्छिहिस्सं. M om. from
छेच्छित्था down to the end of this Sūtra. 30. KMT वोच्छं; S
ओच्छं for वोच्छिहिस्सं. KMST मोच्छं for मोच्छिहिस्सं. KMST छेच्छं
for छेच्छिहिस्सं. 31. S उत्तमपुरुषादेक° for °पुरुषैक°. S om. तु. K वा for
तु. M om. गच्छं गमिष्यामि.

डं मेश्छात्ततः ॥ ३१ ॥

भविष्यति दृशादिभ्यो धातुभ्यः परतः पूर्वसूत्रैस्त्रिभिर्भुक्तानां डच्छडेच्छ-
डोञ्जानां यश्छकारः ततः परस्य मेः उत्तमपुरुषैकवचनादेशस्य स्थाने डित्
अं इत्यादेशस्तु भवति । दच्छं दक्ष्यामि । गच्छं गमिष्यामि । संगच्छ संगंस्ये ।
मेच्छं मेत्स्यामि । वेच्छं वेदिष्यामि । छेच्छं छेत्स्यामि । वोच्छं वक्ष्यामि ।
मोच्छं मोक्ष्यामि । रोच्छं रोदिष्यामि । सोच्छं श्रोष्यामि । भोच्छं भोक्ष्ये ॥ पक्षे
दच्छिभि दच्छिहिभि दच्छिहामि दच्छिस्सामि दच्छिस्सं ॥ एवं गमादिष्व-
प्युदाहार्यम् ॥ छात्तत इति किम् । हि हा स्ता इत्येतेभ्यः परो मा भूत् ।
गच्छिहिभि गच्छिहामि गच्छिस्सामि ॥ ३१ ॥

कृदो हं ॥ ३२ ॥

मेरित्यनुवर्तते । करोतेर्ददातेश्च परतो भविष्यति विहितस्य मेः स्थाने
हं इति वा प्रयोक्तव्यः । काहं । दाहं ॥ पक्षे काहिमि दाहिमि इत्यादि ॥ ३२ ॥
सं ॥ ३३ ॥

धातोः परो भविष्यति काले मे स्थाने सं इति वा भवति ॥ रिक्त्वाद्
द्वित्वम् । होस्सं हविस्सं ॥ पक्षे होहिमि होहामि होस्सामि इत्यादि ॥ ३३ ॥
त्विज्जाल्लिङः ॥ ३४ ॥

लिङ् सप्तम्यादेशात् जा इत्यस्मात्परः इकारः तु प्रयोक्तव्यः । होज्जा
होज्जाइ भवेत् ॥ वाधिकारे पुनस्तुप्रहणादुत्तरत्र न विकल्पः ॥ ३४ ॥

एकस्मिन् प्रथमादेर्विध्यादिषु दु सु मु ॥ ३५ ॥

विध्यादिषु विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसंश्रमप्रार्थनेषु वर्तमानानां प्रथ-
मादेः प्रथमादिपुरुषाणामेकत्वे वर्तमानानां प्रत्ययानां स्थाने यथासंख्यं दु सु मु
इत्यादेशाः स्युः । हसउ सा । हससु तुमं । हसामु अहं । पेच्छउ पेच्छसु
पेच्छामु ॥ दकारोच्चारणं भाषान्तरार्थम् ॥ ३५ ॥

32. M भविष्यति काले for भविष्यति. 33. M om. the
Sūtra. K सर्; S शस् for the Sūtra. MT सं, K सर्, S स for
सं. After हसिस्सं MT add कित्तिस्सं. 34. KS होज्जइ होज्ज; M
होज्जइ होज्ज for होज्जा होज्जाइ. B विकल्पः for न विकल्पः. 35. S एकस्तु for
एकस्मिन् in the Sūtra. KM भवन्ति for स्युः. M हसउ सो for हसउ सा.

बहौ न्तु ह मो ॥ ३६ ॥

विध्यादिष्वर्थेषु विहितानां प्रथममध्यमोत्तमपुरुषाणां बहुत्वे वर्तमानानां प्रत्ययानां स्थाने यथासंख्यं न्तु ह मो इत्यादेशा भवन्ति । हसन्तु, हसन्तु हसै-
युर्वा ॥ हसंह, हसत हसेत वा ॥ हसामो, हसाम हसेमवा ॥ एवं तुवरन्तु
तुवरह, तुवरामो ॥ एवं सर्वधातुष्वप्युदाहार्यम् ॥ ३६ ॥

सोस्तु हि ॥ ३७ ॥

विध्यादिष्वर्थेषु सोर्मध्यमपुरुषैकवचनस्य स्थाने हि इत्यादेशः स्यात् तु ।
देहि देसु । होहि होसु ॥ ३७ ॥

लुगिज्जहीज्जस्विज्जेऽतः ॥ ३८ ॥

सोरित्यनुवर्तते त्विति च । अतः अकारात्परस्य सोः स्थाने लुक्
इज्जहि इज्सु इज्जे इति त्रयश्चादेशा भवन्ति तु ॥ हस हसिज्जइ हसिज्सु
हसिज्जे ॥ पक्षे हससु । अत इति किम् । होसु । ठाहि ॥ ३८ ॥

लड्लटोश्च जर्जारौ ॥ ३९ ॥

लड्लटोर्वर्तमानभविष्यतोश्चकाराद्विध्यादिषु च विहितस्य प्रत्ययस्य
स्थाने ज जा इत्येतौ रितौ तु भवतः ॥ रिक्त्वाद् द्वित्वम् । लट्-हसेज्ज हसेज्जा ।
पढेज्ज पढेज्जा । सुणेज्ज सुणेज्जा ॥ पक्षे हसइ । पढइ । सुणइ ॥ लट्-
पढेज्ज पढेज्जा । सुणेज्ज सुणेज्जा ॥ पक्षे पढिहिइ । सुणिहिइ ॥
विध्यादिषु--हसेज्ज हसेज्जा, हसतु हसेद्वा ॥ पक्षे हसउ ॥ एवं सर्वत्र पुरुषेषु
वचनेषु च अन्येषामपि लकाराणामिच्छन्ति ॥ होज्ज होज्जा, भवति भवेत्
भवतु अभवत् अभूत् बभूव भूयात् भविता भविष्यति अभविष्यद्वेत्यर्थः ॥ ३९ ॥

36. T om. एवं सर्वधातुष्वप्युदाहार्यम्. KMS ऊह्यम् for उदाहा-
र्यम्. 37. KMS सेस्तु for सोस्तु in the Sūtra. KMS सेः for सोः.
S भवति तु for स्यात्तु. 38. K सेरित्यनुवर्तते; MS सेरिति वर्तते for सोरित्य-
नुवर्तते. KMS सेः for सोः. K त्रय आदेशा भवन्ति तु for त्रयश्चादेशा भवन्ति
39. M जर्जार; S जल् जाल् for जर्जारौ in the Sūtra. KS सर्वपुरुषेषु
for सर्वत्र पुरुषेषु. KM om. होज्ज होज्जा.

मध्ये चाजन्तात् ॥ ४० ॥

जर्जरावित्यनुवर्तते । अजन्ताद्वातो. प्रकृतिप्रत्यययोर्मध्ये चकारात्प्रत्य-
यानां च स्थाने जर् जार् इत्येतौ भवत. लृलृटोर्विध्यादिषु च । होज्जइ
होज्जाइ । होज्ज होज्जा । होज्जहिमि होज्जाहिमि ॥ विध्यादिषु—होज्जइ
होज्जाइ । होज्ज होज्जा । भवतु भवेद्वा ॥ पक्षे होइ ॥ अजन्तादिति किम् ।
हसेज्ज हसेज्जा । तुवरिज्ज तुवरिज्जा ॥ ४० ॥

माणन्तौल् च लृडः ॥ ४१ ॥

लृडः क्रियातिपत्ते. यौ तिप्तौ तत्स्थाने माण न्त इत्येतौ
चकारात् जर्जरौ च भवतः ॥ लिट्वात्र विकल्प. ॥ होमाणो होन्तो होज्ज
होज्जा । अभविष्यदित्यर्थ ॥ ४१ ॥

शतृशानचोः ॥ ४२ ॥

माणन्तौ इत्यनुवर्तते । शतृ शानच् इत्येतयो प्रत्यययोः स्थाने माण
न्त इत्येतौ प्रत्येकं भवत. । शतृ—हसमाणो हसन्तो । शानच्—सहमाणो
सहन्तो ॥ ४२ ॥

स्त्रियामी च ॥ ४३ ॥

स्त्रिया वर्तमानयो. शतृशानचोः स्थाने ईत्वं चकारान्माणन्तौ च भवत. ।
हसई हसमाणा हसन्ती ॥ वेवई वेवमाणा वेवन्ती ॥ ४३ ॥

40. S जल् जाल् इत्यनुवर्तते for जर्जरावित्यनु°. After
होज्जाहिमि KMT add होज्ज होज्जा होज्जहामि होज्जस्सामि
होज्जस्सं होहिमि इत्यादि. KMST तुवरेज्ज तुवरेज्जा for तुवरिज्ज
तुवरिज्जा. 41. B क्रियादिवृत्तेः for °तिपत्तेः. K जलजालौ; M जर् जार्
इति; S जलजाल्; T जजार् for जर्जरौ. M om. यौ तिप्तौ तत्. M लिट्वात्रि-
त्यम्. S om. from होमाणो down to °ल्यर्थः. After होन्तो M adds
हसमाण हसंत हसेज्ज हसेज्जा अहसिष्यत्. 42. KST शतृशानचः for the
Sūtra. KS om. Com. on this Sūtra. 43. KS om. the Sūtra
and स्त्रियां in Com.

घेत् तुंतव्यक्त्वासु ग्रहेः ॥ ४४ ॥

तुंतव्यक्त्वाप्रत्ययेषु परतो ग्रहेर्धातोर्घेत् इति भवति । तुम्-घेत्तुं ॥ तव्य-घेत्तव्वं ॥ क्त्वा-घेत्तुआण घेत्तूण ॥ कचिन्न भवति । गहिउं । गेण्हिअ ॥ ४४ ॥

अन्त्यस्य वचिमुचिरुदिश्रुभुजां डोत् ॥ ४५ ॥

तुंतव्यक्त्वास्वित्यनुवर्तते । वचि भुचि रुदि श्रु भुजि इत्येतेषां धातूनामन्त्यस्य तुंतव्यक्त्वाप्रत्ययेषु ओत् इत्यादेशो डित् भवति ॥ वचि-वोत्तुं । वोत्तव्वं । वोत्तुआण वोत्तूण ॥ मुचि-मोत्तुं । मोत्तव्वं । मोत्तुआण । मोत्तूण ॥ रुदि-रोत्तुं । रोत्तव्वं । रोत्तुआण रोत्तूण ॥ श्रु-सोत्तुं । सोत्तव्वं । सोत्तुआण सोत्तूण ॥ भुजि-भोत्तुं । भोत्तव्वं । भोत्तुआण भोत्तूण ॥ ४५ ॥

ता ढो दृशः ॥ ४६ ॥

अन्त्यस्येत्यनुवर्तते । दृशो धातोरन्त्यस्य तुंतव्यक्त्वासु परतः तेषामेव प्रत्ययानामादिना तकारेण सह द्विरुक्तष्ठकारो भवति दडुं । दडुव्वं । दडुआण दडूण ॥ ४६ ॥

आ भूतभविष्यति च कृजः ॥ ४७ ॥

कृजोऽन्त्यस्य आ इत्यादेशो भवति भूतभविष्यत्प्रत्यये, चकारात् तुंतव्यक्त्वासु च परतः । काहीअ, अकार्षीत् अकरोत् चकार वा ॥ काहिइ, करिष्यति कर्ता वा ॥ तुम्-काउं ॥ तव्य-काअव्वं ॥ क्त्वा-काउआण काऊण ॥ ४७ ॥

44. T गहिधातुः for ग्रहेर्धातोः. MS वा भवति for भवति. T घेआण for घेत्तूण. M om. गहिउं. S गिहिउं for गहिउं. KMS om. गेण्हिअ; T गण्हिअ. 45. MS °क्त्वा इत्यनुवर्तते for °क्त्वास्वित्यनु°. After प्रत्ययेषु M adds परेषु. B om. from श्रु down to सोत्तूण. 46. T ठा for ढो in the Sūtra. KM दृशेर्धातोः for दृशो धातोः. 47. KS काहि for काहीअ.

नमोद्विजरुदां वः ॥ ४८ ॥

नन्तेः उद्विजतेः रुदेश्च अन्त्यस्य वकारो भवति । णवइ । उन्विवइ
उन्वेइ । रुवइ रोवइ ॥ ४८ ॥

चर् नृतिमदित्रजाम् ॥ ४९ ॥

नृत मद् व्रज इत्येतेषा धातूनामन्त्यस्य चकारो भवति ॥ रिक्त्वाद्
द्वित्वम् ॥ णच्चइ । मच्चइ । वच्चइ ॥ ४९ ॥

छर् गमिष्यमासाम् ॥ ५० ॥

गम इष यम आस इत्येतेषामन्त्यस्य छो भवति ॥ रिक्त्वाद् द्वित्वम् ॥
गच्छइ । इच्छइ । जच्छइ । अच्छइ ॥ ५० ॥

रुधो न्वम्भौ ॥ ५१ ॥

रुधेरन्त्यस्य न्व म्भ इत्येतौ भवतः । रुन्धइ । रुम्भइ ॥ ५१ ॥

युधबुधगृधक्रुधसिधमुहां च ज्ञः ॥ ५२ ॥

युध बुध गृध क्रुध सिध मुह इत्येतेषा चकाराद्रुधेश्चान्त्यस्य द्विरुक्तो
ज्ञकारो भवति । जुञ्जइ । बुञ्जइ । गिञ्जइ । कुञ्जइ । सिञ्जइ । मुञ्जइ ।
रुञ्जइ ॥ ५२ ॥

जर् स्विदाम् ॥ ५३ ॥

स्विदिप्रकाराणा धातूनामन्त्यस्य जो भवति ॥ रिक्त्वाद् द्वित्वम् ॥
सिज्जइ ॥ सव्वङ्गसिरीए संपज्जइ, सर्वाङ्गश्रिया संपद्यते ॥ खिज्जइ ॥ बहुवचनं
प्रयोगानुसरणार्थम् ॥ ५३ ॥

48. MT रोदितेः, S रुदितेः for रुदेः. T उप्पिइ उप्पेवो
for उन्विवइ उन्वेइ. KS रवइ for रुवइ. 49. MT चर् नृतमद्व्रजां
for the Sūtra. S चल for चर् in the Sūtra. M चकारो रिद् भवति for
चकारो भवति. M om. रिक्त्वाद् द्वित्वम्. 50. S छल्, T छरि for छर् in
the Sūtra. T इत्येषां for इत्येतेषां. After इत्येतेषां K adds धातूनाम्. M
छकारो रिद् भवति for छो भवति. M om. रिक्त्वाद् द्वित्वम्. KT यच्छइ for
जच्छइ. 51. S रुदो नन्तो for the Sūtra. 52. T₁ ग्रध for गृध in the
Sūtra. T₂ हुहा for °मुहां in the Sūtra and Com. M झर् for ज्ञः
in the Sūtra. M झो for झकारो. 53. T जरि स्विदां for the Sūtra.
S जल् for जर् in the Sūtra. M जो रिद् भवति for जो भवति. M om.
रिक्त्वाद् द्वित्वम्. K सव्वङ्गसिरीए for °सिरीए.

छिदिभिदो न्दः ॥ ५४ ॥

छिदिभिदोरन्त्यस्य न्द इत्यादेशो भवति । छिन्दइ । भिन्दइ ॥ ५४ ॥

ढः कथिवर्धाम् ॥ ५५ ॥

कथतेर्वर्धतेश्चान्त्यस्य ढत्वं भवति । कढइ । वड्डइ ॥ बहुवचनाद् वृधेः कृतगुणस्य वर्धेश्चाविशेषेण ग्रहणम् ॥ ५५ ॥

वेष्टेः ॥ ५६ ॥

ढ इति वर्तते । वेष्ट वेष्टने इत्यस्य धातोः 'कगटड' [१.४.७७] इत्यादिना षलोपे टस्य ढो भवति । वेढइ । वेढिज्जइ ॥ ५६ ॥

समुदो ल् ॥ ५७ ॥

सम् उद् इत्युपसर्गाम्या परस्य वेष्टेरन्त्यस्य लकारो रित् भवति । संवेल्लइ । उव्वेल्लइ ॥ बहुलाधिकारादुतः परस्यापि वा ढः । उव्वेल्लइ ॥ उव्वेढइ ॥ ५७ ॥

खादधावि लुक् ॥ ५८ ॥

खादतौ धावतौ चान्त्यस्य लुग्भवति । खाइ खाअइ ॥ खाओ खाइओ ॥ धाइ धाअइ ॥ धाओ धाइओ ॥ बहुलाधिकाराद्वर्तमानभविष्यद्विध्याद्येकवचन एव भवति । तेनेह न भवति । खादन्ति । धावन्ति ॥ कचित् 'धावइ पुरओ' इति च दृश्यते ॥ ५८ ॥

54. MT ढः for न्दः in the Sūtra. and Com. 55. M ढर् कथिवर्ध्यां; T ढः कथिवर्धाम् for the Sūtra. S ठः for ढः in the Sūtra and Com. KM कड्डइ for कढइ. M अविशेषग्रहण for अविशेषेण ग्रहणम्. 56. S ठ इति for ढ इति. M अन्त्यस्य for टस्य. S वेढइ for वेढइ. 57. M रत्, S ल् for ल् in the Sūtra. MS लिद् for रिद्. S om. वा. S ढः for ढः. 58. M खादधा-व्योर्लुक् for the Sūtra. M खादतेर्धावतेश्च for खादतौ धावतौ च. K om. धाइओ. After खाअइ MT add खाहिइ खाउ. After धाअइ MT add धाहिइ धाउ. MT कचित्तु for कचित्.

रः सृजि ॥ ५९ ॥

सृजिवातावन्यस्य स्वं भवति । विसरइ । ओसरइ । ओसरामि ॥

॥ ५९ ॥

ढः सीदपति ॥ ६० ॥

सीदतौ पततौ च अन्यस्य ङत्वं भवति । सङ्गइ पङ्गइ ॥ ६० ॥

मीलेः प्रादेद्वे तु ॥ ६१ ॥

प्रादेह्यस्तर्गान्यस्य नीलेत्यस्य द्वे रूपे तु भवतः । पमिलइ । पमीलइ ।

निमिलइ निमीलइ । संमिलइ । संमीलइ । उन्मिलइ उन्मीलइ ॥ प्रादेरिति
किन् । मीलइ ॥ ६१ ॥

चलस्फुटे ॥ ६२ ॥

द्वे इत्यनुवर्तते । चलतौ स्फुटतौ च अन्यस्य द्वे रूपे तु भवतः । चलइ

चलइ । फुलइ फुलइ ॥ ६२ ॥

शकगे ॥ ६३ ॥

शक्तादिभ्यो घातुष्वन्यस्य द्वे रूपे भवतः ॥ योगविभागादिभ्यन् ॥

शक-सकइ । नृग-नगइ । लग-लगइ । सिच-सिचइ । अट-अटइ ।
लुट-लुटइ । रुट-रुटइ । जम-जमइ । जिन-जिमइ । णश-णत्सइ ।
इत्यादि ॥ ६३ ॥

59. T नीसरइ वोसरइ वोसिरामि for विसरइ ओसरइ
ओसिरामि. 60. M ङः सृदपति for the Sūtra. M सीदतेः पततेश्च
for सीदतौ पततौ च. 61. S मीलेः for नीलेः in the Sūtra, Com.
and illustrations. T om. तु in the Sūtra. M पमिलइ for पमिलइ.
M om. संमिलइ संमीलइ 62. MST चलस्फुटे for the Sūtra. M
द्वेतिवर्तते for द्वे इत्यनुवर्तते. M द्वित्वं भवति for द्वे रूपे भवतः. B स्फुटितौ for
स्फुटतौ. BM फुलइ for फुलइ. 63. M द्वित्वं भवति द्वे for रूपे भवतः KS
तस तत्सइ for णश-णत्सइ. S वच वंचइ for सिच सिञ्चइ T लुट-लुटइ for लुट
लुटइ. T जम-जमइ for जिम जिमइ.

उवर्णस्यावः ॥ ६४ ॥

धातोरन्त्यस्य उवर्णस्य अव इत्यादेशो भवति । हुङ्-निह्वङ् ।
भ्यु-चवङ् । रु-रवङ् । कु-कवङ् । सु-सवङ् । पसवङ् ॥ ६४ ॥

योरेङ् ॥ ६५ ॥

इश्च उश्च युः तस्य । तयोर्धात्वोरिवर्णोवर्णयोः एङ् एदोतौ यथासंख्यं
भवतः । इवर्णस्य एकारः, उवर्णस्य ओकारः । जेऊण जित्वा । नेऊण नीत्वा ।
नेङ् नयति । उङ्गेङ् उङ्गयति । सोऊण श्रुत्वा ॥ कचिन्न भवति । नीओ ।
उङ्गीणो ॥ ६५ ॥

अर उः ॥ ६६ ॥

ऋवर्णस्य धातोरन्त्यस्य अर इत्यादेशो भवति । करङ् । धरङ् । वरङ् ।
सरङ् । भरङ् । मरङ् । तरङ् । जरङ् ॥ ६६ ॥

अरि वृषाम् ॥ ६७ ॥

वृषप्रकाराणां धातूनामृवर्णस्य अरि इत्यादेशो भवति । वृष-वरिसङ् ॥
मृष-मरिसङ् ॥ कृष-करिसङ् ॥ हृष-हरिसङ् ॥ बहुवचनं प्रयोगानुसर-
णार्थम् ॥ ६७ ॥

रुषगेऽचो दिः ॥ ६८ ॥

रुषादिवातुष्वचो दीर्घो भवति । रुष-रूसङ् ॥ शुष-सूसङ् ॥ दुष-
दूसङ् ॥ तुष-तूसङ् ॥ पुष-पूसङ् ॥ शिष-सीसङ् ॥ इत्यादि ॥ ६८ ॥

64. T उवर्णस्य वा for the Sūtra. 65. M योरेदोत्
for the Sūtra. M om. एङ्. M om इवर्णस्य एकारः, उवर्णस्य
ओकारः. T ओ for ओकारः. S चेऊण चेत्वा for जेऊण जित्वा. T नेति
उङ्गेति for नयति उङ्गयति. 66. T अर इ. for the Sūtra. T रीवर्णस्य
for ऋवर्णस्य. 68. MS रुषगे दिः, T रुषगे चोदित for the Sūtra. K
दिर्दीर्घो for दीर्घो.

हलोऽक् ॥ ६९ ॥

हलन्ताद्धातोः परः अगागमो भवति ॥ ककारोऽन्तविध्यर्थः ॥ हसइ । भमइ । रमइ । गच्छइ । मुज्जइ । उवसमइ । पावइ । सिद्धइ । रुन्धइ । मुसइ । वहइ । सहइ ॥ शम्प्रभृतीनां प्रायः प्रयोगो न भवति ॥ ६९ ॥

त्वनतः ॥ ७० ॥

अगिति वर्तते । अकारान्तवर्जिताद्धातोः परः अगागमो भवति तु । पाअइ पाइ । ठाअइ ठाइ । वाअइ वाइ । धाअइ धाइ । जाअइ जाइ । झाअइ झाइ । भाअइ भाइ, विभेति भाति वा । जम्भाअइ जम्भाइ, जम्भते । उव्वाअइ उव्वाइ, उद्वाति । मिलाअइ मिलाइ, म्लायते । विक्रेअइ विक्रेइ, विक्रीणीते ॥ अनत इति किम् । चिइच्छइ चिकित्सते ॥ ७० ॥

अचोऽचाम् ॥ ७१ ॥

धातुषु अचा स्थाने अचो बहुलं भवन्ति । हवइ हिवइ । चिणइ चुणइ । सदहणं सदहाणं । धावइ धुवइ । रुवइ रोवइ ॥ कचिन्नित्यम् । जेइ । चेइ । देइ । लेइ । विहेइ । नासइ ॥ ७१ ॥

णो हश्च चिजिपूश्रुधूस्तुहुलूभ्यः ॥ ७२ ॥

चि जि पू श्रु धू स्तु हु लू इत्येतेभ्यः परो ण इत्यागमो भवति, तत्सं-
नियोगेन हश्च, दीर्घस्य च ह्रस्वः । चिणइ । जिणइ । पुणइ । सुणइ । धुणइ ।
थुणइ । हुणइ । लुणइ ॥ बहुलाधिकारात् कचिद्विकल्पः ॥ उच्चेणइ उच्चेइ ।
जिणिऊण जेऊण । जिणइ जेणइ । सुणिऊण सोऊण ॥ ७२ ॥

69. S om. भुज्जइ T भवइ for वहइ. 70. MT अकारान्तवर्जितादजन्ताद्धातोः for °वर्जिताद्धातो . S om. तु T om. ठाअइ ठाइ. K काअइ काइ for झाअइ झाइ. KS विक्रोअइ विक्रोइ for विक्रेअइ विक्रेइ. T om. from अनत इति down to स्थाने under the next Sūtra. After चिइच्छइ M adds जुउच्छइ M om. चिकित्सते. 71. BS धवइ for धावइ. S Tom. जेइ चेइ. Tom. नासइ. K देहि लेहि for देइ लेइ. 72. MT इत्येभ्यः for इत्येतेभ्यः. ST °संनियोगे for °योगेन. M उच्चिणइ for उच्चेणइ. T om. from पुणइ down to जेणइ. K जअइ for जेणइ. S om. from थुणइ down to the end of the Sūtra.

भावकर्मणि तु वर्यग्लुक् च ॥ ७३ ॥

भावे कर्मणि च वर्तमानेभ्यः चिजिपूश्रुघूस्तुहुल्यभ्यः परो वकारागमो भवति तु । तत्संनियोगेन यक्प्रत्ययस्य लुक् ॥ रिच्वाद् द्वित्वम् ॥ चिच्वइ चिणिज्जइ । जिच्वइ जिणिज्जइ । पुच्वइ पुणिज्जइ । सुच्वइ सुणिज्जइ । धुच्वइ धुणिज्जइ । एवं भविष्यति चिच्वहिइ चिणिज्जहिइ । इत्यादि ॥ ७३ ॥
मर्चेः ॥ ७४ ॥

भावकर्मणीत्यनुवर्तते । चिनोतेः परो भावकर्मणि मागमो रिद् भवति । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । चिम्मइ । पक्षे चिच्वइ चिणिज्जइ ॥ भविष्यति—चिम्महिइ, चिच्वहिइ, चिणिज्जहिइ ॥ ७४ ॥

अन्त्यस्य हनखनोः ॥ ७५ ॥

मरिति वर्तते । हन खन इतेतयोः अन्त्यस्य भावकर्मणि मागमो रिद् भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । हम्मइ हणिज्जइ । खम्मइ खणिज्जइ ॥ भविष्यति—हम्महिइ हणिज्जहिइ । खम्महिइ खणिज्जहिइ ॥ बहुलाधिकारात् हन्तेः कर्तर्यपि । हम्मइ, हन्तीत्यर्थः ॥ कचिन्न भवति । हन्तव्वं । हन्तूण ! हओ ॥ ७५ ॥

दुहलिहवहरुहां भरत उच्च ॥ ७६ ॥

दुह लिह वह रुह इत्येयामन्त्यस्य भकारो रिद् भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । वहेरतः उकारश्च । दुब्भइ दुहिज्जइ । लिब्भइ लिहिज्जइ । चब्भइ वहिज्जइ । रुब्भइ रुहिज्जइ ॥ भविष्यति—दुब्भिहिइ दुहिज्जहिइ । इत्यादि ॥ ७६ ॥

73. S om. - the Sūtra. K वर्मावकर्मणि तु यग्लुक्; M वर्मावकर्मणि यग्लुक् च for the Sūtra. T यत् लुक् for यग्लुक् in the Sūtra and Com. here and elsewhere under the following Sūtras upto Sūtra 90. S om. भावे. K om. च. M om. from तत्संनियोगे down to पुणिज्जइ. T तत्संनिघौ for तत्संनियोगेन. 74. T मच्चोः for the Sūtra. MST तत्संनियोगे for 'योगेन' under this Sūtra and elsewhere up to Sūtra 82. KMS चिम्महिइ; T चिच्विहइ for चिम्महिइ. KM om. चिच्वहिइ. 75. K अनुवर्तते for वर्तते. MS om. रिद्. After भवति तु K add's रिच्वाद् द्वित्वम्. 76. M हर् for भर् in the Sūtra. KMS वहतेः for वहेः. K ऊकारश्च for उकारश्च.

दहेर्झर् ॥ ७७ ॥

अन्त्यस्येत्यनुवर्तते । दहेरन्त्यस्य भावकर्मणि झकारो रिद् भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । डज्झइ डहिज्जइ ॥ भविष्यति—डज्झिहिइ डहिज्जहिइ ॥ ७७ ॥

बन्धो न्वः ॥ ७८ ॥

झरित्यनुवर्तते । बन्धेर्धातोः न्व इत्यस्य भावकर्मणि झर् इत्यादेशो भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । वज्झइ वन्धिज्जइ ॥ भविष्यति—बन्धिहिइ वन्धिज्जहिइ ॥ ७८ ॥

रुध उपसमनोः ॥ ७९ ॥

उप सम् अनु इत्येतेभ्य परस्य रुधेरन्त्यस्य भावकर्मणि झर् भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । उवरुज्झइ । संरुज्झइ । अणुरुज्झइ ॥ पक्षे उवरुन्धिज्जइ । संरुन्धिज्जइ । अणुरुन्धिज्जइ ॥ भविष्यति—उवरुज्झहिइ । संरुज्झहिइ । इत्यादि ॥ ७९ ॥

द्वे गमिगे ॥ ८० ॥

गमादौ धातोरन्त्यस्य भावकर्मणि द्वे रूपे भवतः । तत्संनियोगेन यक्प्रत्ययस्य लुक् च । गम—गम्मइ गमिज्जइ ॥ हस—हस्सइ हसिज्जइ ॥ भण—भण्णइ भणिज्जइ ॥ लुभ—लुब्भइ लुभिज्जइ ॥ कथ—कत्थइ कहिज्जइ ॥ कुप—कुप्पइ कुविज्जइ ॥ भुज—भुज्जइ भुजिज्जइ ॥ रुद—रुव्वइ रुविज्जइ ॥ ‘नमोद्विजरुदाम्’ [२.४.४८] इति कृतवकारादेशो रुदिरत्र पठ्यते ॥ भविष्यति—गम्मिहिइ गच्छिज्जहिइ । इत्यादि ॥ ८० ॥

77. S झल् for झर् in the Sūtra. 78. KMS झरिति भवति for झर् इत्यादेशो भवाते. K वज्झिहिइ वन्धिज्जहिइ for बन्धिहिइ वन्धिज्जहिइ. 79. KMI रुधे. for रुन्धे. K उवरुज्झहिइ for उवरुज्झहिइ. KS om. संरुज्झहिइ. 80. KS om. लुब्भ इ लुभिज्जइ. M लुभइ for लुब्भइ. BK om. पठ्यते.

ईर हृकृतृजाम् ॥ ८१ ॥

हृञ् कृञ् तृ जृ इत्येतेषामन्त्यस्य भावकर्मणि ईर इत्यादेशो भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । हीरइ हरिज्जइ । कीरइ करिज्जइ । तीरइ तरि-
ज्जइ । जीरइ जरिज्जइ ॥ ८१ ॥

अर्जेविढप्पः ॥ ८२ ॥

अन्त्यस्येति निवृत्तम् । अर्जेविढप्प इत्यादेशो भावकर्मणि भवति तु । तत्संनियोगेन यग्लुक् च । विढप्पइ । पक्षे अज्जिज्जइ विढप्पिज्जइ ॥ ८२ ॥

आरभ आढप्पः ॥ ८३ ॥

आरभतेर्भावकर्मणि आढप्प इत्यादेशो भवति तु, यग्लुक् च । आढ-
प्पइ । पक्षे आरभिज्जइ आढप्पिज्जइ ॥ ८३ ॥

णप्पणज्जौ ज्ञः ॥ ८४ ॥

जानातेर्भावकर्मणि णप्प णज्ज इत्यादेशौ तु भवतः, यग्लुक् च । णप्पइ । णज्जइ ॥ पक्षे जाणिज्जइ । मुणिज्जइ ॥ 'ज्ञप्नोः' [१.४.३७], इति णत्वे णाऽज्जइ ॥ नञ्पूर्वस्य अणाऽज्जइ ॥ ८४ ॥

सिप्पः सिचस्त्रिहोः ॥ ८५ ॥

सिञ्चतेः स्त्रिह्यतेश्च भावकर्मणि सिप्प इत्यादेशो भवति तु, यग्लुक् च । सिप्पइ सिच्यते स्त्रिह्यते वा ॥ पक्षे सिञ्चिज्जइ । नेहिज्जइ ॥ ८५ ॥

वाहिप्पो व्याहुः ॥ ८६ ॥

व्याहरतेर्भावकर्मणि वाहिप्प इत्यादेशो भवति तु, यग्लुक् च । वाहि-
प्पइ ॥ पक्षे वाहरिज्जइ ॥ ८६ ॥

81. K हृञ्कृञ् for हृकृ in the Sūtra. S हिरज्जइ for हरिज्जइ. K जिरिज्जइ for जरिज्जइ. 82. BK विढप्पः for विढप्पः in the Sūtra. T om. विढप्पिज्जइ. K विढविज्जइ for विढप्पिज्जइ. 83. MS आढप्पः for आढप्पः in the Sūtra and Com. KS आरभेः for आरभतेः. T आरभिज्जइ आढविज्जइ for आरभिज्जइ आढप्पिज्जइ. 84. T om. तु. T जणिज्जइ for मुणिज्जइ. 85. M om. the Sūtra and Com., but gives illustrations. KMST om. पक्षे सिञ्चिज्जइ नेहि-
ज्जइ. B णिह्रिज्जइ for नेहिज्जइ 86. KS वाहि पिज्जइ for पक्षे वाहरिज्जइ T om. पक्षे.

अहेर्घेष्पः ॥ ८७ ॥

अहेर्भाविकर्मणि घेष्प इत्यादेशो भवति तु, यग्लुक् च । घेष्पइ ॥

पक्षे गेण्हज्जइ ॥ ८७ ॥

छिप्पः स्पृशतेः ॥ ८८ ॥

स्पृशतेर्भाविकर्मणि छिप्प इत्यादेशो भवति तु, यग्लुक् च । छिप्पइ ॥

पक्षे छिविज्जइ ॥ ८८ ॥

दीसल् दृशेः ॥ ८९ ॥

दृशेर्भाविकर्मणि दीस इत्यादेशो लिट् भवति, यग्लुक् च । दीसइ ॥

॥ ८९ ॥

वचेरुच्चः ॥ ९० ॥

वचेर्भाविकर्मणि उच्च इत्यादेशो भवति तु, यग्लुक् च । उच्चइ ॥

पक्षे वइज्जइ ॥ ९० ॥

ईअइज्जौ यक् ॥ ९१ ॥

अपवादनिमित्तोऽयं विधिः । भाविकर्मणि विहितो यो यक्प्रत्ययः स

ईअ इज्ज इत्यादेशावापद्यते । हसीअइ हसिज्जइ । हसीअन्तो हसिज्जन्तो ।
हसीअमाणो हसिज्जमाणो ॥ पढीअइ पढिज्जइ । होईअइ होइज्जइ ॥ बहुला-
धिकारात् कचिद् यगपि विकल्पेन भवति । तेण लहिज्ज । तेण लहिज्जेज्ज ॥
मए णवेज्ज । मए णविज्जेज्ज ॥ तेण अच्छिज्ज । तेण अच्छिज्जेज्ज । तेण
अच्छीअइ ॥ ९१ ॥

87. KST om. पक्षे. 88. T छिप्प for छिप्पः in the Sūtra, Com. and illustrations KS om. पक्षे. KMS छिप्पिज्जइ for छिविज्जइ. 90. K पचेर्द्वच्च; M पचे. पुचः; S पचेल् वृचः; T वचेर्वृच for the Sūtra. KMS पचते. for वचेः. K उच्च, M पुच; T वुच्च for उच्च. K उच्चइ, M पुच्चइ; T वुच्चइ for उच्चइ. KMST om. पक्षे वइज्जइ. 91. Bp ईअइज्जौ यक्; M ईयज्जौ यक् for the Sūtra. Bp KS अपवादनिर्मुक्तः; M वाद-विनिर्मुक्त. for अपवादनिमित्तः B पटीअइ पटिज्जइ; K पडिअइ पडिज्जइ for पढीअइ पढिज्जइ. K om. मए णवेज्ज.

स्पृहदूजोः सिहदूमौ णिचोः ॥ ९२ ॥

णिजन्तयोः स्पृहदूजो धात्वोः सिह दूम इत्यादेशौ यथासंख्यं भवतः ।

सिहइ । दूमइ ॥ ९२ ॥

निवृपतोर्णिहोडो वा ॥ ९३ ॥

णिचोरित्यनुवर्तते । निपूर्वस्य वृजः पतेश्च धात्वोर्णिजन्तयोः स्थाने णिहोड इत्यादेशो वा भवति । णिहोडइ निवारयति पातयति वा । पक्षे निवारेइ । पाडेइ ॥ ९३ ॥

धवलौद्धटोर्दुमोग्गौ ॥ ९४ ॥

वैत्यनुवर्तते । धवलयतेरुत्पूर्वस्य घटयतेश्च णिजन्तयोर्दुम उग्ग इत्यादेशौ यथासंख्यं भवतो वा । दुमइ । उग्गइ ॥ पक्षे धवलेइ । उग्घाडेइ ॥ 'अचोऽचाम्' [२.४.७१] इति दुमोऽत्वे दमिअं धवलिअं ॥ ९४ ॥

अमवेष्टयोस्तालिअण्टपरिआलौ ॥ ९५ ॥

अमयतिवेष्टयत्योर्णिजन्तयोः तालिअण्ट परिआल इत्येतौ यथासंख्यं वा भवतः । तालिअण्टइ ॥ पक्षे भमाडइ । भमाडेइ । भानइ । भामावइ । भामावेइ ॥ वेष्टेः—परिआलइ ॥ पक्षे । वेडइ ॥ ९५ ॥

रावो रञ्जयतेः ॥ ९६ ॥

रञ्जयतेर्णिजन्तस्य राव इत्यादेशो वा भवति । रावेइ । पक्षे रञ्जेइ ॥ ९६ ॥

92. Bp स्पृहदूजोः; M स्पृहदूजोः in the Sūtra, Com. and illustrations; T स्पृहदूजोः in the Sūtra and Com. for स्पृहदूजोः in the Sūtra. S धूमेइ for दूमइ. 93. M निवृपतोर्निवो धो वा for the Sūtra. 94. MS वा भवतः यथासंख्यं for यथासंख्यं वा भवतः. S om. from दुमइ down to the end of the Sūtra. M दुम्मइ; T दुग्गइ for दुमइ. T दुमेरित्वे for दुमोऽत्वे. T उदूमिअं for दमिअं. 95. S om. the Sūtra. KM इत्यादेशौ for इत्येतौ. T भमाडेइ for भमाडेइ. KT भमावइ भमावेइ for भामावइ भामावेइ K वरिआलइ वरिजालइ वेडेइ for परिआलइ॥ पक्षे वेडइ. 96. T om. वा. MST om. पक्षे.

नशेर्विप्पगालनासवपलावहारवविउडाः ॥ १०३ ॥

नाशयतेर्णिजन्तस्य विप्पगाल नासव पलाव हारव विउड इति पञ्चा-
देशा वा भवन्ति । विप्पगालइ । नासवइ । पलावइ । हारवइ । विउडइ ॥
पक्षे णासेइ ॥ १०३ ॥

वल आरोपे ॥ १०४ ॥

णिजन्तस्यारोपेर्वल इत्यादेशो वा भवति । वलइ ॥ पक्षे आरोवेइ ॥
॥ १०४ ॥

विरेचेरोल्लुङ्गोल्लुङ्गपल्लत्थाः ॥ १०५ ॥

विरेचयतेर्णिजन्तस्य ओल्लुङ्ग उल्लुङ्ग पल्लत्थ इति त्रय आदेशा वा
भवन्ति । ओल्लुङ्गइ । उल्लुङ्गइ । पल्लत्थइ ॥ पक्षे विरेअइ ॥ १०५ ॥

कम्पेर्विच्छोलः ॥ १०६ ॥

कम्पयतेर्णिजन्तस्य विच्छोल इति वा भवति । विच्छोलइ ॥ पक्षे
कम्पेइ ॥ १०६ ॥

रोमन्थेरोग्गालवग्गालौ ॥ १०७ ॥

रोमन्थेर्नामधातोर्णिजन्तस्य ओग्गाल वग्गाल इत्यादेशौ वा भवतः ।
ओग्गालइ । वग्गालइ ॥ पक्षे रोमन्थेइ ॥ १०७ ॥

प्लावेरोव्वालपव्वालौ ॥ १०८ ॥

प्लावयतेर्णिजन्तस्य ओव्वाल पव्वाल इत्यादेशौ वा भवतः । ओव्वालइ ।
पव्वालइ ॥ पक्षे पावेइ ॥ १०८ ॥

103. T om. पक्षे. 104. S आलोपे; T आलोपो for आरोपे:
in the Sūtra. S आलोपे: for आरोपे:. KMT om. पक्षे. M om.
आरोवेइ. 105. M om. the Sūtra and Com. upto णिजन्तस्य. T
ओल्लुङ्गोल्लुङ्ग* in the Sūtra and Com. T om. पक्षे. 107. MS om.
पक्षे. T om. पक्षे. T om. पक्षे रोमन्थेइ. 108. S प्लावे; T प्लावयते: for
प्लावयते:. ST om. पक्षे.

मिश्रेर्मीसालमेलवौ ॥ १०९ ॥

मिश्रयतेर्णिजन्तस्य मीसाल मेलव इत्यादेशौ वा भवतः । मीसालइ । मेलवइ ॥ पक्षे मीसेइ ॥ १०९ ॥

छादेर्नूमनुमोव्वालडक्कपव्वालसंतुमाः ॥ ११० ॥

छादयतेर्णिजन्तस्य नूम नुम उव्वाल डक्क पव्वाल संतुम इति पडा-
देशा वा भवन्ति । नूमइ नुमइ ॥ णत्वे णूमइ णुमइ ॥ उव्वालेइ । डक्केइ ।
पव्वालेइ । संतुमइ ॥ पक्षे छाएइ ॥ ११० ॥

अच्चुक्कवोक्कौ विज्ञापेः ॥ १११ ॥

विज्ञापेर्णिजन्तस्य अच्चुक्क वोक्क इत्यादेशौ वा भवतः । अच्चुक्कइ
वोक्कइ ॥ पक्षे विण्णावेइ ॥ १११ ॥

परिवाडो घटेः ॥ ११२ ॥

घटयतेर्णिजन्तस्य परिवाड इत्यादेशो वा भवति । परिवाडेइ ॥ पक्षे
घडेइ ॥ ११२ ॥

दृशेर्दावदक्खवदंसाः ॥ ११३ ॥

दर्शयतेर्णिजन्तस्य दाव दक्खव दंस इति त्रय आदेशा वा भवन्ति ।
दावइ । दक्खवइ । दंसइ ॥ पक्षे दरिसइ ॥ ११३ ॥

प्रस्थापेः पेड्वपेड्ववौ ॥ ११४ ॥

प्रस्थापयतेर्णिजन्तस्य पेड्व पेड्व इत्यादेशौ वा भवतः । पेड्वइ ।
पेड्वइ ॥ पक्षे पट्टावेइ ॥ ११४ ॥

109. Bp KS विलास°, M वालास° for मीसाल in the Sūtra and Com. KS विलासइ for मीमालइ T om. पक्षे. KST मिस्सेइ for मीसेइ. 110. T₂ °डक्क° for डक्क in the Sūtra. KS T om. पक्षे. BT छअइ for छाएइ. 111. KMS विज्ञप्ते for विज्ञापेः in the Sūtra and Com. T अपुक्कपोक्कौ for अच्चुक्कवोक्कौ in the Sūtra, Com. and illustrations. KMST om. पक्षे. B विण्णावेइ, T विण्णवइ for विण्णावेइ. 112. T परिवाडो for परिवाडो in the Sūtra, Com. and illustrations. T om. पक्षे. T घटेइ for घडेइ. 113. T °दस्ताः in the Sūtra and Com. T om. पक्षे. 114. M पेड्वडव°, T पेण्डव° for पेड्वव° in the Sūtra, Com. and illustrations. KS पट्टावइ for पट्टावेइ.

यापेर्जवः ॥ ११५ ॥

यापयतेर्णिजन्तस्य जव इत्यादेशो वा भवति । जवइ ॥ पक्षे जावेइ ॥

॥ ११५ ॥

विक्रोशेः पक्खोडः ॥ ११६ ॥

विक्रोशयतेर्निमवातोर्णिजन्तस्य पक्खोड इत्यादेशो वा भवति ।

पक्खोडइ ॥ पक्षे विओसेइ ॥ ११६ ॥

गुण्ठ उद्धूलः ॥ ११७ ॥

उद्धूलयतेर्णिजन्तस्य गुण्ठ इत्यादेशो वा भवति । गुण्ठइ ॥ पक्षे

उद्धूलइ ॥ ११७ ॥

तडेराहोडविहोडौ ॥ ११८ ॥

ताडयतेर्णिजन्तस्य आहोड विहोड इत्यादेशौ वा भवतः । आहोडइ ।

विहोडइ ॥ पक्षे ताडेइ ॥ ११८ ॥

ह्रादिरवअच्छलणिचश्च ॥ ११९ ॥

ह्रादयतेर्णिजन्तस्याणिजन्तस्य च अवअच्छ इत्यादेशौ छिद् भवति ।

अवअच्छइ, ह्रादते ह्रादयति वा ॥ ११९ ॥

निर्मेनिम्मवनिम्माणौ ॥ १२० ॥

निर्पूर्वस्य निर्मातेवांतोः निम्मव निम्माण इत्यादेशौ वा भवतः ।

निम्मवइ । निम्माणइ ॥ 'आदेत्तु' [१.३.५३] इति णत्वे णिम्मवइ ।

णिम्माणइ ॥ पक्षे णिम्मइ ॥ १२० ॥

115. KMST om. पक्षे. T जावइ for जावेइ. 116. T विक्रोशेः for विक्रोशेः in the Sūtra. T विक्रोशयतेः for विक्रोशयतेः. KMST om. पक्षे here and also elsewhere promiscuously. The variants are no longer recorded. 117. K गुण्ठइ for गुण्ठइ. K उद्धूलइ; T उद्धूलइ for उद्धूलइ. 118. T om. पक्षे ताडेइ. 120. S निर्मोः; T निम्मोः for निम्मेः in the Sūtra. T om. निम्माणइ. KST om. पक्षे निम्मइ.

आल्लीडोल्लिः ॥ १२१ ॥

आङ्पूर्वस्य लीयते. अल्लि इत्यादेशो भवति । अल्लिइ । अल्लिअइ ॥

अल्लीणो ॥ १२१ ॥

क्रियः कीणः ॥ १२२ ॥

क्रीणातेः कीण इत्यादेशो भवति । कीणइ ॥ १२२ ॥

केर् च वेः ॥ १२३ ॥

वीत्युपसर्गात्परस्य क्रीणाते केर् इति भवति । चकारात् कीणश्च ॥

रिच्चाद् द्वित्वम् ॥ विक्केइ । विक्कीणइ ॥ १२३ ॥

स्त्यः समः खा ॥ १२४ ॥

स्त्यै ष्ट्यै शब्दसंघानयोः इत्यस्य स्त्यायते. संपूर्वस्य खा इत्यादेशो भवति । संखाइ । संखाअइ । संखाअं ॥ १२४ ॥

ध्मो धुमोदः ॥ १२५ ॥

ध्मा शब्दाग्निसंयोगयोः इत्यस्य धातो. उठ. परस्य धुमा इत्यादेशो भवति । उड्डुमाइ ॥ १२५ ॥

स्थष्ठकुकुरौ ॥ १२६ ॥

उठ. परस्य घा गतिनिवृत्तौ इत्यस्य धातो. ठ कुकुर इत्यादेशौ भवतः । उड्डइ । उकुरइ ॥ १२६ ॥

121. T आल्लीडोल्लि for the Sūtra. M अल्ली for अल्लिः in the Sūtra and Com. T अल्ली for अल्लि. MT अल्लीइ अल्लीअइ for अल्लिइ अल्लिअइ. B अल्लीणो for अल्लीणो. 122. T क्रियः for क्रियः in the Sūtra. MS किणः in the Sūtra, Com. and illustrations. 123. T om. the Sūtra and Com.

निरप्पथक्कठाचिट्ठाः ॥ १२७ ॥

स्थ इत्यनुवर्तते । तिष्ठतेः निरप्प थक्क ठा चिट्ठा इति चत्वार आदेशा भवन्ति । निरप्पइ ॥ णत्वे णिरप्पइ ॥ थक्कइ । ठाइ । चिट्ठाइ । ठाणं । पट्ठाओ । उट्ठाओ । पट्ठाविओ । उट्ठाविओ । चिट्ठिऊण ॥ बहुलाधिकारात् थिअं । थाणं । पत्थिओ । उत्थिओ । थाऊण ॥ १२७ ॥

विस्मरः पम्हसवीसरौ ॥ १२८ ॥

विस्मरतेः पम्हस वीसर इत्यादेशौ भवतः । पम्हसइ । वीसरइ ॥ पक्षे विम्हइ ॥ 'श्मष्म' [१-४-६७] इति स्मस्य म्हत्वे 'अर उः' [२.४.६६] इति ऋवर्णस्य रादेशे च सेत्स्यति ॥ १२८ ॥

कृपौ णिजवहः ॥ १२९ ॥

कृप कृपायामित्यस्य धातोः अवह इत्यादेशो णिजन्तो भवति । अवहावेइ, कृपा करोतीत्यर्थः ॥ १२९ ॥

जाणमुणौ ज्ञः ॥ १३० ॥

ज्ञा अवबोधने इत्यस्य धातोः जाण मुण इत्यादेशौ भवतः । जाणइ । मुणइ ॥ बहुलाधिकारात्कचिट्ठिकल्पः । जाणिअं मुणिअं णाअं ज्ञातम् ॥ जाणिऊण णाऊण ज्ञात्वा । जाणणं णाणं ज्ञानम् ॥ मणइ इति तु मन्यतेरेव । ॥ १३० ॥

धो दह श्रदः ॥ १३१ ॥

श्रदित्यव्ययात्परस्य दुधाञ्छ्रधारणपोषणयोः इत्यस्य धातोः दह इत्यादेशो भवति । सदहइ । सदहमाणो जीवो । सदहणं होइ सम्पत्तं ॥ १३१ ॥

127. K °डक्क°; S °डक्क° for °थक्क in the Sūtra and Com. K तिष्ठतेर्धातोः for तिष्ठतेः. K डक्कइ; S डंकइ for थक्कइ. ° KM पट्ठिओ for पट्ठाओ. M उट्ठिओ for उट्ठाओ. 128. S विस्मरः पम्हिरवीसरौ; T विस्सुः पम्हुसवीसरौ for the Sūtra. 129. T अवहवेइ for अवहावेइ. 130. KMST om. मुणिअं.

स्पृशश्छिवालुक्खफरिसफासफंसालिहच्छिहान् ॥ १३२ ॥

स्पृश स्पर्शने इत्ययं स्पृशति: छिञ् आलुक्ख फरिस फास फंस
आलिह छिह इति सप्तादेशानापद्यते । छिञ्इ । आलुक्खइ । फरिसइ ।
फासइ । फंसइ । आलिहइ । छिहइ ॥ १३२ ॥

फक्कस्थक्कः ॥ १३३ ॥

फक्कते: थक्क इत्यादेशो भवति । थक्कइ ॥ १३३ ॥

श्लाघः सलाहः ॥ १३४ ॥

श्लाघ कत्यने इत्यस्य धातोः सलाह इत्यादेशो भवति । सलाहइ ॥ १३४ ॥

थिप्पस्तृपः ॥ १३५ ॥

तृप प्रीणने इत्यस्य धातोः थिप्प इत्यादेशो भवति । थिप्पइ ॥ १३५ ॥

भियो भाविहौ ॥ १३६ ॥

जिभी भये इत्यस्य धातोः भा विह इत्यादेशौ भवतः । भाइ भाअइ ।
भाइअं ॥ विहइ । विहिअं ॥ भीअं इति तु सिद्धावस्यायाम् ॥ १३६ ॥

भुजिरण्णभुज्जक्कम्मसमाणचमडचड्डजेमजिमान् ॥ १३७ ॥

भुज पालनाभ्यवहारयोः इत्ययं धातुः अण्ण भुज्ज कम्म समाण चमड
चड्ड जेम जिम इत्यष्टादेशानापद्यते । अण्णइ । भुज्जइ । कम्मइ । समाणइ ।
चमडइ । चड्डइ । जेमइ । जिमइ ॥ १३७ ॥

132. T आलुक्ख° for आलुक्ख° in the Sūtra. S °फस्स°
for °फंस° in the Sūtra, Com. and illustrations. B om. छिहइ. 133. MS पक्कः for फक्कः in the Sūtra. 134.
S सलाघः for सलाहः in the Sūtra. 135. Bp KS छिप्पस्तृपः for the
Sūtra. BM इत्यस्माद्धातोः for इत्यस्य धातोः. K छिप्प, S छप्प for
थिप्प. K छिप्पइ for थिप्पइ. 137. MST अण्ह° for अण्ण° in the
Sūtra, Com. and illustrations.

जृम्भेऽवेर्जम्भा ॥ १३८ ॥

जृभी गात्रविनामे इत्यस्य धातोः जम्भा इत्यादेशो भवति । अवेः वि इत्युपसर्गात्परस्य न भवति । जम्भाइ । जम्भाअइ ॥ अवेरिति किम् । केलि-
पसरो विअम्भइ ॥ १३८ ॥

जुञ्जुञ्जुप्पा युजेः ॥ १३९ ॥

युजिर्योगे इत्यस्य धातोः जुञ्ज जुञ्ज जुप्प इति त्रय आदेशा भवन्ति ।
जुञ्जइ । जुञ्जइ । जुप्पइ ॥ १३९ ॥

जनो जाजम्मौ ॥ १४० ॥

जनी प्रादुर्भावे इत्यस्य जा जम्म इत्यादेशौ भवतः । जाइ । जाअइ ।
जम्मइ ॥ १४० ॥

उत्थल उच्चलेः ॥ १४१ ॥

उत्पूर्वस्य चल गतावित्यस्य धातोः उत्थल इत्यादेशो भवति ।
उत्थलइ ॥ १४१ ॥

घूर्णेघुम्मपहल्लघोलघुलाः ॥ १४२ ॥

घूर्ण भ्रमणे इत्यस्य धातोः घुम्म पहल्ल घोल घुल इति चत्वार
आदेशा भवन्ति । घुम्मइ । पहल्लइ । घोलइ । घुलइ ॥ १४२ ॥

लिम्पो लिपः ॥ १४३ ॥

लिपेर्धातोः लिम्प इत्यादेशो भवति । लिम्पइ ॥ १४३ ॥

शदेर्झडपक्खोडौ ॥ १४४ ॥

शद्लृ शातने इत्यस्य झड पक्खोड इत्यादेशौ भवतः । झडइ ।
पक्खोडइ ॥ १४४ ॥

-
138. KMS जृम्भोऽवेर्जम्भा; T जृम्भेवेर्जम्भा for the Sūtra. KS विजंभइ for विअम्भइ. 140. After इत्यस्य S adds धातोः. 141. S उच्छल उच्छलेः for the Sūtra. BKM उत्थलेः for उत्थलेः in the Sūtra. S शल गतौ for चल गतौ. S उच्छलइ for उत्थलइ. 143. S लिम्पो लिपः for the Sūtra. S लिम्पइ for लिम्पइ. 144. S सदेः for शदेः in the Sūtra.

नेः सदेर्मज्जः ॥ १४५ ॥

निपूर्वस्य षड्ल विगरणगत्यवसादने इत्यस्य नज्ज इत्यादेशो भवति ।
अत्ता एत्य णुनज्जइ, अश्रूत्र निर्पादति ॥ १४५ ॥

पुच्छः पृच्छेः ॥ १४६ ॥

पृच्छते. पुच्छ इत्यादेशो भवति । पुच्छइ ॥ १४६ ॥

गण्ठो ग्रन्थेः ॥ १४७ ॥

ग्रन्थेर्गण्ठ इत्यादेशो भवति । गण्ठइ ॥ १४७ ॥

तुवरजअडौ त्वरेः ॥ १४८ ॥

त्वरेः तुवर जअइ इत्यादेशो भवति । तुवरइ । जअडइ । तुवरन्तो ।
जअडन्तो ॥ १४८ ॥

अतिडि तुरः ॥ १४९ ॥

त्वरेरित्यनुवर्तते । निवृजिते प्रत्यये परत त्वरे. तुर इत्यादेशो
भवति । तुरियो । तुन्तो ॥ अतिडीति किन् । तुवरइ ॥ १४९ ॥

तूरः शतृतिडि ॥ १५० ॥

शतृप्रत्यये तिडि च परे त्वरते तूर इत्यादेशो भवति । वरन्तो ।
वरइ ॥ १५० ॥

पर्यसः पल्लइपल्लोइपल्लहत्याः ॥ १५१ ॥

परिपूर्वं अनु क्षेपणे इत्ययं घातु पल्लइ पल्लोइ पल्लहत्य इति त्रीना-
देशानापघते । पल्लइइ । पल्लोइइ । पल्लहत्यइ ॥ १५१ ॥

145. S शङ्गेः for सङ्गे. in the Sūtra. B om.
the Com. on the Sūtra. M अत्था for अत्ता. 147. After
गण्ठइ KMS adds गङ्गे. 148. MT °जअडौ for °जअडौ in
the Sūtra, Com. and illustrations 150. S शतृतिडोः for शतृ-
तिडि in the Sūtra. 151. B पर्यसे. for पर्यस. in the Sūtra. B पल्लोइ
for पल्लोइ in the Sūtra. K पर्यसः for परिपूर्वंः अनु क्षेपणे इत्ययं घातुः.
KM om. त्रीन्.

मृद्नातेर्मलपरिहृष्टुखुडुपन्नाडचडुमडुमडाः ॥ १५२ ॥

मृद्नातेः मल परिहृष्टु खुडु पन्नाड चडु मडु मड इति सप्तादेशा भवन्ति ।
मलइ । परिहृष्टुइ । खुडुइ । पन्नाडइ । चडुइ । मडुइ । मडइ ॥ १५२ ॥

दृशिरोअक्खणिअच्छावअच्छचज्जावअज्झपुलअपुलोअदेक्खावअक्ख-
पेच्छावआसपासणिअसच्चवावक्खानू ॥ १५३ ॥

दृशिर् प्रेक्षणे इत्ययं धातुः ओअक्ख णिअच्छ अवअच्छ चज्ज अवअज्झ
पुलअ पुलोअ देक्ख अवअक्ख पेच्छ अवआस पास णिअ सच्चव अवक्ख इति
पञ्चदशादेशानापद्यते । ओअक्खइ । णिअच्छइ । अवअच्छइ । चज्जइ । अवज्झइ ।
पुलअइ । पुलोअइ । देक्खइ । अवअक्खइ । पेच्छइ । अवआसइ । पासइ ।
णिअइ । सच्चवइ । अवअक्खइ । णिज्झअइ इति तु निपूर्वस्य ध्यायतेर्दर्शनार्थस्य
॥ १५३ ॥

झरपज्झरपच्चडुखिरणिड्डुअणिब्बलाः क्षरेः ॥ १५४ ॥

क्षरतेः झर पज्झर पच्चडु खिर णिड्डुअ णिब्बल इति षडादेशा
भवन्ति । झरइ । पज्झरइ । पच्चडुइ । खिरइ । णिड्डुअइ । णिब्बलइ ॥ १५४ ॥

कासेरवाद्वासः ॥ १५५ ॥

अवात्परस्य कासेः वास इत्यादेशो भवति । ओवासइ ॥ १५५ ॥

न्यसेर्णिमणुमौ ॥ १५६ ॥

अस्यतेर्निपूर्वस्य णिम णुम इत्यादेशौ भवतः । णिमइ । णुमइ ॥ १५६ ॥

152. S om. the Sūtra. KT °खुट्° for °खुडु° in the Sūtra. T खुट् खुट् for खुडु खुडुइ. M मडइ for मडइ. 153. T दृश प्रेक्षणे for दृशिर् प्रेक्षणे. K अवअज्झइ for अवअच्छइ 154. T °पच्छडु° for °पच्चडु° in the Sūtra, Com. and illustrations. K °णिड्डुअ° for °णिड्डुअ° in the Sūtra and Com. M °णीदुअ° for °णिड्डुअ° in the Sūtra. M णिड्डुअइ for णिड्डुअइ. 155. T कासेः for कासेः in the Sūtra, and Com. 156. MST न्यसो for न्यसेः in the Sūtra.

ग्रहेर्णिरुवारगेणहबलहरपग्गाहिपच्चुआः ॥ १५७ ॥

ग्रह उपादाने इत्यस्य धातोः णिरुवार गेणह बल हर पग्ग अहिपच्चुअ
इति षडादेशा भवन्ति । णिरुवारइ । गेणहइ । बलइ । हरइ । पग्गइ ।
अहिपच्चुअइ ॥ १५७ ॥

॥ इति श्रीमदर्हणन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसर्वविद्याप्रभाव-
श्रीमत्त्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

द्वितीयाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥

द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

157. T °ण्ट° for °पग्ग° in the Sūtra, Com. and illustrations.
M अहिवच्चअइ for अहिपच्चुअइ. Colophon : KST om. from °मदर्ह
down to श्रीमत्. S °व्याकरणे वृत्तौ. T द्वितीयस्याध्यायस्य.

तृतीयोऽध्यायः ॥

प्रथमः पादः ॥

होहुवहवा भुवेस्तु ॥ १ ॥

भुवेर्धातोः हो हुव हव इति त्रय आदेशा भवन्ति तु । होइ । होन्ति । हुवइ हुवन्ति । हवइ हवन्ति ॥ पक्षे भवइ ॥ परिहीणविहवो भविउं पभवइ ॥ परिभवइ । संभवइ ॥ कचिदन्यदपि । उभअहुत्तं ॥ १ ॥

पृथक्स्पष्टे णिव्वडः ॥ २ ॥

भुवेरित्यनुवर्तते । पृथग्भूते स्पष्टे च कर्तरि भुवेः णिव्वड इत्यादेशो भवति । णिव्वडइ, पृथक् स्पष्टो वा भवतीत्यर्थः ॥ २ ॥

प्रभौ हुप्पः ॥ ३ ॥

वित्यनुवर्तते । प्रभुकर्तृकस्य भुवो हुप्प इत्यादेशो भवति तु ॥ अङ्गे वि न पहुप्पइ ॥ पक्षे । पहवइ प्रभवति ॥ ३ ॥

हु क्ते ॥ ४ ॥

भुवः क्तप्रत्यये परे हु इत्यादेशो भवति । हुअं ॥ ४ ॥

हुरचिति ॥ ५ ॥

चिद्वर्जिते प्रत्यये परे हु इत्यादेशो रिद् भवति तु । हुन्ति । होन्ति । हुओ ॥ अचितीति किम् । होइ ॥ ५ ॥

1 S होहुवहावा for होहुवहवा in the Sūtra. K भवेरतु M भवेः for भुवेस्तु in the Sūtra. KM भवेः for भुवेः. BT हरिहीणविभवो for परिहीणविहवो. B परभवइ; S पहवइ; MT वहइ for पभवइ. B उभइ M उब्भवअड, T उब्भुअइ for उभअ. S हुत्तं; T हत for हुत्तं. 2. T णिव्वन्धः for णिव्वडः in the Sūtra, Com. and illustrations. K णिव्वडइ for णिव्वडइ 3. BT अङ्गे विअ न for अङ्गे विन. 4. M हूक्ते; T हूत्तेः for the Sūtra. M हूअ; S हुति for हुअं. 5. S om. the Sūtra and Com. upto हुओ. T om रिद्. T om. हुओ.

आघ्राक्षिस्त्रामाङ्घ्रणिज्झराव्युत्ताः ॥ ६ ॥

आजिघ्रति क्षयति स्नातीना धातूनाम् आङ्घ्रणिज्झर अव्युत्त इत्यादेशा यथासंख्यं भवन्ति तु । आङ्घ्रिज् आजिघ्रति । णिज्झरज् क्षयति । अव्युत्तज् स्नाति ॥ पक्षे । अङ्घ्राज् । खअज् । णहाज् ॥ ६ ॥

रा वेर्लियः ॥ ७ ॥

लीङ् श्लेषणे इत्यस्य धातोः वि इत्युपसर्गात्परस्य रा इत्यादेशो भवति तु । विराज् । विराज् । विलिज्जज् ॥ ७ ॥

निना लिङ्कणिलुक्कणिलिअलिङ्कलुक्कणिरुग्घाः ॥ ८ ॥

लिय इत्यनुवर्तते । नि इत्युपसर्गेण सह लीयतेः लिङ्क णिलुक्क णिलिअ लिङ्क लुक्क णिरुग्घ इति पञ्चादेशा भवन्ति तु । लिङ्कज् । णिलुक्कज् । णिलिअज् । लिङ्कज् । लुक्कज् । णिरुग्घज् ॥ पक्षे । णिलिज्जज् ॥ ८ ॥

सारः प्रहुः ॥ ९ ॥

प्रहरते सार इत्यादेशो भवति तु । सारज् ॥ पक्षे । पहरज् ॥ ९ ॥
प्रतुक्वेह्वअल्लौ ॥ १० ॥

प्रसरते उवेह्व वअल्ल इत्यादेशौ भवन् । उवेह्वज् । वअल्लज् । पसरज् ॥ १० ॥

महमहो गन्धे ॥ ११ ॥

प्रसरतेर्गन्धविषये महमह इत्यादेशो भवति तु । महमहज् मालङ्गन्धो ॥ गन्ध इति किम् । पसरज् ॥ ११ ॥

6. M °जि° for °झि° in the Sūtra. MT °अव्युत्ताः in the Sūtra and Com. S °अव्युत्ताः in the Sūtra and Com. M °जयति°; T °झियति° for °क्षयति°. M झिज्जज् जयति, T झियति for क्षयति M om. पक्षे here and elsewhere and hence the omission is not recorded hereafter. S अव्युत्तज् for अव्युत्तज् 7. M लीय. for लिय in the Sūtra. 8. M °णिलिअ°; T °णिलीय° in the Sūtra and Com. MT °णिरुग्घा° for णिरुग्घाः in the Sūtra, Com. and illustrations 9. M वर्तते for अनुवर्तते. 10. S उवेह्व° for उवेह्व° in the Sūtra. T उवेह्वअल्लौ in the Sūtra, Com. and illustrations. 11. T मालङ्गन्धो for मालङ्गन्धो. After °गन्धो M add S पक्षे पसरज् गन्धो.

झरझरसुमरविम्हरहरहललुढपअरपम्हुहाः स्मरतेः ॥ १२ ॥

स्मरतेः झर झर सुमर विम्हर हर हल लुढ पअर पम्हुह इति नवा-
देशाः भवन्ति तु । झरइ । झरइ । सुमरइ । विम्हरइ । हरइ । हलइ ।
लुढइ । पअरइ । पम्हुहइ ॥ पक्षे । सरइ ॥ १२ ॥

व्याप्रेराअड्डुः ॥ १३ ॥

व्याप्रियतेः आअड्डु इत्यादेशो भवति तु ॥ आअड्डुइ । वावरइ ॥ १३ ॥

निस्सुर्निहरनिलदाढवरहाढाः ॥ १४ ॥

नि.सरतेः निहर निल दाढ वरहाढ इति चत्वार आदेशा भवन्ति
तु । निहरइ । निलइ । दाढइ । वरहाढइ । नीसरइ ॥ १४ ॥

जाग्रेर्जगः ॥ १५ ॥

जागृ निद्राक्षये इत्यस्य धातोः जग इत्यादेशो भवति तु । जगइ ।
जागरइ ॥ १५ ॥

पड्घोड्डल्लपिज्जाः पित्रेः ॥ १६ ॥

पिव इति विहितादेशस्य पा पाने इत्यस्य धातोः पड् घोड्ड ल्ल पिज्ज
इत्यादेशाश्चत्वारो भवन्ति तु । पड्डइ । घोड्डइ । डल्लइ । पिज्जइ ॥ पक्षे ।
पित्रइ ॥ १६ ॥

12. Bp S °जूर° for °झूर° in the Sūtra, Com. and illustrations KM °लड° for °लुड° in the Sūtra, Com. and illustrations. S °पम्हुहाः for °पम्हुहाः in the Sūtra. M विस्म-
रतेः for स्मरतेः in the Sūtra. 13. MT आअड्डु ; S आअड्डुः in the
Sūtra, Com and illustrations. KS वावरइ ; M वावरइ for वावरइ. 14. M नीहरनील° in the Sūtra, and Com. T °याढ° for °दाढ° in
the Sūtra, Com. and illustrations. S वरहाढाः in the Sūtra. K
नीहरइ for निहरइ. 15. K जागृतेर्जग्म- for the Sūtra. Mss. om. तु
in Com. promiscuously and hence not noted hencefor-
ward. 16. KM इति चत्वार आदेशा भवन्ति. T पीवइ for पिवइ.

ध्रुवो धूजः ॥ १७ ॥

धूज कम्पने इत्यस्य धातोः ध्रुव इत्यादेशो भवति तु । ध्रुवइ ।

धुणइ ॥ १७ ॥

हणः शृणोतेः ॥ १८ ॥

श्रु श्रवणे इत्यादेशो भवति तु । हणइ । सुणइ ॥ १८ ॥

म्लैर्वापन्वाऔ ॥ १९ ॥

म्लै गात्रविनामे इत्ययं धातुः वा पन्वाअ इत्यादेशावापद्यते तु । वाइ ।

पन्वाअइ । मिलाइ ॥ १९ ॥

कृजः कुणः ॥ २० ॥

कुङ्कज् करणे इत्यस्य धातोः कुण इत्यादेशो भवति तु । कुणइ ।

करइ ॥ २० ॥

काणेक्षिते णिआरः ॥ २१ ॥

कृज इत्यनुवर्तते । कृजः काणेक्षितविषये णिआर इत्यादेशो भवति

तु । णिआरइ, काणेक्षितं करोतीत्यर्थः ॥ २१ ॥

निष्टम्भे णिट्ठुहः ॥ २२ ॥

निष्टम्भविषयस्य कृजः णिट्ठुह इत्यादेशो भवति तु । णिट्ठुइ,

निष्टम्भं करोतीत्यर्थः ॥ २२ ॥

श्रमे वापम्फः ॥ २३ ॥

श्रमविषयस्य कृजः वापम्फ इत्यादेशो भवति तु । वापम्फइ, श्रमं

करोति ॥ २३ ॥

-
17. S ध्रुवो धूजः for the Sūtra ध्रूङ् कम्पने for धूज् कम्पने. 18. T हुण for हणः in the Sūtra, Com. and illustrations. 19. T म्लैर्वापन्वाऔ for the Sūtra. K °पन्वाऔ in the Sūtra. T उप्पाअइ for पन्वाअइ. 20. S कृज् कुणः for the Sūtra 21. T काणेक्षिके for °क्षिते in the Sūtra and Com. Bp णिअर, S णीआरः for णिआरः in the Sūtra. S कृङ् for कृज्. KM °विषयस्य for °विषये. 23. T वावफः for वापम्फः in the Sūtra, Com. and illustrations.

संदाणोऽवष्टम्भे ॥ २४ ॥

अवष्टम्भविषयस्य कृजः संदाण इत्यादेशो भवति तु । संदाणइ, अवष्टम्भं करोति ॥ २४ ॥

णिञ्चोलो मन्युनौष्ठमालिन्ये ॥ २५ ॥

मन्युना करणेन यदौष्ठमालिन्यं तद्विषये कृजो णिञ्चोल इत्यादेशो भवति । णिञ्चोलइ, मन्युना ओष्ठं मलिनं करोति ॥ २५ ॥

गुललश्चाटौ ॥ २६ ॥

चाटुविषयस्य कृजो गुलल इत्यादेशो भवति । गुललइ, चाटु करो-
तीत्यर्थः ॥ २६ ॥

पअल्लो लम्बनशैथिल्ययोः ॥ २७ ॥

लम्बनशैथिल्यविषयस्य कृजः पअल्ल इत्यादेशो भवति । पअल्लइ,
लम्बयति शैथिल्यं करोति वा ॥ २७ ॥

क्षुरे कम्मः ॥ २८ ॥

क्षुरविषयस्य कृजः कम्म इत्यादेशो भवति तु । कम्मइ, क्षुरं
करोति ॥ २८ ॥

णिलुञ्छो निष्पाताच्छोटे ॥ २९ ॥

निष्पतनविषयस्य आच्छोटनविषयस्य च कृजः णिलुञ्छ इत्यादेशो
भवति तु ॥ णिलुञ्छइ, निष्पतति आच्छोटयति वा ॥ २९ ॥

24. B संदाणो for संदाणो in the Sūtra, Com, and illustrations. 25. KM णिञ्चोलो for णिञ्चोलो in the Sūtra, Com. and illustrations. After °मालिन्यं B adds करोति. 26. T गुललः for गुललः in the Sūtra. T गुललइ for गुललइ. 27. M लंब° for लम्बन° in the Sūtra. M om. from पअल्लइ down to the end of Com. 28. M om. the Sūtra and Com. upto तु. M करोतीत्यर्थः for करोति. 29. B णिलुञ्छो in the Sūtra, Com. and illustrations. K निष्पातविषयस्य for निष्पतन-
विषयस्य. K आच्छोटविषयस्य for आच्छोटन°. K om. च.

साहङ्गसाहरौ संवुः ॥ ३० ॥

संपूर्वस्य वृणोतेः साहङ्ग साहर इत्यादेशौ तु भवतः । साहङ्गइ । साहरइ । संवरइ ॥ ३० ॥

ओहिरोग्घौ निद्रः ॥ ३१ ॥

निपूर्वस्य द्रै स्वप्ने इत्यस्य धातोः ओहिर उगघ इत्यादेशौ तु भवतः । ओहिरइ । उगघइ । णिदाइ ॥ ३१ ॥

उद्ध ओरुम्मावसुऔ ॥ ३२ ॥

उत्पूर्वस्य वा गतिगन्धनयोः इत्यस्य धातोः ओरुम्मा वसुआ इत्यादेशौ तु भवतः । ओरुम्माइ । वसुआइ । उव्वाइ ॥ ३२ ॥

रुवो रुञ्जरुण्टौ ॥ ३३ ॥

रु शब्दे इत्येतस्य रौतेर्धातोः रुञ्ज रुण्ट इत्यादेशौ तु भवतः । रुञ्जइ । रुण्टइ । रुवइ ॥ ३३ ॥

कोक्कोवोक्कौ व्याहुः ॥ ३४ ॥

व्याहरतेः कोक्क वोक्क इत्यादेशौ तु भवतः । कोक्कइ । वोक्कइ । वाहरइ ॥ ३४ ॥

संनाम आदडः ॥ ३५ ॥

आद्रियतेः संनाम इत्यादेशो भवति तु । संनामइ । आदरइ ॥ ३५ ॥

ओहरौसराववतरेस्तु ॥ ३६ ॥

अवपूर्वस्य तृ प्लवनतरणयोः इत्यस्य धातोः ओहर ओसर इत्यादेशौ तु भवतः । ओहरइ । ओसरइ ॥ त्वधिकारे पुनस्तुग्रहणमधिकारस्यानुस्मरणार्थम् ॥ ३६ ॥

31. T ओहीरोग्घौ for ओहिरोग्घौ in the Sūtra. T ओहीर for ओहिर. T ओहीरइ for ओहिरइ 32. B °वसऔ, KMS °वसूआ for °वसुऔ in the Sūtra. 34. °पोक्कौ for °वोक्कौ in the Sūtra, Com. and illustrations. 36. M ओह° for ओहर° in the Sūtra, Com. and illustrations. M त्विकरणे for त्वधिकारे. Bp °कर्षणार्थ for °नुस्मरणार्थम्.

शकेस्तरतीरपारचआः ॥ ३७ ॥

शक्लृ शक्तौ इत्यस्य धातोः तर तीर पार चअ इति चत्वार आदेशा भवन्ति तु । तरइ । तीरइ । पारइ । चअइ ॥ पक्षे सक्रइ ॥ तरतेरपि तरइ ॥ तीर पार कर्मसमाप्तौ इत्यनयोरपि । तीरइ । पारइ ॥ त्यजेरपि । चअइ ॥ ३७ ॥

सोल्लपउल्लौ पचेः ॥ ३८ ॥

डुपचष् पाके इत्यस्य धातोः सोल्ल पउल्ल इत्यादेशौ तु भवतः ॥ सोल्लइ । पउल्लइ । पअइ ॥ ३८ ॥

वेअडः खचेः ॥ ३९ ॥

खचतेर्वेअड इत्यादेशो भवति तु । वेअडइ । खअइ ॥ ३९ ॥

णिब्बलो मुचेर्दुःखे ॥ ४० ॥

दुःखविषयस्य मुच्छृ मोक्षणे इत्यस्य धातोः णिब्बल इत्यादेशो भवति तु । णिब्बलइ, दुःखं मुञ्चतीत्यर्थः ॥ ४० ॥

अवहेडमेल्लणिल्लुञ्छोसिक्कदिसडरेअवछण्डाः ॥ ४१ ॥

मुचेरित्यनुवर्तते । मुञ्चतेः अवहेड मेल्ल णिल्लुञ्छ उसिक्क दिसड रेअव छण्ड इति सप्तादेशा भवन्ति वा । अवहेडइ । मेल्लइ । णिल्लुञ्छइ । उसिक्कइ । दिसडइ । रेअवइ । छण्डइ ॥ पक्षे । मुअइ ॥ ४१ ॥

सिञ्चसिप्पौ सिचेः ॥ ४२ ॥

सिञ्चतेः सिञ्च सिप्प इत्यादेशौ तु भवतः । सिञ्चइ । सिप्पइ । सेअइ ॥ ४२ ॥

37. ST °तिर° for °तीर° in the Sūtra, Com. and illustrations. T om. त्यजेरपि. After चअइ B adds: लोऽचैत्ये इति त्यस्य चः जलोपश्च. 38. ST °पउल्लौ for °पउल्लौ in the Sūtra, Com. and illustrations. 39. KST खचइ for खअइ. 41. BKS °मेल्ल° for °मेल्ल° in the Sūtra, Com. and illustrations. Bp °णिल्लुञ्छ° for °णिल्लुञ्छ° in the Sūtra. MS °धसाड°; T °थसाड° in the Sūtra, Com. and illustrations. T चङ्गाः for °छण्डाः in the Sūtra, Com. and illustrations. KST वर्तते for अनुवर्तते. 42. MS °सिप्पौ for °सिप्पौ in the Sūtra, Com. and illustrations.

रचेर्विडविड्वावहोग्गहाः ॥ ४३ ॥

रचि प्रतियत्ने इत्यस्य धातोः विडविड् अवह उग्गह इति त्रय आदेशा भवन्ति तु । विडविड् । अवह । उग्गह । रअइ ॥ ४३ ॥

केवलाअसारवसमारोवहत्थाः समारचेः ॥ ४४ ॥

समारचे. केवलाअ सारव सार उवहत्य इति चत्वार आदेशा भवन्ति तु । केवलाअ । सारव । समार । उवहत्य । समारअइ ॥ ४४ ॥

मस्जेराउड्ढुणिउड्ढुवुड्ढुखुप्पाः ॥ ४५ ॥

टुमस्जी शुद्धौ इत्यस्य धातोः आउड्ढु णिउड्ढु वुड्ढु खुप्प इति चत्वार आदेशा भवन्ति तु । आउड्ढु । णिउड्ढु । वुड्ढु । खुप्प । मज्जइ ॥ ४५ ॥

अनुव्रजतेः पडिअग्गः ॥ ४६ ॥

व्रज गतौ इत्यस्य धातोः अनुपूर्वस्य पडिअग्ग इत्यादेशो भवति तु । पडिअग्ग । अणुवअइ ॥ ४६ ॥

वञ्चवेहवेलवजूरवोम्मच्छाः ॥ ४७ ॥

वञ्चते वेहव वेलव जूरव उम्मच्छ इति चत्वार आदेशा भवन्ति तु । वेहव । वेलव । जूरव । उम्मच्छ । वञ्चइ ॥ ४७ ॥

43. Bp KM °होद्धाः; S °होद्धाः in the Sūtra. ST प्रयत्ने for प्रतियत्ने. KM उट्टह उट्टहइ. 44. M केलाअ° for केवलाअ° in the Sūtra, Com. and illustrations. T om. समारअइ. 45. S मंजेः for मस्जेः in the Sūtra and Com. K °कुप्पाः, S °कुपाः for खुप्पाः in the Sūtra. 46. T पडिअग्गः for पडिअग्गः in the Sūtra, Com. and illustrations. M अणुवज्जइ, T अणुवच्चइ for °वअइ. 47. M वञ्चतेः in the Sūtra. S °जारव°, T °झारव in the Sūtra, Com. and illustrations. M °उम्मच्छाः in the Sūtra and Com.

रोसाणोवुसलुहलुच्छपुच्छफुसफुस्सघसहुला मार्ष्टेः ॥ ४८ ॥

मृजू शुद्धौ इत्यस्य धातोः रोसाण उवुस लुह लुच्छ पुच्छ फुस फुस्स
घस हुल इति नवादेशा भवन्ति तु । रोसाणइ । उवुसइ । लुहइ । लुच्छइ ।
पुच्छइ । फुसइ । फुस्सइ । घसइ । हुलइ ॥ पक्षे । मज्जइ ॥ ४८ ॥

भञ्जेवेमअमुसुमूरमूरपविरज्जसूरसूडकरज्जनिरज्जविराः ॥ ४९ ॥

भञ्जी आमर्दने इत्यस्य धातोः वेनअ मुसुमूर मूर पविरज्ज सूर सूड
करज्ज निरज्ज विर इति नवादेशा भवन्ति तु । वेमअइ । मुसुमूरइ । मूरइ ।
पविरज्जइ । मूरइ । सूडइ । करज्जइ । निरज्जइ । निरइ ॥ पक्षे । भञ्जइ ॥ ४९ ॥
गर्जेवुक्कः ॥ ५० ॥

गर्जतेः वुक्क इत्यादेशो भवति तु । वुक्कइ ॥ गज्जइ ॥ ५० ॥

डिक्को वृषे ॥ ५१ ॥

वृषकर्तृकस्य गर्जतेः डिक्क इत्यादेशो वा भवति । डिक्कइ, वृषो
गर्जतीत्यर्थः ॥ ५१ ॥

तिजेरोसुक्कः ॥ ५२ ॥

तिज निशातने इत्यस्य धातोः ओसुक्क इत्यादेशो भवति तु । ओसु-
क्कइ । तेअइ । तेअणं ॥ ५२ ॥

आरोलवमालौ पुञ्जेः ॥ ५३ ॥

पुञ्जेः आरोल वमाल इत्यादेशौ वा भवतः । आरोलइ । वमालइ ।
पुञ्जइ ॥ ५३ ॥

48. T उग्घुस° for उवुस in the Sūtra, Com. and illustrations. MT °लुंछपुंछ° for °लुच्छपुच्छ° in the Sūtra, Com. and illustrations. M °पुस°; T पुस्स for फुस in the Sūtra. Com. and illustrations. T om. °घस° in the Sūtra, Com. and illustrations. 49. T वेज्जमअ° for वेमअ° in the Sūtra. S °परिंज° for °पविरज्ज° in the Sūtra, Com. and illustrations. T °नीरंज° for °निरज्ज° in the Sūtra, Com. and illustrations. 50. S गर्जतेवुक्कः; T गर्जतेवुक्कः for the Sūtra. S भुंक्कइ for वुक्कइ. 52. B निशाने for निशातने. 53. Bp वमूलौ for वमालौ in the Sūtra. MST पुंजिरारोल वमाल इत्यादेशावापद्यते.

कम्मवमुपभुजि ॥ ५४ ॥

उपपूर्वको भुजिः कम्मव इत्यादेशमापद्यते तु । कम्मवइ । उवभुज्जइ ॥ ५४ ॥

विडवमर्जिः ॥ ५५ ॥

अर्जिः विडव इत्यादेशमापद्यते तु । विडवइ । अज्जइ ॥ ५५ ॥

लज्जेर्जीहः ॥ ५६ ॥

ओलस्जी व्रीडायाम् इत्यस्य धातोः जीह इत्यादेशो भवति तु । जीहइ ।

लज्जइ ॥ ५६ ॥

राजेः सहरेहच्छजरिराग्घाः ॥ ५७ ॥

राजू दीप्तौ इत्यस्य धातोः सह रेह छज्ज रिर अग्घ इति पञ्चादेशा भवन्ति तु । सहइ । रेहइ । छज्जइ । रिरइ । अग्घइ । राअइ ॥ ५७ ॥

घटेर्गडः ॥ ५८ ॥

घटेर्गड इत्यादेशो भवति तु । गडइ । घडइ ॥ ५८ ॥

समो गलः ॥ ५९ ॥

समः परस्य घटेर्गल इत्यादेशो भवति तु । संगलइ । संघडइ ॥ ५९ ॥

हासेन स्फुटतेर्मुः ॥ ६० ॥

हासेन करणेन प्रयुज्यमानो यः स्फुट विकसने इति धातुः तस्य मुर इत्यादेशो भवति तु । मुरइ, हासेन स्फुटतीत्यर्थः ॥ ६० ॥

मण्डेष्टिविडिक्क रिडचिच्चिच्चिल्लचिच्चिआः ॥ ६१ ॥

मडि भूषायाम् । इत्यस्य धातोः टिविडिक्क रिड चिच्च चिच्चिल्ल चिच्चअ इति पञ्चादेशा वा भवन्ति । टिविडिक्कइ । रिडइ । चिच्चइ । चिच्चिल्लइ । चिच्चअइ ॥ पक्षे । मण्डइ ॥ ६१ ॥

55. B पिडव in the Sūtra, Com. and illustrations. S पिडवइ for विडवइ. 56. M लस्जे for लज्जे. in the Sūtra. T लज्ज for ओलस्जी. 57. MT °रीर° for रिर° in the Sūtra, Com. and illustrations. 58. T गडः for गड° in the Sūtra and Com. 59. S संघलइ for संघडइ. 60 T विकासने for विकसने. M इत्ययं for इति. BS इत्यस्य धातोः तस्य for इति धातु तस्य. 61. M टिविडिक्क° for टिविडिक्क° in the Sūtra, Com and illustrations. T °रीड° for °रिड° in the Sūtra, Com. and illustrations. T °चिच्चिल्ल° in the Sūtra, and Com.

तुडिरुल्लुकणिल्लुकोल्लूरोक्खुडलुकतोडखुड्खुडान् ॥ ६२ ॥

तुड तोडने इत्ययं धातुः उल्लुक णिल्लुक उल्लूर उक्खुड लुक तोड
खुड् खुड इत्यष्टादेशानापद्यते । उल्लुकइ । णिल्लुकइ । उल्लूरइ । उक्खुडइ ।
लुकइ । तोडइ । खुडइ । खुडइ ॥ पक्षे । तुडइ ॥ तुडइ इति तु त्रुटेः शकादि-
द्वित्वे [२.४.६३] भविष्यति ॥ ६२ ॥

घुसलविरोलौ मन्थेः ॥ ६३ ॥

मन्थ विलोडने इत्यस्य धातोः घुसल विरोल इत्यादेशौ तु भवतः ।
घुसलइ । विरोलइ । मन्थइ ॥ ६३ ॥

ढंसोत्थङ्घौ विवृतिरुन्ध्योः ॥ ६४ ॥

विपूर्वस्य वृत्तु वर्तने इत्यस्य, रुधि आवरणे इत्यस्य च धातोः क्रमेण
ढंस उत्थङ्घ इत्यादेशौ तु भवतः । ढंसइ ॥ पक्षे । विवृइ ॥ उत्थङ्घइ ।
पक्षे । रुन्धइ ॥ ६४ ॥

णिहर आक्रन्देः ॥ ६५ ॥

आङ्पूर्वस्य क्रन्देः णिहर इत्यादेशो भवति तु । णिहरइ । अक्रन्दइ ॥ ६५ ॥
ओअन्दोद्दालौ छिदेराडा ॥ ६६ ॥

छिदिर् द्वैधीकरणे इत्यस्य धातोः आडा सहितस्य ओअन्द उद्दाल
इत्यादेशौ तु भवतः । ओअन्दइ । उद्दालइ ॥ अछिन्दइ ॥ ६६ ॥

णिल्लूरल्लूरणिव्वरणिच्छल्लदुहावणिज्झोडाः ॥ ६७ ॥

छिदेरिति वर्तते । छिदेः णिल्लूर ल्लूर णिव्वर णिच्छल्ल दुहाव णिज्झोड
इति षडादेशा वा भवन्ति । णिल्लूरइ । ल्लूरइ । णिव्वरइ । णिच्छल्लइ ।
दुहावइ । णिज्झोडइ ॥ पक्षे । छिन्दइ ॥ ६७ ॥

62. M° णिल्लुक° for °णिल्लुक° the Sūtra, Com. and illustrations. T° तोड° for तोड° in the Sūtra. K° खुड्कुडान्; S° खुट्कुडान् in the Sūtra. KMS कुट् for खुड. KMS कुट्इ. for कुडइ 63. K° विलोलौ for विरोलौ, in the Sūtra. 64. S डस°; T ढस्स° for ढंस° in the Sūtra, Com. and illustrations. T° उत्थङ्घौ in the Sūtra, Com. and illustrations. 65. MT णीहर for णिहर in the Sūtra, Com and illustrations. KM क्रन्देः for क्रन्देः. 67. K° णिव्वर°; M° णिव्वल°; T° णिप्पल° in the Sūtra, Com and illustrations.

अट्टः कथेः ॥ ६८ ॥

कथ निष्पाके इत्यस्य धातोः अट्ट इत्यादेशो भवति तु । अट्टइ । कट्टइ ॥ ६८ ॥

कथेर्वज्जरपज्जरसगघसाससाहचवजप्पपिसुणबोल्लोन्वालाः ॥ ६९ ॥

कथयतेः वज्जर पज्जर सगघ सास साह चव जप्प पिसुण बोल्ल उन्वाला इति दशादेशा वा भवन्ति । वज्जरइ । पज्जरइ । सगघइ । सासइ । साहइ । चवइ । जप्पइ । पिसुणइ । बोल्लइ । उन्वालाइ ॥ पक्षे । कहइ ॥ ६९ ॥

दुःखे णिव्वरः ॥ ७० ॥

दुःखविषयस्य कथयतेः णिव्वर इत्यादेशो भवति तु । णिव्वरइ, दुःखं कथयतीत्यर्थः ॥ ७० ॥

निषेधेर्हकः ॥ ७१ ॥

निपूर्वस्य षिधू शास्त्रे माङ्गल्ये च इत्यस्य वातो हक इत्यादेशो भवति तु । हकइ । णिसेहइ ॥ ७१ ॥

जूरः क्रुधेः ॥ ७२ ॥

कुप क्रुध रुष इति त्रयः क्रुध्यतिः, तस्य जूर इत्यादेशो भवति । जूरइ । कुज्जइ ॥ ७२ ॥

विसूरश्च खिदेः ॥ ७३ ॥

खिद दैन्ये इत्यस्य धातोः विसूर इत्यादेशः, चकारात् जूरश्च वा भवति । विसूरइ । जूरइ । खिज्जइ ॥ ७३ ॥

तड्डवविरल्लतडतड्डास्तनेः ॥ ७४ ॥

तनु विस्तारे इत्यस्य धातोः तड्डव विरल्ल तड तड्ड इति चत्वार आदेशा भवन्ति तु । तड्डवइ । विरल्लइ । तडइ । तड्डइ । तणइ ॥ ७४ ॥

68.B कहइ, KS कट्टइ, M कथइ for कट्टइ. 69. MT °सीस°, S °सिर° for °सास°. MT °जप्प° for °जप्प°. MT °विसुण° for °पिसुण°. T °उप्पालाः for °उन्वालाः in the Sūtra, Com. and illustrations. 70. T णिव्वर for णिव्वर. in the Sūtra, Com. and illustrations. 72. M जूरः कुप° for the Sūtra. M खुज्जइ for कुज्जइ. 74. M om. °तड° in the Sūtra.

निरः पद्यतेर्वलः ॥ ७५ ॥

निरपूर्वस्य पद गतौ इत्यस्य धातोः वल इत्यादेशो भवति वां । निर्व-
लइ । निवज्जइ ॥ ७५ ॥

संतपां झड्खः ॥ ७६ ॥

संपूर्वस्य तप्यतेः झड्ख इत्यादेशो भवति तु । बहुवचनात् निःश्च-
सिति विलपत्युपालभतीना च । झड्खइ, संतप्यते, निःश्चसिति, विलपति
उपालभते वा ॥ पक्षे संतवइ । णीससइ । विलवइ । उवालहइ ॥ ७६ ॥

ओअगसमाणौ व्यापिसमाप्योः ॥ ७७ ॥

व्याप्नोति समाप्नोति इत्यनयोः यथासंख्यम् ओअग समाण इत्यादेशौ तु
भवतः । ओअगइ । समाणइ ॥ पक्षे । वावेइ व्याप्नोति । समावेइ समाप्नोति
॥ ७७ ॥

गिरवो बुभुक्षयाक्षिप्योः ॥ ७८ ॥

बुभुक्षेराचारे क्विन्तस्य आङ्पूर्वस्य च क्षिपतेः गिरव इत्यादेशो
भवति तु । गिरवइ, बुभुक्षते आक्षिपति वा ॥ बुभुक्खइ । अक्खिवइ ॥ ७८ ॥
क्षिपिरड्क्खपरिहुलघत्तलुहफेळणोल्लसोल्लगल्लत्थान् ॥ ७९ ॥

क्षिप प्रेरणे इत्ययं धातुः अड्क्ख परि हुल घत्त लुह फेळ णोल्ल सोल्ल
गल्लत्थ इति नवादेशानापद्यते तु । अड्क्खइ । परिइ । हुलइ । घत्तइ । लुहइ ।
फेळइ । णोल्लइ । सोल्लइ । गल्लत्थइ ॥ पक्षे । खिवइ ॥ ७९ ॥

उत्क्षिपिस्त्यग्घोसिकहक्खुवाल्लत्थगुल्लुगुञ्छाब्भुत्तान् ॥ ८० ॥

उत्क्षिपतिः उत्थग्घ उसिक हक्खुव अल्लत्थ गुल्लुगुञ्छ अच्चुत्त इति
पडादेशानापद्यते तु । उत्थग्घइ । उसिकइ । हक्खुवइ । अल्लत्थइ । गुल्ल-
गुञ्छइ । अच्चुत्तइ ॥ पक्षे । उक्खिवइ ॥ ८० ॥

76. S झकः; T झक्खः for झखः in the Sūtra. S झक in Com. S झकइ for झखइ. 78. KS गिरवो; S गिरवो; T गीरवो for गिरवो in the Sūtra, Com. and illustrations. M om. आचारे क्विन्तस्य. 79. T *गल्लत्थान् in the Sūtra, Com. and illustrations.

वेपेराअव्वाअज्झौ ॥ ८१ ॥

टुवेपृ कम्पने इत्यस्य धातोः आअव्व आअज्झ इत्यादेशौ तु भवतः ।

आअव्वइ । आअज्झइ । वेवइ ॥ ८१ ॥

चिरणडौ गुपेः ॥ ८२ ॥

गुप व्याकुलत्वे इत्यस्य धातोः विर णड इत्यादेशौ तु भवतः । विरइ ।

णडइ । गुप्पइ ॥ ८२ ॥

चच्चारवेलवानुपालभेः ॥ ८३ ॥

उपाङ्पूर्वस्य ढुलभप् प्राप्तौ इत्यस्य धातो चच्चार वेलव इत्यादेशौ तु

भवतः । चच्चारइ । वेलवइ । उवालम्भइ ॥ ८३ ॥

खउरपड्डुहौ क्षुभेः ॥ ८४ ॥

क्षुभ्यते खउर पड्डुह इत्यादेशौ तु भवतः । खउरइ । पड्डुहइ ।

खुब्भइ ॥ ८४ ॥

प्रदीपेः संधुक्काव्वुत्ततेअवसंधुमाः ॥ ८५ ॥

प्रपूर्वस्य दीप्यते संधुक्क अव्वुत्त तेअव संधुम इति चत्वार आदेशा

भवन्ति तु । संधुक्कइ । अव्वुत्तइ । तेअवइ । संधुमइ ॥ पक्षे । पलीवइ ॥ ८५ ॥

अल्लिअ उपसर्पेः ॥ ८६ ॥

उपपूर्वस्य सृप गतौ इत्यस्य धातोः अल्लिअ इत्यादेशो भवति तु ।

अल्लिअइ । उवसप्पइ ॥ ८६ ॥

कमवसलिसलोद्धाः स्वपेः ॥ ८७ ॥

जिप्पप् शये इत्यस्य धातो कमवस लिस लोइ इति त्रय आदेशा

भवन्ति तु । कमवसइ । लिसइ । लोइइ ॥ पक्षे । सुवइ । सोवइ ॥ ८७ ॥

81. MT आअम्ब° in the Sūtra, Com. and illustrations.

83. M चच्चारपेलवमुपालभे for the Sūtra. S चच्चार°, T पच्चार° in the Sūtra, Com. and illustrations.

84. M °पड्डुहौ in the Sūtra. 85. MS °अव्वुत्त°, T °अव्वुक्क° for

°अव्वुत्त° in the Sūtra. MST °सधुमा. for सधुमाः in the

Sūtra, Com. and illustrations. 86. S अल्लिअ in the Sūtra,

Com. and illustrations. MT सृप्प for सृप.

बडबडो विलपेः ॥ ८८ ॥

लप व्यक्तायां वाचि इत्यस्य धातोर्विपूर्वस्य बडबड इत्यादेशो भवति तु । बडबडइ । विलवइ ॥ ' संतपां झङ्खः ' [३.१.७६] इति विनिः-
श्चसित्यादीना बहुवचनग्रहणात् झङ्खइ ॥ ८८ ॥

रभिराडो रम्भडवौ ॥ ८९ ॥

आडः परो रभ राभस्ये इत्ययं धातुः रम्भ डव इत्यादेशावापद्यते तु ।
आरम्भइ । आडवइ । आरहइ ॥ ८९ ॥

भाराक्रान्ते नमेर्निसुडः ॥ ९० ॥

णमु प्रहृत्वे शब्दे इत्यस्य धातोर्भाराक्रान्ते कर्तरि निसुड इत्यादेशो
भवति तु । निसुडइ, भाराक्रान्तो नमतीत्यर्थः ॥ ९० ॥

उब्भाववेल्लणिसरकोड्डुमसक्खुड्डुखेड्डुमोड्डाअकिलिकिञ्चा रमतेः ॥ ९१ ॥

रमु क्रीडायाम् इत्यस्य धातोः उब्भाव वेल्ल णिसर कोड्डुम सक्खुड्डु
खेड्डु मोड्डाअ किलिकिञ्च इत्यष्टादेशा भवन्ति तु । उब्भावइ । वेल्लइ ।
णिसरइ । कोड्डुमइ । सक्खुड्डुइ । खेड्डुइ । मोड्डाअइ । किलिकिञ्चइ ॥ पक्षे ।
रमइ ॥ ९१ ॥

पडिसापरिसामौ शमेः ॥ ९२ ॥

शमु उपशमे इत्यस्य धातोः पडिसा परिसाम इत्यादेशौ वा भवतः ।
पडिसाइ । परिसामइ । समइ ॥ ९२ ॥

लुभेः संभावः ॥ ९३ ॥

लुम गाध्न्ये इत्यस्य धातोः संभाव इत्यादेशो भवति तु । संभावइ ।
लुब्भइ ॥ ९३ ॥

88. KMS चडचडो, T बडबडडो for बडबडो in the Sūtra. KMS चडचडइ for बडबडइ. T झंघइ for झंखइ. 89. T रंभडवौ for रम्भडवौ in the Sūtra, Com. and illustrations. K om. आरहइ. 90. MT निसुडः in the Sūtra, Com. and illustrations. 91. M णीसर*, for *णिसर, M *संखुड* for सक्खुड्डु* in the Sūtra, Com. and illustrations. 93. K लुब्भावइ for लुब्भइ.

आक्रामिरोहावोत्थारच्छुन्दान् ॥ ९४ ॥

आङ्पूर्वस्य क्रमु पादविक्षेपे इत्ययं धातु ओहाव उत्थार छुन्द
इत्यादेशांर्त्तनापद्यते । ओहावङ् । उत्थारङ् । छुन्दङ् । अक्रमङ् ॥ ९४ ॥

विश्रमेर्णिप्पा ॥ ९५ ॥

श्रमु तपसि खेदे च इत्यस्य धातोर्विपूर्वस्य णिप्पा इत्यादेशो भवति तु ।
णिप्पाङ् । वीसमङ् ॥ ९५ ॥

डुण्डुल्लडुमडण्डल्लभमाडभम्मभमुडतलअण्टअण्टगुमटिरिटिल्ल-
परिपरघमचक्रमभमडघसअम्पडुसा भ्रमेः ॥ ९६ ॥

भ्रमु अनवत्याने इत्यस्य डुण्डुल्ल डुम डण्डल्ल भमाड भम्म भमुड
तलअण्ट अण्ट गुम टिरिटिल्ल परि पर घम चक्रम भमड घस अम्प डुस
इत्यष्टादशादेशा वा भवन्ति । डुण्डुल्लङ् । डुमङ् । डण्डल्लङ् । भमाडङ् । भम्मङ् ।
भमुडङ् । तलअण्टङ् । अण्टङ् । गुमङ् । टिरिटिल्लङ् । परिङ् । परङ् । घमङ् ।
चक्रमङ् । भमडङ् । घसङ् । अम्पङ् । डुसङ् ॥ पक्षे । भमङ् ॥ ९६ ॥

गमिरणुवज्जावज्जसावकुसोक्कुसाइच्छाईअवहरावसेहवडअवरिअल-
वरिअल्लवोल्लणिरिणासवच्छड्डणिणणिम्महपच्छन्दणिलुक्करम्मणि-
णिवहान् ॥ ९७ ॥

गम्लृ गतौ इत्ययं धातु अणुवज्ज अवज्जस अकुस उकुस अइच्छ
अई अवहर अवसेह वडअ वरिअल वरिअल्ल वोल्ल णिरिणास वच्छड्ड णिण
णिम्मह पच्छन्द णिलुक्क रम्म णि णिवह इत्येकविंशतिमादेशानापद्यते वा । अणु-
वज्जङ् । अवज्जसङ् । अकुसङ् । उकुसङ् । अइच्छङ् । अईङ् । अवहरङ् । अवसेहङ् ।
वडअङ् । वरिअलङ् । वरिवल्लङ् । वोल्लङ् । णिरिणासङ् । वच्छड्डङ् । णिणङ् ।
णिम्मङ् । पच्छन्दङ् । णिलुक्कङ् । रंहङ् । णिङ् । णिवहङ् ॥ पक्षे । गच्छङ् ॥
हम्मङ्, णिहम्मङ्, आहम्मङ् इत्यादि तु हम्म गतौ इत्यस्य भविष्यति ॥ ९७ ॥

94. M °छंदान् for °च्छुन्दान् in the Sūtra, Com. and illustrations. T पदविक्षेपे for पाद°. 96. M डुण्डुल्ल°; S डुण्डुल्ल°. M °भुम° for °भम्म°. B °चक्रमु° for °चक्रम° in the Sūtra, Com. and illustrations. After इत्यस्य K adds धातोः. 97. M °वडव°; T °पडअ° for °वडव°. KM °वच्चड्ड°; S °वचंड° for °वच्छड्ड°. K °णिल्लक्क° for °णिलक्क°. M °रह° for °रम्म°. M °णी° for °णि° in the Sūtra, Com. and illustrations,

प्रत्यागमागमाभ्यागमां पल्लोद्वाहिपच्चुओम्मच्छाः ॥ ९८ ॥

प्रत्यागमेः आगमेः अभ्यागमेश्च यथासंख्यं पल्लोद्वाहिपच्चुअ उम्मच्छ
इत्यादेशा भवन्ति तु । पल्लोद्वाह, पच्चागमइ, प्रत्यागच्छति । अहिपच्चुअइ,
आअच्छइ, आगच्छति । उम्मच्छइ, अच्चागच्छइ, अभ्यागच्छति ॥ ९८ ॥

रिहरिगौ प्रविशेः ॥ ९९ ॥

प्रविशतेः रिह रिग इत्यादेशौ तु भवतः । रिहइ । रिगाइ ।

पविसइ ॥ ९९ ॥

संगमोऽब्भिडः ॥ १०० ॥

संगच्छतेः अब्भिड इत्यादेशो भवति तु । अब्भिडइ । संगच्छइ

॥ १०० ॥

डिप्पणिड्डुहौ विगलेः ॥ १०१ ॥

विपूर्वस्य गलतेः डिप्प णिड्डुह इत्यादेशौ तु भवतः । डिप्पइ ।

णिड्डुहइ । विगलइ ॥ १०१ ॥

णिवहणिरिणासणिरिणिज्जरोश्चचड्डाः पिषेः ॥ १०२ ॥

पिण्डु संचूर्णने इत्यस्य धातोः णिवह णिरिणास णिरिणिज्ज रोश्च
चड्ड इति पञ्चादेशा भवन्ति तु । णिवहइ । णिरिणासइ । णिरिणिज्जइ ।
रोच्चइ । चड्डइ ॥ पक्षे । पिसइ ॥ १०२ ॥

वल्लेर्वम्फः ॥ १०३ ॥

वल्लेर्वम्फ इत्यादेशो भवति तु । वम्फइ । वल्लइ ॥ १०३ ॥

98. M °अहिपच्छअ°, T °अहिवच्चुअ° for °अहिपच्चुअ°. S °ओअच्छाः; T °ओमच्चाः for उम्मच्छाः in the Sūtra, Com. and illustrations. KT आगच्छइ for आअच्छइ. 99. M रिहरिगौ, T रिअरिजौ for रिहरिगौ in the Sūtra, Com. and illustrations. 100. MT संगमेरब्भिडः for the Sūtra. B अब्भिडः for अब्भिडः in the Sūtra, Com. and illustrations. 101. M णिप्पणिड्डुहौ T थिप्पणिट्टुहौ; for डिप्पणिड्डुहौ in the Sūtra, Com. and illustrations. 102. M णीवह° for णिवह° in the Sūtra. KS °लौच° for °रोच्च° in the Sūtra.

अंशेः पिडुपिडुल्लुक्लुल्लपुडुपुडाः ॥ १०४ ॥

अंशेरित्यस्य धातोः पिडु पिडु लुक् लुल्ल पुड पुड इत्येते पडादेशा भवन्ति तु । पिडुइ । पिड्ड । लुक्इ । लुल्लइ । पुडइ । पुड्ड ॥ पक्षे मंसड ॥ १०४ ॥

भषेर्वुक्कः ॥ १०५ ॥

भषतेः वुक्क इत्यदेशो भवति तु । वुक्कड । भसइ ॥ १०५ ॥

पुरग्ववाग्घोडाहिरेमाग्गुमाद्धुमाः ॥ १०६ ॥

पृ पालनपूरणयो इत्यस्य धातोः अग्वव अग्वोड अहिरेम अग्गुम अद्धुम इति पञ्चादेगा भवन्ति तु । अग्ववइ । अग्वोडइ । अहिरेमइ । अग्गुमइ । अद्धुमइ ॥ पक्षे । पूरइ ॥ १०६ ॥

आहाहिलंघवच्चाहिलवखमहसिहचिल्लुम्पचम्पाः कांक्षेः ॥ १०७ ॥

काक्षतेः आह अहिलंघ वच्च अहिलवख मह सिह चिल्लुम्प चम्प इत्यष्टादेशा वा भवन्ति । आहइ । अहिलंघइ । वच्चइ । अहिलवखइ । महइ । सिहइ । चिल्लुम्पइ । चम्पइ ॥ पक्षे । कांखइ ॥ १०७ ॥

नशिरवहरावसेहणिवहपडिसासेहणिरिणासान् ॥ १०८ ॥

नश्यतिः अवहर अवसेह णिवह पडिसा सेह णिरिणास इति पडादेशानापद्यते वा । अवहरइ । अवसेहइ । णिवहइ । पडिसाइ । सेहइ । णिरिणासइ ॥ पक्षे । णासइ ॥ १०८ ॥

साअड्डाणच्छकड्डाच्छाअञ्छाणञ्छाः कृपेः ॥ १०९ ॥

कृप विलेखने इत्यस्य धातोः साअड्ड अणच्छ कड्ड अच्छ आअञ्छ आणञ्छ इति पडादेगा वा भवन्ति । साअड्डइ । अणच्छइ । कड्डइ । अच्छइ । आअञ्छइ । आणञ्छइ ॥ पक्षे करिसइ ॥ १०९ ॥

104 K भ्रमे. for अंशेः. Bp KM °वुक्कचुल्ल° for ° लुक्लुल्ल°. Bp K °घट्टघाडाः, M फुट्टफुडाः, T °पट्टपुडाः for °पुट्टपुडाः in the Sūtra, Com. and illustrations K अश्रु पतने इत्यस्य for अंशे . 105 S भुक्क for वुक्कः in the Sūtra, T हर्षतेः for मषते . 107. T °विरुप° for °चिल्लुम्प°. MS °चंका° for °चम्पाः in the Sūtra, Com. and illustrations 108. KST पक्षे नस्सइ for नासइ. 109. K °याअट्ट° for °आअञ्छ° in the Sūtra. and Com. K आअट्टइ for आअञ्छइ.

असावक्खोडः ॥ ११० ॥

असिबिषयस्य कर्षते अक्खोड इत्यादेशो वा भवति । अक्खोडइ,
असिं कोपात्कर्षति ॥ ११० ॥

उल्लसेरूपलसुम्भारोअणिल्लसगुञ्जोल्लपुलआआः ॥ १११ ॥

उत्पूर्वस्य लष कान्तौ इत्यस्य धातोः ऊसल ऊसुम्भ आरोअ णिल्लस
गुञ्जोल्ल पुलआअ इति षडादेशा वा भवन्ति । ऊसलइ । उसुम्भइ । आरोअइ ।
णिल्लसइ । गुञ्जोल्लइ ॥ हस्वे । गुञ्जुल्लइ । पुलआअइ ॥ पक्षे उल्लसइ ॥ १११ ॥

संदिशोऽप्पाहः ॥ ११२ ॥

संपूर्वस्य दिश अतिसर्जने इत्यस्य धातोः अप्पाह इत्यादेशो वा
भवति । अप्पाहइ । संदिसइ ॥ ११२ ॥

ग्रसेर्विसः ॥ ११३ ॥

ग्रस अदने इत्यस्य धातोः घिस इत्यादेशो भवति । घिसइ ।
गसइ ॥ ११३ ॥

भासेर्विसः ॥ ११४ ॥

भासृ दीप्तौ इत्यस्य धातोः भिस इत्यादेशो भवति । भिसइ ।
भासइ ॥ ११४ ॥

प्रतीक्षेर्विहिरविरमालसामआः ॥ ११५ ॥

प्रतिपूर्वस्य ईक्ष दर्शने इत्यस्य धातोः विहिर विरमाल सामअ इति
त्रय आदेशा भवन्ति तु । विहिरइ । विरमालइ । सामअइ ॥ पक्षे । पडि-
क्खइ ॥ ११५ ॥

संसेल्हसडिम्भौ ॥ ११६ ॥

संसु अवसंसने इत्यस्य धातोः ल्हस डिम्भ इत्यादेशौ तु भवतः ।
ल्हसइ । परिल्हसइ । परिल्हसण । डिम्भइ । संसइ ॥ ११६ ॥

111. T °आरोध° for आरोअ°. S °घलआआः for °पुलआआः in the Sūtra, Com. and illustrations. BT गुजल्लइ for गुञ्जुल्लइ. 113. MS ग्रसु for ग्रस 114. Bp भासुर्विसः for the Sūtra. 115. S विहर°; T विहीर° for विहिर° in the Sūtra.

मृक्षेश्वोप्पडः ॥ ११७ ॥

मृक्षतेः चोप्पड इत्यादेशस्तु भवति । चोप्पडइ । मक्खइ ॥ ११७ ॥

विसट्ठो दलेः ॥ ११८ ॥

दलतेः विसट्ठ इत्यादेशस्तु भवति । विसट्ठइ । दलइ ॥ ११८ ॥

त्रसेर्वज्जडरौ ॥ ११९ ॥

त्रसतेः वज्ज डर इत्यादेशौ तु भवतः । वज्जइ । डरइ । तसइ ॥ ११९ ॥

वोज्जो वीजेश्व ॥ १२० ॥

वीज व्यजने इत्यस्य धातोः चकारात् त्रसेश्च वोज्ज इत्यादेशो भवति तु । वोज्जइ ॥ पक्षे । वीजइ । तसइ ॥ १२० ॥

गवेपेर्घत्तगमेसडुण्डुल्लडण्डोलाः ॥ १२१ ॥

गवेपे घत गमेस डुण्डुल्ल डण्डोल इति चत्वार आदेशा भवन्ति तु । घतइ । गमेसइ । डुण्डुल्लइ । डण्डोलइ ॥ पक्षे । गवेसइ ॥ १२१ ॥

तक्षेश्वञ्छरम्परम्फाः ॥ १२२ ॥

तक्षू तनूकरणे इत्यस्य धातोः चञ्छ रम्प रम्फ इति त्रय आदेशा भवन्ति तु । चञ्छइ । रम्पइ । रम्फइ ॥ स्पृहादिपाठात् छत्वे च तच्छइ ॥ तक्खइ ॥ १२२ ॥

हसेर्गुञ्जः ॥ १२३ ॥

हसतेः गुञ्ज इत्यादेशो भवति तु । गुञ्जइ । हसइ ॥ १२३ ॥

दहिरहिऊलालुक्खौ ॥ १२४ ॥

दह भस्मीकरणे इत्ययम् अहिऊल आलुक्ख इत्यादेशान्नाप्नोति । अहिऊलइ । आलुक्खइ । दहइ ॥ १२४ ॥

117. B मृक्षेश्वोव्वड, K मुहेश्वोव्वडः, S मुन्नेश्वोव्वडः; for the Sūtra. K मुह्यतेः for मृक्षतेः. BKS चोव्वडइ for चोप्पडइ. K मुज्जइ for मक्खइ. 118. T विदलेः for दलतेः. KS इत्यादेशो भवति तु for इत्यादेशस्तु भवति. 120 S वज्जो विजेश्व, T वोज्जो व्यजेश्व for the Sūtra. 121. M °ढ्ढोलाः, T °ढिडोला in the Sūtra, Com. and illustrations. 122. M °रछाः for °रम्फाः in the Sūtra. BK चञ्छइ. for तच्छइ. 124. S °आलुंमौ in the Sūtra, अलुल्ल in Com., but आलुक्खइ as illustrations. K डहइ for दहइ

विकसेः कोआसवोसग्गौ ॥ १२५ ॥

विकसतेः कोआस वोसग्ग इत्यादेशौ तु भवतः। कोआसइ । वोसग्गइ ।
विअसइ ॥ १२५ ॥

श्लिषोऽवआससामग्गपरिअन्ताः ॥ १२६ ॥

श्लिष आलिङ्गने इत्यस्य धातोः अवआस सामग्ग परिअन्त इति त्रयः
आदेशा भवन्ति तु । अवआसइ । सामग्गइ । परिअन्तइ । सिलिसइ ॥ १२६ ॥

जुगुप्सतेर्दुगुञ्छझूणदुगुच्छाः ॥ १२७ ॥

जुगुप्सतेः दुगुञ्छ झूण दुगुच्छ इति त्रयः आदेशा भवन्ति तु ।
दुगुञ्छइ । झूणइ । दुगुच्छइ । जुउच्छइ ॥ १२७ ॥

वलग्गचडमारुहेः ॥ १२८ ॥

रुइ बीजजन्मनि प्रादुर्भावे च इत्यस्य धातोः आङ्पूर्वस्य वलग्ग चड
इत्यादेशौ तु भवतः । वलग्गइ । चडइ । आरुहइ ॥ १२८ ॥

हुल्लो लक्ष्यात् स्खलतेः ॥ १२९ ॥

लक्ष्यविषयस्य स्खलतेः हुल्ल इत्यादेशो वा भवति । हुल्लइ । लक्ष्यात्
स्खलतीत्यर्थः ॥ १२९ ॥

गाहोऽवाद्वाहः ॥ १३० ॥

अवात् परस्य गाहू विलोडने इत्यस्य धातोः वाह इत्यादेशो भवति तु ।
ओवाहइ । ओगाहइ ॥ १३० ॥

गुम्मगुम्मडौ मुहेः ॥ १३१ ॥

मुह वैचित्ये इत्यस्य धातोः गुम्म गुम्मड इत्यादेशौ तु भवतः। गुम्मइ ।
गुम्मडइ । मुञ्जइ ॥ १३१ ॥

125. T °वोसट्ठौ for °वोसग्गौ in the Sūtra. T वोसट्ठइ for वोसग्गइ. 127. MT दुगुञ्छझूणदुगुञ्छा जुगुप्सेः for the Sūtra. S °झूण° for °झूण° in the Sūtra, Com. and illustrations. 128, S °जड° for °चड° in the Sūtra, Com. and illustrations. KMS om. प्रादुर्भावे च. 129. KM स्खलतेः for स्खलतेः in the Sūtra and Com. 130. MT om. ओगाहइ.

अपुण्णगाः केन ॥ १३२ ॥

अपुण्णगादयः शब्दाः क्तप्रत्ययेन सह निपात्यन्ते । (१) अ पु ण्णं आक्रान्तम् । (२) उ म्म च्छं असवद्धं क्रोवेन भङ्गया च यद्वणिजम् । (३) उ ल्लु को (४) ओ स ण्णो (५) मुरु ओ व्रुटितः । (६) प ह ढं अविरत-दृष्टम् । (७) गु ज्ज णि अं (८) पे ज्ज लि अं संघटितम् । (९) स उ लि ओ (१०) ग ल त्थ लि ओ (११) उ रु सो ल्लो प्रेरितः । (१२) उ विख ण्णं अवकीर्णम् । (१३) वो स ढो (१४) वि हि मि हि ओ विक्रसितः । (१५) उ द्द रि अं अर्दितः । (१६) क मि ओ उपसर्पितः । (१७) क ड त रि अं छिन्नं छिद्रितं च । (१८) सु ढि ओ श्रान्तः । (१९) प रि हा इ अं परिक्षीगम् । (२०) णि क्क ज्जो (२१) अ णि क ज्जो (२२) उ क्क ग्गो (२३) त ड ह ढि ओ अनवस्थितः ।

132. (1) HD. (अप्फुण्ण-पूर्णम्) 1.20, HG. 4. 258. T अपुण्ण. (2) HD. 1.125. BC अम्मच्छ. (3) HD. 1 92. B उल्लुको, C उल्लोक (4) HD. 1.156 B आसण्णो. (5) HD (मुरिअ) 6.135. Bp KS गुरुओ, C मरिओ; M मुरओ. (6) HD. (पहट्टो-दत्तः) 6.9. M पहत, T पट्ट. (7) HD. (गुजे-ल्लिअ) 2 92. BC गुज्जलिअ. (8) HD. (पेज्जल प्रमाण) 6.57. KS पड्डलिअं; M पंडलिअं, T पधलिअ (9) HD. (सउलिअ) 8.12. B सउद्धिओ, C पस-ल्लिओ. (10) HD. 2.87. B गल्लडिलिओ, C गलद्धओ, K गल्लडलिओ, S गलद्धलिओ, T गलत्थिलिओ. After this K adds उरम्मिले, C ऊरम्मलो (11) HD. (°ल्ल) 1.108. (12) HD. 1.130. B उक्खिण, C उक्खणो. (13) HD. (°डं) 7.81. BC ओसट्टो, K om, M वंसट्टो, T वोसट्टो. (14) HD. (विहसिन्विअ) 7.61. K om. (15) HD. (उद्धरिअ) 1.100. K उद्धवओ; MS उत्थविओ, T₁ उद्धवीअ, T₂ उद्धविअं. After this KMS add अधित्तं. (16) HD. 2 3. K कविओ, S किमिओ. (17) HD. 2.20. BK कडत्तरिअ; C कडद्धरिअ, T कसत्तरिअ. (18) HD. 8.36. B सुदिओ, KM S सुडिओ, T सुयिओ. (19) HD. (परिहाओ) 6.25. BT परहाइअ. After this KMS add परिहण (cf HD. 6.21). (20) HD. 4.33. S णिकज्जो; T णिकज्जो. (21) HD. 4.33 S अणेकंजो, T अणेअज्जो. (22) HD. १ B मुक्कज्जो, K अच्चगो, M अच्चगो, S अच्चगो, T उच्चरगो (23) HD. (तडहडिअं) 5.9. KS तडहडिओ, T तहसिओ. Bp अनुस्थितः, S अनुस्थितः for अनवस्थितः.

(२४) उद्ध ओ श्रान्तः । (२५) उब्मगो मुण्डितः ।
 (२६) उच्चुल्लो उद्विग्नः । (२७) उच्छुरणं उच्छिष्टम् । (२८)
 उव्विलं चकितं क्लान्तं वा । (२९) पओइअं (३०)
 अकासिअं पर्याप्तम् । (३१) णालं (३२) गोरिहिअं । (३३) हिट्ठो
 (३४) डड्डो त्रस्तः । (३५) उप्पित्थो क्रुद्धश्च । (३६) णिविड्डो सुतोत्थितः ।
 (३७) ओमिसं अप्रवृत्तम् । (३८) उग्घक्कं प्रलपितम् । (३९) उप्पिअं
 द्धतं रोषितं विमुक्तं च । (४०) ओहरणं (४१) जिग्घिअं (४२) ओअ-
 ग्घिअं आप्रातम् । (४३) ऊसविअं उद्भ्रान्तम् । (४४) आहिट्ठो
 रुद्धो गलितश्च । (४५) णिसुद्धो निपातितः । (४६) णिव्वूठो । (४७)
 उम्मण्डो उद्धतः । (४८) उल्लुण्डिअं

(24) HD. (उद्धाओ-श्रान्तः) 1.124. S अंधओ. BT श्रान्तः
 for श्रान्तः. (25) HD. (उब्मगो गुण्डितः) 1.95. BK उब्मगो; C
 पुव्वंगो, S उब्मगो. T मण्डितः for मुण्डितः. (26) HD. (उच्चुल्लं) 1.127.
 Bp K उच्छुरगो, C उच्चल्लो; M उच्छल्लो, S उदुगो. (27) HD. (उद्धरणं)
 1.106. BT उच्चुरणं; M उच्छुरणं. (28) HD. (उप्पित्थं ?) 1.129. C
 उव्विडं; M उव्विल्लं, T उप्पिणं. (29) HD. 6.26. B पओहिअं; C वहइअं;
 M पओडअं (30) HD. (अकासि) 1.8. B अकारिअ, C आकासिअं; KS
 अरासिअं, M परासिअ. (31) C णाली, T णिलं. (32) BG गोरडितं; M
 गोरहितं; S गोरिहितं; T गोद्वितं. (33) HD. 8.67. BT हिड्डो, C हिद्धो.
 (34) BG डड्डो, M ढड्डो; S डंडो; T ढट्टो. (35) HD. 1.129. BK
 उव्विड्डो; C उव्विव्वो; M उव्वित्थो, S उव्वित्थो. (36) HD. (णिविद्धो)
 4.48. B णिविद्धो, Bp णिव्विडो. (37) C ओमसो; S अमिसं, T ओमिसः;
 (38) C उव्वीक्को, S उग्घक्कं, T उप्पुत्तं. (39) HD. (उप्पित्थं ?) 1.129.
 KS उग्घिअं. (40) HD. 1.174. MT ओहरसं. S om. (41) HD.
 3.46. BKS णि गिअं, C णिमिअं; T दीघिअं. (42) HD. (ओअग्घिअं)
 1.172. BC ओअधिअं, M om; S ओअंघिअं; T ओअविअं. (43) HD.
 1.143. (44) HD. 1.76. BK आहिद्धो. (45) HD. 4.36. HG.
 4.258. (निसुट्ठो); M निसुट्ठो, S निसुत्थो; T रिसुडो. (46) HD. 4.33.
 BT णिच्चूडो; C णिच्चुड्डो; S णिउडो. (47) HD. 1.124. BK उम्मडो.
 C उम्मड्डो; M उम्मडो. (48) B उद्धडिअ; K उल्लुविद्धिअं, M उल्लडिअं.

(४९) जसिअं सित्तन् । (५०) णिजो । (५१) लज्जो (५२) लिहो (५३) लुक्को लुत् । (५४) उज्जणिअं वज्जितं निज्जिह्वं च । (५५) जहं लज्जन् । (५६) उज्जरिअं शुक्कं निज्जिह्वं च । (५७) पुहं लुत्थन् । (५८) डिहो जलान्त.पातित् । (५९) ओत्तरिओ आकीर्णं अभिनिक्कोवात्संभुविनश्च । (६०) गुलिअं मयितन् । (६१) उन्नरिअं (६२) गुत्थिअं उन्नूलितन् । (६३) उद्धाहिअं (६४) परिच्चूहं (६५) उग्गाहिअं उज्जितन् । (६६) हासिअं दत्तन् । (६७) हेसिअं (६८) हुंदुनिअं रसितन् । (६९) चित्तविओ परितोषित् । (७०) पल्लोहं (७१) जसिअं (७२) पन्हत्थं पर्यत्तन् । (७३) पन्हुहो प्रनुषित् प्रनुष्टश्च । (७४) ओलेहो प्रवृद्ध. अन्यसक्तश्च । (७५) ओहअं (७६) ओआनिअं अभिमूतन् । (७७) रुमिल्लं अभिलपितन् ।

(49) B जसिअं; K सेसिअं, MS रोसिअं, T जेसिअं. (50) HD. 4.25. S णिजो. (51) C लज्जो; M लजो. (52) HD. (लिहो) 7.28. B गिहो; C गिहो; KM लिहो; S om. (53) HD. (लुंको) 7.23. M लज्जो. After this ST add लुअं. (54) HD. 1.111. BK उज्जणिअं. After this T adds उज्जिअं. (55) C जहं, M लुअं. (56) HD. 1.133 B उज्जरिअं; C उज्जिअं. (57) B पुहं. C घहं; S घहं. T पुत्तं. (58) HD. (डिहं) 4.15. C डिहो; M डिहं. (59) HD. 1.171. C ओत्तरिओ. (60) M गुदअं, T नीलितं for नयितन्. (61) HD. 1.100. T; उन्नराअं. (62) M गुठिअं; S गुंठिअं; T गुंठअं. (63) B उद्धाहिअं; M उद्धाहिअं; S उंद्धाहिअं. (64) C परिच्चिअं; K वरच्छहं; M वरच्छहं, S वरच्छहं; T परच्छहं. (65) HD. 1.137. C उग्गाहिअं; उद्धाहिअं; उग्गाहिअं KS उग्गाहिअं. (66) B आसिअं; T हसिअं. (67) Sk हेप्पितम्. KMS om. (68) HD. 5.45. (69) C चित्तविओ; K रित्तविओ; S रित्तविओ; T चित्तविओ, (70) HD. 6.35. C परोहं. (71) HD. 3.62. B जसिअं; C जपिअं. (72) B पल्लं; C पल्लितं. (73) C अन्हत्तो M वल्लुहो; S पसुंढो. After प्रनुष्टश्च KMST add गअं आधूर्णितम्. (74) HD. 1.172. B आवेहो. C ओवेवो. (75) B ओहल्लं, Bp ओजल्लं; C ओजन्मलो, S ओहल्लं; T ओजल्लं. (76) HD. (ओहाओ) 1.156. C ओहानिओ; S ओवाहल्लं. (77) C रणिह, S रंनिहं; T जहिहं.

(७८) प च्चु ड रि अं प्रत्युद्रतम् । (७९) अ क न्तो प्रवृद्धः । (८०) ओ अ ल्लो छत्रः । (८१) कर मो क्षीणः । (८२) क डो उपरतः क्षीणश्च । (८३) पे क्कि अं वृपरटितम् । (८४) अ क्कि अं आलिङ्गितम् । (८५) अ वि अं उक्तम् । (८६) उ द्दु सि अं (८७) उ ल्लु सि अं (८८) चि मि णं (८९) उ ल्लु कु सि अं (९०) ऊ स लि अं रोमाञ्चितम् । (९१) अ स ङ्गि ओ सक्तः । (९२) आ रे इ अं मुकुलितं मुक्तं भ्रान्तं पुलकितं च । (९३) उ च्छ-
ण्डि अं शरादिव्यथितम् अपहृतं च । (९४) च ण्ठि अं छत्रम् । (९५) ऊ स सि अं (९६) ऊ स अं उपधानीकृतम् । (९७) आ वि अं प्रोतम् । (९८) अ व ह ढो दर्पितः । (९९) आ र ढो वृद्धिं गतः गृहायातश्च । (१००) घु त्ति अ अं (१०१) घु सि णि अं अन्विष्टम् । (१०२) घु ग्धु स्सि अं अशङ्कं भणितम् ।

(78) HD. उच्चुलउलिअ ? 1.121. HD. notes उपिलवेलिअं (as from Tr); B उच्चुडरिअं; C वच्चुद्धलिओ; K पड्डरिअं; M पप्पुद्धरिअं; T पच्चुडरीअं. (79) HD. (अकन्तं) 1.9. S अंकतो; T अकतो. (80) HD. (=पर्यस्तः) 1.165. C जअल्लो; M ओअल्लो; S ओअंल्लो. (81) HD. 2.6. (82) HD. 2.5. BC कथो; T कन्धो. (83) KS पक्खिअं; M फोकिअ, T फेकिअं. (84) HD. 1.11. (85) HD. 1.10. MS अपिअं. (86) B उदुसिअं; C उलुओसिअं; उदुदुसिअं, T उदुहिअं. (87) HD. (उल्लसिअ) 1.115. B उल्लसिअं; T उल्लसिअं. (88) HD. (चिमिणो) 3.11. KS विमिणं; M om. (89) HD. (°कसिअं) 1.115. KS दुल्लुकुसिअं; T उल्लुकुसिअं; M om. (90) HD. 1.141. K ऊसरिअं, MS ऊसलिलं. (91) HD. 1.55. B अस्संगिओ; T अंसंगिओ. (92) HD. 1.77. C आरोइअं. (93) HD. 1.112. B ओच्छ-
ण्डिअं; C ओच्छन्दिअं; K उच्छड्डिअं; S उच्छडिअ. B शरीरादि° for शरादि°. T अवमृतं for अपहृतं. (94) B छण्डिअं; M चंढिअं, T चकभिअं. (95) B ऊसंसिअं; C ऊसुम्मिअं; T ऊसासअं. (96) HD. 1.140. B ऊसिअ. (97) HD. 1.76. B आलिअं; M आपिअं; T आसीअं. (98) HD. 1.23. B अवहिट्ठो; S अवहच्छो; T₁ अवहोट्ठो; T₂ अवहेट्ठो. (99) HD. 1.75. C आरोद्धो; S आरधो. KS गुहायातश्च, T ग्रहा° for गृहायातश्च. (100) HD. (घुत्तिअं) 2.109. B उडिअ. (101) HD. 2.109. B घसणिअं; KS घुसि-
णअं; M घुसणिअं. (102) HD. 2.109. C घुग्धुस्सुअं; MS घुग्धुसुअं.

(१०३) उल्लूढो (१०४) उच्चप्पो आरूढः । (१०५) खव-
 लिओ कुपितः । (१०६) चक्कडिअं प्रीणितम् । (१०७) उव्वत्तो गलितो
 विरक्तश्च । (१०८) गुडिओ संनद्धः । (१०९) गुम्मइओ आपूरितः
 स्वलितः आमूलात्संवलितः मूढः विघटितश्च । (११०) पडिरिगअं भग्नम् ।
 (१११) परिअड्डिअं प्रकटितम् । (११२) परिअड्डलिअं परिच्छिन्नम् ।
 (११३) ओप्पं मृष्टम् । (११४) कोज्जरिअं पूरितम् । (११५) उम्मलं
 घनीभूतम् । (११६) वेल्लइअं (११७) खडइअं सकुचितम् । (११८)
 झण्टिअं प्रहृतम् । (११९) अणुअज्जिओ प्रयात प्रतिजागरितश्च ।
 (१२०) णज्जरं दलितम् । (१२१) उल्लुहुलिओ अवितृप्तः । (१२२)
 वप्पिअं (खप्पिअं ?) (१२३) आरोगिअं भुक्तम् (१२४) उव्मालणं
 (१२५) उच्छुण्णं (१२६) अहिरेइअं (१२७) उड्डुमाअं
 (१२८) अप्पुण्णं परिपूर्णम् ।

(103) HD. 1.100. B उल्लूढो. (104) HD 1.100. B उच्छूढो, C
 उच्छूढो, KM उच्चओ, S उचओ. (105) HD. 2.72. B आविलिओ, K
 खविलिओ, T अवलिओ. (106). HD. (चक्खडिअ) 36. B कडिअं; T₁
 चक्कसअ, T₂ चक्कडिअ. (107) HD. 1.129. B उच्चप्पो, KM उत्ततो; S
 उत्ततो T उपतो. (108) T गुडओ. (109) HD. 2.103. T गुम्मइओ.
 (110) HD. (पडिरिजिअं) 6.32. K पडिरिगिअ, M पडिरिमिअ, S पडिरि-
 गिअ, T विसिरिटिअ. (111) M परिअत्तिअ, S परिअत्थिअ. (112) HD.
 6.36. C परिअट्ठविअ. B परिच्छन्न for परिच्छिन्नम्. (113) HD. (ओप्पा)
 1.148. (114) HD. (कोज्जरिअ) 2.50. (115) HD. 1.91. C ओम्मलं.
 (116) HD. 779. B वेल्लइअ. (117) HD. 2.72. B घडइअ. (118) HD.
 3.55. C झडिअ, MS झडिअ. (119) HD. (अणुवज्जिअ) 1.41. C अणुज्जिअओ;
 T अणुअज्जओ. (120) HD. (णज्जरो) 4.19. C पज्जतर, T णज्जरि. (121)
 HD. (उल्लुहुलिओ) 1.117. CKMS उल्लुहुलअं, T उल्लुमुलिओ. (122). खप्पिअं ?
 HD. (खरिअ) 2.67. M खप्पिअ, T₁ पप्पिअ, T₂ पप्पिअ. (123) HD.
 1.69. B आरोगिअ, C आरोगारिअ. (124) HD. 1.103. B उव्मालणं;
 C उल्लअ. (125) B उघण; उसुण्ण, T उप्पणि. (126) B अहिरोइअ, T अहिरे-
 हिइअ. (127) C अड्डुमाअं, S उड्डुमाअं, T उड्डुमाअ. (128) HD. (अप्पुण्णं)
 1.20. M अप्पुण्ण. S अघण्ण.

(१२९) पच्चावेणिओ संमुखमागतः । (१३०) दुग्गुच्छं भ्रमितम् ।
 (१३१) वट्टाविअं समापितम् । (१३२) पारद्धं अभिपीडितम् । (१३३)
 उट्टालिअं रणद्रुतम् । (१३४) उज्झमाणं पलायितम् । (१३५) विडत्तं
 अर्जितम् । (१३६) छिक्कं स्पृष्टम् । (१३७) थेणिह्लअं हतम् । (१३८)
 विउलो आविग्नः । (१३९) साणिअं (१४०) तिक्खालिअं शातम् ।
 (१४१) सोहिह्लं (१४२) पक्कं (१४३) समराइअं (१४४)
 आइप्पणं पिष्टम् । (१४५) ओत्थअं (१४६) ओसविअं अवसन्नम् ।
 (१४७) पडिसारिअं स्मृतम् । (१४८) पेण्डइअं पिण्डितम् । (१४९)
 उग्गहिओ निपुणगृहीतः विरचितश्च । (१५०) गमिअं अवधृतम् ।
 (१५१) उट्टच्छिओ निपिद्धः । (१५२) णिगिण्णो निर्गतः । (१५३)
 किवाडो स्वलितः । (१५४) लोट्टो अत्यासक्तः स्मृतश्च ।

(129) HD. (पच्चोवणी) 6.24. C S पच्छाणिओ;
 T₁ उच्चावेणिओ. (130) B दुग्गुच्छं; C अग्गुच्छं, S दुग्गुच्छं. (131) C
 पट्टाविअ; M पट्टाविअं, S वट्टाविअं, T वत्साविअ. (132) HD. 6.77. C
 चारद्ध, S पारद्धं. T पराद्धि. (133) HD. (उट्टालिअं) 1.100. C उट्टारिअं. KS
 रणहत्त, MT रणभूत for रणद्रुतम्. (134) HD. (उज्झमाणं) 1.103. (135)
 B विट्ठिअ, C विट्ठितं; M पिडत्तं. (136) HD. 3.36. (137) HD. (थेणि-
 ह्लिअं) 5.32. B वेणिह्लअ. C पणिह्लअं. T भूत for हतम्. (138) HD.
 (विओलो) 7.63 C पिउओ; K विउरो. (139) HD. (साणइअं) 8.13. T
 साणिअअं. (140) HD. 5.13. B णिक्खालिअं, C णिक्खाविओ; K भिक्खा-
 लिअं; M हिक्खालिअं; S भिक्कालिअं, BKMS श्रातं, T (अ)वशातं for
 शातम्. (141) C सोहिअं, K साहिह्लं, T सोरिह्लि. (142) HD. (पक्को) 6.64.
 MS पक्क. (143) T सराइअं for समराइअं. (144) HD. 1.78. K आइ-
 प्पण, M आइव्वरण, S आइप्पण, (145) HD. (ओत्थओ) 1 151. (146)
 HD. (ओसन्विअं) 1.168. BT ओसप्पिअं. (147) HD. 6.33. T पाडि-
 सारिअ. (148) HD. (पेण्ड) 6.81. B वेण्डइअं, C वण्डइअं; MS पेण्डइअं.
 (149) HD. (उग्गहिअं) 1.104. C अग्गहिओ, M उग्गविओ. (150) C
 गविअ for गमिअ. (151) B उट्टुच्छिओ; C विट्टुच्छिओ; K ओट्टुच्छिओ; MT₁
 उट्टुच्छिओ. T₂ उट्टुच्छिओ. (152) HD. 4.36. B णिगिण्णो; C णग्गट्टो;
 KMS णिगिण्णो; T णिट्ठिण्णो. (153) HD. (किवाडो) 2 31. C किपाडो,
 KS कवाडो. (154) HD. (लोट्टो) 7.29. C लोट्टो, KS om.; T लोट्टा.

(१५५) प विरं जि ओ स्निग्धः। (१५६) हुरुहुण्डि अं (१५७) उद्भू लि
 (१५८) ओ सत्तं अवनतम् (१५९) ओज्झरि अं प्रक्षित विक्षितं च
 (१६०) विस्सुओ (१६१) ववहिओ उन्मत्तः। (१६२) परिक्व
 इअ अं परिक्षीणम्। (१६३) छिकं (१६४) हेळु अं क्षुतम्। (१६५)
 थमि अं विस्मृतम्। (१६६) अज्झसि अं (१६७) अवडाहि
 (१६८) उक्कासं उत्कुष्टम्। (१६९) हल्लप्फलि अं त्वरितम्। (१७०)
 उद्दरि अं उत्खातम्। (१७१) अट्टो यातः। (१७२) उल्लिकं दुश्च
 धितम्। (१७३) उच्छड्डि अं मुषितम् (१७४) वोग्गिण्णं (१७५)
 परिअग्गि अं अलंकृतम्। (१७६) उक्कि अं प्रसृतम्। (१७७) झत्त
 (१७८) ल्हिक्को (१७९) मोओ (१८०) सत्थो गतः।

(155) HD. 6.74. B पविरंजवो, KS om., M परिरजिओ, 'परिमजिओ. (156) B उवडिअं, KS om.; T गुरुहुव्विअ. (157) B उद्भूलिअं; C उद्भूविअ, KS om. (158) Sk अवसक्तम्. B ओणअ, KS om. (159) HD. (उज्झरिअ) 1.133. KS om. (160) KS om; M अप्पुअं; T₁ विप्पुओ, T₂ पिप्पुओ. (161) Sk व्यवहितः. B अविहिओ, KS om. T पवहिओ. (162) Sk परिक्षायितम्. KS om; M परिभाउअं; T परिगहिअ. (163) HD. 3.36 C चिक्क, KS om.; (164) HD. 8.72. पिळुअ, KS om., M छेलुअ, T₁ हेळुहअ, T₂ हेलहअ. (165) HD. 5.2. B पविग्घं, KMS om. (166) HD. 1.30. C उज्झसिअ, KS om. M अज्झसिअं, T अज्झस्सिअ. (167) HD. 1.47. KS om; T अवाविअ. After अवडाहिअ S adds लोट्ठो (cf. HD. 7.25) अत्थासक्तः. (168) HD. (उक्कासिअ) 1.114. BM उक्कोस उत्कुष्टम्, KS om. (169) HD. 8.59. B हल्लपविअ, C हल्लपविअ, K पहुल्लपरिअं or पहुल्लपरिअ, Mom., S पहुल्लपरिअ, T हल्लफलिअं. (170) HD. (उद्दरिअ) 1.110. M om, S उद्दालिअं; (171) HD. 1.10. C आरिट्ठो, K अट्ठगो, M om., S अट्ठगो. (172) M om, अल्लिक्क. (173) HD. (उच्छडिअं) 1.112. C उच्चादिअ, M om, S उच्छेदिअ, T उड्डिअ. (174) B उग्गिअ, K दोग्गीण, S दोग्गिण. (175) Sk. परिकर्मितम्. B पट्ठिअग्गिअ, M परिअग्गिअ. (176) CT उक्कअं for उक्किअ. (177) HD. (अर्थ) 3.61. B गत्तो, KS झत्तो, T कत्थो. (178) T लिक्को for ल्हिक्को. (179) HD. 6.148. B om. (180) HD. 1.8. B सत्तो, C गावो, S अत्थो; S अत्थो.

(१८१) खसिअं (१८२) उच्छुरिअं (१८३) पडिहत्यो आपूर्णम् । (१८४) णिज्जरं जीर्णं खिन्नं च । (१८५) उज्जलो (१८६) उच्छुलो (१८७) उब्बालो (१८८) अवाहिओ । (१८९) उत्तप्पो अध्यासितम् । (१९०) ओइल्लअं (१९०अ) उक्कुण्डं विप्रलब्धः । (१९१) उद्धच्छो लिप्तम् । (१९२) छुहिअं पार्श्वपरावृत्तम् । (१९३) अणग्गपल्लदं पुनरुक्तम् । (१९४) अण्णसअं आस्तृतम् । (१९५) उप्पड्ढिअं नष्टम् । (१९६) अणहप्पणअं भर्त्सितम् । (१९७) उज्जरिओ (१९८) उग्घओ । (१९९) विमइओ । (२००) मइओ (२०१) पइओ विस्तीर्णः । (२०२) कुदो (२०३) वामो (२०४) अवगदो (२०५) पइण्णो (२०६) धुत्तो आक्रान्तम् ।

(181) M om. खसिअ. (182) HD. (उच्छुरं) 1.90. B विच्छुरिअं; K उच्छुरितं; M om. S उदूरितः. (183) HD. 6.19. B पडिहत्यं अपूर्वम्. (184) HD. (णिज्जर) 4.26. S णिउरं; S om. जीर्ण. (1.85.) HG. 2 174. HD. 1.97. B उच्चलो, T अलो. (186) HD. 1.131. BT उप्पलो; K उच्छणो; M उच्छुणो; S उच्छूणो; T₂ उच्चुणो. (187) HD. (ओब्बालो) 1.102. B उब्बालो; C उय्यलो; S ओब्बालो; T उवोलो. (188) B अजडिओ; T अवानिओ. (189) HD. 1.131. B उत्ततो; T om. (190) HD. (ओइल्लं) 1.158. CM ओअल्लअं. (190 A) HD. (उक्कुडो) 1 91. B उक्कुडु; C उक्कंदं; M उक्कुड्दं; T कूटं. (191) HD. (उद्धत्थो) 1.96. B उद्धच्छो, C उडंवा; M उड्ढच्छो; T उद्धच्चो. (192) HD. 3 30. B छुहिअं, M छुहितं. (193) अपिड्वल्लदं, T अणग्गपल्लग्गं. (194) B अण्णसअ. T अस्मृतं for आस्तृतम्. (195) C अपंडिअं, S उप्पडिअ, T इच्छड्ढिअं. (196) HD. 1.48. BC अणहवणअं; T अणहप्पाणिअं. (197) HD. (उज्जरिअं) 1.133. C उक्करिओ; KMT उज्जरिओ. (198) HD (उग्घाओ) 1.126. C ओघिओ; T उग्घओसिओ. (199) HD. (विमइअ) 7.71. C मरिओ, T घिमइओ. (200) HD. (मइअं भर्त्सितम्) 6.114. B मइच्चो, M om.; S तुइओ; T मगुओ. (201) HD. (पइअ भर्त्सितम्) 6.64. T चइओ. (202) HD. (कुदं) 2.34. C रुदो; S कुदो. (203) HD. 7.47. KS पवामो; M पवामो; T पामो. (204) HD. (अवगदं, 1.30, C अवगलो. (205) HD. 6.7. C वेण्णो. (206) HD. 5.58.

(२०७) ओक्ख लिअ (२०८) ओरप्पिअं (२०९) उक्खण्डिअं त्रुटिन्
 खण्डितमिच्यर्थः । (२१०) अण्णं (२११) कप्प रिअं आरोपितम् । (२१२)
 आहविओ चूर्णितम् । (२१३) उल्लुट्ठिअं (२१४) दुहअं (२१५)
 उल्लिअं (२१६) उक्कासिअं (२१७) ओत्थरिअं रणलब्धम् । (२१८)
 ओमहिअं उगन्तम् । (२१९) वक्ख लिअं उन्सद्धितम् । (२२०) उअ-
 क्किअं पुज्जीकृतम् । (२२१) पिण्डइअं प्रशान्तम् । (२२२) उल्लुहुण्डिअं
 हेपितम् । (२२४) हेक्किअं (२२५) हीसमणं उन्नतम्, उत्तमं
 चुम्बितं च । (२२६) मुम्मिअं (२२७) मुल्लिअं गीलितम् । (२२८)
 महुगलिअं (२२९) णिस्सिमिओ निर्वासितः । (२३०) विक्खिण्णो
 अवकीर्णः । (२३१) णिरित्तो नतः । (२३२) गुम्मिओ मूलोत्सन्नम् ।

(207) HD. (ओक्खण्डिअ) 1.112. C उक्खरिअ, S ओक्खलिअं, T ओक्ख-
 पिअं. (208) HD. 1 171. B ओरपिअ, C उरविअं, M आरपिअ. (209)
 HD. 1.112 C उक्काटिअ; K उक्कुट्ठिअं, MS उक्कुट्ठिअं, T इक्कुडिअं.
 (210) KMST om, HD. does not give this word. (211)
 HD. 2.20. B कप्परिअं, KS कप्परिअं आरोपितः. (212) B अहविओ;
 C आहविओ; S अहविओ. K चूर्णितः, M चूर्णित; S पूर्णितं for चूर्णितम्.
 (213) HD. 1.109. BT उल्लुट्ठिअ, उल्लुअ, M उल्लुट्ठिअ; S टल्लिअं.
 (214) HD. (दुहओ) 5.45. C धुहअ, T लुहअं; (215) C ओउल्लिअं;
 KMS उल्लिअ. (216) HD. 1.114. C उक्कासिअ; M उक्कासिअ. (217)
 HD. (ओत्थरिओ) 1.169. B ओट्ठरिअ, C उच्चरिअ; K ओच्छरिअं; M
 ओत्तरिअं, ST ओत्थरिओ. (218) T ओघहिअ for ओमहिअं. (219)
 HD. (वक्खत्थ) 7.46. C वणनत्तडिअं; K वंझलत्त, M पक्कलिअ, S वज्जलअं;
 T वक्कलअ. (220) HD. 1 107. C वलक्किअ उय्यक्किअ, S उय्यक्किअ T
 उयनिअं. (221) HD. 6.54. C पिण्डइअ, M वेण्डइअ; S पेण्डइअं
 T वेण्डइअं. (222) HD. (उल्लुहुण्डिअ) 1.119. M उल्लुहुडिअं, S उल्लुहुडिअं;
 T उल्लुहुट्ठिअ. (224) CM हक्किअ, T हेगिअ. (225) HD 8.68. B
 हिस्समण; C हेस्समणं, T हिस्समणि. (226) T गुट्ठिअ for मुम्मिअ. (227) M
 मुट्ठं; T गुट्ठि. S सिलित for गीलितम्. (228) HD. 6.125. M मुहरा-
 लिअं. (229) Sk नि.संमितः. B णिस्सिमिओ. (230) HD. (विक्खिण्ण)
 7.88. KS विक्खिण्णो. HD. अवकीर्णः for अवकीर्णः. (231) HD.
 णिरिक्को) 4.30. T णिरिक्को. B नत्तः for नतः. (232) B गुम्मिओ मूलोत्सन्नः
 for गुम्मिओ मूलोत्सन्नः.

(२३३) णिरुत्तं निश्चितम् । (२३४) पक्खिअं प्रस्फुरितम् । (२३५) खण्डिओ मद्यासक्तः । (२३६) वेड्डिओ वेष्टितः । (२३७) वोलीणो अतिक्रान्तः । (२३८) णिम्मिओ स्थापितः । (२३९) लक्खिओ (२४०) मिओ विघटितः । (२४१) णिच्चणिओ जलधौतः । (२४२) चक्खिअं आस्वादितम् । (२४३) तुच्छं रञ्जितम् । (२४४) रेक्किअं आक्षिप्तम् । (२४५) परदो भीतः पतितः पीडितश्च । (२४६) पडिअग्गिअं वर्धयितं परिभुक्तं च । (२४७) उच्छुल्लो विधारितः । (२४८) णडिओ वञ्चितः । (२४९) ओसक्किओ (२५०) सगओ (२५१) फंसुलो मुक्तः । (२५२) गुमिलो मूढः स्वलितः आपूर्णश्च । (२५३) संसोसिओ चूर्णितः भीतः आरूढः उद्विग्नश्च । (२५४) उच्चल्लो (२५५) अज्झंसिअं दृष्टम् । इत्यादि ॥ १३२ ॥

(233) HD. 4.30. T णीरुत्तो. (234) HD. (पक्खिअं) 6.20. M पक्खिअ, S पक्खिअ; T पक्खिअं; (235) HD. 2.78. B ओण्डिओ. Bp T अन्यासक्त for मद्यासक्तः. (236) M वेड्डिओ for वेष्टिओ. (237) B वोरिणो for वोलीणो. (238) B जणिम्मिओ, M णिमिओ; T णिरीओ. (239) M लक्खिओ; S लंखओ. (240) S मिओ for मिओ. (241) ? (242) From चक्ख. (243) HD. 5.15. B तुत्थअं; M उत्थअ. (244) HD. (रेंकिअं) B किक्किअं; MT रेंकिअं. S लेक्किअं. (245) M वरंदो; S परदो, T परगो. (246) HD. 6.74. M पडिअट्ठिअं; S पडिअग्गिअ, T पडिअट्ठिअं. (274) HD. 1.131. M उच्छुल्लो, S उद्धुल्लो, T उच्छुल्लो. T विधारितः for विधारितः (248) HD. 4.10. B णिडिओ. (249) HD. (ओसक्की) 1.149. B इसक्किओ, C ऊरिसंकिओ, M ओसिक्किओ; S इसिक्किओ; T ऊसक्किओ. (250) HD. (सगहो or संगहो) 8.4. C नगओ, M सगओ. (251) HD. (फंसुलो) 6.82. B फंसुलो; C पंसुलो; S धुंसुलो. (252) HD. (गुमिलं) 2.102. B गुमिलो; C गमिदो; T उमिलो. (253) BC ससाओ, KST सगोपितं चूर्णम् for चूर्णितः. (254) B om.; C उत्तुवो; S उंचल्लो. (255) HD. 1.30. B अज्झंसिअं. B om. दृष्टम्.

धातवोऽर्थान्तरेष्वपि ॥ १३३ ॥

उक्तेभ्योऽर्थेभ्योऽर्थान्तरेष्वपि धातवो वर्तन्ते । वलि० प्राणने पठितः, खादनेऽपि वर्तते । वलइ खादति प्राणनं करोति वा ॥ एवं कलिः संख्याने संज्ञाने च । कलइ जानाति संख्यानं करोति वा ॥ गिरिर्गतौ प्रवेशे च । गिरइ प्रविगति गच्छति वा ॥ काक्षते. पम्फ आदेशः प्राकृते । पम्फइ इच्छति खादति वा ॥ पङ्कतेः (१) यक्क आदेश । यक्कड नीचा गतिं करोति विलम्बयति वा ॥ विलप्युपालम्भिसंतपिनिश्चसा झंखादेशः । झंखइ विलपति उपालभते संतपति निःश्वासति वा ॥ केचित्कैश्चिदुपसर्गेर्नित्यम् । पहरइ युव्यते । संहरइ संवृणोति । अणुहरइ सदृशो भवति । णीहरइ पुरीपोत्सर्गं करोति । विहरइ क्रीडति । आहरइ खादति । पडिहरइ पुन पूरयति । परिहरइ त्यजति । उपहरइ पूजयति । वाहरइ आह्वयति । पवसइ देशान्तरं गच्छति । उच्छुवइ चोरयति । उल्लुहइ निःसरति ॥ १३३ ॥

इति श्रीमदर्हणन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचिनप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

तृतीयाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

133. S ओलइ for वलइ. B सस्थान, K सज्ञान for सज्ञान. K प्रवेशेपि for प्रवेशे च. M फफ for पम्फ. M फफइ for पम्फइ. K काक्षति for इच्छति. S om. इच्छति. T₁ विक्रतेः, T₂ निक्रते for पङ्कते. Bp निजा for नीचा. After निःश्वासति KMS add भाषते. B णिहरइ for णीहरइ KM उच्छुवइ; S उच्चव्वइ for उच्छुवइ. K चटति, S चडति, T चटति for चोरयति. B उल्लुहरइ, T उल्लरइ for उल्लुहइ. Colophon: M om. from 'मदर्ह down to श्रीमत्. MS तृतीयस्याध्यायस्य for तृतीयाध्यायस्य.

द्वितीयः पादः ॥

दस्तस्य शौरसेन्यामखावचोऽस्तोः ॥ १ ॥

शौरसेन्या भाषाया तकारस्य अखौ अनादौ वर्तमानस्य अचः परस्य अस्तोः असंयुक्तस्य दकारो भवति । तदो पूरिदपदिण्णेण मारुदिणा मन्तिदो । एतस्मात् एदाहि । सततं सददं ॥ अखाविति किम् । तथा तहा । तथा करेध । तरइ ॥ अच इति किम् । चिन्ता । मन्तिदं ॥ अस्तोरिति किम् । मन्तो । अय्यउत्तो । असंभाविदसकारं । हला सउन्तले ॥ १ ॥

अधः क्वचित् ॥ २ ॥

तस्येत्यनुवर्तते । शौरसेन्या संयोगे अधो वर्तमानस्य तस्य दकारो भवति, क्वचिल्लक्ष्यानुसारेण । महन्दो । अन्देउरं ॥ २ ॥

तावति खोर्वा ॥ ३ ॥

शौरसेन्या तावच्छन्दे खोः आदेस्तकारस्य दो वा भवति । दाव । ताव ॥ ३ ॥

थो धः ॥ ४ ॥

वेत्यनुवर्तते । शौरसेन्या थस्य धो वा भवति । कधेदि कहेदि, कययति । कधं कहं, कथम् । पिधं पिहं, पृथक् । कधा कहा, कथा । अखावित्येव । थामं । थेवं ॥ अच इत्येव । कन्या ॥ अस्तोरित्येव । तित्यं तीर्थम् ॥ ४ ॥

1. B read तकारस्य after असंयुक्तस्य. B पूरिदपदिण्णेण for °पदिण्णेण. After एदाहि KS add पदाओ पताकः. BT कथा for करेध. K om. तरइ M करइ for तरइ. KS om. अय्यउत्तो. M असंभाविदसंकारं; T °सकर for °सवकारं. B सउन्दले; T सउद्ले for सउन्तले 2. B संयोगेऽधः क्वचित् for the Sūtra. KT अध for अधः in the Sūtra. After लक्ष्यानुसारेण BT read महन्दा. T महद्दो for महन्दो After महन्दो M adds नमन्दो. T अन्देपरि for अन्देउरं. 4. S धो दः for the Sūtra. BT थाम for थाम. T किया for कन्या. T सत्यं for तित्यं.

इहहचोर्हस्य ॥ ५ ॥

शौरसेन्यामिहशब्दस्य 'यध्वमित्याहचौ [२.४.५] इति विहितस्य हचप्रत्ययस्य च हकारस्य धकारो वा भवति । इध इह । होध होह । परित्ताअध परित्ताअह ॥ ५ ॥

भुवो भः ॥ ६ ॥

हस्येत्यनुवर्तते । शौरसेन्या भुवादेशस्य हकारस्य भकारो वा भवति । भोदि होदि भुवदि हुवदि हवदि ॥ ६ ॥

अन्त्यादिदेति मो णः ॥ ७ ॥

शौरसेन्यामन्त्यान्मकारात्परो णकारागमो वा भवति इदेति इकारे एकारे च परे । जुत्त णिम जुत्तमिणं, युत्तमिदम् । सरिसं णिमं सरिसमिणं, सदृशमिदम् । किं णेदं किमेदं, किमेतत् । एवं णेदं एवमेदं, एवमेतत् ॥ ७ ॥

र्यो ग्यः ॥ ८ ॥

शौरसेन्या र्यस्य स्थाने ग्य इत्ययं वा भवति । अग्यउत्तो । पग्याउली-किदग्हि । सुग्यो । कग्यपरवसो ॥ पक्षे । अज्जउत्तो । पज्जाउलीकिद ग्हि । सुज्जो । कज्जपरवसो ॥ ८ ॥

पूर्वस्य पुरवः ॥ ९ ॥

शौरसेन्या पूर्वशब्दस्य पुरव इत्यादेशो वा भवति । अपुरवमेदं । पक्षे । अपुव्वमेदं ॥ ९ ॥

इअदूणौ क्तवः ॥ १० ॥

शौरसेन्या क्त्वाप्रत्ययस्य इअ दूण इत्यादेशौ वा भवतः । भविअ होदूण । पढिअ पढिदूण । रमिअ रमिदूण ॥ होत्ता भोत्ता पढित्ता रन्ता इति सिद्धावस्थाया वलोपे ॥ १० ॥

6. T भुवो हा for the Sūtra. BT भवति for हवदि. 7. K युत्त णिमं for जुत्त णिम. K om. जुत्तमिणं. K om. सरिसमिण. 8. K om. स्थाने. K इति वा for इत्यय वा. After सुग्यो K adds सूर्य. । पक्षे सुज्जो. ST om. कग्यपरवसो. K पज्जाउलीकिद ग्हि for 'किद ग्हि. K om. सुज्जो. 9. B पुरवमेद, M अपुरवं णाडअं for अपुरवमेद, B पुव्वमेद for अपुव्वमेदं. 10. KMS हअदूणौ क्तव. for the Sūtra. KM इअ ऊण for इअ दूण. K भोऊण for भोदूण. KT सोत्ता भोत्ता इति तु for होत्ता भोत्ता पढित्ता रन्ता इति. MT कत्ता for रन्ता. T मरिअ मरिदूण for रमिअ रमिदूण.

कृगमोर्दुअः ॥ ११ ॥

कृञ् गम् इत्याभ्या परस्य क्त्वाप्रत्ययस्य डित् अदुअ इत्यादेशो वा भवति । कदुअ । गदुअ । करिअ । गमिअ । करिदूण । गमिदूण ॥ ११ ॥

इदानीमो ल्दार्णि ॥ १२ ॥

शौरसेन्यामिदानीमः स्थाने दार्णि इत्यादेशो लिङ्भवति । लिङ्त्वान्न विकल्पः । अणन्दरकरणिज्जं दार्णि आणवेदु अय्यो । 'तब्बत्थयश्च' [३.४.६९] इति सूत्रात् प्राकृतेऽपि । अण्णं दार्णि होइ ॥ १२ ॥

तस्मात्ता ॥ १३ ॥

शौरसेन्या तस्माच्छब्दः ता इत्यादेशमापद्यते । ता जाव पविसामि । ता अलं एदिणा माणेण ॥ १३ ॥

णं नन्वर्थे ॥ १४ ॥

शौरसेन्या नन्वर्थं णं इति निपातः प्रयोक्तव्यः । णं अफलोदअं । णं अय्यमिस्सेहिं पुढमं एव्व आणत्तं । णं भवं मे अग्गदो चलदि ॥ १४ ॥

अम्महे हर्षे ॥ १५ ॥

शौरसेन्या अम्महे इति निपातो हर्षे प्रयोज्यः । अम्महे एदाए उम्मिलाए सुपरिघडिदो भवं ॥ १५ ॥

हीही वैदूषके ॥ १६ ॥

शौरसेन्या विदूषकसंबन्धिनि हर्षे हीही इति निपातः प्रयोक्तव्यः । हीही संपण्णा मणोरहा पिअवअस्सस्स ॥ १६ ॥

11. KM इत्येताभ्यां for इत्याभ्यां. KMS करिऊण गमिऊण for करिदूण-गमिदूण. After गमिदूण KMS add गच्छिऊण. 12. KST om. लिङ्. K अणतर for अणन्दर°. BT अणतरं for अण्ण. T om. दार्णि. 13. T तस्मात्ताः for the Sūtra. 14. BT पढम for पुढमं. 15. T अम्महे for अम्महे in the Sūtra, Com. and illustrations. KMS एकाए for एदाए. 16. B विदूषके for वैदूषके. T मणोरधा for मणोरहा.

हीमाणहे निर्वेदविस्मये ॥ १७ ॥

शौरसेन्या हीमाणहे इति निपातः निर्वेदे विस्मये च प्रयोक्तव्यः ।
निर्वेदे—हीमाणहे परिस्सन्ता अम्हे एदेण णिअविहिणो दुब्बिलसिदेण,
परिश्रान्ता वयमेतेन निजविधेर्दुर्विलसितेन ॥ विस्मये—हीमाणहे जीवन्तवच्छा
मे जणणी ॥ १७ ॥

एवार्थे एव्व ॥ १८ ॥

शौरसेन्यामेवार्थे एव्व इति निपातः प्रयोज्यः । मह एव्व भणन्तस्स ।
सो एव्व देसो ॥ १८ ॥

हज्जे चेट्याह्वाने ॥ १९ ॥

शौरसेन्या हज्जे इति निपातः चेट्याह्वाने प्रयोज्यः । हज्जे चटुरिए ॥
॥ १९ ॥

अतो डसेर्दुदोश ॥ २० ॥

शौरसेन्यामकारात्परस्य डसेः दु दो इत्येतौ शितौ भवतः । दूरादु ।
दूरादो एव्व ॥ २० ॥

आत्सावामन्त्ये इनो नः ॥ २१ ॥

शौरसेन्याभिनो नकारस्य आमन्त्ये सौ परे आत्वं वा भवति । हो
कञ्चुइआ । हो तवस्सिआ । हो मणस्सिआ ॥ २१ ॥

मः ॥ २२ ॥

शौरसेन्यामामन्त्ये सौ परे नकारस्य मकारो वा भवति । हो राअ । हो
पिअवम्मं । हो सुकम्मं । भअवं कुसुमाउह ॥ पक्षे । सअल्लोअन्तआरि
भअवं हुदवह ॥ २२ ॥

17. KS om. शौरसेन्या. Kom. निर्वेदे. KMS परिस्सतो हगे for परिस्सन्ता
अम्हे. T जीविदवच्छा जीवतवच्छा. 18. KS य्येव्व इति, MT येव्व इति for
एव्व इति. MST सो य्येव एसो for सो एव्व देसो. 19. KMS चटुरिए for
चटुरिए. 20. T दूरादो येव्व for दूरादो एव्व. 21. B हे for हो. KMST
हे तवास्सि हो मण रिस for हो तवस्सिआ हो मणस्सिआ. S मणसि for मण-
स्सिआ. 22. B हे for हो throughout. B om. हे सुकम्म. B सअल्लोअ-
अहिमवं हुदवह.

भवताम् ॥ २३ ॥

आमन्त्र्य इति निवृत्तम् । शौरसेन्या भवत्प्रकाराणा सौ परे नकारस्य मो भवति । किं भवं हिअएण चिन्तेदि, किं भवान् हृदयेन चिन्तयति । एदु भवं, पज्जलिदो भअवं हुदासणो, एतु भवान्, प्रज्वलितो भगवान्हुताशनः । मघवं पाकसासणो, मघवान् पाकशासनः । कअवं करेमि काहं च, कृतवान् करोमि करिष्यामि च ॥ २३ ॥

भविष्यति स्सिः ॥ २४ ॥

शौरसेन्या भविष्यदर्थे विहिते प्रत्यये परे स्सि इति भवति । हिस्सादीनामपवादः । भविस्सिदि । करिस्सिदि । गच्छिस्सिदि ॥ २४ ॥

इचेचोर्दट् ॥ २५ ॥

‘लटस्तिताविजेच्’ [२.४.१] इति वर्तमाने प्रथमपुरुषैकवचनस्थाने विहितयोरिचेचोर्दकारागमो भवति । टित्त्वादादिः । रमदि रमदे । हसदि हसदे । गच्छदि गच्छदे । होदि । देदि । णेदि ॥ २५ ॥

शेषं प्राकृतवत् ॥ २६ ॥

शौरसेन्यामिह प्रकरणे यत्कार्यमुक्तं ततोऽन्यत्प्राकृतवदेव भवति । ‘दिहौ मिथः से’ [१.१.१८] इत्यारभ्य ‘दस्तस्य शौरसेन्यामखावचोऽस्तोः’ [३.२.१] इति सूत्रात् प्राग् यानि सूत्राणि, तेषु यान्युदाहरणानि तानि तदवस्थान्येव शौरसेन्या भवन्तीति विभागः प्रतिसूत्रमभ्युह्य दर्शनीयः । यथा—अन्तावेई । जुवईजणो । मणसिला इत्यादि ॥ २६ ॥

-
23. KS मकारो for मो. ST किं एदं भवं for किं भवं. S पज्जलिदो for पज्जलिदो. B महवं for मघव. B पाअसासणो for पाक°. 24. KMS हिस्साह्यादीनामपवादः for हिस्सादीनामपवादः. T om. करिस्सिदि गच्छिस्सिदि. 25. BS इजेचोर्दट् for the Sūtra. KMT °विचेच् for °विजेच्. BS °रिजेचोः for °रिचेचोः. B टित्त्वादनुक्तमन्यन्यायेनादेः for टित्त्वादादिः. After हसदे KMS add अच्छदे अच्छदि. After होदि KMS add होदे. 26. M अन्दावेदि । जुवदिजणो । मणंसिला for अन्तावेई. ...मणसिला. S मणंसिला for मणसिला.

मागध्यां शौरसेनीवत् ॥ २७ ॥

शेषमिति वर्तते । मागध्या यद्वक्ष्यते ततोऽन्यच्छौरैसेनीवद् द्रष्टव्यम् ।
तत्र 'दस्तस्य शौरसेन्यामखावचोऽस्तोः' [३.२.१] विगदु आउत्ते शामि-
पशादाअ ॥ 'अधः क्वचित्' [३.२.२] अले किं एशे महन्टे कलकले,
किमेष महान्कलकल. ॥ 'तावति खोर्वा' [३.२.३] मालेव वा मुञ्चेव
चा, अयं दाव से आगमे ॥ 'थो धः' [३.२.४] अले कुम्भीलआ कधेहि ॥
'इहहचोर्हस्य' [३.२.५] ओगलघ अय्या ओगलव ॥ 'भुवो भ' [३.२.६]
भोदि ॥ 'अन्यादिदेति मो ण' [३.२.७] जुत्तं णिम । गलिण णिमं ॥
'यौ य्य.' [३.२.८] अय्य, एशे खु कुमाले मलअकेदू ॥ 'पूर्वस्य पुरवः'
[३.२.९] एशे अपुलवे ॥ 'इअदूणौ क्त्व.' [३.२.१०] किं खु शोहणे
वम्हणे त्ति कलिअ लज्जा पदिग्गहे दिण्णे ॥ 'कृगमोर्दुअ' [३.२.११]
कदुअ । गदुअ ॥ 'इदानीमो ल्दाणि' [३.२.१२] शुणध ढाणि, हगे शक्का-
वदालतित्थवाशी धीवले ॥ 'तस्मात्ता' [३.२.१३] ता जाव उवविशामि ॥
'णं नन्वर्थे' [३.२.१४] णं अवशलोवशप्पणीआ लाआणो शुणीअन्ते ॥
'अम्महे हर्पे' [३.२.१५] अम्महे एदाए उम्मिलाए शुपलिघडिदे भवं ॥
'हीही वैदूषके' [३.२.१६] हीही कोशम्बाणअरी एशा ॥ 'हीमाणहे
निर्वेदविस्मये' [३.२.१७] निर्वेदे यथा विक्रान्तभीमे राक्षस — हीमाणहे
पलिशन्ता हगे एदेण णिअविहिणो दुव्विलशिदेण ॥ विस्मये यथा उदात्त-
राघवे राक्षसः—हीमाणहे जीवन्तवच्छा मे जणणी ॥ 'एवार्थे एव' [३.२.१८]

27. B मागध्या for मागध्या in the Sūtra. K om.

शेषमिति वर्तते. B पशीददु भावमिश्रे for पविशदु ..दाअ. K
माउत्ते, S माउत्ते for आउत्ते. B सयोगेऽधः क्वचित् for अधः क्वचित्.
K om. किमेष महान्कलकल.. KM जं दाव, T अअ दाव for अय दाव.
K अम्मा for अय्या. B पुरवे for अपुलवे. KS इअऊणो for इअदूणौ.
BMS वम्हणे शे त्ति for वम्हणे त्ति. K लण्णा for लज्जा. B शक्कावदालवन्त-
लवाशी for शक्कावदालतित्थवाशी. M om. °तित्थ.° K पविशामि for उव-
विशामि. T om. शुणीअन्ते. B विदूषके for वैदूषके. T om. from ही ही

मए एव्व ॥ 'हज्जे चेत्थ्याह्वाने' [३.२.१९] हज्जे चदुलिए ॥ 'अतोऽडसेदु-
दोश्' [३.२.२०] अहं पि भागुलाअणादो मुहं पावेमि ॥ 'आत्सावांमन्त्यु-
इनो नः' [३.२.२१] हे कज्जुआ ॥ 'मः' [३.२.२२] हे लाअं ॥
'भवताम्' [३.२.२३] एदु भवं शमणे भअवं महावीले ॥ 'भविष्यति
स्सि' [३.२.२४] कहिं णु एदे लुहिलप्पिए भविस्सिदि ॥ 'इचेचोर्दट्'
[३.२.२५] अमच्चलक्कशे पेक्खिदुं इदो एव्व आअच्छदि ॥ अले किं एशे
महन्दे कलकले शुणीअदि ॥ 'शेपं प्राकृतवत्' [३.२.२६] मागध्यामपि
'दिहौ मिथः से' [१.१.१८] इत्यारभ्य 'दस्तस्य शौरसेन्यामखावचोऽस्तोः'
[३.२.१] इत्यस्य प्राग् यानि सूत्राणि, तेषु यान्युदाहरणानि सन्ति, तेषु
मध्ये अमूनि तदवस्थान्येवेति विभागः स्वयमभ्यूह्य दर्शनीयः ॥ २७ ॥

त्वाड्वाहो डसः ॥ २८ ॥

मागध्यामित्यनुवर्तते । मागध्या आत् अवर्णात्परस्य डसः डित् आह
इत्यादेशो भवति तु । हगे न एलिशाह कम्माह काली, अहं न ईदशस्य
कर्मणः कारी । भअदत्तशोणिदाह कुम्मे, भगदत्तशोणितस्य कुम्म ॥ पक्षे ।
मीमशेणइश पश्चादो आहिण्डीअदि । हिडिम्बाए घडुक्कअशोए ण उव-
शमदि ॥ २८ ॥

आमो डाहड् ॥ २९ ॥

मागध्यामवर्णात्परस्य आमो डाहादेशो डिट्वा भवति । डित्वात्सानु-
नासिक उच्चारः । शअणाहं मुहं, खजनाना मुखम् ॥ पक्षे णलिन्दाणं ।
शअणाणं ॥ व्यत्ययात्प्राकृतेऽपि डाहड् । तुम्हाहं । अम्हाहं । सरिसाहं ।
कम्माहं ॥ २९ ॥

वैदूषके down to एशा. B शंवाहणअरी for कोशम्बा णअरी. B यथा राक्षसी
for यथा विक्रान्तभीमे राक्षसः. K चडलिये, M चडलिके, T चडुलिके for
चडुलिए BK हगे वि for अहं पि. B भवं सहावले for भअवं महावीले. B
इजेचो. for इचेचोः. T पेः किदुं for पेक्खिदुं. 28. M वर्तते for अनुवर्तते. M
om. तु. K आहिदाअदि for आहिण्डीअदि. BT कुटुंबअशोए for घडुक्कअशोए.
29. KMT आमो डित् for the Sūtra. B सुहं for मुहं. B न डाहड्
for णलिन्दाणं. KMS om. शअणाणं.

सौ पुंस्येलतः ॥ ३० ॥

मागध्या पुंलिङ्गे अकारस्य एकारो भवति सौ परे । लिट्त्वान्न विकल्पः ।
एषः सेपः, एशे मेशे । एपः पुरुषः, एशे पुलिशे ॥ अत इति किम् । निधिः
णिही ॥ पुंसीति किम् । जं । जलं ॥ ३० ॥

हगेऽहंवयमोः ॥ ३१ ॥

मागध्यामहंवयमोः स्थाने हगे इत्यादेशो भवति । हगे शक्कावआलतित्य-
वाशी धीवले । हगे शंपत्ता, वयं सप्राप्ता ॥ ३१ ॥

छोऽनादौ श्वः ॥ ३२ ॥

मागध्यामनादौ वर्तमानस्य छकारस्य शकाराक्रान्तश्चकारो भवति । गच्छ
गच्छ, गश्च गश्च । उच्छलति उश्चलति । पिच्छिलः पिश्चिले ॥ लाक्षणिकस्यापि ।
आपन्नवत्सलः आवण्णवच्छलो आवण्णवश्चले । तिर्यक् प्रेक्षते, तिरिच्छि पेच्छइ,
तिलिश्चि पेश्वदि ॥ अनादाविति किम् । छाले ॥ ३२ ॥

क्षः ँकः ॥ ३३ ॥

मागध्यामनादौ वर्तमानस्य क्षकारस्य जिह्वामूलीयाक्रान्तककारो भवति ।
यक्षः यःके । राक्षसः लःकशे ॥ अनादावित्येव । खए ॥ ३३ ॥

स्कः प्रेक्षाचक्षेः ॥ ३४ ॥

मागध्या प्रेक्षतेराचक्षतेश्च क्षस्य सकाराक्रान्तः ककारो भवति । क्षः
ँकः [३२३३] इत्यस्यापवादः । पेस्कादि । आअस्कादि ॥ ३४ ॥

30. K एसे मेसे for एशे मेशे. KS णिहि(ही). After णिही KS
add झलि । पुंसीति किं । जल, MT add कली. KS om. ज.
T om. जलं. 31. शक्कावदालम्भन्तलवाशी. KS °वासि for °वाशी. 32.
T om. the Sūtra. and Com. BT पिश्चिलो for पिश्चिले. KS
तिरिच्छ पेच्छइ तिरिश्च पेश्वदि for तिरिच्छि...पेश्वदि. 33. KMS क्षष्कः
for the Sūtra, i. e. these Mss. do not use the sign of जिह्वा-
मूलीय here and also in the Com. K यक्के लक्ष्कशे for यःके लःकशे.
M om. खले, K खए क्षयः, S खअजले, T खयकाले for खए. 34. B om.
क्षस्य.

सः सषोः संयोगेऽग्रीष्मे ॥ ३५ ॥

मागध्या सकारषकारयोः संयोगे वर्तमानयोः सकारो भवति, अग्रीष्मे ग्रीष्मशब्दे न भवति । ऊर्ध्वलोपाद्यपवादः । सः—पस्वलदि । हस्ती । बहस्पदी । मस्कली । विस्मये ॥ षः—शुष्कदारु शुष्कदालु । कष्टं कस्तं । शष्पकवलः शस्यकवले । धनुष्काण्डं धनुस्कण्डं ॥ अग्रीष्म इति किम् । गिम्हवाशले ॥ ३५ ॥

स्रोः श्लौ ॥ ३६ ॥

मागध्यां स्रोः सकाररेफयोः शकारलकारौ यथासंख्यं भवतः । सः—समः शमे । हंसः हंशे । स्त्रुतिः शुदी । शोभनम् शोहणं ॥ रः—नरः नले । करः कले ॥ उभये—सारसः शालशे । पुरुषः पुलिशे ॥ ३६ ॥

न्यण्यज्ञञ्जां जर् ॥ ३७ ॥

मागध्या न्य ण्य ज्ञ ज्ञ इत्येवा ज्ञः जकारो भवति । रिक्त्वाद् द्वित्वम् । न्य—अभितन्युकुमारः अहिमञ्जुकुमाले । कन्यका कञ्जआ । सानान्यं शानञ्जं ॥ ण्य—पुण्यवान् पुञ्जवन्ते । अत्रज्ञण्यम् अब्बम्हञ्जं ॥ ज्ञ—प्रज्ञा पञ्जा ॥ ज्ञ—अञ्जलि. अञ्जली । धनञ्जयः धणञ्जए । पातञ्जलः पाअञ्जले ॥ ३७ ॥

जो व्रजेः ॥ ३८ ॥

मागध्या व्रजतेर्जकारस्य जर् भवति । यस्यापवादः । वञ्जदि । वञ्जदे ॥ ३८ ॥

जयद्यां यः ॥ ३९ ॥

मागध्यां जकारयकारद्यकाराणा यकारो भवति । ज—जानाति याणादि । जनपदः यगवए । दुर्जनः दुय्यणे । गर्जति गय्यदि ॥ य—यानपात्रं याणवत्तं ॥ द्य—मद्यं मय्यं । अद्य किल विद्याधरः आगतः, अय्य किल विद्याहले आअदे ॥ यस्य यत्वविधानं 'आदेर्जः' [१.३.७४] इत्यस्य बाधनार्थम् ॥ ३९ ॥

35. T हस्ते for हस्ती. KT शुष्कदालु for शुष्कदारु. B धनुष्कुण्डं धनु-
स्कण्डं, T धनुष्खंडी धनुस्खंडी. 36. ST श्रुतिः शुदी for स्त्रुतिः शुदी. K om.
कर. कले. MT प्राञ्जलिः पञ्जली, S पाङ्जल. पङ्जले for पातञ्जलः पाअञ्जले. 38.
T जर् व्रजेः for, the Sūtia. MS छस्यापवादः ; T छापवादः for यस्यापवादः.
M om. अय्य किल विद्याहले आअदे. B विद्याहरे for विद्याहले. T बाधार्थं
for बाधनार्थम्.

ष्टुष्टौ स्तम् ॥ ४० ॥

मागव्या पकाराक्रान्तं ठकारः, द्विरुक्तं टकारश्च सकाराक्रान्तं टकार-
मापद्यते । ष्ट-सुष्टु कृतं शुष्टु कदं । कोष्टागारं कोस्टागालं ॥ इ-पष्टं पस्टं ।
मष्टारिका मस्टालिआ । मष्ट मस्टे । मष्टिनी मस्टिणी ॥ ४० ॥

स्थथौ स्तम् ॥ ४१ ॥

मागव्या त्य र्थ इत्येतौ सकाराक्रान्तं तकारमापद्यते । त्य-उपस्थितः
उवस्तिदे । सुस्थिनः शुस्तिदे ॥ र्थ-अर्थपति अस्तवदी । सार्थवाहः
शस्तवाहे ॥ ४१ ॥

चिष्टुस्तिष्टस्य ॥ ४२ ॥

मागव्यां त्याघातोर्ध्वं तिष्ट इत्यादेशः तस्य चिष्ट इत्यादेशो भवति ।
चिष्टिदि । चिष्टदे ॥ ४२ ॥

नो नणोः पैशाच्याम् ॥ ४३ ॥

पैशाच्या भाषाया नकारणकारयोर्नकारो भवति । पनमत पनयप्प-
कुवितं, प्रणमत प्रणयप्रकुपितम् । गुनगनजुत्तो गुणगणयुक्तः । गुनेन ।
गुणेन ॥ नकारस्य नकारकरण णत्ववाधनार्थम् ॥ ४३ ॥

न्यण्यज्ञां ञर् ॥ ४४ ॥

पैशाच्या न्य ण्य ज्ञ इत्येतेषां ञकारो भवति । रिच्चाद् द्वित्वम् । न्य-
कन्यका कञ्जका । अभिमन्युः अभिमञ्जू ॥ ण्य-पुण्यकर्मा पुञ्जकम्पो ।
पुण्याहम् पुञ्जाहं ॥ ज्ञ-प्रज्ञा पञ्जा । सर्वज्ञ सव्वञ्जो । विज्ञः विञ्जो ।
सज्ञानम् सञ्जाणं ॥ ४४ ॥

40. B ष्टौ स्तम् ; MST ष्टौ स्तम् for the Sūtra. BM
थकारमापद्यते; T तकारमापद्यते for टकारमापद्यते. B शुष्टु for शुष्टु.
B कोष्टागारं; KS गोस्टागालं. B पस्थ, T पस्त for पस्ट. B मस्तालिआ, T
मस्तारिका for मस्टालिआ. B मस्टे for मस्टे. B मस्थिनी for मस्टिणी.
41. तकाराक्रान्तं सकारं for सकाराक्रान्तं तकार. K सुस्तिदे for शुस्तिदे.
42. B चिष्ट for चिष्ट in the Sūtra, Com. and illustrations.
Tom. चिष्टिदि. 43. पनयप्पकुवितं for पण्यकुपितं. 44. After पञ्जा
KMS add सञ्जा वानी विञ्जानं and om. from सर्वज्ञ. down to
सञ्जाणं. After सव्वञ्जो T adds वानी विञ्जानी.

राज्ञो ज्ञो वा चिञ् ॥ ४५ ॥

पैशाच्या राजन्शब्दसंबन्धिनो ज्ञकारस्य चिञ् इत्यादेशो वा भवति ।
राचिजा लपितं । रज्जा लपितं । राचिजो धनं । रज्जो धनं ॥ ज्ञ इति
किम् । राजा ॥ ४५ ॥

तत्तदोः ॥ ४६ ॥

पैशाच्या तकारदकारयोस्तकारो भवति । लिट्त्वान्न विकल्पः । त—
भगवती भवती । सततम् सततं ॥ द—मतनपरवसो । तामोतरो । वतनकं ।
मालातो । मालातु । सिरीतो सिरीतु । तरीतो तरीतु । तखतो तखतु ।
वधूतो वधूतु । होतु । रमतु ॥ तकारस्य तकारविधानमादेशान्तरबाधनार्थम् ।
तेन पताका वेतिसो इत्यादि सिद्धं भवति ॥ ४६ ॥

शषोः सः ॥ ४७ ॥

पैशाच्या शकारषकारयोः सो भवति । श—सोमनं । ससी । संखो ।
सङ्का । सक्को ॥ ष—विसमो । किसनो कृष्णः । विससो ॥ 'न प्रायो लुक्कादि-
च्छल्षट्ठम्यन्तसूत्रोक्तम्' [३.२.६३] इत्यस्य बाधकस्य बाधनार्थोऽयं
योगः ॥ ४७ ॥

लो ङः ॥ ४८ ॥

पैशाच्या लकारस्य ङकारो भवति । सीळं । कुळं । जळं । फळं
कमळं ॥ ४८ ॥

45. K लविञं for लपितं. 46. After पैशाच्यां KMS add
भाषायां. After भगवती KS add पव्वती सततं. KMS गिरीतो गिरीतु for
सिरीतो सिरीतु. KST नरीतो नरीतु. M नतीतो नतीतु for तरीतो तरीतु. K
इति for इत्यादि. 47. K सोहनं for सोमनं. K om. सङ्का. M किसिनो T
कसनो; for किसनो. B बाधनार्थेऽयं for बाधनार्थोऽयं. 48. KS om. कमळं.

दुस्तिर्यादृशगे ॥ ४९ ॥

पैशाच्या यादृश इत्यादिषु दृ इत्यस्य स्थाने ति इत्यादेशो भवति ।
यादृगं यातिसो । भवादृशः भवातिसो । तादृशः तातिसो । अस्मादृशः
अम्हातिसो । अन्यादृशः अज्जातिसो । ईदृशः ईतिसो । कीदृशः केतिसो ।
एतादृशः एतातिसो । इत्यादि ॥ ४९ ॥

र्यस्त्रष्टां रिअसिनसिटाः क्वचित् ॥ ५० ॥

पैशाच्या र्य स्त्र ष्ट इत्येतेषा ययासंख्यं रिअ सिन सिट इत्यादेशाः
क्वचिद्भवन्ति । भार्या भारिआ । स्नानं सिनानं । कष्टं कसिटं ॥ क्वचिदिति
किम् । अय्यो । सुसा । भट्टो ॥ ५० ॥

टोस्तु तु ॥ ५१ ॥

पैशाच्या टु इत्यस्य तु इति भवति तु । कुटुम्बकं कुतुम्बक ॥ ५१ ॥

यः पो हृदये ॥ ५२ ॥

पैशाच्या हृदयगव्दे यस्य पो भवति । हितपकं । किं पि हितपके
अत्थं चिन्तयमानी ॥ ५२ ॥

टा नेन तदिदमोः ॥ ५३ ॥

पैशाच्या तदिदमोः स्थाने टावचनेन सह नेन इत्यादेशो भवति ।
नेन, तेन अनेन वा ॥ ५३ ॥

नाए स्त्रियाम् ॥ ५४ ॥

पैशाच्या तदिदमोः टावचनेन सह नाए इत्यादेशः स्त्रिया भवति ।
पूचितो च नाए पातवकुसुमपतानेन । नाए, तथा अनया वा ॥ ५४ ॥

49. B एतिमो for ईतिसो. MT om. from. कीदृशः down to

एतातिसो 50. B र्यस्त्रष्टा for र्यस्त्रष्टां in the Sūtra. S हृठे for मट्टे.

52. B किपि किपि for किं पि. 54. B om. पूचितो च नाए वातवकुसुम-

पतानेन (पूजितश्च तथा पादपकुसुमप्रदानेन).

डसेस्तोतुशतः॥ ॥ ५५ ॥

पैशाच्याम् अकारात्परस्य डसेः तो तु इत्येतौ भवतः । शित्वा-
त्पूर्वस्य दीर्घः । ताव तीए तूरातो एव्व तिड्डो । तुवातो तुवातु । ममातो
ममातु ॥ ५५ ॥

तडिजेचः ॥ ५६ ॥

पैशाच्या लटः प्रथमपुरुषैकवचनादेशयोः इच् एच् इत्येतयोः तकारागमः
टिड्ढवति । टकार आदिविध्यर्थः । रमति रमते । हसति हसते । गच्छति
गच्छते । होति । नेति ॥ ५६ ॥

एय्य एव भविष्यति ॥ ५७ ॥

पैशाच्यामिजेचोः स्थाने भविष्यति एय्य इत्ययमेव भवति न तु स्सिः ।
तं तट्ठून चिन्तितं रज्जा का एसा हुवेय्य, तां दृष्ट्वा चिन्तितं राज्ञा कैपा
भविष्यति ॥ ५७ ॥

इय्यो यकः ॥ ५८ ॥

पैशाच्या यक्प्रत्ययस्य इय्य इत्यादेशो भवति । निष्यते । गिष्यते ।
रमिष्यते । पठिष्यते ॥ ५८ ॥

कृजो डीरः ॥ ५९ ॥

पैशाच्या कृजः परस्य यकः डित् ईर इत्यादेशो भवति । पुथुमतंसने
सव्वरस थ्येव संमानं कीरते, प्रथमदर्शने सर्वस्यैव संमानः क्रियते ॥ ५९ ॥

55. MS तूरातो तूरातु for तुवातो तुवातु. BMS om. ताव तीए तूरातो एव्व तिड्डो (तावत् तथा दूरादेव दृष्टः). T येव्व for एव्व. 56. ST तडिजेचः for the Sūtra. B om. नेति. After ने T adds तेति. 57. T om. न तु स्सिः. B तट्ठून for तट्ठून. T om from त तट्ठून down to भविष्यति. 58. T om. the Sūtra and Com. B नीइय्यते गीइय्यते for निष्यते गिष्यते. 59. T om. the Sūtra and Com. up to भवति. B पटमदंसने; M पुडुम-तंसने; T पुडुमतसने for पुथुमतसने.

क्त्वा तूनं ॥ ६० ॥

पैशाच्यां क्त्वाप्रत्ययः तूनं इत्यादेशमापद्यते । गन्तूनं । रन्तूनं । मन्तूनं । हसितूनं । पठितूनं । कथितूनं ॥ ६० ॥

घृः दृढनत्थूनौ ॥ ६१ ॥

पैशाच्यां षत्वे कृते घा इति सिद्धस्य क्त्वाप्रत्ययस्य त्याने दृढन त्थून इत्यादेशौ भवतः । तदृढन तत्थून । नदृढन नत्थून ॥ ६१ ॥

शेषं शौरसेनीवत् ॥ ६२ ॥

पैशाच्यां यदुक्तं ततोऽन्यच्छौरसेनीवद्भवति । अथ ससररीरो भगवं मकरद्वजो एत्य परिभमन्तो हुवेय्य । एवंविधाए भगवतीए कयं तापस-वेसगहनं कतं । ईतिसं अनिट्टपुरवं महाधनं तदृढन भअवं अक्किमं वरं अच्छसे राअत्स । चंदावलोकातो रचनीए त्तातो एव तिहो सो आगच्छमानो राजा ॥ ६२ ॥

न प्रायो लुक्कादिच्छल्षद्शम्यन्तसूत्रोक्तम् ॥ ६३ ॥

पैशाच्यां 'प्रायो लुक्कगजदतदपयवाम्' [१.३.८] इत्यारभ्य 'छल्वदृढमीसुधाशावसप्तपर्णे' [१.३.९०] इति यावद्धानि सूत्राणि तैर्यदुक्तं कार्यं तन्न भवति । मकरकेत् । मगघपुत्तवचनं । विजयसेनेन लपितं । मतं । पापं । आयुधं । देवरो ॥ एवमन्यसूत्राणामप्युदाहरणानि द्रष्टव्यानि ॥ ६३ ॥

रो लस्तु चूलिकापैशाच्याम् ॥ ६४ ॥

चूलिकापैशाच्यां भाषाया रेफस्य लकारो भवति तु ॥

पनमत पनयप्पकुपितकालीचलनक्कलक्कपतिपिपं ।

तससु नखतप्पनेसुं एकातसतनुयल लुत्तं ॥

60. KS om. गन्तूनं. 61. KS दून थून; T धून थून for दृढून त्थून. T नद्धून for नत्थून 62. After पैशाच्या KM add भाषायां. B एव्व for हुवेय्य. B एतातिसं for ईतिसं. B om. from भअवं down to राजा. S अक्किम for अक्किमं. 63 After पैशाच्या KM add भाषायां MS सगरपुत्तवचनं, T संकरपुत्त° for मगघपुत्त°. 64 S लो लस्तु for रो लस्तु in the Sūtra. B °चलनगलगपतिविम्बं for °चलनक्कल-क्कपतिपिम्पं MS °चलनंक्कलं° for चलनक्कलक्क°. T लुई for लुत्तं.

नलो नरो । सलो सरो ॥ ६४ ॥

गजडदबघझढधभां कचटतपखछठथफाल् ॥ ६५ ॥

चूलिकापैशाचिके ग ज ड द ब घ झ ढ ध भ इत्येतेषां यथासंख्यं
क च ट त प ख छ ठ थ फ इत्येते लितो भवन्ति । नगरम् नकलं । मार्गणः
मक्कनो । मेघः मेखो । घनः खनो । व्याघ्रः वक्खो । राजा राचा । जीमूतः
चीमूतो । जर्जरम् चच्चलं । निर्झरः निच्छलो । झर्झरः छच्छलो । तडागम्
तटाकं । डमरुकः टमलुको । मण्डलम् मण्टलं । गाढम् काठं । ढक्का ठक्का ।
षण्डः सण्टो । मदनः मतनो । दामोदरः तामोतलो । मन्दरः मन्तलो ।
मधुरम् मथुलं । धारा थाला । बान्धवः पन्थवो । बालकः पालको । रभसः
रफसो । रम्भा लम्फा । भगवती फकवती । नियोजितम् नियोचितं ॥ कचि-
ल्लाक्षणिकस्यापि । प्रतिमा पडिमा पटिमा । दंष्ट्रा दाढा ताठा ॥ ६५ ॥

अन्येषामादियुजि न ॥ ६६ ॥

अन्येषामाचार्याणां मते ग ज ड द ब घ झ ढ ध भ इत्येषामादौ
स्थितानां युजिधातौ च क च ट त प ख छ ठ थ फा न भवन्ति । गती ।
घम्भो । जनो । झल्लरी । डमरुको । ढक्का । दानं । धूली । बालो । फालं ॥
युज्—नियोजितं ॥ अन्येषामिति किम् । कती । नियोचितं ॥ ६६ ॥

शेषं प्राग्वत् ॥ ६७ ॥

चूलिकापैशाचिके 'रो लस्तु' [३.२.६४] इत्यादि यदुक्तं,
ततोऽन्यत् प्राग्वत् प्राक्तनपैशाचिकवद्भवति । 'नो णनोः' [३.२.४३]
नयनं । फनी ॥ एवमन्यदपि ॥ ६७ ॥

॥ इति श्रीमदर्हानन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीमत्त्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

तृतीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः ॥

65. KS नकरं for नकलं. KS जर्जरः चच्छलो. KMS om. दामोदरः
तामोतलो. KS om. मधुरम् मथुल. KMS रभस लफसं. B रम्फा for लम्फा.
KMS om. नियोजितम् नियोचितं. T om. कचिल्लाक्षं...ताठा. 66. T om.
the Sūtra and Com. K भालं for फाल. 67. B प्राक्तनपैशाचीवद् for
पैशाचिकवद्. Colophon KMST इति प्राकृतव्याकरणवृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य
द्वितीयः पादः.

तृतीयः पादः ॥

प्रायोऽपभ्रंशेऽचोऽच् ॥ १ ॥

अपभ्रंशे अचः स्थाने प्रायः अच् अन्यो भवति । कउ काउ । वेणा वेणी । बाह बाहा बाहुः । पट्टं पुट्टं पृष्टम् । तणु तिणु तुणं तृणम् । सुकिदु सुकृदु सिकिउ सुकृतम् । लिह लिहा लेह लेखा । गउरं गोरं ॥ प्रायो-ग्रहणाद्यश्चापभ्रंशे विशेषो वक्ष्यते, तस्यापि कचित्प्राकृतवच्छौरसेनीवच्च कार्यं भवति ॥ १ ॥

अचोऽस्तवोऽखौ कखतथपफा गघदधवभान् ॥ २ ॥

अपभ्रंश इत्यनुवर्तते । अपभ्रंशे अचः परे अस्तव असंयुक्ताः अखौ अनादौ वर्तमानाः क ख त थ प फ इत्येते वर्णा ग घ ढ ध व भ इत्येतान् प्रायो यथासंख्यमापद्यन्ते ॥ २ ॥

कस्य गः ।

जं दिट्ठुं सोमग्गहणु असइहिं हसिउं णिसकु ।

पियमाणुसविच्छोहगरु गिलि गिलि राहु मियकु ॥ १ ॥

[= हे. ३९६.१]

[यद् दृष्टं सोमग्रहणमसतीभिर्हसितं निःशङ्कम् ।

प्रियमनुष्यविक्षोभकरं गिल गिल राहो मृगाङ्कम् ॥]

1. S om. प्राय in Com. MT कवु कावु for कउ काउ. Bp. पिट्ठी for पुट्टं. KS पिट्ठि पिट्ठी, M पट्ठी पिट्ठी for पट्ट पुट्ट. M तुणा; T तृण for तुणु. KS सुकिउ for सुकिदु. KS सुकउ, M om.; T सुकि for सुकृदु. S सकिउ for सिकिउ. MT लीहा for लिह. KMS गउरि गोरि for गउरं गोरं. T अपभ्रंशेऽपि for 'भ्रंशे. M वक्तव्य for कार्यं. 2. M अचोना-दावाखौ for अचोस्तवोखौ in the Sūtra. T 'पफा for 'पफा in the Sūtra. KS om. कस्य ग.. St. 1. T दिट्ठइ for दिट्ठुं M सइहिं; T सइहिं. KS नीसकु for णिसकु. T 'माणसं for 'माणसं. KS 'विच्छहगरु for विच्छोहगरु. KMS गिलु गिलु for गिलि गिलि. S मिअका for मिअकु. BT 'मानसं for 'मनुष्यं. KS 'मानुषविक्षोभगात्र (Corr. to कर्तुः) for 'मनुष्यविक्षोभकरं. KMS गिलु गिलु for गिलि गिलि.

खस्य घः ।

अम्मिँ सत्थावत्थेहिं सुधिँ चिन्तिज्जइ माणु ।

पिँ दिट्ठे हल्लोहल्लेण को चेअइ अप्पाणु ॥ २ ॥

[= हे.३९६.२].

[अम्ब स्वस्थावस्थैः सुखेन चिन्त्यते मानः ।

प्रिये दृष्टे सुखपारवश्येन कश्चेतयत्यात्मानम् ॥]

तथपफाना दववभाः ।

सवधु करेप्पिणु कधिदुँ मँ तसु पर समलउँ जम्मु ।

जासु न चाउ न चारभडी न य पम्हुट्टउ धम्मु ॥ ३ ॥

[= हे.३९६.३]

[शपथं कृत्वा कथितं मया तस्य परं सफलं जन्म ।

यस्य न त्यागो न चारभटी न च प्रमुद्यो धर्मः ॥]

अच इति किम् । गिलि गिलि राहु मियंकु [१] ॥ अरतव इति किम् । एव हिं अविहहिं सावणु [हे = ३९७.२] ॥ अखाविति किम् ।

सवधु करेप्पिणु [३] ॥ प्रायोऽधिकारात्क्वचिन्न भवति ।

जइ केवँइ पावीसु पिउ अकिआ कोडु करीसुँ ।

पाणिउँ नवइ सरावि जिँ सव्वंगे पइसीसुँ ॥ ४ ॥

[= हे.३९६.४]

[यदि कथंचित्प्राप्स्यामि प्रियमकृतानि कौतुकानि करिष्यामि ।

पानीयं नवे शरावे यथा सर्वाङ्गे प्रवेक्ष्यामि ॥]

St. 2. B अम्मीए; MS अम्मिये for अम्मिए. M सुघ; S सुघे; T सुखे for सुधिँ M हल्लोहल्लेण for हल्लोहल्लेण. M वेअइ for चेअइ. B हल्लोहल्लेण for सुखपारवश्येन. M चिन्त्यता for चेतयति. St. 3. KS कधिउ for कधिदुँ. KS मए for मँ. KS पर for पर. MS पम्हुट्टउ; T वम्हुट्टउ for पम्हुट्टउ. S'T शौर्य for आरभटी. KMS प्रमुद्यो for प्रमुद्यो. KMS गिलि गिलि for गिलि गिलि. KS कचिद् भवति for कचिन्न भवति. St. 4. M जलकेवलवापीसु for जइ केवँइ पावीसु. KS कुड्डलि करिसु for कोडु करीसु. S जव for जिँ. KS पविसु for पइसीसु. B अकृतं कौतुकं for अकृतानि कौतुकानि. B सर्वाङ्गे प्रविशामि for सर्वाङ्गे प्रवेक्ष्यामि.

उअ कणिआरु पफुलिअउ कंज्गकंतिपयासु ।

गोरीवयणविणिज्जिअउ णं सेवइ वणवासु ॥ ५ ॥

[= हे. ३९६.५]

[पश्य कर्णिकार प्रफुल्लित काञ्चनकान्तिप्रकाश ।

गौरीवदनविनिर्जितो ननु सेवते वनवासम् ॥]

तु मो ड्वम् ॥ ३ ॥

अपभ्रंशे अचः पर असंयुक्त अनादौ वर्तमानो मकारो वचनापद्यते तु । डित्त्वान्तानुनासिक । कव्वंलु कमलु । भव्वंलु भमलु ॥ लाज्जणिकत्वापि जिव्वं । आव्वं ॥ तिक्कं ॥ अच इत्येव । संमाणेइ लोउ ॥ असंयुक्त इत्येव तसु पर समलउ जम्मु [३] ॥ अखाविच्येव । मअणु ॥ ३ ॥

हो म्हुम् ॥ ४ ॥

अपभ्रंशे ह इत्य मकाराक्रान्तहकारनापद्यते तु । म्हइति 'अन्म ह्यामत्तरत्सम्भौ म्ह' [१.४.६७] इति प्राकृतलज्जणविहितोऽत्र गृह्यते संस्कृते तत्संभवात् । निम्हो निञ्जो । वम्हणो वल्लणो ॥ ४ ॥

वम्ह ते विरला के वि नर जे सव्वंगइल्ल ।

जे वक्का ते वंचयर जे उज्जुअ ते वइल्ल ॥ ६ ॥

[= हे. ४१२.१]

[ब्रह्मंस्ते विरला. केऽपि नरा ये सर्वाङ्गच्छेकाः ।

ये वक्कास्ते वञ्चकनरा ये ऋजुकास्ते बलीवर्दाः ॥]

रो लुकमघः ॥ ५ ॥

अपभ्रंशे संयोगत्वाधो वर्तमानो रेफो लुक्कं लोपमाप्नोति तु । पिउ प्रियः ॥ जइ केवइ पावीडु पिउ [४] ॥ ५ ॥ पञ्जे—

St. 5. KMS om. उअ and पश्य. 3. KMS तु मे ह्व for the Sūtra. S सानुनासिक उच्चारः for सानुनासिक. MT नाव ताव for आव्वं तिक्कं. KMS अन्माणेइ । सलाइ for संमाणेइ लोउ. T मअवणु for मअणु. 4. KMS हकाराक्रान्त मकार for मकाराक्रान्त हकारं. KMS तदसंभवात् for तत्संभवात्. KMST. om St 5 5. MS om. तु K om. पिउ प्रियः.

जइ भग्गा पारक्कडा तो सहि मज्झु प्रिएण ।

अह भग्गा अम्हंतणा तो तें मारिअडेण ॥ ७ ॥

[= हे. ३७९.२]

[यदि भग्नाः परकीयास्ततः साखि मम प्रियेण ।

अथ भग्ना अस्मदीयास्ततस्तेन मारितेन ॥]

क्वचिदभूतोऽपि ॥ ६ ॥

अपभ्रंशे क्वचिदविद्यमानोऽपि रेफो भवति । ब्रासु व्यासः ॥ ६ ॥

ब्रासु महारिसि ऐँउं भणइ जइ सुइसत्थु पमाणु ।

मायहँ चलण नवंताहं दिवै दिवै गंगण्हाणु ॥ ८ ॥

[= हे. ३९९.१]

[व्यासो महर्षिरेतद्भगति यदि श्रुतिशास्त्रं प्रमाणम् ।

मातृणा चरणौ नमता दिवा दिवा गङ्गास्नानम् ॥]

क्वचिदिति किम् । वासेण वि भारहखंभि वद्धु, व्यासेनापि भारत-
स्तम्भे वद्धम् ।

[= हे. ३९९]

विपदापत्संपदि द इ ॥ ७ ॥

अपभ्रंशे विपद् आपद् संपद् इत्येतेषा दकारस्य इकारो भवति । विवइ ।

आवइ । संपइ ॥ प्रायोऽधिकारात् । गुणहिँ न संपय कित्ति पर [४५] ॥ ७ ॥

St.7.K भग्गा;Sभटा for भग्गा.MS पारक्केडा;T परक्केडा for पारक्कडाMS ते
for तो. K पिएण for प्रिएण.KS जम्हंतणा for अम्हहतणा.KMS यदि भर्ता
परकीयस्ते साखि मम प्रियेण । अथ भर्तास्मत्संबन्धी तदा तेन मारितेन (S छूरितेन)
for the छाया. 6. St. 8. M ब्रासमहारिसि for ब्रासु महा°. KS सुइसद्धु
for सुइसत्थु. KS माएहि चलणे णवहं दिणे दिणे, M मायहे...दिणे दिणे
for मायहँ...दिवे दिवे. K व्यासमहर्षिः for व्यासो महर्षिः. T मातुश्चरणौ
for मातृणां चरणौ. KS दिन दिन; M दिने दिने for दिवा दिवा. KS हारइ
खवि; M हारइ खंहि; T हारहखच्छ for भारहखभि. K भग्गा; M वद्धा; S
भग्गा for वद्धु KT वद्धाः for वद्धम्. 7. M इत्येतेषु for इत्येतेषा. T दस्य
for दकारस्य. After संपइ K adds विपत्, आपत्, सपत्. KS read here
the full stanza: गुणहि न संपअ कित्ति पर फल लिहिआ भुजंति । केसरि ण
लहइ वदिअ वि गअ लक्खेहिँ घेप्पति ॥ छाया-गुणैर्न संपत् कीर्तिः केवलं फलानि
लिखितानि भुजते । केसरी न लभते विशतिकपर्दानपि गजा लक्षैर्गृह्यन्ते.

कथं यथा तथा डिहडिधडिमडेमास्थादेः ॥ ८ ॥

अपभ्रंशे कथं यथा तथा इत्येतेषु थादेरवयवस्य इह इध इम एम इत्येते चत्वार आदेशा डितो भवन्ति । किह किध किम केम, कथम् । जिह जिध जिम जेम, यथा । तिह तिध तिम तेम, तथा ॥ ८ ॥

बिंवाहरि तणु रअणवणु किह ठिउ सिरिआणंद ।

निरुपमरसु पिणं पिअवि जणु सेसहो दिण्णी मुद्द ॥ ९ ॥

[= हे. ४०१.३]

[बिम्बाधरे तनू रदनव्रणः कथं स्थितः श्रियानन्द ।

निरुपमरसं प्रियेण पीत्वेव शेषस्य दत्ता मुद्रा ॥]

केम समप्पउ दुट्ठु दिणु किध रअणी छुडु होइ ।

णववहुदंसणलालसउ वहइ मणोरह सो इ ॥ १० ॥

[= हे. ४०१.१]

[कथं समाप्यता दुष्टं दिनं कथं रजनी क्षिप्रं भवति ।

नववधूदर्शनलालसो वहति मनोरथान्सोऽपि ॥]

ओ गोरीमुहणिज्जिअउ वदलि लुक्कु मिअंकु ।

अन्नु वि जो परिहविअतणु सो किम भमइ निसंकु ॥ ११ ॥

[= हे. ४०१.२]

[अहो गौरीमुखनिर्जितो मेघेषु निलीनो मृगाङ्कः ।

अन्योऽपि यः परिभूततनुः स कथं भ्रमति निःशङ्कम् ॥]

8. KS om from किह down to तथा St 9. B सिरिआणदु; KS सिरिआणादा, M सिरिआणादु for सिरिआणद. K पीएण्वि for पिअवि. B मुद्दु; KMS मुद्दा for मुद्. KMS श्रिया ज्ञात, T श्रियानन्दः for श्रियानन्द. St.10. B रअणी चुडु होइ, KS रजणी जरु होइ, M रजणी जुडु होइ; T रअणी चुडु भोउ for रअणी छुडु होइ. KMS मणोरहसोदु for मणोरह सोइ. B रजनी यदि भवतु; KS जडे भवतु, M जडीभवतु. KMST मनोरथस्रोतः for मनोरथान्सोऽपि. St. 11. M दुद्धिणि, S वचाणि for वदलि. M लीणु. for लुक्कु. T वहइ for भमइ. After निसंकु MT add ओ सूचनायाम्.

भण सहि निहुअउँ तेम मँ जइ पिउ दिट्ठु सदोसु ।

जेम ण जाणइ मज्झु मणु पक्खावडिअं तासु ॥ १२ ॥

[= हे. ४०१.४]

[भण सखि निभृतं तथा मा यदि प्रियो दृष्टः सदोषः ।

यथा न जानाति मम मनः पक्षपाति तस्य ॥]

जिम जिम वंकिम लोअणहं णिरु सावँलि सिक्खेइ ।

तिम तिम वम्महु णिअअ सर खरपत्थरि तिक्खेइ ॥ १३ ॥

[= हे. ३४४.१]

[यथा यथा वक्त्रिमाणं लोचनयोर्नितरा श्यामला शिक्षते ।

तथा तथा मन्मथो निजाञ्जरान्खरप्रस्तरे तीक्ष्णयति ॥]

मँ जाणिउँ पिअविरहिअहं क वि धर होइ विआलि ।

णवर मिअंकु वि तिह तवइ जिह दिगयरु खयगालि ॥ १४ ॥

[= हे. ४०१.५]

[मया ज्ञातं प्रियविरहिताना कापि धरा भवति विकाले ।

केवलं मृगाङ्गोऽपि तथा तपति यथा दिनकरः क्षयकाले ॥]

एवं जिधतिधौ उदाहार्यौ ॥

दादेर्देहो यादृक्तादृक्कीदृगीदृशाम् ॥ ९ ॥

अपभ्रंशे यादृगादीना दादेरवयवस्य डित् एह इत्यादेशो भवति ।

सर्वत्र डित्त्वाङ्लोपः ॥ ९ ॥

St. 12. K भण सह णिभुजं for भण सहि निहुअउँ. S जामइ for जाणइ. KS पक्खावडिअदुः M पक्खावडिअउ, T पक्खापडिअउ for पक्खावडिअं. KS तासा; M तसु for तासु. K तथा मया यदि for तथा मां यदि. KM पक्षपातीतं, T पक्षपातितं. St. 13. KS वकिमु for वंकिम. KS णिरु for णिरु. KS संखेइ for सिक्खेइ. B सरा for सर. KS श्यामलापि संक्षयति for श्यामला शिक्षते. St. 14. BKMS read line 1 as line 2 and line 2 as line 1 in the text and also in the छाया. KS मए for मँ. KM खअकालि, S खअकारि for खअगालि. K प्रियविरहिणीनां for विरहिताना. BKS अपराहे. KS after correction विकाले. 9. M °दशाः for °दशाम् in the Sūtra, KMS om. सर्वत्र डित्त्वाङ्लोपः.

मई भणिअउ बलिराउ तुहुँ केहुउ मग्गणु एहु ।

जेहु तेहु नवि होइ वढ सई नारायणु एहु ॥ १५ ॥

[= हे. ४०२.१]

[मया भणितो बलिराज त्वं, कीदृङ् मार्गण ईदृक् ।

यादृक्तादृङ् न भवति मूढ स्वयं नारायण एषः ॥]

डइसोऽताम् ॥ १० ॥

अपभ्रंशे यादृशादीनामकारान्ताना यादृग तादृश कीदृग ईदृश इति
रूपाणा दादेरवयवस्य डित् अइस इत्यादेशो भवति । जइसु । तइसु । कइसु ।
अइसु ॥ १० ॥

यावत्तावत्तुंमहिमा वादेः ॥ ११ ॥

अपभ्रंशे यावत् तावत् इत्यव्यययोर्वकारादेरवयवस्य उं महि म इति
त्रय आदेशा भवन्ति ॥ ११ ॥

तिलहँ तिलत्तणु ताउँ पर जाउँ न नेह गलन्ति ।

नेहि पणहुइ ते जि तिल तिल फिद्वि खल होन्ति ॥ १६ ॥

[= हे. ४०६.२]

[तिलाणा तिलत्वं तावत्परं यावन्न स्नेहा गलन्ति ।

स्नेहे प्रनष्टे त एव तिलास्तिला भ्रष्ट्वा खला भवन्ति ॥]

जामहिँ विसमी कज्जगइ जीवहँ मज्जे एइ ।

तामहिँ अच्छउ इयरु जणु सुयणु वि अंतरु देइ ॥ १७ ॥

[= हे. ४०६.३]

St.15.K बलिराज for बलिराउ. K केहुउ, S केहुओ for केहुउ. KS भण्यते
for भणितो. 10. KS यादृगादीनां for यादृशादीनां. KMST जइसो
तइसो कइसो अइसो for जइसु etc. St. 16. KS तिलाह for तिलह. S
गअति for गलति. KMS तिल पिद्वि, T तिल विद्वि for तिल फिद्वि. KS
तिलास्तिलपिष्टवद् भ्रष्टा भवति. T तिलभ्रष्टाः for तिला भ्रष्ट्वा. 11. M has
been damaged from this Sūtra onwards and hence variants
are noted wherever possible. St.17. T कम्मगइ for कज्जगइ. KS
जीवह मज्जे for मज्जे. KS इअरजणु for इअरु जणु. KS सुजणु जि for सुअणु वि.
KST इतरजनः, सुजन एवातर ददाति for इतरो जनः, सुजनोऽपि अन्तर ददाति.

[यावद्विषमा कार्यगतिर्जीवाना मध्ये एति ।

तावदास्तामितरो जनः, सुजनोऽप्यन्तरं ददाति ॥]

जाम न निवडइ कुंभअडि सीहचवेडचडक्क ।

ताम समत्तहं मयगलहं पइ पइ वज्जइ ढक्क ॥ १८ ॥

[=हे. ४०६.१]

[यावन्न निपतति कुम्भतटे सिंहचपेटादृढाघातः ।

तावत्समस्ताना मदकलाना पदे पदे वाद्यते ढक्का ॥]

उत्तुलडेवडावियत्क्रियति च व्यादेर्वतुपः ॥ १२ ॥

इयत्क्रियदित्येतयोश्चकाराद्यावत्तावतोश्च परिमाणार्थे विहितो यो वतुप्रत्ययः तस्य व्यादेर्वकारादेर्यकारादेश्चावयवस्य एत्तुल एवड इत्यादेशौ डितौ भवतः । एत्तुलो । केत्तुलो । एवडो । केवडो ॥ १२ ॥

जेवडु अंतरु पट्टणगामहं तेवडु अंतरु रावणरामहं ॥ १९ ॥

[= हे. ४०७.१]

[यावदन्तरं पत्तनग्रामयोः, तावदन्तरं रावणरामयोः ॥]

उत्तहे त्रलः ॥ १३ ॥

अपभ्रंशे सर्वादेः सप्तम्यर्थे त्रलप्रत्ययस्य डित् एत्तहे इत्यादेशो भवति । जेत्तहे । तेत्तहे ॥ १३ ॥

जेत्तहे तेत्तहे वारि घरि लच्छि विसंठुल धाइ ।

पिअपब्भट्ट व गोरडी णिच्चल कहिँ वि ण ठाइ ॥ १९ ॥

[= हे. ४३६.१]

[यत्र तत्र द्वारे गृहे लक्ष्मीर्विसंष्ठुला धावति ।

प्रियप्रभ्रष्टेव गौरी निश्चला कुत्रापि न तिष्ठति ॥]

St. 18. KS °चवेडा ढक्का for °चवेडचडक्क. KM समत्थाणं मदकलाणं for समत्तहं मयगलह. KST °चपेटा दृढपातः for °चपेटा दृढाघातः. 12. After केवडो KS add जेवडो तेवडो. St. 19. All Mss. read जेवडु अंतरु रावणराहवह तेवडु अंतरु पट्टणगावहं. KS रावणराघवयोः for रावणरामयोः. 13. St. 19. KS थाइ for धाइ. KS पब्भट्टेव for पब्भट्ट व. KS कांत for गौरी.

यत्तदोर्द्ध्वे ॥ १४ ॥

वृत् इत्युच्यते । यत् तत् आभ्यां परस्य वृत्त्यस्य डित् एतु
इत्यनदेशो भवति । जेतु ठिदो, यत् स्थितः । तेतु ठिदो, तत्र स्थितः ॥ १४ ॥

कुत्रात्रे च डेत्यु ॥ १५ ॥

अनङ्ग्रे कुत्र अत्र इत्येवमङ्ग्रेः स्थितस्य वृत्त्यात् अनङ्ग्रेः परस्य
वृत्त्यस्य डित् एतु इत्यनदेशो भवति । जेत्यु । एतु । जेत्यु । तेत्यु ॥ १५ ॥

जइ सो षडिति प्रगल्भी जेत्यु वि लेभिगु सिम्बु ।

जेत्यु वि तेत्यु वि न्त्यु जगि मग नो नहि मरिम्बु ॥ २० ॥

[= हे. ४०४.१]

[यदि स षडिति प्रजायतिः कुत्रापि अत्रा शिक्षात् ।

अत्रापि तत्रात्त्र जगति मग नहि नत्याः सडजः ॥]

स्वनलो प्यगम् ॥ १६ ॥

अनङ्ग्रे सडिड्ये विहितौ वृत्त्यङ्ग्रे मग इत्यनदेशपद्येने ।

पहुनगं गुरुत् पदुना वा । मुङ्गन्गं, मुङ्गत् मुङ्गना वा ॥ १६ ॥

साहु वि लेट नडन्तड्ड वृत्त्यङ्ग्रे तगेण ।

वृत्त्यङ्ग्रे गिर पडिड्ड हत्थि नोङ्गड्डेण ॥ २१ ॥

[= हे. ३६६.१]

[नगोऽपि लेजः उत्तान्यति वृहत्स्थायै ।

वृहत्त्वं नं प्राप्यते हस्तेन तुल्येन ॥]

तडन्तड्ड इति तु लौत्सुज्ये शब्दालुकरणे देशो वातुः ॥

14. KS अनङ्ग्रे वृत्त्यां परस्य for यत् तत् आभ्यां परस्य. K
देत for तेतु. 15. After तेतु K adds St. equivalents कुत्र
अत्र. St. 20. K पड्ड for षडिति. K म्मावई for प्रगल्भी. K जइ
for जगि. KS सडि for तहि. KMST साहुज्यं for सडजः. 16. K om.
अनङ्ग्रे. St. 21. B वृत्त्यङ्ग्रे for वृत्त्यङ्ग्रे. S om. वृत्त्यङ्ग्रे तगेण. S
पर for गिर. KS हत्थेन मुङ्गड्डेण for हत्थं नोङ्गड्डेण. KS सर्वोपि लोक्स्थ-
पढायते महत्त्वत्वात् (S वाक्स्थेन). KS महत्त्वात् परं प्राप्यते. KM तडन्तड्ड
इत्यौत्सुज्ये for तडन्तड्ड इति तु लौत्सुज्ये. B शब्दालुकरणे for शब्दालुकरणे. B
देशीयात्; K देशे वातुः; S देशे वातुः for देशी वातुः.

तव्यस्य एव्वइएव्वउएव्वाः ॥ १७ ॥

अपभ्रंशे तव्यप्रत्ययस्य एव्वइ एव्वउ एव्व इति त्रय आदेशा भवन्ति ।

जेव्वइ जेव्वउ जेव्व, जेतव्यः ॥ १७ ॥

एउँ गृण्हेप्पिणु ध्रुं मइं जइ प्रिउ उव्वारिज्जइ ।

महु करिएव्वउँ किं पि न वि मरिएव्वउँ पर देज्जइ ॥ २२ ॥

[= हे. ४३८.१]

[एतद् गृहीत्वा यन्मया यदि प्रिय उद्धार्यते ।

मम कर्तव्यं किमपि नापि मर्तव्यं परं दीयते ॥]

देसुच्चाडणु सिहिकडणु घणकुट्टणु जं लोइ ।

मंजिट्टुएँ अइरत्तिए सव्वु सहेव्वउँ होइ ॥ २३ ॥

[= हे. ४३८.२]

[देशोच्चाटनं शिखिकथनं घनकुट्टनं यल्लोके ।

मञ्जिष्ठयातिरक्तया सर्वं सोढव्यं भवति ॥]

सोएव्वा पर वारिआ पुप्फवईहिँ समाणु ।

जग्गेव्वा पुणु को धरइ जइ सो वेउ पमाणु ॥ २४ ॥

[= हे. ४३८.३]

[स्वपितव्यं परं वारितं पुष्पवतीभिः समम् ।

जागर्तव्यं पुनः को धरति यदि स वेदः प्रमाणम् ॥]

17. St. 22. KS एम गृहेप्पिणु जं मइं पिअ उव्वारिज्जइ । सबध करेव्विणु किं पि णइ वरि (S मरि) एव्वइ पर दिज्जइ. After उद्धार्यते KS add निषिध्यते. KS शपथं कृत्वा किमपि नास्ति for मम कर्तव्यं किमपि नास्ति. St. 23. K मंजिट्टाए, S मंजिट्टाए for मंजिट्टुएँ. K अइरित्तिण; S अइरित्तिण for अइरत्तिए. KS घनकूटनं for घनकुट्टनं. KS अतिरिक्तया for अतिरक्तया. St. 24. B सोएव्व; K सोएव्वं for सोएव्वा. KST परि for पर. B जग्गेव्व for जग्गेव्वा. S दरइ for धरइ. KS वेदु for वेउ. K सुप्तव्य; S स्वप्तव्य for स्वपितव्यं. K जागरित्तव्यं for जागर्तव्यं.

क्त्व इ इउ इवि अवि ॥ १८ ॥

अपभ्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य इ इउ इवि अवि इति चत्वार आदेशा भवन्ति ।
करइ, करिउ, करिवि, करवि, कृत्वा ॥ १८ ॥

इ—

हिअडा जइ वेरिअ घणा तो किं अन्भि चडाहुं ।

अम्हहं बे हत्यडा जइ पुणु मारि मराहुं ॥ २५ ॥

[= हे. ४३९.१]

[हृदय यदि वैरिणो धनास्तत्किमभ्रे आरोहामः ।

अस्माकं द्वौ हस्तौ यदि पुनर्मारयित्वा म्रियामहे ॥]

इउ—

अम्मि पओहर वज्जमा निच्चु जे संमुह ठन्ति ।

महु थक्कहौं समरंगणि गयघड भंजिउ जन्ति ॥ २६ ॥

[= हे. ३९५.५]

[मातः पयोधरौ वज्रमयौ नित्यं यौ संमुखं तिष्ठतः ।

मम स्थितस्य समराङ्गणे गजघटा भक्त्वा यान्ति ॥

इवि—

रक्खइ सा विसहारिणी बे कर चुंबिवि जीउ ।

पडिबिम्बिअमुंजालु जलु जेहिँ अडोहिउँ पीउँ ॥ २७ ॥

[= हे. ४३९.२]

18. KS इपि अपि for इवि अवि in the Sūtra, Com. and illustrations. K करइपि करअपि for करिवि करवि. St. 25. S हिअड for हिअडा. K महि चडाहुं, S तुहि जडाहुं for अन्भि चडाहुं. KS अम्हहं पि for अम्हहं. KS तदा किमत्रेमारोहामा for तत्किमभ्रे आरोहामः. St. 26. K अम्मि पओहर वज्जमा निच्च for अम्मि पओहर वज्जमा निच्चु. K महु कंतासा समरगणइ for महु थक्कहौं समरगणि. KS भंजिउ for भंजिउ. K साहसिनौ for वज्रमयौ. KMST कातस्य for स्थितस्य. St. 27. S विसहारिण for विसहारिणी. KS ते करजुप्पि जिउ for बे कर चुंबिवि जीउ. KMS जेहिमालोडिवि पिउ for जेहिँ अडोहिउँ पीउँ. K विषधारिणी तौ करौ for विषहारिणी द्वौ करौ. KMS याभ्यामालोडण पीतम् for याभ्यामनवगाह्य पीतम्.

[रक्षति सा विषहारिणी द्वौ करौ चुम्बित्वा जीवम् ।
प्रतिविम्बितमुञ्जालं जलं याम्यामनवगाह्य पीतम् ॥]

अवि—

बाह विछोडवि जाहि तुहुँ हउँ तेवँइ को दोसु ।
हिअअट्टिउ जइ नीसरहि जाणउँ मुंज सरोसु ॥ २८ ॥
[= हे. ४३९.३]

[बाहू विच्छोड्य यासि त्वं भवतु तथा को दोषः ।
हृदयस्थितो यदि निःसरसि जानामि मुञ्ज सरोषः ॥]

एप्प्येप्पिण्वेव्येविणु ॥ १९ ॥

अपभ्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य एप्पि एप्पिणु एवि एविणु इति चत्वार
आदेशा भवन्ति । करेप्पि करेप्पिणु करेवि करेविणु, कृत्वा ॥ १९ ॥
जेप्पि असेसु कसाअबल्लु देप्पिणु अमउँ जअस्सु ।
लेवि महव्वअ सिवु लहहिं झाएविणु तत्तस्सु ॥ २९ ॥
[= हे. ४४०.१]

[जित्वाशेषं कषायबलं दत्वाभयं जगतः ।
लात्वा महाव्रतानि शिवं लभन्ते ध्यात्वा तत्त्वम् ॥]

श्रुत्ययोग उत्तरार्थः ॥

St. 28. KS बाह विछोडपि जाहिउ तुहुं भमंनू मइ को दोसु. K हिअइ
ट्टिउ for हिअअट्टिउ. KMS मुंचसु रोसु for मुंज सरोसु. KS बाहू
विछोड्य यासि त्वं भ्रमन् तदा मायि को दोषः. KS. हृदये स्थितः for
हृदयस्थितः. KS मुंच रोषं for मुञ्ज सरोषः. 19. BKMS एपि एप्पिणु
for एपि एविणु in the Sūtra, Com. and illustrations. BK
करएप्पि करएप्पिणु करएपि करएप्पिणु for करेप्पि.. करेविणु. St. 29. KS
अहउ for अमउँ. KMS लेपि for लेवि. KS झोपिणु for झाएविणु. K
लमस्व for लात्वा.

तुम एवमणाणहमणहि च ॥ २० ॥

अपभ्रंशे तुमुन्प्रत्ययस्य एवं अण अणहं अणहिं इत्येते चत्वारः,
चकारात् एप्पि एप्पिणु एवि एविणु इत्येते च चत्वारः, एवमष्टादेशा
भवन्ति । करेव करण करणहं करणहिं करेप्पि करेप्पिणु करेवि करेविणु,
कर्तुम् ॥ २० ॥

देवं दुक्करु निअअधणु करण न तउ पडिहाइ ।

एमइ सुहुँ भुजणहँ मणु पर भुंजणहिँ न जाइ ॥ ३० ॥

[= हे. ४४१.१]

[दातुं दुष्करं निजकधनं कर्तुं न तपः प्रतिभाति ।

एवमेव सुखं भोक्तुं मनः परं भोक्तुं न याति ॥]

जेप्पि चएप्पिणु सअल धर लेविणु तउ पालेवि ।

विणु सतें तित्थेसरेण को सक्कइ भुवणे वि ॥ ३१ ॥

[= हे. ४४१.२]

[जेतुं त्यक्तुं सकला धरा लातुं तपः पालयितुम् ।

विना शान्तिना तीर्थेश्वरेण कः शक्नोति भुवनेऽपि ॥]

गमेस्त्वेप्पेप्पिण्वोरेलुक् ॥ २१ ॥

अपभ्रंशे गमेर्धातोः परयोः एप्पि एप्पिणु इत्यादेशयोरेकारस्य
लुग्भवति तु । गंपि गंपिणु गमेप्पि गमेप्पिणु, गत्वा ॥ २१ ॥

20. KMST तुमः प्रत्ययस्य for तुमुन्प्रत्ययस्य. KS एप्पि
एप्पिणु for एवि एविणु. K करएव करअग करअणहं करअणहिं करएप्पि
करएप्पि करएप्पिणु करएप्पिणु for करेवं करेविणु. St 30. K णिअधणु for
णिअअधणु. K पडिमाइ for पडिहाइ K एव for एमइ. K निजवनं for
निजकधन. KMST भोक्तुमनाः for भोक्तु. St. 31. KS धरं for धर.
KS पालेपि for पालेवि. KS विउसतित्थोसरें, M विणु सतें तित्थेसरें for
विणु सतें तित्थेसरेण. KS हुवणे for भुवणे. K परिपालयितुं for पालयितुम्.
KMST शांतेन for शान्तिना.

गंपिणु वाणारसिहि नर अह उज्जेणिहि गंपि ।

मुअ पप्पुवन्ति परम पउ दिव्वंतरइँ म जंपि ॥ ३२ ॥

[= हे. ४४२.१]

[गत्वा वाराणस्या नरा अथ उज्जयिन्यां गत्वा ।

मृताः प्राप्नुवन्ति परमं पदं दिव्यान्तराणि मा जल्प ॥]

पक्षे

गंग गमेप्पिणु जो मरइ जो सिवतित्थु गमेप्पि ।

कीडदि तिदसावासगउ सअलउ लोउ जएप्पि ॥ ३३ ॥

[= हे. ४४२.२]

[गङ्गा गत्वा यो म्रियते यः शिवतीर्थं गत्वा ।

क्रीडति त्रिदशावासगतः सकलं लोकं जित्वा ॥]

तृनो णअल् ॥ २२ ॥

अपभ्रंशे तृनः प्रत्ययस्य लिट् णअ इत्यादेशो भवति । होणउ भविता । सुणउ श्रोता ॥ २२ ॥

[हत्थि मारणउ लोउ वोळ्ळणउ ।

पडहु वज्जणउ सुणउ भसणउ ॥ ३४ ॥

[= हे. ४४३.१]

[हस्ती मारयिता लोकः कथयिता ।

पटहो वादयिता शुनको भपिता ॥]

21. St. 32. KS मृअ पावइ परमु पउ for मुअ पप्पुवंति परम पउ. BKS दिव्वंतरइ न जंपि for दिव्वतर ईम जंपि. KMS दिव्यंतरेण यदपि for दिव्यान्तराणि मा जल्प. St. 33. S मुअइ for मरइ. KS कीलदि for कीडदि. B सो जएप्पि; KS सो जमलोउ जणेप्पि for सअलउ लोउ जएप्पि. B सोऽद्य लोक जित्वा; KMS स यमलोकं जित्वा for सकलं लोक जित्वा. 22. KS तृणो णल्; M तृनो णल् for the Sūtra. KMS अण for णअ. St. 34. K पटहु for पडहु. K मारणशीलः भाषण-शीलः वादनशीलः मषणशीलः for मारयिता कथयिता वादयिता भषिता.

छस्य युष्मदादेर्दरः ॥ २३ ॥

अपभ्रंशे युष्मदादिभ्यः परस्य छस्य डित् आर इत्यादेशो भवति ।
तुम्हारु युष्मदीयः । अम्हारु अस्मदीय ॥ २३ ॥

संदेसैं काँइ तुम्हारेण जं संगहों न मिलिज्ज ।

सुविणंतरी पिँए पाणिँएण पिअ पिवास किं छिज्ज ॥ ३५ ॥

[= हे. ४३४.१]

[संदेशेन किं त्वदीयेन यत्संगस्य न मिल्यते ।

स्वमान्तरे पोतेन पानीयेन प्रिय पिवासा किं छिद्यते ॥]

दिक्खि अम्हारा कंतु । वहिणि अम्हारा कंतु [११९] ॥

जणि जणु नं नइ नावइ नाइ इवार्थे ॥ २४ ॥

अपभ्रंशे इवार्थे जणि जणु नं नइ नावइ नाइ इति षडादेशा भवन्ति
चंदु जणि, चंदु जणु, चंदु नं, चंदु नइ, चंदु नावइ, चंदु नाइ
चन्द्र इव ॥ २४ ॥

जणि—

चंपअकुंमलमज्झि सहि भसट्ट पइट्ट ।

सोहइ इंदनील जणि कणइ उविट्ट ॥ ३६ ॥

[= हे. ४४४.४]

23. St.35. KS सदेशइ ताइ, M मणिण काइ for संदेसैं काँइ. KS सुवणंतरी for सुविणंतरी. B पिआस, KMS पिआसा for पिवास. KS om. प्रिय in the छाया. KS देक्खि; M दिट्ठ for दिक्खि. After कंतु K add. छाया as दृष्टोऽस्मदीयः कान्तः. 24. M om. नाइ in the Sūtra. St. 36 B चंपअकुंमलमज्झि; KM चंपहकुसुमहो मज्झि; S जपहकुसुमहो मज्झि for चंपअकुंमलमज्झि. K पइट्टइ for पइट्टउ. KMS इदुणीलु for इंदणीलु. K कणइ वइट्टउ. M कणइ उपइट्टउ for कणइ उविट्टउ KS उपरिष्ठः for उपविष्टः.

[चम्पककुड्मलमध्ये सखि भ्रमरः प्रविष्टः ।

शोभते इन्द्रनील इव कनके उपविष्टः ॥]

जणु—

निरुवमरसु पिपं पिअवि जणु [९] ॥ प्रागेव व्याख्यातम् ॥

नं—

मुहकबरीबन्ध तहँ सोह धरहिँ

नं मल्लजुज्झु ससिराहु करहिँ ।

तहँ सोहहिँ कुरल भमरउलतुलिअ

नं तिमिरडिम्भ खेलंति मिलिअ ॥३७॥

[= हे. ३८२.१]

[मुखकबरीबन्धौ तस्याः शोभा धरतः

इव मल्लयुद्धं शशिराहू कुरुतः ।

तस्याः शोभन्ते कुरला भ्रमरकुलतुलिता

इव तिमिरडिम्भाः क्रीडन्ति मिलित्वा ॥]

नइ—

रविअत्तमणसमाउल्लेण कंठट्ठिअउ ण छिण्णु ।

चक्के खंडु मुणालिअहि नइ जीवग्गलु दिन्नु ॥ ३८ ॥

[= हे. ४४४.१]

[रव्यस्तमनसमाकुलेन कण्ठस्थितो न च्छिन्नः ।

चक्रेण खण्डो मृणालिकाया इव जीवार्गलो दत्तः ॥]

K पिएवि for पिअवि. St. 37. KS णहे for तहे. KS धरइ for धरहिँ. KS सहइहि for सोहइ. KS कुरल for कुरल. KS भवँवहुलअ for भमरउलतुलिअ KMS खेलति for खेलंति. KS तस्या राजंति कुंतलानीव for तस्याः शोभन्ते कुरलाः. KM मिलिताः for मिलित्वा. St. 38. KS रविअत्तमअसमाइलेइ for रविअत्तमणसमाउलेण. KS कडिट्ठिअउ for कंठट्ठिअउ. KS णिच्छिण्णु (Corr. to ण छिण्णु) for ण च्छिण्णु. KS चक्केण for चक्के. K कंठे स्थितः for कण्ठस्थितः.

नावइ—

पेक्खेविणु मुहुं जिणवरहं दीहरणअणसलोणु ।
 नावइ गरुमच्छरभरिउं जलणि पवेसइ लोणु ॥ ३९ ॥
 [दृष्ट्वा सुखं जिनवराणा दीर्घनयनसलावप्यन् ।
 इव गुरुमत्सरभरितं जलने प्रविशति लवणम् ॥]

नाइ—

वलआवलिनिगडणभएण वण उद्धव्मुअ जाइ ।
 वल्लभविरहमहादहहु गाह गवेसइ नाइ ॥ ४० ॥
 [= हे. ४४४.२]
 [वलयावलीनिपतनभयेन वन्या ऊर्ध्वभुजा गति ।
 वल्लभविरहमहादहस्य गावन्मनन्विष्यतीव ॥]

तणेण रेसिं रेसि तेहिं केहिं तादर्थ्ये ॥ २५ ॥

अपभ्रंजे तादर्थ्ये द्योत्ये तणेण रेसिं रेसि तेहिं केहिं इति पञ्च निपाताः
 प्रयोक्तव्या । रामतणेण रामरेसिं रामरेसि रानतेहिं रानकेहिं णनोकारो,
 रामार्थं नमत्कारः ॥ २५ ॥

ढोह्वा एह परिहासडी अइ भण कण्णइ देसि ।
 हउं झिज्जउं तउकेहिं पिअ तुहुं पुगु अन्नहिरेसि ॥ ४१ ॥
 [= हे. ४२५.१]

St. 39. B पेक्खोविणु; KS पेक्खेप्पिणु; M देविणु for पेक्खेविणु B वदीरह-
 षण सलोणु; KS दीहरणअणसलोणु; M दीहरणअणसलोणु for दीहरणअणसलोणु.
 K गुरुमच्छरहरिउ for गरुमच्छरभरिउं. K पवेसइ for पवेसइ. B ऊर्ध्वभुजा-
 सलावप्यं; K MS दीर्घनयनसलावप्यं for दीर्घनयनसलावप्यम्. KMS लावप्यं
 for लवणम्. St. 40. KMS वण्णा for वण. KS उद्धव्मुअ for उद्धव्मुअ.
 B वल्लभवूमह कत्त. KS वल्लहु for वल्लह. KMS महादहल्लो for महादहहु.
 B गाहप्यण for गाह. B वल्लभवूमहस्य. KMS गाव for गावत्वं. B गवेसयत
 इव for अन्विष्यतीव. 25. B तेसिं तेसि for रेसिं रेसि in the Sūtra,
 Com. and illustrations. M om. द्योत्ये. n Com. St. 41. KS
 एस for एह. KMS वननकणहे देहि. KS झिज्जउ हउं for हउं झिज्जउं.
 B एतां परिहासिक्कामयि भण कत्तै न ददासि; KM एतां परिहासिक्कां न न कत्तै
 ददासि for एव परिहासः अयि भण कस्मिन्देगे. K हीये अहं तवार्थे प्रिय.

[विट एष परिहासः अयि भण कस्मिन्देशे ।

अहं क्षीये तवार्थे प्रिय त्वं पुनरन्यस्या अर्थे ॥]

वड्डप्पणहो तणेण [२१] ॥ एवं रेहिरेसिमावुदाहार्यौ ॥

स्वार्थे डुः पुनर्विनाध्रुवमः ॥ २६ ॥

अपभ्रंशे पुनः विना ध्रुवम् इत्येतेभ्यः परः स्वार्थे डित् उप्रत्ययो भवति । पुणु होइ, पुनर्भवति । पावु विणु, पापं विना । ध्रुव जम्मु, ध्रुवं जन्म ॥ २६ ॥

सुमरिज्जइ तं वल्लहउँ जं वीसरइ मणाउँ ।

जहिँ पुणु सुमरणु जाउँ गउँ तहौं णेहहौं किं णाउँ ॥ ४२ ॥

[= हे. ४२६.१]

[स्मर्यते तद्वल्लभं यद्विस्मरति मनाक् ।

यस्य पुनः स्मरणं जातं गतं तस्य स्नेहस्य किं नाम ॥]

चंचलु जीविउँ ध्रुवु मरणु पिअ रूसिज्जइ काइं ।

होसहिँ दिअहा रूसणा दिव्वइँ वरिससयाइं ॥ ४३ ॥

[= हे. ४१८.३]

[चञ्चलं जीवितं ध्रुवं मरणं प्रिय रूप्यते कथम् ।

भविष्यन्ति दिवसा रूपणा दिव्यानि वर्षशतानि ॥]

डेंडाववश्यमः ॥ २७ ॥

स्वार्थ इत्यनुवर्तते । अपभ्रंशे अवश्यमः परौ एं अ इत्येतौ डितौ प्रत्ययौ भवतः । अवसें, अवस, अवश्यम् ॥ २७ ॥

26. KST om. पुणु होइ down to ध्रुवं जन्म. St. 42. KMS सु वल्लहउँ for तं वल्लहउँ. K गडु णेहहो कयिँ नाम for गउँ तहौं णेहहौं किं णाउँ. KMS यस्मिन्पुनः स्मरण यावद्गत for यस्य पुनः स्मरणं जात गतं. After किं नाम KMS add विणु.जुज्जेण लोहु. St. 43. KS डुउ for ध्रुवु. KMS रोपयोग्याः for रूपणाः. 27. M डेमडाववश्यमः for the Sūtra. M एम अ; M एं आ for एं अ. KS om. स्वार्थ इत्यनुवर्तते. K आवासें । आवास अवश्यं for अवसें... अवश्यम्. S om. अवसें... श्यम्.

जिम्भिदिड नायउँ वसि करहुँ जसु अधिन्नई अन्नई ।

मूलि विणट्ठइ तुंविणिह अवसें सुक्कहिँ पण्णइ ॥ ४४ ॥

[= हे. ४२७.१]

[जिहेन्द्रियं नायकं वगे कुरुत यस्य अधीनान्यन्यानि ।

मूले विनष्टे तुम्बिन्या अवश्यं शुष्यन्ति पर्णानि ॥]

अवस न सुअहिँ सुहच्छिअइ [१४०] ॥

परमेकशतोर्डडि ॥ २८ ॥

अपभ्रंशे परम् एकशम् इत्याभ्या परौ स्वार्थे डितौ अ इ इत्येतौ यया-
संख्यं भवतः । पर परम् । एकसि एकश ॥ २८ ॥

गुणाहिँ न संपइ किति पर फल लिहिआ भुंजति ।

केसरि लहइ न वोड्डिअ वि गय लक्खेहिँ घेप्पन्ति ॥ ४५ ॥

[= हे. ३३५.१]

[गुणैर्न संपत्कीर्तिं परं फलानि लिखितानि भुञ्जन्ति ।

केसरी न लभते कपर्दिकानपि गजा लक्षैर्गृह्यन्ते ॥]

एकसि सीलकलंकिअह देज्जहिँ पच्छित्ताइ ।

जो पुणु खंडड अणुदिअहु तसु पच्छित्तै काइ ॥ ४६ ॥

[= हे. ४२८.१]

St 44. KS जिम्भिदिड for जिम्भिदिड. T वहु करहु
for वत्तिकरहुँ. S करहि for करहुँ. KMS अंगाइ for अन्नाइ.
S वगट्ठइ for विणट्ठइ. KS सुक्कहई वण्णाइ; MT सुक्कहिँ वण्णाइ
for सुक्कहिँ पण्णइ. KMS अंगानि for अन्यानि. KS सुअइहिँ, M
सुइहिँ for सुअहिँ. KM3 सुइच्छिअहिँ for सुइच्छिअइ After °च्छिअइ
KMS add अवश्यं न स्वप्न्ति. 28. KMS इत्येताभ्या for इत्याभ्या. KS
om पर एकमि. St. 45. KS गुणेहिँ for गुणाहिँ. K संपिअ, S संपेअ for
संपइ. K ओड्डिअ, M वोड्डिअ, S ओड्डिअ, T पोड्डिअ for वोड्डिअ KS लक्खइ
for लक्खेहिँ. KS भुजते for भुञ्जन्ति. KMS कपर्दकविंशतिमपि T विंशति-
कपर्शनपि for कपर्दिकामपि. St 46 KS डिज्जहिँ पच्छिइ ताव, M
दिज्जहिँ पच्छिआवइ for देज्जहिँ पच्छित्ताइ. KS तसु पइनावै काइ for तसु

[एकशः शीलकलङ्किताना दीयन्ते प्रायश्चित्तानि ।

यः पुनः खण्डयत्यनुदिवसं तस्य प्रायश्चित्तेन किम् ॥]

अडडडुल्लाः स्वार्थिककलुक च ॥ २९ ॥

अपभ्रंशे नामतः परतः अ इति, अअ उल्ल इत्येतौ च डितौ प्रत्ययौ भवतः, तत्संनियोगेन स्वार्थिकस्य कप्रत्ययस्य लोपश्च । बलउ, बलडु, बललु, बलम् ॥ २९ ॥

विरहाणलजालकरालिअउ पहिउ पंथि जं दिट्टुउ ।

तं मेलवि सव्वहिं पंथिअहिं सो जि किअउ अग्गिट्टुउ ॥ ४७ ॥

[= हे. ४२९.१]

[विरहानलज्वालाकरालितः पथिकः पथि यदा दृष्टः ।

तदा मिलित्वा सर्वैः पथिकैः स एव कृतोऽग्निष्ठः ॥]

महु कंनहु वे दोसडा हेल्लि म जंपहि आलु ।

देंतहो हउं पर उव्वरिअ जुज्झंतहो करवालु ॥ ४८ ॥

[= हे. ३७९.१]

[मम कान्तस्य द्वौ दोषौ हे सखि मा जल्प मिथ्या ।

ददतोऽहं परमुर्वरिता युध्यमानस्य करवालः ॥]

एक कुडुल्ली पंचहिं रुद्धी [७६] ॥

पच्छित्तं काइं. KMS पश्चात्तापा दीयते for दीयन्ते प्रायश्चित्तानि. KMST तस्य पश्चात्तापेन किं for तस्य प्रायश्चित्तेन किम्. 29. KMS नाम्नः for नामतः. T भवन्ति for भवनः. KMS om. बलउ... बलम् St. 47. K पथि पंथअ जो दिट्टुउ; M पथि पथिअ अदिट्टुइ; S पथि पथअ जा दिट्टुउ for पहिउ पथि ज दिट्टुउ. K तनोश्चवि; M त तमोलवि; S तमोच्चवि, T तममेल्लवि for तं मेल्लवि. KS पंथअहिं for पथिअहिं. KMS सो वि अ कउ अग्गिट्टुउ. KMST तं मुत्तवा सर्वैः पान्थ्यः for तदा मिलित्वा सर्वैः पथिकैः. M निष्ठः; S निष्ठः; T अग्निष्ठकः for अग्निष्ठः. St. 48. KS कातहो for कतहु. KS दोसड for दोसडा BKS हेल्लि म अंखहि आलु for हेल्लि म जंपहि आलु. K परमव्वरि जुज्झंतहो; M परिजुज्झंतहो for पर उव्वरिअ जुज्झंतहो. KMST मा विलप असत्थं for मा जल्प मिथ्या. K परमवग्गिष्ठामुपरि युध्यतः; M परेषामुपरि युध्यतः for परमुर्वरिता युध्यमानस्य K एक कुडुली पंचहि रुद्धा; M एक कुडुवा चपहि रुद्धा; S एक कुडुवा पंचहि रुद्धा.

तद्योगजाश्च ॥ ३० ॥

अपभ्रंशे अडडुल्लाना योगभेदेभ्यो ये जायन्ते अड डुल्लअ डुल्लड इत्या-
दयः प्रत्ययाः तेऽपि स्वार्थे प्रायो भवन्ति ॥ ३० ॥

अड—

फोडेंति जे हिअडउँ अप्पणउँ ताहँ पराई कवण घिण ।

रक्खेज्जहों तरुणहो अप्पणा बालहँ जाया विसम थण ॥ ४९ ॥

[= हे. ३५०.२]

[पाटयतो यौ हृदयकमात्मनः तयोः परकीया का घृणा ।

रक्ष्यन्ता तरुणा आत्मा बालाया जातौ विषमौ स्तनौ ॥]

डुल्लअ—

चूडुल्लउ चुण्णीहोइसइ [१५५] ॥

डुल्लड—

सामिपसाअ सलज्जु पिउ सीमासंधिहि वासु ।

देक्खिअ बाहुबल्लडउ धण मुंचइ नीसासु ॥ ५० ॥

[= हे. ४३०.१]

एवं बाहुबल्ल इत्यादि ॥

30. KS om. अपभ्रंशे. KS डडअ इत्यादयः for अडडुल्ल
अडुल्लउ इत्यादयः. KMS प्रयोज्या for प्रायो. St. 49. KS
फोडति for फोडेंति. KS हिअडइ for हिअडउँ. K अप्पणुअ; M
अप्पणु, S अप्पउ for अप्पणउ. K परिमी, M परको, S परिकि for
पराई. K कवणु घिण, M कवणु घीणु for कवण घिण. KS रक्खिज्जउ for
रक्खेज्जहों. KS अप्प, M अप्पणु for अप्पणा. M जाअहे for बालेहँ. KMS
थणा for थण. B स्फोटयन्ति for पाटयतो KMST चुण्णीहोसइ for चुण्णी-
होइसइ. BKMST add चूडा चूर्णोभविष्यति. St. 50 B om. सामिपसाअ-
सलज्जु पिउ सीमासंधिहिवासु. KS सामिपसाअ° for सामिपसाअ°. KS पउ for
पिउ. KMS सीमासंधिनिवास, T °णिवास for सीमासंधिहि वासु. KMS
पेक्खिअ बाहुबल्लडउ धण मेळइ णीसासु for the second line. KS °सधि-
निवासः for °संधौ वासः

डीतः स्त्रियाम् ॥ ३१ ॥

अपभ्रंशे स्त्रिया वर्तमानानाम्नः इतः प्राक्तनसूत्रद्वयविहितप्रत्ययान्तात्परो
डीप्रत्ययो भवति ॥ ३१ ॥

पहिआ दिट्टी गोरडी दिट्टी मग्गु निअंत ।

अंसूसासं कंचुअं तितुव्वाण करंत ॥ ५१ ॥

[= हे. ४३१.१]

[पथिक दृष्टा गौरी दृष्टा मार्गं पश्यन्ती ।

अश्रूञ्छासैः कञ्चुकं तिमितोद्घातं कुर्वती ॥]

अदन्ताड्डा ॥ ३२ ॥

अपभ्रंशे अडडडुल्लाना मध्ये यः अकारान्तः प्रत्ययः तदन्तनाम्नः
स्त्रियां वर्तमानात् डाप्रत्ययो भवति । ड्यपवादः ॥ ३२ ॥

पिउ आगअउ पत्तहोँ झुणि कण्णडइ पइट्ट ।

तहोँ विरहहोँ नासंतहोँ धूलडिआ वि न दिट्ट ॥ ५२ ॥

[= हे. ४३२.१]

[प्रियः आगतः प्राप्तस्य ध्वनिः कर्णे प्रविष्टः ।

तस्य विरहस्य नश्यतः धूलिरपि न दृष्टा ॥]

31. St. 51. BT वहिआ for पहिआ. T दिट्टा for दिट्टी. B तुट्टा for दिट्टी. KS निअंतो for निअत. B अंसुसाएं. K अंसूसासिह; M अंसूसासेह; S अंसूसासेहि. B कं चूआ, KMST कंचुआ for कंचुअं. B तोतुवाण करत; K तितुप्पाण करता, MS किंतुपाण करता for तितुव्वाण करंत; KST तिमितशुष्क, M तिमिरशुष्क for तिमितोद्घात. After St. 51 KMST add एक कुडुली पचहि रुद्धी. 32. T डाः for डा in the Sūtra. K अडअलाना मध्ये; T अडुल्लाना मध्ये for अडडडुल्लाना मध्ये. St. 52. K पिडु; T पिहु for पिउ. K आअडु; M आअड for आगअउ. K सुवत्ताडी, M सुपत्तडी; T पत्तडि for पत्तहो. KS झणु for झुणि. KMS कण्णडइ; T कण्णधइ for कण्णइ. KS धूलइआ वि ण दित्ता; M धूलहि वि ण दिट्टा, T धूलडिआ वि विनट्ट. KS सुवार्ताध्वनिः; M सुखार्ता for प्राप्तस्य ध्वनिः.

इदतोऽति ॥ ३३ ॥

अपभ्रंशे स्त्रिया वर्तमानस्य नाम्नो योऽकारस्तस्य अति अकारे प्रत्यये परे इकारो भवति । धूलडिआ वि न दिट्ठ [५२] ॥ स्त्रियामित्येव । झुणि कण्णडइ पइट्ठ [५२] ॥ ३३ ॥

इदानीमेव्वहि ॥ ३४ ॥

अपभ्रंशे इदानीमः स्थाने एव्वहि इति भवति । एव्वहि होइ, इदानीं भवति ॥ ३४ ॥

हरि नच्चाविउ पगणइ विम्हइ पाडिउ लोउ ।

एव्वहि राहपओहरहं जं भावइ तं होउ ॥ ५३ ॥

[= हे. ४२०.२]

[हरिर्नर्तित. प्राङ्गणे विस्मये पातितो लोकः ।

इदानीं राधापयोधरयोर्यद्भवति तद्भवतु ॥]

एव जि ॥ ३५ ॥

अपभ्रंशे एवशब्दस्थाने जि इति भवति । रामु जि, राम एव ॥ ३५ ॥

जाउ म जंतउ पल्लवह देक्खउँ कइ पय देइ ।

हिअइ तिरिच्छी हउँ जि पर पिउ डंबरइँ करेइ ॥ ५४ ॥

[= हे. ४२०.१]

[यातु, मा यान्तं पल्लवथ, पश्यामि कति पदानि ददाति ।

हृदये तिरश्चीना अहमेव, परं प्रियो डम्बराणि करोति ॥]

33. KM ण दिट्ठा for न दिट्ठ. K झणि कण्णडइ पइट्ठ for झुणि कण्णइ पइट्ठ.

34. MT एवहि for एव्वहि in the Sūtra. St 53. K णच्चादिदु for णच्चाविउ. M वगणइ for पगणइ. KS वम्हइ पाडिदु लोदु for विम्हइ पाडिउ लोउ. MT एवहि for एव्वहि. KS तं तोइ for तं होउ. KT यद्भावि तद्भवतु; M यद्भाति तद्भवतु for यद्भवति तद्भवतु. 35. T om. the Sūtra and its Com down to डंबरइ in stanza 54. K एवशब्दो जि इति for एवशब्दस्थाने जि इति. KM om. रामु जि राम एव. St 54. KS पल्लवउं for पल्लवह. M कउ वअ for कइ पय. KS तिरिच्छा for तिरिच्छी. K करोइ for करेइ. KM मा यातु पल्लवकः for मा यान्तं पल्लवथ. KS तिर्यग्भूता for तिरश्चीना.

एवमेव ॥ ३६ ॥

एवं इत्यव्ययं एम इति भवति । एम रामु कुण्ड, एवं रामः करोति ॥ ३६ ॥

प्रियसंगमि कउ निदडी प्रियहो परोक्खहो केम ।

मह बिण्णे वि विण्णासिअ निद न एम न तेम ॥ ५५ ॥

[= हे. ४१८.१]

[प्रियसंगमे कुतो निद्रा प्रियस्य परोक्षस्य कथम् ।

मम द्वे अपि विनाशिते, निद्रा न एवं न तथा ॥]

नहि नाहि ॥ ३७ ॥

नहि इत्यव्ययं नाहि इति भवति । नाहि धम्मु, न हि धर्मः ॥ ३७ ॥

एत्तेह मेह पिअन्ति जल्ल एत्तेह वडवाणल्ल आवड्ड ।

पेक्खु गहीरिम साअरहो एक्क वि कणिअ नाहि ओहड्ड ॥ ५६ ॥

[= हे. ४१९.४]

[इतो मेघाः पिबन्ति जलमितो वडवानल आवर्तते ।

पश्य गभीरत्वं सागरस्य एकापि कणिका नहि अपहीयते ॥]

प्रत्युत पच्चलिउ ॥ ३८ ॥

प्रत्युत इत्यव्ययं पच्चलिउ इति भवति । पच्चलिउ सुधु, प्रत्युत सुखम्

॥ ३८ ॥

36. T एमः for एम in the Sūtra. KM om. from एम रामु down to करोति. St 55. KS णिदइ; T निदासि for णिदडी. KM मइ वे वि विनासिअ निदइ एम न जिअ तेम (M एमह जाअ) for the second half of stanza 55. KS मया द्वे अपि नाशिते for मम द्वे अपि विनाशिते. KMS नैवं निद्रा न जायते तथा for निद्रा नैवं न तथा. 37. KM om. नाहि धम्मु नहि धर्मः. St 56. KS आवड्ड; T आवगइ for आवड्ड. M om. the second and 3rd lines of Stanza 56. KMS कणिआ for कणिअ. K नाहि-हिइ; M नाहिहिअ; T ओहगइ for ओहड्ड. KST आवर्तयति for अपहीयते. 38. B पच्चलिउ; K पच्चलिउ; for पच्चलिउ in the Sūtra, Com. and illustrations.

सावसलोणी गोरडी नवखी क वि विसगंठि ।

भडु पच्चलिउ सो मरइ जासु न लग्गइ कंठि ॥ ५७ ॥

[= हे. ४२०.३]

[सर्वसलावण्या गौरी नवीना कापि विषग्रन्थिः ।

भटः प्रत्युत स म्रियते यस्य न लगति कण्ठे ॥]

ग्रन्थिरित्यत्र ' लिङ्गमतन्त्रम् ' [३.४.६७] इति सूत्रात्स्त्रीलिङ्गता ॥

एवमेव एमइ ॥ ३९ ॥

एवमेव इत्यव्यय एमइ इति भवति । एमइ लोगु, एकमेव लोकः ॥ ३९ ॥

अंगहिँ अंगु न मिलिउँ हलि अहरे अहरु न पत्तु ।

पिअ जोअन्तिहेँ मुहकवँल एमइ सुरउ समत्तु ॥ ५८ ॥

[= हे. ३३२.२]

[अङ्गैरङ्गं न मिलितं सखि अधरेण अधरो न प्राप्तः ।

प्रियस्य पश्यन्त्या मुखकमलं एवमेव सुरत समाप्तम् ॥]

समं समाणु ॥ ४० ॥

समं इत्यव्ययं समाणु इति भवति । रामेण समाणु, रामेण समम् ॥ ४० ॥

कंतु जं सीहहोँ उवमिअइ तं महु खंडिउ माणु ।

सीहु अरक्खअ गअ हणइ पिउ पयरक्खसमाणु ॥ ५९ ॥

[= हे. ४१८.२]

[कान्तो यत्सिंहस्योपमीयते तन्मम खण्डितो मानः ।

सिंहोऽरक्षकान्गजान्हन्ति प्रियः पदरक्षैः समम् ॥]

St 57. K पडु for भडु. K सर्वसमलावण्या for सर्वसलावण्या.

K नवका यापि, M नवका कापि. for नवीना कापि. M विषमग्रन्थिः

for विषग्रन्थिः. 39. KM om. एमइ लोगु, एवमेव लोकः. St. 58.

M अगहे for अगहिँ. M अहि for हलि. KMST पिअहो निअतिहे for

पिअ जोअतिहेँ. KM एवइ सुरतु for एमइ सुरउ. KS हला for सखि. 40.

KM om. रामेण समाणु, रामेण समम्. St. 59. KS कंतुह सीहहो हुवमिअइ

for कंतु जं सीहहोँ उवमिअइ. KMT पररक्खसमाणु for पयरक्खसमाणु.

KS य. for यत्. KMT पररक्षासम for पदरक्षैः समम्.

किल किर ॥ ४१ ॥

अपभ्रंशे किल इत्यव्ययं किर इति भवति ॥ ४१ ॥

न किर खाइ न पिअइ न विद्वइ धम्मि न वेच्चइ रूअडउ ।

इह किवणु न जाणइ जह जमहौं खण्णेण पहुच्चइ दूअडउ ॥ ६० ॥

[= हे. ४१९.१]

[न किल खादति न पिवति न विद्वति धर्मे न व्ययति रूपकम् ।

इह कृपणो न जानाति यथा यमस्य क्षणेन प्रभवति दूतः ॥]

पग्गिम प्राइम प्राउ प्राइव प्रायसः ॥ ४२ ॥

प्रायस् इत्यव्ययं अपभ्रंशे पग्गिम प्राइम प्राउ प्राइव इति चतुर्धा प्रयोज्यम् । पग्गिम चवलु, प्रायश्चपलः इत्यादि ॥ ४२ ॥

एसी पिउ रूसेसुं हउँ रुट्ठी मई अणुणेइ ।

पग्गिम एइ मणोरहइ दुक्करु दइवु करेइ ॥ ६१ ॥

[= हे. ४१४.४]

[एष्यति प्रियः रुष्याम्यहं रुष्टा मामनुनयति ।

प्राय एतान्मनोरथान्दुष्करं दैवं कारयति ॥]

प्राइम मुणिहँ वि भंतडी ते मणिअडा गणन्ति ।

अखइ निरामइ परमपइ अज्ज वि पउ न लहन्ति ॥ ६२ ॥

[= हे. ४१४.२]

41. St.60. Mरूअडु इ for रूअडउ. M जिह for जह. KM झूअडउ; T दूआसउ for दूअडउ. K प्रयच्छति for व्ययति. KM प्रभविष्यति; T पर्याप्नोति for प्रभवति. 42. MT प्रायशः for प्रायसः. in the Sūtra. KM om. पग्गिम चवलु, प्रायश्चपल इत्यादि. St. 61. KS एसेइ; M एसिइ for एसी. KM रूसेउ for रूसेसुं. KM रुट्ठि मइ for रुट्ठी मई. KM एअ मणोरहअ for एइ मणोरहइ. KM दुक्करु दइवु करोइ. K प्रायशः for प्रायः. K दुक्करान्करोति दैवं. St. 62. KM प्राइव; T प्राइव for प्राइम. KS तंतडी; M हंतडी for भंतडी. KM अक्खइ for अखइ. KMT लउ for पउ. K प्रायशो for प्रायः. K विभ्रातिः; T विभ्रांतिः for अपि भ्रान्तिः. K मणीन्मानयति for मणीन्गणयन्ति. K अद्यापि लयं न लक्ष्यंते for अद्यापि पदं न लभन्ते. त्रि.प्रा.१७

[प्रायो मुनीनानपि भ्रान्ति ते मणीन्गणयन्ति ।

अक्षये निरामये परमपदे अद्यापि पदं न लभन्ते ॥]

अन्ने ते दीहर लोअण अन्नु त मुअजुअल्ल ।

अन्नु सु घणयणहारु अन्नु जि मुहक्कल्ल ।

अन्नु सु केसकलाउ अन्नु जि प्राउ विहि ।

जेण णिअंविणि घडिअ स गुणलाअण्णणिहि ॥ ६३ ॥

[= हे. ४१४.१]

[अन्ये ते दीर्घे लोचने अन्यत्तद् भुजयुगलम् ।

अन्यः स घनस्तनभार. अन्यदेव मुखकमलम् ।

अन्यः स केसकलाप. अन्य एव प्रायो विधिः ।

येन नितग्विनी घटिता सा गुणलावण्यनिधिः ॥]

अंसुजल्ले प्राइव गोरिअहे सहि उव्वत्ता नअणसर ।

ते संमुह संपेसिआ देन्ति तिरिच्छी घत्त पर ॥ ६४ ॥

[= हे. ४१४.३]

[अश्रुजलेन प्रायो गौर्या सखि उद्धान्ते नयनसरसी ।

ते संमुखं संप्रेषिते ददतस्तिर्यग्घातं परम् ॥]

दिवा दिवे ॥ ४३ ॥

दिवा इत्यव्ययं दिवे इति भवति । दिवे दिवे गंगण्हाणु [८] ॥ ४३ ॥

सह सहं ॥ ४४ ॥

सह इत्यव्ययं सहं इति भवति ॥ ४४ ॥

St. 63. KT अन्नु for अन्ने. K हुअजअल्ल; M हुअजअल्ले for भुअजुअल्ल. KMT थणमार for थणहार. K केसकलाउ पिह; T केसकलापु सु for सु केसकलाउ. KS विह for विहि. K एहु सगुणलाअण्ण-णिहि, M सा गुणलाअण्णगहि for स गुणलाअण्णणिहि. T घनस्तनहरः for घनस्तनभारः. KM सद्गुणलावण्यनिधि. for सा गुण°. St. 64. K गोरिहिदे; M गोरिहिए for गोरिअहे. M उव्वत्ता; T उव्वत्ता for उव्वता. K णअणसरे for णसर. K उद्वाता आर्दा नयनशराः; M उद्वास्ता, T उच्चाता नयनशराः for उद्धान्ते नयनसरसी. KT संमुखं प्रेषिता ददति तिर्यक्क्षेप परं.

जइ पवसंतें सहुँ न गय न मुअ विओएं तस्सु ।

लज्जिजइ संदेसडा देंती सुहअजणस्सु ॥ ६५ ॥

[= हे. ४१९.३]

[यदि प्रवसता सह न गता न मृता वियोगेन तस्य ।

लज्जते संदेशान्ददती सुभगजनस्य ॥]

मा मं ॥ ४५ ॥

मा इत्यव्ययं मं इति भवति । मं धणि करहि विसाउ ॥ ४५ ॥

[= हे. ३८५.१]

प्रायोग्रहणात्

माणि पणट्ठइ जइ ण तणु तो देसडा चइज्ज ।

मा दुज्जणकरपल्लवैहिँ दंसिज्जन्तु भमेज्ज ॥ ६६ ॥

[= हे. ४१८.४]

[माने प्रनष्टे यदि न तनुं ततो देशं त्यजेत् ।

मा दुर्जनकरपल्लवैर्दर्श्यमानो भ्रमेत् ॥]

कुतः कउ कहंतिहु ॥ ४६ ॥

अपभ्रंशे कुत इत्यव्ययं कउ कहंतिहु इति च भवति । कउ गदु,

कहंतिहु गदु, कुतो गतः ॥ ४६ ॥

St.65.M जदि for जइ.B पवसंते; KM पवसंतेण; T पविसितेन for पवसंतें. B गयअ,K मुअ;T मअ for गय.B संदेहसडा for संदेसडा.B दितेहिँ;KMT देंतिहिँ for देंती. KMT सह न मृता. KM लक्ष्यते for लज्जते.M सुभगजनकस्य for °जनस्य. 45. KM करउ for करहि. After विसाउ KT add मा घन्ये कुइ विषाद. St. 66. तो तं देसु जइज्ज for तो देसडा चइज्ज. MT हमेज्जा for भमेज्ज. K तदा तं देशं त्यजेत् for ततो देशं त्यजेत्. 46. M कहु for कउ in the Sūtra, Com. and illustrations. B कहुतिहु in the Sūtra and Com. K om. कउ गदु...कुतो गतः.

महु कन्तहो गुट्टट्टिअहो कउ झुपडा वलन्ति ।

अह रिउरुहिरें उल्लवइ अह अप्पणे न भंति ॥ ६७ ॥

[= हे. ४१६.१]

[मम कान्तस्य गोष्ठस्थितस्य कुतः कुटीरकानि ज्वलन्ति ।

अथ रिपुरुधिरेणार्द्रयति अथात्मीयेन न भ्रान्तिः ॥]

धूमु कहंतिहु उट्टिअउ [७०] ॥

अथवा मनागहवइ मणाउं ॥ ४७ ॥

अथवा मनाक् इत्येतौ अहवइ मणाउं इति भवतः । अहवइ ण सुहं ताहु, अथवा न सुखं तस्य । किं पि मणाउं महु पिअहो [६९] ॥ किमपि मनाङ् मम प्रियस्य ॥ ४७ ॥

जाइज्जइ ताहिँ देसडइ लब्भइ पिअहोँ पमाणु ।

जइ आवइ तो आणिअइ अहवइ तं जि निवाणु ॥ ६८ ॥

[= हे. ४१९.२]

[गम्यते तत्र देशे लभ्यते प्रियस्य प्रमाणम् ।

यथागच्छति तदानीयते अथवा तदेव निर्वाणम् ॥]

विहवि पणइइ वंकडउ रिद्धिँ जणसामणु ।

किं पि मणाउं महु पिअहोँ ससि अणुहरइ न अणु ॥ ६९ ॥

[= हे. ४१८.६]

[विभवे प्रनष्टे वक्रः ऋद्धौ जनसामान्यः ।

किमपि मनाङ् मम प्रियस्य शशी अनुहरति नान्यः ॥]

St. 67. M मम for महु. KM गोट्टट्टिअहो for गुट्ट°. KM कहं झुपडा for कउ झुपडा. KM ०रुहिरें दुजंतइ अह अप्पाणि ण हति for रिपुरुधिरेण...भ्रान्तिः. KMT तृणकुटीरकाः for कुटीरकानि. KMT विध्यापयति for आर्द्रयति. K यथात्मीयेन for अथात्मीयेन. K उट्टिअ for उट्टिअउ after which it gives its छाया. 47. M अमवइ for अहवइ in the Sūtra. KM तासा for तस्य. KM om. from किपि मणाउं down to the छाया of St. 68. St. 69. B रिद्धी; KS रिट्टिहि for रिद्धिँ. K ऋद्धिभिः for ऋद्धौ.

इतसेत्तहे ॥ ४८ ॥

इतस् इत्यव्ययं एत्तहे इति भवति । एत्त हँ मेह पिअन्ति जल्ल [५६]

॥ ४८ ॥

पश्चात्पच्छइ ॥ ४९ ॥

अपभ्रंशे पश्चादित्यव्ययं पच्छइ इति भवति । पच्छइ होइ विहाणु

[१२८] ॥ ४९ ॥

ततस्तदा तो ॥ ५० ॥

ततस् तदा इत्येतौ तो इति भवतः । तो गदु, ततो गतः, तदा गतो वा । जइ भग्गा पारक्कडा तो सहि मज्झु पिण्ण [७] ॥ ५० ॥

त्वनुसाहावन्यथासर्वौ ॥ ५१ ॥

अन्यथा सर्व इत्येतौ अनु साह इति यथासंख्यं तु भवतः । अनु कदु, अन्यथा कृतम् ॥ ५१ ॥

विरहाणलजालकरालिअउ पहिउ को वि बुद्धिवि ठिअउ ।

अनु सिसिरकालि सीअलजल्लु धूमु कहंतिहु उट्ठिअउ ॥ ७० ॥

[विरहानलज्वालाकरालितः पथिकः कोऽपि निमज्य स्थितः ।

अन्यथा शिशिरकाले शीतलजलाद्भूमः कुत उत्थितः ॥]

पक्षे अन्नहा ॥ साहु वि लोउ तडप्फडइ [२१] ॥

किं काहंकवणौ ॥ ५२ ॥

अपभ्रंशे किंशब्दः काहं कवण इत्यादेशावापद्यते ॥ ५२ ॥

48. After जल्ल B adds इतो मेघाः पिबन्ति जलम्. 49. पच्छ in the Sūtra and Com.; T पच्छिइ, in the Sūtra, Com. and illustrations. After विहाणु adds पश्चाद्भवति विभातम्. 50. KM om. तो गदु... गतो वा. KMT give here St. 7 in full with पारक्केडा for पारक्कडा and पिण्ण for पिण्ण. 51. KM om. अनु कदु...कृतम्, St. 70. KM °करालिअदु for °करालिअउ. B ठिअओ for ठिअउ. B सीअलजल्लु for °जल्लु. B उट्ठिअओ for उट्ठिअउ. After तडप्फडइ B adds साधुरपि तडफडायते (ताम्यति).

जइ सु न आवइ दूइ धरु काई अहो मुहु तुज्जु ।

वअणु जु खंडइ तउ सहिए सो पिउ होइ न मज्जु ॥ ७१ ॥

[= हे. ३६७.१]

[यदि स नायाति दृति गृहं किमथो मुखं तव ।

वचनं यः खण्डयति तव सखि स प्रियो भवति न मम ॥]

काई न दूरे पेक्खइ [= हे. ३४९.१] । ताहँ पराई कवण धिण [४८] ॥

॥ ५२ ॥

उन्नविच्चवुत्ता विषण्णवत्तमोक्ताः ॥ ५३ ॥

विषण्ण वर्त्म उक्त इत्येते उन्न विच्च वुत्त इति यथासख्यं भवन्ति ।

॥ ५३ ॥

मई वुत्तउँ तुहुँ धुरु धरहि कसुरेसि विमुक्कइ ।

पई विणु धवल न चडइ भरु एमइ उन्नउ काई ॥ ७२ ॥

[= हे. ४२१.१]

[मया उक्तम्—त्वं धुरं धर, कस्य कृते विमुच्यते ।

त्वया विना धवल न आरोहति भरः, एवमेव विषण्णः किम् ॥]

जं मणु विच्चि न माइ [११८] ॥

अत्खुः परपरस्य ॥ ५४ ॥

अपभ्रंशे परस्परशब्दस्य खुः आदिः अद्भवति ॥ ५४ ॥

St.71. K आअइ for आवइ. KM तुह वि सहि for तउ सहिए. K यदि न समायाति for यदि स नायाति. K तवापि सखि for तव सखि. KM दूरे देक्खइ for दूरे पेक्खइ. 53. M पुन्नपिच्चपित्ता for उन्नविच्चवुत्ता in the Sūtra and Com.; T अन्न for उन्न in the Sūtra and Com.; T अत्ता for वुत्ता in the Sūtra and Com. M पन्न for वर्त्म. St. 72. KM तहु धुरु धर for तुहुँ धुरु धर. B कसुरेहिँ विगुताई for कसुरेसि विमुक्कइ. M विमुक्काइ for विमुक्कइ. KM तइ विणु for पई विणु. KM एंवइ for एमइ. K कस्यार्थे विमुक्ता for कस्य कृते विमुच्यते. KM जे मणु विच्चि न माइ for जं मणु विच्चि न माइ. 54. T अत्खुः परस्य for the Sūtra. T परस्य for परस्परशब्दस्य.

ते मुग्गडा हराविआ जे परिविद्धा ताहं ।

अवरोप्परु जोअंताहं सामिउ गंजिउ जाहं ॥ ७३ ॥

[= हे. ४०९.१]

[ते मुद्गा हारिता ये परिविष्टास्तेषाम् ।

परस्परं पश्यतां स्वामी परिभूतो येषाम् ॥]

अन्यादशस्याण्णाइसावराइसौ ॥ ५५ ॥

अपभ्रंशे अन्यादशस्य अण्णाइस अवराइस इत्यादेशौ भवतः ।

अण्णाइसु । अवराइसु ॥ ५५ ॥

वहिल्लागाः शीघ्रादीनाम् ॥ ५६ ॥

अपभ्रंशे शीघ्रादीनां वहिल्लादय आदेशाः प्रायो भवन्ति ॥ ५६ ॥

शीघ्रस्य वहिल्लः—

एक्कु कइह वि न आवहि अन्नु वहिल्लउ जाहि ।

मई मित्तडा प्रमाणिअउं पई जेहउ खलु नाहि ॥ ७४ ॥

[= हे. ४२२.१]

[एकं कदाचिदपि नायासि, अन्यत् शीघ्रं यासि ।

मया मित्रं प्रमाणितं त्वं यया खलो नहि ॥]

अस्मिन्नाणे कस्य किं भवति । तथाहि—

St.73. KT परिविद्धा for परिविद्धा. KM अवअंताहं for जोअंताहं. KM हंजिउ for संजिउ. KMT ते मुग्गा ये परं प्रविष्टाः for ते मुद्गा... परिविष्टाः. 55. T 'अवराइसौ for 'अवराइसौ in the Sūtra and Com. 56. St. 74. KM एक्कु कइवि ण आवहि for एक्कु कइह वि ण आवहि. KMT मई मित्तडा प्रमाणिअउं तइ (M तउ) जेहउ for मई मित्तडा प्रमाणिअउं पई जेहउ. KM मित्रं प्रमाणितं for मित्रं प्रमाणितं. KMT त्वया नाइक् खलो नहि for त्वं यया खलो नहि. Kom. अस्मिन्नाणे कस्य किं भवति.

झकटकस्य घग्घल —

जिन सुउरिस तिन घग्घलई जिम नइ निम वलणाई ।

जिम ढोंगर तिम कोइरई हिआ विसूरहि काई ॥ ७५ ॥

[= हे ४२२.२]

[यत्र सुपुरुषास्तत्र झकटका , यत्र नदी तत्र वलनानि ।

यत्र पर्वतास्तत्र कोटराणि हृदय खिद्यसे किन् ॥]

रम्यस्य रवणः—

सरिहिँ न सेरैहिँ सरवरहिँ नवि उज्जाणवणेहिँ ।

देस रवण्णा होन्ति वड निवस नैहिँ सुअणेहिँ ॥ ७६ ॥

[= हे. ४२२.१०]

[सरिद्धिर्न सरोभिर्न सरोवरैः नापि उद्यानवनैः ।

देशा रम्या भवन्ति नृढ निवसद्भिः सज्जनैः ॥]

यद्यद् दृष्टं तत्तद् इत्यस्य जाइठिआ—

अह रच्चसि जाइठिअँ हिअडा मुद्धसहाव ।

लोहें फुट्णएण जिन घणा सहेसहि ताव ॥ ७७ ॥

[= हे. ४२२.१७]

[अथ रज्यसे यद्यदृष्टं तत्र हृदय सुगन्धत्वभाव ।

लोहेन स्फुटता यथा घना सहिष्यसे तावत् ॥]

KMS कंठस्य घग्घलः; T झकटकस्य घग्घलः for झकटकस्य घग्घलः.
St. 75 KMT घग्घलाई for घग्घलइ. M कोइराई for कोइरई.
KM यथा सुपुरुषास्तथा कंठकाः for यत्र सुपुरुषास्तत्र झकटकाः (कलहाः).
M तथा वनानि for तत्र वलनानि. KM यथा for यत्र. St. 76.
KT न सरिहि न सरवरहिँ for सरिहिँ न सेरैहिँ न सरवरहिँ. KM
न सरिद्धिर्न सरोवरै. for सरिद्धिर्न सरोभिर्न सरोवरैः. K जाइठिआ; T
काइठिआ for जाइठिआ here and in illustration below. K अइरन्वासि
for अह रच्चसि. K हिअव मुद्धसहावा for हिअडा मुद्धसहाव. KM पट्णएण for
फुट्णएण. KSM घण for घणा. K अधिरज्यसे; M अयि रज्यसे for अथ रज्यसे.
KM लोमेन स्फुटगीलेन यथा घनान् सहिष्यसे तावान्. T स्फुटनगीलेन for स्फुटता.

पृथक्पृथक् इत्यस्य जुअंजुअः—

एक्क कुडुल्ली पंचहिँ रुद्धी तहँ पंचहँ वि जुअंजुअ वुद्धी ।

बहिणिँ तं घरु कह किँ नन्दउ जेत्थु कुडुंबउँ अप्पणछंदउ ॥ ७८ ॥

[हे. = ४२२.१२]

[एका कुटी पञ्चभी रुद्धा तेषा पञ्चानामपि पृथक्पृथग्बुद्धिः ।

भगिनि तद्गृहं कथं नन्दता यत्र कुटुम्बकं आत्मच्छन्दकम् ॥]

भयस्य द्रवक्कः—

दिवेँहिँ विढत्तउँ खाहि वढ संचि म एक्कु वि द्रम्मु ।

को वि द्रवक्कउ सो पडइ जेण समप्पइ जम्मु ॥ ७९ ॥

[= हे. ४२२.४]

[दिवसैरर्जितं खाद मूढ संचिनु मा एकमपि द्रम्मम् ।

किमपि भयं तत्पतति येन समाप्यते जन्म ॥]

मा भैषीरित्यस्य स्त्रीलिङ्गे मव्वीसडी—

सत्थावत्थहँ आलवणु साहु वि लोउ करेइ ।

आदन्नहं मव्वीसडी जो सज्जणु सो देइ ॥ ८० ॥

[हे. = ४२२.१६]

[स्वस्थावस्थानामालपनं सर्वोऽपि लोकः करोति ।

आर्तानां मा भैषीरिति यः सज्जनः स ददाति ॥]

St.78. KM रुद्धा for रुद्धी. KM तहुँ पंचहुँ for तहँ पंचहँ. KM कहिँ किम for कह किँ. KM नंददु for नंदउ. KM अप्पणछंदु KM एतद् गृहं for तद् गृहं. M आत्मच्छदकः for °च्छन्दकम्. K डवक्क for द्रवक्कः here and in illustration. St.79. KS म संचिणु एक्कु वि द्रम्मु for संचि म एक्कु वि द्रम्मु. K डवक्कउ, M डवरु for द्रवक्कउ. KM मा संचिनु एकमपि मुहूर्तं for संचिनु मा एकमपि द्रम्मम्. M प्रतिभयेन समाप्यते for येन समाप्यते. KMT स्त्रीवन्मव्वीसडी for स्त्रीलिङ्गे मव्वीसडी. St.80. K अथावत्थहँ for सत्थावत्थहँ. M आलपणु for आलवणु. KMT सीदंतहँ for आदन्नहँ. KMT सीदता for आर्तानां. KMT °रित्यभयं यः for °रिति यः.

अवस्कन्दस्य दडवडः—

चलैँहिँ चलैँहिँ लोअणैँहिँ जे तडँ दिट्ठा वालि ।

तहिँ मअरद्धअडवडउ पडड अपूरड कालि ॥ ८१ ॥

[= हे. ४२२.१४]

[चलैश्चलैल्लैँचनैँये न्वया दृष्टा वाले ।

तेषु मकरध्वजावस्कन्द पतत्यपूर्णे काले ॥]

आत्मीयस्य अप्पण —

फोडेन्ति जे हिअडँ अप्पणँ [४९] ॥

गाढस्य निच्चट्ट —

विहवे कस्सु यिरत्तणँ जोग्गणि कस्सु मरट्टु ।

सो लेखडउ पठाविअउ जो लगड निच्चट्टु ॥ ८२ ॥

[= हे. ४२२.६]

[विभवे कस्य स्थिरत्वं यौवने कस्य गर्वः ।

स लेख प्रस्थाप्यता यो लगति गाढम् ॥]

क्रीडायां खेड्डु —

खेड्डुयं कयमम्हेहिँ निच्छयं किं पयंपह ।

अणुरत्ताउ भत्ताउ अम्हे मा चय सामिअ ॥ ८३ ॥

[= हे. ४२२.९]

St. 81. KMS वलतेहिँ for चलैँहिँ. KM वडइ for पडइ. M आपूरिअकालि for अपूरइ कालि. KSM वलद्ध्या for चञ्चलै. M आपूरिते for अपूरिते. KT आत्मीयस्य अप्पणअ. K फोडँति for फोडँति. St. 82. K लेहडउ पडाविअइ for लेखडउ पठाविअउ. M पठापिअ for पठाविअउ. KVI प्रस्थाप्यते for प्रस्थाप्यता. St. 83. KM खेड्डुकं for खेड्डुय. KS पवहअ for पयंगह KM हत्ताउ for भत्ताउ. K प्रवदत, M प्रवदथ for प्रजल्पत. K असडल्लु; MS असट्टल्लु for असड्डल्लु. K मरघर for मअरहर KMT वरहिणु for वरिहिणु. KM दूरट्ठिअहं for दूरठिआहं. KM कस्मिन् for कुत्र in छाया.

[क्रीडा कृतास्माभिर्निश्चयं किं प्रजल्पत ।

अनुरक्तान्भक्तानस्मान्मा त्यज स्वामिन् ॥]

असाधारणस्य असङ्कुलः—

काहिँ ससहरु काहिँ मअरहरु काहिँ बरिहिणु काहिँ मेहु ।

दूरठिआहँ वि सज्जणहं होइ असङ्कुल नेहु ॥ ८४ ॥

[= हे. ४२२.७]

[कुत्र शशधरः कुत्र मकरगृहं कुत्र बर्हिणः कुत्र मेघः ।

दूरस्थितानामपि सज्जनाना भवत्यसाधारणः स्नेहः ॥]

नवस्य नवखः—

नवखी क वि विसगंठि [५७] ॥

मूढस्य नालिअवढौ—

जो पुणु मणि जि खसिफसिहूअउ चिन्तइ देइ न द्रम्मु न रूअउ ।

रइवसभमिरु करगुल्लालिउ घराहिँ जि कौतु गुणइ सो नालिउ ॥ ८५ ॥

[= हे. ४२२.१३]

[यः पुनर्मनस्येव व्याकुलीभूत-

श्चिन्तयति ददाति न द्रम्मं न रूपकम् ।

रतिवशभ्रमणशीलः कराग्रोल्लालितं

गृहेष्वेव कुन्तं गुणयति स मूढः ॥]

दिवैहिँ विढत्तउँ खाहि वढ [७७] ॥

St. 85. KM मणिए महंतडउ; T मणि ए रूसप्फसिहु for मणि जि खसफसिहूअउ. KSM दम्मु for द्रम्मु. T रइअउ for रूअउ. KM करगुल्लालिउ for करगुल्लालिउ. KS घरेहिँ for घराहिँ. K भ्रांतीभूतः; M भ्रांतीभूत for व्याकुलीभूतः. KM कराग्रोल्लालितं for 'ग्रोल्लालितं.

अस्पृश्यसंसर्गस्य विद्यालः—

जे छड्डेविणु रअणनिहि अप्पउँ तडि घल्लन्ति ।

तहँ संखहँ विद्यालु पर फुक्किज्जंत भमन्ति ॥ ८६ ॥

[= हे. ४२२.३]

[ये त्यक्त्वा रत्ननिधिमात्मानं तटे क्षिपन्ति ।

तेषां शंखानामस्पृश्यसंसर्गः, परं फूत्क्रियमाणा भ्रमन्ति ॥]

अद्भुतस्य ढक्करिः—

हिअडा पई बहु बोळिअउँ महु अगगइ सयवार ।

फुट्टिसु पिऐ पवसंति हउँ मंडय ढक्करिसार ॥ ८७ ॥

[= हे. ४२२.११]

[हृदयं त्वया बहु उक्तं ममाग्रे शतवारम् ।

स्फुटिष्यामि प्रिये प्रवसति अहं, भण्डक अद्भुतसार ॥]

कौतुकस्य कोड्डः—

कुंजरु अन्नहँ तरुवरहं कोड्डेण घल्लइ हत्थु ।

मणु पुणु एकहिँ सल्लइहिँ जइ पुच्छह परमत्थु ॥ ८८ ॥

[= हे. ४२२.८]

[कुञ्जरोऽन्येषु तरुवरेषु कौतुकेन क्षिपति हस्तम् ।

मनः पुनरेकस्या शल्लक्या यदि पृच्छत परमार्थम् ॥]

हे सखीत्यस्य हेल्लिः—

हेल्लि म जंपहि आलु [४८] ॥

K विशल for विद्याल everywhere, T विर्गलः for विद्यालः. St. 86. KS जे पुणु मुचिवि for जे छड्डेविणु. KS हुक्किज्जत for फुक्किज्जत. KS ये पुनर्मुक्त्वा for ये त्यक्त्वा. T भूत्क्रियमाणा for फूत्क्रियमाणाः. KS ढक्करि, T ढक्कारी for ढक्करिः. St. 87. KMS हिअडा तुइ (M तुह बहु बोळिअ for first half. KMS अगगु for अगगउ. KMS फुट्टिउ for फुट्टिसु. KMS हडय for मंडय. M स्फुटिष्ये for स्फुटिष्यामि. St. 88. KS कुंजर for कुंजर. KMS कोड्डे सल्लइ हत्थु for कोड्डेण घल्लइ हत्थु. T हेली fo. हेल्लिः. BT सखइ for जंपहि.

यदेश्छुडुः—

विहि विणडउ पीडन्तु गह मं धणि करहि विसाउ ।

संपइ कडुँ वेस जिम छुडु अघइ ववसाउ ॥ ८९ ॥

[= हे. ३८५.१]

[विधिर्विनटतु पीडयन्तु ग्रहाः मा धन्ये कुरु विषादम् ।

संपदं कर्षामि वेश्येव यदि अर्घति व्यवसायम् ॥]

संबन्धिनः केरतणौः—

गअउ सु केसरि पिअहु जलु निच्चितइ हरिणाई ।

जसु केरएँ हुंकारडएँ मुहहु पडन्ति तिणाई ॥ ९० ॥

[= हे. ४२२.१५]

[गतः स केसरी पिबत जलं निश्चिन्ता हरिणाः ।

यस्य संबन्धिना हुंकारेण मुखात्पतन्ति तृणानि ॥]

जइ भग्गा अम्हहंतणा [७] ॥

दृष्टेद्रैहिः—

एकमेकउँ जइ वि पेक्खइ हरि सुट्टु सव्वायैँण ।

तो वि द्रैहि जहिँ कहिँ वि राही ।

को सकइ संवरेवि दडुनअणा नेहें पलुट्टा ॥ ९१ ॥

[= हे. ४२२.५]

St. 89. KS करहु for करहि. KMT वैश्यां यथा for वेश्येव. KS व्यवसायः for व्यवसायम्. KMT केरतणौ संबन्धिनः for संबन्धिनः केरतणौ. St. 90. KS स for सु. KS पिअहि for पिअहु. T निच्चितउ for निच्चितइ. KS केरय; M करअ for केरएँ. KM हुंकारेण for हुंकारडएँ. KMS तुणाई for तिणाई. KM अम्हहंतणा for अम्हहंतणा. KM दशो देहि for दृष्टेद्रैहिः. St. 91. KS जोएइ for पेक्खइ. KS तउ वि; M तहि for तो वि. KMS देहि for द्रैहि. T संकइ for सकइ. KMT दडुण्ण अणेहिँ चलुट्टा (T पलुग्गा) for दडुनअणा नेहें पलुट्टा.

[एकमेकं यद्यपि प्रेक्षते हरि सुष्ठु सर्वादरेण ।

तथापि दृष्टिर्यत्र कुत्रापि राधा ।

क गक्तोति संवरोतुं दग्धनयने त्वेहेन पर्यस्ते ॥]

हुहुरुधिगिघगाः शब्दचेष्टानुकृत्योः ॥ ५७ ॥

अपभ्रंगे हुहुर्वादय गब्दानुकरणे धिग्धिगादयश्चेष्टानुकरणे यथासंख्यं

प्रयोक्तव्याः ॥ ५७ ॥

मँ जाणिँ वुङ्गीसँ हँ पेम्मद्दहि हुहुरु ति ।

णवरि अचित्तिअ संपडिअ विप्पिअनाव झडत्ति ॥ ९२ ॥

[= हे. ४२३.१]

[मया ज्ञातं मंज्यामि अहं प्रेमहृदे हुहुरु इति ।

केवलमचिन्तिता संपतिता विप्रियनौर्झटिति ॥]

आदिग्रहणात्—

खज्जइ न कसरक्कैहिं पिज्जइ नउ घुंटेहिं ।

एमइ होइ सुहच्छडी पिँ दिट्ठे नअणेहिं ॥ ९३ ॥

[= हे. ४२३.२]

[खाद्यते न कसरत्कैः पीयते न दृष्टे ।

एवमेव भवति सुखासिका प्रिये दृष्टे नयनाभ्याम् ॥]

इति गब्दानुकरणम् ॥

KMT त्वेहेन प्रतिमुखनागते for त्वेहेन पर्यस्ते. 57.

K धिग्धिगा; M धुधिणा; T धुग्धिगा. for धिग्धिगाः in the Sūtra. K धुधुप्यादयः; M धुन्यादय for धिग्धिगादयः. St. 92.

KS वुङ्गीसउ for वुङ्गीसु. KS पेम्मद्दहि for ँद्दहि. KMS संपडइ for संपडिअ. KS पिअनो for विप्पिअनाव. KS मज्जिप्यामि for मंज्यामि.

KS इति अनंतरमपि चित्तिं संपतति प्रियनो झडिति for the second half. St. 93. M om. stanza down to सुखासिका in the छाया. K खज्जइ नउ कसरक्कैहिं पज्जइ नहि घुंटेहिं for the first half. T धुग्गेहिं for घुंटेहिं. K एवहिं for एमहिं. K सुहज्जडी for सुहच्छडी. K कसरत्कैः for कसरत्कैः.

अञ्जु वि नाहु महु जि घरि सिद्धत्था वन्देइ ।

ताउँ जि विरहु गवक्खेहिं मक्कडघिग्घिउ देइ ॥ ९४ ॥

[= हे. ४२३.३]

[अद्यापि नाथो ममैव गृहे सिद्धार्थान्वन्दते ।

तावदेव विरहो गवाक्षेभ्यो मर्कटविभीषिका ददाति ॥]

आदिग्रहणात्—

सिरि जर खंडी लोअडी गलि मणिअडा न वीस ।

तो वि गोड्डडा कराविआ मुद्धएँ उट्टबईस ॥ ९५ ॥

[= हे. ४२३.४]

[शिरसि जरा, खण्डिता लोमपुटी, गले मणयो न विंशतिः ।

तथापि गोष्ठस्थाः कारिता मुग्धया उत्तिष्ठोपविश ॥]

इति चेष्टानुकरणम् ॥

अनर्थका घइमादयः ॥ ५८ ॥

अपभ्रंशे घइं इत्यादयो निपाता अनर्थकाः प्रयुज्यन्ते ॥ ५८ ॥

St. 94. KMT मक्कडु घुग्घिउ for मक्कडघिग्घिउ. KM गवाक्षे मर्कटविभीषिका (M भाषिता) विकारं ददाति for गवाक्षेभ्यो मर्कटविभीषिकां ददाति. St. 95. KMS लोअअ for लोअडी. KM मणिगण अडवीस (M विसा, for मणिअडा न वीस KM गोड्डड for गोड्डडा. KMS कराविय for कराविआ. KMS मुद्धये दुट्टबईस for मुद्धएँ उट्टबईस. KMT खंडा लोचका for खण्डिता लोमपुटी. KM मणिगणा विंशतिः for मणयो न विंशतिः. BKM ततोपि for तथापि. 58. K घइआदयः for घइमादयः. in the Sūtra.

पेम्मडि पच्छायावडा पिउ कलहिअउ विआलि ।

घई विवरीरी बुद्धडी होइ विणासहौं कालि ॥ ९६ ॥

[= हे. ४२४.१]

[प्रेमिणि पश्चात्ताप., प्रियः कलहायितो विकाले ।

खलु विपरीता बुद्धिर्भवति विनाशस्य काले ॥]

आदिग्रहणात् खाइं इत्यादि ॥

॥ इति श्रीमदर्हानन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसर्वविद्याप्रभाव-

श्रीमत्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

तृतीयाध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

St. 96. K पच्छालाउ पिउ for पच्छायावडा KS विवरीरा
वद्धडी, T विवरीई बुद्धडी for विवरीरी बुद्धडी. KMS कलहितोऽपराहे; T काले-
पराहे for कलहायितो विकाले. M आदिग्रहणात् काइं इत्यादि for आदिग्रहणा-
त्खाइं इत्यादि Colophon: B इति श्रीत्रिविक्रम.. वृत्तौ, KT इति प्राकृत
व्याकरणवृत्तौ; M इति व्याकरणवृत्तौ. KT तृतीयस्याध्यायस्य, M तृतीयस्य for
तृतीयाध्यायस्य.

चतुर्थः पादः ॥

दिहौ सुपि ॥ १ ॥

अपभ्रंश इत्यनुवर्तते । अपभ्रंशे सुपि परे नाम्नोऽन्यस्य स्वरस्य दिहौ दीर्घह्रस्वौ प्रायो भवतः । रामु रामू, रामः ॥ १ ॥

सौ—

ढोला सावँला धण चंपअवण्णी ।

णाइ सुवण्णरेह कसवट्टइ दिण्णी ॥ ९७ ॥

[= हे. ३३०.१]

[विटः श्यामलो धन्या चम्पकवर्णा ।

इव सुवर्णरेखा कषपट्टे दत्ता ॥]

[Before the beginning of Sūtra 1, Ms. क which was used for the Banaras Edition (our B in Critical Notes), and T₁ and T₂ have the following passage: प्राकृतं, शौरसेनी, मागधी, पैशाची, चूलिकापैशाची, अपभ्रंश इति षड् भाषाः । आसामित्यंकारं शेषातिदेशः—शौरसेनीशेषं प्राकृतवत्; मागधीशेषं शौरसेनीवत्; पैशाचीशेषमपि शौरसेनीवत्; चूलिकापैशाचीशेषं पैशाचीवत्; अपभ्रंशे तु प्रायः शौरसेनीवत् कार्यम्, लिङ्गातन्त्रतो च, शेषं प्राकृतवत् । शौरसेन्यामिह प्रकरणे यत्कार्यमुक्तं ततोऽन्यत् प्राकृतवदेव भवति । 'दिहौ मिथः से ' इत्यारभ्य 'दस्तस्य शौरसेन्यामखावचोऽस्तोः' इति सूत्रात् प्राग् यानि सूत्राणि, तेषु यान्युदाहरणानि, तान्येव शौरसेन्यां भवन्तीति विभागः प्रतिसूत्रमभ्यूह्य दर्शनीयः. To this passage, T₁ and T₂ add further the following: मागध्यां शौरसेनीवत्, पैशाच्यां शेषं शौरसेनीवत्, चूलिकापैशाच्या शेषं प्राग्वत्, अपभ्रंशे शौरसेनीवत्, शेषं संस्कृतवत्.]

1. M दीहौ सुपि; T दिहौ सरफ (?) for the Sūtra. M om. अपभ्रंश इत्यनुवर्तते. M नाम्न्यतस्य; T नाम्नोन्यस्य for नाम्नोऽन्यस्य. M प्रायेण for प्रायो. KM om. रामु रामू रामः. KS om. सौ. St. 97. M सामळा; T सावीळा for सावँला. K चंपावण्णी; S चंदावणी for चंपअवण्णी. KS कसगवट्टइ; M कषपट्ट for कसवट्टइ. M चंपकवर्णी; S पंचकवर्णी for वर्णी. KS कषगपट्टे for कषपट्टे.

आमन्त्र्ये—

ढोळा मँ तुहुँ वारिआ मा करु दीहा माणु ।

निदएँ गमिही रत्तडी ढढवड होइ विहाणु ॥ ९८ ॥

[= हे. ३३०.२]

[विट मया त्वं वारितो मा कुरु दीर्घं मानम् ।

निद्रया गमिष्यति रात्रिः शीघ्रं भवति प्रभातम् ॥]

लियाम्—

विट्टिए मँ भणिय तुहुँ मा करु वंकी दिट्टी ।

पुत्ति सकण्णी भल्लि जिम मारड हिअइ वड्डि ॥ ९९ ॥

[= हे. ३३०.३]

[पुत्रि मया भणिता त्वं मा कुरु वक्रा दृष्टिम् ।

पुत्रि सकर्णा भल्लिर्यया मारयति हृदये प्रविष्टा ॥]

जसि—

एइ ति घोडा एह थलि एइ ति निसिआ खग ।

एथु मुणीसिम जाणिअइ जे णवि वालइ वग ॥ १०० ॥

[= हे. ३३०.४]

[एते ते घोटका एषा स्थली एते ते निशिताः खड्गाः ।

अत्र मनुष्यत्वं ज्ञायते ये नापि वलयन्ति वल्गा. ॥]

एवं विभक्त्यन्तरेष्वप्युदाहार्यम् ॥

St. 98. KS तु; M तुह; T तुम for तुहुँ. KT कुरु for कर. M om. from कर down to वारितः in the छाया. T निद्रेण गमह for निद्रेँ गमिही. St. 99. KS सुआ for विट्टिए. K भणिदु for भणिय. KS कुरु for कर. T सगण्णी for सकण्णी. K हल्लि for भल्लि. KS मारदि हिअइ पड्डि for मारइ हिअइ वड्डि. KST हे गिशो for पुत्रि. KST सकर्णा for सकर्णा. K प्रतिष्टा for प्रविष्टा. St. 100. KM एइ ते for एइ ति. KT ते निसिआ खग for ति निसिआ खग. K मणसिम for मुणीसिम. K विचालदु for वि वालइ. M पग for वग. T₂ एके ते for एते ते. KS अत्र मनस्विता पौरुष, M अत्र पौरुषं for मनुष्यत्व. KS विचलति for वलयन्ति.

स्वम्यत उत् ॥ २ ॥

अपभ्रंशे स्वमोः परयोरत उकारो भवति । रामु । घडु । पडु ॥ २ ॥

दहमुहु भुवणभअंकरु तोसिअसंकरु णिग्गउ रहवरि चडिअउ ।

चउमुहु छम्मुहु झाइवि एक्कहिँ लाइवि णावइ दइवे घडिअउ ॥ १०१ ॥

[= हे. ३३१.१]

[दशमुखो भुवनभयंकरस्तोषितशंकरो निर्गतो रथोपरि आरूढः ।

चतुर्मुखं षण्मुखं ध्यात्वा एकत्र लगित्वा इव दैवेन घटितः ॥]

ओत्सौ पुंसि तु ॥ ३ ॥

अपभ्रंशे पुंसि वर्तमानस्य नाम्नोऽकारस्य सौ परे ओत्वं वा भवति ।
रामो । घडो । पडो ॥ ३ ॥

अगलिअनेहनिवट्टाहं जोअणलक्खु वि जाउ ।

वरिससएण वि जो मिलइ सहि सो सोक्खहँ ठाउ ॥ १०२ ॥

[= हे. ३३२.१]

[अगलितस्नेहनिर्वृतानां योजनलक्षमपि यातु ।

वर्षशतेनापि यो मिलति सखि स सौख्याना स्यानम् ॥]

पुंसीति किम् । अंगहिँ अंगु न मिलिउँ हलि [५८] ॥

2. After अपभ्रंशे K adds अकारस्य, but om. अतः. KM om. रामु घडु पडु. St. 101. KS ममंकरु for °मअंकरु. KS णिग्गदु; T णिग्गइ for णिग्गउ. KS रहउवरि; M रहपरि for रहवरि K देवें घडिउ for दइवें घडिअउ. 3. K ओ सौ पुंसि तु; T ओ सौ पुंसि for the Sūtra. M om. सौ परे in Com. KMS om. रामो घडो पडो, St. 102. KS °णेहणुवत्ताहं; T °णेहनिवट्टाहं for °नेहनिवट्टाहं. KS जोअणलक्खु वि जाअदु; M °लक्खु वि जाइ for °लक्खु वि जाउ. KS ठाणु; M ठाइ for ठाउ. MT अकलित° for अगलित°. K स्नेहोनुवृत्तानां; M स्नेहनिवृत्तानां for °स्नेहनिर्वृताना. KT °लक्षमपि जायतां for °लक्षमपि यातु. KS मिलिअदु for मिलिउ.

ए भिसि ॥ ४ ॥

अपभ्रंशे अकारस्य भिसि परे एत्वं तु भवति । रामेहिं । घडेहिं ॥
गुणहिं न संपइ कित्ति पर [४५] ॥ ४ ॥

टि ॥ ५ ॥

अपभ्रंशे अतः टावचने परे एकारो भवति । पृथग्योगान्न विकल्पः ॥
रामेण । घडेण ॥ ५ ॥

जे महु दिण्णा दिअहडा दइएं पवसन्तेण ।

ताण गणन्तिएँ अंगुलिउ जज्जरिआउ नहेण ॥ १०३ ॥

[= हे. ३३३.१]

[ये मम दत्ता दिवसा दयितेन प्रवसता ।

तान्गणयन्त्या अङ्गुल्यो जर्जरिता नखेन ॥]

डिनेच्च ॥ ६ ॥

अपभ्रंशे अकारस्य डिना सह इकार एकारश्च भवति । रामि रामे ।
घडि घडे ॥ ६ ॥

साअरु उप्परि तणु धरइ तलि घल्लइ रयणाइं ।

सामि सुभिच्चु वि परिहरइ संमाणेइ खलाइं ॥ १०४ ॥

[= हे. ३३४.१]

[सागर उपरि तृणं धरति तले क्षिपति रत्नानि ।

स्वामी सुभृत्यमपि परिहरति संमानयति खलान् ॥]

4. M एकारो for एत्वं. KM om. रामेहिं घडेहिं. KMT gives the whole stanza गुणहिं न संपइ here along with its छाया. (K ओट्टिअ = विंशतिकपर्शन्) 5. M om. अतः. KM om. रामेण घडेण. St. 103 M मइ for महु, but मम in छाया. KS दिअसडा for दिअहडा. KS गणतिहे for गणतिए, KT तेषां गणयत्या for तान्गणयन्त्या. 6 M om. अकारस्य. KM om. रामि रामे घडि घडे. St. 104. KS उवरि तणुं धरइ for उप्परि तणु धरइ. K झल्लइ for घल्लइ. KST सहिच्चु for सुभिच्चु. T कीरे क्षिपति रत्न for तले क्षिपति रत्नानि.

डसेहँ हु ॥ ७ ॥

। अत इति पञ्चम्यन्तविपरिणामः । अपभ्रंशे अकारात्परस्य डसः हँ-हु
इत्यादेशौ भवतः ।

वच्छहँ गिण्हइ फलई जणु कडु पल्लव वज्जेइ ।

तो वि महद्दुमु सुअणु जिम ते उच्छंगि करेइ ॥ १०५ ॥

[= हे. ३३६.१]

[वृक्षाद् गृह्णाति फलानि जनः कटून्पल्लवान्वर्जयति ।

। तथापि महाद्रुमः सुजनो यथा तानुत्सङ्गे करोति ॥]

वच्छहु गेण्हइ, वृक्षाद् गृह्णाति ॥

भ्यसो हुं ॥ ८ ॥

अपभ्रंशे अकारात्परस्य भ्यसः पञ्चमीवहुवचनस्य हुं इत्यादेशो
भवति ॥ ८ ॥

दूरुड्ढाणें पडिउ खलु अप्पणु जणु मारेइ ।

जिह गिरिसिंगहुँ पडिअ सिल अन्नु वि चूरु करेइ ॥ १०६ ॥

[= हे. ३३७.१]

[दूरोड्ढाणेन पतितः खल आत्मानं जनं (च) मारयति ।

यथा गिरिगृङ्गेभ्यः पतिता शिला अन्यदपि चूर्णं करोति ॥]

सुस्सुहो डसः ॥ ९ ॥

अपभ्रंशे अतः परस्य डसः सु स्सु हो इति त्रय आदेशा भवन्ति ।
रामसु । रामस्सु । रामहो ॥ ९ ॥

7. KST पचम्यन्त परिणामः for पञ्चम्यन्तविपरिणामः. St. 105. T वच्छहँ for वच्छेहँ. KS गेण्हइ for गिण्हइ B फलाइ for फलई KS दुच्छंगि for उच्छंगि. KS ततोपि for तथापि. T सुजनो for सुजनो. 8. St 106. KS दूरुड्ढाणहु पडिहु; T दूरुड्ढाणें पडिउ for दूरुड्ढाणें पडिउ. M जह for जिह. KS दूरोड्ढा-चात्; MT दूरोड्ढयनात् for दूरोड्ढाणेन. M पतिताः गिलाः अन्यदपि चूर्णं कुर्वति for पतिता शिला...करोति. 9. KM om. रामसु रामस्सु रामहो.

जो गुण गोवइ अप्पणा पअडा करइ परस्सु ।

तसु हउँ कलिजुगि दुल्लहहौं वलि किजउ सुअणस्सु ॥ १०७ ॥

(= हे. ३३८.१]

[यो गुणान्गोपायत्यात्मनः प्रकटान्करोति परस्य ।

तस्याहं कलियुगे दुर्लभस्य वलिं करोमि सुजनस्य ॥]

आमो हं ॥ १० ॥

अपभ्रंशे अकारात्परस्यानः हं इत्यादेशो भवति ॥ १० ॥

तणहँ तइज्जी भंगि नवि तें अवडयडि वसन्ति ।

अह जणु लग्गिअि उत्तरइ अह सह सँइ मज्जन्ति ॥ १०८ ॥

[= हे. ३३९.१]

[तृणाना तृतीया भङ्गिर्नापि तेनावटनटे वसन्ति ।

अय जनो लगित्वा उत्तरति अय सह स्वयं मज्जन्ति ॥]

टो णानुस्वारौ ॥ ११ ॥

अपभ्रंशे अतः परस्य टावचनस्य णत्वमनुस्वारश्च भवतः । टइएँ

षवसन्तेण [१०३] ॥ ११ ॥

एँ चेदुतः ॥ १२ ॥

अपभ्रंशे इकारादुकाराच्च परस्य टावचनस्य एँ इति, चकारात् णानुस्वारौ च भवन्ति ॥ १२ ॥

एँ—

अग्गिएँ उण्हउँ होइ जग वाएँ सीअलु तेवँ ।

जो पुणु अग्गिएँ सीअला तसु उण्हत्तणु केवँ ॥ १०९ ॥

[= हे. ३४३.१]

St. 107. KS गुण णवइ अप्पणयु for गुण गोवइ अप्पणा. KS कलिजुइ for कलिजुगि KMT वलि. क्रिये सुजनस्य. 10. St. 108. K हगि, T हग्गि for भंगि. K न अ for नवि. KS दुत्तरइ, M अईइ for उत्तरइ. M तृणादीनां for तृणाना. K भगिन for भङ्गिर्नापि. KMS तानि for तेन. M अपरतटे न संति for अवटतटे वसन्ति. 12 K एम् चेडिदुतः for the Sūtra KS भवतः for भवन्ति. St 109 KS उण्हदु होइ जिम for उण्हउँ होइ जणु KS सीअलु तसु. K उग्गः भवति for उग्गे भवति. K om जगत्. KST यथा वा चायुना सीतल. तथा.

[अग्निना उष्णं भवति जगत् वातेन शीतलं तथा ।

यः पुनरग्निना शीतलस्तस्य उष्णत्वं कथम् ॥]

णानुस्वारौ—

विष्पिअआरउ जइ वि पिउ तौ वि तं आणहि अज्जु ।

अग्निण दड्ढा जइ वि घरु तो तें अग्नि कज्जु ॥ ११० ॥

[= हे. ३४३.२]

[विप्रियकारको यद्यपि प्रियः तथापि तं आनयाद्य ।

अग्निना दग्धं यद्यपि गृहं तथापि तेनाग्निना कार्यम् ॥]

एवमुकारान्तादप्युदाहार्यम् ॥

हि हे डिडस्योः ॥ १३ ॥

अपभ्रंशे इदुद्भया परयोः डि डसि इत्येतयोः हि हे इत्यादेशौ क्रमेण

भवतः ॥ १३ ॥

डेहि—

अह विरलपहाउ जि कलिहि धम्मु ॥ १११ ॥

[= हे. ३४१.३]

[अथ विरलप्रभाव एव कलौ धर्मः ।]

डसेहें—

गिरिहें सिलायलु तरुहें फलु घेप्पइ नीसावन्नु ।

घरु मेलेप्पिणु माणुसहं तो वि न रुच्चइ रन्नु ॥ ११२ ॥

[= हे. ३४१.१]

[गिरेः शिलातलं तरोः फलं गृह्यते निःसामान्यम् ।

गृहं मुक्त्वा मनुष्याणां तथापि न रोचतेऽरण्यम् ॥

St. 110. K पिडु for पिउ. MT तो तं आणह अज्जु for तौ वि तं आणहि अज्जु. K तनोपि for तथापि in both places. KMT एवमुकारादपि for एवमुकारान्तादपि उदाहार्यम् 13. M डिडसेः for डिडस्योः in the Sūtra. KS इत्येतावादेशौ यथासंख्यं भवतः for इत्यादेशौ क्रमेण भवतः. St. 111. KS अह विरइं पहाउ करिहि धम्मु; M अह विरहं पहाउ जीविह धम्मु. KMT do not give the छाया of St. 111. St. 112. K णूसावण्णु for नीसावन्नु. M पुरु for घरु but गृहं in छाया. K मेलेप्पिणु for मेलेप्पिणु. K मानुषाणां for मनुष्याणां.

हुं भ्यसः ॥ १४ ॥

इदुतः परस्य भ्यसः हुं इत्यादेशो भवति ॥ १४ ॥

तरुहुं वि वक्कल फल मुणि वि परिहणु असणु लहन्ति ।

सामिहुं एत्तिउं अगुलउं आअरु भिच्च गृहन्ति ॥ ११३ ॥

[= हे. ३४१.२]

[तरुम्योऽपि वक्कल फलं मुनयोऽपि परिधानमशनं लभन्ते ।

स्वामिभ्य एतावदधिकं आदरं भृत्या गृह्णन्ति ॥]

आमो हं च ॥ १५ ॥

अपभ्रंशे इदुद्भवा परस्य आमो हं इति, चकारात् हुं इति चादेशौ

भवतः ॥ १५ ॥

दइवु घडावइ वणि तरुहुं सउणिहुं पक्कफलाइ ।

सो वरि सुक्खु पइड्ड णवि कण्णहिं खलवअणाइं ॥ ११४ ॥

[= हे. ३४०.१]

[दैवं घटयति वने तरुणा शकुनीना पक्कफलानि ।

तद्वरं सुखं प्रविष्टानि नापि कर्णयोः खलवचनानि ॥]

प्रायोप्रहणात्कचित्सुपोऽपि हुं—

धवलु विसूरइ सामिअहो गरुआ भरु पिक्खेवि ।

हउं किं न जुत्तउ दुहुं दिसिहिं खंडइ दोण्णि करेवि ॥-११५ ॥

[= हे. ३४०.२]

[धवलो विषीदति स्वामिनो गुरुं भारं प्रेक्ष्य ।

अहं किं न युक्तो द्वयोर्दिशोः खण्डे द्वे कृत्वा ॥]

14 M om. भ्यसः in Com. St. 113. KS आमिहु एत्तहु

for सामिहुं एत्तउं. KS हिच्च for भिच्च. 15. M इदुत्परस्य for इदुभ्यां परस्य.

St. 114. KS सो पर सुक्ख, MT सो परि सुक्खु for सो वरि सुक्खु T

कण्णडि for कण्णहिं. KS तत्पर सुखं प्रविष्टानामपि for तद्वर सुखं प्रविष्टानि

नापि. St. 115. KS गरुअउ हरु पेक्खेवि, T गरु सागरु पेक्खेवि. M जंतउ

for जुत्तउ. KS दुहुं दिसहुं for दुहुं दिसिहिं. K करेइ for करेवि. KMS

खिच्चति for विषीदति. KS गुरुकं भरं दृष्ट्वा for गुरुं भारं प्रेक्ष्य. M द्वयोर्देशयोः.

डसो लुक् ॥ १६ ॥

अपभ्रंशे डसः षष्ठीविभक्तेः प्रायो लुग्भवति । राम रामा, रामस्य रामाणां वा ॥ १६ ॥

संगरसएहिँ वि जो वणिगअइ देक्खु अम्हारा कंतु ।

अइमत्तहं चत्तंकुसहं गअ कुंभई दारन्तु ॥ ११६ ॥

[= हे. ३४५.१]

[संगरशतेष्वपि यो वर्ण्यते पश्यास्माकं कान्तम् ।

अतिमत्ताना त्यक्ताङ्कुशाना गजानां कुम्भान्दारयन्तम् ॥]

सुससोः । १७ ॥

सुस् प्रथमा, अस् द्वितीया, तयोरपभ्रंशे नित्यं लुग्भवति । राम रामा, रामः रामाः रामं रामानिति वा ॥ एइ ति घोडा [१००] ॥ अत्र स्वमृजसा लोपः । जिम जिम वंकिम लोअणहं [१३] ॥ अत्र स्वमृशसां लोपः ॥ १७ ॥

हो जसामन्त्र्ये ॥ १८ ॥

अपभ्रंशे आमन्त्र्येऽर्थे वर्तमानानाम्नः परो जस् हो इति भवति । लोपापवादः । हे रामहो, हे रामाहो, हे रामाः ।

16. BKMST डसो लुक् for the Sūtra. BKMST डसो for डसो in Com. KMS om. राम रामा, रामस्य रामाणां वा. St 116. M संगरसमहिँ; S संगरसमहि for संगरसएहिँ. KS जा वणिगअइ देक्खु अम्हारा कंतु for जो वणिगअइ... KS कुंभ for कुंभई. 17. M सुमयोः सुस्; S सुसोः for the Sūtra. BKMS give the stanza एइ ति घोडा here in full with its छाया. K मणरिसम; S मणसिम. KS चालइ for वालइ. KS वगं BKST give the stanza जिम जिम वंकिम here in full with its छाया. KS णिअरा सावेहि for णिअ सावेलि 18 T भो for हो in the Sūtra, Com. and illustrations. KST om. हे रामहो, हे रामाहो, हे रामाः.

तरुणहो तरुणिहो मुणिउं मई करहु म अप्पहों घाउ ॥ ११७ ॥

[= हे. ३४६.१]

[हे तरुणाः हे तरुण्यः, जातं मया मा कुरुतात्मनो घातम् ॥]

हिं भिस्सुपोः ॥ १९ ॥

अपभ्रंशे भिस्सुपोः हिं इत्यादेशो भवति । गुणहिं न संपड् [४५] ॥

इत्यादि ॥ १९ ॥

सुप्—

भाईरहि जिम भारइ मगोंहिं तिहिं वि पअइइ ॥ ११८ ॥

[= हे. ३४७.१]

[भागीरथी यथा भारते मार्गेषु त्रिष्वपि प्रवर्तते ॥]

स्त्रियां डेहिं ॥ २० ॥

अपभ्रंशे स्त्रिया वर्तमानानाम्नः परस्य डिवचनस्य हि भवति ॥ २० ॥

वायसु उड्ढावेंतिअएँ पिउ दिट्ठउ सहस त्ति ।

अद्धा वलया महिहि गअ अद्धा पुट्ट तड त्ति ॥ ११९ ॥

[= हे. ३५२.१]

[वायसपुत्रापयन्त्याः प्रियो दृष्टः सहसेति ।

अर्धानि वलयानि मद्या गतानि अर्धानि स्फुटितानि तडिति ॥]

डस्डस्योई ॥ २१ ॥

स्त्रियामित्यनुवर्तते । अपभ्रंशे स्त्रिया वर्तमानानाम्नः परं डस् डसि

षष्ठ्येकवचनं पञ्चम्येकवचनं च हे इत्यादेशमापद्येते ॥ २१ ॥

St. 117. K मुणिअउ मइ; S मुणिगउ मइ for मुणिउं मई. M अप्पणो खाउ for अप्पहों घाउ 19. T हि for हिं in the Sūtra and Com. St. 118. KS पम्मइइ for पवइइ KM भारति for भारते. M वर्तने for प्रवर्तते 20. BS स्त्रियां डे., M स्त्रियां ढि for the Sūtra. M डस्वचनस्य for डिवचनस्य St. 119. KS उड्ढावेंतिअ; T उस्सावेंतिअएँ for उड्ढावतिअएँ S वलअ for वलया. T अद्धा for अद्धा. K पुडअ तडित्ति, S घडअ तडत्ति, T पुट्ट तडत्ति. KMT उड्ढाययन्त्याः for उड्ढापयन्त्याः 21. Bp डस्डमेई. MT डम्डसे है; S डम्डसे हे for the Sūtra, KS नाम्नः परस्य डस्ः षष्ठ्येकवचनस्य डस्ः पञ्चम्येकवचनस्य च हे इत्यादेशो भवति for नाम्नः... मापद्येते.

इस्—

तुच्छमज्ज्ञहेँ तुच्छरोमावलिहेँ तुच्छराय तुच्छयरहासहेँ ।

पिअवयणु अलहन्तिहेँ तुच्छकाय वम्महनिवासहेँ ।

अन्नु जु तुच्छउँ तहेँ धणहेँ तं अक्खणह न जाइ ।

कडरि थणन्तरु मुद्धडेँ जं मणु विच्चि न माइ ॥ १२० ॥

[= हे. ३५०.१]

[तुच्छमध्यायाः तुच्छरोमावल्यास्तुच्छरागायास्तुच्छतरहासायाः ।

प्रियवचनमलभमानायास्तुच्छकायायास्तुच्छमन्मथनिवासायाः ।

अन्यद्यत्तुच्छं तस्या धन्यायास्तदाख्यातुं न याति ।

कूटं स्तनान्तरं मुग्धाया यन्मनो वर्त्मनि न माति ॥]

छसेः । बालहेँ जाया विसम थण [४८] ॥

हुमाम्भ्यसोः ॥ २२ ॥

अपभ्रंशे स्त्रिया वर्तमानानाम्नः परयोः आम् भ्यस् इत्येतयोः हुं
इत्यादेशो भवति । वअंसाहुं जइ भट्ठु, वयस्यानां यदि भर्ता, वयस्याभ्यो
चा ॥ २२ ॥

St 120. M Corrupt for 'the stanza. KS तुच्छअररोमावलिहे for तुच्छरोमावलिहेँ. KS तुच्छअहे; T तुच्छगअ for तुच्छराय. KS तुच्छकाअहे for तुच्छकाय. T मुहनिवासहे for वम्महनिवासहेँ. KST तुच्छ for तुच्छउँ. KS धणहे; T अगहे for धणहेँ. KS तु for तं T अक्खहं for अक्खणह. KS कडरु; T कडहेर for कडरि. BT जे मणु; KS हे मणु for जं मणु. KS विच्च for विच्चि. KS तुच्छतर-रोमावल्याः, T तुच्छाच्छरोमावल्याः. KST तुच्छगतायाः कायायाः. S om. कायायाः. B कूटे; S करत्; T कुटरे for कूटं. KS यत्र मनविस्तारो न मामि; T यत्र मनोपि न माति for यन्मनो वर्त्मनि न माति KST छसि for छसेः. KST give the stanza फोडेंति जे and its छाया here (with महिलहे for बालहे; जाअहि for जाआ. T घृण for घिण). The छाया runs: स्फोटयंतो ये हृदयमात्माय तेभ्यो परकीया का घृणा । रक्षथ हे लोकाः आत्मानं महिलाया जायेते विषमौ स्तनौ इत्यादि. 22. ST हुंमाम्भ्यसः for the Sūtra. KST om. वअंसाहुं जइ... वा.

भल्ला हुआ जु मारिआ वहिणि महारा कंतु ।

लज्जिज्जन्त वअंसिअहुं जइ भग्गा घरु एन्तु ॥ १२१ ॥

[= हे. ३५१.१]

[सम्यग्भूतं यन्मारितो भगिनि मदीयः कान्तः ।

अलज्जिप्यं वयस्याभ्यो यदि भग्गो गृहमैष्यत् ॥]

उदोतौ जग्गसः ॥ २३ ॥

अपभ्रंशे खिया वर्तमानान्नामः परस्य जसः शसश्च प्रत्येकं उदोतौ भवतः । लोपापवादः । ॥ २३ ॥ जसः—अंगुलिउ जज्जरिआओ नहेण [१०१] ॥ जस —

सुंदरसव्वंगाउ विलासिणीओ पेच्छन्ताण ॥ १२२ ॥

[= हे. ३४८.१]

[सुन्दरसर्वाङ्गयो विलासिनीः प्रेक्षमाणानाम् ॥]

वचनभेदान्न यथासंख्यम्, उदोताविति द्विवचनात् जग्गस इति पष्ठ्येक-
वचनाच्च ॥

इं नपि ॥ २४ ॥

जग्गस इति वर्तते । अपभ्रंशे नपि नपुंसके वर्तमानान्नामः परयो-
र्जग्गसोः इं इत्यादेशो भवति ॥ २४ ॥

St. 121. K हल्लाहु अज्जु स मारिडु; S हल्लाहु अज्जु
for भल्ला हुआ जु मारिआ. KS अम्हारा for महारा. KS वअसाहुं
जइ भग्गो for वअसिअहुं जइ भग्गा. KS लहुअंतु, M पुरु एतु for
घरु एंतु. KS मारित for मारितो. KS अलज्जिप्यते, T अलज्जिप्यत् for
अलज्जिप्यं. KS वयस्याना, T वयस्याभ्य. वयस्यानां for वयस्याभ्यः. KS यदि
भर्ता गृहमागमिष्यत्. After ऐष्यत् S adds वयस्याभ्यो वा. 23 St. 122.
B सुन्दरसव्वंगाउ. KS सुंदर संताउ विलासिणीओ छत्तेण सुंदरसक्का विलासि-
न्याश्छत्तेण for the stanza and its छुआ. KS द्विवचननिर्देशात्...
निर्देशाच्च for द्विवचनात् . वचनाच्च. MT om. from उदोताविति down
to वचनाच्च.

कमलँ मेळवि अलिउलइं करिगंडाँ महन्ति ।

असुलहमेच्छण जाहँ भलि ते णवि दूर गणन्ति ॥ १२३ ॥

[= हे. ३५३.१]

[कमलानि मुक्त्वा अलिकुलानि करिगण्डानि काक्षन्ति ।

असुलभं वाञ्छितुं येयामभ्यासः ते नापि दूरं गणयन्ति ॥]

कान्तस्यात उं स्वमोः ॥ २५ ॥

नपीति वर्तते । अपभ्रंशे नपुंसकलिङ्गे वर्तमानस्य नाम्नो यः ककार-
स्तदन्यस्याकारस्य स्वमोः परयोः उं इत्यादेशो भवति । अन्नु जु तुच्छउं
[१२०] ॥ २५ ॥

भगउँ देक्खवि निअय बल्लु बल्लु पसरिअँ परस्सु ।

उम्मिल्लइ ससिरेह जिम करि करवालु पिअस्सु ॥ १२४ ॥

[= हे. ३५४.१]

[भग्नं दृष्ट्वा निजं बलं बलं प्रसृतं परस्य ।

उन्मीलति शशिरेखा यथा करे करवालः प्रियस्य ॥]

सर्वगात् डि हिं ॥ २६ ॥

अपभ्रंशे सर्वगात्सर्वादेरकारान्तात्परं डिवचन हिं इति भवति ॥ २६ ॥

जहिँ खण्डिज्जइ सरिण सरु विज्जइ खग्गिण खग्गु ।

तहिँ तहविहि भडघडनिवहि कंतु पयासइ मग्गु ॥ १२५ ॥

[= हे. ३५७.१]

St. 123. KMS असुलहु वच्छण जाह तलि (M चलि) for असुलहमेच्छण जाहँ भलि. K गजगंडान् for करिगण्डानि. B असुलभान् for असुलभं. 25. S मांतस्य for कान्तस्य in the Sūtra. S यो मकारः for यः ककारः. K om. अन्नु जु तुच्छउं तहेँ. St. 124. M corrupt. T अपसरिउ for पसरिउ. K ससिरेहु; S ससिलेहु for ससिरेह. 26. St. 125. KS तहिँ तिहविहिं; M तहिँ तेहइ for तहविहि. M भडरणनिवहि for भडघड-निवहि. K वध्यते for विध्यते. K भटाश्वनिवहे; M corrupt; S भटास्वानिवहे;

[यस्मिन्खण्ड्यते शरेण शरो विध्यते खड्गेन खड्गः ।

तस्मिंस्तथाविधे भटघटानिवहे कान्तः प्रकाशयति मार्गम् ॥]

डसिहं ॥ २७ ॥

सर्वादिकारान्तात्परस्मिन् डसिः पञ्चम्येकवचनं हं इति भवति ।

जहं होंतउ आगओ, तहं होंतउ आगओ, यस्माद् भवानागतः, तस्माद्भवानागतः ॥ २७ ॥

तु किमो डिह ॥ २८ ॥

अपभ्रंशे किंशब्दादकारान्तात्परं डसिवचनं डित् इह इति भवति तु ।

किह आगओ । पक्षे, कहं आगओ, कस्मादागतः ॥ २८ ॥

जइ तुह तुइउ नेहडा मई सहुँ नवि तिलतार ।

तं किह वकैहिँ लोअणैहिँ जोइज्जउँ सअवार ॥ १२६ ॥

[= हे. ३५६.१]

[यदि तव व्रुटितः स्नेहो मया सह नापि तिलमात्रः ।

तत्कस्माद्वक्राभ्या लोचनाभ्या विलोक्ये शतवारम् ॥]

डसः सुश्र यत्तत्किंभ्यः ॥ २९ ॥

अपभ्रंशे यत् तत् किम् इत्येतेभ्यः अकारान्तेभ्यः परस्य डसः स्थाने

सुश्र इत्यादेशो भवति तु । शित्त्वात्पूर्वस्य दीर्घः ॥ २९ ॥

T भटाश्वीनिवहे for भटघटानिवहे. 27. M डसि हों, S डसि हिं; T डसि हां for the Sūtra. T हां इति for ह इति. 28. S डिहि; T डिहे for डिह in the Sūtra. T डित् इहे for डित् इह. St. 126. B तुहु for तुह KS तइडु नु णोहडु (?) for तुइउ नेहडा. KS तिलआर; K तिलकार for तिलतार. K किहि; S किहे for किह. K जोहिज्जइ सहवार; S जोहिणिज्जइ सहि वार. KS तिलकार, M लेशः; T कणलेशः as छाया for तिलमात्रम्. KS शतवारान विलोक्यते for विलोक्ये शतवारम्.

कंतु महारउ हलि सहिए निच्छइँ रूसइ जासु ।

अत्थिहिँ सत्थिहिँ हत्थिहिँ वि ठाउ वि फेडइ तासु ॥ १२७ ॥

[= हे. ३५८.१]

[कान्तोऽस्माकं हे सखि निश्चयेन रुष्यति यस्य ।

अल्लैः शस्त्रैर्हस्तैरपि स्थानमपि स्फोटयति तस्य ॥]

जीविउँ कासु न वल्लहउँ धणु पुणु कासु न इट्ठु ।

दोण्णि वि अवसरनिवडिअइं तिणसम गणइ विसिट्ठु ॥ १२८ ॥

[= हे. ३५८.२]

[जीवितं कस्य न वल्लभं धनं पुनः कस्य नेष्टम् ।

द्वे अप्यवसरनिपतिते तृणसमे गणयति विशिष्टः ॥]

पक्षे । तसु हउँ कलिजुगि [१०७] ॥ इत्यादि ॥

स्त्रियां डहे ॥ ३० ॥

अपभ्रंशे स्त्रीलिङ्गे वर्तमानेभ्यो यत्तत्किम्यः परस्य डसो डित् अहे-
इत्यादेशो भवति तु । जहे केरउं, यस्याः संबन्धि ॥ ३० ॥

यत्तद् धुं त्रुं स्वमोः ॥ ३१ ॥

अपभ्रंशे यत्तदित्येतौ यथासंख्यं धुं त्रुं इत्यादेशावापद्येते स्वमोः-
परयोः ॥ ३१ ॥

St.127.KS कंतु अम्हारउ हेलि for कंतु महारउ हलि सहिए.KS निच्छइँ for-
निच्छइँ.M रोसइ for रूसइ KS डाउ वि संठइ तासु for ठाउ वि फेडइ तासु.
KS स्थानमेव डलति तस्य for स्थानमपि स्फोटयति तस्य. St.128. KS जीविडु
for जीविउं. K तणु for धणु. KS वेण्णि वि अवसरपडिआ for दोण्णि वि
अवसरनिवडिअइं. KS तिणसमइ for तिणसम. S जीवितुं for जीवितं. KS
कलिजुइ for कलिजुगि. 30. After जहे केरउं KMS add तहे केरउ कहे केरउ.
31. KS धुं त्रुं for धुं त्रुं in the Sūtra, Com. and illustrations.

प्रंगाणि चिड्दि नाहु ध्रुं त्रुं रणि करदि न भ्रंति ॥ १२९ ॥

[= हे. ३६०.१]

[प्राङ्गणे तिष्ठति नायो यत्तद्रणे करोति न भ्रान्तिः ॥]

पक्षे । तं बोल्लिअइ जु निव्वहइ [= हे ३६०] ॥

इदम इमु नपुंसके ॥ ३२ ॥

अपभ्रंशे नपुंसके वर्तमानस्य इदंशब्दस्य स्वमोः परयोः इमु इत्यादेशो भवति । इमु कुलु तुह तणउं । इमु कुलु देक्ख । इदं कुलं तत्र संवन्धि । इदं कुलं पश्य ॥ ३२ ॥

एतदेहएहोएहु स्त्रीनृनपि ॥ ३३ ॥

अपभ्रंशे स्त्रीनृनपि स्त्रीलिङ्गे पुलिङ्गे नपुंसकलिङ्गे च वर्तमान. एतच्छब्दः स्वमोः परयोः ययासंख्यम् एह एहो एहु इति भवति ॥ ३३ ॥

एह कुमारी एहो वरु एहु मणोरहठाणु ।

इअ वढहं चिन्तन्ताह पच्छइ होइ विहाणु ॥ १३० ॥

[= हे. ३६२.१]

[एया कुमारी एय वरः एतन्मनोरथस्थानम् ।

इति मूढाना चिन्तयता पश्चाद्भवति विभातम् ॥]

जशसोरेइ ॥ ३४ ॥

अपभ्रंशे एतदो जशसोः परयो. एइ इति भवति । एइ ति घोड [१००] ॥ एइ पेच्छ, एतान्पश्य ॥ ३४ ॥

St. 129. KS पगणि for प्रंगाणि. KS ध्रुं त्रुं for ध्रुं त्रु. KS त बोल्लिअ जं पहइ; T तं बोल्लिअ ज वहइ for त बोल्लिअइ जु निव्वहइ. 32. M om. the Sūtra and Com. up to भवति, KS इ for इमु in the Sūtra and Com. KS तुह मणउ for तुह तणउं. KS देइ for देक्ख. KS do not give the Sk. equivalents. 33. St. 130. KMS एहु कुमारी for एह कुमारी. KS एहु वड्ढ चित्ततहो, K एहुउ वढ चित्तताहं for इअ वढहं चित्तताह KS एतन्मूढ चिन्तयतः for इति मूढाना चिन्तयतां. KS विभ्रातिः for विभातं. 34 M om. the Sūtra and Com. Kom. एइ पेच्छ एतान्पश्य.

ओइ अदसः ॥ ३५ ॥

अपन्नशे अदस्रब्दस्य जश्शसोः परयोः ओइ इत्यादेशो भवति ।

ओइ, अमी अमून् वा ॥ ३५ ॥

जइ पुच्छह घर वड्डाहं तो वड्डा घर ओइ ।

विहलिअजणअब्भुद्धरणु कंतु कुडोरइ जोइ ॥ १३१ ॥

[= हे. ३६४.१]

[यदि पृच्छथ गृहान्वृहता तद् बृहन्तो गृहा अमी ।

विहलितजनाभ्युद्धरणं कान्तं कुटीरके पश्य ॥]

इदम आअः ॥ ३६ ॥

अपन्नशे इदनः सुपि परे आअ इत्यादेशो भवति । आउ पुंरिसु,

अयं पुरुषः ॥ ३६ ॥

आअँ लोअहँ लोअणँ जाई सरँ न भन्ति ।

अण्णिँ दिट्ठइ मउलिअहिँ पिँ दिट्ठइ विअसन्ति ॥ १३२ ॥

[= हे. ३६५.१]

[इमानि लोकस्य लोचनानि जातिं स्मरन्ति न भ्रान्तिः ।

अप्रिये दृष्टे मुकुलयन्ति प्रिये दृष्टे विकसन्ति ॥]

सोसउ म सोसउ च्चिअ उअही वडवाणलस्स किं तेण ।

जं जलइ जले जलणो आण वि किं न पज्जत्तं ॥ १३३ ॥

[= हे. ३६५.२]

35. M om. the Sūtra Kom. ओइ अमी अमून्वा. St 131. M corrupt. KS पुच्छहु घर वड्डइ for पुच्छह घर वड्डाहं. KS विहलजणअब्भूधरणु कंतु कुडाइ(S कुडारइ) जोहि for the second half. S पृच्छति for पृच्छथ. KS विहलजना° for विहलितजना°. 36. KS आयः for आअः in the Sūtra and Com. St. 132. KS जाईसराई for जाईसरँ. KST इमे लोकस्य लोचने जातिस्मरे न भ्रान्तिः. KMS मुकुलायेते for मुकुलयन्ति. KMS विकसतः for विकसन्ति. St. 133. KS सूसउ मं सूसउ जि for सोसउ म सोसउ च्चिअ. KS वडवाणलस्सु for °स्स. K जो जलइ for जं जलइ. KS जलणु for जलणो. K अलु णवि; S आणवि for आण वि. K पज्जत्तु; S पेज्जत्तं for पज्जत्तं. त्रि.प्रा. १९

[शुष्यतु मा शुष्यतु एव उदधिर्वडवानलस्य किं तेन ।

यज्ज्वलति जले ज्वलन अनेनापि किं न पर्याप्तम् ॥]

आअहौं दडुकलेवरहौं जं वाहिउ तं सारु ।

जइ उट्टुम्भइ तो कुहड अह डज्जइ तो छारु ॥ १३४ ॥

[= हे. ३६५.३]

[अस्य दग्धकलेवरस्य यद्वाहित तत्सारम् ।

यद्युत्तम्यते तत्कुयति अथ दह्यते तत्क्षारः ॥]

सौ युष्मदस्तुहुं ॥ ३७ ॥

अपभ्रंशे युष्मदः सौ परे तुहुं इत्यादेशो भवति । तुहुं, त्वम् ॥३७॥

भमर म रुणञ्जुणि रण्णडइ सा दिसि जोइ म रोइ ।

सा मालइ देसतरिअ जसु तुहुं मरहि विओइ ॥ १३५ ॥

[= हे. ३६८.१]

[भ्रमर मा रुवीहि अरण्ये ता दिशं पश्य मा रोदीः ।

सा मालती देशान्तरिता यस्यास्त्वं म्रियसे वियोगे ॥]

तुम्हे तुम्हइं जश्शसोः ॥ ३८ ॥

अपभ्रंशे युष्मद जश्शसोः परयोः तुम्हे तुम्हइ इत्यादेशौ भवतः ।

वचनभेदान्न यथासंख्यम् । तुम्हे तुम्हइं जाणह, यूयं युष्मान् जानीय । तुम्हे

तुम्हइं पेच्छह, यूयं युष्मान्पश्यत ॥ ३८ ॥

मिसा तुम्हेहिं ॥ ३९ ॥

अपभ्रंशे युष्मदो मिसा सह तुम्हेहिं इत्यादेशो भवति ॥ ३९ ॥

St. 134. K उत्थभइ; S उत्थंभइ for उट्टुम्भइ. S कुंथइ for कुहइ. KS तो छारु for तो छार. KST तदा क्षार for तत्क्षारः. 37. M om. the Sūtra. K om. तुहुं त्वम्. St. 135. KS भमर म रुणुवउ कुणु रण्णइ सा दिस जोइ म रोइ (S म रोइ) for the first half of the stanza. KS मा रुणु एवं कुरु; M मा रणरणं कुरु for मा रुवीहि. KS वियोगे म्रियसे for म्रियसे वियोगे. 38. KS om. अपभ्रंशे. KS चिट्ठह for जाणह. KS तिष्ठत for जानीत. KS पेच्छउ पश्यामि for पेच्छह पश्यत. 39. K मिसो युष्मदा सह for युष्मदो मिसा सह.

तुम्हेहिँ अम्हेहिँ जं किअउँ दिट्ठउँ बहुअजणेण ।

तं तेवहुउ समरभरु णिज्जिउ एकखणेण ॥ १३६ ॥

[= हे. ३७१.१]

युष्माभिरस्माभिर्यत्कृतं दृष्टं तद्बहुजनेन ।

तत्तावान्समरभरो निर्जित एकक्षणेन ॥]

उद्यम्टा पइं तइं ॥ ४० ॥

अपभ्रंशे छि अम् टा इत्येतैः सह युष्मदः पइं तइं इत्यादेशौ भवतः।

पइं तइं, त्वा त्वया त्वयि वा ॥ ४० ॥

छिना—

मई पई बेहिँ वि रणगयहिँ को जयसिरि तक्केइ ।

केसहिँ लेप्पिणु जमघरिणि भण सुहुँ को थक्केइ ॥ १३७ ॥

[= हे. ३७०.३]

[मयि त्वयि द्वयोरपि रणगतयोः को जयश्रियं तर्कयति ।

केशेषु लात्वा यमगृहिणीं भण सुखं कस्तिष्ठति ॥]

अमा—

पई मेळन्तिहेँ महु मरणु मई मेळन्तिहेँ तुज्झु ।

सारस जसु जो वेगगला सो वि किदन्तिहेँ सज्झु ॥ १३८ ॥

[= हे. ३७०.४]

St. 136. K दिट्ठुँ for दिट्ठउँ. K सोउंवड समर भरु; S सो ताउं वड समर भरु. K दृष्टं बहुजनेन for दृष्टं तद् बहुजनेन. KST स तावान्समरभरः for तत्तावान् समरभरः. 40. M corrupt. K om. पइं तइं...वा. St. 137. KS एवेहिँ for बेहिँ वि. KST लेप्पिणु for लेप्पिणु. KS भणसु सुइं को ठाइ for भण सुहुँ को थक्केइ K जयं for जयश्रियं. After तिष्ठति KS add एवं तइ. St. 138. K सारसु जसु जो वेगगलु; M सारस जसु जो विगला; ST सो रसु जो वेगगला for सारस जसु जो वेगगला. KS कुदंदहो for किदंतहो. KMS सरस यस्य योधिकः for सारस यस्य यो दूरं. KS om. तवं तइं.

[त्वा मुञ्चन्त्या मम मरणं मा मुञ्चतस्तव ।

सारस यस्य यो दूरं सोऽपि कृतान्तस्य साध्यः ॥]

एवं तइं ॥ टा—

पइँ मुक्काहँ वि वरतरु फिदइ पत्तत्तणं न पत्ताणं ।

तुह पुणु छाया जइ होज्ज ऋह वि तो तेहिँ पत्तेहिँ ॥ १३९ ॥

[= हे. ३७०.१]

[त्वया मुक्तानामपि वरतरो भ्रश्यति पत्रत्वं न पत्राणाम् ।

तत्र पुनच्छाया यदि भवेत्कथमपि ततैः पत्रैः ॥]

महु हिअउँ तइं ताए तुह स वि अन्ने विनडिज्जइ ।

पिअ काई करउँ हउँ काई तुहुँ मच्छे मच्छु गिलिज्जइ ॥ १४० ॥

[= हे. ३७०.२]

[मम हृदयं त्वया तया तत्र साध्यन्येन विनाटयते ।

प्रिय किं करोम्यहं किं त्वं मत्स्येन मत्स्यो गित्यते ॥]

तुज्झ तुध्र तउ डसिडसा ॥ ४१ ॥

अपभ्रंशे युष्मदो डसिना डसा च सह तुज्झ तुध्र तउ इति त्रय
आदेशा भवन्ति । तुज्झ होंतउ आगदो । तुध्र होंतउ आअदो । तउ होंतउ
आगदो ॥ डसा—

तउ गुणसंपइ तुज्झ मदि तुध्र अणुत्तर खन्ति ।

जइ उप्पत्तिं अन्न जण महिमंडलि सिक्खन्ति ॥ १४१ ॥

[= हे. ३७२.१]

St. 139. M Corrupt. KS मुक्काह for मुक्काहँ. KS.
पत्तत्तणउ for पत्तत्तणं. B ता तेहिँ, KS तउ तेहिँ for तो तेहिँ.
KST तावतैः पत्रैः for ततैः पत्रैः. St. 140. M corrupt. KS
पि नडिज्जइ for विनडिज्जइ. Som. second half. K अन्येनापि नाट्यते
for अन्येन विनाट्यते. 41. M तुज्झ तुज्झं तउ; S तज्झु तुथु तुइ, T तुज्झु तुस्स
तुइ for तुज्झ तुध्र तउ in the Sūtra, Com. and illustrations.
St. 141. KST तुइ गुण सपदिइ तुज्झू मदि तुथु अ अनुत्तर (T अनतर) खंति for
the first half. KS जइ उप्पज्जत्ति अण्ण गण (S जण) for जइ उप्पत्तिं
अण्ण जण. K तत्र for तव. K शिक्षयति for शिक्षन्ते.

[तव गुणसंपदं तव मतिं तवानुत्तरा क्षान्तिम् ।

यद्युपेत्यान्ये जना महीमण्डले शिक्षन्ते ॥]

सुपा तुम्हासु ॥ ४२ ॥

युष्मदः सुपा सह तुम्हासु इत्यादेशो भवति । तुम्हासु ठिअं, युष्मासु स्थितम् ॥ ४२ ॥

तुम्हहमाम्भ्यस्भ्याम् ॥ ४३ ॥

युष्मदः आमा भ्यसा च सह तुम्हहं इत्यादेशो भवति । तुम्हहं केरउ धणु, युष्माकं संबन्धि धनम् । तुम्हहं होन्तउ आगदो, युष्मभ्यं भवन्नागतः ॥ ४३ ॥

अस्मदोऽम्हहं ॥ ४४ ॥

अपभ्रंशे अस्मदः आम्भ्यस्या सह अम्हहं इत्यादेशो भवति । अह भग्गा अम्हहंतणा [७] ॥ अम्हहं होन्तउ आगदो, अस्मद् भवन्नागतः ॥ ४४ ॥

सौ हउं ॥ ४५ ॥

अस्मद इत्यनुवर्तते । अपभ्रंशे अस्मदः सौ परे हउं इत्यादेशो भवति । तसु हउं कलिजुगि दुल्लहहौं [१०७] ॥ ४५ ॥

मइं ड्यम्टा ॥ ४६ ॥

अस्मदः डि अम् टा इत्येतैः सह मइं इत्यादेशो भवति । मइं मयि मां मया वा ॥ डिना—मइं पइं बेहिँ वि रणगयहिँ [१३७] ॥ अमा—मइं मैल्लन्तहौं तुज्जु [१३८] ॥ टा—मइं जाणिउं पिअ विरहिअहं [१४] ॥ ४६ ॥

43. KS तुम्हहं केरउ धणु, तुम्हहं ताउ आगदो । युष्माके (?) करोमि घनः । युष्मत्तावदागतः for तुम्हहं...आगतः. 44. K अस्मदेम्हहं for the Sūtra. K om. अपभ्रंशे. 45. M om. the Com. upto कलिजुगि. 46. K जाणिदु पिअविरइअहं for जाणिउं...हिअहं.

डसुडसिना महु मज्झु ॥ ४७ ॥

अपभ्रंशे अस्मदः डसः डसिना च सह महु मज्झु इत्यादेशौ भवतः ।
वचनमेदान्न यथासख्यम् । महु कंतहों वे दोसडा [४८] ॥ जह
भग्ना पारक्कडा तो सहि मज्झु पिण्ण [७] ॥ महु होन्तउ आगदो, मद्
भवन्नागतः । मज्झु होन्तउ आगदो, मद् भवन्नागतः ॥ ४७ ॥

अम्हइं अम्हे जइशसोः ॥ ४८ ॥

अपभ्रंशे अस्मदः जइशसोः परयोः अम्हइं अम्हे इत्यादेशौ प्रत्येकं
भवतः ॥ ४८ ॥

अंबणु लाइवि जे गया पहिअ पराआ के वि ।

अवस न सुअहिं सुहच्छिअइ जिम अम्हइं तिम ते वि ॥ १४२ ॥

[= हे. ३७६.२]

[अम्लत्वं लगयित्वा ये गताः पथिकाः परकीयाः केऽपि ।

अवश्यं न स्वपन्ति सुखासिकाया यथा वयं तथा तेऽपि ॥]

अम्हे थोवा रिउ बहुअ कायर एम भणन्ति ।

मुद्धि निहालहि गअणअलु कइ जण जोण्ह करन्ति ॥ १४३ ॥

[= हे. ३७६.१]

[वयं स्तोका रिपवो बहवः कातरा एव भणन्ति ।

मुग्धे निभाल्य गगनतल कति जना ज्योत्स्ना कुर्वन्ति ॥]

अम्हे देक्खहुं, अम्हइं देक्खहुं, वयं पश्यामः ॥

47. KS महु मज्झु डसिडसा for the Sūtra. K मह for महु in the Sūtra. KS मद्ग for भग्ना. KS सुहि for सहि. B महु कंतउ आगदो, मम कान्त आगत. for महु होंतउ...आगतः. K आगओ for आगदो. KS om. मद् भवन्नागतः. 48. St. 142. M corrupt. K तंव अम्हासु लाइवि पथिअ परक्का केपि; S तव अम्हसु लाइवि जे गया पथिक परंका केपि for the first line KS अवस सुअहिं न सुहच्छिअहिं जिम अम्हइं तिम तेपि for the second line T अवसु सुअहिं, i. e. om. न but has it in the छाया. KS आत्रमस्मासु लाइत्वा for अम्लत्वं लगयित्वा. St. 143. S थोआ for थोवा. K विअउ बहु for रिउ बहुअ. S गअणुअलि for गअणअलु. K पश्य for निभालय. K दक्खइ for देक्खइं.

भिसाम्हेहि ॥ ४९ ॥

अस्मदो भिसा सह अम्हेहि इत्यादेशो भवति । तुम्हेहि अम्हेहि जं
किअउँ [१३६] ॥ ४९ ॥

सुपाम्हासु ॥ ५० ॥

अपभ्रंशे अस्मदः सुपा सह अम्हासु इत्यादेशो भवति । अम्हासु
ठिअं, अस्मासु स्थितम् ॥ ५० ॥

लटो हिं वा झइयोः ॥ ५१ ॥

लटो वर्तमानाया विभक्तेः प्रथमपुरुषबहुवचनयोः परस्मैपदात्मनेपदयोः
स्थाने अपभ्रंशे हिं इत्यादेशो वा भवति । होहिं हुवहिं हवहिं, भवन्ति ॥
पक्षे । न्ति न्ते इरे च ॥ मुहकवरिबंध तहँ सोह धरहिँ [३७] ॥ ५१ ॥

हि थास्सिपोः ॥ ५२ ॥

लटो मध्यमपुरुषैकवचनयोः थास्सिपोः अपभ्रंशे हि इत्यादेशो वा
भवति । होहि हवहि हुवहि, भवसि ॥ पक्षे से सि च ॥ ५२ ॥

बप्पीहा पिउ पिउ करवि केत्तिउँ रुअहि हआस ।

तुह जलि महु पुणु वल्लहइ बिहुँ वि न पूरिअ आस ॥ १४४ ॥

[= हे. ३८३.१]

[चातक पिउ पिउ कृत्वा कियद्रोदिषि हताश ।

तत्र जले मम पुनर्वल्लमे द्वयोरपि न पूरिता आशा ॥]

पिउ पिउ इति तु पिबामीत्यस्य वा, प्रिय प्रिय इत्यस्य वा सिद्धमपभ्रंशे ॥

50. M om. अपभ्रंशे. 51. K सोहँ for सोह. After
धरहिँ MT add नं मल्लुज्जु ससिराहु करहिँ. S om. पक्षे न्ति न्ते
इरे च. 52. MT हिं सिस्सिपोः for the Sūtra. M damaged
from मध्यमपुरुषैक onwards, giving only a few words and
sentences here and there. The variants, if available, are
noted in the sequel, St. 144. KS अप्पिह पिउ पिउ करवि for
बप्पीहा पिउ पिउ करवि. KS हआसु for हआस. KS जल for जलि. KS
वेह वि for बिहुँ वि. KS इत्थनुकरणं कृत्वा; T इत्थनुकारं कृत्वा for इति तु
पिबामीत्यस्य वा.

आत्मनेपदे—

वप्पीहा काई बोह्लिएण निग्घिण वारइवार ।

साअरि भरिअइ विमलजलि लहहि न एक वि धार ॥ १४५ ॥

[= हे. ३८३.२]

[चातक किमुक्तेन निर्घृण वारंवारम् ।

सागरे भृते विमलजलेन लभसे नैकामपि धाराम् ॥]

सप्तम्याश्च ॥ ५३ ॥

अपभ्रंशे सप्तम्या लिङो मध्यमपुरुषैकवचनयोः थास्तिपोः हि इत्यादेशो भवति ॥ ५३ ॥

आअहिँ जम्महिँ अन्नहिँ वि गोरि सु दिज्जहि कंतु ।

गअ मत्तहँ चत्तकुसहं जो अन्मिडइ हसन्तु ॥ १४६ ॥

[= हे. ३८३.३]

[अस्मिज्जन्मन्यन्यस्मिन्नपि गौरि तं दद्याः कान्तम् ।

गजाना मत्ताना त्यक्ताङ्कुशाना यः संमुखं गच्छति हसन् ॥]

पक्षे । हससि इत्यादि ॥ ५३ ॥

हु थध्वमोः ॥ ५४ ॥

लटो मध्यमपुरुषस्य बहुत्वे वर्तमानयोः परस्मैपदात्मनेपदयोः थ ध्वम् इत्येतयोः हु इत्यादेशो भवति । होहु हवहु हुवहु, भवथ ॥ ५४ ॥

St. 145. K बोह्लिय, S ओह्लिय for बोह्लिएण. KS वारउ वारउ for वारइवार. S हरिलइ; T हरिअइ for भरिअइ. KS एगु वि धार for एक वि धार. K निर्लग्ग for निर्घृण. KS भरिते for भृते 53. B reads. सप्तम्यां च for the Sūtra. BT om. the Com on this Sūtra. M om. अपभ्रंशे, though the rest of Com. is illegible. St 146. M om. the stanza. KS आहिँ जम्मि महु (S तुहु) अण्णहिँ वि गोरि सु वेज्जहि कंतु, T आमि आहिँ कममि महु अण्णेहिँ पि गोरी देज्जहि कंतु for the first line. K गज for गअ. K जोअंति जाइ हसतु for जो अन्मिडइ हसंतु. K गौरि स ददिथाः कान्तः for गौरि त दद्याः कान्तम्. K वेज्जउ for हससि. 54. After भवति KS add वा, M adds होउ हवउ.

बलिअब्मत्थणि महमहणु लहुईहूआ सोइ ।

जइ इच्छहु वडुत्तणुँ देहु म मग्गहु कोइ ॥ १४७ ॥

[= हे. ३८४.१]

[बल्यभ्यर्थने मधुमथनो लघुकीभूतः सोऽपि ।

यदीच्छथ बृहत्त्वं दत्थ मा याचध्वं कमपि ॥]

पक्षे । इच्छह इत्यादि ॥

उँ मिबिटोः ॥ ५५ ॥

लट उत्तमपुरुषस्यैकत्वे वर्तमानयोः परस्मैपदात्मनेपदयोः मिप् इट् इत्येतयोः उँ इत्यादेशो वा भवति । संपइ कडुँ वेस जिम [८७] बलि किज्जुँ सुअणस्सु [१०७] पक्षे । कडुमीत्यादि ॥

हुँ मस्महिडोः ॥ ५६ ॥

लट उत्तमपुरुषस्य बहुत्वे वर्तमानयोः मस् महिड् इत्येतयोः हुँ इत्यादेशो वा भवति । होहुँ हवहुँ हुवहुँ, भवामः ॥ ५६ ॥

खगविसाहिउँ जहिँ लहहुँ पिअ तहिँ देसहिँ जाहुँ ।

रणदुब्भिकखेँ भग्गाइँ विणु जुज्जेँ न वलाहुँ ॥ १४८ ॥

[= हे. ३८६.१]

[खङ्गविसाधितं यस्मिन्नभामहे प्रिय तस्मिन्देशे यामः ।

रणदुर्भिक्षेण भग्ना विना युद्धेन न वलामहे ॥]

पक्षे । लहिमु इत्यादि ॥

St. 147. M om. the Stanza. S बलिबंधणि for बलिअब्मत्थणि. KS इच्छहु वडुत्तणुः T इच्छइ वडुत्तणइ for इच्छहु वडुत्तणउँ. KS देह for देहु. KS कं वि for काँइ. KS लघूभूतः for लघुकीभूतः. KS महत्त्व, T ब्रह्मत्वं for बृहत्त्वं. KS ददत्त; T ददथ for दत्थ. BT इच्छहे for इच्छह. 55. K उमिबिटोः; T इँ मिबिटोः for the Sūtra. M इँ for उँ in the Sūtra, the remaining part missing. K उ for उँ in Com. T कडुई for कडुइ. T सुधणस्सु for सुअणस्सु. After सुअणस्सु KS add the छायाः बलिः क्रिये सुजनस्य. 56. K om. वा. KST om होहुँ...भवामः. St. 148. M om. the Sūtra. KS °विसाहिदु for विसाहिउँ. KS पिउ for पिअ. KS °दुब्भिकखइ मग्ग विणु जुज्जु णिवलाहु for °दुब्भिकखेँ...वलाहुँ. K °विसाधितुं; T °विलासित for खङ्गविसाधितं. KS प्रियं for प्रिये KST °दुर्भिक्षे मग्गाः विना युद्ध (T युद्धेन) स्थाने न लाभः (नैव लाभ) for the second half.

इदुदेत्स्वहेः ॥ ५७ ॥

पञ्चम्याः स्व हि इति यौ मध्यमपुरुषैकवचनादेशौ तयोरपभ्रंशे इ उ
ए इत्येते त्रय आदेशा वा भवन्ति । होइ होउ होए, भव । इत्यादि ॥५७॥

इ—

कुंजर सुमरि म सलइउ सरला सास म मेळि ।

कवल जेँ पाविअ विहिवसिण ते चरि माणु म मेळि ॥ १४९ ॥

[= हे. ३८७.१]

[कुंजर स्मर मा सलकी. सरलान् श्वासान्मा मुञ्च ।

कवला ये प्राप्ता विधिवशेन ताश्चर मानं मा मुञ्च ॥]

उ—

ममरा एत्थु वि लिंवडइ केँ वि दियहडा विलम्बु ।

घणपत्तल छायावहलु फुल्लइ जाम कलम्बु ॥ १५० ॥

[= हे. ३८७.२]

[भ्रमर अत्रापि निम्बे कानपि दिवसान्विलम्बस्व ।

घनपत्रवाङ्छायावहल फुल्लति यावत्कदम्ब. ॥]

ए—

प्रिय एवहिँ करेँ सेलु करि छड्ढहि तुहुँ करवाळु ।

जं कावालिय वप्पुडा लेहिँ अभगु कवाळु ॥ १५१ ॥

[= हे. ३८७.३]

57. KS om. वा. KST om. होइ....इत्यादि. St. 149. KS सुमरिवि सलइइ for सुमरि म सलइउ. K कमल जे for कवल जि. K माण for माणु. KS स्मृत्वा सलकिं for स्मर मा सलकीः. St. 150. KS निंवडइ for लिंवडइ KS दिअह for दिअहडा. T जामु for जाम. KS घनपत्रच्छायावहुला for घन ..वहल. S घलति for फुल्लति. St. 151. KS पिअ एवहि खलु करे छड्ढहि तुहु करवाळु for the first line. K जो for जे. S वगध for वप्पुडा. KS लेहि अभगु कवाळु for लेहिँ अभगु कवाळु. KS इदानीं खेलां कुरु for इदानीं कुरु कुन्तं करे. KS वराद्वा for वराका. K मेळहि for सुमरहि.

[प्रिय इदानीं कुरु कुन्तं करे, मुञ्च त्वं करवालम् ।
यत्कापालिका वराका लान्त्यभग्नं कपालम् ॥]

पक्षे । सुमरहि इत्यादि ॥

स्यस्य सो लृटि ॥ ५८ ॥

लृटि भविष्यति यो विहितः स्यप् तस्य स इत्यादेशो भवति ॥
होसइ, भविष्यति ॥ ५८ ॥

दिअहा जन्ति झडप्डहिं पडहिं मणोरह पच्छि ।

जं अच्छइ तं माणिअइ होसइ करतु म अच्छि ॥ १५२ ॥

[= हे. ३८८.१]

[दिवसा यान्ति झटिति पतन्ति मनोरथाः पश्चात् ।

यदस्ति तन्मान्यते भविष्यति (इति) कुर्वन्मास्त्व ॥]

पक्षे । होहिइ ॥

पर्याप्तौ भुवः पहुच्चः ॥ ५९ ॥

अपभ्रंशे भुवो धातो. पर्याप्तावर्थे वर्तमानस्य पहुच्च इत्यादेशो भवति ॥ ५९ ॥

अइतुंगत्तणु जं थणहं सो छेयउ न हु लाहु ।

सहि जइ केवइ तुडिवसेण अहरि पहुच्चइ नाहु ॥ १५३ ॥

[= हे. ३९०.१]

[अतितुङ्गत्वं यस्तनयोः स च्छेदो न खलु लाभः ।

सखि यदि कथमपि त्रुटिवशेनाधरे प्रभवति नाथः ॥]

58. KS सः शपो लृटि; T सस्य पो लृटि for the Sūtra. KT लृटि भविष्यन्ती तस्या परतो यो विहितः स्यप् तस्य स इत्यादेशो भवति वा। for लृटि.. भवति. St 152. M om. the stanza. K दिअहा गति झडप्डिति for दिअहा जन्ति झडप्डहिं. K मणूरह for मणोरह. KS जं अच्छइ तं माणि (S वणिण) पिअ for जं अच्छइ तं माणिअइ KS करंतु; T किरतु for करतु. KS झडफडिति for झटिति. KS यदास्ते तन्मानं प्रियो for यदस्ति तन्मान्यते. 59. KS पर्यापो भुवो हुच्च; T परियाप्तौ हुवे पुच्च for the Sūtra. K हुच्च; T उप्प for पहुच्च. St 153. KS सो छेअ म णहु लिहु for सो छेयउ न हु लाहु. K केवं वि; S केवलं वि for केवइ. KST कथमपि स्पर्धा (T स्पर्श) वशेन अधरे पर्याप्नोति नाथः for कथमपि त्रुटिवशेन अधरे प्रभवति नाथः-

व्रजेर्वञ्जः ॥ ६० ॥

अपभ्रंशे व्रजेर्धातोर्वञ्ज इत्यादेशो भवति । वञ्जइ । वञ्जेप्पि ।

वञ्जेप्पिणु ॥ ६० ॥

ब्रूओ वुवः ॥ ६१ ॥

अपभ्रंशे ब्रूओ धातोः वुव इत्यादेशो वा भवति । न सुहासिउ किं
पि वुवइ, न सुभाषितं किमपि ब्रवीति ॥ ६१ ॥ पक्षे—

एत्तउं वोप्पिणु सउणि ठिउ पुणु दसासणु वोप्पि ।

तो हउं जाणउं एहौं हरि जइ महु अगइ वोप्पि ॥ १५४ ॥

[= हे. ३९१.१]

[एतावदुक्त्वा गकुनि स्थितं पुनर्दुःशासन उक्त्वा ।

ततोऽहं जानामि एय हरिर्यदि ममाग्रे उक्तवान् ॥]

द्वैक्रियेः कीसु ॥ ६२ ॥

क्रिये इत्यस्य क्रियापदस्यापभ्रंशे कीसु इत्यादेशो भवति ॥ ६२ ॥

सन्ता भोग जु परिहरइ तसु कन्तहौं वलि कीसु ।

तसु दइवेण जि मुण्डियउं जसु खल्लिहडउं सीसु ॥ १५५ ॥

[= हे. ३८९.१]

60. K व्रजेड्वचः, S व्रजेवहः; T वृजेवृच for the Sūtra. K ड्वञ्ज
इत्यादेशो for वञ्ज इत्यादेशो. K उजेइ उजेप्पि उजेप्पिणु, T वुवइ वुवइ वुजे-
प्पिणु for वञ्जइ etc 61. KS ब्रूओ ड्वच (S लूच) for the Sūtra. K
K ड्वच S लूच for वुव. KS om. वा. KS ऊचइ सुहासिउ किपि; T प्रवह
सुहासिउं कपि ब्रूइ for न सुहासिउ कि पि व्रुवइ. K ब्रूत सुभाषित किमपि for
न सुभा...ब्रवीति. St 154. K एत्तिउ for एत्तउं. B वोप्पिणु S जोप्पिणु
for वोप्पिणु. KS अउणि for सउणि. K जाणडु for जाणउं. K५ महु for
महु K उक्त्वा for उक्तवान्. 62. St. 155. KST तसु देवेण वि मुण्डिय
(T मुण्डियइ) जसु खल्लिहड (T खल्लिहड) सीस for the second half. KS
कांतस्य वलि क्रियते for कान्तस्य वलि क्रिये (करोमि). KST दैवेनापि for
दैवेनैव T विमथित for मुण्डित. KS सुमणस्सु for सुअणस्सु. After सुअणस्सु
B adds the छाया वलि करोमि सुजनस्स.

[सतो भोगान्यः परिहरति तस्य कान्तस्य बलिं क्रिये (करोमि) ।
तस्य दैवेनैव मुण्डितं यस्य खल्वाटं शीर्षम् ॥]

पक्षे साध्यमानावस्थातः अयं प्रयोगः क्रिये इति संस्कृतपदादेव । बलिं
किञ्च सुअणस्सु [१०५] ॥ ६२ ॥

पस्सगण्हौ दृशिग्रहोः ॥ ६३ ॥

अपभ्रंशे दृशिर् ग्रह इत्येतयोर्धात्वोः पस्स गण्ह इत्यादेशौ यथासंख्यं
भवतः । पस्सदि पश्यति । पढ गण्हेप्पिणु व्रतु, पठ गृहीत्वा व्रतम् ॥ ६३ ॥
तक्षाद्याञ्छोल्लादीन् ॥ ६४ ॥

अपभ्रंशे तक्षिप्रभृतयो धातवः छोल्ल इत्यादीनादेशानापद्यन्ते ॥ ६४ ॥

जिम तिम तिक्खा लेवि कर जइ ससि छोल्लिज्जन्तु ।

तो जइ गोरिहँ मुहकमलि सरिसिम का वि लहन्तु ॥ १५६ ॥

[= हे. ३९५.१]

[यथा तथा तीक्ष्णान् लात्वा करान् यदि शशी अतक्षियत ।

ततो जगति गौर्या मुखकमलेन सदृशता कामप्यलप्स्यत ॥]

आदिग्रहणादेशीषु ये क्रियाशब्दा उपलभ्यन्ते ते उदाहार्याः ।

चुडुल्लउ चुण्णीहोइसइ मुद्धि कवोलि निहितउ ।

सासाणलजालञ्जलक्किअउ बाहसलिलसंसितउ ॥ १५७ ॥

[= हे. ३९५.२]

63. S पसगण्हौ दृशिग्रहोः for the Sūtra. KS दृशि
ग्रह for दृशिर् ग्रह. S गण्ह for गण्ह. KST पस्सदि पथु तुहु
गण्हेप्पिणु (T गण्हविण्णु) द्रूप (T द्रव) for प स्सदि ... व्रतम्. 64.
St. 156. जिम जिम for जिम तिम. KS तिक्खावइ for तिक्खालेवि. KS
छोल्लिज्जन्तु for छोल्लिज्जन्तु. KS गोलिहँ मुहकंवल सारिसिम का वि लहंत for
the second line. KST तदा यदि गौर्याः मुखकमलसदृशतां कामपि अल-
प्स्यति for the second half of the छाया. St 157. M om. the
stanza. KS चुण्णा होइस for चुण्णीहोइसइ. KS मुद्धि for मुद्धि. KS
सासाणलजालञ्जलक्किअउ; T विसानलजालञ्जलक्किअ for सासाणलजालञ्जलक्कि-
अउ; KTS चूडकं हस्ताभरणक चूर्णीभवति स्वयं कपोले निहितं for the first
line of the छाया. KS °दग्ध for °दग्धो. KS °ससिक्के for °संसिक्तः.

[चूडकरचूर्णीभविष्यति मुग्धे कपोले निहितः ।

श्वासानलज्वालादग्धो वाष्पसलिलसंसिक्तः ॥]

हिअइ खुडुकइ गोरडी गयणि घुडुकइ मेहु ।

वासारत्तपवासुअहं विसमा संकडु एहु ॥ १५८ ॥

[= हे. ३९५.४]

[हृदये खुट्शब्दं करोति गौरी गगने घडघडायते मेघः ।

वर्षारात्रिप्रवासिना विषमं संकटमेतत् ॥]

अम्मि पओहर वज्जमा [२६] ॥

पुत्ते जाएं कवणु गुणु अवगुणु कवणु सुएण ।

जा वप्पीकी भुंहडी चम्पिज्जइ अवरेण ॥ १५९ ॥

[= हे. ३९५.३]

[पुत्रेण जातेन को गुणोऽवगुणः को मृतेन ।

यत्पैतृकी भूमिराक्रम्यतेऽपरेण ॥]

तं तेत्तिउं जल्ल सायरहों सो तेवडु वित्थारु ।

तिसहें निवारणु पल्ल वि न वि पर धुट्ठुअइ असारु ॥ १६० ॥

[= हे. ३९५.७]

[तत्तावज्जलं सागरस्य स तावान्विस्तारः ।

तृषाया निवारणं पलमपि नैव परं शब्दायतेऽसारः ॥]

St. 158. M om. the stanza. KS हिअउ for हिअइ. KT कुडुकइ; S कुडुंतइ for खुडुकइ. KT खुडुकइ, S खुडुकइ for घुडुकइ. KS हृदयं खुट्शब्द-
रोति प्रिया गगने खुडुखुडायते मेघः for the first line of the छाया.
KST give the stanza अम्मि पओहर and its छाया here, KS
reading : पओहरा वज्जवज्ज निच्च जे शमुह ठत्ति । महु कंतहो समरंगणि गजघड
भंजिदु जंति. St. 159. M om. the stanza. KS मएण for सुएण.
KST आवहि पिहु भुमिहडी (S भुविहडि; T भूहडी) for जा वप्पीकी
भुंहडी. KS यावत्पितृभूराक्रम्यते परेण for यत्पैतृकी भूमिराक्रम्यते परेण.
St. 160. M om. the stanza. KS तं ताउ, T तं तेउ for तं तेत्तिउ.
KS निवारणु for निवारण. KS धुंधुवइ, T धुंधुवइ for धुट्ठुअइ. KS स ताव-
द्विस्तारः for स तावान् विस्तारः. B धूमायते, KS धुंधुमायते असार शब्दायते
for शब्दायते असारः.

होः स्तोरुच्चारलाघवम् ॥ ६५ ॥

होः हकाररेफयोः स्तोः संयुक्तस्य उच्चारलाघवमपभ्रंशे प्रायो भवति ।

बहिणि अम्हारा कन्तु [११९] ॥ सिरु ल्हसिउं खंधस्सु [१६२]

जह सो घडिदि प्रयावदी [२०] ॥ अन्नु जि प्राउं [६३] ॥ चंचल्ल

जीविदु ध्रुवु मरणु [४३] ॥ ६५ ॥

बिन्दोरन्ते ॥ ६६ ॥

अपभ्रंशे पदान्ते वर्तमानस्य बिन्दोरुच्चारलाघवं प्रायो भवति । अन्नु

जु तुच्छउं तहँ धणहँ [१२०] ॥ बलि किज्जउं सुअणस्सु [१०७] ॥

दइवु घडावइ वणि तरुहुँ [११४] ॥ तरुहुँ वि वक्कल्ल [११३] ॥

खग्गविसाहिउं जहिँ लहहुँ [१४८] ॥ तणहँ तइज्जी भंगि न वि

[१०८] ॥ ६६ ॥

हलस्थैडः ॥ ६७ ॥

अपभ्रंशे व्यञ्जनेषु स्थितस्थैडः एदोतोः उच्चारलाघवं प्रायो भवति ।

सुधँ चिन्तिज्जइ माणु [२] ॥ तसु हउं कलिजुगि दुल्लहहँ [१०५] ॥

लिङ्गमतन्त्रम् ॥ ६८ ॥

अपभ्रंशे लिङ्गमतन्त्रं व्यभिचारि प्रायो भवति । गयकुम्भइँ दारन्तु

[११६] ॥ अत्र पुंलिङ्गस्य नपुंसकत्वम् ॥

अब्भा लगा डुंगरिहिँ पहिउ रडन्तउ जाइ ।

जो एहा गिरिगिलणमणु सो किं धणहँ घणाइ ॥ १६१ ॥

[= हे. ४४५.१]

65. S प्रआवइ for प्रयावदी. B om. अन्नु जि down to मरणु. 66. After धणहँ KS add तु अक्खणहं. K देउ; ST देवु for दइवु. 67. S चित्तिज्जदु for चिन्तिज्जइ. 68. St. 161. KS अंता लगा डोंगरइ for अब्भा लगा डुंगरिहिँ. T वहिउ for पहिउ. KS रदंतउ for रडन्तउ. KS जो (S जा) एम विहुगिलणमणु for जो एहा गिरिगिलणमणु. BKT घणाइ for घणाइ. KS य एवंविधं गि (S ग) लितुमनाः. KS धनायते गणयति; T धनायते रणायति.

[अन्नाणि लग्नानि पर्वतेषु पथिको रुदन्याति ।

य एष गिरिगिलनना स किं धन्याया वृणायते ॥]

अत्र अब्भा इति नपुंसकस्य पुंस्त्वम् ॥

पाङ् विलग्री अत्रडी सिरु ल्हसिउं खन्धस्सु ।

तो वि कडारइ हत्यडउ वलि किज्जउं कंतस्सु ॥ १६२ ॥

[= हे. ४४५.२]

[पादे विलग्नमन्त्रं शिरः तस्तं स्कन्धात् ।

तथापि कटारे हस्त. वलिं करोमि कान्तस्य ॥]

अत्र अत्रडी इति नपुंसकस्य स्त्रीत्वम् ॥

सिरि चडिआ खन्ति फलईं पुगु डालईं मोडन्ति ।

तो वि महद्दुम सउणाहं अवराहिउ न करन्ति ॥ १६३ ॥

[= हे. ४४५.३]

[शिरसि आरूढा खादन्ति फलानि पुनः शाखा भञ्जन्ति ।

तथापि महाद्रुमाः शकुनीनामपराधिता न कुर्वन्ति ॥]

अत्र डालईं इत्यत्र स्त्रीलिङ्गस्य नपुंसकत्वम् ॥

शौरसेनीवत् ॥ ६९ ॥

अपभ्रंशे प्रायः शौरसेनीवन्कार्यं भवति ॥ ६९ ॥

St 162. KS अंतडी for अत्रडी. KS ल्हसिदु for ल्हसिउं. KS तोपि काडारइ हंदडउ for तो वि कडारइ हत्यडउ. KS विलग्नगात्र for विलग्नमन्त्र KS ततोपि कडारः हस्ते for तथापि कटारे हस्तः. KS वलिः क्रिये कातस्य for वलिं करोमि कान्तस्य. K अंत्रस्य for अंत्रडी इति. St. 163. KS सिरु for सिरि. KST फलाईं for फलईं. K डाल, S डालड for डालईं KST तो वि महद्दुम सउणि (T सउण) अवराहि न करंति for the second line of the stanza. KS शिरश्चटित्वा for शिरसि आरूढा. KS मोटयंति for भञ्जन्ति. KST ततोपि महद्द्रुमाः शकुनिनः अपराधिनो न कुर्वन्ति for the second line of the छाया.

सीसि सेहरु खणु विणिम्मविदु

खणु कंठि पालंबु किदु रदिऐ ।

विहिदु खणु मुंडमालिअ जं पणएँण

तं नमहु कुसुमदामकोदंडु कामहौ ॥ १६४ ॥

[= हे. ४४६.१]

[शीर्षे शेखरः क्षणं विनिर्मापितः

क्षणं कण्ठे प्रालम्बः कृतो रत्या ।

विहितं क्षणं मुण्डमालिका यत्प्रणयेन

तन्नमत कुसुमदामकोदण्डं कामस्य ॥]

तद्व्यत्ययश्च ॥ ७० ॥

तदिति प्राकृतानां द्योतकम् । तेषां प्राकृतादिभाषालक्षणानां प्रायो व्यत्ययश्च भवति । यथा मागध्या तिष्ठश्चिष्ठ इत्युक्तं, तथा प्राकृतपैशाचीशौर-सेनीष्वपि भवति । चिष्ठदि ॥ अपभ्रंशे रेफस्याधो लोपो वक्तः, मागध्यामपि भवति । शदमाणुशमंशभालके कुंभशहश्च वशाहँ शंचिदे, शतमानुषमासभारकं कुम्भसहस्रं वसायाः संचितम् ॥ इत्याद्यन्यदपि द्रष्टव्यम् । न केवलं भाषालक्षणानां तिडाद्यादेशानामपि व्यत्ययो भवति । ये वर्तमानकाले प्रसिद्धास्ते भूतेऽपि भवन्ति । अह पेच्छइ रहुतणओ, अथ प्रेक्षाचक्रे रघुतनयः ॥ आभासइ रयणीअरे, आबभाषे रजनीचरान् । भूते प्रसिद्धा वर्तमानेऽपि भवन्ति । सोहीअ एस चण्डो, शृणोत्येष चण्डः ॥ ७० ॥

69. St. 164. B ससि for सीसि. K खाण विणिम्मविदु; S खाणु विणिमिदु for खणु विणिम्मविदु. S रथिए for रदिऐ. B मुंडमालिए for मुंडमालिअ. T नमह for नमहु. K विनिर्मित for विनिर्मापितः. K मूर्धमालिका for मुण्डमालिका. 70. KS चिस्टदि for चिष्ठदि. KS 'माशभा (S शा)-अणे for 'मशभालके. KS 'सहस्सवशाइ शचिदे. K om. the छाया of this passage. After रघुतनयः KS add इत्यर्थः. KS आहसइ रअणिअरे for आहासइ रअणीअरे. S adds इत्यर्थः. KS चंडा for चण्डो.

शेषं संस्कृतवत् ॥ ७१ ॥

शेषं यदत्र प्राकृतादिभाषालक्षणं द्वादशपदीनिबद्धं ततोऽन्यत् संस्कृत-
वदेव भवति । रामाअ पोष्पाणि, रामाय पुष्पाणि ।

हेड्डुडियसूरनिवारणाय छत्तं अहो इव वहन्ती ।

जअइ ससेसा वराहसासदृरुक्खया पुहवी ॥

[= हे. ४४८.१]

[अधःस्थितसूर्यनिवारणाय छत्तमध इव वहन्ती ।

जयति सशेषा वराहश्चासदूरोक्षिता पृथिवी ॥]

अत्र चतुर्थ्या आदेशो नोक्तः, स च संस्कृतवदेव । उरसि सरसि सिरसि
इत्यादयः सिद्धावस्थायाम् ॥ ७१ ॥

झाडगास्तु देश्याः सिद्धाः ७२ ॥

झाडादयः शब्दा देश्या देशविशेषव्यवहारादुपलभ्यमानाः सिद्धा
निष्पन्नाः प्रसिद्धा वा वेदितव्याः । (१) झा ड लतादिगहनम् ॥ (२) गो ष्पी
(३) स ष्प त्ति आ बाला ॥ (४) गों डी (५) गा डी (६) गों जी मञ्जरी । (७)
ए क्क गं (८) ओ हं सं (९) भद्द सि री चन्दनम् ॥ (१०) आ डो रो

71. T द्वादशपदनिबद्ध for द्वादशपदीनिबद्ध K हेड्डुडिअ°, S
हेदडिअ° for हेड्डुडिअ°. ST om. from छत्त अधो down to पृथिवी in
the छाया. After संस्कृतवदेव K adds भवति. BKS तस्सरसि सिरसि
for उरसि सरसि सिरसि. 72. S झाडगास्तु for झाडगास्तु in
The Sūtra. (1) HD. 3. 57. S रूढ, T झाडा for झाड. S लतादि-
गहन for °गहनम्. (2) Sk गोपी (१) MT गोंपी, S गोंपि for गोष्पी. (3)
HD (सपत्तिआ) 8.18. MS सपत्तिआ (4) HD. (गोंठी) 2.95. K गोंडि,
S गोडि. (5) ? K णडि, S गोंडि. (6) HD. 2.95 KS गोंजि. (7)
HD. 1.144. BKT एक्कग, M एकग. (8) HD. (ओहरिस चन्दन-
घर्षणशिला) 1.169 BT ओहस्स. (9) HD. 6 102. K भद्दसरि, MS
भदसिरी. (10) HD. (आणूवो ?) 1.64. S आदोरो.

(११) मोरत्तओ (१२) मोरो (१३) पाणाअओ श्रपचः ॥ (१४) डुल्लरअं भूपा कपर्दानाम्, कपर्दैः कृतमाभरणमित्यर्थः ॥ (१५) सोमालं (१६)सोलं मासम् ॥ (१७) छट्टो मर्म ॥ (१८) भोट्टणो भूतकः ॥ (१९) गोडुं स्तनयोरुपरि रचितो वासोग्रन्थि ॥ (२०) भावई गृहिणी ॥ (२१) दुक्खित्तो कम्पः ॥ (२२) परिहालो जलनिर्गमः ॥ (२३) पडं ग्रामसीमास्थानम् ॥ (२४) गोजा कलशी ॥ (२५) पडिपल्लिओ विहित-पूजः ॥ (२६) गन्धपिसाओ गान्धिकः ॥ (२७) ओहिअं अधोमुखम् ॥ (२८) असारा कदली ॥ (२९) करइल्लो शुष्कमहीजः ॥ (३०) वपझओ भारः ॥ (३१) दुप्परिअल्लं अशक्यम् ॥ (३२) वेड्डणी (३३) पिच्छल्लं (३४) विदूणा (३५) सारोवहि (३६) सिणी

(11) HD. 6.140. MS मोरत्तओ; T मोरीतओ. (12) HD. 6.140. BK मारो. (13) HD. 6.38. BKM पणाअओ; T पाणअओ. (14) HD. (डुल्लरय) 1.110. BKM डुल्लरअ. BT कपर्दै for कपर्दैः. (15) HD. 8.44. (16) HD. 8.44. (17) HD. (वट्टा) 7.31. ? K छट्टा चर्म, M छट्टो मर्म; S छट्टो वर्म; T पट्टो वर्म. (18) HD. (भुत्तूणो, भोट्टूणो) 6.106. B छोट्टणो, M भोट्टण, S भट्टणो; T भोगरणो. KM भूतकं; T भूतकः. (19) HD. (गेंडुअ) 2.93. M मोंडं; S गोंद; T गेंड. Bp KMS वासोग्रन्थिरुपरि कुचयोः for स्तनयो...ग्रन्थि. (20) HD. (भावइआ धार्मिकगृहिणी) 6.104. M भारई, T₁ गएई; T₂ गवाई. (21) ? K दुक्खित्ते; MS दु खित्ते; T उक्खित्ते कपा (22) HD. 6.29. T परिहारो. (23) ? T पठम. (24) HD. (गोआ) 2.89. T गोपा. (25) HD. (पडिपल्लिओ ?) 6.32. T पडिपल्लिओ. (26) HD. 2.87. T गंधविसाओ. BM ग्रान्थिकः; K गन्धिकः for गान्धिकः. (27) HD. (ओहुरं ?) 1.157. KS ओखिअं, T ओसिअं. (28) HD. 1.12. (29) HD. 2.17. S करइल्लि. (30) ? B वेज्झओ. Bp वपझओ; M व...पज्झओ. (31) HD. 5.55. BKMS उप्परिअल्लं. (32) HD. (वेलूणा-वेलणय इति केचित्) 7.65. B वेड्डणा; T वेड्डणि. (33) HD. (पिच्छिली) 6.74. B om. the word and wrongly gives पिच्छिलः as the meaning of वेड्डणी; M पिच्छलं; T विच्छिलं. (34) HD. 7.65. B om. and wrongly reads पन्थाः; K वधा; M पन्था; T विधा. (35) ? B रासारोवहो; T सिरोवहा. (36) ? KMS सिणि.

(३७) वेळरा (३८) मंतक्खरं लज्जा ॥ (३९) कोण्णा अं म्लानम् ॥
 (४०) खन्दजी स्थूलैन्धनवाहि ॥ (४१) ऊसा अत्तो खेदेन गिथिलः ॥
 (४२) उत्ताण फलं एरण्ड ॥ (४३) चदु रूढो (४४) हालो गातवाहनः ॥
 (४५) पउलि अं गूलप्रोतं मासम् ॥ (४६) माडा समकालम् ॥ (४७)
 खडरि अं कलुपम् ॥ (४८) वडुराणो असिधारा ॥ (४९) वव्वाडो दक्षिणो
 हस्त ॥ (५०) खव्वणो दक्ष ॥ (५१) खडुं (५२) वेडो (५३) वोडुरं
 स्मश्रु ॥ (५४) उडत्तणं निवसनम् ॥ (५५) सअगहं झटिति ॥ (५६)
 खल्लिरी (५७) खल्लि रीआ संकेत ॥ (५८) रद्धी (५९) वडु अं प्रधा-
 नम् ॥ (६०) गअणरई मेघ ॥ (६१) तिगच्छी (६२) तिगआ
 पुण्णरज ॥ (६३) तंडं शिरोहीनम् ॥ (६४) पाडुगो सम्य ॥ (६५)
 तिविडी सूची ॥ (६६) पत्तलं तीक्ष्णम् ॥ (६७) कूरं भक्तम् ॥

(37) HD. (वेळूणा as under 32 above) 7.65. T वेङ्गरा. (38) HD.
 (मंतक्खं) 6.141. B मतत्तखरं, KM मततखर, S मततखर. (39) ? M
 कौणाअं: T कोण्णाथ. B मान, KM मान for म्लानम्. (40) HD. (खदग्गी)
 2.70. S खदजि, T खमयगिग. (41) HD. (ऊसाअतो) 1.141. BK दुक्खा-
 अंतो; MS दुक्खाअत. (42) HD. (उत्ताणपत्तय) 1 120 T उत्ताणवत्ती.
 (43) HD (चउरचिवो) 3.7. B चउरइडो, M चउरइडो. (44) HD. 8.66.
 (45) from पउलइ पचति, HD 6.29. T चउलिअं. (46) ? M पाडा;
 S माडा, T अमिअ. (47) HD. (खरडिअं रूक्षम्) 2.79. T खउरअ. (48)
 HD. (वडुराणा) 6.91. (49) HD. 6.89 B वप्पोट्टेण; KS पप्पोण; T
 चप्पोट्टेड. (50) HD. (खवो, खव्वो वामकर) 2.77. S खड्णो. (51) HD.
 2.66 S खडं; T कड्डो. (52) HD. (वेड्डा) 6.95. (53) HD. 6.95. B
 चोडुरं; M चोदर, T चोरं. (54) HD. (उडत्तणं) 1.103. M उडत्तण, T
 ओवत्तणं. (55) HD. (सयराहं) 8.11. M सहाराह (56) HD. 2.70. T
 खल्लरी. (57) HD. 2.70. B खिल्लिरीआ, M खिल्लिरीआ, T वल्लरीआ (58)
 HD. 7.2 BK रज्जी, M रंजी; S रजि, T रड्डी. (59) HD. 7.29. B
 चद्धअ; M अधअ, T वडअ. (60) HD. 2.88. (61) HD. (तिगिच्छी)
 5.12. M निमकी, T तिगिच्छि. (62) HD. (तिगिआ) 5.12. T तीडिआ.
 (63) HD. 5.19. T तड. (64) HD. (पाडुगिओ) 6.42 M पाडुंगो,
 T पाडुगो. (65) HD. (पुटिका तिविडा सूचीति केचित्) 5.12. M तिविई.
 (66) HD. 6.14. (67) HD. 2 43.

(६८) गोडुं (६९) चिक्खिल्लं (७०) कच्छरं (७१) महिंडं (७२) वहलं (७३) रेणं (७४) पणओ (७५) डंडरिआ (७६) डंडा (७७) दोहणी पङ्कः, कर्दम इत्यर्थः ॥ (७८) छिविओ (७९) छोहो (८०) पग्गेज्जो (८१) विज्झड्डो चयः, समूह इत्यर्थः ॥ (८२) निअत्थं परिहितं वस्त्रम् ॥ (८३) निड्डुरिआ भाद्रपदसितदशम्या कश्चिदुत्सवविशेषः ॥ (८४) खोड्डी (८५) तालफली दासी ॥ (८६) छिच्छिणरमणं (८७) ओलुक्की (८८) हद्धिण चक्षुःस्थगगनक्रीडा ॥ (८९) पुंसुलं विसंवादः ॥ (९०) अवअण्हं उलूखलम् ॥ (९१) सराहओ (९२) किक्किडी सर्पः ॥ (९३) सइलंतं (९४) सइदिड्डं मनोरथेनैव सघटना ॥ (९५) ओसा

(68) HD. (गेडु) 2.104. M गोंड; T गेड्डी. (69) HD. (चिक्खिल्लो) 3.11. MS चिक्खिल्ल; T चिक्खिल्ली (70) HD. (कच्छरो) 2.2. BK कच्चरो; M कंचरं; T कच्छरी. (71) HD. (महेड्डो) 6.119. B महिड्डं; T महेप्पी. (72) HD. 6.89 B बलाहं; KM बलह; T बहुली. (73) HD. (रेणी) 7.9. T रेओ. (74) HD. 6 7. (75) HD. (डंडरिओ) 4.15. B डड्डरिआ; T डड्डरीआ T. (76) HD. (डंडो) 4.16. B डड्डा; M दडा, T डड्डा. (77) HD. 5.48. KM कर्दमपर्यायः for कर्दम इत्यर्थः. (78) HD (छिवओ) 3.36. BK विच्छिओ; M विच्छिओ. (79) HD. 3.39. T छोओ. (80) HD. (पग्गेज्जो) 6.15. M पग्गेज्जो. (81) HD. (विज्झड्डो) 7.32. B विज्झडा; M विज्झडो; T विज्जुसो वधः (?) समूह इत्यर्थः. (82) HD. 4.3१. B णिअडी स्नानम्; HD. 4.26. णिअडी (Sk निकृतिः) दम्मः; KS निअत्थि; M निअई. (83) HD. 4.45. BK नड्डुरिआ; MS नंडुरिआ; T नेस्सुरीआ. (84) HD. (खोड्डी) 2.77. BK सोड्डी; M सोंडी; T खोड्ड. (85) HD. (तालफली) 5 11 BK ताणफली, T, तालपाली. (86) HD. छिछटरमण 3.30. B चिच्छिणरमणं, M चिच्छिणरमणं; T शिच्छरणमणी. (87) HD. (ओलुंको छन्नरमणं, नष्ट्वा यत्र शिगवः क्रीडन्ति) 1.153. B ओलुक्को; T उलुक्की. (88) HD. (गदीणी) 2.83. B हविण; T गंधोणी. (89) ? M पुसल; T भसुल. (90) HD. (अवअण्णो) 1.26. S अवहणं. (91) HD. 8.12. S सराहवो. (92) HD. (किक्किडी) 2.32. K किक्किडी; S किक्किडी; T किक्किडी. (93) HD. (सइलभ) 8.18. B सइलत्त; T सिडलीही. (94) HD. 8.91. BT सइदड्डं; KM सइदंड; S सइरडं. (95) HD. 1.164. T ओधा.

(९६) ओ गिग वो (९७) सि ण्हा नीहार. ॥ (९८) णि अं स णं परिधानम् ॥
 (९९) झुत्ति स्रोतः ॥ (१००) सि डा (१०१) सि ह डो सुप्तनासिकानाड. ॥
 (१०२) णे व च्छ णं (१०३) णि व च्छ णं अवतारणम् ॥ (१०४) अ ल्हा ओ
 कृतपरिचय. ॥ (१०५) अ डा (१०६) स डा प्रलम्बा. केगा. ॥ (१०७)
 घ ग्घ त्य णं खेद ॥ (१०८) चंढ व डा आ अर्धप्रावृतदेहा ॥ (१०९)
 तलप्फ लं जालि. ॥ (११०) तरि डी अनुष्णो वायु ॥ (१११) वेप्पो
 (११२) संपुओ पिगाचाक्रान्त ॥ (११३) की ला (११४) कुकुला
 (११५) अ द्ध घरणी (११६) बहुयारिणी नववधु. ॥ (११७) व ती
 (११८) व ई (११९) वे ला मर्यादा ॥ (१२०) णि ग्घ टो कौगलोपेत ॥
 (१२१) व ज्जा (१२२) प ज्जा अधिकार ॥ (१२३) झ डी

(96) HD. (ओग्गाओ) 1.149. S ओगिगओ, T ओजोहा. (97) HD. 8 53. K सिगा, (98) HD. 4.38. (99) HD. 3.38. M झत्ति. HD. छेदः for स्रोतः. (100) HD. (सिडा) 8.29. M सिडा; T सिण्हा. (101) HD. (निवाडी ?) 8 29 B सिहिडो, T सवाडो. (102) HD. 4.40. KS णिवच्छणं, M दिवच्छणं; (103) HD. 4 40. KS णिवनंछणं; M णिवच्छण. (104) HD. 1.12. B लवओ. (105) ? T सअडा. (106) HD. (सडा) 8.46. B प्रलम्बकेशा; S प्रलवकेश. (107) HD. (घुम्वुच्छगयं) 2.110. B घाघवग, M घघंघग, T घ्घत्यण. M खेदखः for खेदः. (108) HD. 3 7 B बहुवडाआ; KM बहुवडाआ S चंढवडाआ, T छंढवडाआ. Cf. वटवटात in Marathi. (109) HD. (तलप्फलो) 5.7. KMS तलफल, T तलच्छल (110) HD. (तिरिड्डी) 5.12. T तीरिडी. HD. उष्णवात for अनुष्णो वायु. (111) HD. 7.74. M वेप्पो, T वेप्फा. (112) HD. (सिपुअ) 8.30 (113) HD. 2 33. BK MS किला (114) HD. 2 33 BKMS कुलकुला (कुक्कुला ?) (115)? B अद्धरणा, M अधरणा, T ह्यत्यरणी. (116) HD 7.50. T बहुधारणी. (117) HD 7.31. M वती, T वती (118) Sk वृत्तिः. T वई. (119) Sk.T वेडा. (120) HD. (णिग्घटो) 4 34 S णिग्घटो, T णिच्चटो. (121) HD. 7. 32. KS पज्जा, M पंजा; T वजा. (122) HD.6.1. KS पंजा; M वंजा, T वज्जा. (123) HD. (निरन्तखृष्टि; or झाडी ?) 3.53 KS जडी; T जालि.

(१२४) झट्टरी गुल्मः ॥ (१२५) मुकुंडी (१२६) मुचमुंडो जट्टः ॥
 (१२७) णिकसरिओ गलितसारः ॥ (१२८) झट्टिलिआ चंरगणग् ॥
 (१२९) सखोडी न्यतिकरः ॥ (१३०) सिलिपो (१३१) चिल्लो (१३२)
 चुल्लो (१३३) जेडो (१३४) लिक्को (१३५) डहरो बालः ॥ (१३६) हणं
 दूरग् ॥ (१३७) विट्टिरिआ (१३८) तुंगी रात्रिः ॥ (१३९) कुहिणं
 कूर्पग् ॥ (१४०) विआलो (१४१) नेळ (१४२) दुट्टहणो (१४३)
 लगिक्को (१४४) कमलो (१४५) कुविलो (१४६) णिरिक्को (१४७)
 ओण्डल्लो (१४८) कुसुगालो दरयुः, चोर इत्यर्थः ॥ (१४९) अहेल्लो
 ईश्वरः ॥ (१५०) पणी पर्याप्तिः गुणिवी ॥ (१५१) कंकअसुकओ
 अल्पसुवृत्तलभ्यः ॥ (१५२) पशामुरो प्रवयाः, वृज इत्यर्थः ॥

(124) ? (125) HD. (मुकुंडी) 6.117. T मुकुडी. (126) HD.
 मुचमुंडो 01 गुग्मुयडो राशिः?) 6.136. B मुचुमुत्तो; KS मुचुमुहो; M मुचुमुहो;
 T मुकिमुंडो. BK कूटः for जट्टः (127) HD. (णिकसरिओ) 4.41. T
 णिकसरिओ. (128) HD. (झट्टिलिआ) 3.55. BK झट्टिलिआ; S झट्टिलिआ.
 (129) HD. (सखोडी) 8.8. BK सुखोडी. (130) HD. (सिलिपो) 8.30.
 BK सिलिपो; T सलिमनो. (131) HD. 3.10. (132) HD. 3.22. T
 om. चुल्लो. (133) HD. 3.10. BM जेडो. (134) HD. 7.22. BST
 लिक्को. (135) HD. 4.8. B बालः; KS चाला; MS जाला. (136) HD.
 8.59. BKMS णं 101 हणं. (137) HD. (विट्टिरिआ) 7.67. B विट्टि-
 रिआ; M विट्टिरिआ; T निषिरिआ. (138) HD. 5.14. T तुंगी. (139)
 HD. (कुहिणं) 2.62. S कणिण; T कहीण. (140) HD. 7. 90. (141)
 HD. 7.94. (142) Sk? B दुट्टहणो; M दुट्टह...; T उच्चुहणो. (143) HD.
 (लगिक्को) 7.19. BKMS अगिक्को. (144) HD. (कल्लो) 2.20. (145)
 HD. (कुविलो) 2.66. BM कुविलो; T कुविलो. (146) HD. (णिरिक्को)
 4.49. MS णिरिक्का; T णिरिक्को. (147) HD. (उच्चओ or ओण्डल्लो) 1.101.
 B उच्चओ; M उच्चल्लो; T ओच्चल्लो. (148) HD. 2.10. Bp. नैरी; K नैर
 101 नारः. (149) HD. (अहेल्लो) 1.10. B (अहल्लो); M अहिल्लो. (150)
 HD 5.62. T यणी. (151) HD. (कंकअसुकओ) 3.45. (152) ? MS
 पशामुरो; T शामुरो.

(१५३) पुं ड रि जा उल्ललिजा ॥ (१५४) हत्यं गीमन् ॥ (१५५)
 पि डि ह्रिको कृत्. ॥ (१५६) सं चु ह्यो पिशुन. ॥ (१५७) जो ञ् ण जो ञ्
 (१५८) जो ञ् णि रं (१५९) जो ञ् ण णी जरा ॥ (१६०) प डि णि अं स णं
 निशि प्रावरणम् ॥ (१६१) प डि वे लो विज्ञेय. ॥ (१६२) प डि क्रि आ
 प्रतिवृत्ति. ॥ (१६३) प डु ज ड णी तरुणी ॥ १६४) कु णि आ (१६५)
 कु च्छि णी (१६६) अं ड दि णा रो वृत्तिविवरन् ॥ (१६७) दे व रि अं सुत-
 जन्मनि ह्येन्, पुत्रोत्सवे गद्यनातं ह्येन्यर्थ ॥ (१६८) अ ञ् च वा वा
 दिक् ॥ (१६९) ने न्हं पाश्वजेगद्यन् ॥ (१७०) ग हि आ व डा ललना ॥
 (१७१) पी ड र डे चैयेंग ञ्च, चैयेंग लीहना भायेंन्यर्थ. ॥ (१७२)
 लो र ह्री गनीरदीघेर ॥ (१७३) पो अ नो निर्मय ॥ (१७४) उ ङ् ई
 (१७५) ने ल च्छि आ

(153) HD. (पुं ड रि जा) 6.55. ST पुं ड रो जा. (154) HD.
 8.39. B हृत्. T ह्येः. (155) ? K पिडिह्रिजाः M पिडिलिका, S
 पडिह्रिजाः T पडिह्रितो. (156) HD. (सं चु ह्यो) 8.7. B र चु ह्यो; T सिचिह्यो.
 (157) HD. (जो ञ् ण देवं) 3.51. (158) HD. (जो ञ् ण गारं) 3.51. BT
 जो ञ् णि णी (159) HD. (जो ञ् णो वचं ?) 3.51. B जो णि रं. B जारः for
 जरा. (160) HD. 6.36. B विडिणि सं स णं. K पिडिणि सं स णं. (161) HD.
 6.21. KMS पडिवेला. Bp विज्ञेय. for विज्ञेयः. (162) HD. (पडिङ्गलो)
 प्रतिवृत्ति) 6.19. KS पडिह्रिजा (163) HD. (प डु जु व ई) 6.31. S प डु ज्ज-
 वणि; T व डु ज्ज व नी. (164) HD. .24. After कु णि वा BT add कु वि ला;
 HD. does not record it. (165) HD. (कु च्छि हं) 2.24. K कु च्छि णि णि;
 S कु च्छि णि. (165) HD. (अं ड दि णा रो) 2.24. B अं ड दि णा रो; K अं ड दि णा रो or
 अं ड दि णा रो; S अं ड दि णा रो. B प्रतिविवरं; K प्रतिविवरं for वृत्तिविवरन्. (167)
 HD. (दे व रि ल) 5.29 K डु ज्ज म नि for डु त्ज म नि. (168) HD. (अ ञ् च-
 वा वा) 1.35. M अं च वा वा; T अ ञ् च पा वा. (169) ? B नि न्हं; M ने न्हं.
 (170) ? MS पा हि वा व डा ल ल ना. (171) HD. 6.51. BKMS पि ड र ड-
 (172) HD. 1.154. B चारं ली; M चारं ली. (173) HD. (पो ऽं डो)
 6.61. M पो ऽं डो; T वो ऽं डो. (174) HD. (उ ङ् ई) 1.87. M उं ङ् ई.
 (175) HD. (ने ल च्छि आ) 4.44. BT ने ल च्छि आ; K ने ल च्छि आ; M ने ल च्छि आ.

(१७६) डोको कूपतुला, निपानादेर्जलोनयनयन्त्रम् ॥ (१७७)
का अंजी (१७८) काण्डी (१७९) वक्करो परिहासः ॥
(१८०) खोडो धार्मिकः ॥ (१८१) उच्छलओ (१८२) पउडं (१८३)
मेठिअं (१८४) उप्पदं (१८५) थेट्टो गृहम् ॥ (१८६) उल्लुहंतो
(१८७) डंको (१८८) वसतुंडो (१८९) वुक्कणो काकः ॥ (१९०)
मा मा (१९१) मा मी मातुलमार्या ॥ (१९२) चंचुप्परं मिध्या ॥ (१९३)
चुको मुष्टिः ॥ (१९४) पुल्ली (१९५) अल्ली (१९६) चित्तओ व्याघ्रः ॥
(१९७) चडआणा (१९८) लुच्छी कुन्तला ॥ (१९९) गणसमो रतो
गोष्ठ्याम् ॥ (२००) तित्ती सार ॥ (२०१) डाली शाखा ॥ (२०२)
ठाणो अहंकार ॥ (२०३) णामुक्कसिअं कार्यम् ॥ (२०४) पेआलं

(176) HD. (डोको) 4.11. or HD. (डुंघो दाहस्तः) 4.11. from
Telugu डोका. BM डोको; T डोका. KM वनादेर्जलानयनयंत्रं for निपा-
नादे...यन्त्रम्. (177) HD. (कायंदी) 2.28. B कायंदी (178) HD. (काण्डी)
2.28. M काण्डी; T काण्डी. (179) HD. (वक्कर) 6.89. MS वंकरो; T
वक्कारो. (180) HD. 2.80. B खाडो; T खेतो. (181) HD. (उत्थलिअं)
1.107. M उच्छलवो; T ओत्थलओ. (182) HD (पउडं) 6.4. KMS
वुडुडं (?) (183) ? T मेलिअं. (184) ? B अप्पदं; S उप्पित्थं; T पउत्थं.
(185) ? KMS थजो (?); T थेट्टो. (186) HD. 1.109. B उल्लुहत्तो.
(187) HD. (डंको) 4.13. B डको; T डंको. (188) HD. (वसमुट्टो)
7.49. B वसुट्टो; T वसतुट्टो. (189) HD. 6.94. M वुक्कणो; T पुक्कणो.
(190) HD. 6.112. (191) HD. 6.112. (192) HD. (चंचप्परं) 3.4.
M चंचुपरं; T₁ वपुप्परी; T₂ चपुप्परी. (193) HD. 3.14. B reads मुष्टिः
after तित्ती (200). (194) HD. 6.79. BKMS पुत्ती. (195) HD.
(अलिअल्ली) 1.56. or (अरिअल्ली) 1.24. (196) ? B चित्ती; M चिंती. Cf.
चित्ता in Marathi. ((197) HD. (चडो) 3.1. B चणअणा; T चंडआणा.
(198) ? KS लंचो; T लुप्पो. (199) HD. 2.86. B गणसमा; KS गण-
सवे. (200) HD. 5.11. KST तित्ति; M तंती. (201) HD. 4.9. T
वाली. (202) HD. 4.5. B ठाणा. (203) HD. (णामोक्क) 4.25. MS
णामुक्क. (204) HD. 6.57. S पेअलं.

(२०५) पिंजल प्रमाणम् ॥ (२०६) गहणी (२०७) गहेरो (२०८) मुहुलो बन्दी ॥ (२०९) लाइलो बलीवर्दः ॥ (२१०) मुंकरुडो (२११) मुंगुरुडो (२१२) घुग्घुरुडो राशिः ॥ (२१३) आवसणं (२१४) आअलणं रतिगृहम् ॥ (२१५) उवसटो सारथिः ॥ (२१६) उवसेरो रथार्हः ॥ (२१७) उणिआ कसर ॥ (२१८) अव रिज्जं (२१९) अहोरणं उत्तरीयम् ॥ (२२०) अविरिक्कं (२२१) अजणिक्कं (२२२) दोडि (२२३) दोवेलि सायंभोजनम् ॥ (२२४) अइरिप्पो कयाबन्धः ॥ (२२५) पिंडरवो तैलादीना विक्रेता वणिक् ॥ (२२६) सुदुम्मणिआ रूपवती ॥ (२२७) उम्मल्ला तृष्णा ॥ (२२८) वेंडं सुरापिष्टम् ॥ (२२९) चडिआसो आटोप ॥ (२३०) माला ज्योत्स्ना ॥ (२३१) दरदरो उल्लास ॥ (२३२) उव्वेलं कौशलम् ॥

(205) ? BT om. this word. M पेजिल. (206) HD. 2.84. T गहणी. (207) HD. (गहरी गृध्र) 2.84. KS गेहरो (लो), M गेहेरो. (208) ? T मुहुओ. (209) HD. 7.19. B बइलो (HD. 6.91), T चाउलो. (210) HD. (मुक्कुरुडो) 6.136. S मुक्कुरुडो; T सुस्तुरुडो. (211) ? A variant of (210) above. (212) HD. (घुग्घुरुडो) 2.109. M घंघरुडो राशि पक्षी. (213) HD. (आलयण) 1.66. T आवसणी (214) HD (आलयण) 1.66. (215) ? M हवसटो, T उपसगो. (216) HD. (उवसेर रतियोग्य ?) 1 104. M उरसेरा. (217) HD. (उणिहआ) 1.88. (218) HD. (अवरिज्जो अद्वितीयः) 1 36. BM om. the word. (219) HD. 1.25. B om. the word BT इत्ति-रिअ, K उत्तरिअ for उत्तरीयम्. (220) HD. (अवरिक्को क्षणरहित निरवसरः) 2.20. B अणिरिक्क, S अवणिक्क (221) ? B अक्षणिक. (222) ? B om. the word. (223) HD 5.50. B देवेली. (224) HD. (अइरिप्पो) 1.26. BT अइरिप्पो, K अइरिप्पा. (225) HD. (पेडइओ कगादिविक्रेता). 6.59. BT वेडउओ. (226) HD. 8 40. B असदुम्मणिआ (सदुम्मणिएति शीलाङ्क) (227) HD. 1.94. KMS उम्मल्लो पिंड (2) सुरापिष्ट. (228) HD. (वेंडसुरा कलुष' सुरा) 7.78 BKMS पिंड. (229) HD. (चडि-आरो) 3 5. T विडिआसो. (230) HD. 6 128. M मालु (231) HD 5.37. S दरकरो, T दरीकरो. (232) ? B उव्वल, M रंवल, T उप्पोल्ल.

(२३३) ओ सा ओ पीडा, प्रहारेण जाता पीडेत्यर्थः ॥ (२३४) णि च्छड्डो
(२३५) णि गघोरो निर्दयः ॥ (२३६) आरंतिओ मालाकारः ॥
(२३७) ला स अ विम्ह ओ (२३८) सिण्ठो (२३९) आ ल त्य ओ केकी ॥
(२४०) उ ड्डो कूपादिखनकः ॥ (२४१) ऊ सारो गर्तः (२४२) उ व लं डं तो
चूडावलयम् ॥ (२४३) हिल्ला सिकताः ॥ (२४४) हिक्का (२४५)
उ प्प कि आ रजकी ॥ (२४६) हिं डो ली रक्षणयन्त्रं केदारस्य ॥ (२४७)
आ ल सो (२४८) अ लिणो वृश्चिकः ॥ (२४९) आ रि ल्लो बन्धः ॥
(२५०) ज म णं बालशिखा ॥ (२५१) म र ट्टो गर्भः ॥ (२५२) कि लि णी
(२५३) कु ह णी (२५४) सा ही (२५५) पा ण ड्डी (२५६) प त्त ण्णी
प्रतोली, रथेत्यर्थः ॥ (२५७) म ल ओ गियेकदेशः ॥ (२५८) उ ग्गालो
(२५९) छिं लो ली तनुस्रोतः, सुखल्पजलस्रवणमित्यर्थः ॥ (२६०) क डं

(233) HD. (ओसाओ) 1.152. M आमालो. (234) HD. (णिच्छुड्डो)
4.37. B णिच्चड्डो, M णिचिंडो; T णिचेडो. (235) HD. 4.37. T
णिघोरो. (236) HD. (आरंमिओ) 1.71. M आरानिओ, T आरयतिओ.
(237) HD. (लासयविहओ) 7.21. B सअविम्हओ; KS सहविहओ; M
सहविम्हओ. (238) HD. (सिडो) 8.20. KM सिटो; T सिटो. (239)
HD. (आलथो) 1 65. M आलधओ. (240) HD. 1.85. M कूपादि-
कारकः for °खनकः. (241) HD 1.140. BK इसारो. (242) HD.
(उवलमत्ता or उवलमग्गा?) 1.120. B उवलहतो; M उवलहृतो; T उवलहंतो.
(243) HD. (हिला or हिल्ला) 8.65. M हिला; T भिल्ला. (244) HD.
8.66. KS किका; M किका (Cf. किकिअं धवलं in HD 2.31.). (245)
HD. (उप्पुंकिआ) 1.114. K उपाक्किआ; M उपाकेआ; T उप्पिकिआ.
(246) HD. (हिंडोल हिंडोलय) 8.69. B हिड्डोली; T हिडोली. HD. क्षेत्रे
मृगनिषेधरवः, क्षेत्ररक्षणयन्त्रमिति कीचत्. (247) HD. (आलासो) 1.61. B
आसलो. (248) HD. 1 11. B अलिणेओ; K अल्लीणो or अल्लिणो; T
आलीणो. (249) HD. 1.63. BK जरिल्लो. (250) HD. (जवण) 3.41.
(251) HD. 6.120. T मरंटो. (252) HD (किलणो) 2 31. B किरिणी.
(253) HD. (कुहिणी) 2.62. T कुहण. (254) HD. 8.6. S साहि.
(255) HD. (पाणड्डी) 6.39. B पाणल्ली; T वाणट्टी. (256) Sk. T वत्तणी.
(257) HD. 6.144. S वलयो. (258) HD. (ओग्गालो) 1.151. Cf.
ओघळ in Marathi. (259) HD. 3.27. B छिंवोली (260) ?

(२६१) पडोहरं पश्चिमाङ्गणम् ॥ (२६२) सरिवओ (२६३) सरेवाओ हंस ॥ (२६४) कुट्टमिओ महिष (२६५) पहणी संमुखा-
 गतिनिरोध ॥ (२६६) केआ केली ॥ (२६७) तिती (२६८) कीलं
 स्तोक्म् ॥ (२६९) उक्कासारो भीरु ॥ (२७०) भाउलं आपाढे कात्या-
 यन्या उत्सवविशेष ॥ (२७१) भगलअं अप्रियम् ॥ (२७२) कौथुअ-
 वत्थं (२७३) कोसलो (२७४) कणआ नीवी ॥ (२७५) छिहंडहिछो
 (२७६) आअं दधि ॥ (२७७) हड्डवं कलह ॥ (२७८) छवडी चर्म ॥
 (२७९) कहोडो तरुण ॥ (२८०) फेणवडो वरुण ॥ (२८१)
 उअहारी दोहनकारी ॥ (२८२) खडंगो छाया ॥ (२८३) जोडओ
 व्याध ॥ (२८४) कोलं वं पिठरम् ॥ (२८५) वेखासो (२८६) वेखासओ
 विरूप ॥ (२८७) सरली (२८८) अरलं चीरी ॥ (२८९) संग्गा

(261) HD. 6 22 HD. गृहपश्चिमाङ्गणम्. (262) HD. (सरेवओ) 8.48.
 B णरिवाओ. (263) HD. (सरेवओ) 8.48. (264) HD (कुट्टमिओ) 2.15.
 S कुट्टमिओ, T कुट्टिमिओ. Bp मूषक for महिष. (265) HD. 6.5. T
 वहणी. HD. संमुखागतिनिरोध. for 'गतिनिरोध., (266) HD. (केआ रज्जु.)
 2.44. (267) HD. (तिती सारम्) 5 11. B तिती. (268) HD. 2.21.
 S किलं. (269) ? S उक्कासारो, T पुक्कासारो. (270) HD. (भाउअ) 6.103.
 (271) HD. (ममलं) 6.110. KS भगलअ, T भहआल (272) HD.
 (कौथुहवत्थं) 2.38. S कौथुहवत्थं. (273) HD. (कोसल) 2.38. (274) ?
 (275) HD (सिहडहिछो) 8 54. B छिहडहिछो, S छिहल्लहिछो. T छिग-
 डहिछो. (276) HD. (आअ दार्धम्) 1.73. BpT पूआ. (277) HD.
 (भंडण) 6.101. S हडव, T हडव. (278) HD. 3.25. (279) HD.
 (कहेडो) 2.13. (280) HD. (फेणवडो) 6.85. BK पिणवडो, M पिणवडो;
 S पणवडो (281) HD. 1.108 (282) HD. (खड्ग) 2.68. (283)
 HD. (जोडिओ) 3.49. B वोडओ, M वोडिओ, T जोडि. Bp व्याधि:
 for व्याधः. (284) HD. (कोलवो) 2.47. (285) HD.
 (विक्खासो) 7 63. M वेखाओ, S वेभासो; T पेक्खासो. (286)
 Avariant of (285). BK तेखासओ, S तेखासवो. (287) HD.
 8.2. (288) HD. 1.52, KMS अरला. (289) HD. 8.2 B सग्गा;
 K सग्गी, S सग्गि.

(२९०) संडी वल्का, प्रग्रह इत्यर्थः ॥ (२९१) कगडणी (२९२) णिउत्तउ, शास्त्रलिखित्यर्थः ॥ (२९३) मोडी मणिनी ॥ (२९४) कुंतो शुक्रः ॥ (२९५) णिडो (२९६) विच्छुओ पिशाचः ॥ (२९७) कउहं नित्यम् ॥ (२९८) पसंडी कनकम् ॥ (२९९) अलमंडुलो (३००) चुंचुमालिओ (३०१) मड्डो अलसः ॥ (३०२, सिअणअं (३०३) कडसी पितृवत्तम्, स्मरणमित्यर्थः ॥ (३०४) अबडओ (३०५) अडो आगमः ॥ (३०६) वाहुंवी मृगयत्य ॥ (३०७) महुंकी (३०८) खिखिणी (३०९) मुहंडी (३१०) मसआ (३११) बहुग (३१२) सअली कोट्टी ॥ (३१३) जाई (३१४) मअअउरं (३१५) मई (३१६) मविमं (३१७) पच्छुच्छाहणं नदिगा, सुरेत्यर्थः ॥ (३१८) पडिच्छिरो

(290) HD. 8.2. B संडी; S सिडि. B उल्का for वल्का. (291) HD. 2.18. BKS राइनी. (292) निम्नतओ ? (293) ? (294) HD. 2.21. KS शुक्रः for कुक्रः. (295) HD. 4.25. (296) ? KS विच्छुओ; M विच्छुआ. T विच्छुओ. (297) HD 2.5. B काहं; S कवहं. (298) HD. 6.10. B वसड्डी; M वसंडी; T वसंवि. (299) HD. 1.46. B अलमंजालो; M अलमंजालो. (300) HD. (चुंचुमाली) 3.18. T चुंचुमालिओ. (301) HD. (मड्डो) 6.112. BK मडो. (302) HD. (संअणअं) 8.55. M सिअणअं; S सिअणिअं; T विअणअं. (303) HD.2.6. T कोट्टी. (304) HD. 1.20, 53. B अगडओ; T अबडि. (305) Skअवडः? T अडो. (306) HD. (पाहुन्नी) 6.39. BK वाहुन्नी; T पाहुह्नी. (307) HD. 6.101. BK हलुडी; MS हलुंकी; T हलुं. Cf. मालू in Marathi. (308) HD. 2.74. B कुविखिनी; M कुविखिनी; T विखनं. (309) HD. (मुहंडिआ) 6.101. B मुहंडी; M मुहंडी; T मुहंडं. (310) HD. (मसुआ) 6.101. T मसआ. (311) HD. (बहुगवा) 6.91. T₁ पुहुना; T₂ पुहुरा. (312) सिअली ? Sk दृगली. B सलरी; S सललि; T मलली. (313) HD. 3.45. B अई; KS आई. (314) ? T मत्तकवरो. (315) HD 6.113. S दुई; T मई. (316) HD. (सविमं) 8.4. S सविमं; T सविमं. (317) HD. (पच्छुच्छाहणी) 6.35. B पच्छुच्छाहणं; K पच्छुच्छाहणं; M पच्छुच्छाहणं; S पच्छुच्छाहणं; T पच्छुच्छाहणं. (318) HD. (पडिच्छिरो) 6.20. B पडिच्छिओ; M पडिच्छिओ.

(३१९) सच्छिओ सद्वः ॥ (३२०) तारत्तरो सुहूर्त ॥ (३२१) पड्डुली (३२२) डेडुरी कीडा ॥ (३२३) पंडारो गोप ॥ (३२४) पेडलो रस ॥ (३२५) पसवडकं अवलो ॥ (३२६) वोहो (३२७) हलवोहो (३२८) रोहो (३२९) वअलो (३३०) नलहलो (३३१) मअलं कलकल ॥ दैवादपाठात् द्वित्वे (३३२) हल्लवोहो ॥ (३३३) एक्कघरिल्लो देवर ॥ (३३४) ओसिक्खओ गतिविघात ॥ (३३५) खंडीधारा अत्थुण्णोदकधारा ॥ (३३६) पडंसुगा (३३७) पत्थरं (३३८) वलिअं (३३९) विहलो ज्या. मौर्वीच्ये ॥ (३४०) पाणाओ पाणिद्वयाघात ॥ (३४१) णिहसो क्त्मीक्खन् ॥ (३४२) पड्डुहो अघन ॥ (३४३) वलविओ (३४४) वडलसरो जपवान् ॥ (३४५) पिंजुरुओ मेरुण्ड ॥ (३४६) णिहलं कूलन् ॥ (३४७) अलिअल्लिका कत्तरी ॥ (३४८) अणरामअ अरति ॥ (३४९) छिविअं

(319) HD. (सच्छिओ) 8.9. MS सच्छिओ. (320) HD. 5.10. MS तारत्तरो (321) ? KMS पडंडाली. T पोडाली. (322) ? KS डेडुवी. T नीडुई. (323) HD. (पंडारो) 6.58 B पडारा; T पेडारो. (324) HD. 6.58. B पेडलो. K पिडलो. (325) HD 6.30. K पसवडकं; M पसवडकं, T पसवडं. (326) HD. (वोहो) 8.90. B जोहो; M जौलो. (327) HD. ६.64 BT हल्लिवोहो. (328) HD. 7.15. (329) HD (वयलो) 7.84. B सोयलो; T पयलो, (330) HD. (नलहरो) 6.120. T नलहलहरो. (331) HD. (मडलो) 6.142 T नय (332) HD 8.64. B हल्लिवोहो. (333) HD. 1.146. B एक्कपलिल्लो; K एक्कुरिल्लो; M एक्कघलिल्लो; T एक्कवरिल्लो. (334) HD. (ओसिक्खिअ) 1.173. (335) HD. (खंधीधारो) 2.72 B खंडीधारा. T खंधीधारा. (336) HD. (पडंसुगा) 6.14. B पडंसुगा. S पडंसुरा; T₁ डुडंसुगा. T₂ पुडंसुगा. (337) HD. (पत्थर ऋजु) 6.10. M पंथरं; S पद्धर. T पडवं. (338) HD. (वल्लिआ) 7.34 (339) ? (340) HD. (पाणाली) 6.40. B पाणालो. M प्राणिद्वया for पाणिद्वया (341) HD. 4.25. (342) HD. (पडलो असहनः?) 6.69. B पत्थरथो. S पडल्लो T मल्लो, (343) ? T वल्लिविओ, (344) ? B वल्लसरो; T वल्लसरो. (345) HD. (पिंजुरहो) 6.50. B विज्जुरओ; M विजुरओ; T विरहो, BS तेरुड. K तेरुड. T हेरुडा. (346) HD. (णिहणं कुलं) 4.27 (347) HD. 1.56. B नल्लखल्लिका; T लल्लखली. (348) HD. (अणरामओ) 1.45 (349) HD. 3.27. B छिविअ; M मिरिअ; S छिविल्लं

(३५०) अंगुलिजं इक्षुशकलम्॥ (३५१) अण्णो लो दिनमुखम्॥ (३५२) अवअणिओ अन्त्यः॥ (३५३) सढअं (३५४) गदहो (३५५) संफंकुमु-
दम्॥ (३५६) गमरोटं (३५७) छुप्पलअं शेखरकम्॥ (३५८) पिहुणं
पुच्छम्॥ (३५९) अंजणिआ (३६०) अंजणइसिआ तापिच्छम्॥
(३६१) करल्लं अवशुष्कम्॥ (३६२) डंडसिओ ग्रामतरुः॥ (३६३)
पव्वंचलक्को अशक्तः॥ (३६४) उच्चंतो गाढः॥ (३६५) गोरप्पडिआ
(३६६) रंभडिआ (३६७) बम्हाणी गोधा॥ (३६८) छाहो गगनम्॥
(३६९) अणत्तं निर्माल्यम्॥ (३७०) पत्थणं (३७१) करअडी
स्थूलवस्त्रम्॥ (३७२) अडउडिअं विपरीतरतम्॥ (३७३) णज्जरं
विमलम्॥ (३७४) अलिसारं (३७५) विउलं क्षीरम्॥ (३७६) चुच्चुलिअं

(350) HD (अंगलिअं) 1.28. B अंगालिअं; M अजलिन; T अगलिअं (351)
HD. (अणोलय) 1.19. B अणोलो. (352) HD. 1.44. B अवणिओ; T
अबअणिओ. (353) HD. (सढय) 8.3 KT सढअ. (354) HD. (गदहं)
2.43. KT गडुहो; S गंदहो. (355) HD. 8.1. KST सफं. (356) ?
MS गमरोट, T अमरोटं. (357) HD. (चुप्पलो, चुंमलो शेखरः) 3.16. K
छुचुपुलअं, M छुंपुलअं; S चुफुलअ. cf चुमळ in Marathi (358) HD.
(पेहुण) 6.56. KS पिहुणा, T मिहुणे पिछ. (359) HD. 1.37. KMS
अअणिआ. (360) HD. 1.37. S अंजअणसिआ तबंध (?); T जणंसिआ. M
कपियं for तापिच्छम् (361) HD. (करिल्लं ?) 2.10 or करइली 2.17. T
रल्ली (HD. रल्ला प्रियंगू: 7.1). (362) HD. (डंडसिओ) 4.15. (363) HD.
(पव्वबलोको आसक्तः) 6.34. K पव्वच्चलक्को; MS पव्वंचलको, T पव्ववक्को.
(364) HD. (उच्चत्थो दढः) 1.97. M उच्चंतो; T उच्चत्तो. (365) HD.
(गोरंपिडी) 2.98. S गोरंपडिआ; T गोरप्पसिआ. (366) HD.
(रप्पडिआ) 7.4. T₁ दुहसिआ, T₂ रहसिआ; (367) HD. (बम्हणी) 6.90
B बम्हणी S बम्हाहि. (368) HD. (छाही) 3.26. M गमनं; T गहनं for
गंगनम्. (369) HD. (अणत्त) 1.10. T₁ अणत्थं; T₂ अणात्त. (370) ?
M पंधणं; T पत्थणी. (371) HD. (करयरी) 2.16. M करसडी, T करडी;
(372) HD. 1.42. B अडडाग्घिअं; M अडउधिअ; T अडअइज्जुअं.
(373) HD. (णज्जरो) 4.19. T णज्जरी. (374) HD. (अलिआर) 1.23.
(375) ? B पिउलिं; T पिउणिं. (376) HD. (चुंचुलि) 2.23. B चुच्चि-
लिअ, M चुचिलिअ; T चुलिट (?).

(३७७) चुं चु लि आ रो चुल्लुक्न् ॥ (३७८) नोरडं (३७९) नोर वं (३८०) अवं गो अपानार्गो ॥ (३८१) पन्धुरं अपमृत्तु ॥ (३८२) जान किसो रो गर्दभः ॥ (३८३) जङ्गलो (३८४) जुण्णो वैदग्ध्यगन् (३८५) छेओ इति तु विश्वार्थकस्य छेकशब्दस्य नविष्यति ॥ (३८६) चुलोसो कौलुम्म- निवत्तनन् ॥ (३८७) अहिरिओ विच्छात् ॥ (३८८) फलसं कार्पासः ॥ (३८९) चुल्लोडओ ल्लेष्टः ॥ (३९०) थोओ (३९१) चुञ्जुओ रज्ज् ॥ (३९२) आअरं (३९३) जडंतं (३९४) अवहडं सुत्तलन् ॥ (३९५) पिड्डुणं व्याणर ॥ (३९६) भित्तं (३९७) भित्तरं गृहद्वारन् ॥ (३९८) चङ्गगहो मजरः ॥ (३९९) भंहलओ (४००) जंमलो (४०१) परिअडो नूखे ॥ (४०१) अङ्को दूत ॥ (४०३) जल्लो हो ॥

(377) HD. (चुं चु लि पुरो) 2.18. M चुं विलेयरो; T चुल्लिपुरो. (378) HD. (न्दरं डो) 6.118. K नोरं S नोरं T नेरमं. (379) ? (380) HD. (अवं गो) 1.62, B अवं गो; K अवगो; M अवगो; T व्यागो. (381) HD. 6.3. M पन्धुरं. T वप्पुरो. (382) HD. 2.30. (383) HD. 3.35. T विच्छो. (384) HD. 3.47. B छेओ. (385) Sk. छेओ. (386) HD. (चुल्लं) 8.37. BK चुलोसो; T चुल्लो. (387) HD. (अहिरिओ) 1.27. (388) HD. (फलहो) 6.82. (389) HD. 3.17. KS चुलोडलो; T चुल्लोलओ. (390) HD. 5.32. B ताओ; T थोओ. (391) HD. (चुञ्जुओ) 8.56. BKS चुञ्जुओ; S चुञ्जुओ; T चुञ्जुओ. (392) HD. (आअरं उदूखलन्) 1.74. T आअरी. (393) HD. 2.56. BT जडंतं (394) HD 1.32. (395) HD. 4.26. (396) HD. 6.110. BK हित्तं, M हिंवं, S हित्तं, T भित्तं. (397) HD. 1.105. B भित्तरं; KS हित्तरं; M हिंनरं; T भित्ती. (398) HD, (पङ्गगहो) 6.23. T वज्जहाओ. (399) HD. (भंमलो) 6.110, B हंहलं; KMT हंहलओ; S हंहल्वो. (400) HD. 3.41. BKM जंहलो; S जहलो; T जिहलो. (401) HD. 6.73. S परिहडो. (402) HD. 1.6. S अंको. (403) ?

(४०४) कण्णारामं अवतंसः ॥ (४०५) सरिवाओ
आसारः ॥ (४०६) मादलिआ (४०७) सुव्विजा माता ॥ (४०८)
सो अं स्वापः ॥ (४०९) सो आलो उपयाचितकमभीष्टसिद्धये दत्तम्, ममा-
स्मिन्ननोरथार्थे सति पूजादिकमिदं विधास्यामीत्युद्दिष्टार्थप्राप्तिपर्यन्तं यत्किञ्चिद्
द्रविणादिकमन्यस्य हस्ते दत्तं तदित्यर्थः ॥ (४१०) अड्डिम्म अतिरिक्तम् ॥
(४११) वउवलओ विपरहितो भुजगः ॥ (४१२) सिंहलओ यन्त्रं वस्त्रा-
देर्धूपस्य ॥ (४१३) सोअणोमल्लः ॥ (४१४) सिंदूरिआ राज्यम् ॥
(४१५) सोवणं अन्तःपुरम् ॥ (४१६) असंगअं प्रावरणम् ॥ (४१७)
उच्चंडं शौर्येण क्रियते यच्चरितम् ॥ (४१८) दंडवणं आज्यम् ॥ (४१९)
उप्पिगरिआ हस्तोत्क्षेपः ॥ (४२०) भंगोठणं व्रणितम् ॥ (४२१)
उप्पा मण्यादेर्मार्जनम् ॥ (४२२) उप्पुलपोलिअं त्वरा कौतुकेन ॥

(404) Sk कर्णारामम्. HD. (कण्णंवालं) 2.23. KS कण्णा । रामं (२)
अवतंसः; M हिंकरारामं ?; T कण्णामामी अपतीसः (?). (405) HD. 8.12.
K सरिवाओ. T₁ कुसारः for आसारः. (406) HD. 6.131. T मातलिआ
(407) HD. (सुव्विआ) 8.38. B सुविज्जा, T सुखिआ. (408) HD.
8.44. (409) HD. (सेआलुओ) 8.44. (410) ? S om. this word.
(411) HD. (वइवलओ) 7.51, Som. this word. (412) HD. (सीहलयं)
8.34. KMS सिंहइआ; T सिंहहलओ. (413) HD. (सोवणो) 8.58. (414)
HD. (सिंदुरयं) 8.54. B तिंदूरिआ; KMS सिंदूरिआ; T सुदरीआ. (415)
HD. 8.58. BKS सोवणं. (416) HD. (असगय) 1.34. B असगअ; T
असिगअं. (417) HD. (उच्चड्डु) 1.106. B उच्चडं; M उंवडं; T₁ उच्चुडं;
T₂ उच्चड्डुं. (418) ? B उवणं; K उत्थवणं; M डंडवणं; T उत्थवणी. (419)
HD. (उप्पिगालिआ करोत्संगः) 1.118. M उप्पिगरिआ; T उप्पगालिआ.
(420) ? B भंगोउणं; T सिगोत्थणं. KMS प्रणीतं for व्रणितम्. (421)
HD. (ओप्पा) 1.148. M उंपा. T मण्यादेर्मार्जनं for मण्यादे°. (422)
HD. (उच्चुलडलिअं) 1.121. M उंपुलपोलिअं; T उप्पिलवेलिअं.

(४२३) अहिहरअं देवगृहम् ॥ (४२४) संविद्धाणा अभिजात्यम् ॥
 (४२५) अगिला (४२६) हेला (४२७) उव्वत्तालं अविच्छिन्नस्वर-
 रोदनम् ॥ (४२८) अवसरिओ विरहः ॥ (४२९) उप्पालओ रणरण-
 कम् ॥ (४३०) माला डाकिनी ॥ (४३१) विडप्पो राहुः ॥ (४३२)
 अब्भपिसाओ (४३३) गहकल्लोलो इत्येतावन्नपिशाचग्रहकल्लोलयोर्भवतः ॥
 (४३४) उत्तिरिविडिअं उपर्युपरिस्थानम् ॥ (४३५) सण्णिअ (४३६)
 विरण्णिअं आर्द्रम् ॥ (४३७) वणपक्कसावओ शरभः ॥ (४३८)
 विच्छेओ विलासः ॥ (४३९) उस्सा गावः ॥ (४४०) लसुअं तैलम् ॥
 (४४१) वाउत्तो विटः ॥ (४४२) उप्पिणिर शून्यम् ॥ (४४३) दुब्भो
 (४४४) दमदंडो भ्रमरः ॥ (४४५) मुहिअं यन्मपा क्रियते ॥ (४४६)
 आमेलो (४४७) आअल्लो (४४८) आलोलं केशवन्धनम् (४४९)
 वालप्पं पुच्छम् ॥ (४५०) कइलवइल्लो स्वेच्छोत्थायी वलीवर्दः ॥ (४५१)
 ढंडरं ईर्ष्याकलहः ॥ (४५२) कोच्चप्पं अलीकहितकरणम् ॥ (४५३) पेइं

(423) HD. (हर) 1.57. (424) HD. (सत्तिअणा) 8 16 KMS सविद्धाणा;
 T सत्तिपुण्णा (425) HD. (=अवज्ञा) 1.17. K अन्गिला (426) HD.
 (=वेगः) 8.71. (427) HD. (उव्वेत्ताल) 1.101. B उच्चत्ताल, S उच्चत्ताल.
 (428) Sk अपसरः. T अवसरिओ. (429) १ KS उप्पा हलओ (prob-
 ably two words); T उप्पाहुलओ. (430) HD. (=ज्योत्स्ना) 6.128.
 (431) HD. 7.65. M पिउपो; पिडपो. (432) Sk अभ्रपिशाच.. (433) Sk
 ग्रहकल्लोल. (434) HD. (उत्तिरिविडि) 1.122. BK उक्करिविडिअ; S
 उक्कदिविडिअ, T उत्तिरीविडिअ. (435) HD. 8.5. (436) HD.
 (विरल्लिअ) 7.71. (437) HD. 7.52. BT पणपक्कसावओ, M
 चणपक्कसावअ (438) HD. 7.90. B पिच्छेओ, K विच्छाओ, S विच्छोओ.
 (439) Sk उस्सा. (440) HD. 7.18. KS असुअ. (441) HD. 7.88.
 K पिउत्तो, S विउत्तो. (442) १ KS दुव्विण्णर, T उप्पिणिर. (443) HD.
 (धंगो १) 5.57. BT उण्हो; S दुक्खो. (444) १ BT दयगंडो. (445)
 HD. 6.134. S महिअ. (446) HD. 1.62. (447) HD. (आमोडो १)
 1.62. BKST आअल्लो. (448) १. (449) HD. 7.57. BK वालच्चं;
 S जालच्च, T वलप्प. (450) HD. 2.25. (451) HD. (ढंडरो) 4.16.
 S डड्डर, T ढडर. (452) HD. 2.48. B कोच्चप्पी; M कोच्चच्छं, T
 कोच्चप्पि. B अलकहितकरणं for अलीकं. (453) HD. (A variant of
 पोइ) 6.60. M पेंठ.

(४५४) मज्झिमगंडं उदरम् ॥ (४५५) झरं को तृणमनुष्यः ॥ (४५६) खोहत्तं आहतं पाणिभ्या जलम् ॥ (४५७) अट्टलो अनपराधः ॥ (४५८) उरणि पशुः ॥ (४५९) खरुण्णा विपमा भूः ॥ (४६०) खप्परे (४६१) खरडिओ रूक्षः ॥ (४६२) कुंभी (४६२ अ) पोट्टलिकं सुवर्णादिकमन्तर्निधाय बहिर्वद्धं कर्पटकखण्डमित्यर्थः ॥ (४६३) गज्जणसद्वो मृगन्निपेधरवः ॥ (४६४) चुप्पो मेदुरः ॥ (४६५) उज्झं अरम्यम् ॥ (४६६) पारमरो रक्षः ॥ (४६७) उत्तालो (४६८) वालिओ (४६९) णाओ (४७०) मड्डुल्लो (४७१) चित्तई (४७२) पूणो गर्वितः ॥ (४७३) चुडुली उल्का ॥ (४७४) महई पितृमन्दिरम् ॥ (४७५) झंडुली (४७६) झंडली (४७७) हित्तं (४७८) मुरई असती ॥ (४७९) कुई (४८०) डेडी बलाका ॥ (४८१) णीसारो (४८२) थलओ मण्डपः ॥ (४८३) पलं (४८४) मलो (४८५) णिवाओ प्रस्वेदः ॥

(454) HD. 6.125. B मज्झिमगंडं, T मज्झिमगंडि.
(455) HD. 3.55. B झरको; T झारको. (456) Sk क्षोभ ? S खोअंतं; T कौधिगी (?). (457) ? Cf. अट्टल, extremely clever in Marathi. (458) HD. (उररी) 1.88. (459) Sk खर (?) (460) HD. 2.69. S खंपरो. (461) HD. (खरडिअं) 2.79. KT करडिओ. (462) HD. (कुटी वस्त्रनिबद्ध द्रव्यम्) 2.34. (462 A) पोट्टलं ? K कुंभेपोट्टलिकं; S कुंभपोट्टलिक; T कुंभपोट्टलिकी. (463) HD. 2.88. S जंगणसंदो; T गणसद्वो. (464) HD. (= सस्नेहः?) 3.15. BK चुच्चो; M चुंचो; S चच्चो. (465) HD. (ओज्झं) 1.148. B उज्झु अरण्यं; M उंझं. (466) HD. (पारंपरो) 6.44. (467) HD. (उत्तप्पो ?) 1.131. B उत्तातो; T उत्तारो. (468) ? T किलिओ. (469) HD. 4.23. S णावो. (470) Sk मद ? B मड्डुल्लो. (471) HD. 7.91. B पित्तेई; T चित्तई. (472) ? from पूर्णः ? BKS यूणो; T सुणो. (473) HD. 3.15. B चुडूली; T चुडिलं. Cf चूड in Marathi. (474) HD. (महणं ?) 6.114. (475) HD. 3.61. (476) HD. 3.54. (477) ? KS हतं; T मिगि ? (478) HD. 6.135. M मुरई; T मुररं. KM आसनं for असती. (479) ? (480) HD. (डेंकी) 4.15. BK डोंडी; T डेड. (481) HD. 4.41. B णसारा; KS णिसारो. (482) HD. 5.25. B थलओ. (483) HD. 6.1. B पली; K फलं. (484) HD. 6.111. B मोलो, T मलोलो. (485) HD. 4.34. S णिवावो.

(४८६) मरो केशसंचयः ॥ (४८७) चारवाओ ग्रीष्मवातः ॥ (४८८) गिं डिली ऐक्षवं दलम् ॥ (४८९) इंदगिधूमं तुहिनम् ॥ (४९०) पाडुंकी (४९१) रोहिआ व्रणिशिविका ॥ (४९२) रोरली कृष्णश्रावण-
चतुर्दशी ॥ (४९३) भाअलो जात्यतुरगः ॥ (४९४) वेडिओ (४९५) वहओ मणिकारः ॥ (४९६) रोप्पलो (४९७) पारावरो वातायनम् ॥
(४९८) तलपत्तं योनिः वराङ्गम् ॥ (४९९) छिच्छअणो असोडा ॥
(५००) अणिमं मुखम् ॥ (५०१) दिरिआ (५०२) जीविअमई
कामुकाकर्पिणी मृगी ॥ (५०३) धम्मअं 'धम्मअं पुरुषं दुर्गापुरो हत्वा-
सृजो बली', दुर्गापुरतः पुरुषं हत्वा विधीयमानो रक्तवलिरित्यर्थः ॥
(५०४) मुग्गुओ (५०५) मुग्गुसो (५०६) वग्गोवओ नकुलः ॥

(486) HD. 4.1. B ठरआरो, S उमरो, T + आरो. (487) HD. 3.9 B चरवाओ. (488) HD. (गडरी) 2.82. B गिड्डिली; KS गिड्डिरी, T गेंडरी. Cf गंडेरी in Marathi. (489) HD. 1.80. B इंदगिलीधूमो, T इंदगिरीधूमी. (490) HD (पाडुकी) 6.39. BKS पशडुकी, T पासुकी. (491) HD. (रोडी व्रणिशिविका) 7.15. B रोहिआउ. BKMST प्राणिशिविका for व्रणि°. (492) ? B रोररी. (493) HD. 6.104. BKS हाअलो, T भायालो. (494) HD. 7.77. B वेडिओ, KS वेडओ, M वेडओ. (495) वेअडिओ ? HD. 7.77. (496) ? KS रोप्पालो (रो); M रोंपारो, T वोप्पचओ. (497) HD 6.43 B वारावरो; T पारावारओ. (498) HD. (तलवत्तो) 5.21. T कलवत्ती. (499) HD. (छिक्कोअणो) 3 29. B छच्छअणो; M छिछअणो; T पिच्छअणो. KS आसोडा; M आणसोडा for असोडा. (500) HD. (अणिहं) 1.51 T अणह. T मुखल for मुखम्. (501) ? B दिरिलेआ, M दिरिलिआ; ST दरिआ. (502) HD. (जीवयमई) 3.46. M breaks off at जीविअ and hence variants from this manuscript are not noted. KS यामुगावर्षिणी (?) मृगी; HD. मृगाकर्षणहेतुर्व्याधमृगी for कामुकाकर्पिणी मृगी. (503) HD. 5.63. BT समयं. HD. has: चोरा दुर्गापुरतो हत्वा पुरुषं तदङ्गबधिरेण । गहने कुर्वन्ति वलिं धर्मार्थं धम्मअ तं तु. (504) HD. (मुंगुसो, मुग्गुसो) 6.118. BT लुगुओ; KS गुग्गुओ. (505) HD. 6.118. B लग्गुसो, K गुग्गुसो; T लुग्गुसो. (506) HD. (वग्गोओ) 7.40. KS वग्गोपओ K वकुलः for नकुलः.

(५०७) दूसलं उद्वेगः ॥ (५०८) चप्फलं मिव्यावचः ॥ (५०९)
उज्जोगलं भटः ॥ (५१०) घग्घरं जघने वल्लविशेषः ॥ (५११)
घणं वाहि ओ इन्द्रः ॥ (५१२) से आ लि आ दूर्वा ॥ (५१३) रा डी (५१४)
वग्घसि अं रणम् ॥ (५१५) मुंडी नीरंगी ॥ (५१६) अवकुम्मा णि का
(५१७) धमो विलासः ॥ (५१८) सिंधुवण ओ हताशः ॥ (५१९)
तोमरी लता ॥ (५२०) वक्कडं (५२१) वडलं मेघतिमिरम् ॥ (५२२)
हरणं (५२३) महारअणं वल्लम् ॥ (५२४) आणक्को तिर्यक् ॥
(५२५) भंडो सुतासुतो दौहित्रः ॥ (५२६) णिआ णि का (५२७)
णिं ढ णि आ कुतृणलुञ्चनम्, क्षेत्रात् कुतृणापनयनमित्यर्थः ॥ (५२८) छेलि आ
अल्पपुष्पा सक् ॥ (५२९) अक्कोडो (५३०) वंकडो अजः छागः ॥
(५३१) कुल्हो शृगालः ॥ (५३२) सणिओ साक्षी ॥ (५३३)
पडअसाइमा (५३४) पसाइमा पत्रपुटी शवरमूर्धनि ॥ (५३५) अंवडो
निष्ठुरः ॥ (५३६) जवो (५३७) कालणो (५३८) तोलणो पुमान् ॥

(507) HD. (दूसलो दुर्भगः) 5.43. B उसली. (508)
HD. 3.20. B वप्फली; KS चपलं. (509) ? KS हठः for भटः.
(510) HD. 2.107. B घाधरी; T घर्घरी. (511) HD. (घणवाही)
2.107.BT, घुणिवाओ; T₂ घणिवाहवो. (512) HD. (सेआली) 8.27. S सेव-
लिआ. (513) HD. 7.4. (514) ? B वम्मडिअं; S वगसिअं; T वग्वडीअं (?).
(515) HD. 6.133. BT मुडी. After नीरंगी KS add अवगुंठनगीलः.
(516) ? (517) ? BT विगालः for विलासः. (518) HD. (सिंधुवणो अग्निः)
8.32. (519) HD. 5.17. BT तोमारी. (520) HD. 7.35. KS वक्कलं.
(521) HD. 7.35. BT वडलं, S वंटल. (522) ? B हेरणं. (523) ?
KS महारणअं. (524) HD. (आणिक्क तिर्यक्कमुस्तम्) 1.61. (525) HD.
1.109. BKS हंडो. (526) HD. 4.35. B णिआणि. (527) HD.
(णिदिणी) 4.35. HD. कुतृणोद्धरण for कुतृणलुञ्चनम्. (528) HD. (छेली)
3.31. (529) HD. 1.12. (530) ? BT om. Cf. वकरा and वकरी in
Marathi. (531) HD. 2.34. BT कुल्हो. Cf. कोल्हा in Marathi.
(532) HD. 8.47. (533) पडसाडिआ ? BT पडअसाइआ, S पओअसाइमा.
(534) HD. (पसाइआ) 6.2. (535) HD. 1.16. BT अंवरो. (536)
Sk युवा ? B जवो. (537) HD. (कालओ धूर्तः) 2.28. B कालो. (538)
HD. 5.17. KS लोलणो.

(५३९) पलसू सेव ॥ (५४०) राबलो (५४१) रला (५४२)
 रला प्रियंगवः ॥ (५४३) वीलणी पिच्छिलम् ॥ (५४४) खेआलु वं हस्तो
 हस्ते सति हस्तिनिर्घः ॥ (५४५) धारा रणतुल्यम् ॥ (५४६) गेहा यः ॥
 (५४७) यजो प्रसन्नम् ॥ (५४८) अइराणी (५४९) धुंधुनार
 (५५०) एराणी गक्रवल्गना. इन्नाणीच्ये ॥ (५५१) अवजारो लोज-
 यत्रा ॥ (५५२) गोविओ अन्वजन्त. ॥ (५५३) तानरो सुन्दर ॥
 (५५४) गोत्तप्हाणं पित्रोर्जलाङ्गलि ॥ (५५५) खड्डिओ (५५६)
 णेलिओ (५५७) तोरि सौनिजः ॥ (५५८) पड्डं वीधेमन्दिरम् ॥
 (५५९) सेआलो (५६०) हुंछिओ (५६१) सेट्टी जनेगः ॥ (५६२)
 विरिआ कुटो ॥ (५६३) पुअई (५६४) पुइओ (५६५) पाणो
 (५६६) वाणो चाण्डाल ॥ (५६७) इङ्कुसी नीलावजन्. नीलोत्पल-
 निचर्यः ॥ (५६८) यत्तलो

(539) HD. 6.3. B पलस्सेव; S पुसु सेवा. (540) HD.
 (राबलो) 7.1. K राबलो; S राबना (541) HD. 7.1. BT
 रला. (542) HD. 7.1. B राडा. (543) HD. (बोलों) 7.73.
 B वीलणि; KS णलनं. T विच्छिन्नं for पिच्छिलम्. (544) HD. (खेआलू)
 नि;सह; वसहन इत्यन्ते) 2 77. BT. खेआलुवं. (545) HD. 5.59. BT
 सारो. (546) HD. (गेहं) 2 104. KS गोंडो व्वा (?) (547) HD.
 (= व्वसरः) 5.24. (548) HD. 1.58. (549) HD. 5.6. BT
 धुनारा; K धुंधुनारो; S धुंधुनारो. (550) HD. 1.147. B एकराणी. (551)
 HD. (अवजारो नाध्यामुत्सवविशेषः) 1.32. (552) HD. 2 97. KS
 अलो जन्मना for अल्वजन्त.. (553) HD. (तानरं रन्त्यम्) 5.10.
 KS वानरो सुन्दरा. (554) HD. 2.93. B गोत्तप्हाणी.
 (555) HD. (खड्डिओ) 2.70. KS खेड्डिओ. (556) HD. 6.62 (557)
 HD. (सडरो गलुनिक) 8.8. KS सूडो. (558) HD. 6.4. BT वड्डं;
 KS पड्डं. (559) HD. 8.58. (560) HD. 2 37. BT कुसिओ; KS
 कुड्डिओ. (561) HD. 8.42. K सेट्टी. (562) HD. (चिरग) 3.11. B
 चिरोव; S जिलिआ. (563) ? KS ऊवई. (564) ? KS ऊइओ; T पुठओ.
 (565) HD. 6.38. (566) A variant of (565). B वाणो. (567)
 HD. (इङ्कुवं) 1.79. K ऊइओ; S ऊइवं. (568) HD. (यत्तलो) 5.58.

(५६९) थासो (५७०) धसलं (५७१) धुरिअं पृथु ॥
 (५७२) पच्चूहो (५७३) णेसरो सूर्यः ॥ (५७४) गोहो
 ग्राम्यजनाग्रणीः ॥ (५७५) अंगुत्थलं अंगुलीयकम् ॥ (५७६)
 अहद्धो स्नेहरहितः (५७७) वप्पिवअं (५७८) पल्लवाअं क्षेत्रम् ॥
 (५७९) अज्झोलिआ पुनः पुनर्या दुह्यते ॥ (५८०) खुडुं (५८१)
 खुडिआ स्वल्पकं रतम् ॥ (५८२) चिरिक्का चार्मणं वारिभाण्डम् ॥
 (५८३) डोवरुओ गुरुहारिकः ॥ (५८४) पच्चुअं दीर्घम् ॥ (५८५)
 पोइओ ज्योतिरिङ्गणः ॥ (५८६) मत्तल्ली (५८७) मिळाओ (५८८) मड्डा
 (५८९) पिणाओ (५९०) दरमत्ता (५९१) अक्कसालो बलात्कारः ॥
 (५९२) वलअणी वृत्तिः ॥ (५९३) पाडिग्गहो (५९४) पोरवग्गो
 विश्रामः ॥ (५९५) णंदणो (५९६) परिअं भओ कर्मकृत् ॥ (५९७)
 अवज्झसो (५९८) दोहासलं कटिः ॥ (५९९) पाडिअज्झो पतिगृहा-
 न्नेता पितृगृहं वधूम् ॥

(569) HD. (थासो) 5.25. KS. थाहो or धाहो. (570) HD
 5.25. (571) HD. 5.62. BT धुरीअं. (572) HD. 6.5. B पच्चूहो.
 (573) HD. 4.44. S णिसरो. (574) HD. 2.89. (575) HD. 1.31.
 KS अंगुलि or अंगुत्थि. (576) HD. (अअंखो) 1.13. BT अअहथो. (577)
 HD. (वप्पिणो) 7.85. or HD. (वप्पीडियं) 7.48. KS वच्छिचयं,
 T विप्पिवअं. (578) HD. 6.26. BT वल्लवाअं; KS वंचलाअं. (579)
 HD. (अज्झोल्ली दुग्धदोह्या धेनुः, या पुनः पुनर्दूह्यते) 1.7. B अज्झोल्लिओ;
 KS अज्झोलिओ पुनः पुनर्यदूह्यते. (580) HD. 2.74. (581) HD.
 (खुडिअ) 2.72. KS स्वल्पकं तसं for स्वल्पक रतम्. (582) HD. 3.21.
 K रिरिहा; S गिरिहा. (583) ? KS टोव्वरुओ; T डेव्वरुओ. (584)
 HD. (पच्चुहिअं ?) 6.25. B वप्पुअं. (585) HD. (पोइओ कान्दविकः,
 खद्योत इत्यन्ये) 6.63. B वोइओ. (586) HD. 6.113. (587) HD.
 (मिणाय) 6.113. (588) HD. 6.140. KS मुडू. (589) HD. 6.49.
 B पिणा (उओ अणु) ओ (?) KS विणाई. (590) HD. 5.37. (591)
 HD. (अक्कसाला) 1.58. K अकयालो. (592) HD. 7.43. B वलअणी.
 (593) HD. (पाडिअग्गो) 6.44. BT पाडिग्गहो KS पाडिग्गहो. (594)
 HD (पाडिअग्गो) 6.44. (592) HD. 4.19. KS णंदणो. (596) ?
 BT xxx अओ. (597) HD. (अवज्झस) 1.56. KS अवज्झुसो. (598)
 HD 5.50. (599) HD. 6.43. KS पाडिअज्झो.

(६००) झुत्ती रजस्वला ॥ (६०१) तग्गं सूत्रम् ॥ (६०२) कुंडं हव्यधमः ॥ (६०३) हुलुविआ प्रसवपरा ॥ (६०४) चिरओ कुल्या, अल्पा कृत्रिमा सरित् ॥ (६०५) हेआलं अहिभोगा-
हस्तेन विनिवारणम् ॥ (६०६) गहणं निर्जलस्थानम् ॥ (६०७) वल्लंकी कर्कटी ॥ (६०८) कली शात्रवः ॥ (६०९) अमलो ध्वस्ततेजाः ॥ (६१०) ववडओ द्विजः, विप्रः ॥ (६११) रोलो दरिद्रः ॥ (६१२) वेआलं अन्धकारः ॥ (६१३) हरं तृणम् ॥ (६१४) वल्लकं भीषणम् ॥ (६१५) रिग्गो प्रवेशः ॥ (६१६) वअलो वटः ॥ (६१७) लल्लं स्पृहान्वितम् ॥ (६१८) पट्टं अंगुकम् ॥ (६१९) सेओ विनायकः ॥ (६२०) लसअं विटपिक्षीरम् ॥ (६२१) पडिहत्यो प्रतिक्रिया ॥ (६२२) कारा रेखा ॥ (६२३) सुई बुद्धि ॥ (६२४) काहिलो वत्सपालकः ॥

(600) HD. 3.58. BT धुत्ती. (601) HD. 5.1. KS वट्टं. (602) HD. 2.33. B गुट्टीहूआश्रम. (?). (603) HD. (हुलुव्वी) 8 71. B झुलुवीआ (604) HD. (चिरिचिरा or चिरिचिरा) 3.13. B विओ (?). (605) HD. 8.72. HD. सर्पशिरःसङ्गेन हस्तेन निषेध. (606) HD. 2.82. B गहणी. (607) ? KS वालुकी कुञ्जटी (?), T वलुकी कर्कटी. Cf वालूक in Marathi. (608) HD. 2.2. (609) ? K गअलो, S गअरो. (610) ? K om. विप्रः. (611) HD. (रोरो रद्ध) 7.11. (612) HD. (वेआलो, Sk विकाल) 7.95. BT पेआलं. (613) Sk हरित्. B हरि. (614) ? B हल्लक. (615) HD. 7.5. BT रिग्गो, K विग्गो. S प्रदेशः for प्रवेशः. Cf रीघ in Marathi. (616) HD. (वयडो) 7.35. Sk वट ? KS वअलो. (617) HD. 7 26. BT वल्ल स्पृशान्वितम् (618) Sk. KS चट्टं शुक्ल; T पट्टसुक. (619) HD. 8.42. K लेओ or लिओ- S लेवो. (620) HD. (लसकं तदक्षीर) 7.18. B रसीअं, S सलअं. K वटक्षीर for विटपिक्षीरम्. (621) HD. 6.19, 28. (HD. वचनमिति सात- वाहनः). (622) HD. 2.26. (623) HD. 8.36. (624) HD. 2.28. Words from 625 to 675 are omitted in B, but are found in KS and on the misplaced folio 138 in T₁ and folio 180 in T₂.

(६२५) मणिणा अहरो वार्धिः ॥ (६२६) पडीरो चोरसंहतिः ॥ (६२७) पेलवं मार्दवम् ॥ (६२८) हूमो लोहकारः ॥ (६२९) मुहत्यडी मुखेन पतनम् ॥ (६३०) कंठो सूकरः ॥ (६३१) माअली मृदुः ॥ (६३२) लिलो यज्ञः ॥ (६३३) कंठमल्लं यानपात्रम् ॥ (६३४) सुदारुणी चण्डाली ॥ (६३५) मरुलो भूतः ॥ (६३६) ओसत्थो परिरम्भणम् ॥ (६३७) पाडलं अब्जम् ॥ (६३८) परिआली भोजनभाण्डम् ॥ (६३९) आदओ आदर्शः ॥ (६४०) वासुली (६४१) संपाली पंक्तिः ॥ (६४२) गोच्चअं प्रतोदः ॥ (६४३) कोसिओ कुविन्दः ॥ (६४४) कंडपडवं तिरस्करिणी ॥ (६४५) अवऊढं व्यलीकम् ॥ (६४६) अंगवलिज्जं तनुचलनम् ॥ (६४७) णेव्वं तीव्रम् ॥ (६४८) पहम्मो देवखातम् ॥ (६४९) कंठिओ द्वाःस्थः ॥ (६५०) किंजुक्खो शिरीषः ॥

(625) HD. (मणिणायहरं समुद्रः) 6.128. (626) HD. 6 8. K पडिरो; S पडिलो; T वडीरो. (627) Sk. T वेलवं मातप (?). (628) HD. 8.71. KS हूसो लेखकारः; T भूसो लोहकारः. (629) HD. 6.136. KS सुहृथई; T सुहृथस (?). (630) HD. 2.51. K जटा, S जटो. (631) HD. (माइली) 6.129. (632) HD. (लीलो) 7.23. (633) HD. 2.20. (HD. मृत-प्रवहण येन मृतकमुद्यते । सामान्येन यानपात्रमिति केचित्). KS कट्टमलं; T कग-मल. (634) HD. (सुदारुणो) 8.39. KST मुदाइणी. (635) HD. 6.114. KS मरुलो; T मरुलो. (636) ? T भूसस्थो. (637) HD. (पाडलो) 6.76. (638) HD (परिआली) 6.12. K परिआलो; S परिआलि; T परीआली. (639) HD. (अदाओ) 1.14. T अंदओ. (640) HD. 7.55. KS पाडुली. (641) HD. 8.5. KS शेफाली; T संपाली. (642) HD. (गोच्चओ) 2.97. S गोंचअं, T गोप्पअ. (643) From Sk कोश or कोसो वल्लम्. After कुविन्दः T adds तन्नुवायः. (644) HD. (कडपडवा) 2.25. T कीडवडव. (645) HD. (अवगूढं) 1.20. KS अवदूढं; T₂ अवऊढा. K वालिक, T₂ व्यलीक for व्यलीकम्. (646) HD. 1.42. (647) HD. (णिव्व ककुद व्याजः) 4.48. T नेप्पं. (648) HD. (पहम्मं) 6.11. K पहम्मो; S पहण्णं; T₁ पहमेमा. (649) HD. 2.15. KS कडिओ; T कीरिओ. (650) HD. (किजक्खो) 2.31 S किंजुको; T किजुक्खा.

(३५१) तहल्ली अम्भुतिः ॥ (३५२) ह्यरं सहाय्यम् ॥ (३५३)
 युन्तो इच्छा ॥ (३५४) गोजलं प्रैषेयम् ॥ (३५५) पडरो जुरिमा ॥
 (३५६) संकटम् वारं वरं ॥ (३५७) अग्निविगे पम्माढो ॥
 (३५८) वलं योहं ॥ (३५९) गोन्धहण्डं कडलं ॥ (३६०) गण्डः
 गोजं ॥ (३६१) प्रजोन्त अयु अयं ॥ (३६२) अन्नकाः पडो (३६३) डब्बो
 (३६४) डिक्खो ॥ (३६५) गगो अन्नअ पिगानो ॥ (३६६) गृध्रः
 सडरो ॥ (३६७) नुग्गकाः इरलो ॥ (३६८) गणिकः नि निच्छाहो ॥
 (३६९) प्रणिहन्तानं डडडिअं ॥ (३७०) अज्जा नप्पा ॥ (३७१)
 निन्नरं नि तिरि लो ॥ (३७२) न्नीडिजीयेमाण्डं कडंवरं ॥ (३७३)
 प्पगहकाः नूयो ॥ (३७४) डण्डुर, नगहो ॥ (३७५) पिड्डाहो
 सोप्पि लो ॥ (३७६) ज्ञाना हुडुना ॥ (३७७) अश्वात्त नगो (३७८)
 लोरिहं ॥ (३७९) प सन्नुप्पिः एडनाहिहो ॥ (३८०) चैकं
 न्दुज्जिय विगुः ओडनि हि विआ ॥

(651) HD (तहलेजा नेकाः) 5.8. KS कष्टु for अम्भुतिः. (652)
 HD. ह्यरं) (हस्तुहं ?) 8.61. T अरं. (653) HD. (युन्तो) 2.90.
 T युन्. (654) From गुजा ? T गोजलं. (655) ? In the words
 that follow, the meaning in Sanskrit is given first and the
 Desi word comes next. (656) HD. 1.78. KS अंरं ? (657)
 HD. 6.9. KS अण्डो; T पण्डो. (658) HD. 5.33. S डोहं; T डोहं.
 (659) HD. 2.7. S अलं. (660) HD. (गोजे गह) 2.81. T; गजं.
 (661) ? S अण्डलं. T अण्डो. (662) ? S अण्डो; डग in Marathi ? (663)
 HD. 4.6 T डप्पे. (664) ? KS डिक्खो. (665) HD. 1.15. KS
 अन्नअपिगानो. (666) ? S अन्नो; T अन्नो. (667) HD. 3.54. (668)
 HD 5.13. K निगिड्डाहो; S निगिच्छाहो. (669) HD 271. T;
 खड्डं. (670) ? (671) HD. (तित्तिरिअं त्तानाप्पे) 5.12 T तित्तिरिडो.
 (672) HD. 2.15. T अडनरो. (673) HD. 6.107. T; नड्डो; T;
 नड्डो. (674) HD 8.5. (675) From रूप. B नोत्तिओ; T सोत्तोओ.
 (676) HD. (हुडुनो) 8.70. (677) HD. 6.111. (678) HD.
 (लोरिहो अन्निका) 1.155. (679) HD. 1.146. B एकनाहिनो; KS
 एडनाहो. (680) HD. (हिज्जिअं एकपद्मनकोडा) 8.68. KS हंजिडिआ.

(६८१) या वध्वा उपरि परिणीयते बहुहा डिणी ॥ (६८२) कुमारी
चुंदिणी ॥ (६८३) घर्मः पिछरी ॥ (६८४) यौवनोत्कटः
अगं डिगोहो ॥ (६८५) सुरतं तत्तुडिलं ॥ (६८६) पतद्ग्रहः
णिलापा (६८७) णिलंको ॥ (६८८) क्षेत्रजागरः छेत्तसोवणी ॥
(६८९) वप्पओ (६९०) वप्पीहो चातके कुमारे च ॥ (६९१)
डक्खरो (६९२) सइसिलिप्पो यूनि तरुणे च ॥ (६९३) कहेडो
(६९४) महालक्खो (६९५) वोइही (६९६) पुअंडो (६९७) पेंडओ
(६९८) पुआई तरुणे ॥ (६९९) आमल्लअं (७००) बच्चरी धम्मिल्ल-
रचनायाम् ॥ (७०१) सिंदीरं नूपुरे ॥ (७०२) उंडलं मञ्चे ॥ (७०३)
चडुइओ (७०४) कुट्टारो चर्मकारे ॥ (७०५) चुट्ठी (७०६) वासी
शिखायाम् ॥ (७०७) कंपरं (७०८) कोत्थरं विज्ञाने ॥ (७०९) णिक्खो
चोरे सुवर्णे च ॥

(681) HD 7.50. KS सुहुअइणी. (682) ? BT घुंदिणी. (683) HD
6.79. BT विलरी; S पित्तिरि. (684) HD. (अगडिगोहो) 1.40. K अगं-
डिमोहो; S अगंडिमोहो. (685) HD. 5.6. KS चौडिल्ली (?). (686) HD.
(णिलंको).4.31. K णिलिप्पा. (687) HD. 4 31. (688) HD. (छेत्तसोवणयं)
3.32. B छेत्तसोवणी; KS छेत्तसोवण. In the next group some
words have more than one sense. (689) HD. (वप्पीओ) 7.40.
BT, सप्पओ; S वप्फओ. (690) HD (वप्पीहो) 6.90. BT सप्पिओ. (691) ?
HD. (पडिक्खरो क्रूरः) 6.25. T₁ पडक्खरो. (692) HD. (सइसिलिप्पो
स्कन्द = कुमारः ?) 8.20. BT सइसिद्धिओ. (693) HD. 2.13. BT
तहडो; KS कहोडो. (694) HD. 6.121. (695) HD. (वोइहो) 7.40.
(696) HD. 6.53. BT दुहंडो; K फुअडि, S घअडि. (697) HD.
6.53. KS पडओ. (698) HD. 6.80. (699) HD. (आमेलो ?) 1.62.
T आमलक. (700) HD. 6.90. K चंचरि; S चच्चरी काले. (701) HD.
8.10. BT सिंदीरी; KS सिंदिरं. (702) HD. 1.129. (703) HD.
(वड्डइओ) 7.44 BT. चड्डइओ, S वड्डइओ (704) HD. (कुट्टाओ) 2.37.
BT कुट्टारो, K कुट्टारो. (705) HD. (चोट्ठी) 3 1. B चुलं; KS चुल्ली. (706)
HD. (पासी) 6.37. (707) HD. (कंवरु) 2.13. KS कंचरं. (708)
HD. 2.13. BT कोट्टुरी; KS कौत्थरं. (709) HD. 4.45. B जारे; KS
पौरे for चोरे.

(७१०) प डि ओ वन्दिनि आचार्ये च ॥ (७११) क म ढो दधिकलशीपिठरयोः ॥
 (७१२) अवडु अं उल्लखलविसंस्थुलयोः ॥ (७१३) गोला गोनघोः ॥
 (७१४) अक्खण वेलं निधुवने प्रदोपे च ॥ (७१५) णिज्जा ओ उपकारे
 पुप्पप्रकारे च ॥ (७१६) काहल्ली व्ययकरणे भ्राटे च ॥ (७१७) करंडो
 शार्दूलवायसयोः ॥ (७१८) एकमुहो निर्धर्मावनयोः ॥ (७१९) अंतल्ली
 उदरे ऊर्मिमध्ये च ॥ (७२०) उअआरो ग्रामे संघे च ॥ (७२१)
 महल्लो मुखरे राशौ विस्तीर्णे च ॥ (७२२) कव्वा लं कर्मस्थाने वेस्मनि
 च ॥ (७२३) वेल्लवं विलासे लताया च ॥ (७२४) आअट्ठिआ परा-
 यत्ताया नववध्वा च ॥ (७२५) सकप्पं आट्ठे अल्पे चापे प्रचुरे च ॥
 (७२६) करोडो काके नालिकेरे वृषे च ॥ (७२७) रोहं (७२८) रोडी
 इच्छामत्योः ॥ (७२९) कालिव अं शरोराम्बुदयोः ॥ (७३०) केजू
 रज्ज्वामसत्या कन्दे च ॥ (७३१) णिआरं रिपौ ऋजौ प्रकटे च ॥
 (७३२) कुरुलो (७३३) कुरुडो द्वावप्यनघे निपुणे च ॥

(710) ? (पडिअज्झओ ? HD. 6 31). (711) HD. 2.55 B
 कमठो, KS कमलो. After this word KS add विरेडो. (712) HD.
 (अवडुओ) 1.26. (713) HD. 2.104. (714) HD. 1.59. B अक्खणवेली.
 (715) HD. 4.34. B णिज्जओ, KS णिज्जओ, (HD. 4.33). (716) HD.
 2.59. B काहिल्ली, KS होहाट्ठि, KS राट्ठे for भ्राट्ठे. (717) HD.
 (करंडो) 2.55. (718) HD. 1.148 B एकसंहो, K एकसुहो, S एकसहो T
 एकसुहो, B निर्धर्मासनयोः for निर्धर्मावनयोः. (719) HD. (अतेल्ली) 1.55.
 KS पुत्तिट्ठि. B कृषी ऊअआरो for उदरे (720) ? (721) HD. 6.143.
 (722) HD. 2.52. BT अप्पाल. (723) HD. (वेल्लहलो ?) 7.96. BT
 ललनायां. (724) HD. (आअट्ठिअ) 1.68. T आअट्ठिआ. (725) ? S
 सकव. BT पुरे for प्रचुरे. (726) HD. 2.54. K वृष्टे for वृषे. (727)
 HD. (= प्रमाण) 7.16. KS लोह. (728) HD. 7.15. BT. रोहंड.
 KS इच्छामत्योः; T₂ उच्छामत्योः for इच्छामत्योः. (729) HD. (कालिवो)
 7.59. (730) केआ ? HD. 2.44. BT केंधू. (731) HD. (= रिपुगृह) 4.29.
 B ऋच्छौ for ऋजौ. (732) HD. 2.63. S om. the word. (733) HD.
 (कुरुडो) 2.63. S om the word. B द्वावप्यनघे त्रपुणि च; S निदर्य निपुणे च.
 or द्वावप्यनघे निपुणे च.

(७३४) आ अं अतिदीर्घे विपमे मुसले कालायसे च ॥ (७३५) कि ण्हं सितें-
 ५ शुके सूक्ष्मे च ॥ (७३६) ला इ अं अजिराधे भूपणे गृहीते च ॥ (७३७)
 का लि आ ऋणवृद्धौ काये अम्बुदे च ॥ (७३८) क ड अल्ली कण्ठे कर्णि-
 काया च ॥ (७३९) उ द्वा णो कुररे सगर्वे प्रतिशब्दे च ॥ (७४०) ओ ल-
 अणं दयितीभूताया नवध्या च ॥ (७४१) ख व्यो वामहस्ते गर्दभे च ॥
 (७४२) डोंगी रथ्यास्थासकयोः ॥ (७४३) चे डा (७४४) सी ह ली
 शिखानवमालिकयोः ॥ (७४५) उ द्दो ककुदि जलपुंसि दान्तपृष्ठे च ॥
 (७४६) को ढी स्खलनाया दोहविपमाया च ॥ (७४७) त म णी लतायां
 व्यधिकरणे च ॥ (७४८) स त्ती बन्धने वचने इच्छा या शिरःस्रजि च ॥
 (७४९) उ षि ज्ञ लं रते काके रजसि च ॥ (७५०) ण ड्ड लं विनते दुर्दिने
 च ॥ (७५१) उ च्चा ड णं उपवने शीते च ॥ (७५२) दा वो दासगर्दभयोः ॥
 (७५३) बों दी रूपवचनयोः ॥ (७५४) उ म्म लो सान्द्रे भूपतौ च ॥
 (७५५) बो ढो धार्मिके यतिनि च ॥ (७५६) उ च्चं डि गो अधिकमाने
 निःसीम्नि च ॥

(734) HD. 1.73. S आल. (735) HD. 2.59. BT
 किण्णो. (736) HD. 7.27. KS लाइरं. K अचिरार्थे for अजिराधे. (737)
 HD. 2.58. KS कुलिआ. KS तृणवृद्धौ for ऋणवृद्धौ. (738) HD. 2.15.
 KS कच्छे कंठिकायां for कण्ठे कर्णिकाया. (739) HD. (उद्वाणा चुल्ली) 1.87.
 KS उद्वाणो. KS कुचरे for कुररे. (740) HD. (ओलङ्गी) 1.160. BT
 ओलधणी; S उलअणं. (741) HD. 2.77. BT खप्पो. (742) HD.
 4.13. BT डोंगं; S कौडि. (743) HD. 3.39. BT चेंडा; S देंडा.
 (744) HD. (सीहलिआ) 8.55. KS सिंहडो. (745) HD. (उद्दं)
 1.123. B ददों; T ददो. K उदके; T ककुदे for ककुदि. K दातृपृष्ठे;
 S धातृपृष्ठे for दान्तपृष्ठे. (746) HD. 2.64. BT कोल्ली; KS कौडि.
 KS जीवनायां for स्खलनाया. K दोहदविषमाया for दोहविष-
 मायां. (747) HD. (=भुजः) 5.20. B नमणी; K तनणी; S तगणी. (748)
 8.1. (749) HD. 1.135. BT उषिजलं. K तरे; S तले for रते. (750)
 HD. 4.47. HD. रते for विनते. (751) HD. (उच्चाडो विपुलः) 1.97 K
 इच्छाडनं. (752) HD. (दाओ प्रतिभूः) 5.38. BT दधो. (753) HD. 6.99.
 BT पोंदी; K बोड्डि; S वंदि. (754) HD. 1.131. (755) HD. 6.96.
 BT बोधो. (756) HD. (उच्चडिओ) 1.106. BT उच्चविहो अशिकामाने ?

(७५७) इल्ली वर्षत्राणे व्याघ्रे सिंहे च ॥ (७५८) पत्तणं
 बाणफले शरपुंखे च ॥ (७५९) अकंडतलिमो अपरिणीतनिष्प्रेम्णोः ॥
 (७६०) दअं उदकशोकयोः ॥ (७६१) घो लि अं शिलातले हठाकृते च ॥
 (७६२) ज व णं हये शशिवदने च ॥ (७६३) खं ज णो खड्गरीटे कर्दमे च ॥
 (७६४) त लि मो गृहोर्ध्वभूमौ वासगृहे कुट्टिमे भ्राष्ट्रे शय्याया च ॥ (७६५)
 झसो गम्भीरे तटस्थे अयशसि दीर्घे च ॥ (७६६) व प्पो भूतगृहीते बलाधिके
 च ॥ (७६७) वल्लरो मरौ महिपे तरुणे क्षेत्रे अरण्ये च ॥ (७६८)
 मरालो सुन्दरे अलसे मसृणे च ॥ (७६९) मम्मक्को गर्वे उत्कण्ठाया च ॥
 (७७०) विसिडो विरते विसंस्थुले च ॥ (७७१) बलवट्टी व्यायामसहाया
 सख्या च ॥ (७७२) सुज्झओ रजकनापितयोः ॥ (७७३) वेइड्डो तनौ
 शिथिले आविद्धे ऊर्ध्वीकृते विसंस्थुले च ॥ (७७४) मलइओ हते तीक्ष्णे
 च ॥

(757) HD. 1.83. BT वल्ली. B वर्षत्राणे for वर्षत्राणे. Cf इल्ली in Marathi and Dravidian Puli. (758) HD. 6.64. (759) HD. 1.60. BT अकडमलिमो (760) HD. (दयं) 5.33. BT उअं. (761) HD. 2.112. BT योलिअ, KS गालिअ. (762) HD. (= हलशिखा ?) 3.41. KS अयसिवदाने for हये शशिवदने. (763) HD. 2.69. B खज्जनो, KS खड्डरो, T खचनो. (764) HD. 5.20. BT कलिमो. B गृहे बद्धभूमौ for गृहोर्ध्वभूमौ. B वासगृहे for वास°. (765) HD. 3.60. BT झझद्धा (?). (766) HD. 7.83. BT वपो, KS वउप्पा. B सभिके for बलाधिके. (767) HD. (वल्लर) 7.86 (768) HD. 6.112. B मराली; KS मराल HD. हस इति सातवाहन°. (769) HD. (मम्मक्का) 6.143. B चम्मक्को, T चर्मकेका (?). (770) HD. (विसडो ?) 7.62. KS पिसडो; T₂ विसिडो. (771) HD. 6.91 B बलवट्टी, K बलपुच्छि, S बलपुट्टि. B व्यायामे सभायां; K व्यायामसभाया; HD. व्यायामसहेत्यन्ये. (772) HD. 8.56. BT सिद्धिओ, KS झिझओ. B रजत° for रजक°. (773) HD. (वेइड्डो) 7.95. B वेइष्टो; T वेइट्टो. KS तनौ for तनौ. (774) ?

(७७५) वडपं लतागृहे सततपवने हिमवर्षे च ॥ (७७६) राहो
 प्रिये शोभिते मलिने सनाथे विसंस्थुले च ॥ (७७७) वं ठो निःस्नेहे अकृत-
 विवाहे भृत्ये च ॥ (७७८) मंथरं कुटिले बहौ कुसुम्मे च ॥ (७७९)
 लअणं तनुकोमलयोः ॥ (७८०) मम्मणं अव्यक्तवचसि रोषे च ॥
 (७८१) तु ण्हि कं मृदुनिश्चलयोः ॥ (७८२) ठे णो स्यासके चरे चोरे च ॥
 (७८३) तुं बि छि मधुपटले उलूखले च ॥ (७८४) पत्थरी शयने संहतौ
 च ॥ (७८५) णि च्चि व्हं रत्थारभटे समुचिते च ॥ (७८६) दअरो पिशाचे
 ईर्ष्याया च ॥ (७८७) झसुरं ताम्बूले अर्थे च ॥ (७८८) पिंजरो
 (७८९) पाडलो हंसवृषयोः ॥ (७९०) बिग्गोवणं अं क्षोमे उपधाने
 विकारे च ॥ (७९१) कुल्लो असमर्थे ग्रीवाया विच्छिन्नपुच्छे वा ॥ (७९२)
 चुंणु णि आ मुष्टिघूते यूकाया समर्थे च ॥ (७९३) टंको खड्गे छिन्ने
 जंघापाते तटे खनित्रे च ॥ (७९४) कोणो गर्विते निर्दये च ॥ (७९५)
 णे लच्छो षण्ढे पण्डिते च ॥ (७९६) खुल्लुखी मिथ्यायामघटमाने च ॥

(775)HD. 7.84.T सततवपन° for सततपवन°. (776)HD 7.13.(777)
 HD. 7.83. S चंडो. B भ्रमे for भृत्ये. (778) HD. 6.145. BT
 मंथरं. BT कुटुंबे for कुसुम्मे. (779) HD. (लयणं) 7.27. B लअनं;
 T लयन. (780) HD. (मम्मणो) 6.141. B सरोपे for रोषे. (781)
 HD. (तुण्हिको) 5.15. B तुण्हिकी; KS तुण्हिकं. (782) ? BT छोणो.
 KS चले for चरे; K जोरे; S चोले. (783) HD. 5.23. BT तुच्चिछि.
 (784) HD. (पत्थरी) 6 69. S पंथरी. B स्वमतौ; K संततौ; T स्वतौ
 (?). (785) HD. 4.34. B णिच्चविडं, KS णिच्चिडं. KS उद्धटे for
 रत्थारभटे. (786) ? KS पदयोरपि (?). (787) HD. 3.61. BT झसुरी,
 (788) ? B विप्परो (789) HD. 6.76. B पाडलो; K पाडिले; S पाडिरो.
 (790) HD. 6.98. S विवोवअणं. (791) HD. 2.61. KS कुकुल्लो.
 (792) HD. 3.23. B चुच्चुणिआ; K चुंचाणिआ; S चुंचुणेओ. B मुष्टिकेष्ट-
 काया for मुष्टिघूते यूकाया समर्थे च. (793) HD. 4.4. BT छिदको; S डको.
 (794) HD.2.45. BT छिणं, S किणो. (795) HD. 4.44. B दान्ते, KS
 शाणे for षण्ढे. (796) HD.(खुल्लुखी ?) 2.76. K वेलकं; S देलकं. KS मिथ्या
 घटमाने च ?

(७९७) अण्णओ धूर्ते यूनि देवरे च ॥ (७९८) दूणावेढं अशक्ये
तडागे च ॥ (७९९) अरलो (८००) अरलाओ चिरिकाया मशके च ॥
(८०१) अळ्ळं अत्यर्थे शीघ्रे च ॥ (८०२) अलिआ पितृष्वसरी कनिष्ठ-
सोदरस्य वध्वा च ॥ (८०३) पक्कणं अतिशोभावति भग्ने श्लक्ष्णे च ॥
(८०४) पव्मारो संघाते गिरिगुहाया च ॥ (८०५) पव्वज्जो काण्डे
नखे शिशुमृगे च ॥ (८०६) पासण्णो वेश्मद्वारे तिरश्चीने च ॥ (८०७)
विप्पओ उन्मत्ते चीर्या च ॥ (८०८) कोप्परो वर्णसकरे
जालके च ॥ केड्डो व्यापने फेने श्याले दुर्वले च ॥ (८१०)
ओहड्डं नीव्यामवगुण्ठने च ॥ (८११) ओहित्यं रभसे विपादे च ॥
(८१२) तोलो (८१३) तड्डो पिशाचे शलमे च ॥ (८१४) डसरी
उष्णजले स्थाल्या च ॥ (८१५) णिउक्कणो वायसे मूके च ॥ (८१६)
पइरेक्कं एकान्ते पृथगित्यस्मिन्नर्थे शून्ये च ॥ (८१७) तुरी उपकरणे तूलि-
काया शून्ये च ॥ (८१८) वोक्कअं अनिमित्ते तात्पर्यार्थे च ॥ (८१९)
पसुलो काकोले जारे च ॥ (८२०) किवडी पार्श्वद्वारे पश्चिमाङ्गणे च ॥

(797) HD. 1.55. (798) HD. 5.56. BT पेड (799) HD.
1 52. (800) HD. (अरलाया) 1.26. BT अरलाओ. BT मरक्ते for मशके.
(801) HD. 1.49. (802) HD. 1.16. BKT अलिआ. (803) HD.
(पक्कणी) 6.65. BT कक्कण, S पचण. BT अतिरोमाभाववाते for अतिशोभा-
वति. (804) HD. 6.66. BT वव्मारो. (805) HD. 6.69. B पव्वुज्जो;
K चुचुज्जो, S चुचुज्जो. (806) HD. (पासल्लं) 6.76. BT वाअगो, KS
चासण्णो. (807) HD. (विप्पय ?) 7.49. (808) ? KS आलकारे च for
जालके च. (809) ? KS कुड्डो व्यापने, T केड्डो. (810) HD. (ओहड्डो)
1.153 (811) HD. 1.168. BT ओहक्कू, KS ओहड्ड. (812) HD.
(तोलो) 4.4. KS शेलो. (813) HD. 5 23. BT तोड्डो. (814) HD.
(डहरी ?) 4.7. BT डसरी, KS डसर. (815) HD. 4.51. BT छणी-
उक्कणे (?), KS णिउक्कणो. B कार्मुके; KS कामे for वायसे. (816) HD.
6.71. B वक्क; T चक्क. (817) HD. 5.22. BT तुर; KS तुरि. B कलि-
कायां for तूलिकाया. (818) ? KST थोक्कअं अतिमत्रे तात्पर्यार्थे शक्ते च (819)
Sk पासुलो ? KS छसुलो काकोले काले च. T₂ फसुलो. (820) HD. (किविडी)
2 60. B किवटी, K किव्वडी.

(८२१) छा आ भ्रमरी ॥ (८२२) सि पं तिल के शिरसो भूषणविशेषे च ॥
 (८२३) ण लु अं वृतिविवरे कर्दमिते निमित्ते प्रयोजने च ॥ (८२४) इच्छा-
 उत्तो योगिनीसुते ईश्वरे च ॥ (८२५) पहेण अं उत्सवे भोज्ये च ॥
 (८२६) चारो इच्छाबन्धनयोः ॥ (८२७) जच्चंदणं अगुरुकुङ्कुमयोः ॥
 (८२८) डिंखा आतङ्के त्रासे च ॥ (८२९) दलि अं अङ्गुलौ दारुणि
 कृणिताक्षे च ॥ (८३०) चिप्पं डी (८३१) विप्पत्ती व्रते उत्सवविशेषे
 च ॥ (८३२) उं चाडइओ हुंकृतगर्जनयोः (८३३) पच्चलं असहने
 समर्थे च ॥ (८३४) साहुली वल्लशाखाभूसखीसदृशाबाहुषु ॥ (८३५) लुं बी
 लतास्तवकयोः ॥ (८३६) रं जणं घटकुण्डयोः ॥ (८३७) धुड्ढकी मुख-
 संभेदे मौने च ॥ (८३८) छुहइडिआ द्वेष्ण्यायामस्पृश्याया च ॥ (८३९)
 सरी प्रशस्ताकृतौ दीर्घे च ॥ (८४०) गोरो ग्रीवायामक्षिण सीतायां च ॥
 (८४१) भसत्तो वह्निदीप्तयोः ॥ (८४२) भेली चेद्यामाज्ञायां च ॥

(821) HD. (छाया) 3.34. KS भ्रमरीन्द्राण्याः for
 भ्रमरी. (822) HD. 8.28. KS डिप्पं. KS शिरसा विभूषणे च for
 शिरसो भूषणविशेषे. (823) HD. (णल्लयं) 4.46. (824) Sk इच्छापुत्रः.
 KS नियोगिसुते for योगिनीसुते. (825) HD. (पहेणयं) 6.73.
 KS पहणेअं. (826) HD. 3 21. (827) HD. 3.52. B जयंदणं; K
 अवदणं, S अवधणं. KS अगद° for अगुद°. (828) Sk दंश ? KS डिंखा;
 T डीआ. (829) HD. 5.52. KS दनिअ; T दुलिअं. (830) ? S om
 the word. (831) ? KS चिप्पत्ति. (832) ? KS उंछाडइओ; T₂ ओंछ-
 इओ. (833) HD. (पच्चलो) 6.69. B पचलं; KS पचनं; T वच्चलं.
 K असमाने for असहने. (834) HD. 8.52. T .बाहुली. (835) HD.
 7.28. B लुबी; T लुव्वी. (836) B घटकुंडलयोः for °कुण्डयोः. (837) ?
 KS हूकि. (838) HD. (छोव्माइत्ती) 3.39. KS छुहइडिआ; T छुम-
 इच्छिआ. (839) HD. 8.2. S सरि. (840) HD. (गोरा) 2.104.
 B सिताया, T भीतायां for सीतायाम्. (841) ? Sk भस्मात्मन् ? (842)
 HD. 6.110. BKS गोली. B वेद्या for चेद्याम्.

(८४३) कण्णो वि आ चञ्चौ अवंतसे च ॥ (८४४) अल्लत्थी अङ्गदे
जलाद्रायां च ॥ (८४५) अनारो नदीमध्यद्वीपे कमठे च ॥ (८४६)
उप्पेसो भीतौ सद्भावो च ॥ इत्यादि ॥

अण (१) आडम्बरो पटह ॥ (२) ओन्दुरो नूपिक ॥ (३)
वानल्लुरो वन्मीकन् ॥ (४) किरो ग्राहः ॥ (५) लहरी तरङ्ग. प्रवाहो
वा ॥ (६) तल्लं कासार ॥ (७) नहा विलंगनन् ॥ (८) पाढा शोभा ॥
(९) खेढं ग्रामत्यानन् ॥ (१०) नहानडो रुद्र ॥ (११) पुडङ्गणी
तलिनी ॥ (१२) जवणं भयसंनहनन् ॥ (१३) पाडलं कनलन् ॥
(१४) कनडो भिक्षापात्रन् ॥ (१५) कल्लं कल्यन् ॥ (१६) गन्धुत्तमा
सुरा इत्यादय शब्दास्तत्सननङ्गानन्ता प्रयोगपदवीनासादयन्ति ॥ सिद्धा
इति पदं नङ्गलायेन् ॥

॥ इति श्रीनन्दर्हणन्दित्रैविद्यदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादासादितसमस्तविद्याप्रभाव-

श्रीनन्त्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्याकरणवृत्तौ

तृतीयाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥

सनातश्च तृतीयोऽध्यायः ॥

(843) HD. (कण्णोही). 2.57. (844) HD. 1.54. B लल्लिद्धी; K लल्लिद्धि;
S लल्लिद्धि. (845) ? K ओमारो; S ओमालो; T उज्जारो. (846) HD.
1.94. BKS उक्खो; T उप्पेसो. HD कपवादार्योऽप्ययं दृश्यते.

The following words are either तत्सन or तद्भव. (1) T
वाडिवरो. (2) S ओदुल्लो. (3) — (4) K किरो; S किलो; T कीरो.
(5) S om. (6) T कल्लि. (7) T नहावलं. (8) B पाढा; KS पाठा. (9)
T खेढी. (10) T नहाडो. (11) KS पुडङ्गणी तलिमा. (12) K जवणं;
T नयणी. (13) T पडलो वन्मली. (14) KS कनडो. (15) T कल्लि. (16)-
KS तत्समवर्तमानाः for तत्सनतद्भवात्मना. Colophon: ST om. from
श्रीनन्दर्ह down to श्रीनन्. KST तृतीयस्याध्यायस्य.

*

*

*

सप्रत्ययप्रकृतिसिद्धमदीर्घसूत्र-

सत्कारकं बहुविधक्रियमाप्तदेश्यम् ।

शब्दानुशासनमिदं प्रगुणप्रयोगं

त्रैविक्रमं जपत मन्त्रमिवार्थसिद्धयै ॥ १ ॥

विशन्नन्तःश्रोत्रं पदमधुरिमा मेदुरयति

प्रणेता नूत्नोऽर्थः प्रतिपदमहो साधुवचसम् ।

रसः पात्रीकुर्याद् भुवनमनुभावादिव कृते-

र्यदि श्राव्यं काव्यं मम रसिकनैयायिकजनैः ॥ २ ॥

वक्तारः सन्तु सर्वेऽपि स्वाभिप्रायप्रकाशने ।

स्वपराशयसंवादिकथास्वेकस्त्रिविक्रमः ॥ ३ ॥

T om. all the three stanzas as also one of the two
Mss used for B. 2. BT साधुवचनं for साधुवचसम्. BT °संवेदी
कथासु for संवादिकथासु.

परिशिष्टं प्रथमम्

त्रिविक्रमशब्दानुशासनस्य सूत्रपाठः

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
प्रथमोऽध्यायः		१८ दिहौ मिथः से	६
प्रथमः पादः ।		१९ संधिस्त्वपदे	७
१ सिद्धिलोकाच्च	३	२० न यण्	७
२ अनुक्तमन्यशब्दानुशासनवत्	३	२१ एङः	८
३ संज्ञा प्रत्याहारमयी वा	३	२२ शेषेऽच्यच्चः	८
४ सुप्स्वादिस्त्यहला	४	२३ तिङः	८
५ हो ह्रस्वः	४	२४ लोपः	८
६ दीर्घः	४	२५ अन्त्यहलोऽश्रद्धुदी	९
७ शषसाः शुः	४	२६ निर्दुरि वा	९
८ सः समासः	४	२७ अन्तरि च नाचि	९
९ आदिः खुः	५	२८ शि इलुङ् नपुनरि तु	९
१० गो गणपरः	५	२९ अविद्युति स्त्रियामाल्	१०
११ द्वितीयः फुः	५	३० रो रा	१०
१२ संयुक्तं स्तु	५	३१ हः क्षुत्कुभि	१०
१३ तु विकल्पे	५	३२ धनुषि वा	१०
१४ प्रायो लिति न विकल्पः	५	३३ सशशिषि	१०
१५ शिति दीर्घः	५	३४ स आयुरप्सरसोः	१०
१६ सानुनासिकोच्चारं डित्	६	३५ दिक्प्रावृषि	११
१७ बहुलम्	६	३६ शरदामत्	११

१७ बहुलम् (१.२). १८ दीर्घद्वस्वौ मिथो वृत्तौ (१.४). १९ पदयोः संधिर्वा (१.५). २० न युवर्णस्यास्वे (१.६). २१ एदोतोः स्वरे (१.७). २२ स्वरस्योद्बृत्ते (१.८). २३ त्यादेः (१.९). २४ लुक् (१.१०). २५ अन्त्य-व्यञ्जनस्य (१.११); न श्रद्धुदोः (१.१२). २६ निर्दुरोर्वा (१.१३). २७ स्वरेऽन्तरश्च (१.१४). २८ नात्पुनर्यादाइ वा (१.६५). २९ स्त्रियामादविद्युतः (१.१५). ३० रो रा (१.१६). ३१ क्षुधो हः (१.१७); ककुभो हः (१.२१). ३२ धनुषो वा (१.२२). ३३ आयुरप्सरसोर्वा (१.२०). ३५ दिक्प्रावृषोः सः (१.१९). ३६ शरदादेस्तु (१.१८).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
३७ तु सक्खिणभवन्तजम्मण-		द्वितीयः पादः ।	
महन्ताः	११	१ निष्प्रती ओत्परी माल्य-	
३८ यत्तत्सम्यग्विज्जकृथको मल्	११	स्योर्वा	१७
३९ मोऽचि वा	११	२ आदेः	१७
४० विन्दुल्	११	३ लुगव्ययत्यदाद्यात्तद्वचः	१७
४१ हलि डञ्जणनाम्	१२	४ वालाञ्चरण्ये	१७
४२ स्वरेभ्यो वक्रादौ	१२	५ अपेः पदात्	१७
४३ क्त्वासुपोस्तु सुर्णात्	१३	६ इतेः	१८
४४ लुङ् मां सादौ	१३	७ तोऽचः	१८
४५ संस्कृतसंस्कारे	१३	८ शोर्लुत्तयवशोर्दिः	१८
४६ डे तु किञ्चुके	१३	९ हे दक्षिणस्य	१९
४७ वर्गेऽन्त्यः	१४	१० तु समृद्ध्यादौ	१९
४८ विंशतिपु त्या श्लोपल्	१४	११ स्वप्नादाविल्	२०
४९ स्तमदामशिरोनभो नरि	१४	१२ पक्काङ्गारललाटे तु	२०
५० शरत्प्रावृद्	१५	१३ सप्तपर्णे फोः	२०
५१ अक्षर्यकुलाद्या वा	१५	१४ मध्यमकतमे च	२०
५२ क्लीवे गुणगाः	१६	१५ हरे त्वी	२०
५३ स्त्रियामिमाञ्जलिगाः	१६		

३९ वा स्वरे मथ (१.२४). ४० मोऽनुस्वारः (१.२३). ४१ डञ्जणो व्यञ्जने (१.२५). ४२ वक्रादावन्त (१.२६). ४३ क्त्वास्यादर्शस्वोर्वा (१.२७). ४४ मासादेर्वा (१.२९). ४६ किञ्चुके वा (१.८६). ४७ वर्गेऽन्त्यो वा (१.३०). ४८ विंशत्यादेर्लुक् (१.२८). ४९ स्तमदामशिरोनभ (१.३२). ५० प्रावृद्शरत्तरण्यः पुंसि (१.३१). ५१ वाक्षर्यवचनाद्याः (१.३३). ५२ गुणाद्याः क्लीवे वा (१.३४). ५३ वेमाञ्जल्याद्याः स्त्रियाम् (१.३५).

१ निष्प्रती ओत्परी माल्यस्योर्वा (१.३८). २ आदेः (१.३९). ३ त्यदाद्य-व्ययात्तत्स्वरस्य लुक् (१.४०). ४ वाला-ञ्चरण्ये लुक् (१.६६). ५ पदादपेर्वा (१.४१). ६ इते स्वरात्तश्च द्विः (१.४२). ८ लुत्तयवशपसां शपसा दीघः (१.४३). ९ दक्षिणे हे (१.४५). १० अतः समृद्ध्यादौ वा (१.४४). ११ इ. स्वप्नादौ (१.४६). १२ पक्काङ्गारललाटे वा (१.४७). १३ सप्तपर्णे वा (१.४९). १४ मध्यम-कतमे द्वितीयस्य (१.४८). १५ ईहरे वा (१.५१).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
१६ उल् ध्वनिगवयविष्वचो वः	२०	३२ त्वपौ	२३
१७ शो णोऽभिज्ञादौ	२१	३३ ईल् खल्वाटस्त्यानयोरातः	२३
१८ स्तावकसास्ने	२१	३४ इत्तु सदादौ	२४
१९ चण्डखण्डिते णा वा	२१	३५ आचार्ये चो हश्च	२४
२० प्रथमे प्थोः	२१	३६ श्यामाके मः	२४
२१ आर्यायां र्यः श्वश्र्वामूल्	२१	३७ न वाव्ययोत्खातादौ	२४
२२ आसारे तु	२२	३८ घञि वा	२५
२३ तोऽन्तर्येल्	२२	३९ स्वरस्य बिन्द्वमि	२५
२४ पारावते तु फोः	२२	४० संयोगे	२५
२५ उत्करवल्लीद्वारमात्रचः	२२	४१ त्वेदितः	२६
२६ शय्यादौ	२२	४२ मिरायां लित्	२६
२७ त्वार्द्र उदोत्	२२	४३ मूषिकविभीतकहरिद्रा-	
२८ स्वपि	२३	पथिपृथिवीप्रतिश्रुत्यत्	२६
२९ ओदाल्यां पंतौ	२३	४४ रस्तित्तिरौ	२६
३० फोः परस्परनमस्कारे	२३	४५ इतौ तो वाक्यादौ	२६
३१ पञ्चे मि	२३	४६ वेङ्गुदशिथिलयोः	२७
		४७ उ युधिष्ठिरे	२७

१६ ध्वनिविष्वचोरुः (१.५२), गवये वः (१.५४). !१७ शो णत्वेऽभिज्ञादौ (१.५६). १८ उः सास्नास्तावके (१.७५). १९ चण्डखण्डिते णा वा (१.५३). २० प्रथमे पथोर्वा (१.५५). २१ आर्यायां र्यः श्वश्र्वामू (१.७७). २२ ऊद्वासारे (१.७६). २३ तोऽन्तरि (१.६०). २४ पारापते रो वा (१.८०). २५ वल्युत्करपर्यन्ताश्चर्ये वा (१.५८); द्वारे वा (१.७९). २६ एच्छय्यादौ (१.५७). २७ उदोद्वाद्रं (१.८२). २८ स्वपावुच्च (१.६४). २९ ओदोल्यां पंतौ (१.८३). ३० नमस्कारपरस्परे द्वितीयस्य (१.६२). ३१ ओत्पञ्चे (१.६१). ३२ वापौ (१.६३). ३३ ईः स्त्यानखल्वाटे (१.७४). ३४ इः सदादौ वा (१.७२). ३५ आचार्ये चोच्च (१.७३). ३६ श्यामाके मः (१.७१). ३७ वाव्ययोत्खातादावदातः (१.६७). ३८ घञ्वद्धेर्वा (१.६८). ३९ ह्रस्वोऽमि (३.३६). ४० ह्रस्वः संयोगे (१.८४). ४१ इत एद्वा (१.८५). ४२ मिरायाम् (१.८७). ४३ पथिपृथिवीप्रतिश्रुन्मूषिकहरिद्राविभीतकेष्वत् (१.८८). ४४ तित्तिरौ रः (१.९०). ४५ इतौ तो वाक्यादौ (१.९१). ४६ शिथिलेङ्गुदे वा (१.८९). ४७ युधिष्ठिरे वा (१.९६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
४८ द्विनीक्षुप्रवासिपु	२७	६३ सुभगमुसलयोः	३१
४९ तु निर्झरद्विधाकृजोरोन्ना	२८	६४ हश्चौत्कुतहले	३१
५० ईतः काश्मीरहरीतक्यो-		६५ स्तौ	३१
लालौ	२८	६६ सूक्ष्मेऽद्वोतः	३१
५१ गभीरग इत्	२८	६७ अल् दुकूले	३१
५२ वा पानीयगे	२८	६८ ईदुद्वयूढे	३२
५३ उल् जीर्णे	२९	६९ उल् कण्डूयहनूमद्वातूले	३२
५४ तीर्थे हूल्	२९	७० वा मधूके	३२
५५ विहीनहीने वा	२९	७१ इदेन्नूपुरे	३२
५६ एल् पीठनीडकीदृशपीयूष-		७२ ओल् स्थूणात्तणमूल्यत्तणीर-	
विभीतकेदृशापीडे	२९	कूर्परगुड्डीकूप्माण्डी-	
५७ त्वदुत उपरिगुरुके	२९	ताम्बूलीपु	३२
५८ मुकुलादौ	३०	७३ ऋतोऽत्	३२
५९ रो भृकुटिपुरुषयोरित्	३०	७४ आद्वा मृदुत्वमृदुककृशासु	३२
६० क्षुत ईत्	३०	७५ इल् कृपणे	३३
६१ दोदोऽनुत्साहोत्सन्न		७६ शृङ्गमृगाङ्गमृत्युघृष्टमसृणेषु	
ऊच्छसि	३०	वा	३३
६२ दुरो रलुकि तु	३१		

४८ द्विन्योक्त (१.९४), प्रवासीक्षा (१.९५). ४९ वा निर्झरे ना (१.९८); ओच्च द्विधाकृगः (१.९७). ५० हरीतक्यामीतोत् (१.९९). आत्कश्मीरे (१.१००). ५१ पानीयादिष्वित् (१.१०१). ५३ उज्जीर्णे (१.१०२). ५४ तीर्थे हे (१.१०४). ५५ ऊर्हीनविहीने वा (१.१०३). ५६ एर्पायूषापीडविभीतककीदृशेदृशे (१.१०५); नीडपीठे वा (१.१०६). ५७ वोपरौ (१.१०८). गुरौ के वा (१.१०९). ५८ उतो मुकुलादिष्वित् (१.१०७). ५९ इर्भृकुटौ (१.११०); पुरुषे रोः (१.१११). ६० ईः क्षुते (१.११२). ६१ अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे (१.११४). ६२ लुकि दुरो वा; (१.११५). ६३ ऊत्सुभगमुसले वा (१.११३). ६४ कुतूहले वा हस्वश्च (१.११७). ६५ ओत्संयोगे (१.११६). ६६ अदूतः सूक्ष्मे वा (१.११८). ६७ दुकूले वा लश्च द्विः (१.११९). ६८ ईर्वाद्वयूढे (१.१२०). ६९ उर्भूहनूमत्कण्डूयवातूले (१.१२१). ७० मधूके वा (१.१२२). ७१ इदेतौ नूपुरे वा (१.१२३). ७२ ओत्कूप्माण्डीतूणीरकूर्परस्थूलताम्बूलगुड्डीमूल्ये (१.१२४), स्थूणात्तणे वा (१.१२५). ७३ ऋतोऽत् (१.१२६). ७४ आत्कृशामृदुकमृदुत्वे वा (१.१२७). ७५ इत्कृपादौ (१.१२८). ७६ मसृणमृगाङ्गमृत्युशृङ्गघृष्टे वा (१.१३०).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
७७ पृष्ठेऽनुत्तरपदे	३३	९४ सैन्यवशनैश्चरे	३७
७८ उद् वृषमे वुः	३४	९५ त्वत्सरोरुहमनोहरप्रकोष्ठा-	
७९ वृन्दारकनिवृत्तयोः	३४	तोद्यान्योन्ये वश्च कोः	३७
८० ऋतुगे	३४	९६ कौक्षेयक उत्	३७
८१ गौणान्त्यस्य	३४	९७ शौण्डगेषु	३७
८२ इदुन्मातुः	३५	९८ गव्यउदाईत्	३८
८३ वृष्टिपृथङ्मृदङ्गनप्तृकवृष्टे	३५	९९ ऊ स्तेने वा	३८
८४ तु बृहस्पतौ	३५	१०० सोच्छ्वासे	३८
८५ उदूदोल् मृषि	३५	१०१ ऐच एङ्	३८
८६ वृन्त इदेङ्	३५	१०२ अइ तु वैरादौ	३८
८७ ढिरादृते	३५	१०३ दैत्यादौ	३९
८८ दृष्टेऽरि स्ता	३६	१०४ नाव्यावः	३९
८९ केवलस्य रिः	३६	१०५ गौरव आत्	३९
९० दृश्यक्सक्किपि	३६	१०६ पौरगे चाउत्	३९
९१ ऋतुऋजुऋणऋषिऋषमे वा	३६	१०७ उच्चैर्नीचैसोरअः	३९
९२ क्लृप्त इलिः	३६	१०८ ई धैर्ये	४०
९३ चपेटाकेसरदेवरसैन्यवेदना-		१०९ वा पुआय्याद्याः	४०
स्वेचस्त्वित्	३७		

७७ पृष्ठे वानुत्तरपदे (१०१२९). ७८ वृषमे वा वा (१०१३३). ७९ निवृत्तवृन्दारके वा (१०१३२). ८० उदूदोल् (१०१३१). ८१ गौणान्त्यस्य (१०१३४). ८२ मातु-
रिद्धा (१०१३५). ८३ इदुतौ वृष्टिवृष्टिपृथङ्मृदङ्गनप्तृके (१०१३७). ८४ वा बृहस्पतौ
(१०१३८). ८५ उदूदोन्मृषि (१०१३६). ८६ इदेदोद् वृन्ते (१०१३९). ८७ आदृते ढिः
(१०१४३). ८८ अरिर्दृष्टे (१०१४४). ८९ रिः केवलस्य (१०१४०). ९० दृशः किप्-
टक्सकः (१०१४२). ९१ ऋणऋर्षभर्षभौ वा (१०१४१). ९२ क्लृप्त इलिः क्लृप्तकल्लजे
(१०१४५). ९३ एत इद्धा वेदनाचपेटादेवरकेसरे (१०१४६), सैन्ये वा (१०१५०). ९४
इसैन्यवशनैश्चरे (१०१४९). ९५ ओतोद्वान्योन्यप्रकोष्ठातोद्यशिवेदनामनोहरसरोरुहे
कोश्च वः (१०१५६). ९६ कौक्षेयके वा (१०१६१). ९७ उत्सौन्दर्यादौ (१०१६०). ९८
गव्यउ आअः (१०१५८). ९९ ऊः स्तेने वा (१०१४७). १०० ऊत्सोच्छ्वासे (१०१५७).
१०१ ऐत एत् (१०१४८). १०२ वैरादौ वा (१०१५२). १०३ अइद्वैत्यादौ च
(१०१५१). १०४ नाव्यावः (१०१६४). १०५ आच्च गौरवे (१०१६३). १०६ अउः
पौरादौ च (१०१६२). १०७ उच्चैर्नीचस्यैअः (१०१५४). १०८ ईधैर्ये (१०१५५).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
तृतीय. पाद.।		१२ खोऽपुष्पकुञ्जकर्परकीले	
१ एत् साज्झला		कोः	४६
त्रयोदशगेऽचः	४२	१३ छागशृङ्खलकिराते लकचाः	४७
२ कदले तु	४२	१४ वैकादौ गः	४७
३ कर्णिकारे फोः	४२	१५ खोः कन्दुकमरकतमदकले	४७
४ नवमालिकावदरनवफलिका-		१६ पुन्नागभागिनीचन्द्रिकासु	
पूगफलपृतर ओल्	४२	मः	४७
५ तु मयूरचतुर्थचतुर्वारचतु-		१७ शीकरे तु भहौ	४७
र्दशचतुर्गुणमयूखोल्-		१८ ऊत्वे दुर्भगसुभगे वः	४८
खलसुकुमारोदूखललवण-		१९ निकपस्फटिकचिकुरे हः	४८
कुदहले	४३	२० खग्रयधमाम्	४८
६ निपण्ण उमः	४३	२१ घः पृथकि तु	४९
७ अस्तोरखोरचः	४३	२२ चोः खचितपिशाचयोः	
८ प्रायो लुक्काचजतदपयवाम्	४४	सल्लौ	४९
९ नात्पः	४५	२३ झो जटिले	४९
१० यश्रुतिरः	४५	२४ टोर्वडिशदौ ल.	४९
११ कामुकयमुनाचामुण्डाति-		२५ स्फटिके	४९
मुक्तके मो डल्लुक्	४६	२६ लरङ्कोठे	४९

१ एत् त्रयोदशार्धे स्वरस्य सस्वरव्यञ्जनेन (१.१६५) २ वा कदले (१.१६७).
 ३ वेतः कर्णिकारे (१.१६८) ४ ओत्पूतरवदरनवमालिकानवफलिकापूगफले (१.१७०).
 ५ न वा मयूखलवगचतुर्गुणचतुर्थचतुर्दशचतुर्वारसुकुमारकुदहलोदूखलोदूखले (१.१७१).
 ६ उमो निपण्णे (१.१७४). ७ स्वरादसंयुक्तस्यानादेः (१.१७६). ८ ऋचदपयवा
 प्रायो लुक् (१.१७७). ९ नावर्णात्पः (१.१७९) १० अवर्गो यश्रुति. (१.१८०).
 ११ यमुनाचामुण्डाकासुकातिसुक्तके मोऽनुनासिकश्च (१.१७८). १२ कुञ्जकर्परकीले
 कः खोऽपुष्पे (१.१८१) १३ छागे ल (१.१९१); शृङ्खले खः कः (१.१८९),
 किराते च. (१.१८३). १५ मरकतमदकले गः कन्दुके त्वादेः (१.१८२). १६ पुन्नाग-
 भागिन्योर्गो मः (१.१९०), चन्द्रिकाया मः (१.१८५). १७ शीकरे नहौ वा (१.१८४).
 १८ ऊत्वे दुर्भगसुभगे व (१.१९०). १९ निकपस्फटिकचिकुरे ह. (१.१८६). २०
 खग्रयधमाम् (१.१८७). २१ पृथकि वो वा (१.१८८). २२ खचितपिशाचयोःश्चः
 सल्लौ वा (१.१९३). २३ जटिले जो झो वा (१.१९४). २४ टो ल. (१.२०२);
 चपेटापाटौ वा (१.१९८). २५ स्फटिके ल. (१.१९७). २६ अकोठे ल. (१.२००).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
२७ ङः कैटभश कटसटे	५०	४१ दोहदप्रदीपशातवाहना-	
२८ ठः	५०	तस्याम्	५३
२९ पिठरे हस्तु रश्च ङः	५०	४२ रल् सप्तत्यादौ	५३
३० लल् डोऽनुडुगे	५०	४३ अद्रुमे कदल्याम्	५३
३१ टो ङः	५०	४४ कदर्थिते खोर्वः	५३
३२ वेतस इति तोः	५१	४५ पीते ले वा	५३
३३ प्रतिगोऽप्रतीपगे	५१	४६ डो दीपि	५४
३४ दंशदहोः	५१	४७ ङः पृथिव्यौषधनिशीथे	५४
३५ दम्भदरदर्भगर्दभदष्टदशन-		४८ प्रथमशिथिलमेथिशिथिर-	
दग्धदाहदोहददोलादण्ड-		निषधेषु	५४
कदने तु	५२	४९ णर्दिना रुदिते	५४
३६ तुच्छे चच्छौ	५२	५० णो वातिमुक्तके	५५
३७ टल् त्रसरवृन्ततूवरतगरे	५२	५१ गर्भिते	५५
३८ हः कातरककुदवितस्ति-	५२	५२ नः	५५
मातुलिङ्गे	५२	५३ आदेस्तु	५५
३९ तु वसतिभरते	५२	५४ नापिते णहः	५५
४० लः पलितनिम्बकदम्बे	५३	५५ पो वः	५५

२७ सटाशकटकैटमे ङः (१.१९६). २८ ठो ङः (१.१९९). २९ पिठरे हो वा रश्च ङः (१.२०१). ३० डो लः (१.२०२). ३१ टो ङः (१.१९५). ३२ इत्वे वेतसे (१.२०७). ३३ प्रत्यादौ ङः (१.२०६). ३४ दशदहोः (१.२१८). ३५ दशनदष्ट-दग्धदोलादण्डदरदाहदम्भदर्भकदनदोहदे दो वा ङः (१.२१७); गर्दमे वा (१.३७). ३६ तुच्छे तश्चछौ वा (१.२०४). ३७ तगरत्रसरतूवरे टः (१.२०५); वृन्ते णटः (१.३१). ३८ वितस्तिवसतिभरतकातरमातुलिङ्गे हः (१.२१४); ककुदे हः (१.२२५). ४० पलिते वा (१.२१२); कदम्बे वा (१.२२२). ४१ प्रदीपिदोहदे लः (१.२२१); अतर्सासातवाहने लः (१.२११). ४२ सप्ततौ रः (१.२१०). ४३ कदल्यामद्रुमे (१.२२०). ४४ कदर्थिते वः (१.२२४). ४५ पीते वो ले वा (१.२१३). ४६ दीपौ धौ वा (१.२२३). ४७ निशीथपृथिव्योर्वा (१.२१६), वौषधे (१.२२७). ४८ मेथि-शिथिरशिथिलप्रथमे यस्य ङः (१.२१५), निषधे धो ङः (१.२२६). ४९ रुदिते दिना णः (१.२०९). ५०-५१ गर्भितातिमुक्तके णः (१.२०८). ५२ नो णः (१.२२८). ५३ वादौ (१.२२९). ५४ निम्बनापिते लणह वा (१.२३०). ५५ पो वः (१.२३१).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
५६ फः पाटिपरिघपरिखापरूप- पनसपारिभट्टेपु	५६	७३ अर्थपरे तो युष्मदि	५९
५७ नीपापीडे मो वा	५६	७४ आदेर्जः	५९
५८ रल् पापद्धौ	५६	७५ भ्यौ वृहस्पतौ तु वहोः	५९
५९ प्रभूते वः	५६	७६ रो डा पर्याणे	५९
६० फस्य भहौ वा	५७	७७ लो जठरवठरनिष्ठुरे	५९
६१ वो वः	५७	७८ हरिद्रादौ	६०
६२ ड्वयौ कवन्धे	५७	७९ किरिवेरे डः	६०
६३ विसिन्यां भः	५७	८० खोः करवीरे णः	६०
६४ वो भस्य कैटमे	५७	८१ लो ललाटे च	६०
६५ त्वभिमन्यौ मः	५७	८२ लोहललाङ्गललाङ्गूले वा	६१
६६ मन्मथे	५८	८३ स्यूले रलृतश्चौत्	६१
६७ तु ढो विषमे	५८	८४ वो मः शवरे	६१
६८ यो जर्तीयानीयोत्तरीयकृत्येपु	५८	८५ नीवीस्वमे वा	६१
६९ इन्मयटि	५८	८६ हस्य घो विन्धोः	६१
७० छायायां होऽकान्तौ	५८	८७ शोः सल्	६१
७१ यष्ट्यां लल्	५८	८८ प्रत्यूपदिवसदशपापाणे	६२
७२ कतिपये वहशौ	५९	तु हः	६२

५६ पाटिपरिघपरिखापनसपारिभट्टे फः (१.२३२). ५७ नीपापीडे मो वा (१.२३४). ५८ पापद्धौ रः (१.२३५). ५९ प्रभूते वः (१.२३३). ६० फो भहौ (१.२३६). ६१ वो वः (१.२३७). ६२ कवन्धे मयौ (१.२३९). ६३ विसिन्यां भः (१.२३८). ६४ कैटमे भो वः (१.२४०). ६५ वाभिमन्यौ (१.२४३). ६६ मन्मथे वः (१.२४२). ६७ विषमे मो ढो वा (१.२४१). ६८ वोत्तरीयानीयतीत्यकृत्ये ज्जः (१.२४८). ६९ मयच्छाया (१.५०). ७० छायाया होऽकान्तौ वा (१.२४९). ७१ यष्ट्या लः (१.२४७). ७२ डाहवौ कतिपये (१.२५०). ७३ युष्मद्वर्थपरे तः (१.२४६). ७४ आदेर्जो जः (१.२४५). ७५ वृहस्पतौ वहो भयः (२.१३७). ७६ पर्याणे डा वा (१.२५२). ७८ हरिद्रादौ लः (१.२५४). ७९ किरिमेरे रो डः (१.२५१). ८० करवीरे णः (१.२५३). ८१ ललाटे च (१.२५७). ८२ लाहललाङ्गललाङ्गूले वादेर्जः (१.२५६). ८३ स्यूले लो रः (१.२५५). ८४ शवरे वो मः (१.२५८). ८५ स्वभ-नीव्योर्वा (१.२५९). ८६ हो घोऽनुस्वारात् (१.२६४). ८७ अपोः सः (१.२६०). ८८ दशपापाणे हः (१.२६२), दिवसे सः (१.२६३), प्रत्यूपे पश्च हो वा (२.१४).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
८९ स्नुषायां ण्हः फोः	६२	९९ मलिनधृतिपूर्ववैडूर्याणां	
९० छल् षट्शमीसुधाशाव-		मइलदिहिपुरिमवेरुलिआः	६४
सप्तपर्णे	६२	१०० स्मरकट्वोरीसरकारौ	६४
९१ सिरायां वा	६२	१०१ बाहिंवाहिरौ वहिसः	६४
९२ लुक्पादपीठपादपतनदुर्गा-		१०२ कूरो गौणेषदः	६५
देव्युदुम्बरेऽचान्तर्दः	६२	१०३ एण्ह एत्ताहे इदानीमः	६५
९३ व्याकरणप्राकारागते कगोः	६३	१०४ तिर्यक्पदातिशुकेस्ति-	
९४ एवमेवदेवकुलप्रावारकयाव-		रिच्छि पाइक्क सिप्पी	६५
जीवितावटावर्तमान-		१०५ गोणाद्याः	६५
तावति वः	६३	चतुर्थः पादः ।	
९५ ज्योर्दनुजवधराजकुलभाजन-		१ स्तोः	७०
कालायसकिसलयहृदयेषु	६३	२ वा रक्ते गः	७०
९६ अपतौ घरो गृहस्य	६४	३ शुल्के ङोः	७०
९७ स्त्रीभगिनी दुहितृवनिताना-		४ कः शक्तमुक्तदष्टमृदुत्व-	
मिथीवहिणीधूआविलयाः	६४	रुग्णेषु	७०
९८ उभयाधसोरवहहेट्टौ	६४		

८९ स्नुषायां ण्हो न वा (१.२६१). ९० षट्शमीशावसुधासप्तपर्णेष्वदेष्टुः (१.२६५).
 ९१ शिरायां वा (१.२६६). ९२ दुर्गादेव्युदुम्बरपादपतनपादपीठेऽन्तर्दः (१.२७०).
 ९३ व्याकरणप्राकारागते कगोः (१.२६८). ९४ यावत्तावज्जीवितावर्तमानावटप्रावा-
 रकदेवकुलैवमेवे वः (१.२७१). ९५ लुगभाजनदनुजराजकुले ज. सस्वरस्य न वा
 (१.२६७); किसलयकालायसहृदये यः (१.२६९). ९६ गृहस्य घरोऽपतौ (२.१४४).
 ९७ दुहितृभगिन्योर्धूआवहिण्यौ (२.१२६); वनिताया विलया (२.१२८); स्त्रिया
 इत्थी (२.१३०). ९८ अधसो हेट्टं (२.१४१), मलिनोभयं (२.१३८). ९९ मलिनो-
 भयशुक्तिछुप्तारब्धपदातेर्मइलावहसिप्पिच्छिकाढत्तपाइक्कं (२.१३८), धृतोर्दिहिः (२.१३१),
 पूर्वस्य पुरिमः (२.१३५); वैडूर्यस्य वेरुलिअं (२.१३३). १०१ बाहिंसो बाहिंवाहिरौ
 (२.१४०). १०२ गौणस्येपतः कूरः (२.१२९). १०३ एण्ह एत्ताहे इदानीमः
 (२.१३४). १०४ तिर्यक्पदातिरिच्छिः (२.१४३); मलिनोभयं (२.१३८). १०५
 गोणादयः (२.१७४).

१ संयुक्तस्य (२.१). २ रक्ते गो वा (२.१०). ३ शुल्के ङो वा (२.११).
 ४ शक्तमुक्तदष्टरुग्णमृदुत्वे को वा (२.२).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
५ द्वेडकरो खल्	७०	२० क्षमायां कौ	७३
६ ण्क्त्कोर्नाम्नि	७१	२१ क्षण उत्सवे	७३
७ वुश्च र्वृश्चे	७१	२२ स्पृहादौ	७३
८ क्षः	७१	२३ थ्यश्चत्सप्सामनिश्चले	७४
९ स्थाणावहरे	७१	२४ द्यय्यर्या ज.	७४
१० स्कन्दतीक्ष्णशुक्ले तु खोः	७१	२५ त्वभिमन्यौ जर्जौ	७४
११ स्तम्भे	७२	२६ ध्यहोर्झल्	७४
१२ थलस्पन्दे	७२	२७ साध्वसे	७४
१३ स्त्यानचतुर्ये च तु ङः	७२	२८ ध्वजे वा	७५
१४ झः	७२	२९ इन्धौ	७५
१५ विसंस्थुलास्थ्यधनार्थे	७२	३० तस्याधूर्तादौ टः	७५
१६ चः कृत्तिचत्वरे	७२	३१ प्रवृत्तसंदष्टुत्तिवृत्तेष्टा-	
१७ त्योऽचैत्ये	७३	पत्तनकदर्थितोष्ट्रे	७५
१८ श्वेर्वृश्चिके ञ्जुर्वा	७३	३२ वा न्तन्यौ मन्युचिह्नयोः	७६
१९ उत्सवज्जोत्सुकसामर्थ्ये		३३ डल् फोर्मर्दितविच्छर्दछर्दि-	
छो वा	७३	कपर्दवितर्दिगर्तसंमर्दे	७६

५ द्वेडकादौ (२.९) ६ ण्क्त्कोर्नाम्नि (२.४). ७ वृक्षक्षिप्तयो
 वृक्षछूटी (२.१२७). ८ क्ष. खः क्वचित् छद्मौ (२.३). ९ स्थाणावहरे
 (२.७). १० शुक्लस्पन्दे वा (२.५); तीक्ष्णे ण (२.८२). ११ स्तम्भे स्तो वा
 (२.८). १२ थलस्पन्दे (२.९). १३ स्त्यानचतुर्यार्थे वा (२.३३). १४ द्रत्यानुष्टेष्टा-
 संदष्टे (२.३४). १५ ठोऽस्त्याविसस्थुले (२.३२). १६ कृत्तिचत्वरे चः (२.१२).
 १७ त्योऽचैत्ये (२.१३). १८ वृश्चिके श्वे ञ्जुर्वाः (२.१६). १९ सान्ध्यात्सुकोत्सवे
 वा (२.२२), ज्जो वा (२.१९). २० क्षमायां कौ (२.१८). २१ क्षण उत्सवे (२.२०).
 २२ स्पृहायाम् (२.२३). २३ ह्रस्वात् थ्यश्चत्सप्सामनिश्चले (२.२१). २४ द्यय्यर्या जः
 (२.२४). २५ अभिमन्यौ जर्जौ वा (२.२५). २६-२७ साध्वस्यह्या झ. (२.२६)
 २८ ध्वजे वा (२.२७). २९ इन्धौ झा (२.२८). ३० तस्याधूर्तादौ (२.३०). ३१
 वृत्तप्रवृत्तवृत्तिकापत्तनकदर्थिते टः (२.२९), द्रत्यानुष्टेष्टासंदष्टे (२.३४) ३२ न्यौ न्तो
 वा (२.४४), चिह्ने न्यो वा (२.५०). ३३ गते ङः (२.३५), संमर्दवितर्दिविच्छर्द-
 च्छर्दिक्पर्दमर्दिते र्दस्य (२.३६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
३४ ढोऽर्ध्वर्द्धिश्रद्धामूर्ध्नि तु	७६	५० ऊर्ध्वं भो वा	७९
३५ दग्धविदग्धवृद्धिदंष्ट्रावृद्धे	७६	५१ हः	७९
३६ पञ्चदशदत्तपञ्चाशति णः	७६	५२ वश्च विह्वले	७९
३७ ज्ञम्नोः	७७	५३ काश्मीरे म्मः	७९
३८ स्तवो थो वा	७७	५४ लो वार्दे	७९
३९ रो हश्चोत्साहे	७७	५५ र्यः सौकुमार्यपर्यस्तपर्याणि	७९
४० स्तः	७७	५६ अररीअरिज्जमाश्चर्ये	७९
४१ पर्यस्ते टश्च	७७	५७ डेरो ब्रह्मचर्यसौन्दर्यं च	८०
४२ वात्मभस्मनि पः	७७	५८ वा पर्यन्ते	८०
४३ इमक्मोः	७८	५९ धैर्ये रः	८०
४४ षस्पोः फः	७८	६० तूर्यदशार्हशौण्डीर्ये	८०
४५ भीष्मे	७८	६१ बाष्पे होऽश्रुणि	८०
४६ श्लेष्मवृहस्पतौ तु फोः	७८	६२ कार्षापणे	८०
४७ ग्मो मः	७८	६३ न वा तीर्थदुःखदक्षिणदीर्घे	८१
४८ न्मः	७८	६४ कूष्माण्ड्यां ण्डश्च तु लः	८१
४९ ताम्राम्रयोर्म्बः	७८	६५ त्वथ्वद्भ्वां कचिच्चछजज्ञाः	८१
		६६ ह्यो ल्हः	८१

३४ श्रद्धर्द्धिमूर्धार्धे न्ते वा (२.४१). ३५ दग्धविदग्धवृद्धिवृद्धे ढः (२.४०); दंष्ट्राया दाढा (२.१३९). ३६ पञ्चाशत्पञ्चदशदत्ते (२.४३). ३७ ज्ञम्नोर्णः (२.४२). ३८ स्तवे थो वा (२.४६). ३९ वोत्साहे थो हश्च रः (२.४८). ४० स्तस्य थोऽसमस्तस्तम्बे (२.४५). ४१ पर्यस्ते थटौ (२.४७). ४२ भस्मात्मनोः पो वा (२.५१). ४३ इमक्मोः (२.५२). ४४ षस्पयोः फः (२.५३). ४५ भीष्मे ष्मः (२.५४). ४६ श्लेष्मणि वा (२.५५); वृहस्पतिवनस्पत्योः सो वा (२.६९). ४७ ग्मो वा (२.६२). ४८ न्मो मः (२.६१). ४९ ताम्राम्रे म्बः (२.५६). ५० वोर्ध्वं (२.५९). ५१ हो भो वा (२.५७). ५२ वा विह्वले भो वश्च (२.५८). ५३ कश्मीरे म्भो वा (२.६०). ५४ उदोद्वार्दे (१.८२). ५५ पर्यस्तपर्याणसौकुमार्ये लः (२.६८). ५६ अतो रिआररिज्जरीअं (२.६७). ५७ ब्रह्मचर्यतूर्यसौन्दर्यशौण्डीर्ये र्यो रः (२.६३). ५८ एतः पर्यन्ते (२.६५). ५९ धैर्ये वा (२.६४). ६० ब्रह्मचर्यतूर्यसौन्दर्यशौण्डीर्ये र्यो रः (२.६३); दशार्हे (२.८५). ६१ बाष्पे होऽश्रुणि (२.७०). ६२ कार्षापणे (२.७१). ६३ दुःखदक्षिणतीर्थे वा (२.७२). ६४ कूष्माण्ड्या ष्मो लस्तु ण्डो वा (२.७३). ६५ त्वथ्वद्भ्वां चछजज्ञाः कचित् (२.१५). ६६ ह्यो ल्हः (२.७६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
६७ इमष्मस्मह्नामस्मररश्मौ म्हः	८१	८२ जो ओऽविज्ञाने	८५
६८ पक्ष्मणि	८२	८३ द्वोर्द्धारे	८५
६९ श्रण्णस्नहल्लक्षणां ण्हः	८२	८४ रात्रौ	८५
७० सूक्ष्मे	८२	८५ रितो द्वित्वल्	८६
७१ आल्लिष्टे लघौ	८२	८६ जेपादेशस्याहोऽचोऽखोः	८६
७२ ठढौ स्तब्धे	८२	८७ दीर्घान्न	८७
७३ तो ढो रश्चारब्धे तु	८२	८८ कर्णिकारे णो वा	८७
७४ सो बृहस्पतिवनस्पत्योः	८२	८९ धृष्टद्युम्ने	८७
७५ शोर्लुक् खोः स्तम्बसमस्त-		९० वा से	८७
निसृहपरस्परश्मशान-		९१ प्रमुक्तगे	८८
श्मश्रौ	८३	९२ दैवगेषु	८८
७६ श्रस्य हरिश्चन्द्रे	८३	९३ तैलादौ	८८
७७ कगटडतदपक्षकपशो-		९४ पूर्वमुपरि वर्गस्य युजः	८९
रुपर्यद्रे	८३	९५ प्राक् श्लाघाम्लक्षशाङ्गं	
७८ लवरामधश्च	८४	ङ्लोऽत्	८९
७९ मनयाम्	८४	९६ क्षमारत्नेऽन्त्यहलः	८९
८० धात्रीद्रे रस्तु	८५	९७ स्नेहाग्न्योर्वा	८९
८१ हस्य मध्याह्ने	८५	९८ शर्षिततवज्रेष्वित्	९०

६७-६८ पक्ष्मश्मष्मह्नामस्मररश्मौ म्हः (२.७४). ६९-७० सूक्ष्मश्रण्णस्नहल्लक्षणां ण्हः (२.७५)
 ७१ आल्लिष्टे लघौ (२.४९). ७२ स्तब्धे ठढौ (२.३९). ७३ आडो रमे रम्भढवौ
 (४.१५५). ७४ बृहस्पतिवनस्पत्योः सो वा (२.६९). ७५ स्तस्य थोऽसमस्तस्तम्बे
 (२.४५), आदेः इमश्रुश्मशाने (२.८६). ७६ श्रो हरिश्चन्द्रे (२.८७). ७७ कगट-
 डतदपक्षसक्षकपामूर्ध्वं लुक् (२.७७). ७८ सर्वत्र लवरामवन्द्रे (२.७९). ७९ अधो
 मनयाम् (२.७८). ८० धात्र्याम् (२.८१), द्रे रो न वा (२.८०). ८१ मध्याह्ने ह.
 (२.८४). ८२ जो जः (२.८३). ८४ रात्रौ वा (२.८८). ८६ अनादी शेषादेशयो-
 र्द्वित्वम् (२.८९). ८७ न दीर्घानुस्वारात् (२.९२). ८८ कर्णिकारे वा (२.९५).
 ८९ धृष्टद्युम्ने णः (२.९४). ९०-९१ समासे वा (२.९७). ९२ सेवादौ वा (२.९९),
 ९३ तैलादौ (२.९८). ९४ द्वितीयतुर्ययोरुपरि पूर्व (२.९०) ९५ क्षमाश्लाघारत्नेऽन्त्य-
 व्यजनात् (२.१०१), शाङ्गे ङात्पूर्वोऽत् (२.१००), ल्लक्षे लात् (२.१०३). ९६
 क्षमाश्लाघारत्नेऽन्त्यव्यजनात् (२.१०१). ९७ स्नेहाग्न्योर्वा (२.१०२). ९८ शर्षितप्त-
 वज्रे वा (२.१०५).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
९९ हर्षमर्षश्रीहीक्रियापरामर्श-		११५ हृदे दहयोः	९३
कृत्स्नदिष्ट्याहं	९०	११६ चलयोरचलपुरे	९३
१०० स्याद्भव्यचैत्यचौर्यसमे		११७ ह्ये ह्योर्वा	९३
यात्	९०	११८ लघुके लहोः	९४
१०१ लादकलीवेपु	९१	११९ रलोर्हरिताले	९४
१०२ नात्स्वमे	९१	१२० दर्वाकरनिवहौ दब्बी-	
१०३ स्निग्धे त्वदितौ	९१	रयणिहवौ	९४
१०४ कृष्णे वर्णे	९१	१२१ गहिआद्याः	९४
१०५ अर्हत्युच्च	९२	द्वितीयोऽध्यायः ।	
१०६ तन्व्याभे	९२	प्रथमः पादः ।	
१०७ सुधने रात्	९२	१ मन्तमणवन्तमाआलुआल-	
१०८ एकाचि श्वःस्वे	९२	इरइल्लुल्लइन्ता मतुपः	१०१
१०९ वा छन्नपन्नमूर्खद्वारे	९३	२ वतुपो डित्तिअमेतल्लुक	
११० ईल् ज्यायाम्	९३	चैतत्तद्यदः	१०१
१११ हश्च महाराष्ट्रे ह्योर्व्यत्ययः	९३	३ किमिदमश्च डेत्तिअडित्तिल-	
११२ लनोरालाने	९३	एदहम्	१०२
११३ वाराणसीकरेणवां रणोः	९३	४ इकः पथो णस्य	१०२
११४ ललाटे डलोः	९३		

९९ हर्षमर्षश्रीहीक्रियादिष्ट्यास्वित् (२.१०४). १०० स्याद्भव्यचैत्य-
चौर्यसमेषु यात् (२.१०७). १०१ लात् (२.१०६). १०२ स्वमे नात् (२.१०८).
१०३ स्निग्धे वादितौ (२.१०९). १०४ कृष्णे वर्णे वा (२.११०). १०५ उच्चार्हति
(२.१११). १०६ तन्वीतुल्येषु (२.११३). १०८ एकस्वरे श्वःस्वे (२.११४). १०९
पन्नलन्नमूर्खद्वारे वा (२.११२). ११० ज्यायामीत् (२.११५). १११ महाराष्ट्रे
हरोः (२.११९). ११२ आलानेऽलनोः (२.११७). ११३ करेणूवाराणस्यो रणोर्व्य-
त्ययः (२.११६). ११४ ललाटे लडोः (१.१२३). ११५ हृदे हदोः (२.१२०)
११६ अवलपुरे चलोः (२.११८). ११७ ह्ये ह्योः (२.१२४). ११८ लघुके लहोः
(२.१२२). ११९ हरिताले रलोर्न वा (२.१२१).

१ आल्विल्लोलालवन्तमन्तेत्तेरमणा मतोः (२.१५९). २ यत्तदेतदोतोरित्तिअ
एतल्लुक च (२.१५६). ३ इदंकिमश्च डेत्तिअडित्तिलडेद्दहाः (२.१५७). ४ पथो णस्येकम्
(२.१५२).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
५ खस्य सर्वाङ्गात्	१०२	२३ मनाको डअं च वा	१०५
६ छस्यात्मनो णअः	१०२	२४ रो दीर्घात्	१०६
७ हिथ्याह्मलः	१०२	२५ डुमअडमओल् भ्रुवः	१०६
८ केर इदमर्थे	१०३	२६ लो वा विद्युत्पत्रपीतान्धात्	१०६
९ राजपराङ्गिकडकौ	१०३	२७ त्वादेः सः	१०६
१० डेच्चओ युष्मदस्मदोऽणः	१०३	२८ इरः शीलाद्यर्थस्य	१०६
११ वर्ततेः	१०३	२९ तुमत्तुआणतूणाः क्तवः	१०७
१२ तैलस्यानङ्कोलाङ्गेल्लः	१०३	३० वरइत्तगास्तृनाद्यैः	१०७
१३ त्वस्य तु डिमात्तणौ	१०३	३१ अव्ययम्	११४
१४ दो त्तो तसः	१०४	३२ आम अभ्युपगमे	११५
१५ एकाहः सिसिआइआ	१०४	३३ तं वाक्योपन्यासे	११५
१६ ल्हुत्तः कृत्वसुचः	१०४	३४ णइ चेअ चिअ च एवार्थे	११५
१७ भवे डिल्लोडौ	१०४	३५ हडि निर्वेदे	११५
१८ स्वार्थे तु कश्च	१०५	३६ दर अर्थेऽल्पे वा	११५
१९ उपरेः संव्याने ल्ल	१०५	३७ किणो प्रश्ने	११५
२० नवैकाङ्गा	१०५	३८ मिव पिव विव विअ व व्व	
२१ मिश्राङ्गलिअश्	१०५	इवार्थे	११६
२२ शनैसो ल्डिअं	१०५	३९ किर इर हिर किलार्थे	११६

५ सर्वाङ्गादीनस्येक. (२.१५१). ६ ईयस्यात्मनो णयः (२.१५३). ७ त्रपो हिहत्थाः (२.१६१). ८ इदमर्थस्य केरः (२.१४७) ९ परराजभ्या कडिकौ च (२.१४८). १० युष्मदस्मदोऽव एच्चयः (२.१४९). ११ वर्तेर्व्वः (२.१५०). १२ अनङ्कोठातैलस्य डेल्लः (२.१५५) १३ त्वस्य डिमात्तणौ वा (२.१५४). १४ त्तो दो तसो वा (२.१६०). १५ वैकाहः सिसिअइआ (२.१६२). १६ कृत्वसो हुत्त (२.१५८) १७ डिल्लडुल्लौ भवे (२.१६३). १८ स्वार्थे कश्च वा (२.१६४). १९ उपरेः संव्याने (२.१६६). २० ल्लो नवैकाङ्गा (२.१६५). २१ मिश्राङ्गलियः (२.१७०). २२ शनैसो डिअ (२.१६८). २३ मनाको न वा डयं च (२.१६९). २४ रो दीर्घात् (२.१७१). २५ भ्रुवो मया डमया (२.१६७). २६ विद्युत्पत्रपीतान्धाः (२.१७३). २७ त्वादेः सः (२.१७२). २८ शीलाद्यर्थस्येरः (२.१४५). २९ क्तवस्तुमत्तुणतुआणाः (२.१४६). ३१ अव्ययम् (२.१७५). ३२ आम अभ्युपगमे (२.१७७) ३३ त वाक्योपन्यासे (२.१७६). ३४ णइ चेअ चिअ च अवधारणे (२.१८४). ३५ हडि निर्वेदे (२.१९२). ३६ दरार्थाल्पे (२.२१५). ३७ किणो प्रश्ने (२.२१६). ३८ मिव पिव व्व विअ इवार्थे वा (२.१८२). ३९ किरिरहिर किलार्थे वा (२.१८६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
४० अम्हो आश्चर्ये	११६	५४ हु खु निश्चयविस्मयवितर्के	११८
४१ अम्हो पश्चात्तापसूचनादु ख-		५५ णवि वैपरीत्ये	११९
संभाषणापराधानन्दादर-		५६ वेव्वे विषादभयवारणे	११९
खेदविस्मयविषादभये	११६	५७ आमन्त्रणे वेव्वे च	११९
४२ हुं पृच्छादाननिवारणे	११७	५८ वा सख्या मामि हला हले	११९
४३ वणे निश्चयानुकम्प्यविकल्पे	११७	५९ दे संमुखीकरणे	११९
४४ संभावने अइ च	११७	६० ओ पश्चात्तापसूचने	११९
४५ आनन्तर्ये णवरिअ	११७	६१ अण णाई नञर्थे	१२०
४६ केवले णवर	११७	६२ निश्चयनिर्धारणे वले	१२०
४७ भन्द ग्रहणार्थे	११७	६३ मणे विमर्शे	१२०
४८ भन्दि विकल्पविषादसत्य-		६४ माई मार्थे	१२०
निश्चयपश्चात्तापेषु च	११७	६५ अलाहि निवारणे	१२०
४९ संभाषणरतिकलहे रे अरे	११८	६६ लक्षणे जेण तेण	१२०
५० हरे क्षेपे च	११८	६७ त्वोदवापोताः	१२०
५१ धू कुत्सायाम्	११८	६८ उ ओ उपेः	१२१
५२ ऊ गर्हाविस्मयसूचनाक्षेपे	११८	६९ प्रत्येकमः पाडिक्कं पाडिक्कं	१२१
५३ पुणरुत्तं कृतकरणे	११८	७० स्वयमोऽर्थे अप्पणा	१२१

४० अम्हो आश्चर्ये (२.२०८). ४१ अम्हो सूचनादु.खसंभाषणापराधविस्मयानन्दा-
दरभयखेदविषादपश्चात्तापे (२.२०४). ४२ हुं दानपृच्छानिवारणे (२.१९७). ४३
वणे निश्चयविकल्पानुकम्प्ये च (२.२०६). ४४ अइ संभावने (२.२०५). ४५ आन-
न्तर्ये णवरि (२.१८८). ४६ णवर केवले (२.१८७). ४७ हन्द च ग्रहाणार्थे (२.१८९).
४८ हन्दि विषादविकल्पपश्चात्तापनिश्चयसत्ये (२.१८०). ४९ रे अरे संभाषणरति-
कलहे (२.२०९). ५० हरे क्षेपे च (२.२०२). ५१ धू कुत्सायाम् (२.२००). ५२ ऊ
गर्हाक्षेपविस्मयसूचने (२.१९९). ५३ पुणरुत्तं कृतकरणे (२.१७९). ५४ हु खु निश्चय-
वितर्कसंभावनविस्मये (२.१९८). ५५ णवि वैपरीत्ये (२.१७८). ५६ वेव्वे
भयवारणविषादे (२.१९३). ५७ वेव्व च आमन्त्रणे (२.१९४). ५८ मामि हला हले
सख्या वा (२.१९५). ५९ दे संमुखीकरणे च (२.१९६). ६० ओ सूचनापश्चात्तापे
(२.२०३). ६१ अण णाई नञर्थे (२.१९०). ६२ वले निर्धारणनिश्चययोः (२.१८५).
६३ मणे विमर्शे (२.२०७). ६४ माई मार्थे (२.१९१). ६५ अलाहि निवारणे (२.१८९).
६६ जेण तेण लक्षणे (२.१८३). ६७ अवापोते (१.१७२). ६८ उच्चोपे (१.१७३).
६९ प्रत्येकमः पाडिक्कं पाडिक्कं (२.२१०). ७० स्वयमोऽर्थे अप्पणो न वा (२.२०९).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
७१ एकसरिअं झटिति संप्रति	१२१	१० ङसोऽस्त्रियां सर्	१२५
७२ इहरा इतरथा	१२१	११ डेर्मिर्	१२५
७३ मुधा मोरउल्ला	१२१	१२ अतो डो विसर्गः	१२६
७४ अयि ऐ	१२१	१३ सोः	१२६
७५ उअ पश्य	१२२	१४ वैतत्तदः	१२६
७६ इजेराः पादपूरणे	१२२	१५ ङसेः श्लुक्	१२६
७७ प्याद्याः	१२२	१६ डेडें	१२६
द्वितीयः पादः ।		१७ ङसिसो हि	१२६
१ वीप्सार्थात्तदचि सुपो मस्तु	१२३	१८ टो डेणल्	१२६
२ अमः	१२३	१९ दिर्वा भ्यसि	१२७
३ श्लुज्जशसोः	१२३	२० शस्येत्	१२७
४ णशामः	१२३	२१ भिस्भ्यस्सुपि	१२७
५ हिं हिं हि भिसः	१२४	२२ इदुतोर्दिः	१२७
६ हित्तोत्तोदोदु ङसिस्	१२४	२३ चतुरो वा	१२७
७ सुंतो भ्यसः	१२४	२४ पुंसो जसो डउडओ	१२८
८ दिर्दोत्तोदु ङसौ	१२५	२५ डवो उत्तः	१२८
९ सोर्लुक्	१२५	२६ णो शसश्च	१२८
		२७ नूनपि ङसिङसोः	१२८
		२८ टो णा	१२८

७१ एकसरिअं झगिति संप्रति (२.२१३). ७२ इहरा इतरथा (२.२१२).

७३ मोरउल्ला मुधा (२.२१४). ७४ अयि वैत् (१.१६९). ७५ उअ पश्य (२.२११).

७६ इजेराः पादपूरणे (२.२१७). ७७ प्यादय. (२.२१८).

१ वीप्स्यात्स्यादेर्वाप्त्ये स्वरे मो वा (३.१). २ अमोऽस्य (३.५). ३ जशसो-
र्लुक् (३.४). ४ टा-आमोर्ण (३.६). ५ भिसो हि हिं हिं (३.७) ६ ङसेस्तोदोदुहिहि-
न्तोऽलुक् (३.८). ७ भ्यसस्तोदोदुहिहिन्तोऽसुन्तो (३.९). ८ जसशस्सुपि त्तोदोद्वामि
दर्धिः (३.१२). १० ङसः स्तः (३.१०). ११ डे म्मि डे. (३.११). १२ अत-
सेडोः (३.२). १३ अतः सेडोः (३.२). १४ वैतत्तदः (३.३). १५ ङसेस्तोदोदुहिहि-
न्तोऽलुक् (३.८). १६ डे म्मि डेः (३.११). १७ ङसेस्तोदोदुहिहिन्तोऽलुक् (३.८). १८
टामोर्णः (३.६); टाण शस्येत् (३.१४). १९ भ्यसि वा (३.१३). २० टाण शस्येत्
(३.१४). २१ भिस्भ्यस्सुपि (३.१५). २२ इदुतोर्दधि. (३.१६). २३ चतुरो वा
(३.१७). २४ पुंसि जसो डउ डओ वा (३.२०). २५ वीतो डवो (३.२१). २६
जसशसोर्णो वा (३.२२). २७ ङसिङ सो पुक्कीवे वा (३.२३). २८ टो णा (३.२४).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
२९ श्लुगनपि सोः	१२९	४७ क्विपः	१३२
३० मङ्लुगसंबुद्धेर्नपः	१२९	४८ उदतां त्वस्वमामि	१३३
३१ श्रिशिशिङ् जश्शसोः	१२९	४९ आरः सुपि	१३३
३२ शो शु स्त्रियां तु	१२९	५० मातुरा अरा	१३३
३३ आदीतः सोश्च	१२९	५१ संज्ञायामरः	१३४
३४ ङसेः शशाशिशे	१३०	५२ आ सौ वा	१३४
३५ टाङिङसाम्	१३०	५३ राज्ञः	१३४
३६ नातः शा	१३०	५४ टो णा	१३४
३७ पुंसोऽजातेर्डीङ्वा	१३०	५५ जश्शस्ङ्सिङसां णोश्	१३४
३८ डीप्रत्यये	१३१	५६ णोणाङिष्विदना जः	१३५
३९ हरिद्रोच्छाये	१३१	५७ इणममामा	१३५
४० कियत्तदोऽस्वमामि सुपि	१३१	५८ भिस्म्यसाम्सुप्स्वीत्	१३५
४१ स्वसृगाङ्गुल्	१३१	५९ ङस्ङ्सिटं णोणोर्ङ्ण	१३५
४२ डोऽश्लुको तु संबुद्धेः	१३१	६० पुंस्याणो राजवच्चानः	१३६
४३ ऋदन्ताङ्गुः	१३२	६१ टो वात्मनो णिआ णइआ	१३६
४४ नाम्नि डरम्	१३२	६२ सर्वादेर्जसोऽतो डे	१३७
४५ टापो डे	१३२	६३ डेः स्तिस्मि	१३७
४६ ह्रस्वलीदूतः	१३२		

२९ अक्लीवे सौ (३.१९). ३० क्लीवे स्वरान्म सेः (३.२५). ३१ जस्शस ईङ्णयः सप्राग्दीर्घाः (३.२६). ३२ स्त्रियामुदोतौ वा (३.२७). ३३ ईत सेश्वा वा (३.२८). ३४-३५ टाङ्मङेरदादिदेद्वा तु ङसेः (३.२९). ३६ नात आत् (३.३०). ३७ अजाते पुंसः (३.३२). ३८ प्रत्यये डीर्न वा (३.३१). ३९ छायाहरिद्रयोः (३.३४). ४० कियत्तदोऽस्वमामि (३.३३). ४१ स्वस्त्रादेर्डा (३.३५). ४२ डो दीर्घां वा (३.३८). ४३ ऋतोऽद्वा (३.३९). ४४ नाम्न्यर वा (३.४०). ४५ वाप ए (३.४१). ४६ ईदूतोर्ह्रस्वः (३.४२). ४७ क्विपः (३.४३). ४८ ऋतामुदस्यमौसु वा (३.४४). ४९ आरः स्यादौ (३.४५). ५० आ अरा मातु (३.४६). ५१ नाम्न्यरः (३.४७). ५२ आ सौ न वा (३.४८). ५३ राज्ञः (३.४९). ५४ टो णा (३.५१). ५५ जस्-शस्ङ्सिङसा णौ (३.५०). ५६ इर्जस्य णो णा ङौ (३.५२). ५७ इणममामा (३.५३). ५८ ईद् भिस्म्यसाम्सुपि (३.५४). ५९ आ जस्य टाङ्सिङस्सु रणाणोष्ण (३.५५). ६० पुस्यन आणो राजवच्च (३.५६). ६१ आत्मनष्टो णिआ णइआ (३.५७). ६२ अतः सर्वादेर्ङेजसः (३.५८). ६३ डेः स्तिस्मिन्मिः (३.५९).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
६४ अनिदमेतदस्तु कियत्तदः		८० इहेणं ड्यमः	१४०
स्त्रियां च हि	१३७	८१ न त्थः	१४०
६५ आमां डेसिं	१३७	८२ क्लीवे स्वमेदमिणमिणमो	१४०
६६ किंतद्भ्यां सश्	१३७	८३ किं किं	१४०
६७ कियत्तद्भ्यो डस्	१३८	८४ तदिदमेतदां सेसिं तु	
६८ ईतः सेसार	१३८	डसामा	१४०
६९ डिरिआ डाहे डाला काले	१३८	८५ एत्तो एत्ताहे डसिनैतदः	१४१
७० म्हा डसेः	१३८	८६ र्ये डेल्लू	१४१
७१ किमो डीस डिणो	१३८	८७ एतदो म्मावदितौ वा	१४१
७२ डो तदस्तु	१३८	८८ सुनैस इणमो इणं	१४१
७३ इदमेतत्कियत्तद्भ्यष्टो		८९ तस्सौ सोऽक्लीवे तदश्च	१४१
डिणा	१३९	९० सुप्यदसोऽमुः	१४२
७४ क्वचित्सुपि तदो णः	१३९	९१ अहद्वा सुना	१४२
७५ त्रतसि च किमो ल्कः	१३९	९२ इआओ म्मौ	१४२
७६ इदम इमः	१३९		
७७ पुंसि सुना त्वयं स्त्रिया-			
मिमिआ	१३९		
७८ अत्सुस्सिहिस्से	१३९		
७९ टाससि णः	१४०		

तृतीय. पादः ।

१ युष्मत्सुना तुवं तुं तुमं तुह १४३

२ अमा तुमे तुण च १४३

६४ न वानिदमेतदो हिं (३.६०). ६५ आमो डेसिं (३.६१). ६६ किंतद्भ्यां डासः (३.६२). ६७ कियत्तद्भ्यो डस् (३.६३). ६८ ईद्भ्यः स्सासे (३.६४). ६९ डेडाहे डाला इआ काले (३.६५). ७० डसेम्हा (३.६६). ७१ किमो डिणोडीसौ (३.६८). ७२ तदो डो (३.६७). ७३ इदमेतत्कियत्तद्भ्यष्टो डिणा (३.६९). ७४ तदो णः स्यादौ क्वचित् (३.७०). ७५ किम. कल्लतसोश्च (३.७१). ७६ इदम इमः (३.७२). ७७ पुत्त्रियोर्नवायमिमिआ सौ (३.७३). ७८ स्सिस्सयोरत् (३.७४). ७९ णोमूशसुटाभिसि (३.७७). ८० अमेणम् (३.७८). ८१ न त्थ (३.७६). ८२ क्लीवे स्वमेदमिणमो च (३.७९). ८३ किम किं (३.८०). ८४ वेदतदेतदो व्त्साम्भ्या सेसिमौ (३.८१). ८५ वैतदो व्सेस्तो ताहे (३.८२). ८६ त्थे च तस्य लुक् (३.८३). ८७ एरदीतौ म्मौ वा (३.८४). ८८ वैसेणमिणमो सिना (३.८५). ८९ तदश्च तः सोऽक्लीवे (३.८६). ९० मुः स्यादौ (३.८८). ९१ वादसो दस्य होनोदाम् (३.८७). ९२ म्मावयेऔ वा (३.८९).

१ युष्मदस्तु तुवं तुह तुमं सिना (३.९०). २ तं तु तुमं तुवं तुह तुमे तुण अमा (३.९२).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
३ जसा मे तुव्मे तुय्हे उय्हे	
तुव्म	१४३
४ शसा वो च	१४३
५ टा मे ते दे दि तुमं तुमइ	१४४
६ डिटाभ्यां तुमए तुइ तुए	
तुमाइ तुमे	१४४
७ तुव्म तुहितो तुम्ह डसिना	१४४
८ तु तुइ डिपुडसौ	१४४
९ तुव तुम तुह तुव्म	१४४
१० भिसा भेतुव्मेहुव्मेहुय्हे-	
हितुय्हेहि	१४५
११ उम्होय्हुतुय्हुतुव्म भ्यसि	१४५
१२ तुव्मोव्मोय्हुतइतुहंतुहतुम्हं-	
तुवतुमतुमेतुमाइतुमो-	
देतेदितितुइए डसा	१४५
१३ तुम्हाणतुव्मतुव्माणतुमाण-	
तुवाण तुहाण तुव्म वो मे	
त्वामा	१४५

क्रमाङ्कः	
१४ वा व्मो म्हज्जौ	
१५ अस्मत्सुना अम्हि हमहअम-	
हमहम्प्यमि	१४६
१६ मो मे वअं जसा	१४६
१७ अम्हे अम्हो अम्ह	१४६
१८ णे च शसा	१४६
१९ मं णे णं मि मिमं ममममि	
अहं मम्हाम्ह अमा	१४६
२० मि मइ ममाइ मए मे डिटा	१४७
२१ ममं णे मआइ ममए टा	१४७
२२ णेऽम्हेह्यम्हाह्यम्हेऽम्ह	
भिसा	१४७
२३ मइ मम मह मज्झ डसौ	१४७
२४ अम्ह मम भ्यसि	१४७
२५ अम्हं मज्झं मज्झ मइ मह	
महं मे च डसा	१४७

३ मे तुव्मे तुज्ज तुम्ह तुय्हे उय्हे जसा (३.९१). ४ वो तुज्ज तुव्मे तुय्हे उय्हे मे शसा (३.९३). ५ मे दि दे ते तइ तुमं तुमइ तुमए तुमे तुमाइ टा (३.९४). ६ तुमे तुमए तुमाइ तइ तए डिना (३.१०१). ७ तुय्हु तुव्म तहिन्तो डसिना (३.९७). ८-९ तु तुव तुम तुह तुव्मा डौ (३.१०२), तइ तुव तुम तुह तुव्मा डसौ (३.९६). १० मे तुव्मेहि उज्जेहि उम्हेहि तुय्हेहि उय्हेहि भिसा (३.९५). ११ तुव्मतुय्होय्हुम्हा भ्यसि (३.९८). १२ तइ तु ते तुम्हं तुह तुहं तुव तुम तुमे तुमो तुमाइ दि दे इ ए तुव्मोव्मोय्हा डसा (३.९९). १३ तु वो मे तुव्म तुव्मं तुव्माण तुवाण तुमाण तुहाण उम्हाण आमा (३.१००). १४ व्मो म्हज्जौ वा (३.१०४). १५ अस्मदो मिम अम्मि अम्हि हं अहं अहयं सिना (३.१०५). १६-१७ अम्ह अम्हे अम्हो मो वयं मे जसा (३.१०६). १८ अम्हे अम्हो अम्ह णे शसा (३.१०८). १९ णे णं मि अम्मि अम्ह मम्ह मं ममं मिमं अहं अमा (३.१०७). २० २१ मि मे मम ममए ममाइ मइ मए मयाइ णे टा (३.१०९). २२ अम्हेहि अम्हाहि अम्ह अम्हे णे भिसा (३.११०). २३ मइ मम मह मज्झा डसौ (३.१११). २४ ममाम्हो भ्यसि (३.११२). २५ मे मइ मम मह महं मज्झ मज्झं अम्ह अम्हं डसा (३.११३).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
२६ अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण		३९ अस्तासोडिण्	१५०
महाण मज्झाण मज्झा-		४० डसिसष्टाश्च	१५१
म्हाम्हं णे णो आमा	१४८	४१ डिपोऽस्	१५१
२७ अम्ह मम मज्झ मह डिपि	१४८	४२ लुक् क्यडोर्यस्तु	१५१
२८ चतुरो जइशस्भ्यां चउरो		चतुर्थ पादः ।	
चत्तारो चत्तारि	१४८	१ लटस्तिताविजेच्	१५२
२९ तिणिण त्रेः	१४८	२ सिप्यास्सेसि	१५२
३० दोणिण दुवे वेणिण द्वे	१४८	३ मिर्मिविटौ	१५२
३१ दो वे टादौ च	१४९	४ झिझौ न्ति न्ते इरे	१५२
३२ ति त्रेः	१४९	५ थध्वमित्याहचौ	१५३
३३ ण्ह ण्हं संख्याया आमोऽ-		६ मो म मु मस्महिङ्	१५३
विंशतिगे	१४९	७ अत एवैच् से	१५३
३४ द्विवचनस्य बहुवचनम्	१४९	८ त्वस्तेर्म्होम्हि ममोमिना	१५३
३५ डेसो डम्	१४९	९ सिना ल्सि	१५३
३६ तादर्थ्ये डेस्तु	१५०	१० तिङात्थि	१५४
३७ वधाङ्गाइ च	१५०	११ णिजदेदावावे	१५४
३८ कचिदसादेः	१५०	१२ गुण्यादेरविर्वा	१५४

२६ णे णो मज्झ अम्ह अम्ह अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण महाण मज्झाण आमा (३.११४). २७ अम्ह मम मह मज्झा ङौ (३.११६), मि मइ ममाइ मए मे दिना (३.११५). २८ चतुरश्चत्तारो चउरो चत्तारि (३.१२२). २९ त्रेस्तिणिः (३.१२१) ३० दुवे दोणिण वेणिण च जसशसा (३.१२०). ३१ द्वेदो वे (३.११९). ३२ त्रेस्ती तृतीयादौ (३.११८) ३३ संख्याया आमो ण्ह ण्ह (३.१२३) ३४ द्विवचनस्य बहुवचनम् (३.१३०). ३५ चतुर्थ्या पष्ठी (३.१३१) ३६ तादर्थ्येडोर्वा (३.१३२). ३७ वधाङ्गाइश्च वा (३.१३३). ३८ कचिद् द्वितीयादेः (३.१३४) ३९ द्वितीया-तृतीययोः सप्तमी (३.१३५). ४० पञ्चम्यास्तृतीया च (३.१३६) ४१ सप्तम्या द्वितीया (३.१३७). ४२ क्यडोर्यलुक् (३.१३८).

१ त्यादानीमाद्यत्रयस्याद्यस्येचेचौ (३.१३९) २ द्वितीयस्य सि से (३.१४०). ३ तृतीयस्य मिः (३.१४१). ४ बहुष्वाद्यस्य न्ति न्ते इरे (३.१४२) ५ मध्यमस्ये-त्याहचौ (३.१४३). ६ तृतीयस्य मोमुमा (३.१४४). ७ अत एवैच् से (३.१४५). ८ मिमोमैम्हिम्होम्हा वा (३.१४७). ९ सिनास्ते सिः (३.१४६). १० अत्थिस्त्या-दिना (३.१४८). ११ णेरदेदावावे (३.१४९). १२ गुर्वादेरविर्वा (३.१५०).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
१३ भ्रमेराडः	१५४	२९ भिदिविदिच्छिदो डेच्छ	१५८
१४ लुगाविल् भावकर्मक्ते	१५४	३० डोच्छ वचिमुचिरुदिश्रुभुजः	१५९
१५ अदेल्लुक्पात्खोरतः	१५५	३१ डं मेश्छात्ततः	१६०
१६ तु मौ	१५५	३२ कृदो हं	१६०
१७ मोममुष्विच्च	१५५	३३ स्	१६०
१८ क्ते	१५५	३४ त्विज्जाल्लिङः	१६०
१९ एच्च क्त्वातुंतव्यभविष्यति	१५६	३५ एकस्मिन्प्रथमादेर्विध्यादिषु	
२० वा लदलोद्धत्तु	१५६	डु सु मु	१६०
२१ ज्जा ज्जे	१५६	३६ वहु न्तु ह मो	१६१
२२ भूतार्थस्य सी हीअ ही	१५६	३७ सोस्तु हि	१६१
२३ हल ईअ	१५६	३८ लुगिज्जहीज्जस्विज्जेऽतः	१६१
२४ अहेस्यासी तेनास्तेः	१५६	३९ लड्ढटोश्च जर्जारी	१६१
२५ भविष्यति हिरादिः	१५६	४० मध्ये चाजन्तात्	१६२
२६ हा सां मिमोमुमे वा	१५६	४१ माणन्तौल् च लडः	१६२
२७ हिस्सा हित्था मुमोमस्य	१५७	४२ शतृशानचोः	१६२
२८ डच्छ दशिगम इजादौ		४३ द्वियामी च	१६२
हिलुक् च वा	१५८		

१३ भ्रमेराडो वा (३.१५१). १४ लुगावी क्तभावकर्मसु (३.१५२). १५ अदेल्लु-
क्यादेरत आः (३.१५३). १६ मौ वा (३.१५४). १७ इच्च मो मु मे वा (३.१५५).
१८ क्ते (३.१५६). १९ एच्च क्त्वातुंतव्यभविष्यत्सु (३.१५७). २० वर्तमानापञ्चमीश
तृषु वा (३.१५८). २१ ज्जाज्जे (३.१५९). २२ सी ही हीअ भूतार्थस्य (३.१६२).
२३ व्यञ्जनादीयः (३.१६३). २४ तेनास्तेरास्यहेसी (३.१६४). २५ भविष्यति
हिरादिः (३.१६६). २६ मिमोमुमे स्सा हा न वा (३.१६७). २७ मोमुमानां
हिस्सा हित्था (३.१६८). २८ श्रुगमिरुदिविदिदशिमुचिवचिछिदिभिदिभुजां सोच्छ गच्छं.
रोच्छं वेच्छं दच्छ मोच्छ वोच्छ छेच्छं मेच्छ मोच्छं (३.१७१); सोच्छादय इजादिषु
हिलुक् च वा (३.१७२). २९-३१ = (३.१७१-१७२). ३२ कृदो ह (३.१७०). ३३
मेः स्स (३.१६९). ३४ ज्जात्सप्तम्या इर्वा (३.१६५). ३५ डु सु मु विध्यादिष्वेक-
स्मिन्नयाणाम् (३.१७३). ३६ बहुषु न्तु ह मो (३.१७६). ३७ सोर्हिर्वा (३.१७४).
३८ अत इज्जस्विज्जहीज्जेलुको वा (३.१७५). ३९ वर्तमानाभविष्यन्त्योश्च ज्ज ज्जा.
वा (३.१७७). ४० मध्ये च स्वरान्ताद्वा (३.१७८). ४१ न्तमाणौ (३.१८०).
४२ शत्रानगः (३.१८१). ४३ ई च द्वियाम् (३.१८२).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
७६ दुहलिहवहरुहां भरत उच्च	१६९	९३ निवृपतोर्णिहोडो वा	१७३
७७ दहेर्झर	१७०	९४ धवलोदघटोर्दुमोगौ	१७३
७८ वन्धो न्धः	१७०	९५ भ्रमवेष्टयोस्तालिअण्टपरि-	
७९ रुध उपसमनोः	१७०	आलौ	१७३
८० द्वे गमिगे	१७०	९६ रावो रञ्जयतेः	१७३
८१ ईर हकृतृज्राम्	१७१	९७ तुलिडोल्योरोहामरक्खोलौ	१७४
८२ अर्जेर्विढप्पः	१७१	९८ आसंघ. संभावेः	१७४
८३ आरभ आढप्पः	१७१	९९ अपेरल्लिवपणामचच्चुप्पाः	१७४
८४ णप्पणज्जौ ज्ञः	१७१	१०० गुलुगुच्छोत्थङ्घोव्वेल्लो-	
८५ सिप्पः सिचस्सिहोः	१७१	ल्लाला उन्नमेः	१७४
८६ वाहिप्पो व्याहुः	१७१	१०१ प्रकारेणुव्वः	१७४
८७ ग्रहेर्घेप्पः	१७२	१०२ णिहुवः कमेः	१७४
८८ छिप्पः स्पृशतेः	१७२	१०३ नशेर्विप्पगालनासवपलाव-	
८९ दीसल्ल दशोः	१७२	हारवविउडाः	१७५
९० वचेरुञ्चः	१७२	१०४ वल आरोपेः	१७५
९१ ईअइज्जौ यक्	१७२	१०५ विरेचेरोल्लुण्डोल्लुण्ड-	
९२ स्पृहदूजोः सिहदूमौ णिचोः	१७३	पल्लत्था	१७५
		१०६ कम्पेर्विच्छोलः	१७५

७६ ओो दुहलिहवहरुवामुच्चात (४.२४१). ७७ दहो ज्ञ (४.२४६).
 ७८ वन्धो न्ध. (४.२४७). ७९ समनूपाद्रुवे (४.२४८) ८० गमादीना द्वित्वम्
 (४.२४९). ८१ हकृतृज्रामीर. (४.२५०). ८२ अर्जेर्विढप्प. (४.२५१). ८३ आरभेरा-
 ढप्प (४.२५४). ८४ ज्ञो णव्वगज्जौ (४.२५२). ८५ स्निहसिचो सिप्प. (४.२५५).
 ८६ व्याहगेर्वाहिप्पः (४.२५३). ८७ ग्रहेर्घेप्प (४.२५६). ८८ स्पृशेच्छिप्प. (४.२५७).
 ८९-९० दगिवचेर्डीसङ्कुच्चं (३.१६१). ९१ ईअइज्जौ क्यस्य (३.१६०). ९२ दूडो
 दूम (४.२३), स्पृह. सिह (४.३४). ९३ निवृपत्योर्णिहोड (४.२२). ९४ धवल्लेर्दुमः
 (४.२४); उदघटेरुग. (४.३३). ९५ भ्रमेस्तालिअण्टतमाडौ (४.३०). ९६ रञ्जे
 राव (४.४९). ९७ दोले रखोल (४.४८); तूलोरोहाम. (४.२५). ९८ संभावेरासंघः
 (४.३५). ९९ अपेरल्लिवचच्चुप्पणामा. (४.३९). १०० उन्नमेरुत्थंघोल्लालगुलुगु-
 ज्छोपेलाः (४.३६). १०१ प्रकारेणुव्वः (४.४५). १०२ कमेर्णिहुवः (४.४४).
 १०३ नशेर्विउडनासवहारवविप्पगालपलावा. (४.३१). १०४ आरोपेर्वलः (४.४७).
 १०५ विरिचेरोलुण्डोल्लुण्डपल्लत्थाः (४.२६) १०६ कम्पेर्विच्छोलः (४.४६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
१०७ रोमन्थेरोग्गालवग्गालौ	१७५	१२३ के च वे:	१७८
१०८ छावेरोग्गालपग्गालौ	१७५	१२४ सत्यः समः खा	१७८
१०९ मिश्रेर्मीसालमेलवौ	१७६	१२५ ध्मो धुमोदः	१७८
११० छादेर्नमनुमोग्गालडक्क-		१२६ स्थष्टकुकुरौ	१७८
पग्गालसंतुमा.	१७६	१२७ निरप्पथक्कठाचिद्धा:	१७९
१११ अच्चुक्कवोक्कौ विजापे:	१७६	१२८ विस्मरः पम्हसवीसरौ	१७९
११२ परिवाडो घटे:	१७६	१२९ कृपो णिजवह.	१७९
११३ द्दगेर्दावदक्खवदंसा:	१७६	१३० जाणमुणौ ज्ञः	१७९
११४ प्रस्थापे पेट्टवपेट्टवौ	१७६	१३१ धो दह. श्रदः	१७९
११५ यापेर्जवः	१७७	१३२ स्पृशिश्चिवालुक्खफरिस-	
११६ विकोशे पक्खोडः	११७	फासफंतालिहच्छिहान्	१८०
११७ गुण्ड उड्डले:	१७७	१३३ फक्कस्थक्कः	१८०
११८ तडेराहोडविहोडौ	१७७	१३४ श्लाघ सलहः	१८०
११९ ह्लादेरवच्छलणिचश्च	१७७	१३५ थिप्पस्तृपः	१८०
१२० निमेर्निम्मवनिम्माणौ	१७७	१३६ भियो भाविहौ	१८०
१२१ आल्लीडोऽल्लि:	१७८	१३७ भुजिरण्णभुज्जकम्मसमाण-	
१२२ क्रियः कीणः	१७८	चमडचड्डुजेमजिमान्	१८०

१०७ रोमन्थेरोग्गालवग्गालौ (४.४३). १०८ छावेरोग्गालपग्गालौ (४.४१). १०९ मिश्रेर्वीसालमेलवौ (४.२८). ११० छादेर्णमनुमोसनुमटक्कालपग्गाला (४.२१). १११ विजपेवोक्कानुक्कौ (४.३८) ११२ घटे परिवाड (४.५०). ११३ द्दगेर्दावदंस्तदक्खवाः (४.३२) ११४ प्रस्थापे पट्टवपेट्टवौ (४.३७). ११५ यापेर्जव (४.४०) ११६ विकोशे पक्खोड (४.४२). ११७ उड्डलेर्गुण्ड (४.२९). ११८ तडेराहोडविहोडौ (४.२७). ११९ ह्लादेरवच्छ (४.१२२). १२० निमो निम्माणनिम्मवौ (४.१९). १२१ आल्लीडोऽल्ली (४.५४) १२२-१२३ क्रिय. किगो वेस्तु के च (४.५२). १२४ सम सत्यः खा (४.१५). १२५ उदो ध्मो धुमा (४.८). १२६ उदष्टकुकुरौ (४.१७) १२७ स्थष्टाथक्कचिद्धनिरप्पा (४.१३) १२८ विस्तुः पम्हसविम्हरवीसरा. (४.७५). १२९ कृपोऽवहो णि. (४.१५१). १३० जो जाणनुणौ (४.७). १३१ श्रदो धो दहः (४.९). १३२ स्पृग फासफसफरिसच्छिवाछिहालुखलिहा. (४.१८२). १३३ फक्कस्थक्कः (४.८७). १३४ श्लाघ सलह (४.८८). १३५ नृपस्थिप्प (४.१३८). १३६ भियो भावीहौ (४.५३). १३७ भुजो भुज्जजिमजेमकम्माण्हसमाणचमडचड्डा. (४.११०).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
१३८ जृम्मेऽवेर्जम्भा	१८१	१५३ दृशिरोअक्खणिअच्छाव-	
१३९ जुज्जुज्जुप्पा युजेः	१८१	अच्छचजावअज्जपुलअपु-	
१४० जनो जाजम्मौ	१८१	लोअदेक्खावअक्खपेच्छा-	
१४१ उत्थल उच्चलेः	१८१	वआसपासणिअसच्चवाव-	
१४२ घूर्णेघुम्मपहल्लघोलघुलाः	१८१	क्खान्	१८३
१४३ लिम्पो लिपः	१८१	१५४ झरपज्झरपच्चडुखिरणि-	
१४४ शदेर्झडपक्खोडौ	१८१	डुअणिव्वलाः क्षरेः	१८३
१४५ नेः सदेर्मज्जः	१८२	१५५ कासेरवाद्वासः	१८३
१४६ पुच्छः पृच्छेः	१८२	१५६ न्यसेर्णिमणुमौ	१८३
१४७ गण्ठो ग्रन्थेः	१८३	१५७ ग्रहेर्णिरवारगेण्हबलहर-	
१४८ तुवरजअडौ त्वरेः	१८२	पग्गाहिपच्चुआः	१८४
१४९ अतिडि तुरः	१८२	तृतीयोऽध्यायः ।	
१५० तूरः शतृतिडि	१८२	प्रथमः पादः ।	
१५१ पर्यसः पल्लट्टपल्लोट्टपल्लहत्थाः	१८२	१ होहुवहवा भुवेस्तु	१८५
१५२ मृद्रातेर्मलपरिहट्टखुड्डपन्नाड-		२ पृथक्स्पष्टे णिव्वडः	१८५
चड्डमड्डमडाः	१८३	३ प्रमौ हुप्पः	१८५

१३८ अवेर्जम्भो जम्भा (४.१५७). १३९ युजो जुज्जुज्जुप्पाः (४.१०९).
 १४० जनो जाजम्मौ (४.१३६). १४१ उच्छल उत्थल (४.१७४). १४२ घूर्णो घुल-
 घोलघुम्मपहल्लाः (४.११७). १४३ लिपो लिम्प. (४.१४९). १४४ शदो झडपक्खोडौ
 (४.१३०). १४५ ने. सदो मज्जः (४.१२३). १४६ प्रच्छः पुच्छः (४.९७). १४७
 ग्रन्थो गण्ठः (४.१२०). १४८ त्वरस्तुवरजअडौ (४.१७०). १४९ त्यादिशत्रोस्तूरः
 (४.१७१). १५० तुरोत्तादौ (४.१७२). १५१ पर्यस. पलोट्टपल्लट्टपल्लहत्थाः (४.२००).
 १५२ मृद्रो मलमढपरिहट्टखड्डमड्डपन्नाडा. (४.१२६). १५३ दृशो निअच्छापे-
 क्खावअच्छावयज्जवज्जसच्चवदेक्खावक्खावक्खावअक्खपुलोअपुलअनिआवआसपासाः
 (४.१८१). १५४ क्षरः खिरझरपज्झरपच्चडणिच्चलणिट्टुआः (४.१७३). १५५ अवा-
 त्काशो वासः (४.१७९). १५६ न्यसो णिमणुमौ (४.१९९). १५७ ग्रहो वलगेण्हहर-
 पज्जनिरवाराहिपच्चुआः (४.२०९).

१ भुवेर्होहुवहवाः (४.६०). २ पृथक्स्पष्टे णिव्वडः (४.६२). ३ प्रमौ हुप्पो
 वा (४.६३).

क्रमाङ्क	पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क	पृष्ठाङ्क
४ हु क्ते	१८५	१८ हण शृणोते	१८८
५ हुरचिति	१८५	१९ म्लैर्वापव्वाऔ	१८८
६ आघ्राक्षिस्नामाइग्घणिज्ज-		२० कृञ कुणः	१८८
राव्वुत्ताः	१८६	२१ काणेक्षिते णिआर	१८८
७ रा वेर्लियः	१८६	२२ निष्ठम्मे निट्ठुह	१८८
८ निना लिहक्कणिलुक्कणिलिअ-		२३ श्रमे वापम्फ	१८८
लिकलुक्कणिरुग्घाः	१८६	२४ संदाणोऽवष्टम्मे	१८९
९ सारः प्रहुः	१८६	२५ णिव्वोलो मन्थुनौष्ठमालिन्ये	१८९
१० प्रसुरुवेल्हवअल्लौ	१८६	२६ गुललश्चाटौ	१८९
११ महमहो गन्धे	१८६	२७ पअल्लो लम्बनशैथिल्ययो.	१८९
१२ झरझूरसुमरविम्हरहरहल-		२८ क्षुरे कम्मः	१८९
लुढपअरपम्हुहाः स्मरतेः	१८७	२९ णिलुञ्छो निष्पाताच्छोटे	१८९
१३ व्याप्रेराअड्डः	१८७	३० साहट्टसाहरौ संवुः	१९०
१४ निस्सुर्निहरनिलदाढवर-		३१ ओहिरोग्घौ निद्रः	१९०
हाढाः	१८७	३२ उट्ट ओरुम्मावसुऔ	१९०
१५ जाग्गेर्जगः	१८७	३३ खो रुज्जरुण्टौ	१९०
१६ पट्टघोड्डल्लपिज्जाः पिवेः	१८७	३४ कोक्कपोक्कौ व्याहुः	१९०
१७ धुवो धूजः	१८८	३५ संनाम आहड्डः	१९०

४ क्ते हू (४.६४). ५ अचिति हु (४.६९). ६ आघेराइग्घ (४.९३); स्नातेरव्वुत्ता (४.९४) क्षेणिज्जरो वा (४.२०). ७ विलिहेर्विरा (४.५६). ८ निर्लाडोर्णिर्लीअणिलुक्कणिरिग्घल्लक्कल्लिहक्का (४.५५). ९ प्रहगे सार (४.८४). १० प्रसरे पयल्लोवेल्हौ (४.७७). ११ महमहो गन्धे (४.७८). १२ स्मरेझरझूरभरभल्लविम्हरसुमरपयरपम्हुहा (४.७४). १३ व्याप्रेराअड्ड (४.८९) १४ निस्सरेर्णीहरनीलधाढवरहाडा (४.७९). १५ जाग्गेर्जग (४.८०). १६ पिवे पिज्जल्लपट्टघोष्टः (४.९०). १७ धूग्घेधुव (४.५९). १८ श्रुटेर्हण (४.५८). १९ म्लैर्वापव्वाऔ (४.९८). २० कृगे कुण (४.६५). २१ काणेक्षिते णिआर (४.६६). २२ निष्ठम्मावष्टम्मे णिट्ठुहसदाण (४.६७). २३ श्रमे वावम्फ (४.६८). २४ निष्ठम्मावष्टम्मे णिट्ठुहसंदाण (४.६७). २५ मन्थुनौष्ठमालिन्ये णिव्वोल (४.६९). २६ चाटौ गुलल (४.७३). २७ शैथिल्यलम्बने पयल्ल (४.७०) २८ क्षुरे कम्म (४.७२). २९ निष्पाताच्छोटे णिलुञ्छ (४.७९). ३० सवृगे साहरसाहट्टौ (४.८२). ३१ निद्रातेरोहीरौग्घौ (४.९२). ३२ उट्टातेरोरुम्मावसुआ (४.९९). ३३ क्ते रुज्जरुण्टौ (४.५७). ३४ व्याहगे कोक्कपोक्कौ (४.७६). ३५ आहड्डे सनाम (४.८३).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
३६ ओहरौसराववतरेस्तु	१९०	४९ भञ्जेर्वेमअमुसुमूरमूरपविर-	
३७ शकेस्तरतीरपारचआः	१९१	ञ्जसूरसूडकरञ्जनिरञ्ज-	
३८ सोल्लपउल्लौ पचेः	१९१	विराः	१९३
३९ वेअडः खचेः	१९१	५० गर्जेर्बुक्कः	१९३
४० णिब्बलो मुचेर्दुःखे	१९१	५१ डिक्को वृषे	१९३
४१ अवहेडमेल्लणि ल्लुञ्छोसिक्क-		५२ तिजेरोसुक्कः	१९३
दिसडरेअवछण्डाः	१९१	५३ आरोलवमालौ पुञ्जेः	१९३
४२ सिञ्चसिण्णौ सिचेः	१९१	५४ कम्मवमुपभुजि	१९४
४३ रचेर्विडविड्ढावहोगाहाः	१९२	५५ विडवमर्जिः	१९४
४४ केवलाअसारवसमारोव-		५६ लजेर्जीहः	१९४
हत्थाः समारचेः	१९२	५७ राजेः सहस्सेहछज्जरिराग्घाः	१९४
४५ मस्जेराउड्डुणिउड्डुबुड्डुखुप्पाः	१९२	५८ घटेर्गडः	१९४
४६ अनुव्रजतेः पडिअग्गः	१९२	५९ समो गलः	१९४
४७ वञ्जेर्वेहववेलवजूर-		६० हासेन स्फुटतेर्मुग्गः	१९४
वोम्मच्छाः	१९२	६१ मण्डेष्टिविडिक्करिडचिञ्च-	
४८ रोसाणोबुसलुहलुच्छपुच्छ-		चिञ्चिल्लचिञ्चआः	१९४
फुसफुस्सघसहुला मार्हेः	१९३	६२ तुडिरल्लुक्कणिल्लुकोल्लूरो-	
		वखुडल्लुक्कतोडखुड्डुखुड्डान्	१९५

३६ अवतरेरोहरोरसौ (४.८५). ३७ शकेश्वयतरतोरपाराः (४.८६). ३८ पचेः
सोल्ल पउलौ (४.९०). ३९ खचेवेंअड. (४.८९). ४० दु.खे णिव्वल. (४.९२).
४१ मुचेश्छट्ठावहेडमेळोसिकेरअवणिदलुञ्छधसाडा. (४.९१). ४२ सिचेः सिञ्चसिम्पौ
(४.९६). ४३ रचेस्सगहावहविडविट्ठा. (४.९४). ४४ समारचेरवहत्थसारवसमार-
केलायाः (४.९५). ४५ मस्जेराउड्डणिउड्डुवुड्डुप्पा. (४.१०१). ४६ अनुव्रजेः पडिअग्गः
(४.१०७). ४७ वञ्चेवेंहववेलवजूरवोमच्छाः (४.९३). ४८ मृजेस्सघुसलुञ्छपुञ्छपुंस-
फुसपुसलुहहुलरोसाणा. (४.१०५). ४९ भञ्जेवेंमयमुसुमूरमूरसूरसूडविरपविरज्जकरज्ज-
नीरज्जा (४.१०६). ५० गर्जेवुक्कः (४.९८). ५१ वृषे ढिक्कः (४.९९). ५२ तिजेरोसुक्कः
(४.१०४). ५३ पुज्जेरारोलवमालौ (४.१०२). ५४ वोपेन कम्मवः (४.१११). ५५
अजेर्विढवः (४.१०८). ५६ लस्जेर्जाह. (४.१०३). ५७ राजेरग्गछज्जसहरीररेहाः
(४.१००). ५८ घटेर्गढः (४.११२). ५९ समो गलः (४.११३). ६० हासेन स्फुटे-
रुमुरः (४.११४). ६१ मण्डेश्चिञ्चअचिञ्चिल्लीरौडटिविडिक्काः (४.११५). ६२ तुडे-
स्तोडतुट्टुखुडोक्खुडोलुक्कणिलुक्कलुक्कोलूराः (४.११६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
६३ घुसलविरोलौ मन्थेः	१९५	७६ संतपां झंखः	१९७
६४ वंसोत्थंशौ विवृतिरुध्योः	१९५	७७ ओअगसमाणौ व्यापि-	
६५ णिहर आक्रन्देः	१९५	समाप्योः	१९७
६६ ओअन्दोहालौ छिदेराडा	१९५	७८ णिरवो वुमुक्ष्याक्षिप्योः	१९७
६७ णिल्लूरलूरणिच्चरणिच्छल-		७९ क्षिपिरिङ्गस्वपरिहुलघत्तलुह-	
दुहावणिज्जोडाः	१९५	फेळणोल्लसोल्लगल्लत्थान्	१९७
६८ अट्टः कथे	१९६	८० उत्तिक्षिपित्थग्नोसिक्कहक्खु-	
६९ कथेर्वज्जरपज्जरसग्गसास-		वाल्लत्थगुलुगुञ्छाब्भुत्तान्	१९७
साहचवजप्पपिसुण-		८१ वेपेराअत्राअज्झौ	१९८
वोल्लोव्वालाः	१९६	८२ विरणडौ गुपेः	१९८
७० दुःखे णिव्वर	१९६	८३ चच्चारवेलवावुपालमेः	१९८
७१ निषेधेर्हक्कः	१९६	८४ खउरपड्डुहौ क्षुमे	१९८
७२ जूरः कुधे	१९६	८५ प्रदीपे संधुक्काब्भुत्ततेअव-	
७३ विसूरश्च खिदेः	१९६	संधुमाः	१९८
७४ तट्टवविरल्लतट्टतट्टास्तनेः	१९६	८६ अल्लिअ उपसपेंः	१९८
७५ निरः पद्यतेर्वल	१९७	८७ कमवसलिसलोद्दा स्वपेः	१९८

६३ मन्थेर्घुसलविरोलौ (४.१२१) ६४ विवृतेर्दस (४.११८), दवेत्तथः (४.१३३). ६५ आक्रन्देर्णोहर (४.१३१) ६६ आडा ओअन्दोहालौ (४.१२५). ६७ छिदेर्दुहावणिच्छलणिज्जोडाणिच्चरणिल्लूरलूरा (४.१२४) ६८ कथेः (४.११९). ६९ कथेर्वज्जरपज्जरोप्पालपिसुणसघवोल्लचवजम्पसीससाहाः (४.२). ७० दुःखे णिव्वरः (४.३). ७१ निषेधेर्हक्कः (४.१३४). ७२ कुधेर्जूर (४.१३५) ७३ खिदेर्जूर-विसूरौ (४.१३२). ७४ तनेस्तट्टतट्टतट्टवविरल्ला (४.१३७). ७५ निर. पदेर्वलः (४.१२८). ७६ सतपेर्झख (४.१४०). ७७ व्यापेरोअग. (४.१४१), समापे समाणः (४.१४२). ७८ वुमुक्षिवीज्योर्णोरववोज्जौ (४.५), आक्षिपेर्णोरव (४.१४५). ७९ क्षिपेर्गलत्थाङ्गस्वसोल्लपेळणोल्लहुहुलपरीघत्ताः (४.१४३). ८० उत्तिक्षिपेर्गुलुगुञ्छो-त्थंघाल्लत्थोब्भुत्तोस्सिक्कहक्खुवा (४.१४४). ८१ वेपेरायम्मायज्झौ (४.१४७). ८२ गुपेर्विरणडौ (४.१५०). ८३ उपालम्मेर्झखपचारवेलवा. (४.१५६). ८४ क्षुमेः खउरपड्डुहौ (४.१५४). ८५ प्रदीपेस्तेअवसदुमसधुक्काब्भुत्ता (४.१५२). ८६ उप-सपेंरल्लिअः (४.१३९). ८७ स्वपेः कमवसलिसलोद्दाः (४.१४६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
८८ बडवडो विलपेः	१९९	९७ गमिरणुवज्जावज्जासाक्कुसो-	
८९ रभिराडो रम्मडवौ	१९९	क्कुसाइच्छाईअवहरावसे-	
९० भाराक्रान्ते नमेर्निसुडः	१९९	हवडअवरिअलवरिअल्लवो-	
९१ उब्भाववेल्लणिसरकोड्डुम-		ल्लणिरिणासवच्छड्डुणिण-	
सक्खुड्डुखेड्डुमोड्डाअकिलि-		णिम्महपच्छन्दणिलुक्क-	
किञ्चा रमतेः	१९९	रम्मणिणिवहान्	२००
९२ पडिसापारिसामौ शमे.	१९९	९८ प्रत्यागमागमाभ्यागमां पल्लो-	
९३ लुमे. संभावः	१९९	ट्टाहिपच्चुओम्मच्छाः	२०१
९४ आक्रामिरोहावोत्थार-		९९ रिहरिगौ प्रविशेः	२०१
च्छुन्दान्	२००	१०० संगमोऽब्भिडः	२०१
९५ विश्रमेर्णिप्पा	२००	१०१ डिप्पणिड्डुहौ विगलेः	२०१
९६ डुण्डुल्लडुमडण्डल्लभमाड-		१०२ णिवहणिरणासणिरिणिज्ज-	
भम्मभमुडतलअण्टझण्ट-		रोञ्चड्डाः पिषेः	२०१
गुमटिरिटिल्लपरिपरयमचक्क-		१०३ वलेर्वम्फः	२०१
मभमडयसझम्पडुसा		१०४ भ्रंशेः पिड्डुपिट्टुक्कुल्ल-	
भ्रमे	२००	पुट्टपुडाः	२०२
		१०५ भपेर्वुक्कः	२०२

८८ विलपेर्जखवडवडौ (४.१४८). ८९ आडो रमे रम्मडवौ (४.१५५).
 ९० भाराक्रान्ते नमेर्निसुड (४.१५८). ९१ रमेः संखुड्डुखेड्डोब्भावकिलि-
 किञ्चकोट्टुमसोड्डायणीसरवेल्ला (४.१६८). ९२ शमे. पडिसापारिसामौ (४.१६७).
 ९३ लुमे. संभावः (४.१५३). ९४ आक्रमेरोहावोत्थारच्छुन्दा. (४.१६०). ९५
 विश्रमेर्णिप्पा (४.१५९). ९६ भ्रमेष्टिरिटिल्लडुण्डुल्लडण्डल्लचक्कम्मभम्मडममडममाडतल-
 अण्टझण्टझम्पमुमगुमफुमफुसडुमडुसपरीपराः (४.१६१). ९७ गमेरईअइच्छाणुव-
 ज्जावज्जसोक्कुसाक्कुसपच्चड्डुपच्छन्दणिम्महणीणीणणीलुक्कपदअरम्मपरिअल्लवोलपरिअल-
 णिरिणासणिवहावसेहावहराः (४.१६२). ९८ आडा अहिपच्चुअः (४.१६३). प्रत्याडा
 पल्लो (४.१६६); अभ्याडोऽम्मत्थः (४.१६५). ९९ प्राविशे रिअः (४.१८३). १००
 समा अब्भिड (४.१६४). १०१ विगलेस्थप्पणिट्टुहा (४.१७५). १०२ पिषेर्णिवह-
 णिरिणासणिरिणिज्जरोञ्चचड्डाः (४.१८५). १०३ दलिवल्योर्विसट्टवम्फौ (४.१७६).
 १०४ भ्रंशेः फिडफिट्टुडफुट्टुक्कुमुल्ला. (४.१७७). १०५ भपेर्वुक्कः (४.१८६).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
१०६ पुरग्घवाग्घोडाहिरेमाग्गु-		११८ विसट्ठो दले	२०४
माङ्गुमा	२०२	११९ त्रसेर्वज्जडरौ	२०४
१०७ आहाहिलंघवच्चाहिल-		१२० वोज्जो वीजेश्च	२०४
क्वमहसिहचिल्लुम्प-		१२१ गवेपेर्घत्तगमेसडुण्डुल-	
चम्पा कांक्षे	२०२	डण्डोला	२०४
१०८ नशिरवहरावसेहणिवहप-		१२२ तक्षेञ्चञ्छरम्परम्फा.	२०४
डिसासेहणिरिणासान्	२०२	१२३ हसेर्गुज्ज	२०४
१०९ साअट्ठाणच्छकड्ढाच्छा-		१२४ दहिरहिकलालुक्खौ	२०४
अञ्छाणञ्छा कूपे	२०२	१२५ विकसे कोआसवोसग्गौ	२०५
११० असावक्खोडः	२०३	१२६ श्लिषोऽवआससामग्ग-	
१११ उल्लसेरुसलोसुम्भारोअ-		परिअन्ता	२०५
णिल्लसगुज्जोल्लपुलआआः	२०३	१२७ जुगुप्सतेर्दुगुञ्छझण-	
११२ संदिशोऽप्पाह	२०३	दुगुञ्छा	२०५
११३ त्रसेर्घिस	२०३	१२८ वलग्गचडमारुहे	२०५
११४ भासेर्भिस	२०३	१२९ हुल्लो लक्ष्यात् स्वले	२०५
११५ प्रतीक्षेर्विहिरविरमाल-		१३० गाहोऽवाद्वाह	२०५
सामआ	२०३	१३१ गुम्मगुम्मडौ मुहेः	२०५
११६ स्त्रसेर्हसडिम्मौ	२०३	१३२ अपुण्णगाः केन	२०६
११७ मृक्षेश्चोप्पड	२०४	१३३ धातवोऽर्थान्तरेष्वपि	२१६

१०६ पुरेग्घाडाग्घवोडुमाडगुमाहिरेमा (४.१६९). १०७ काक्षेराहाहिलघाहिलंख-
वच्चवम्फमहसिहविलुम्पा (४.१९२) १०८ नशेणिरणासणिवहावसेहपडिसासेहावहराः
(४.१७८). १०९ कूपे कड्ढसाअड्ढाणञ्छायञ्छाइञ्छा (४.१८७). ११० असाव-
क्खोडः (४.१८८). १११ उल्लसेरुसलोसुम्भणिल्लसपुलआअगुज्जोल्लारोआ (४.२०२).
११२ संदिशेरप्पाह (४.१८०). ११३ त्रसेर्घिस (४.२०४). ११४ भासेर्भिसः
(४.२०३). ११५ प्रतीक्षे सामयविहोरविरमाला (४.१९३). ११६ स्त्रसेर्हसडिम्मौ
(४.१९७). ११७ मृक्षेश्चोप्पड (४.१९१) ९ ८ दलिवल्योर्विसट्ठवम्फौ (४.१७६).
११९ त्रसेर्डरवोज्जवज्जा (४.१९८) १२० वुभुक्षिवीज्योणारववोज्जौ (४.५).
१२१ गवेपेर्दुण्डुलढण्डोलगमेस ना (४.१८९). १२२ तक्षेस्तञ्चचञ्छरम्परम्फाः
(४.१९४). १२३ हसेर्गुज्ज (४.१९६). १२४ दहेरहिकलालुक्खौ (४.२०८). १२५
विकसे. कोआसवोसट्ठौ (४.१९५). १२६ श्लिषे सामग्गावयासपरिअन्ता (४.१९०).
१२७ जुगुप्सेर्झणदुगुञ्छदुगुञ्छा (४.४) १२८ आरुहेश्चडवलग्गौ (४.२०७). १३०
अवाद्वाहेर्वाह (४.२०५). १३१ मुहेर्गुम्मगुम्मडौ (४.२०७). १३२ केनाप्पुण्णा-
दयः (४.२५८). १३३ धातवोऽर्थान्तरेऽपि (४.२५९).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
द्वितीयः पादः ।		१८ एवार्थे एव	२२०
१ दस्तस्य शौरसेन्यामखाव-		१९ हज्जे चेद्याहाने	२२०
चोऽस्तोः	२१७	२० अतो ङसेर्दुदोश्	२२०
२ अधः क्वचित्	२१७	२१ आत्सावामन्य इतो नः	२२०
३ तावति खोर्वा	२१७	२२ म.	२२०
४ थो धः	२१७	२३ भवताम्	२२१
५ इहहचोर्हस्य	२१८	२४ भविष्यति स्सिः	२२१
६ भुवो भः	२१८	२५ इचेचोर्दद्	२२१
७ अन्त्यादिदेति मो णः	२१८	२६ शेषं प्राकृतवत्	२२१
८ यो ग्यः	२१८	२७ मागध्यां शौरसेनीवत्	२२२
९ पूर्वस्य पुरवः	२१८	२८ त्वाङ्गो ङसः	२२३
१० इअदूणौ क्त्वः	२१८	२९ आमो डाहङ्	२२३
११ कृगमोर्दुअः	२१९	३० सौ पुंस्येलतः	२२४
१२ इदानीमो ल्दाणि	२१९	३१ हगेऽहंवयमोः	२२४
१३ तस्मात्ता	२१९	३२ छोऽनादौ श्रः	२२४
१४ णं नन्वर्थे	२१९	३३ क्षः ऋकः	२२४
१५ अम्महे हर्षे	२१९	३४ स्कः प्रेक्षाचक्षेः	२२४
१६ हीही विदूषके	२१९	३५ सः सषोः संयोगेऽग्रीष्मे	२२५
१७ हीमाणहे निर्वेदविस्मये	२२०		

१ तो दोऽनादौ शौरसेन्यामयुक्तस्य (४.२६०). २ अधः क्वचित् (४.२६१). ३ वादेस्तावति (४.२६२). ४ थो धः (४.२६७). ५ इहहचोर्हस्य (४.२६८). ६ भुवो भः (४.२६९). ७ मोऽन्त्याणो वेदेतोः (४.२७९). ८ न वा यो ग्यः (४.२६६). ९ पूर्वस्य पुरवः (४.२७०). १० क्त्व इयदूणौ (४.२७१). ११ कृगमोर्दुअः (४.२७२). १२ इदानीमो दाणि (४.२७७). १३ तस्मात्ताः (४.२७८). १४ णं नन्वर्थे (४.२८३). १५ अम्महे हर्षे (४.२८४). १६ हीही विदूषकस्य (४.२८५). १७ हीमाणहे विस्मयनिर्वेदे (४.२८२). १८ एवार्थे एव (४.२८०). १९ हज्जे चेद्याहाने (४.२८१). २० अतो ङसेर्दुदोडाद् (४.२७६). २१ आ आमन्ये सौ वेतो नः (४.२६३). २२ मो वा (४.२६४). २३ भवद्भगवतोः (४.२६५). २४ भविष्यति स्सिः (४.२७५). २५ दिरिचेचोः (४.२७३). २६ शेषं प्राकृतवत् (४.२८६). २७ शेष शौरसेनीवत् (४.३०२). २८ अवर्णाद्वा ङसो डाहः (४.२९९). २९ आमो डाहं वा (४.३००). ३० अत एत्सौ पुंसि मागध्याम् (४.२८७). ३१ अहंवयमोर्हगे (४.३०१). ३२ छस्य श्रोऽनादौ (४.२९५). ३३ क्षस्य ऋकः (४.२९६). ३४ स्कः प्रेक्षाचक्षो. (४.२९७). ३५ सषोः संयोगे सोऽग्रीष्मे (४.२८९).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
३६ स्तोः श्लौ	२२५	५३ टा नेन तदिदमोः	२२८
३७ न्यण्यज्ञां जर्	२२५	५४ नार द्वियाम्	२२८
३८ जो व्रजेः	२२५	५५ डसेस्तोतुशतः	२२९
३९ जयद्यां यः	२२५	५६ तडिजेच	२२९
४० ष्ट्वौ स्तम्	२२६	५७ एय्य एव भविष्यति	२२९
४१ स्थथौ स्तम्	२२६	५८ इय्यो यकः	२२९
४२ चिष्टस्तिष्टस्य	२२६	५९ कृजो डीरः	२२९
४३ नो नणोः पैशाच्याम्	२२६	६० क्त्वा तूनं	२३०
४४ न्यण्यज्ञां जर्	२२६	६१ ष्वः ढून्तथूनौ	२३०
४५ राज्ञो ज्ञो वा चिच्	६२७	६२ शेषं शौरसेनीवत्	२३०
४६ तल्लदोः	२२७	६३ न प्रायो लुक्कादिच्छलपद्-	
४७ शपोः सः	२२७	शम्यन्तसूत्रोक्तम्	२३०
४८ लो लः	२२७	६४ रो लस्तु चूलिकापैशा-	
४९ दुस्तिर्यादशगे	२२८	च्याम्	२३०
५० र्यस्त्रष्टां रिअसिनसिटाः		६५ गजडदवघझढधमां कचट-	
क्वचित्	२२८	तपखल्लथफाल्	२३१
५१ टोस्तु तु	२२८	६६ अन्येषामादियुजि न	२३१
५२ यः पो हृदये	२२८	६७ शेषं प्राग्वत्	२३१

३६ रसोर्लौ (४.२८८). ३७ न्यण्यज्ञां ज (४.२९३). ३८ व्रजो ज (४.२९४). ३९ जयद्या य (४.२९२). ४० ष्ट्वयोस्त (४.२९०). ४१ स्थथयोस्त (४.२९१). ४२ तिष्टविष्ट (४.२९८). ४३ जो नः (४.३०६). ४४ जो ज्ञ पैशान्याम् (४.३०३). न्यण्योर्ज (४.३०५). ४५ राज्ञो वा चिच् (४.३०४). ४६ तदोस्त (४.३०७). ४७ शपो स (४.३०९). ४८ लो ल (४.३०८). ४९ यादशादेर्दुस्ति (४.३१७). ५० र्यस्त्रष्टा रियसिनसटा क्वचित् (४.३१४). ५१ टोस्तुर्वा (४.३११). ५२ हृदये यस्य प (४.३१०). ५३-५४ तदिदमोष्टा नेन स्त्रिया तु नाए (४.३२२). ५५ अतो डसेर्डातोडातू (४.३२१). ५६ इचेच (४.३१८), आतेश्च (४.३१९). ५७ भविष्यत्येय्य एव (४.३२०). ५८ क्यस्येय्य (४.३१५). ५९ कृजो डीर (४.३१६). ६० क्वस्तूनः (४.३१२). ६१ ढून्तथूनौ ष्वः (४.३१३). ६२ शेष शौरसेनीवत् (४.३२३). ६३ न कगचजादिषट्शम्यन्तसूत्रोक्तम् (४.३२४). ६४ रस्य लो वा (४.३२६). ६५ चूलिकापैशाचिके तृतीयतुर्ययोराद्यद्वितीयौ (४.३२५). ६६ नादियुज्योरन्येषाम् (४.३२७). ६७ शेष प्राग्वत् (४.३२८).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
तृतीयः पादः ।		१२ डेत्तुलडेवडावियत्कियति च	२३२
१ प्रायोऽपभ्रंशेऽचोऽच्	२३२	व्यादेर्वतुपः	२३२
२ अचोऽस्तवोऽखौ कखतथ-		१३ डेत्तहे त्रलः	२३९
पफा गघदधवभान्	२३२	१४ यत्तदोर्डेत्तु	२४०
३ तु मो ड्वम्	२३४	१५ कुत्रात्रे च डेत्यु	२४०
४ ह्यो म्हम्	२३४	१६ त्वतलौ प्पणम्	२४०
५ रो लुकमधः	२३४	१७ तव्यस्य एव्वइएव्वउरवाः	२४१
६ क्वचिदभूतोऽपि	२३५	१८ क्त्व इ इउ इवि अवि	२४२
७ विपदापत्संपदि द इ	२३५	१९ एप्प्येप्पिण्वेव्येविणु	२४३
८ कथं यथा तथा डिहडिध-		२० तुम एवमणाणहमणहिं च	२४४
डिमडेमास्थादेः	२३६	२१ गमेस्त्वेप्प्येपिण्वोरेलुक्	२४४
९ दादेर्डेहो यादक्तादक्कीदगी-		२२ तनो णअल्	२४५
दशाम्	२३७	२३ छस्य युष्मदादेर्दरः	२४६
१० डइसोऽताम्	२३८	२४ जणि जणु नं नइ नावइ	२४६
११ यावत्तावर्युंमहिंमा वादेः	२३८	नाइ इवार्थे	२४६
		२५ तणेण रेसिं रेसि तेहिं केहिं	२४८
		तादर्थ्ये	२४८

१ स्वराणां स्वराः प्रायोऽपभ्रंशे (४.३२९). २ अनादौ स्वरादसंयुक्तानां कखतथपफा गघदधवभा. (४.३९६). ३ मोऽनुनासिको वो वा (४.३९७). ४ म्हो म्भो वा (४.४१२). ५ वाधो रो लुक् (४.३९८). ६ अभूतोऽपि क्वचित् (४.३९९). ७ आपद्विपत्संपदा द इ. (४.४००). ८ कथं यथा तथा यादेरेमेमेहेधा डित. (४.४०१). ९ यादक्तादक्कीदगीदगा दादेर्डेह (४.४०२). १० अतां डइस (४.४०३). ११ यावत्तावतोवर्दिर्म उ महिं (४.४०६). १२ वा यत्तदोऽतोर्डेवडः (४.४०७). १३ त्रस्य डेत्तहे (४.४३६). १४ यत्रतत्रयोस्त्रस्य डिदेत्थवत्तु (४.४०४). १५ एत्थु कुत्रात्रे (४.४०५). १६ त्वतलो. प्पण. (४.४३७). १७ तव्यस्य इएव्वउं एव्वउं एवा (४.४३८). १८ क्त्व इइउइविअवय (४.४३९). १९ एप्प्येप्पिण्वेव्येविणव (४.४४०). २० तुम एवमणाणहमणहिं च (४.४४१). २१ गमेरोप्पिण्वेप्प्योरेलुक्वा (४.४४२). २२ तनोणअ (४.४४३). २३ युष्मदादेरीयस्य डारः (४.४३४). २४ इवार्थे नंनउनाइ-नावइजणिजगवः (४.४४४). २५ तादर्थ्ये केहिंतेहिंरोसिरोसितणेणाः (४.४२५).

क्रमाङ्क	पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क	पृष्ठाङ्क
२६ स्वार्थे डुः पुनर्विनाधुवमः	२४९	४३ दिवा दिवे	२५८
२७ डेंडाववश्यमः	२४९	४४ सह सहुं	२५८
२८ परमेकशसोर्डडि	२५०	४५ मा मं	२५९
२९ अडडडुल्लाः स्वार्थिक-		४६ कुतः कउ कहंतिहु	२५९
कलुक् च	२५१	४७ अथवा मनागहवइ मणाउं	२६०
३० तद्योगजाश्च	२५२	४८ इतसेत्तहे	२६१
३१ डीतः स्त्रियाम्	२५३	४९ पश्चात्पच्छइ	२६१
३२ अदन्ताड्वा	२५३	५० ततस्तदा तो	२६१
३३ इदतोऽति	२५४	५१ त्वनुसाहावन्यथासर्वौ	२६१
३४ इदानीमेव्हि	२५४	५२ किं काइकवणौ	२६१
३५ एव जि	२५४	५३ उन्नविच्चुत्ता विषण्ण-	
३६ एवमेम	२५५	वर्त्मोक्ताः	२६२
३७ नहि नाहि	२५५	५४ अत्तुः परस्परस्य	२६२
३८ प्रत्युत पच्चलिउ	२५५	५५ अन्यादशस्याण्णाइसावरा-	
३९ एवमेव एमइ	२५६	इसौ	२६३
४० समं समाणु	२५६	५६ वहिल्लगाः शीघ्रादीनाम्	२६३
४१ किल किर	२५७	५७ हुहुसुघिग्घिगाः शब्दचेष्टा-	
४२ पग्गिम प्राइम प्राउ प्राइव		नुकृत्योः	२७०
प्रायसः	२५७	५८ अनर्थका घइमादयः	२७१

२६ पुनर्विन स्वार्थे डुः (४०४२६), एव पर सम ध्रुव मा मनाक एम्ब पर समाण ध्रुव म मणाउं (४०४१८). २७ अवश्यमो डेंडी (४०४२७). २८ एकशसो ड (४०४२८). २९ अडडडुल्ला स्वार्थिककलुक् च (४०४२९). ३० योगजाश्चैषाम् (४०४३०). ३१ स्त्रियां तदन्ताड्वा (४०४३१). ३२ आन्तान्ताड्वा (४०४३२). ३३ अस्येदे (४०४३३). ३४-३६ पश्चादेवमेवैवेदानीं प्रत्युतेतस पच्छइ एम्बइ जि एम्बहिं पच्चलिउ एत्तहे (४०४२०). ३७ किलाथवादिवासहनहे किराहवइ दिवे सहुं नाहिं (४०४१९). ३८-३९ = (४०४२०). ४० = (४०४१८). ४१ = (४०४१९). ४२ प्रायसः प्राउ प्राइव प्राइम्बपग्गिम्वा (४०४१४). ४३-४४ = (४०४१९). ४५ = (४०४१८). ४६ कुतस कउ कहंतिहु (४०४१६). ४७ = (४०४१९). ४८-४९ = (४०४२०). ५० ततस्तदोस्तो (४०४१७). ५१ वान्यथोऽनु (४०४१५), सर्वस्य साहो वा (४०३६६). ५२ किम काइकवणौ वा (४०३६७). ५३ विषण्णोक्तवर्त्मनो वुन्नवुत्तविच्चं (४०४२१) ५४ परस्परस्यादिर (४०४०९). ५५ अन्यादशोऽन्नाइसावराइसौ (४०४१३). ५६ शीघ्रादीना वहिल्लादयः (४०४२२). ५७ हुहुसुघादय शब्दचेष्टानुकरणयोः (४०४२३). ५८ घइमादयोऽनर्थका (४०४२४).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
चतुर्थः पादः ।			
१ दिहौ सुपि	२७३	१७ सुससोः	२८१
२ स्वम्यम उत्	२७५	१८ हो जसामन्थे	२८२
३ ओत्सौ पुंसि तु	२७५	१९ हिं भिस्सुपोः	२८२
४ ए भिसि	२७६	२० स्त्रियां डेहिं	२८२
५ टि	२७६	२१ डस्डस्योर्हे	२८२
६ डिनेच्च	२७६	२२ हुमाम्भ्यसोः	२८३
७ डसेर्हेहु	२७७	२३ उदोतौ जश्शसः	२८४
८ भ्यसो हुं	२७७	२४ ई नपि	२८४
९ सुस्सुहो डसः	२७७	२५ कान्तस्यात उं स्वमोः	२८५
१० आमो हं	२७८	२६ सर्वगात् डिं हिं	२८५
११ टो णानुस्वारौ	२७८	२७ डसिर्हे	२८६
१२ एं चेदुतः	२७८	२८ तु किमो डिह	२८६
१३ हि हे डिडस्योः	२७९	२९ डसः सुशू यत्तत्किंभ्यः	२८६
१४ हुं भ्यसः	२८०	३० स्त्रियां डहे	२८७
१५ आमो हं च	२८०	३१ यत्तद् ध्रुं त्रुं स्वमोः	२८७
१६ डसो लुक्	२८१	३२ इदम इमु नपुंसके	२८८
		३३ एतदेह एहो एहु स्त्रीचनपि	२८८

१ स्यादौ दीर्घह्रस्वौ (४.३३०). २ स्यमोरस्योत् (४.३३१). ३ सौ पुंस्योद्वा (४.३३२). ४ भिस्येद्वा (४.३३५). ५ एटि (४.३३३). ६ डिनेच्च (४.३३४). ७ डसेर्हेहु (४.३३६). ८ भ्यसो हुं (४.३३७). ९ डसः सुहोस्सवः (४.३३८). १० आमो हं (४.३३९). ११ आद्यो णानुस्वारौ (४.३४२). १२ एं चेदुतः (४.३४३). १३-१४ डसिभ्यस्डीना हेहुहयः (४.३४१). १५ हुं चेदुद्भ्याम् (४.३४०). १६ षष्ठ्याः (४.३४५). १७ स्यमज्जशसां लुक् (४.३४४). १८ आमन्थे जसो होः (४.३४६). १९ भिस्सुपोर्हिं (४.३४७). २० डेहिं (४.३५२). २१ डस्डस्योर्हे (४.३५०). २२ भ्यसामोर्हुः (४.३५१). २३ स्त्रियां जसूशसोरुदौत् (४.३४८). २४ स्त्रीवे जसूशसोरिं (४.३५३). २५ कान् म्यात उं स्यमोः (४.३५४). २६ डेहिं (४.३५७). २७ सर्वदेर्डसेर्हा (४.३५५). २८ किमो डिहे वा (४.३५६). २९ यत्तत्किंभ्यो डसो डामुर्न वा (४.३५८). ३० स्त्रियां डहे (४.३५९). ३१ यत्तदः स्यमो-ध्रुं त्रं (४.३६०). ३२ इदम इमुः स्त्रीवे (४.३६१). ३३ एतदः स्त्रीपुंस्त्रीवे एह एहो एहु (४.३६२).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
३४ जश्शसोरेइ	२८८	५० सुपाम्हासु	२९५
३५ ओइ अदसः	२८९	५१ लटो हिं वा झझयोः	२९५
३६ इदम आअः	२८९	५२ हि थास्सिपोः	२९५
३७ सौ युष्मदस्तुहुं	२९०	५३ सक्षम्याश्च	२९६
३८ तुम्हे तुम्हइं जश्शसोः	२९०	५४ हु थञ्चमोः	२९६
३९ भिसा तुम्हेहिं	२९०	५५ उं मिघिटोः	२९७
४० टाव्यमा पइं तइं	२९१	५६ हुं मस्महिडोः	२९७
४१ तुज्झ तुध तउ ङसिडसा	२९२	५७ इडुदेत्स्वहेः	२९८
४२ सुपा तुम्हासु	२९३	५८ स्यस्य सो लटि	२९९
४३ तुम्हहमाम्भ्यसम्भ्याम्	२९३	५९ पर्याप्तौ भुवः पडुच्चः	२९९
४४ अस्मदोऽम्हहं	२९३	६० व्रजेर्वञ्जः	३००
४५ सौ हउं	२९३	६१ व्रूजो वुवः	३००
४६ मइं टाव्यमा	२९३	६२ क्रियेः कीसु	३००
४७ ङस्ङसिना महु मज्जु	२९४	६३ पस्सगण्हौ दशिग्रहोः	३०१
४८ अम्हइं अम्हे जश्शसोः	२९४	६४ तक्षाद्याञ्छोल्लादीन्	३०१
४९ भिसाम्हेहिं	२९५		

३४ एज्जसगसो (४.३६३). ३५ अदस ओइ (४.३६४). ३६ इदम

आयः (४.३६५). ३७ युष्मद. सौ तुहु (४.३६८). ३८ जसगसोस्तुम्हे तुम्हइं (४.३६९). ३९ भिसा तुम्हेहिं (४.३७१). ४० टाव्यमा पइ तइ (४.३७०). ४१ ङसिडस्य तउ तुज्झ तुध (४.३७२). ४२ तुम्हासु सुपा (४.३७४). ४३ भ्यसाम्भ्यां तुम्हहं (४.३७३). ४४ अम्हह भ्यसाम्भ्याम् (४.३८०). ४५ सावस्मदो हउं (४.३७५). ४६ टाव्यमा मइ (४.३७७). ४७ महु मज्जु ङसिडस्य (४.३७९). ४८ जसशसोरम्हे अम्हइ (४.३७६). ४९ अम्हेहिं भिसा (४.३७८). ५० सुपा अम्हासु (४.३८१). ५१ त्यादेराद्यत्रयस्य सवन्धिनो हिं न वां (४.३८२). ५२ मध्यत्रयस्याद्यस्य हि (४.३८३). ५३-५४ बहुत्वे हु (४.३८४). ५५ अन्त्यत्रयस्याद्यस्य उं (४.३८५). ५६ बहुत्वे हु (४.३८६). ५७ हिस्वयोरिडुदेत् (४.३८७). ५८ वत्स्यतिस्वस्य स (४.३८८). ५९ भुव. पर्याप्तौ हुच्च (४.३९०). ६० व्रजेर्वुजः (४.३९२). ६१ व्रूजो व्रुवो वा (४.३९१). ६२ क्रिये कीसु (४.३८९). ६३ दशोः प्रस्तः (४.३९३). ६४ तक्षादीनां छोल्लादय (४.३९५).

क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः
६५ होः स्तोखच्चारलाघवम्	३०३	६९ शौरसेनीवत्	३०४
६६ बिन्दोरन्ते	३०३	७० तद्व्यत्ययश्च	३०५
६७ हलस्यैङः	३०३	७१ शेषं संस्कृतवत्	३०६
६८ लिङ्गमतन्त्रम्	३०३	७२ झाडगास्तु देश्याः सिद्धाः	३०६

६५ कादिस्थैदोतोस्त्वारलाघवम् (४.४१०) ६८ लिङ्गमतन्त्रम् (४.४४५).
 ६९ शौरसेनीवत् (४.४४६). ७० व्यत्ययश्च (४.४४७). ७१ शेषं संस्कृतवत्सिद्धम्
 (४.४४८).

परिशिष्टं द्वितीयम्

प्राकृतसूत्राणामकारादिक्रमेणानुक्रमणिका

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
३८ अइ तु वैरादौ	१.२.१०२	१९२ अनुव्रजतेः पडिअगः	३.१.४६
१५ अक्षयर्थकुलाद्या वा	१.१.५१	९ अन्तरि च नाचि	१.१.२७
१७६ अचुक्कवोक्कौ विज्ञापेः	२.४.१११	१६२ अन्त्यस्य वचिमुचिरुदि-	
१६८ अचोऽचाम्	२.४.७१	श्रुभुजां डोत्	२.४.४५
२३२ अचोऽस्तवोऽखौ कखतथ-		१६९ अन्त्यस्य हनखनोः	२.४.७५
पफा गघदधवभान्	३.३.२	९ अन्त्यहलोऽश्रदुदी	१.१.२५
१९६ अट्टः कथे	३.१.६८	२१८ अन्यादिदेति मो णः	३.२.७
२५१ अडडडुल्लाः स्वार्थिककलुक् च	३.३.२९	२६३ अन्यादशस्याण्णाइसावराइसौ	३.३.५५
१२० अण णां नजय्ये	२.१.६१	२३१ अन्येपामादियुजि न	३.२.६६
१५३ अत एवैच् से	२.४.७	६४ अपतौ घरो गृहस्य	१.३.९६
१८२ अतिडि तुरः	२.४.१४९	२०६ अपुण्णगा केन	३.१.१३२
२२० अतो डसेदुदीश	३.२.२०	१७ अपेः पदात्	१.२.५
१२६ अतो डो विसर्गः	२.२.१२	११६ अव्वो पश्चात्तापसूचनादु ख-	
२६२ अत्तुः परस्परस्य	३.३.५४	संभाषणापराधानन्दादर-	
१३९ अत्तुस्सिहिस्से	२.२.७८	खेदविस्मयविषादभये	२.१.४१
२६० अथवा मनागहवइ मणां	३.३.४७	१२३ अमः	२.२.२
२५३ अदन्ताड्डा	३.३.३२	१४३ अमा तुमे तुण च	२.३.२
१५५ अदेल्लुक्कात्खोरतः	२.४.१५	२१९ अम्महे हर्षे	३.२.१५
५३ अद्रुमे कदल्याम्	१.३.४३	२९४ अरुहइ अरुहे जशशसो	३.४.४८
२१७ अधः क्वाचित्	३.२.२	१४७ अरुहं मज्झं मज्झ मइ मह	
२७१ अनर्थका घइमादय	३.३.५८	महं मे च डसा	२.३.२५
१३७ अनिदमेतदस्तु किंयत्तदः		१४७ अरुह मम भ्यसि	२.३.२४
स्त्रियां च हि	२.२.६४	१४८ अरुह मम मज्झ मह डिपि	
३ अनुक्तमन्यशब्दानुशासनवत्	१.१.२		२.३.२७
		१४६ अरुहे अरुहो अरुह	२.३.१७

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१४८ अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण	
महाण मज्झाण मज्झा-	
म्हाम्हं णे णो आमा	२.३.२६
११६ अम्हो आश्वर्ये	२.१.४०
१२१ अयि ऐ	२.१.७४
१६७ अर उः	२.४.६६
७९ अररीअरिज्जमाश्वर्ये	१.४.५६
१६७ अरि वृषाम्	२.४.६७
१७१ अर्जेर्विदग्गः	२.४.८२
५९ अर्थपरे तो युष्मदि	१.३.७३
१७४ अपैरल्लिवपणामचच्चुप्पाः	२.४.९९
९२ अर्हत्युच्च	१.४.१०५
१२० अलाहि निवारणे	२.१.६५
३१ अल् दुक्कले	१.२.६७
१९८ अल्लिअ उपसर्पेः	३.१.८६
१९१ अवहेडमेल्लणिल्लुञ्छोसिक्क-	
दिसडरेअवच्छण्डाः	३.१.४१
१० अविद्युति स्त्रियामाल्	१.१.२९
११४ अव्ययम्	२.१.३१
२०३ असावक्खोड-	३.१.११०
१५० अस्तासोड्ढिप्	२.३.३९
४३ अस्तोरखोरचः	१.३.७
१४६ अस्मत्सुना अम्हि हमहम-	
हमहम्म्यम्मि	२.३.१५
२९३ अस्मदोऽम्हं	३.४.४४
१४२ अहद्वा सुना	२.२.९१
१५७ अहेस्यासी तेनास्तेः	२.४.२४
२०० आकामिरोहावोत्थारच्छुन्दान्	३.१.९४
१८६ आघ्राक्षिस्नामाइग्गणिज्झरा-	
व्वुत्ताः	३.१.६

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२४ आचार्ये चो हश्च	१.२.३५
२२० आत्सावामन्त्र्य इतो न.	३.२.२१
५ आदिः खुः	१.१.९
१२९ आदीतः सोश्च	२.२.३३
१७ आदेः	१.२.२
५९ आदेर्जः	१.३.७४
५५ आदेस्तु	१.३.५३
३२ आद्वा मृदुत्वमृदुककृशासु	१.२.७४
११७ आनन्तर्ये णवरिअ	२.१.४५
१६३ आ भूतभविष्यति च कजः	२.४.४७
११५ आम अभ्युपगमे	२.१.३२
११९ आमन्त्रणे वेव्वे च	२.१.५७
१३७ आमां डेसिं	२.२.६५
२२३ आमो डाहङ्ग	३.२.२९
२७८ आमो हं	३.४.१०
२८० आमो हं च	३.४.१५
१३३ आरः सुपि	२.२.४९
१७१ आरभ आदग्गः	२.४.८३
१९३ आरोलवमालौ पुज्जेः	३.१.५३
२१ आर्यायां र्यः श्वश्चामूल्	१.२.२१
१७८ आल्लीडोऽल्लिः	२.४.१२१
८२ आश्लिष्टे लघौ	१.४.७१
१७४ आसंघ. संभावैः	२.४.९८
२२ आसारे तु	१.२.२२
१३४ आ सौ वा	२.२.५२
२०२ आहाहिलंघवच्चाहिलक्खमह-	
सिहचिल्लुप्पचम्पाः कांदेः	३.१.१०७
२८४ ई नपि	३.४.२४
२१८ इअदूणौ कत्वः	३.२.१०

पृष्ठाङ्कः

क्रमाङ्कः

१४२ इआऔ म्मौ	२२२९२
१०२ इक. पथो णस्य	२१४
२२१ इचेचोर्द्व	३२२५
१२२ इजेराः पादपूरणे	२१७६
१३५ इणममामा	२२५७
२६१ इतसेत्तहे	३३४८
१८ इतेः	१२६
२६ इतौ तो वाक्यादौ	१२४५
२४ इत्तु सदादौ	१२३४
२५४ इदतोऽति	३३३३
२८९ इदम आभः	३४३६
१३९ इदम इमः	२२७६
२८८ इदम इमु नपुंसके	३४३२
१३९ इदमेतत्कियत्तद्भयघ्नो डिणा	२२७३
२५४ इदानीमेव्वहि	३३३४
२१९ इदानीमो न्दार्णि	३२१२
१२७ इदुतोर्दिः	२२२२
२९८ इदुदेत्स्वहेः	३४५७
३२ इदुद्वयूढे	१२६८
३५ इदुन्मातुः	१२८२
३२ इदेन्नूपुरे	१२७१
७५ इन्धौ	१४२९
५८ इन्मयटि	१३६९
२२९ इय्यो यकः	३२५८
१०६ इरः शीलाद्यर्थस्य	२१२८
३३ इल् रूपगे	१२७५
१२१ इहरा इतरथा	२१७२
२१८ इहहचोर्हस्य	३२५
१४० इहेणं ड्यमः	२२८०
१७२ ईअइज्जौ यक्	२४९१

पृष्ठाङ्कः

क्रमाङ्कः

२८ ईतः काश्मीरहरीतक्यो- लालौ	१२५०
१३८ ईत. सेसार	२२६८
४० ई धैर्ये	१२१०८
१७१ ईर हकृतृज्राम्	२४८१
२३ ईल् खल्वाटस्त्यानयोरातः	१२३३
९२ ईल् ज्यायाम्	१४११०
१२२ उभ पश्य	२१७५
१२१ उ ओ उपेः	२१६८
३९ उच्चैर्नचैसोरभः	१२१०७
२२ उत्करवल्लीद्वारमात्रचः	२४२५
१९७ उत्क्षिपित्यग्घोसिक्कहक्खु- वाल्लत्थगुल्लुगुञ्छाच्चुत्तान्	३१८०
१८१ उत्थल उच्चलेः	२४१४१
७३ उत्सवक्रक्षोत्सुकसामर्थ्ये छो वा	१४१९
३५ उद्दोल् मृषि	१२८५
१३३ उदतां त्वस्वमामि	२२४८
२८४ उदोतौ जश्शसः	३४२३
१९० उद्व ओरुम्मावसुऔ	३१३२
३४ उद् वृषमे वुः	१२७८
२६२ उन्नविच्चवुत्ता विषण्ण- वर्त्तमाकाः	३३५३
१०५ उपरेः संव्याने ल्ल	२११९
१९९ उब्भाववेल्लणिसरकोड्डुम- सक्खुड्डुखेड्डुमोद्वाअकिल- किंचा रमतैः	३१९१
६४ उभयाघसोरवहहेड्डौ	१३९८

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२९७ उ मिबिटोः	३.४.५५
१४५ उम्होयहतुयहतुम्भ भ्यति	२.३.११
२७ उ युधिष्ठिरे	१.२.४७
३२ उल् कण्डूयहनूमद्रातूले	१.२.६९
२९ उल् जीर्णे	१.२.५३
२० उल् ध्वनिगवयविष्वचो वः	१.२.१६
२०३ उल्लसेरुसलोसुंभारोअणि- ल्लसगुञ्जोल्लपुलआआः	३.१.१११
१६७ उवर्णस्यावः	२.४.६४
११८ ऊ गर्हाविस्मयसूचनाक्षेपे	२.१.५२
४८ ऊत्वे दुर्भगसुभगे वः	१.३.१८
७९ ऊर्ध्वं भो वा	१.४.५०
३८ ऊ स्तेने वा	१.२.९९
३६ ऋतुऋजुऋणऋषिऋषमे वा	१.२.९१
३४ ऋतुगे	१.२.८०
३२ ऋतोऽत्	१.२.७३
१३२ ऋदन्ताङ्गुः	२.२.४३
१६० एकस्मिन्प्रथमादेर्विध्यादिषु दु सु मु	२.४.३५
९२ एकाचि श्वःस्वे	१.४.१०८
१०४ एकाहः सिसिआइआ	२.१.१५
१२१ एक्कसरिअं झटिति संप्रति	२.१.७१
८ एङः	१.१.२१
१५६ एच्च क्त्वातुंतव्यभविष्यति	२.४.१९
६५ एणिह एत्ताहे इदानीमः	१.३.१०३

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२८८ एतदेहरहोएहु स्त्रीनृनपि	३.४.३३
१४१ एतदो म्मावदितौ वा	२.२.८७
१४१ एत्तो एत्ताहे डसिनैतदः	२.२.८५
४२ एत् साज्जला	
त्रयोदशगेऽचः	१.३.१
२४३ एण्येपिण्वेव्येविणु	३.३.१९
२७६ ए भिसि	३.४.४
२२९ एय्य एव भविष्यति	३.२.५७
२९ एल् पीठनीडकीट शपीयूष- विभीतकेटशापीडे	१.२.५६
२५४ एव जि	३.३.३५
२५५ एवमेम	३.३.३६
२५६ एवमेव एमइ	३.३.३९
६३ एवमेवदेवकुलप्रावारकयाव- जीवितावटावर्तमान- तावति वः	१.३.९४
२२० एवार्थे एव्व	३.२.१८
२७८ एं चेदुत.	३.४.१२
३८ ऐच एङ्	१.२.१०१
१९५ ओअन्दोहालौ छिदेराडा	३.१.६६
१९७ ओअग्गसमाणौ व्यापि- समाप्योः	३.१.७७
२८९ ओइ अदसः	३.४.३५
२७५ ओत्सौ पुंसि तु	३.४.३
२३ ओदाल्यां पंक्तौ	१.२.२९
११९ ओ पश्चात्तापसूचने	२.१.६०
३२ ओल् स्थूणातूणमूल्यतूणीर- कूर्परगुड्डीकूष्माण्डी- ताम्बूलीषु	१.२.७२

पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क
१९० ओहरोसराववतरेस्तु	३.१.३६
१९० ओहिरोग्धौ निद्रः	३.१.३१
७० कः शक्तमुक्तदष्टमृदुत्व- रूपेण	१.४.४
८३ कगटडतदपक्षकपशो- रूपयद्रे	१.४.७७
५९ कतिपये वहशौ	१.३.७२
२३६ कथं यथा तथा डिहडिघ- डिमडेमास्यादेः	३.३.८
१९६ कथेर्वज्जरपज्जरसग्वसास- साहचवजप्पपिसुण-	
वोल्लोव्वालाः	३.१.६९
५३ कदर्थिते खोर्वः	१.३.४४
४२ कदले तु	१.३.२
१९८ कमवसलिसलोद्वाः स्वपेः	३.१.८७
१७५ कम्पेर्विच्छोलः	२.४.१०६
१९४ कम्मवमुपभुजिः	३.१.५४
८७ कर्णिकारे णोवा	१.४.८८
४२ कर्णिकारे फोः	१.३.३
१८८ काणेक्षिते णिआर	३.१.२१
२८५ कान्तस्यात उं स्वमोः	३.४.२५
४६ कामुकयमुनाचामुण्डाति- मुक्तके मो इलुक्	१.३.११
८० कार्षापणे	१.४.६२
७९ काश्मीरे स्मः	१.४.५३
१८३ कासेरवाद्वासः	२.४.१५५
२६१ किं काईकवणौ	३.३.५२
१४० किं किं	२.२.८३
१३७ कितद्भ्यां सश	२.२.६६

पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क
१३१ कियत्तदोऽस्वमामि सुपि	२.२.४०
१३८ कियत्तद्भयो डस्	२.२.६७
११५ किणो प्रश्ने	२.१.३७
१०२ किमिदमश्च डेत्तिअडित्तिल- डेदहम्	२.१.३
१३८ किमो डीस डिणो	२.२.७१
११६ किर इर हिर किलायै	२.१.३९
६० किरिवेरे डः	१.३.७९
२५७ किल किर	३.३.४१
२५९ कुतः कड कहंतिहु	३.३.४६
२४० कुत्रात्रे च डेत्यु	३.३.१५
६५ कूरो गौणेप्रदः	१.३.१०२
८१ कूप्माण्ड्यां ण्डश्च तु लः	१.४.६४
२१९ कृगमोर्डुअः	३.२.११
१८८ कृज. कुण.	३.१.२०
२२९ कृजो डीरः	३.२.५९
१६० कृदो हं	२.४.३२
१७९ कृपौ णिजवहः	२.४.१२९
९१ कृष्णे वर्णे	१.४.१०४
३६ क्लृप्त इलिः	१.२.९२
१०३ केर इदमर्थे	२.१.८
१७८ केर च वेः	२.४.१२३
३६ केवलस्य रिः	१.२.८९
१९२ केवलाअसारवसमारोव- हत्थाः समारचेः	३.१.४४
११७ केवले णवर	२.१.४६
१९० कोक्कवोक्कौ व्याहुः	३.१.३४
३७ कौक्षेयक उत्	१.२.९६
१५५ के	२.४.१८
२४२ क्त्व इइउइविअवि	३.३.१८

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२३० क्त्वा तूनं	३.२.६०
१३ क्त्वासुपोस्तु सुणात्	१.१.४३
१७८ क्रियः कीणः	२.४.१२२
३०० क्रियेः कीसु	३.४.६२
१६ क्लीवे गुणगाः	१.१.५२
१४० क्लीवे स्वमेदमिणमिणमो	२.२.८२
२३५ कचिदभूतोऽपि	३.३.६
१५० कचिदसादेः	३.३.३८
१३९ कचित्सुपि तदो णः	२.२.७४
१३२ क्विपः	२.४.४७
७१ क्षः	१.४.८
२२४ क्षः ऋकः	३.२.३३
७३ क्षण उत्सवे	१.४.२१
७३ क्षमायां कौ	१.४.२०
१९७ क्षिपिरङ्कखपरिहुलघत्तलुह-	
फेल्लणोलसोल्लगल्लथान्	३.१.७९
३० क्षुत ईत्	१.२.६०
१८९ क्षुरे कम्मः	३.१.२८
८९ क्षमारत्नेऽन्त्यहलः	१.४.९६
७० क्ष्वेडकगे खल्	१.४.५
१९८ खउरपड्डुहौ क्षुमेः	३.१.८४
४८ खघथधमाम्	१.३.२०
१०२ खस्य सर्वाङ्गात्	२.१.५
१६५ खादधावि लुक्	२.४.५८
४७ खोः कन्दुकमरकतमदकले	१.३.१५
६० खोः करवीरे णः	१.३.८०
४६ खोऽपुण्णकुब्जकर्परकी	
कोः	१.३.१२

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२३१ गजडदबघझढधभां कचट-	
तपखछटथफाल्	३.२.६५
१८२ गण्ठो ग्रन्थेः	२.४.१४७
२८ गभीरग इत्	१.२.५१
२०० गमिरणुवज्जावज्जसाक्कुसो-	
क्कुसाइच्छअईअवहरअवसे-	
हवडअवरिअलवरिअल्लवो-	
ल्लणिरिणासवच्छड्ढणिण-	
णिम्महपच्छन्दणिलुक्करम्म-	
णिणिवहान्	३.१.९७
२४४ गमेस्त्वेप्येपिण्वोरेलुक्	३.३.३१
१९३ गर्जेर्बुक्	३.१.५०
५५ गर्भिते १.३.५१	
२०५ गवेपेर्घत्तगमेसडुंडुल्लडंडोलाः	३.१.१२१
३८ गव्यउदाईत्	१.२.९८
९४ गहिआद्याः	१.४.१२१
२०५ गाहोऽवाद्वाहः	३.१.१३०
१७७ गुण्ठ उड्डूलेः	२.४.११७
२०५ गुम्मगुम्मडौ मुहेः	३.१.१३१
१८९ गुललश्चाटौ	३.१.२६
१७४ गुलुगुच्छोत्थङ्घोव्वेल्लो-	
ल्लाला उन्नमेः	२.४.१००
५ गो गणपरः	१.१.१०
६५ गोणाद्याः	१.३.१०५
३४ गौणान्त्यस्य	१.२.८१
३९ गौरव आत्	१.२.१०५
७८ ग्मो मः	१.४.४७
२०३ ग्रसेर्घिसः	३.१.११३
१७२ ग्रहेर्घेण्यः	२.४.८७

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१८४ ग्रहेर्णिस्वारगेण्वलहर-	
पग्गाहिपचुआः	२.४ १५७
२५ घञि वा	१.२ ३८
१९४ घटेर्गङः	३ १.५८
१९५ घुसलविरोलौ मन्येः	३.१.६३
१८६ घूर्णेर्धुम्मपहल्लघोलघुलाः	
	२.४.१४२
१६३ घेत् तुंतन्यक्त्वासु ग्रहेः	
	२.४ ४४
२८६ ङसः सुगू यत्तत्किभ्यः	३.४.२९
२८६ ङसिहं	३.४ २७
१५१ ङसिसद्वाश्च	२.३.४०
१२६ ङसिसो हि	२.२.१७
१३० ङसेः शशाशिगे	२.२.३४
१२६ ङसेः श्लुक्	२.२.१५
२७७ ङसेहेंदु	३.४ ७
२२९ ङसेस्तोतुशतः	३ २.५५
२८१ ङसो लुक्	३.४ १६
१२५ ङसोऽस्त्रियां सर्	२.२ १०
१३५ ङस्ङसिटां णोणोर्ङण्	२.२.५९
२९४ ङस्ङसिना महुमज्जु	३.४ ४७
२८२ ङस्ङस्योर्हं	३.४ २१
१४४ ङिटाभ्यां तुमए तुङ तुण	
तुमाइ तुमे	२.३.६
२७६ ङिनेच्च	३.४.६
१५१ ङिपोऽस्	२.३.४१
१३८ ङिरिआ डाहै डाला काले	
	२.२.६९
१३१ ङीप्रत्यये	२.२.३८
१२६ ङेडें	२.२.१६

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१२५ डेर्मिर्	२.१.११
१३७ डेस्त्यस्सिस्मि	२.२.६३
१४२ डेसो डम्	२.३.३५
२९१ डयम्ता पई तई	३.४.४०
५७ ड्वयौ कवन्धे	१.३.६२
७२ ङः कृत्तिचत्वरे	१.४.१६
१९८ चच्चारवेलवाडुपालसेः	३.१.८३
२१ चण्डखण्डिते णा वा	१.२.१९
१४८ चतुरो जदशस्भ्यां चउरो	
चत्तारो चत्तारि	२.३.२८
१२७ चतुरो वा	२.२.२३
३७ चण्टाकेसरदेवरसैन्यवेदना-	
स्वेचत्स्वित्	१.३.९३
१६४ चर्चुतिमदिन्नजाम्	२.४.४९
९३ चलयोरचलपुरे	१.४ ११६
१६६ चलस्फुटे	२.४.६२
२२६ चिष्टस्तिष्टस्य	३ २.४२
४९ चोः खचितपिशाचयोः	
सल्लौ	१.३.२२
१६४ छर्गमिथ्यमासाम्	२.४.५०
६२ छल् पट्शमीसुधाशाव-	
सप्तपर्णे	१.३.९०
२४६ छस्य युष्मदादेर्दार्ः	३.३.२३
१०२ छस्यात्मनो णञः	२.१.६
४७ छागशृङ्खलकिराते लंकचाः	
	१.३.१३
१७६ छादेर्नूमनुमोन्वालडक्क-	
पन्वालसंतुमाः	२.४.११०
५८ छायायां होऽकान्तौ	१.३.७०
१६५ छिदिमिदो न्दः	२.४.५४

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१७२ छिपः स्पृशतेः	२.४.८८
२२४ छोऽनादौ श्वः	३.२.३२
२४६ जणि जणु नं नइ नावइ नाइ	
इवार्थे	३.३.२४
१८१ जनो जाजम्मो	२.४.१४०
२२५ जयघां यः	३.२.३९
१६४ जर्स्विदाम्	२.४.५३
२८८ जश्शसोरेइ	३.४.३४
१३४ जश्शसुडसिडसां णोरा	
	२.२.५५
१४३ जसा भे तुब्भे तुय्हे उय्हे	
तुब्भ	२.३.३
१७९ जाणमुणौ णः	२.४.१३०
१८७ जायेज्जग्गः	३.१.१५
१८१ जुज्जजुज्जजुप्पा युजेः	२.४.१३९
२०५ जुगुप्सतेर्दुगुज्जल्लणदुगुच्छाः	
	३.१.१२७
१९६ जूरः कुधेः	३.१.७२
१८१ जृम्भेऽवेज्जम्भा	२.४.१३८
२२५ जो वजेः	३.२.३८
१५६ ज्जा ज्जे	२.४.२१
७७ ज्जम्भोः	१.४.३७
८५ जो जोऽविशाने	१.४.८२
२१ जो णोऽभिशादौ	१.२.१७
६३ ज्योर्दन्तुजवधराजकुलभाजन-	
कालायसकिसलयद्दयेषु	
	१.३.९५
१८७ झरझरसुमरविम्हरहरहल-	
लुठपअरपम्हुहाः स्मरतेः	३.१.१२
१८३ झरपज्झरपच्चल्लिखिरणि-	
द्धुअणिब्बलाः क्षरेः	२.४.१५४
त्रि.मा.२५	

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
३०६ झाडगास्तु देश्याः सिद्धाः	
	३.४.७२
१५२ झिझौ न्ति न्ते झे	२.४.४
४९ झो जटिले	१.३.२३
५२ झल्ल नसरवृन्ततूबरतगरे	१.३.३७
१३० झड्डिडसाम्	२.२.३५
२२८ झ नेन तदिदमोः	३.२.५३
१३२ झपो डे	२.२.४५
१४४ झ भे ते वे दि तुमं तुमइ	
	२.३.५
१४० झससि णः	२.२.७९
२७६ टि	३.४.५
५० टो डः	१.३.३१
१२६ टो डेणल्ल	२.२.१८
१२८ टो णा	२.२.२८
१३४ टो णा	२.२.५४
२७८ टो णानुस्वारौ	३.४.११
४९ टोर्बडिशादौ लः	१.३.२४
१३६ टो वात्मनो णिआ णइआ	
	२.२.६१
२२८ टोस्तु तु	३.२.५१
५० ठः	१.३.२८
८२ ठढौ स्तब्धे	१.४.७२
१६० ठं भेच्छात्ततः	२.४.३१
१६६ ठः सीदपति	२.४.६०
२३८ ठइसोऽताम्	३.३.१०
१५८ ठच्छ दशिगम इजादौ	
हिल्लुक च वा	२.४.२८
७६ ठल् फोर्मर्दितविच्छर्दछर्दि-	
कपर्दवितर्दिगर्तसंमर्दे	१.४.३३
१२८ ठवो उतः	२.२.२५

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१९३ डिक्को वृषे	३.१.५१
२०१ डिपणिङ्गुडुहौ विगले	३.१.१०१
२५३ डीतः स्त्रियाम्	३.३.३१
२०० डुण्डुल्लडुमडण्डल्लभमाड-	
भम्मभमुडतलजण्टझण्टगुम-	
टिरिटिल्लपरिपरघम-	
चक्कमभमडयसझम्पडुत्ता	
अमेः	३.१.९६
१०६ डुमजडमजौल् भ्रुवः	२.१.२५
१०३ डेच्चओ युप्पदस्मदोऽणः	२.१.१०
२४९ डेंडावचव्यमः	३.३.२७
१३ डे तु किंशुके	१.१.४६
२३९ डेत्तहे त्रलः	३.३.१३
२३९ डेत्तुलडेवडावियत्कियति च	
व्यादेर्वतुपः	३.३.१२
८० डेरो ब्रह्मचर्यसौन्दर्ये च	१.४.५७
१५९ डोच्छ वचिमुचितदिश्रुभुजः	२.४.३०
१३८ डो तदस्तु	२.२.७२
५४ डो दीपि	१.३.४६
१३१ डोश्लुको तु संवुद्धेः	२.२.४२
७७ इमक्कोः	१.४.४३
१९५ ढंसोत्थंघौ विवृतिरुध्योः	३.१.६४
५० ढः कैटभशकटसटे	१.३.२७
१६५ ढः कथिवर्धाम्	२.४.५५
५४ ढः पृथिव्यौषधनिशीथे	१.४.४७
३५ ढिराहते	१.२.८७
७६ ढोऽर्घद्धिंश्रद्धामूर्ध्नि तु	१.४.३४
२१९ णं नन्वर्थे	३.२.१४

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
११५ णइ चेअ चिअ अ एवार्थे	२.१.३४
१७१ णप्पणज्जौ झः	२.४.८४
५४ णदिना रदिते	१.३.४९
११९ णवि वैपरीन्ये	२.१.५५
१२३ णशामः	२.२.४
१५४ णिजदेदावावे	२.४.११
१९१ णिज्वलो मुचेर्दु.खे	३.१.४०
१९७ णिरवो वुमुद्व्याक्षिप्यो.३	१.७.८
१८९ णिलुञ्छो निप्पाताञ्छोटे	३.१.२९
१९५ णिल्लूरलूरणिञ्चरणिच्छल-	
डुहावणिज्जोडाः	३.१.६७
२०१ णिवहणिरिणासणिरिणिज्ज-	
रोञ्चचङ्गाः पिपेः	३.१.१०२
१८९ णिज्वोलो मन्थुनौष्टमालिन्ये	३.१.२५
१९५ णिहर आकन्देः	३.१.६५
१७४ णिहुवः कमेः	२.४.१०२
१४६ णे च शस्ता	२.३.१८
१४७ णेऽम्हेहम्हाहम्हेऽम्ह	
भित्ता	२.३.२२
१३५ णोणाङ्गिप्विदना जः	२.२.५६
५५ णो वातिमुक्के	१.३.५०
१२८ णो शसश्च	२.२.२६
१६८ णो हश्च चिजिपूश्रुधूस्तुहु-	
लूभ्यः	२.४.७२
१४९ ण्ह ण्हं संख्याया नामोऽ-	
विंशतिगे	२.३.३३
११५ तं वाक्योपन्यासे	२.१.३३
३०१ तक्षाद्याञ्छोल्लादीन्	३.४.६४

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२०४ तक्षेश्चञ्छरम्परम्फाः	३.१.१२२
२२९ तडिजेचः	३.२.५६
१७७ तडेराहोडविहोडौ	२.४.११८
१९६ तड्वविरल्लतडतड्डास्तनेः	३.१.७४
२४८ तणेणरेसिरेसितोहिंकोहिं	
तादर्थ्ये	३.३.२५
२६१ ततस्तदा तो	३.३.५०
१४० तदिदमेतदां सेसिं तु	
डसामा	२.२.८४
२५२ तद्योगजाश्च	३.३.३०
३०५ तद्व्यत्ययश्च	३.४.७०
९२ तन्व्याभे	१.४.१०६
२२७ तल्लदोः	३.२.४६
२४१ तव्यस्य एव्वइएव्वउएव्वाः	३.३.१७
२१९ तस्मात्ता	३.२.१३
१४१ तस्सौ सोऽक्कीवे तदश्च	२.२.८९
१६३ ता डो दशः	२.४.४६
१५० तादर्थ्ये डेस्तु	२.३.३६
७८ ताम्राम्रयोर्भ्वः	१.४.४९
२१७ तावति खोर्वा	३.२.३
८ तिडः	१.१.२३
१५४ तिडात्थि	२.४.१०
१९३ तिजेरोल्लुक्कः	३.१.५२
१४८ तिणिण त्रेः	२.३.२९
१४९ ति त्रेः	२.३.३२
६५ तिर्यक्पदातिशुकेस्तिरिच्छि	
पाङ्क सिप्पी	१.३.१०४
२९ तीर्थे हूल्ल	१.२.५४

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२८६ तु किमो डिह	३.४.२८
५२ तुच्छे चच्छौ	१.३.३६
२९२ तुज्झ तुध्र तउ डसिडसा	३.४.४१
१९५ तुडिरुल्लुक्कणिल्लुकोल्लूरो-	
क्खुडल्लुक्कतोडखुट्ठखुडान्	३.१.६२
५८ तु ठो विषमे	१.३.६७
१४४ तु तुइ डिण्डसौ	२.३.८
२८ तु निर्झरद्विधाक्कजोरोन्ना	१.२.४९
३५ तु वृहस्पतौ	१.२.८४
१४४ तुब्भ तुहिंतो तुम्ह डसिना	२.३.७
१४५ तुब्भोब्भोयहतइतुहंतुहतुम्हं-	
तुवतुमतुमेतुमाइतुमोदेते-	
दितितुइए डसा	२.३.१२
२४४ तुम एवमणाणहमणहिं च	३.३.२०
१०७ तुमत्तुअ णत्तूणाः क्वः	२.१.२९
४३ तु मयूरचतुर्थचतुर्वारचतुर्दश-	
चतुर्गुणमयूखोल्लखल-	
सुकुमारोदूखललवण-	
कुतूहले	१.३.५
२३४ तु मो ड्वम्	३.३.३
१५५ तु मौ	२.४.१६
२९३ तुम्हहमाग्ग्यस्थ्याम्	३.४.४३
१४५ तुम्हाणतुब्भंतुब्भाणतुमाण-	
तुवाणतुहाणतुब्भवोभे	
त्वामा	२.३.१३
२९० तुम्हे तुम्हइ जइशसोः	३.४.३८

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१७४ तुलिडोल्योपोहामरक्खोलौ	२७२९७
१७४ तुव तुम तुह तुम्	२७२९
१८२ तुवरजजडौ त्वरेः	२७१७८
५२ तु वसतिभरते	१२३९
५ तु विकल्पे	१२१३
११ तु सक्खिणभवन्तजम्मण-	
महन्ताः	१२३७
१९ तु समुच्चयादौ	१२१०
१८२ तुरः शतृतिडि	२७१५०
८० तुर्यदशार्हशौण्डीर्ये	१७८०
२४५ तुनो णजल्	३३२२
१०३ तैलन्यानङ्कोलाङ्कलः	२११२
८८ तैलादौ	१७९३
१८ तोऽचः	१२७
८२ तो ढो रश्चारख्ये तु	१७७३
२२ तोऽन्तयल्	१२२३
७३ त्योऽचैन्ये	१७१७
१३९ त्रतसि च किमो ल्कः	२२७५
२०४ त्रत्तेर्वजडरौ	३१११९
२४० त्वतलौ षण्णम्	३३१८
३७ त्वन्सरोरहमनोहरप्रकोष्ठा-	
तोद्यान्योन्ये वञ्च कोः	१२९५
८१ त्वञ्चद्वञ्चां कचिच्चलजज्ञाः	१७६५
२९ त्वदुत उपरिगुत्के	१२५७
१६८ त्वन्ततः	२७७०
२६१ त्वनुत्ताहावन्यथासर्वौ	३३५१
७४ त्वमिमन्यौ जजौ	१७२५
५७ त्वमिमन्यौ मः	१३६५

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१५३ त्वस्नेर्महोम्हि ममोमिता	२७८
१०३ त्वस्य तु डिमात्तणौ	२११३
२३ त्वपौ	१२३२
२२३ त्वाङ्गाहो डसः	३२२८
१०६ त्वादेः सः	२१२७
२२ त्वाद्र उदात्	१२२७
१८० त्विजाल्लिङ	२७३४
२६ त्वेदितः	१२७१
१२० त्वोद्वापोताः	२१६७
७२ त्वलस्पन्दे	१७१२
१८० त्विण्स्त्तुपः	२७१३५
२१७ त्वो घः	३२७
१५३ त्वच्चमिन्याहचो	२७१
७४ त्व्यश्चन्स स्तामनिश्चले	१७२३
५१ दंशदहोः	१३३४
७८ दग्यविदग्यवृद्धिदंशानृडे	१७३५
५२ दग्मदग्मर्गदग्मदग्मदशन-	
दग्यदाहदोहदोलादण्ड-	
कदने तु	१३३५
११५ दर अर्वेऽल्पे वा	७१३६
९४ दर्वोकरनिवहौ दन्वी-	
रयणिहचौ	१७१२०
२१७ दस्तस्य शौरसेन्यामखाव-	
चोऽस्तोः	३२१
२०४ दहिरहिजलालुक्खौ	३११२४
१७० दहेर्जर	२७७७
२३७ दादेडहो यादक्तादक्कोदगी-	
दशाम्	३३९

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
११ दिक्प्रावृषि	१.१.३५
४ दिर्दीर्घः	१.१.६
१२५ दिर्दीप्तोदोदु डसौ	२.२.८
१२७ दिर्घा भ्यसि	२.२.१९
२५८ दिवा दिवे	३.३.४३
६ दिहौ मिथः से	१.१.१८
२७३ दिहौ सुपि	३.४.१
८७ दीर्घान्न	१.४.८७
१७२ दीसल् दशोः	२.४.८९
१९६ दुःखे णिव्वरः	३.१.७०
३१ दुरो रलुकि तु	१.२.६२
२२८ दुस्तिर्यादशरो	३.२.४९
१६९ दुहलिहवहरुहां भरत उच्च	२.४.७६
३६ दृष्टेऽरि ता	१.२.८८
१८३ दृशिरोअक्खणिअच्छाव-	
अच्छचज्जावअज्झपुलअपु-	
लोअदेक्खावअक्खपेच्छा-	
वआसपासणिअसच्चवाव-	
क्खान्	२.४.१५३
१७६ दृशेर्दावदक्खवदंसाः	२.४.११३
३६ दृश्यक्सक्किपि	१.२.९०
११९ दे संमुखीकरणे	२.१.५९
३८ दैत्यादौ	१.२.१०३
८८ दैवगोपु	१.४.९२
१४८ दोणिण दुवे वेणिण द्वे	२.३.३०
१०४ दो त्तो तसः	२.१.१४
३० दोदोऽनुत्साहोत्सन्न	
ऊच्छसि	१.२.६१
१४९ दो वे टादौ च	२.३.३१

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
५३ दोहदप्रदीपशातवाहना-	
तस्याम्	१.३.४१
७४ द्यय्यर्या जः	१.४.२४
५ द्वितीयः फुः	१.१.११
२७ द्विनीक्षुप्रवासिपु	१.२.४८
१४९ द्विवचनस्य बहुवचनम्	२.३.३४
१७० द्वे गमिगे	२.४.८०
८५ द्वोद्वारे	१.४.८३
४९ धः पृथकि तु	१.३.२१
१० धनुपि वा	१.१.३२
१७३ धवलोद्वटोर्दुमोगौ	२.४.९४
२१६ धातवोऽर्थान्तरेष्वपि	३.१.१३३
८५ धात्रीद्रे रस्तु	१.४.८०
१८८ ध्रुवो धूजः	३.१.१७
११८ धू कुत्सायाम्	२.१.५१
८७ धृष्टद्युम्ने	१.४.८९
८० धैर्ये रः	१.४.५९
१७९ धो दहः श्रदः	२.४.१३१
१७८ धो धुमोदः	२.४.१२५
७४ ध्यह्योर्झल्	१.४.२६
७५ ध्वजे वा	१.४.२८
५५ नः	१.३.५२
१४० न त्थः	२.२.८१
२३० न प्रायो लुक्कादिच्छल्लप्-	
शम्यन्त सूत्रोक्तम्	३.२.६३
१६४ नमोद्विजख्दां वः	२.४.४८
७ न यण्	१.१.२०
४२ नवमालिकावदनवफालिका-	
पूगफलपूतर ओल्	१.३.४

पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क
८१ न वा तीर्थदुःखदक्षिणदीर्घे	१.४.६३
२४ न वाव्ययोत्खातादौ	१.२.३७
१०५ नवैकाद्व	२.१.२०
२०२ नशिखहरावसेहणिवहपडि-	
सासेहणिरिणासात्	३.१.१०८
१७५ नशेर्विष्पगालनासवपलाव-	
हारवविउडाः	२.४.१०३
२५५ नहि नाहि	३.३.३७
२२८ नार स्त्रियाम्	३.२.५४
१३० नातः शा	२.२.३६
४५ नात्यः	१.३.९
९१ नात्स्वमे	१.४.१०२
५५ नापिते णः	१.३.५४
१३२ नास्मि डरम्	२.२.४४
३९ नाव्याव.	१.२.१०४
४८ निकषस्कटिकचिकुरे हः	१.३.१९
१८६ निना लिहक्कणिलुक्कणिलिअ-	
लिकलुक्कणिरुग्घाः	३.१.८
१९७ निरः पद्यतेर्वल	३.१.७५
१७९ निरप्पथक्कठाचिद्धाः	२.४.१२७
९ निर्दुरि वा	१.१.२६
१७७ निमेर्निम्मवनिम्माणौ	२.४.१२०
१७३ निवृपतोर्णिहोडो वा	२.४.९३
१२० निश्चयनिर्धारणे वले	२.१.६२
४३ निषण्ण उमः	१.३.६
१९६ निषेधेर्हक्कः	३.१.७१
१८८ निष्ठम्मे निट्ठुह	३.१.२२
१७ निष्पत्ती ओत्पत्ती माल्य-	
स्योर्वा	१.२.१

पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क
१८७ निस्सुर्निहरनिलदाद्वर-	
हाढाः	३.१.१४
५६ नीपापीडे मो वा	१.३.५७
६१ नीवीस्वमे वा	१.३.८५
१२८ नूनपि डसिडसोः	२.२.२७
१८२ नेः सदेर्मज्जः	२.४.१४५
२२६ नो नणोः पैशाच्याम्	३.२.४३
७८ न्मः	१.४.४८
२२५ न्यण्यज्ञजां जार्	३.२.३७
२२६ न्यण्यज्ञां जार्	३.२.४४
१८३ न्यसेर्णिमणुमौ	२.४.१५६
१८९ पअल्लो लम्बनशैथिल्ययोः	
	३.१.२७
२० पकाङ्गारललाटे तु	१.२.१२
८२ पक्षमणि	१.४.६८
२५७ पग्गिम प्राइम प्राउ प्राइव	
प्रायसः	३.३.४२
७६ पञ्चदशदत्तपञ्चाशति णः	
	१.४.३६
१८७ पट्टघोट्टडलपिज्जाः पिवेः	
	३.१.१६
१९९ पडिसापरिसामौ शमेः	
	३.१.९२
२३ पव्वे मि	१.२.३१
२५० परमेकशसोर्डडि	३.३.२८
१७६ परिवाडो घटेः	२.४.११२
१८२ पर्यसःपल्लट्टपल्लोट्टपल्लट्टाः	
	२.४.१५१
७७ पर्यस्ते टश्च	१.४.४१
२९९ पर्याप्तौ भुवोप हुच्चः	१.४.५९
२६१ पश्चात्पच्छइ	३.३.४९

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
३०१ पस्सगण्हौ दृशिग्रहोः	३.४.६३
२२ पारावते तु फोः	१.२.२४
५० पिठरे हस्तु रश्च ढः	१.३.२९
५३ पीते ले वा	१.३.४५
१३९ पुंसि सुना त्वयं स्त्रिया-	
मिमिआ	२.२.७७
१२८ पुंसो जसो डउडओ	२.२.२४
१३० पुंसोऽजातेर्डीव्वा	२.२.३७
१३६ पुंस्याणो राजवच्चानः	२.२.६०
१८२ पुच्छः पृच्छेः	२.४.१४६
११८ पुणरुत्तं कृतकरणे	२.१.५३
४७ पुन्नागभागिनीचन्द्रिकासु	
मः	१.३.१६
२०२ पुरग्रवाग्घोडाहिरेमाग्गु-	
माङ्गुमाः	३.१.१०६
८९ पूर्वमुपरि वर्गस्य युजः	१.४.९४
२१८ पूर्वस्य पुरवः	३.२.९
१८५ पृथक्स्पष्टे णिव्वडः	३.१.२
३३ पृष्ठेऽनुत्तरपदे	१.२.७७
५५ पो वः	१.३.५५
३९ पौरगे चाउत्	१.२.१०६
१२२ प्याद्याः	२.१.७७
१७४ प्रकाशेर्णुव्वः	२.४.१०१
५१ प्रतिगेऽप्रतीपगे	१.३.३३
२०३ प्रतीक्षेर्विहिरविरमाल-	
सामआः	३.१.११५
२०१ प्रत्यागमागमाभ्यागमां पल्ल-	
द्वाहिपच्चुओम्मच्छाः	३.१.९८
२५५ प्रत्युत पच्चलिउ	३.३.३८
६२ प्रत्यूषदिवसदशपाषाणे तु	
हः	१.३.८८

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१२१ प्रत्येकमः पडिण्कं पाडिक्कं	२.१.६९
५४ प्रथमशिथिलमेथिशिथिर-	
निषधेषु	१.३.४८
२१ प्रथमे प्योः	१.२.२०
१९८ प्रदीपे. संधुक्कावुत्ततेअव-	
संधुमाः	३.१.८५
५६ प्रभूते वः	१.३.५९
१८५ प्रभौ हुप्पः	३.१.३
८८ प्रमुक्तगे	१.४.९१
७५ प्रवृत्तसंदष्टमृत्तिवृत्तेष्टा-	
पत्तनकदर्थितोह्वे	१.४.३१
१८६ प्रसुखेवेल्लवअल्लौ	३.१.१०
१७६ प्रस्थापेः पेड्वपेड्ववौ	२.४.११४
८९ प्राक् श्लाघाप्लक्षशार्ङ्गं	
ड्लोऽत्	१.४.९५
२३२ प्रायोऽपभ्रंशेऽचोऽच्	३.३.१
५ प्रायो लिति न विकल्पः	१.१.१४
४४ प्रायो लुक्कगचजतदपयवाम्	
	१.३.८
१७५ प्लावेरोव्वालपव्वालौ	२.४.१०८
५६ फः पाटिपरिघपरिखापरुष-	
पनसपारिभद्रेषु	१.३.५६
१८० फक्कस्थक्कः	२.४.१३३
५७ फस्य भहौ वा	१.३.६०
२३ फोः परस्परनमस्कारे	१.२.३०
१९९ बडबडो विलपेः	३.१.८८
१७० बन्धो न्यः	२.४.७८
२०१ बलेर्वम्फः	३.१.१०३
६ बहुलम्	१.१.१७
१६१ बहौ न्तु ह मो	२.४.३६

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
८० वाण्ये होऽश्रुणि	१४६१
६४ वाहिवाहिरौ वहिसः	१३१०१
११ विन्दुल्	११४०
३०३ विन्दोरन्ते	३४६६
५७ विसिन्यां भः	१३६३
६१ वो मः शवरे	१३८४
५७ वो वः	१३६१
३०० वृजो वुवः	३४६१
११७ भन्द ग्रहणार्थं	२१४७
११७ भन्दि विकल्पविषादसत्य- निश्चयपश्चात्तापेषु च	२१४८
१९३ भज्जैवमभुसुमूरमूरपविर- ज्जसूरसूडकरञ्जनिरञ्ज- विराः	३१४९
२२१ भवताम्	३२२३
२२१ भविष्यति स्सिः	३२२४
१५७ भविष्यति हिरादिः	२४२५
१०४ भवे डिल्लोडौ	२११७
२०२ भषेर्वुक्कः	३११०५
१९९ भाराक्रान्ते नमेर्निसुडः	३१९०
१६९ भावकर्मणि तु वर्यग्लुक्	२४७३
२०३ भासेर्भिसः	३१११४
१५८ भिदिविदिच्छिदो डेच्छ	२४२९
१८० भियो भाविहौ	२४१३६
२९० भिसा तुहोहिं	३४१३६
१४५ भिसा भेतुन्मेहुन्मेहुयहे- हितुयहेहि	२३१०
१९५ भिसाम्होहिं	३४४९

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१३५ भिस्म्यसाम्बुप्स्वीत्	२२५८
१२७ भिस्म्यस्सुपि	२२२१
७८ भोण्मे	१४४५
१८० भुजिरणभुज्जकम्मसमाण- चमडचहुजेमजिमान्	२४१३७
२१८ भुवो भः	३२६
१५६ भूतार्थस्य सी हीअ हीर	२४२२
२७७ भ्यसो हुं	३४८
५९ भ्यौ वृहस्पतौ तु वहोः	१३७५
२०२ भ्रंगेः पिट्टपिट्टुक्कल्लुपुट्ट- पुडाः	३११०४
१७३ भ्रमवेष्टयोस्तालिअण्टपरि- आलौ	२४९५
१५४ भ्रमेराडः	२४१३
१४६ भं णे णं मि मिसं ममममि अहं मम्हाम्ह अमा	२३१९
२२० मः	३२२२
२९३ मइं डय्मटा	३४४६
१४७ मइ मम मह मज्झ डसौ	२३२३
१२९ मङ्गलुगसंवुद्धेर्नपः	२२३०
१२० मणे विमर्श	२१६३
१९४ मण्डेष्टिविडिकरिडचिञ्च- चिञ्चिल्लचिञ्चआः	३१६१
२० मध्यमकतमे च	१२१४
१६२ मध्ये चाजन्तात्	२४४०
८४ मनयाम्	१४७९
१०५ मनाको डअं च वा	२१२३
१०१ मन्तमणवन्तमाआलुआल- इरइल्लउल्लइन्ता मतुपः	२११
५८ मन्मथे	१३६६

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१४७ ममं णे मआइ ममए टा	२.३.२१
१६९ मर्चेः	२.४.७४
६४ मलिनधृतिपूर्ववैदूर्याणां मइलदिहिपुरिमवेरुलिआः	१.३.९९
१९२ मस्जेराउडुणिउडुबुडुखुप्पाः	३.१.४५
१८६ महमहो गन्धे	३.१.११
१२० माई मार्थे	२.१.६४
२२२ मागध्यां शौरसेनीवत्	३.२.२७
१६२ माणन्तौल च लडः	२.४.४१
१३३ मातुरा अरा	२.२.५०
२५९ मा मं	३.३.४५
१४७ मि मइ ममाइ मए मे डिटा	२.३.२०
२६ मिरायां लित्	१.२.४२
१५२ मिर्मिविटौ	२.४.३
११६ मिव पिव विव विअ व व्व इवार्थे	२.१.३८
१०५ मिश्रालिअश्	२.१.२१
१७६ मिश्रेर्मिसालमेलवौ	२.४.१०९
१६६ मीलेः प्रादेद्वे तु	२.४.६१
३० मुकुलादौ	१.२.५८
१२१ मुधा मोरउल्ला	२.१.७३
२६ मूषिकविभीतकहरिद्रा- पथिपृथिवीप्रतिश्रुत्यत्	१.२.४३
२०४ मृक्षेश्रोपडः	३.१.११७
१८३ मृद्रातेर्मलपरिहृदुखुडुपन्नाड- चडुमडुमडाः	२.४.१५२
११ मोऽचि वा	१.१.३९
१४६ मो भे वअं जसा	२.३.१६
१५३ मो म मु मस्महिङ्	२.४.६

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१५५ मोममुष्विच्च	२.४.१७
१८८ म्लैर्वापव्वाऔ	३.१.१९
१३८ म्हा डसेः	२.२.७०
२२८ यः पो हृदये	३.२.५२
११ यत्तत्सम्यग्विष्वक्पृथको मल्	१.१.३८
२४० यत्तदोर्देत्तु	३.३.१४
२८७ यत्तद् ध्रुं त्रं स्वमोः	३.४.३१
४५ यश्रुतिरः	१.३.१०
५८ यष्ट्यां लल्	१.३.७१
१७७ यापेर्जवः	२.४.११५
२३८ यावत्तावत्युंमहिमा वादेः	३.३.११
१६४ युधबुधगृधकृधसिधमुहां च ज्झः	२.४.५२
१४३ युष्मत्सुना तुवं तुं तुमं तुह	२.३.१
५८ यो जर्तायानीयोत्तरीयकृत्येषु ^१	१.३.६८
१६७ योरेङ्	२.४.६५
१६६ रः सृजि	२.४.५९
१९२ रचेर्विडविड्वावहोगाहाः	३.१.४३
१९९ रभिराडो रम्मडवौ	३.१.८९
९४ रलोर्हरिताले	१.४.११९
५६ रल् पापज्झौ	१.३.५८
५३ रल् सप्तत्यादौ	१.३.४२
२६ रस्तित्तिरौ	१.२.४४
१०३ राजपराडिक्कडकौ	२.१.९
१९४ राजेः सहरेहछज्जरिराग्धाः	३.१.५७
१३४ राज्ञः	२.२.५३

पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क
२२७ रात्रौ ज्ञो वा चिन्	३२४५
८५ रात्रौ	१४ ८४
१८६ रा वेर्लियः	३१७
१७३ रावो रञ्जयतेः	२४९६
८६ रितो द्वित्वल्	१४ ८५
२०१ रिहरिगौ प्रविशेः	३१९९
१७० रुध उपसमनोः	२४ ७९
१६४ रुधो न्यम्भौ	२४ ५१
१९० रुवो रुञ्जरुण्टौ	३१३३
१६७ रुषगेऽचो द्विः	२४ ६८
५९ रो डा पर्याणे	१३७६
१०६ रो द्रोर्धात्	२१२४
३० रो भृकुटिपुरुषयोरित्	१२५९
१७५ रोमन्थेरोग्गालवग्गालौ	२४१०७
१० रो रा	११३०
२३० रो लस्तु चूलिकापैशाच्याम्	३२ ६४
२३४ रो लुकमघः	३३५
१९३ रोसाणोवुसलुहलुच्छुपुच्छ-	
फुसफुस्सघसहुला माधेः	३१ ४८
७७ रो हश्चोत्साहे	१४ ३९
७५ र्तस्याधूर्तादौ टः	१४ ३०
१४१ र्थे डेल्	२२ ८६
७९ र्यः सौ कुमार्यपर्यस्तपर्याणे	१४ ५५
२२८ र्यस्त्रां रिअसिनसिटाः	
क्वचित्	३२५०
२१८ र्यो व्यः	३२८
९० र्षर्षततवज्रेष्वित्	१४ ९८
१६० र्से	२४३३

पृष्ठाङ्क	क्रमाङ्क
५३ लः पलितनिम्बकदम्बे	१३ ४०
१२० लक्षणे जेण तेण	२१६६
९४ लघुके लहोः	१४ ११८
१९४ लजेर्जीहः	३१५६
१५२ लटस्तिष्ठाविजेच्	२४ १
२९५ लटो हिं वा झझ्योः	३४ ५१
१६१ लङ्गुलटोश्च जर्जरौ	२४ ३९
९३ लनोरालाने	१४११२
४९ लरङ्कोठे	१३२६
९३ ललाटे डलोः	१४११४
५० लल् डोऽनुडुगे	१३३०
८४ लवरामधश्च	१४ ७८
९१ लादक्लीवेपु	१४१०१
३०३ लिङ्गमतन्त्रम्	३४६८
१८१ लिम्पो लिपः	२४ १४३
१५१ लुक् क्यडोर्यस्य तु	२३ ४२
६२ लुक्पादपीठपदपतनदुर्गा-	
देव्युदुम्यरेचान्तर्दः	१३ ९२
१७ लुगव्ययत्यदाद्यात्तदचः	१२३
१५४ लुगाविल् भावकर्मके	२४ १४
१६१ लुगिज्जहीज्जस्विज्जेऽतः	२४३८
१३ लुङ् मांसादौ	११४४
१९९ लुमेः संभावः	३१९३
५९ लो जठरवठरनिष्ठुरे	१३ ७७
८ लोपः	११२४
६० लो ललाटे च	१३८१
२२७ लो ल	३२४८
७९ लो वार्दे	१४५४
१०६ लो वा विशुत्पत्रपीतान्धात्	२१२६

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
६१ लोहललाङ्गललाङ्गूले वा	१.३.८२
१०४ लुत्तः कृत्वसुचः	२.१.१६
१७२ वचेरुश्चः	२.४.९०
१९२ वञ्चेर्वेहववेलवजूर- वोम्मच्छाः	३.१.४७
११७ वणे निश्चयानुकरप्यविकल्पे	२.१.४३
१०१ वतुपो डित्तिअमेतल्लुक् चैतत्तद्यदः	२.१.२
१५० वधाड्डाइ च	२.३.३७
१०७ वरइत्तगास्तृनाद्यैः	२.१.३०
१४ वर्गेऽन्त्यः	१.१.४७
१०३ वर्वतेः	२.१.११
१७५ वल आरोपेः	२.४.१०४
२०५ वलगचडमारुहेः	३.१.१२८
७९ वश्च विह्वले	१.४.५२
२६३ वहिल्लगाः शीघ्रादीनाम्	३.३.५६
९२ वा छन्नपन्नमूर्खद्वारे	१.४.१०९
७७ वात्मभस्मनि पः	१.४.४२
७६ वा न्तन्धौ मन्गुचिह्नयोः	१.४.३२
८० वा पर्यन्ते	१.४.५८
२८ वा पानीयगे	१.२.५२
४० वा पुआय्याद्याः	१.२.१०९
१४६ वा ओमो महज्झौ	२.३.१४
३२ वा मधूके	१.२.७०
७० वा रक्ते गः	१.४.२
९३ वाराणसीकरेष्वां रणोः	१.४.११३
१५६ वा लदलोद्धत्तुषु	२.४.२०

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१७ वालाव्वरण्ये	१.२.४
११९ वा सख्या मामि हला हले	२.१.५८
८७ वा से	१.४.९०
१७१ वाहिण्यो व्याहुः	२.४.८६
१४ विंशतिषु त्या श्लोपल	१.१.४८
२०५ विकसेः कोआसवोसगौ	३.१.१२५
१७७ विकोशेः पक्खोडः	२.४.११६
१९४ विडवमर्जिः	३.१.५५
२३५ विपदापत्संपदि द इ	३.३.७
१९८ विरणडौ गुपेः	३.१.८२
१७५ विरेचेरोल्लुङ्गोल्लुङ्ग- पल्लथाः	२.४.१०५
२०० विश्रमेणिप्पा	३.१.९५
७२ विसंस्थुलास्थ्यधनार्थे	१.४.१५
२०४ विसद्वो दलेः	३.१.११८
१९६ विसूरश्च खिदेः	३.१.७३
१७९ विस्मरः पम्हसवीसरौ	२.४.१२८
२९ विहीनहीने वा	१.२.५५
१२३ वीप्सार्थात्तदचि सुपो मस्तु	२.२.१
७१ वुश्च रुवुक्षे	१.४.७
३५ वृन्त इदेङ्	१.२.८६
३४ वृन्दारकनिवृत्तयोः	१.२.७९
३५ वृष्टिपृथङ्मृदङ्गनप्तकवृष्टे	१.२.८३
१९१ वेअडः खचेः	३.१.३९
२७ वेङ्गुदशिथिलयोः	१.२.४६
५१ वेतस इति तोः	१.३.३२
१९८ वेपेराअव्वाअज्झौ	३.१.८१

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
११९ वेच्चे विगाद्भयवारणे	२१५६	२३० जेयं शौरसेनीवत्	३२६२
१६५ वेच्चे	२४५६	३०६ जेयं संस्तुतवत्	३४७१
४७ वैकादौ गः	१३१४	८६ जेपादेशस्याहोऽचोऽस्तोः	
१२६ वैतत्तद्	२२१४		१४८६
२०४ वोज्जो वीजेच्च	३११२०	८ जेपेऽच्यचः	११२२
५७ वो भस्य कैटमे	१३६४	६१ शोः सल	१३८७
६३ व्याकरणप्राकारागते कगोः	१३२३	८३ शोर्लुक् लोः स्तम्बसमस्त-	
		निसृहपरस्परस्मशान-	
१८७ व्याप्रेयङ्ङुः	३११३	स्मश्री	१४७१
३०० व्रजेर्वञ्जः	३४६०	१८ शोर्लुक्त्ववरशोर्दिः	१२८
१६६ शकरो	२४६३	१२९ शो शु खियां तु	२२३२
१९१ शकेस्तरतीरपारब्जः	३१३७	३७ शौण्डिरोपु	१२९७
१६२ शतृशानचोः	२४४२	३०४ शौरसेनीवत्	३४६९
१८१ शवेर्झडपक्खोडौ	२४१४४	८३ श्रस्य हरिश्चन्द्रे	१४७६
१०५ शनैस्तो लिङ्गं	२१२२	७३ श्रेर्वृश्चिके ञ्चुर्वा	१४१८
२२ शय्यादौ	१२२६	८२ श्रप्पस्तहहृष्णां ण्हः	१४६९
१५ शरम्भावृद्	११५०	१२९ श्रिशिशिञ्जदशस्तो	२२३१
११ शरदामत्	११३६	१२९ श्रुगनपि स्तोः	२२२९
४ शपत्ताः शुः	११७	८१ श्रमप्पस्तह्मस्तमररश्मौ ग्हः	
२२७ शपोः सः	३२४७		१४६७
१४३ शप्ता वो च	२३४	२४ श्यामाके मः	१२३७
१२७ शस्येत्	२२२०	१८८ श्रमे वापम्फः	३१२३
५ शिति दीर्घः	१११५	१८० श्लाघः सलाहः	२४१३४
९ शि श्लुङ्ग नपुनरि तु	११२८	२०५ श्लिषोऽवजासतामगपरि-	
४७ शीकरे तु भहौ	१३१७	जन्ताः	३११२६
७० शुक्ले झः	१४३	१२३ श्लुजदशस्तोः	२२३
१५४ शुष्पादेशविर्वा	२४१२	७८ श्लेष्मवृहस्पतौ तु फोः	१४४६
३३ शृङ्गुगाङ्गुन्युष्टुमत्तणेपु		७१ फक्त्कोर्नामि	१४६
वा	१२७६	७२ झः	१४१४
२२१ जेयं प्राकृतवत्	३२२६	२३० झ्वः झूहन्त्यूनौ	३२६१
२३१ जेयं प्राग्वत्	३२६७	२२६ घृष्टौ स्तम्	३२४०

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
७८ षस्पोः फः	१.४.४४
२०१ संगमोऽभिडः	३.१.१००
३ संज्ञा प्रत्याहारमयी वा	१.१.३
१३४ संज्ञायामरः	२.२.५१
१९७ संतपां झंखः	३.१.७६
१८९ संदाणोऽववृम्भे	३.१.२४
२०३ संदिशोऽप्याहः	३.१.११२
१९० संनाम आदृङः	३.१.३५
५ संयुक्तं स्तु	१.१.१२
२५ संयोगे	१.२.४०
१३ संस्कृतसंस्कारे	१.१.४५
४ सः समासः	१.१.८
२२५ सः सगोः संयोगेऽग्रीष्मे	३.२.३५
१० स आयुरप्सरसोः	१.१.३४
२९६ सप्तम्याश्च	३.४.५३
२० सप्तपर्णे फोः	१.२.१३
२५६ समं समाणु	३.३.४०
१४ स्तनमदामशिरोनभो नरि	१.१.४९
७ संधिस्त्वपदे	१.१.१९
१६५ समुदो लर्	२.४.५७
१९४ समो गलः	३.१.५९
११७ संभावने अइ च	२.१.४४
११८ संभाषणरतिकलहे रे अरे	२.१.४९
२८५ सर्वगात् डि हिं	३.४.२६
१३७ सर्वादेर्जसोऽतो डे	२.२.६२
१० सशशिवि	१.१.३३
२५८ सह सहं	३.३.४४

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
२०२ साअइढाणच्छकइढाच्छा-	
अञ्छाणञ्छाः कृषेः	३.१.१०९
७४ साध्वसे	१.४.२७
६ सानुनासिकोच्चारं डित्	१.१.१६
१८६ सारः प्रहुः	३.१.९
१९० साहृसाहृरौ संवुः	३.१.३०
१९१ सिञ्चसिष्णौ सिचैः	३.१.४२
३ सिद्धिलोकाच्च	१.१.१
१७१ सिष्णः सिचस्त्रिहोः	२.४.८५
१५२ सिष्यास्सेसि	२.४.२
६२ सिरायां वा	१.३.९१
१५३ सिना ल्सि	२.४.९
१२४ सुतो भ्यसः	२.२.७
१४१ सुनैस इणमो इणं	२.२.८८
२९३ सुपा तुम्हासु	३.४.४२
२९५ सुपाम्हासु	३.४.५०
१४२ सुप्यदसोऽमुः	२.२.९०
४ सुप्वादिगन्त्यहला	१.१.४
३१ सुभगमुसलयोः	१.२.६३
२८१ सुससोः	३.४.१७
२७७ सुसुहो डसः	३.४.९
८२ सूक्ष्मे	१.४.७०
३१ सूक्ष्मेऽद्वोतः	१.२.६६
३७ सैन्धवशनैश्चरे	१.२.९४
१२६ सोः	२.२.१३
३८ सोच्छ्वासे	१.२.१००
८२ सो वृहस्पतिवनस्पत्योः	१.४.७४
१२५ सोर्लुक्	२.२.९
१९१ सोल्लपल्लौ पचेः	३.१.३८

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
१६१ सोस्तु हि	२४३७	१७३ स्पृहदूजोः सिहदूमौ णिचोः	२४९२
२२४ सौ पुंस्येलतः	३२३०	७३ स्पृहादौ	१४२२
२९० सौ युष्मदस्तुहं	३४३७	४९ स्फटिके	१३२५
२९३ सौ हउं	३४४५	६४ स्मरकद्वोरीसरकारौ	१३१००
२२४ स्कः प्रेक्षाचक्षेः	३२३४	२९९ स्यस्य सो लटि	३४५८
७१ स्कन्दतीक्ष्णशुष्के तु खोः	१४१०	९० स्याद्भव्यचैत्यचौर्यसमे	१४१००
७७ स्तः	१४४०	यात्	१४१००
७२ स्तम्भे	१४११	२०३ संसेहसडिगभौ	३१११६
७७ स्तवो थो वा	१४३८	९२ सुप्ते रात्	१४१०७
२१ स्तावकसास्ते	१२१८	२२५ सोः श्रौ	३२३६
७० स्तोः	१४१	२३ स्वपि	१२२८
३१ स्तौ	१२६५	२० स्वमादाविल्	१२११
१७८ सत्यः समः खा	२४१२४	२७५ स्वम्यम उत्	३४२
७२ स्त्यानचतुर्थे च तु ठः	१४१३	१२१ स्वयमोऽर्थे अप्पणा	२१७०
२८२ स्त्रियां डेहिं	३४२०	२५ स्वरस्य विन्द्रमि	१२३९
२८७ स्त्रियां डहे	३४३०	१२ स्वरेभ्यो वक्रादौ	११४२
१६ स्त्रियामिमाञ्जलिगाः	११५३	१३१ स्वसृगाडाल्	२२४१
१६२ स्त्रियामी च	२४४३	२४९ स्वार्थे डुः पुनर्विनाधुवमः	३३२६
६४ स्त्रीभगिनीदुहितृवनिताना-			
नित्थीवहिणीधूआविलयाः	१३९७	१०५ स्वार्थे तु कश्च	२२१८
२२६ स्थर्थौ स्तम्	३२४१	५२ हः कातरक्कुदवितरित-	
१७८ स्थष्टुकुरौ	२४१२६	मातुलिङ्गे	१३३८
७१ स्थाणावहरे	१४९	१० हः क्षुत्ककुभि	११३१
६१ स्थूले रलृतश्चौत्	१३८३	२२४ हगोऽहंवयमोः	३२३१
९१ स्निग्धे त्वदितौ	१४१०३	२२० हज्जे चेत्थाहाने	३२१९
६२ स्नुषायां ण्हः फोः	१३८९	११८ हणः शणोते	३११८
८९ स्नेहाग्न्योर्वा	१४९७	११५ हद्धि निर्वेदे	२१३५
१८० स्पृशिश्चिवालुक्खपरिस-		१३१ हरिद्राच्छाये	२२३९
फासफंसालिहच्छिहान्	२४१३२	६० हरिद्रादौ	१३७८

पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः	पृष्ठाङ्कः	क्रमाङ्कः
११८ हरे क्षेपे च	२.१.५०	११७ हुं पृच्छादाननिवारणे	२.१.४२
२० हरे त्वी	१.२.१५	२८० हुं भ्यसः	३.४.१४
९० हर्षामर्षश्रीहीक्रियापरामर्श-		२९७ हुं मस्महिडोः	३.४.५६
कृत्स्नदिष्टयार्हे	१.४.९९	१८५ हु क्ते	३.१.४
१५७ हा र्सा मिमोमुमे वा	२.४.२६	११८ हु खु निश्चयविस्मयवितर्के	२.१.५४
१५६ हल ईअ	२.४.२३	२९३ हु थध्वमोः	३.४.५४
१२ हलि डञ्जणनाम्	१.१.४१	२८३ हुमाम्भ्यसोः	३.४.२२
१६८ हलोऽक्	२.४.६९	१८५ हुरचिति	३.१.५
३०३ हल्स्यैडुः	३.४.६७	२०५ हुल्लो लक्ष्यात् स्वलेः	३.१.१२९
९३ हश्च महाराष्ट्रे ह्योर्व्यत्ययः	१.४.१११	२७० हुहुरुधिग्धिगा. शब्दचेष्टा-	
३१ हश्चौत्कुतूहले	१.२.६४	नुकृत्योः	३.३.५७
२०४ हसेर्गुञ्जः	३.१.१२३	१९ हे दक्षिणस्य	१.२.९
६१ हस्य घो विन्दोः	१.३.८६	२८१ हो जसामन्ये	३.४.१८
८५ हस्य मध्याह्ने	१.४.८१	१८५ होहुचहवा भुवेस्तु	३.१.१
१९४ हासेन स्फुटतेर्मुः	३.१.६०	४ हो ह्रस्वः	१.१.५
२८२ हिं मिस्सुपोः	३.४.१९	९३ हो ह्योर्वा	१.४.११७
१२४ हितोत्तोदोदु डसिस्	२.२.६	९३ हदे दहयोः	१.४.११५
१२४ हिं हिं हि भिसः	२.२.५	१३२ ह्रस्वलीढूतः	२.२.४६
१०२ हित्थहास्त्रलः	२.१.७	३०३ होः स्तोत्रचारलाघवम्	३.४.६५
२९५ हि थास्सिपोः	३.४.५२	१७७ ह्लादेरवच्छलणिचश्च	२.४.११९
१५७ हिस्सा हित्था मुमोमस्य	२.४.२७	८१ ह्यो ल्हः	१.४.६६
२७९ हि हे डिडुस्योः	३.४.१३	७९ ह्यः	१.४.५१
२२० हीमाणहे निर्वेदविस्मये	३.२.१७		
२१९ ही ही वैदूषके	३.२.१६		

परिशिष्टं तृतीयम्

छन्दःश्रुत्यापन्नत्वेनाभिमतः सूत्रपाठः

प्रथमोऽध्यायः

[प्रथमः पादः]

मिद्विलोका'वानुक्तमन्यशब्दानुशासनवत् ।

भंजा प्रत्याहारार्था वा' सुप्त्वादिग्न्यङ्गला' ॥ १ ॥

हो ह्रस्वो' दिदीर्घः' जपसा शु' सः समान' आदि लु' ।

गो गणपरो' द्विर्नाप कु' संयुक्तं नु' तु विकल्पे' ॥ २ ॥

प्रायो लिति न विकल्पः' गिति दीर्घ' नानुनामिकोच्चारं दित्' ।

बहुलं' दिहो मिय. मे' मयिस्त्वपदे' न य' ण्गङ्' ॥ ३ ॥

नेपेऽच्यव' न्निडो' लोपो' ऽन्यह्लोऽध्रदुदि' निर्दुग्नि वा' ।

अन्तरि च नाचि' शिश्नुद् नपुनरि' त्रिविधुनि म्रियामाल्' ने ग' ॥ ४ ॥

ह' शुकुटुमि' धनुषि वा' नगाश्रिपि' न आयुग्मन्मो' ।

द्विप्रावृषि' शरदामत्' तु मक्किवणमचन्तजन्मणमहन्ता' ॥ ५ ॥

यन्मन्यगिवावकृयको मल्' मांश्चि वा' विन्दुल्' ।

हलि इजणनमा' स्वंगम्यो वक्रादी' क्वामुपांस्तु मुणान्' ॥ ६ ॥

लुद् मांमादी' संस्कृतमंस्कारे' टे तु किंशुके' वगंऽन्य' ।

विंशतिषु त्या श्लोपल्' स्तमदामशिरोनमो नरि' शरप्रावृद्' ॥ ७ ॥

अव्यय' ह्युग्या वा' ह्येवे गुणगा' म्रियामिसाञ्जलिगा' ।

[द्वितीयः पादः]

निष्प्रती ओम्परी माल्यस्यो' वादि' लुगव्यय- ॥ ८ ॥

न्यदाद्यात्तदचो' वालाच्चरण्ये' ऽपे पदा' दिते' ।

नोऽच' शोलुप्तयवगोदि' हं दक्षिणेऽन्य' तु ससृद्यदादी' ॥ ९ ॥

न्वसादाविल्' पक्काङ्गागललाटे तु' मसपणे' फोः' ।

मध्यमकतमे च' हरे' र्वी' उलू ध्वनिगवयविष्वचो वो' ज्ञो णो- ॥ १० ॥

[५] मिज्ञादी' स्तावकमास्ते' णा वा चण्डवण्डिते' प्रथमे प्यो' ।

आर्यायां र्य. अश्वामल्' आगारे तु' तोऽन्तयैल्' ॥ ११ ॥

पारावते तु फो^{२४}रुक्करवल्लीद्वारमात्रचः^{२५} शय्यादौ^{२६} ।

त्वाद्र् उदोत्^{२७}स्वपि^{२८} ओदाल्यां पंक्तौ^{२९} फोः परस्परनमस्कारे^{३०} ॥ १२ ॥

पद्मे मि^{३१} त्वर्पा^{३२}वील्लल्लवाटस्त्यानयोरात^{३३} इत्तु सदादौ^{३४} ।

आचार्ये चो हश्च^{३५} श्यामाके मो^{३६} न वाव्ययोत्खातादौ^{३७} ॥ १३ ॥

घञि वा^{३८} स्वरस्य बिन्द्वमि^{३९} संयोगे^{४०} त्वेदितो^{४१} मिरायां लि^{४२} ।

मूषिकविभीतकहरिद्रापथिपृथिवीप्रतिश्रुत्यत्^{४३} ॥ १४ ॥

रस्तित्तिरा^{४४}वितौ तो वाक्यादौ^{४५} वेङ्गुदशिथिलयोः^{४६} ।

उ युधिष्ठिरे^{४७} द्विनीक्षुप्रवासिषु^{४८} तु निर्झरद्विधाकृजोरोन्ना^{४९} ॥ १५ ॥

इंतः काश्मीरहरीतक्योर्लालौ^{५०} गभीरग इत्^{५१} ।

वा पानीयग^{५२} उल् जीर्णे^{५३} तीर्थे ह्यु^{५४}ल्विहीनहीने वा^{५५} ॥ १६ ॥

एलीठनीडकीदशपीयूषविभीतकेदशपीडे^{५६} ।

त्वदुत उपरिगुरुके^{५७} मुकुलादौ^{५८} रो भ्रुकुटिपुरुष इ^{५९}क्षुत इत्^{६०} ॥ १७ ॥

दोदोनुत्साहोत्सन्नज्जसि^{६१} दुरो रलुकि तु^{६२} सुभगमुसलयोः^{६३} ।

हश्चोत्कुतूहले^{६४} स्तौ^{६५} सूक्ष्मे^{६६} ऽद्वोतोऽल्दूकूल^{६७} इंदुद्वयूडे^{६८} ॥ १८ ॥

उल् कण्डूयहनूमद्रातूले^{६९} वा मधूक^{७०} इदे- ।

नूपुर^{७१} ओल् स्थूणातूणमूल्यतूणीरकर्परगुडूची- ॥ १९ ॥

कृष्माण्डीताम्बूली^{७२} पृत्वतोऽता^{७३} द्वा मृदुत्वमृदुककृशासु^{७४} ।

इल् कृपगे^{७५} शृङ्गमृगाङ्गमृत्युष्टष्ट्युन्मसृणेषु वा^{७६} पृष्ठे- ॥ २० ॥

[५]नुत्तरपद^{७७} उद् वृषमे^{७८} वुर्वन्दारकनिवृत्तयो^{७९} र्क्तुगे^{८०} ।

गौणान्त्यस्ये^{८१} दुन्मातु^{८२} र्वृष्टिपृथङ्मृदङ्गनपृकवृष्ठे^{८३} ॥ २१ ॥

तु बृहस्पता^{८४} बुदूदोल्मृषि^{८५} वृन्त इदेङ्^{८६} ढिरादते^{८७} ष्तेऽ रि ।

सा^{८८} केवलस्य^{८९} रिर्दश्यक्सकिप्यु^{९०} तुक्कुक्कुणक्कुषिक्कुषमे वा^{९१} ॥ २२ ॥

क्लृप्त इलि^{९२} चपेटाकेसरदेवरसैन्यवेदनास्वेचस्त्वित्^{९३} ।

सैन्धवशनैश्चरे^{९४} त्वत्सरोरुहमनोहरप्रकोष्ठातोद्या- ॥ २३ ॥

[५]न्योन्ये वश्च क्तोः^{९५} कौक्षेयक उत्^{९६} शौण्डिगेषु^{९७} गव्यउदाईत्^{९८} ।

ऊ स्तेने वा^{९९} सोच्छ्वास^{१००} ऐच एङ्^{१०१} अइ तु वैरादौ^{१०२} ॥ २४ ॥

दैत्यादौ^{१०३} तान्यावो^{१०४} गौरव^{१०५} आत्पौरगे चाउत्^{१०६} ।

उच्चैर्नीचैसोरज^{१०७} इ धैर्ये^{१०८} वा पुआय्याद्याः^{१०९} ॥ २५ ॥

[तृतीयः पादः]

पुत्ताञ्जला त्रयोदशगेऽच^१ कदले तु^२ कर्णिकारे फो^३ ।

नचनालिकावदरनवफलिकापूगफलपूतर लोल्^४ ॥ २६ ॥

तु नयूरचतुर्थचतुर्वारचतुर्दशचतुर्गुणमयूत्तो-।

ल्लखलसुकुमारोदूखललवणकुहले^५ निषण्ण उम^६ ॥ २७ ॥

अस्तोरखोरच^७ प्रायो लुक्कावजतदपयवां^८ नात्पः^९ ।

यश्रुतिरः^{१०} कानुक्यसुनाचानुण्डातिसुक्के नो ड्लुक्^{११} ॥ २८ ॥

खोऽपुपकुब्जकर्परकीले को^{१२} श्छागशृंखलकिराते ।

लक्का^{१३} वैकादौ ग^{१४} खोः कन्दुकनरकतनदकले^{१५} ॥ २९ ॥

पुलागनागिनीचन्द्रिकासु न^{१६} शीकरे तु भहौ^{१७} ।

ल्वे दुर्नगसुनगे वो^{१८} निकयस्तदिकिविहुरे ह^{१९} ॥ ३० ॥

खयधनां^{२०} धः पृथकि तु^{२१} चोः खचितपिशाचयोः सहौ^{२२} ।

झो जटिले^{२३} टोर्बडिशदौ लः^{२४} स्तदिके^{२५} लङ्कोठे^{२६} ॥ ३१ ॥

टः कैटनशकटने^{२७} ठः^{२८} पिठरे हस्तु रश्च^{२९} टो लल् डो-।

[५] नुहुगे^{३०} टो डो^{३१} वेतस इति तोः^{३२} प्रतिगेऽप्रतोपगे^{३३} दंशदहोः^{३४} ॥ ३२ ॥

दन्मदरदर्भगर्भनदष्टदशनदग्धगहगेहदगोला-।

दण्डकदने तु^{३५} तुच्छे चच्छौ^{३६} दल् त्रसरवृन्तत्वरतगरे^{३७} ॥ ३३ ॥

हः कातरकडुदवितस्तिमातुलिङ्गे तु^{३८} वसतिभरते वा^{३९} ।

लो निन्वपलितयो^{४०} दौहदप्रदीपशातवाहनातत्यान्^{४१} ॥ ३४ ॥

रल् ससन्त्यादा^{४२} वड्मे कदल्यां^{४३} कदर्थिते खोर्वः^{४४} ।

पीने ले वा^{४५} डो दौपि^{४६} टः पृथिव्यौपघनिगीधे^{४७} ॥ ३५ ॥

प्रधनशिथिलनेथिशिथिरनिषधेषु^{४८} णों दिना रदिते^{४९} ।

णो वातिसुक्के^{५०} गर्भिते न^{५१} लादेस्तु^{५२} नापिते ण्हः^{५३} पो वः^{५४} ॥ ३६ ॥

फः पाटिपरिषपरिखापत्पनसपारिभट्रेषु^{५५} ।

नीपापीडे नो वा^{५६} रल् पापद्वौ^{५७} प्रनूते वः^{५८} ॥ ३७ ॥

फल् भहौ वा^{५९} वो वो^{६०} ह्वयौ कवन्धे^{६१} विसिन्यां भः^{६२} ।

वो भल्य कैटने^{६३} खानिसिन्यौ नो^{६४} मन्मथे^{६५} तु डो विषमे^{६६} ॥ ३८ ॥

चो जर्तीयानीयोत्तरीयकृष्णे^{६७} इन्मयटि^{६८} ।

छायायां होऽकान्तौ^{६९} चष्टयां लल्^{७०} कतिपये वहशौ^{७१} ॥ ३९ ॥

अर्थपरे तो युष्मद्या^{७३}देजो^{७४} भ्यौ बृहस्पतौ तु बहोः^{७५} ।
 रो डा पर्याणे^{७६} लो जठरवठरनिष्ठुरे^{७७} हरिद्रादौ^{७८} ॥ ४० ॥
 किरिवेरे डः^{७९} खोः करवीरे णो^{८०} लो ललाटे च^{८१}
 लोहललाङ्गललाङ्गूले वा^{८२} स्थूले रल्लतश्चौत्^{८३} ॥ ४१ ॥
 वो मः शबरे^{८४} नीवीस्वमे वा^{८५} हस्य घो बिन्दोः^{८६} ।
 शोः सल्लू^{८७} प्रत्यूषदिवसदशपाषाणे तु हः^{८८} स्नुषायां ण्हः^{८९} फोः ॥ ४२ ॥
 छल्ल पद्दशमीसुधाशावससपणे^{९०} सिरायां वा^{९१} ।
 लुक् पादपीठपादपतनदुर्गादेव्युदुम्बरेऽचान्तर्दः^{९२} ॥ ४३ ॥
 व्याकरणप्राकारागते कणो^{९३}रेवमेवदेवकुल- ।
 प्रावारकयावज्जीवितावटवर्तमानतावति वः^{९४} ॥ ४४ ॥
 ज्योर्दनुजराजकुलभाजनकालायसकिसलयहृदयेषु^{९५} ।
 अपतौ घरो गृहस्य^{९६} स्त्रीभगिनीदुहितृवनिताना- ॥ ४५ ॥
 मिथीबहिणीधूआविलआ^{९७} उभयाधसोरवहहेट्टौ^{९८} ।
 मालिनधृतिपूर्ववैडूर्याणां मङ्गलदिहीपुरिमवेरुलिआः^{९९} ॥ ४६ ॥
 स्मरकट्वोरीसरकारौ^{१००} बाहिंबाहिरौ बहिसः^{१०१} ।
 कूरो गौणेषद^{१०२} एण्हि एत्ताहे इदानीमः^{१०३} ॥ ४७ ॥
 तिर्यक्पदातिशुक्तेस्तिरिच्छिपाङ्कसिप्पि^{१०४} गोणाद्याः^{१०५} ।

[चतुर्थः पादः]

स्तो^१र्वा रक्ते गः^२ शुल्के झः^३ कः शक्तमुक्तदष्टमृदुत्व- ॥ ४८ ॥
 रुग्णेषु^४ क्ष्वेडकगे खल्^५ फ्कस्कोर्नाम्नि^६ वुश्च रुर्वक्षे^७ ।
 क्षः^८ स्थाणावहरे^९ स्कन्दतीक्ष्णशुष्के तु खोः^{१०} स्तम्भे ॥ ४९ ॥
 ल्यो^{११}ऽस्पन्दे स्थानचतुर्थे च तु ठः^{१२} टो^{१३} विसंस्थुलास्थ्यधनार्थे^{१४} ।
 चः कृत्तिचत्तरे^{१५} ल्योऽचैत्ये^{१६} श्वैर्वृश्चिके ञ्चुर्वा^{१७} ॥ ५० ॥
 उत्सवक्रक्षोत्सुकसामर्थ्ये छो वा^{१८} क्षमायां कौ^{१९} ।
 क्षण उत्सवे^{२०} स्पृहादौ^{२१} ध्यश्चत्सप्तसामनिश्चले^{२२} द्यय्यया ॥ ५१ ॥
 ज^{२३}स्वभिमन्यौ जजौ^{२४} ध्यह्योर्झल्^{२५} साध्वसे^{२६} ध्वजे^{२७} वेन्धौ^{२८} ।
 तस्याधूर्तादौ टः^{२९} प्रवृत्तसंदष्टमृत्तिवृत्तेष्टा- ॥ ५२ ॥
 पत्तनकदर्थितोष्टे^{३०} वा न्तन्धौ मन्युचिह्न^{३१}योर्झल् फो- ।
 मर्दितविच्छर्दच्छर्दिक्पर्दवितर्दिगर्तसंमर्दे^{३२} ॥ ५३ ॥

ढोऽर्धद्विध्रद्वामूर्ध्नि तु^{३४} दग्धविदग्धवृद्धिदंष्ट्रावृद्धे^{३५} ।
 पञ्चदशदत्तपञ्चाशति णो^{३६} ज्मनो^{३७} स्तवे यो वा^{३८} ॥ ५४ ॥
 रो हश्चोत्साहे^{३९} स्त^{४०} पर्यस्ते टश्च^{४१} वात्ममस्मनि प^{४२} ।
 ड्मक्मो^{४३} प्पस्यो^{४४} फो^{४५} भीष्मे^{४६} श्लेष्मवृहस्पतौ तु फो^{४७} धर्मो मो^{४८} न्मः^{४९} ॥ ५५ ॥
 ताम्रान्नयोर्म्ब^{५०} ऊर्ध्वे भो वा^{५१} हो^{५२} वश्च विह्वले^{५३} काश्मीरे ।
 म्भो^{५४} लो वाद्रे^{५५} र्यं सौकुमार्यपर्यस्तपर्याणे^{५६} ॥ ५६ ॥
 अररीअरिजमाश्रये^{५७} ढेरो ब्रह्मचर्यसौन्दर्ये च^{५८} ।
 वा पर्यन्ते^{५९} धैर्ये र^{६०} स्तूर्यदशार्हशौण्डीये^{६१} ॥ ५७ ॥
 वाप्पे होऽश्रुणि^{६२} कार्पापणे^{६३} न वा तीर्यदु^{६४} खदक्षिणदीर्घे^{६५} ।
 कृष्माण्ड्यां डश्च तु ल^{६६} स्त्वध्वद्वध्वा कचिच्चछज्जा^{६७} हो ल्ह^{६८} ॥ ५८ ॥
 इमम्मस्मह्मामस्मररश्मौ म्ह^{६९} पक्ष्मणि^{७०} श्रणञ्ज- ।
 हल्लक्ष्णां ण्ह^{७१} सूक्ष्म^{७२} आश्लिष्टे लधौ^{७३} ठढौ स्तव्धे^{७४} ॥ ५९ ॥
 तो ढो रश्चारव्धे तु^{७५} सो वृहस्पतिवनस्पत्यो^{७६} ।
 शोर्लुक् खो^{७७} स्तम्बसमस्तनि^{७८} स्पृहपरस्परश्मशानश्मश्रौ^{७९} ॥ ६० ॥
 श्रस्य हरिश्चन्द्रे^{८०} कगटडतदप^{८१} कपशोरुपर्यट्रे^{८२} ।
 लवरामधश्च^{८३} मनया^{८४} धात्रीट्रे रस्तु^{८५} हस्य मध्याह्ने^{८६} ॥ ६१ ॥
 जो जोऽविज्ञाने^{८७} द्वोर्द्वारे^{८८} रात्रौ^{८९} रितो द्वित्वल्^{९०} ।
 शोपादेशस्याहोऽचोऽखो^{९१} दीर्घान्न^{९२} कर्णिकारे णो वा^{९३} ॥ ६२ ॥
 घृष्टुम्ने^{९४} वा से^{९५} प्रमुक्तगे^{९६} दैवगेषु^{९७} तैलादौ^{९८} ।
 पूर्वमुपरि वर्गयुज^{९९} प्राक्श्लाघाश्लक्षशाङ्गे^{१००} ड्लोत्^{१०१} ॥ ६३ ॥
 क्षमारत्नेऽन्त्यहल^{१०२} ज्ञेहाग्न्योर्वा^{१०३} शर्षतप्तवज्रेष्वित्^{१०४} ।
 हर्षामर्षश्रीहीक्रियापरामर्शकृत्स्नदिष्ट्यार्हे^{१०५} ॥ ६४ ॥
 स्याद्भव्यचैत्यचौर्यसमे यात्^{१०६} लादल्लीबेषु^{१०७} नात्स्वप्ने^{१०८} ।
 स्निग्धे त्वदितौ^{१०९} कृष्णे वर्णे^{११०} ऽर्हत्युच्च^{१११} तन्व्याभे^{११२} ॥ ६५ ॥
 सुध्ने रा^{११३} देकाचि श्र^{११४} स्वे^{११५} वा छन्नपद्ममूर्खद्वारे^{११६} ।
 ईल् ज्यायां^{११७} हश्च महाराष्ट्रे होर्व्यत्ययो^{११८} लनोरालाने^{११९} ॥ ६६ ॥
 वाराणसीकरेष्वां रणो^{१२०} र्ललालटे डलो^{१२१} ह्रूदे दहयो^{१२२} ।
 चलयोरचलपुरे^{१२३} ह्ये ह्योर्वा^{१२४} लघुके लहो^{१२५} रलोर्हरिताले^{१२६} ॥ ६७ ॥
 दर्वाकरनिवहौ दन्वीरयणिहवौ तु^{१२७} गहिआद्या^{१२८} ।

[प्रथमोऽध्यायः समाप्तः]

द्वितीयोऽध्यायः

[प्रथमः पादः]

मन्तमणवन्तमाआलुआलइरइलउलइन्ता मतुपः^१ ॥ ६८ ॥

वतुपो डित्तिअमेतल्लुक् चैतद्यत्तदः^२ किमिदमश्च ।

डेत्तिअडित्तिलडेद्दह^३मिकः पथो णस्य^४ खस्य सर्वाङ्गात्^५ ॥ ६९ ॥

छस्यात्मनो णओ^६ हित्थहास्रलः^७ केर इदमर्थे^८ ।

राजपराङ्गिकडकौ डे^९च्चओ युष्मदस्मदोऽणो^{१०}र्व वतेः^{११} ॥ ७० ॥

तैलस्यानङ्गोलाडुल्ल^{१२}स्त्वस्य तु डिमात्तणौ^{१३} दो त्तो ।

तस^{१४} एकादः सि सिआ इआ^{१५} ल्हुत्तं कृत्वसो^{१६} भवे ढिल्लोड्ड^{१७} ॥ ७१ ॥

स्वार्थे तु क^{१८}श्चोपरेः संन्याने ल्ल^{१९} नवैकाद्वा^{२०} ।

मिश्रालिअश्^{२१} शनैसो डिअं^{२२} मनाको डअं च वा^{२३} रो दीर्घात्^{२४} ॥ ७२ ॥

डुमअडमओल् भ्रुवो^{२५} लो वा विद्युत्पत्रपीतान्धात्^{२६} ।

त्वादेः स^{२७} इरः शीलाद्यर्थस्य^{२८} तुमत्तुआणतूणाः क्वः^{२९} ॥ ७३ ॥

वरइत्तगास्तृनाद्यै^{३०}रव्यय^{३१}मभ्युपगमे आम^{३२} ।

तं वाक्योपन्यासे^{३३} णइ चेअ चिअ च एवार्थे^{३४} ॥ ७४ ॥

हद्धी निर्वेदे^{३५} दर अर्धेऽल्पे वा^{३६} किणो प्रश्ने^{३७} ।

मिव पिव विव विअ व व्व इवार्थे^{३८} किर इर हिर किलार्थे^{३९} ॥ ७५ ॥

अम्हो आश्चर्ये^{४०}ऽब्भो पश्चात्तापसूचनादुःख- ।

संभाषणापराधानन्दादरखेदविस्मयविषादभये^{४१} ॥ ७६ ॥

हुं पृच्छादाननिवारणे^{४२} वणे निश्चयानुकम्प्यविकल्पे^{४३} ।

संभावने अइ चा^{४४}नन्तर्ये णवरिअ^{४५} केवले णवर^{४६} ॥ ७७ ॥

भन्द गृहाणार्थे^{४७} भन्दि विकल्पविषादसत्यनिश्चयपश्चा- ।

त्तापेषु च^{४८} संभाषणरतिकलहे रे अरे^{४९} हरे क्षेपे च^{५०} ॥ ७८ ॥

धू कुत्साया^{५१}भू गर्हाविस्मयसूचनाक्षेपे^{५२} ।

पुणरुत्तं कृतकरणे^{५३} हु खु निश्चयविस्मयवितर्के^{५४} ॥ ७९ ॥

णवि वैपरीत्ये^{५५} वेव्वे विषादभयवारणे^{५६} ।

आमन्त्रणे वेव्वे च^{५७} वा सख्या मामि हला हले^{५८} ॥ ८० ॥

दे संमुखीकरणे च^{५९} ओ पश्चात्तापसूचने^{६०} ।

अण णाइं नजर्ये^{६१} निश्चयनिर्धारणे वले^{६२} ॥ ८१ ॥

मणे विमर्शे^{६३} माइं मर्थे^{६४}ऽलाहि निवारणे^{६५} ।

लक्षणे जेण तेण^{६६} त्वोदवापोता^{६७} उ ओ उपे^{६८} ॥ ८२ ॥

अत्येकमः पाडिण्कं पाडिक्कं^{६९} स्वयमप्यणा^{७०} ।

एक्सरिअं झटिति संप्रति^{७१} इहरा इतरथा^{७२} मुधा मोर- ॥ ८३ ॥

उल्ला^{७३} अयि ऐ^{७४} उअ पइये^{७५}जेराः पादपूरणे^{७६} प्याद्याः^{७७} ।

[द्वितीयः पादः]

वीप्सार्थात्तदचि सुपो मस्तु^१ अम.^२ श्लुगजशसो^३ णशाम^४ हिं हिं ॥ ८४ ॥

हि भिसो^५ हितो त्तो दो दु डसिस्^६ सुंतो भ्यसो^७ दिदोत्तोदोदु डसौ^८ ।

सोर्लुक्^९ डसोऽस्त्रियां सर्^{१०} डेमिर^{११}तो डो विसर्गः^{१२} सोः^{१३} ॥ ८५ ॥

वैतत्तदो^{१४} डसेः श्लुक्^{१५} डेडें^{१६} डसिसो हि^{१७} टो डेणल्^{१८} ।

दिर्वा भ्यसि^{१९} शस्येत्^{२०} भिस्भ्यस्सुपी^{२१}दुतोर्दि^{२२} चतुरो वा^{२३} ॥ ८६ ॥

पुंसो जसो डउ डओ^{२४} डवो उतो^{२५} णो शसश्च^{२६} नृनपि डसिडसोः^{२७} ।

टो णा^{२८} श्रुगनपि सो^{२९}र्मड्लुगसबुद्धेर्नपः^{३०} शि शि शिड् जस्शस्^{३१} ॥ ८७ ॥

शो शु स्त्रियां त्वा^{३२}दीतः सोश्च^{३३} डसेः शशाशिशे^{३४} टाडिडसाम्^{३५} ।

नातः शा^{३६} पुंसोऽजातेर्डीच्वा^{३७} प्रत्यये^{३८} हरिद्राच्छाये^{३९} ॥ ८८ ॥

किंयत्तदोऽस्वमामि सुपि^{४०} स्वसृगाङ्गाल्^{४१} डोश्लुकौ तु संबुद्धे^{४२} ।

ऋदन्ताङ्गो^{४३} नास्ति डर^{४४} टापो डे^{४५} हस्वलीदूतः^{४६} ॥ ८९ ॥

क्विप^{४७} उदृतां त्वस्वमामि^{४८} आरः सुपि^{४९} मातुराभरा^{५०} सज्ञाया- ।

मर^{५१} आ सौ वा^{५२} राज्ञ^{५३}टो णा^{५४} जज्ञासुडसिडसां णोश्^{५५} ॥ ९० ॥

णोणाडिप्विदना ज^{५६} इणममामा^{५७} भिस्भ्यसाम्मुप्स्वीत्^{५८} ।

डसुडसिटां णोणोर्डण्^{५९} पुंस्याणो राजवच्चान.^{६०} ॥ ९१ ॥

टो वात्मनो णिआ णइआ^{६१} सर्वादेर्जसोऽतो डे^{६२} ।

डेस्तथस्सि^{६३}भ्यनिदमेतदस्तु किंयत्तदः स्त्रियां च हिममाम्^{६४} ॥ ९२ ॥

डेसिं^{६५} किंत्तद्भ्यां सश्^{६६} किंयत्तद्भ्यो डस्^{६७} ईतः से- ।

सार^{६८} डिरिआ डाहे डाला काले^{६९} म्हा डसे.^{७०} किमो डीसडिणो^{७१} ॥ ९३ ॥

डो तद^{७२} इदमेतकिंयत्तद्भ्यष्टो डिणा^{७३} कचित्सुपि तदो णः^{७४} ।

त्रतसि च किमो ल्क^{७५} इदम इमः^{७६} पुंसि सुना त्वयं स्त्रियामिमिआ^{७७} ॥ ९४ ॥

अत्सुस्सिहिस्से^७ दाससि ण^७ इहेणं डयमा^८ न त्थः^९ ।

क्कीवे त्वमेदमिणमिणमो^{१२} किं किं^{१३} तदिदमेतदां से सिं ॥ ९५ ॥

तु ढसामा^{१४} एत्तो एत्ताह ढसिनैतदः^{१५} र्थे डेल्ल^{१६} ।

एत्तो म्मावदितौ वा^{१७} सुनैस इणमो इणं^{१८} तः सौ सो- ॥ ९६ ॥

[s]क्कीवे तदश्च^{१९} सुप्यदसोऽसुः^{२०} अहद्वा सुना^{२१} इआऔ म्मौ ।

[तृतीयः पादः]

युष्मत्सुना तुवं तुं तुमं तुहा^२मा तुमे तुए च^२ जसा भे ॥ ९७ ॥

तुब्भे तुय्हे उय्हे तुब्भ^३ शसा वो च^४ टा भे ते ।

दे दि तुमं तुमइ^५ डिटाम्यां तुमए तुइ तुए तुमाइ तुमे^६ ॥ ९८ ॥

तुब्भ तुहिंतो तुम्ह ढसिना^७ तु तुइ डिम्डसौ^८ तुव तुम तुह ।

तुब्भ^९ भिसा भे तुब्भेद्युब्भेद्युय्हेहि तुय्हेहि^{१०} ॥ ९९ ॥

उम्होय्ह तुय्ह तुब्भ भ्यसि^{११} तुब्भोब्भोय्ह तइ तुहं तुह तुम्हं ।

तुव तुम तुमे तुमाइ तुमो दे ते दि ति तु इ ए ढसो^{१२}म्हाण ॥ १०० ॥

तुब्भं तुब्भाण तुमाण तुवाण तुहाण तुब्भ वो भे त्वासा^{१३} ।

वा ष्मो म्हज्झौ^{१४} अस्मत्सुनाम्हि हमहअमहं म्यम्मि^{१५} ॥ १०१ ॥

मो भे वअं जसा^{१६}म्हे अम्हो अम्ह^{१७} णे च शसा^{१८} ।

मं णे णं मि भिमं मममम्हि अहं मम्ह अम्ह अमा^{१९} ॥ १०२ ॥

मि मइ ममाइ मए मे डिटा^{२०} ममं णे मआइ ममए टा^{२१} ।

णे अम्हे ह्यम्हाह्यम्हे अम्ह भिसा^{२२} मइ मम मह मज्झ ढसौ^{२३} ॥ १०३ ॥

अम्ह मम भ्यसि^{२४} अम्हं मज्झं मज्झ मइ मह महं मे च ढसा^{२५} ।

अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण महाण मज्झाण ॥ १०४ ॥

मज्झाम्हाम्हं णे णो आमा^{२६} अम्म मम मज्झ मह डिपि^{२७} चतुरो ।

जस्सशस्स्यां चउरो चत्तारो चत्तारि^{२८} तिणिण त्रेः^{२९} ॥ १०५ ॥

दोणिण दुवे बेणिण द्वे^{३०}दो बे टादौ च^{३१} ति त्रेः^{३२} ण्ह ।

ण्हं संख्याया आमोऽविंशतिगे^{३३} द्विवचनस्य बहुवचनम्^{३४} ॥ १०६ ॥

ढेसो ढम्^{३५} तादर्थ्ये ढेस्तु^{३६} वधाड्डाइ च^{३७} कचिदसादेः^{३८} ।

अस्यासो डिप्^{३९} ढसिढस्याश्च^{४०} डिपोऽसु^{४१} लुक्कयडोर्यस्य तु^{४२} ॥ १०७ ॥

[चतुर्थः पादः]

लटस्तिप्ताविजेच्^१ सिप्थास्से सि^२ मिर्मिबिटौ^३ झिझौ ।

न्ति न्ते हरे^४ थध्वमित्थाहचौ^५ मो ममु मस्महिङ्^६ ॥ १०८ ॥

अत एवैच् से^७ त्वस्तेर्ह म्हो मिह ममोमिना^८ सिना ल्सि^९ तिडात्थि^{१०} ।

णिजदेदावावे^{११} शुप्यादेरविर्वा^{१२} अमेराडः^{१३} ॥ १०९ ॥

लुगाविल्भावकर्मक्ते^{१४} ऽदेल्लुक्यात्त्वरत्तस्तु मौ^{१५} ।

मोममुण्विच्च^{१७} क्ते^{१८} एच्च क्त्वातुंतव्यभविप्यति^{१९} ॥ ११० ॥

वा लङ्लोट्छृषु^{२०} जाज्जे^{२१} भूतार्थस्य सी हीअ ।

ही^{२२} हल ईओ^{२३} ऽहेस्यासी तेना^{२४} स्तेर्भविप्यति हिरादिः^{२५} ॥ १११ ॥

हासां मिमोमुमे वा^{२६} हिस्सा हित्था मुमोमस्य^{२७} ।

डच्छ द्वादिगम इजादौ हिलुक च वा^{२८} भिदिविदिच्छिदो डेच्छ^{२९} ॥ ११२ ॥

डोच्छ वचिमुचिरुदिश्रुभुजा^{३०} ङं मेञ्छात्ततः^{३१} कृदो हं^{३२} सँ^{३३} त्वि- ।

जाल्लिड^{३४} एकस्मिन्प्रथमादेर्विध्यादिषु दु सु मु^{३५} वहौ न्तु ह मो^{३६} ॥ ११३ ॥

सोस्तु हि^{३७} लुगिजहीजस्विज्जे^{३८} ऽतो लङ्लटोश्च जर्जारौ^{३९} मध्ये ।

चाजन्ता^{४०} न्माणन्तौल् च लङः^{४१} शतृशानचः^{४२} स्त्रियामी च^{४३} ॥ ११४ ॥

घेत्तुंतव्यक्त्वासु ग्रहे^{४४} रन्त्यस्य वचिमुचिरुदिश्रुभुजां डोत्^{४५} ।

ता ङो द्वा^{४६} आ भूतभविप्यति च कृजो^{४७} नमोद्विजरदां वः^{४८} ॥ ११५ ॥

चर्तृतिमद्विज्जां^{४९} छर्गमिप्यमासां^{५०} रुधो न्धम्भौ^{५१} ।

युधबुधगृधकुधसिधमुहां च ज्झौं^{५२} जर्सिदां^{५३} छिदिमिदो न्दः^{५४} ॥ ११६ ॥

ढः कथिवर्धां^{५५} वेष्टेः^{५६} समुदो लर्^{५७} खादधावि लुक^{५८} रःसृजि^{५९} डः ।

सीदपति^{६०} मीलेः प्रादेर्द्वे तु^{६१} चलस्फुटे^{६२} शकग^{६३} उवर्णस्यावः^{६४} ॥ ११७ ॥

थोरेङ्^{६५} अरउ^{६६} ररि वृषां^{६७} रुपगोऽचोदि^{६८} हलोऽक्^{६९} र्वनतो^{७०} ऽचोऽचां^{७१} णो ।

हश्च चिजिपूश्रुधूस्तुहुल्लस्यो^{७२} वर्भावकर्मणि तुवर्यग्लुक च^{७३} ॥ ११८ ॥

मचै^{७४} रन्त्यस्य हनखनो^{७५} दुंहलिहवहरहां भरत उच्च^{७६} दहे- ।

झैर्^{७७} बन्धो न्यो^{७८} रुध उपसमनो^{७९} द्वे गमिग^{८०} ईर हकृतृजाम्^{८१} ॥ ११९ ॥

अर्जेर्विढप्प^{८२} आरभ आढप्पो^{८३} णप्पणज्जौ ज्ञः^{८४} ।

सिप्पः सिचस्तिहो^{८५} वाहिप्पो न्याहु^{८६} ग्रहेर्वेप्पः^{८७} ॥ १२० ॥

छिप्यः स्पृशते^{११}र्दांसल् दृशे^{१२}र्वचेवुच्च^{१३} ईअइजौ यक्^{१४} ।

स्पृहदूजोः सिहदूमौ णिचो^{१५}र्निवृपतोर्णिहोडो वा^{१६} ॥ १२१ ॥

धवलोद्घटोर्दुमोगौ^{१७} भ्रमवेष्टयोस्तालिअण्टपरिआलौ^{१८} ।

रावो रञ्जयते^{१९}स्तुलिडोल्योरोहामरंखोलौ^{२०} ॥ १२२ ॥

आसंघः संभावे^{२१}रपेरलिवपणामचच्चुप्याः^{२२} ।

गुलुगुन्धोत्थंघोव्वेलोलाला उन्नमेः^{२३} प्रकाशेर्णुवः^{२४} ॥ १२३ ॥

णिहुवः कमे^{२५}र्नशेर्विप्पगालणासवपलावहारवविउडाः^{२६} ।

वल आरोपे^{२७}र्विरिचेरोलुडुल्लुड्डलपल्लथाः^{२८} ॥ १२४ ॥

कम्पेर्विच्छोलौ^{२९} रोमन्थेरोगालवग्गालौ^{३०} ।

क्कावेरोंवालपव्वालौ^{३१} मिश्रेर्मीसालमेलवौ^{३२} ॥ १२५ ॥

छदेर्नूमनुमोवाल्डक्कपव्वालसन्तुमाः^{३३} ।

अच्चुक्कवोक्कौ विज्ञापेः^{३४} परिवाडो घटे^{३५} ईशे- ॥ १२६ ॥

र्दावदक्खवदंसाः^{३६} प्रस्थापेः पेट्टवपेडुवौ^{३७} ।

यापेर्जवो^{३८} विकोशेः पक्खोडो^{३९} गुण्ठ उध्दूलेः^{४०} ॥ १२७ ॥

तड आहोडविहोडौ^{४१} ह्लादेरवअच्छलणिचश्च^{४२} ।

निमेर्निम्मवनिम्माणौ^{४३} आलीडोऽल्लिः^{४४} क्रियः कीणः^{४५} ॥ १२८ ॥

केच वेः^{४६} स्यः समः खा^{४७} ध्मो धुमोदः^{४८} स्थष्टुकुरौ^{४९} ।

णिरप्पथक्कठाचिट्ठाः^{५०} विस्मरः पम्हसवीसरौ^{५१} ॥ १२९ ॥

कृपौ णिजवहो^{५२} जाणमुणौ ज्ञो^{५३} घो दह श्रदः^{५४} ।

स्पृशिश्चिवालुक्खफरिसफासफंसालिहच्छिहान्^{५५} ॥ १३० ॥

फक्कस्थक्कः^{५६} श्लाघः सलाहः^{५७} थिप्पस्तृपो^{५८} भियो भाविहौ^{५९} ।

भुजिरण्णभुंजकम्मसमाणचमढचड्डुजेमजिमान्^{६०} ॥ १३१ ॥

जृम्भोऽवेर्जम्भा^{६१} जुञ्जुज्जुप्पा युजे^{६२} र्जनो जाजम्मौ^{६३} ।

उत्थल्ल उच्चले^{६४} धूर्णेधुम्मपहलघोलघुलाः^{६५} ॥ १३२ ॥

लिम्पो लिपः^{६६} शदेर्झडपक्खोडौ^{६७} नेः सदेर्मज्जः^{६८} ।

पुच्छः प्रच्छे^{६९}र्णण्ठो ग्रन्थे^{७०}स्तुवरजअडौ त्वरे^{७१}रतिडि तुरः^{७२} ॥ १३३ ॥

रंजस्तौ^{३३} कोकवोको व्याहुः^{३४} संनाम आदृढः^{३५} ।
 ओहौसराववतरेस्तु^{३६} शकेस्तरतीरपारचआः^{३७} ॥ १४४ ॥
 सोल्लपउलौ पचे^{३८}र्वेअडः खचे^{३९}र्णिन्वलो मुचेर्दुःखे^{४०} ।
 अवहेडमेल्लणिल्लुंछोसिक्कदिसडरेअवछण्डाः^{४१} ॥ १४५ ॥
 सिञ्चसिम्पौ सिचे^{४२} रचेर्विडविड्ढावहोगाहाः^{४३} ।
 कैलाअसारवसमारोवहत्थाः समारचेः^{४४} ॥ १४६ ॥
 मस्जेराउड्डुणिउड्डुबुड्डुसुप्पा^{४५} अमुव्रजतेः ।
 पडिअगगो^{४६} वञ्जेर्वेहववेलवजूरवोम्मच्छाः ॥ १४७ ॥
 रोसाणोबुसलुहलुच्छपुच्छफुसफुस्सघसहुला माट्टेः^{४८} ।
 भञ्जेर्वेमअमुसुमूरमूरपविरंजसूरसूडकरंज- ॥ १४८ ॥
 निरंजविंरा^{४९} गर्जेर्बुको^{५०} डिंको वृषे^{५१} तिजेरोसुक्कः^{५२} ।
 आरोलवमालौ पुञ्जेः^{५३} कम्मवमुपभुजि^{५४}र्विडवमर्जिः^{५५} ॥ १४९ ॥
 लज्जेर्जीहो^{५६} राजेः सहरेहच्छजरिराग्घाः^{५७} ।
 घटेर्गोढः^{५८} समो गलो^{५९} हासेन स्फुटतेर्मुंरः^{६०} ॥ १५० ॥
 मण्डेष्टिविडिक्करिडचिंचिंचिल्लचिंचआः^{६१} ।
 तुडिरुल्लुकणिलुकोल्लूरोक्खुडलुक्कतोडखुट्टखुडान्^{६२} ॥ १५१ ॥
 घुसलविरोलौ मन्थे^{६३}र्दसोत्थंघौ विवृतिरुध्योः^{६४} ।
 णीहर आक्रन्दे^{६५}रोअंदोद्दालौ छिदेराडः^{६६} ॥ १५२ ॥
 णिल्लूरल्लरणिव्वरणिच्छल्लदुहावणिज्झोडाः^{६७} ।
 अट्टः कथेः^{६८} कथेर्वज्जरपज्जरसग्घसाससाहचव- ॥ १५३ ॥
 जंपपिसुणबोल्लोब्बाला^{६९} दुःखे णिव्वरो^{७०} निषेधेर्हक्कः^{७१} ।
 जूरः क्रुधे^{७२}र्विसूरश्च खिदे^{७३}स्तड्डुवविरल्लतड- ॥ १५४ ॥
 तड्डुस्तने^{७४}र्निरः पद्यतेर्वलः^{७५} संतपां झंखः^{७६} ।
 ओअग्गसमाणौ व्यापिसमाप्यो^{७७}र्णीरवो बुभुक्ष्याक्षिप्योः^{७८} ॥ १५५ ॥
 क्षिपिरिड्ढुक्खपरिहुलघत्तच्छुहफेल्लणोल्लसोल्लगल्लत्थान्^{७९} ।
 उत्तिक्षिपिस्तथम्घोस्सिक्कहक्खुवाल्लत्थगुलुगुंछ- ॥ १५६ ॥
 उब्भुत्तान्^{८०} बेपेराअब्बाअज्झौ^{८१} विरणडौ गुपेः^{८२} ।
 चच्चार वेलव उपालभेः^{८३} खउरपड्डुहौ ॥ १५७ ॥

क्षुभेः^{८४} प्रदीपेः संधुक्कावमुत्ततेभवसंधुमा.^{८५} ।

अल्लिअ उपसर्पे.^{८६} कमवसलिसलोटाः स्वपे^{८७}र्वडवडो विलपेः ॥ १५८ ॥

रभिराडो रम्भडवौ^{८८} भाराक्रान्ते नमेर्णिसुढः^{९०} ।

उवभाववेलणीसरकोड्डुमसक्खुड्डुखेड्डुमोटाअ- ॥ १५९ ॥

किलिर्किंचा रमेः^{९१} पडिसा परिसाम शमेः^{९२} लुभेः संभावः^{९३} ।

आक्रामिरोहावोत्थारच्छुन्दान्^{९४} विश्रमेर्णिप्पा^{९५} ॥ १६० ॥

डुण्डुलडुमडंडल्लभमाडभम्मभमुड- ।

तलअंटक्षंटगुमटिरिटिल्लपरीपर- ॥ १६१ ॥

घमचक्कमभमडघसझंपडुसा भ्रमेः^{९६} ।

गभिरणुवज्जअवज्जसअक्कुसउक्कुसअइच्छअई- ॥ १६२ ॥

अवहरअवसेहवडअवरिअलवरिअल्लवोल्लणिरिणास- ।

वच्छड्डुणिणणिम्महपच्छदणिलुकरंभणीणिवहान्^{९७} ॥ १६३ ॥

प्रत्यागमागमाभ्यागमां पल्लोटाहिपच्चुओम्मच्छाः^{९८} ।

रिहरिगौ प्रविशेः^{९९} संगमोऽट्ठिभड^{१००}डिप्पणिड्डुहौ विगलेः^{१०१} ॥ १६४ ॥

णिवहणिरिणासणिरिणिज्जरोचचड्डा.^{१०२} पिपेर्वलेर्वफः^{१०३} ।

अंशेः पिडपिट्टुक्कल्लुपुट्टुडा^{१०४} भये- ॥ १६५ ॥

हुँक्कः^{१०५} पूरेरग्घवाग्घाडाहिरेमाग्गुमोड्डुमा.^{१०६} ।

आहाहिलंघवच्चाहिलक्खमहसिहच्चिल्लुपचंपाः कांक्षेः^{१०७} ॥ १६६ ॥

नशिरवहरावसेहणिवहपडिसासेहणिरिणासान्^{१०८} ।

साअड्डाणच्छकड्डाच्छाअंछाणंछाः कृपे^{१०९}रसा- ॥ १६७ ॥

वक्खोड^{११०} उल्लसेरुसलोसुंभारोअणिल्लस- ।

गुंजोल्लपुलआभाः^{१११} संदिशोऽप्पाहो^{११२} प्रसेर्धिसः^{११३} ॥ १६८ ॥

भासेर्भिसः^{११४} प्रतीक्षेर्विहिरविरमालसामआः^{११५} स्रंसे- ।

ल्हंसडिंभौ^{११६} अक्षेश्रोप्पडो^{११७} विसट्ठो दले^{११८} स्रसेर्वज्जडरौ^{११९} ॥ १६९ ॥

वोज्जो वीजेश्च^{१२०} गवेर्धत्तगमेसडुंडुल्ल- ।

डंडोला^{१२१}स्तक्षेश्चच्छरंपरंपा^{१२२} हसेर्गुंजः ॥ १७० ॥

दहिरहिज्जलालुक्खौ^{१२४} विकसे. कोआसवोसगौ^{१२५} ।

श्लिपोऽवआससामगपरिअंता^{१२६} जुगुप्सते- ॥ १७१ ॥

दुर्गुच्छङ्गणदुर्गुच्छा^{१२७} वलगाचडमारुहेः^{१२८} ।

हुल्लो लक्ष्यात्स्वले^{१२९} गाहोऽवाद्वाहो^{१३०} गुम्मगुम्मडौ ॥ १७२ ॥

मुहे^{१३१} रप्पुणगाः क्तेन^{१३२} धातवोऽर्थान्तरेष्वपि^{१३३} ।

[द्वितीयः पादः]

दस्तस्य शौरसेन्यामखावचोऽस्तो^१ रधः क्वचि^२ त्तावति खो- ॥ १७३ ॥

चां^३ यो ध^४ इहहचोर्हस्य^५ भुवो भो^६ ऽन्यादिदेति मो णो^७ यो य्यः^८ ।

पूर्वस्य पुरव^९ इअदूणौ क्वः^{१०} कृगमो डदुअ^{११} इदानीमो ॥ १७४ ॥

ल्दाणि^{१२} तस्मात्ता^{१३} णं नन्वर्थे^{१४} ऽम्महे हर्षे^{१५} ।

ही ही वैदूषके^{१६} हीमाणहे निर्वेदविस्मये^{१७} ॥ १७५ ॥

एवार्थे येव्व^{१८} हज्जे चेव्व्याह्वाने^{१९} ऽतो डसेर्दुदोश्^{२०} ।

आत्सावामन्य इनो नो^{२१} मो^{२२} भवतां^{२३} भविष्यति स्सि^{२४} रिचेचो- ॥ १७६ ॥

देत्^{२५} शेषं प्राकृतव^{२६} न्मागध्यां शौरसेनीवत्^{२७} ।

त्वाड्वाहो डस्^{२८} आमो डित्^{२९} सौ पुंस्येलतो^{३०} हगेऽहंवयमोः^{३१} ॥ १७७ ॥

छोऽनादौ श्रः^{३२} क्षः^{३३} स्कः प्रेक्षाचक्षे^{३४} सः सषोः संयोगे- ।

[ऽ] ग्रीष्मे^{३५} स्तोः श्लो^{३६} न्यण्यज्ञां जर्^{३७} जो ब्रजे^{३८} र्जयद्यां यः^{३९} ॥ १७८ ॥

ष्ठद्वौ स्तं^{४०} स्थयीं स्तं^{४१} चिष्टस्तिष्ठस्य^{४२} नो नणोः पैशाच्याम्^{४३} ।

न्यण्यज्ञां जर्^{४४} राज्ञो ज्ञो वा चिन्^{४५} तल् तदोः^{४६} शषोः सो^{४७} लो ङः^{४८} ॥ १७९ ॥

दुस्तिर्यादशगे^{४९} र्यस्त्रष्टां रिअसिनसिदाः क्वचित्^{५०} दोस्तु तु^{५१} यः ।

पो हृदये^{५२} दा नेन तदिदमो^{५३} नाण स्त्रियां^{५४} डसेस्तोतुशतः^{५५} ॥ १८० ॥

तडिजेच^{५६} एय्य एव भविष्यति^{५७} इय्यो यकः^{५८} कृजो डीरः^{५९} क्त्वा ।

त्नं^{६०} ध्वः टून्तथूनौ^{६१} शेषं शौरसेनीवत्^{६२} ॥ १८१ ॥

न प्रायो लुक्कादिच्छल्षट्शम्यन्तसूत्रोक्तम्^{६३} ।

रो लस्तु चूलिकापैशाच्यां^{६४} गजडदबघझडधभाम् ॥ १८२ ॥

क्वचतपस्वछठथफाल्^{६५} अन्येपामादियुजि न^{६६} शेषं प्राग्वत् ।

[तृतीयः पादः]

प्रायोऽपभ्रंशोऽचोऽच्^१ अचोऽस्तवोऽखौ क्वतथपफा ॥ १८३ ॥

गघदधवभान्^२ तु मो ड्वं^३ ह्यो म्भं^४ रोलुकमघः^५ क्वचिदभूतोऽपि ।

विपदापत्संपदि द इ^६ कथंतथायथि डिहडिधडिमडेमाः था- ॥ १८४ ॥

दे^८र्दोर्देहो यादृक्तादृक्कीदृगीदृशां^१ ढडसोऽताम्^{१०} ।

यावत्तावत्थुमहिमा वादे^{११}र्देत्तुलदेवडा- ॥ १८५ ॥

वियत्कियति च व्यादेर्वतुपो^{१२} देत्तहे त्रल.^{१३} ।

यत्तदोर्देत्तु^{१४} कुप्रात्रे च टेत्थु^{१५} त्वतलौ प्पणम्^{१६} ॥ १८६ ॥

तव्यस्य एव्वइएव्वउएव्वाः^{१७} क्व इ इउ इवि अवि^{१८} ।

एप्प्येप्पिण्वेव्वेविणु^{१९} तुम एवमणाणहमणाहिं च^{२०} गमे- ॥ १८७ ॥

स्वेप्पेप्पिण्वेप्पोरेलुक्^{२१} तृनोऽणअल्^{२२} छस्य युप्पमादेर्दारः^{२३} ।

जणि जणु न नइ नावइ नाइ इवार्ये^{२४} तणेण रेसि रेसि ॥ १८८ ॥

तेहिं केहिं तादर्थ्ये^{२५} स्वार्थे डु. पुनर्विनाध्रुवम.^{२६} ।

डेढावचइयमः^{२७} परमेकशसोर्डडि^{२८} अडडडुल्ला. ॥ १८९ ॥

स्वार्थिककलुक् च^{२९} तद्योगजाश्च^{३०} डीतः स्त्रिया^{३१}मदन्ताड्डा^{३२} ।

इदतोऽति^{३३} इदानीमेव्वहि^{३४} एव जि^{३५} एवमेम^{३६} नहि नाहि^{३७} ॥ १९० ॥

प्रत्युत पच्चलिउ^{३८} एवमेवेमइ^{३९} मम समाणु^{४०} किल किर^{४१} ।

परिगमाप्राइमप्राउप्राइवप्रायसो^{४२} दिवा ॥ १९१ ॥

दिवे^{४३} सह महु^{४४} मा मं^{४५} कुतः कउ कहतिहु^{४६} ।

अथवा मनागहवइ मणाउ^{४७}मितसेत्तहे^{४८} पश्चात् ॥ १९२ ॥

पच्छइ^{४९} ततस्तदा तो^{५०} त्वनुसाहावन्यथासवौ^{५१} ।

किं काइंकवणौ^{५२} उन्नविच्चवुत्ता विपण्णवत्तर्भोक्ताः^{५३} ॥ १९३ ॥

अत्तुः परस्परस्या^{५४}न्यादशस्यान्नाइसाववरा- ।

इसौ^{५५} वहिल्लगाः शीघ्रादीनां^{५६} हुडुरुधिविगगाः ॥ १९४ ॥

शब्दचेष्टानुकृत्यो^{५७}रनर्थका घट्टमादयः ।

[चतुर्थः पादः]

दिहौ सुपि^१ स्वम्यत्त उ^२दोत्सौ पुंसि त्वे^३ भिसि^४ ॥ १९५ ॥

टि^५ डिनेच्च^६ डसेहेंहु^७ म्यसो हुं सुस्सुहो डसः^८ ।

आमो ह^९ टो णानुस्वारौ^{११} एं चेदुतो^{१२} हि हे डिडसेहुं^{१३} ॥ १९६ ॥

म्यस^{१४} आमो हं च^{१५} डसो लुक्^{१६} सुससो^{१७} हों जसामन्थे^{१८} ।

हिं भिस्सुपोः^{१९} स्त्रियां डे^{२०}डस् डस्योहें^{२१} डुमाम्म्यस^{२२} उदोतौ ज- ॥ १९७ ॥

शशस^{२३} इं नपि^{२४} कान्तस्यात्त उं स्वमोः^{२५} सर्वगाड्डि हि^{२६} डसि हंम्^{२७} ।

तु किमो डिहे^{२८} डसः सुद् यत्तत्किम्य.^{२९} स्त्रियां डहे^{३०} यत्तत् ॥ १९८ ॥

धुं नुं स्वमो^{३१}रिदम इमु नपुंसक^{३२} एतदेह एहो एहु ।
 स्त्रीनृनपि^{३३} जश्शसोरेद्^{३४} ओइ अदस^{३५} इदम आजः^{३६} ॥ १९९ ॥
 सौ युष्मदस्तुहुं^{३७} तुम्हे तुम्हद् जश्शसो^{३८}भिसा तुम्हेहि^{३९} ।
 ड्यम्टा पइं तइं^{४०} तुज्झ तुध तउ डसिडसा^{४१} सुपा तुम्हासु^{४२} ॥ २०० ॥
 तुम्हहमाम्यस्म्या^{४३}मस्मदोऽम्हहं^{४४} सौ हउं^{४५} मइं ड्यम्टा^{४६} ।
 डसूडसिसा महु मज्झा^{४७}म्हइमम्हे जश्शसो^{४८}भिसाम्हेहि^{४९} ॥ २०१ ॥
 सुपाम्हासु^{५०} लटो हिं वा झइयो^{५१}हिंथीस्सिपो^{५२}[ससम्याश्च]हुं थ- ।
 ध्वमो^{५३}रं मिबिटो^{५४}हुं मस्महिडो^{५५}रिदुदेत्स्वहेः^{५६} ॥ २०२ ॥
 स्यस्य सो लटि^{५७} पर्याप्तौ भुवो पटुच्च^{५८} व्रजेर्वञ्जः^{५९} ।
 ब्रूजो ब्रुवः^{६०} क्रियेः कीसु^{६१} प्रस्सगृण्हौ वशिग्रहोः^{६२} ॥ २०३ ॥
 तक्षाद्याञ्छोलादीन्^{६३} होस्तोरुच्चारलाघवं^{६४} बिन्दो- ।
 रन्ते^{६५} हल्स्थैडो^{६६} लिङ्गमतन्त्रं^{६७} शौरसेनीवत्^{६८} ॥ २०४ ॥
 तद्वयत्ययश्च^{६९} शेषं संस्कृतवद्^{७०} झाडगास्तु देश्याः सिद्धाः^{७१} ।

[तृतीयोऽध्यायः समाप्तः]

चतुर्थ परिशिष्टम्

अपभ्रंशपद्यसूची

Index of Apabhraṃsa's Stanzas

[The figures indicate the number of the stanza in III. iii-iv]

अइतुंगत्तणु जं थणहं-१५३

(हे. ३९००.१)

अगलिअनेहनिवट्ठाहं-१०२

(हे. ३३२.१)

अगिणं उण्हउं होइ जगु-१०९

(हे. ३३३.१)

अज्जु वि नाहु महु जि वरि-९४

(हे. ४२३.३)

अले ते वीहर लोअण-६३

(हे. ४१४.१)

अन्ना लगा डुंगरिहिं-१६१

(हे. ४४५.१)

अम्मिणं सत्थावत्थेहिं-२

(हे. ३९६.२)

अम्मि पलोहर वज्जमा-२६

(हे. ३९५.५)

अम्हे थोवा रिउ बहुअ-१४३

(हे. ३७६.१)

अह रच्चसि जाइट्ठिअणं-७७

(हे. ४२२.१७)

अह विरलपहाउ जि-१११

(हे. ३४१.३)

अंगहिं अंगु न मिलिउं-५८

(हे. ३३२.२)

अंवणु लाइवि जे गया-१४२

(हे. ३७६.२)

अंसुजलें ग्राइव गोरिअहे-६४

(हे. ४१४.३)

आअई लोअहो लोअणई-१३२

(हे. ३६५.१)

आअहिं जम्महिं-१४६

(हे. ३८३.३)

आअहो वट्ठकलेवरहो-१३४

(हे. ३६५.३)

उअ कणिआरु पफुलिअउ-५

(हे. ३९६.५)

एइ ति घोडा एह थलि-१००

(हे. ३३०.४)

एउं गृण्हेप्पिणु थुं मइं-२२

(हे. ४३८.१)

एक कुडुली पंचहिं ल्द्वी-७८

(हे. ४२२.१२)

एकमेक्कउं जइ वि पेक्कइ-९१

(हे. ४२२.५)

एकसि सीलकलंकिअहं-४६

(हे. ४२८.१)

एकहिं अक्खिहिं सावणु-

(हे. ३५७.२)

एक्कु कइह वि न आवहि-७४

(हे. ४२२.१)

एत्तउं वोप्पिणु सउणि ठिउ-१५४

(हे. ३९१.१)

एत्तेहँ मेह पिअंति जलु-५६
(हे. ४१९.४)

एसी पिउ रुसेसुँ हउँ-६१
(हे. ४१४.४)

एह कुमारी एहो वरु-१३०
(हे. ३६२.१)

ओ गोरीमुहणिज्जिअउ-११
(हे. ४०१.२)

कमलईँ मेलिवि-१२३
(हे. ३५३.१)

कहिँ ससहरु कहिँ मअरहरु-८४
(हे. ४२२.७)

कंतु जं सीहहौँ उवमिअइ-५९
(हे. ४१८.२)

कंतु महारउ हलि सहिए-१२७
(हे. ३५८.१)

कुंजर सुमरि म सलइउ-१४९
(हे. ३८७.१)

कुंजर अन्नहँ तरुवरहं-८८
(हे. ४२२.८)

केम समप्पउ दुट्टु दिणु-१०
(हे. ४०१.१)

खग्गविसाहिउँ जहिँ लहहुँ-१४८
(हे. ३८६.१)

खज्जइ न कसरैकहिँ-९३
(हे. ४२३.२)

खेड्डुयं कयमम्हेहिँ-८३
(हे. ४२२.९)

गअउ सु केसरि-९०
(हे. ४२२.१५)

गंग गमेप्पिणु जो मरइ-३३
(हे. ४४२.२)

गंपिणु वाणारसिहि नर-३२
(हे. ४४२.१)

गिरिहँ सिलायलु-११२
(हे. ३४१.१)

गुणहिँ न संपइ कित्ति पर-४५
(हे. ३३५.१)

चलैहिँ चलैतैहिँ लोअणैहिँ-८१
(हे. ४२२.१४)

चंचलु जीविउ धुवु मरणु-४३
(हे. ४१८.३)

चंपअकुंपलमज्झि-३६
(हे. ४४४.४)

चूडुलउ चुणीहोइसइ-१५७
(हे. ३९५.२)

जइ कैवइ पावीसु पिउ-४
(हे. ३९६.४)

जइ तुह तुट्टउ नेहडा-१२६
(हे. ३५६.१)

जइ पवसंतें सहुँ न गय-६५
(हे. ४१९.३)

जइ पुच्छह घर वड्डाहं-१३१
(हे. ३६४.१)

जइ भग्गा पारक्कडा-७
(हे. ३७९.२)

जइ सु न आवइ दूइ घरु-७१
(हे. ३६७.१)

जइ सो घडिदि प्रयावदी-२०
(हे. ४०४.१)

जहिँ खंडिज्जइ सरिण सरु-१२५
(हे. ३५७.१)

जं दिट्टउँ सोमग्गहणु-१
(हे. ३९६.१)

जाइज्जइ तहिँ देसडइ-६८

(हे. ४१९.२)

जाउ म जंतउ पल्लवह-५४

(हे. ४२०.१)

जाम न निवडइ कुंभअडि-१८

(हे. ४०६.१)

जामहिँ विसमी कज्जगइ-१७

(हे. ४०६.३)

जिब्मिदिउँ नायउ वसि करहुं-४४

(हे. ४२७.१)

जिम जिम वंकिम लोअणहं-१३

(हे. ३४४.१)

जिम तिम तिक्खा लेवि-१५६

(हे. ३९५.१)

जिम सुउरिस तिमँ घग्घलइ-७५

(हे. ४२२.२)

जीविउँ कासु न वल्लहउँ-१२८

(हे. ३५८.२)

जे छुहेविणु रअणनिहि-८६

(हे. ४२२.३)

जेत्तेहँ तेत्तेहँ वारि घरि-१९

(हे. ४३६.१)

जेप्पि असेसु कसाअवलु-२९

(हे. ४४०.१)

जेप्पि चएप्पिणु सअल धर-३१

(हे. ४४१.२)

जे महु दिण्णा दिअहडा-१०३

(हे. ३३३.१)

जेवडु अंतरु पट्टणगामहं-१९

(हे. ४०७.१)

जो गुण गोवइ अप्पणा-१०७

(हे. ३३८.१)

जो पुणु मणि जि-८५

(हे. ४२२.१३)

ढोछा एँह परिहासडी-४१

(हे. ४२५.१)

ढोछा मइँ तुहुँ वारिआ-९८

(हे. ३३०.२)

ढोछा साँवला-९७

(हे. ३३०.१)

तउ गुणसंपइ तुज्ज मदि-१४१

(हे. ३७२.१)

तणहँ तइज्जी भंगि न वि-१०८

(हे. ३३९.१)

तरुणहो तरुणिहो-११७

(हे. ३४६.१)

तरुहुँ वि वक्कलु-११३

(हे. ३४१.२)

त तेत्तिउँ जलु सायरहो-१६०

(हे. ३९५.७)

तिलहँ तिलत्तणु ताउँ पर-१६

(हे. ४०६.२)

तुच्छमज्जेहँ तुच्छ-१२०

(हे. ३५०.१)

ते मुगडा हराविआ-७३

(हे. ४०९.१)

तुम्हेहिँ अम्हेहिँ जं किअउँ-१३६

(हे. ३७१.१)

दइखु घडावइ वणि-११४

(हे. ३४०.१)

दहमुहु भुवणभअकर-१०१

(हे. ३३१.१)

दिअहा जंति झडप्पडहिं-१५२

(हे. ३८८.१)

दिर्वेहि विढत्तउँ खाहि वढ-७९

(हे. ४२२.४)

दूरुङ्गाणें पडिउ खलु-१०६

(हे. ३३७.१)

देवं दुकरु णिअअधणु-३०

(हे. ४४१.१)

देसुच्चाडणु सिहिकढणु-२३

(हे. ४३८.२)

धवलु विसूरइ-११५

(हे. ३४०.२)

न किर खाइ न पिअइ-६०

(हे. ४१९.१)

पइँ मइँ बेहिँ वि-१३७

(हे. ३७०.३)

पइँ मुकाहँ वि वरतरु-१३९

(हे. ३७०.१)

पइँ मेळंतिहँ महु मरणु-१३८

(हे. ३७०.४)

पहिआ दिट्ठी गोरडी-५१

(हे. ४३१.१)

पाइ विलगी अंत्रडी-१६२

(हे. ४४५.२)

पिअसंगमि कउ निहडी-५५

(हे. ४१८.१)

पिउ आगअउ-५२ (हे. ४३२.१)

पुत्तें जापुं कवणु गुणु-१५९

(हे. ३९५.६)

पेक्खेविणु मुहुँ जिणवरहं-३९

(हे. ४४४.३)

पेम्मडि पच्छायावडा-९६

(हे. ४२४.१)

प्रंगणि चिट्ठिदि नाहु-१२९

(हे. ३६०.१)

प्राइम मुणिहँ वि भंतडी-६२

(हे. ४१४.२)

प्रिअ एवहिँ कें सेल्लु करि-१५१

(हे. ३८७.३)

फोडेन्ति जे हिअडउँ-४९

(हे. ३५०.२)

बप्पीहा काइँ बोळिएण-१४५

(हे. ३८३.२)

बप्पीहा पिउ पिउ करवि-१४४

(हे. ३८३.१)

बम्ह तें विरला के वि नर-६

(हे. ४१२.१)

बलिअब्भत्थणि महुमहणु-१४७

(हे. ३८४.१)

बाह विछोडवि जाहि तुहुँ-२८

(हे. ४३९.३)

बिट्ठिए मइँ भणिअ तुहुँ-९९

(हे. ३३०.३)

बिंवाहरि तणु रअणवणु-९

(हे. ४०१.३)

भग्गउँ देक्खिअ वि निअअबलु-१२४

(हे. ३२४.१)

भण सहि निहुअउँ तेम-१२

(हे. ४०१.४)

भमर म रुणझुणि-१३५

(हे. ३६८.१)

भमरा एत्थु वि लिंबडइ-१५०

(हे. ३८७.२)

भल्ला हुआ जु मारिआ-१२१

(हे. ३५१.१)

भाइँरहि जिम भारइ-११८

(हे. ३४७.१)

मई जाणिउँ पिअविरहिअहं-१४
 (हे. ४०१.५)
 मई जाणिउँ बुझीसुँ हउँ-९२
 (हे. ४२३.१)
 मई भणिअउ बलिराउ-१५
 (हे. ४०२.१)
 मई वुत्तउ तुहुँ धुर धरहि-७२
 (हे. ४२१.१)
 महु कंतहौँ गुट्टहिअहौँ -६७
 (हे. ४१६.१)
 महु कंतहौँवि दोसढा-४८
 (हे. ३७९.१)
 महु हिअउँ तहं-१४०
 (हे. ३७०.२)
 माणि पणढइ जइ ण तणु-६६
 (हे. ४१८.४)
 मुहकवरिवंध तहें सोह-३७
 (हे. ३८२.१)
 रक्खइ सा विसहारिणी-२७
 (हे. ४३९.२)
 रविअथमणसमाउलेंण-३८
 (हे. ४४४.१)
 वच्छहें गिण्हइ फलइ-१०५
 (हे. ३३६.१)
 वलभावलिगिवडणभएँण-४०
 (हे. ४४४.२)
 वायसु उड्ढावतिअएँ-११९
 (हे. ३५२.१)
 विप्पिअभारउ जइ वि पिउ-११०
 (हे. ३४३.२)
 विरहाणलजालकरालिअउ-७०
 (हे. ४१५.१)

विरहाणलजालकरालिअउ-४७
 (हे. ४२९.१)
 विहवि पणढइ वंकुडउ-६९
 (हे. ४१८.६)
 विहवे कस्सु थिरत्तणउँ-८२
 (हे. ४२२.६)
 विहि विणडउ पीडंतु गह-८९
 (हे. ३८५.१)
 व्रासु महारिसि एँउँ भणइ-८
 (हे. ३९९.१)
 सत्थावत्थहें आलवणु-८०
 (हे. ४२२.१६)
 सवधु करेप्पिणु-३
 (हे. ३९६.३)
 सरिहिँ न सेरेंहिँ न सर-७६
 (हे. ४२२.१०)
 संगरसएँहिँ वि जो-११६
 (हे. ३४५.१)
 संता भोग जु परिहरइ-१५५
 (हे. ३८९.१)
 संदेसैं काइँ तुम्हारेण-३५
 (हे. ४३४.१)
 साअरु उप्परि तणु धरइ-१०४
 (हे. ३३४.१)
 सामिपसाउ सलज्जु पिउ-५०
 (हे. ४३०.१)
 सावसलोणी गोरडी-५७
 (हे. ४२०.३)
 साहु वि लोउ तडप्फडइ-२१
 (हे. ३६६.१)
 सिरि चडिआ खंति-१६३
 (हे. ४४५.३)

सिरि जरखंडी लोअडी-९५
 (हे. ४२३.४)
 सीसि सेहरु खणु-१६४
 (हे. ४४६.१)
 सुंदरसन्वंगाड विला-१२२
 (हे. ३४८.१)
 सुमरिज्जद तं वल्लहडँ-४२
 (हे. ४२६.१)
 सोएवा पर वारिआ-२४
 (हे. ४३८.३)
 सोसड म सोसड चिअ-१३३
 (हे. ३६५.२)

हथि मारणड-३४
 (हे. ४४३.१)
 हरि नच्चाविड पंगणइ-५३
 (हे. ४२०.२)
 हिअइ खुडुकइ गोरडी-१५८
 (हे. ३९५.४)
 हिअडा जइ वेरिअ घणा-२५
 (हे. ४३९.१)
 हिअडा पइँ बहु वोळिअडँ-८७
 (हे. ४२२.११)

• पञ्चमं परिशिष्टम्

देश्यशब्दसूची

[अस्या सूच्या प्रथम स्थूलाक्षरैर्देश्यशब्द , तदनन्तर प्रस्तुतग्रन्थस्य पृष्ठाङ्कः, ततो गीर्वाणभाषया देश्यशब्दस्य अर्था , तत कसयोर्मध्ये मध्यमाक्षरैः हेमचन्द्राचार्य-विरचिताया देशीनाममालाया बोधक दे, अथवा हेमचन्द्राचार्यविरचितस्य प्राकृत-व्याकरणस्य बोधक हेव्या इत्यक्षरम्, तत तत्रत्यरूपभेदार्थभेदयोर्निर्देश , ततो वर्गाङ्कः श्लोकाङ्कश्च]

अ

अइरजुवई ६६ अचिरयुवति. (दे-१०४८)
 अइराणी ३२६ इन्द्राणी (दे-१०५८)
 अइरिप्पो ३१४ क था व न्ध.
 (दे-अइरिपो १२६)
 अउज्झहरो ९७ रहस्यभेदी (दे-१०४२)
 अकासिअं २०७ पर्याप्तम्
 (दे-अकासि १०८)
 अकंडतलिमो ३३४ अपरिणीतः,
 निष्प्रेमा (दे-१०६०)
 अकन्तो २०९ प्रवृद्ध (दे-अकंत १०९)
 अकसालो ३२७ बलात्कार
 (दे-अकसाला १०५८)
 अक्कोडो ३२५ अजः, छागः (दे-१०१२)
 अक्को ३२० दूतः (दे-१०६)
 अक्खणवेळं ३३२ निधुवनम्, प्रदोषः
 (दे-१०५९)
 अक्खवाआ ३१२ दिक्
 (दे-अक्खवाया १०३५)
 अगंडिगोहो ३३१ यौवनोत्कटः
 (दे-अगंडिगोहो १०४०)
 अगिला ३२२ अविच्छिन्नस्वररोदनम्
 (दे-अगिला अवज्ञा १०१७)

अग्गिआओ ९९ इन्द्रगोप (दे-१०५३)
 अङ्किअं २०९ आलिङ्गितम् (दे-१०११)
 अच्छं ३३६ अत्यर्थम्, शीघ्रम्
 (दे-१०४९)
 अच्छवडणं ९७ निमीलनम् (दे-१०३९)
 अच्छविअच्छी १०९ परस्परकृष्टिः
 (दे-१०४१)
 अच्छहरुल्लो १०८ द्वेष्यः (दे-१०४१)
 अजडो ९४ अजड शीघ्रकारित्वात्
 अजणिकं ३१४ सायभोजनम्
 अज्जमो ६९ ऋजुः
 अज्झसिअं २१२ उत्कृष्टम् (दे-१०३०)
 अज्झंसिअं २१५ दृष्टम् (दे-१०३०)
 अज्झोलिआ ३२७ पुनः पुनर्यादुह्यते
 धेनुः (दे-अज्झोली दुग्धदोह्या
 धेनुः १०७)
 अट्टण्णो ११२ आर्तज्ञः
 अट्टो २१२ यातः (दे-१०१०)
 अट्टलो ३२३ अनपराधः
 अडअणा १०८ असती (दे-१०१८)
 अडउज्झिअं ३१९ विपरीतरतम्
 (दे-१०४२)
 अडा ३१० प्रलम्बाः केशाः

अडो ३१७ आरामः
 अड्डिम ३२१ अतिरिक्तम्
 अणगापल्लव २१३ पुनवक्तम्
 अणडो ९४ अनृतम् (दे-अणडो १०१८)
 अणरह ६६ नववधूः
 (दे-अणवहुआ १०४८)
 अणरामअं ३१८ अरतिः
 (दे-अणरामओ १०४९)
 अणत्तं ३१९ निर्माल्यम् (दे-१०१०)
 अणहृप्पणअं २१३ भस्मितम्
 (दे-१०४८)
 अणिकज्जो २०६ अ न व स्थितः
 (दे-४३३)
 अणिभं ३२४ मुखम् (दे-अणिहं १०५१)
 अणुअज्झिओ २१० प्रयातः, प्रति-
 जागरितः (दे-अणुवज्जिअं १०४१)
 अणुअत्थं ३३० प्रकामम्
 अणुदिवं ६८ दिनमुखम् (दे-१०१९)
 अणुसूआ ११४ आ स न प्र स वा
 (दे-१०२३)
 अण्णइओ ११० सर्वत्रार्थे तृप्तः
 (दे-१०१९)
 अण्णं २१४ आरोपितम्
 अण्णओ ३३६ धूर्तः, देवरः, युवा
 (दे-१०५१)
 अण्णसअं २१३ आस्तुतम्
 अण्णोलो ३१९ दिनमुखम्
 (दे-अणोलयं १०१९)
 अत्तिहरी ९५ आतिहरी संतर्पणशीलत्वात्
 (दे-१०३५)
 अत्थकं ६८ अकाण्डम् (हेव्या-२०१७४)
 अद्धघरणी ३१० नववधूः

अन्तरिज्जं ११० रशना, क टि सूत्रम्
 (दे-१०३५)
 अपुण्णं २०६ आ क्का न्तम्
 (दे-अप्पुण्णं पूर्णम् १०२०)
 अप्पुण्णं २१० प रि पूर्णम्
 (दे-अप्पुण्णं १०२०)
 अम्बा ६८ अम्बा
 अब्बुद्धसिरी ९८ मनोरथाधिकफल-
 प्राप्तिः (दे-१०४२)
 अब्भपिसाओ ३२२ अभ्रपिशाचः, राहुः
 अमअणिग्गमो ३३० शशी, चन्द्रः
 (दे-१०१५)
 अमआ ६६ असुराः (दे-१०१५)
 अमलो ३२८ च्वत्ततेजाः
 अमारो ३३८ नदीमध्यद्वीपम्, कमलः
 अरणी ६९ सरणिः, मार्गः, रथ्या
 अरलं ३१६ चीरी, कोटकविशेषः
 (दे-१०५२)
 अरलाओ ३३६ चिरिका, मशकः
 (दे-अरलाया १०२६)
 अरलो ३३६ चि रि का, म श कः
 (दे-१०५३)
 अलमज्जुलो ३१७ अलसः (दे-१०४६)
 अलवलवसहो १११ धूर्तः, दुष्टः, पृष्ठवाही
 बलीवर्दः (दे-अलमलो १०२५)
 अलिअल्लिका ३१८ कस्तूरी (दे-१०५६)
 अलिआ ४० आली, सखी (दे-१०१६);
 ३३६ पितृवसा, कनिष्ठसौदरस्य
 वधूः (दे-१०१६)
 अलिणो ३१५ वृश्चिकः (दे-१०११)
 अलिसारं ३१९ क्षीरम्
 (दे-अलिआरं १०२३)
 अल्लओ ३१० कृतपरिचयः (दे-१०१२)

अल्लत्थी ३३८ अङ्गदम्, जलाद्रा
 (दे-१०५४)
 अल्लिलो १०७ अमरः
 (दे-अल्लिलो १०१३)
 अल्ली ३१३ व्याघ्रः
 (दे-अलिअल्ली, अरिअल्ली १०५६)
 अवअणिओ ३१९ अन्त्य (दे-१०४४)
 अवअण्हं ३०९ उल्लखलम्
 (दे-अवअण्णो १०२६)
 अवआरो ३२६ लोकयात्रा (दे-अवयारो
 माध्यामुत्सवविशेषः १०३२)
 अवऊढं ३२९ व्यलीकम्
 (दे-अवगूढं १०२०)
 अवकुम्माणिका ३२५ विलासः
 अवगदो २१३ आक्रान्तम्
 अवडओ ३१७ आरामः
 (दे-१०२०, १०५३)
 अवडाहिअं २१२ उत्कुष्टम्
 (दे-१०४७)
 अवडुअं ३३२ उल्लखलम्, विसस्थुलम्
 (दे-अवडुओ १०२६)
 अवडुक्किअं ११० कृपाद्यवेषु निपतितम्
 (दे-अवडक्किओ १०४७)
 अवज्झसो ३२७ कटि
 (दे-अवज्झस १०५६)
 अवरिज्जं १०९ अद्वितीयम् (दे-अवरिज्जो
 अद्वितीयः १०३६); ३१४ उत्त-
 रीयम्
 अवसरिओ ३२२ विरहः
 अवहट्ठो २०९ दर्पितः (दे-१०२३)
 अवहडं ३२० मुसलम् (दे-१०३२)
 अवहोओ ९६ विरह (दे-१०३५)

अवंगो ३२० अपामार्गः
 (दे-आवंगो १०६२)
 अवाहिओ २१३ अध्यासितम्
 अविअं २०९ उक्तम् (दे-१०१०)
 अविणयवई ९४ अविनयपतिः
 (दे-१०१८)
 अविरिक्कं ३१४ सायंभोजनम् (दे-अव-
 रिक्को क्षणरहितः, निरवसर १०२०)
 असङ्गिओ २०९ सक्तः (दे-१०५५)
 असंगअं ३२१ प्रावरणम्
 (दे-असंगयं १०३४)
 असारा ३०७ कदली (दे-१०१२)
 अहद्धो ३२७ स्नेहरहित
 (दे-अअखो १०१३)
 अहिअलो ९६ क्रोध (दे-१०३६)
 अहिरिओ ३२० विच्छाय
 (दे-अहिरीओ १०२७)
 अहिरेइअं २१० परिपूर्णम्
 अहिसिओ १०९ ग्रहशङ्कया रुदितः
 (दे-१०३०)
 अहिहरअं ३२२ देवगृहम्
 (दे-अहिहर १०५७)
 अहेल्लो ३११ ईश्वर (दे-अहिल्लो १०१०)
 अहोरणं ३१४ उत्तरीयम् (दे-१०२५)
 अंगवल्लिजं ३२९ तनुचलनम्
 (दे-१०४२)
 अंगुत्थलं ३२७ अङ्गुलीयकम्
 (दे-१०३१)
 अंगुलिजं ३१९ इक्षुशकलम्
 (दे-अंगलिअं १०२८)
 अंजणइसिआ ३१९ तापिच्छम्
 (दे-१०३७)

अंजणिआ ३१९ तापिच्छम्
(दे-१०३७)
अंतली ३३२ उदरम्, ऊर्मिमध्यम्
(दे-अंतली १०५५)
अंबडो ३२५ निष्ठुरः (दे-१०१६)

आ

आअट्टिआ ३३२ परायत्ता, नववधूः
(दे-आअट्टिअं १०६८)
आअरं ३२० मुसलम्
(दे-आअरं उदूखलम् १०७४)
आअलणं ३१४ रतिगृहम्
(दे-आलयणं १०६६)
आअल्लो ३२२ केशबन्धनम्
(दे-आमोडो ? १०६२)
आअं ३१६, ३३३ दधि (दे-आअं
दीर्घम्, अतिदीर्घम्, मुसलम्,
विषमम्, कालायसम् १०७३)
आआसतलं ९७ हर्म्यपृष्ठम् (दे-१०७२)
आइप्पणं २११ पिष्टम् (दे-१०७८)
आओ ६५ आपः (दे-१०७)
आडम्बरो ३३८ पटहः
आडोरो ३०६ श्वपचः
(दे-आणूवो ? १०६४)
आणको ३२५ तिर्यक्
(दे-आणिक्कं तिर्यक्सुरतम् १०६१)
आणन्दवडो ९७ नववध्वा रक्ता र्गणं
वन्नम्, प्रथमरजस्वलाया रक्ताक्तः
पटः (दे-१०७२)
आणुअं ६८ आननम् (दे-१०६२)
आदओ ३२९ आदर्शः
(दे-आदाओ १०१४)

आमल्लअं ३३१ धम्मिल्लरचना
(दे-आमेलो ? १०६२)
आमेलो ३२२ केशबन्धनम् (दे-१०६२)
आरद्धो २०९ वृद्धिगतः, गृहायातश्च
(दे-१०७५)
आरनालं ९६ कमलम् (दे-१०६६)
आरंतिओ ३१५ मा ला का रः
(दे-आरंमिओ १०७१)
आरंदरं ३३० संकटम् (दे-१०७८)
आरिल्लो ३१५ बन्धः (दे-१०६३)
आरेइअं २०९ मुकुलितम्, मुक्तम्,
भ्रान्तम्, पुलकितम् (दे-१०७७)
आरोग्गिअं २१० परिपूर्णम् (दे-१०६९)
आलत्थओ ३१५ के की, म यू रः
(दे-आलत्थो १०६५)
आलोलं ३२२ केशबन्धनम्
आलसो ३१५ वृश्चिकः
(दे-आलासो १०६१)
आवसणं ३१४ रतिगृहम्
(दे-आलयणं १०६६)
आविअं २०९ प्रोतम् (दे-१०७६)
आसंघो ६७ आस्था
आहडं ११३ सीत्कारः
(दे-आहुडं १०७४)
आहविओ २१४ चूर्णितम्
आहित्यो २०७ रुद्धः, ग लि तः
(दे-१०७६)
इ
इक्कुसी ३२६ नी ला ब्ज म्
(दे-इक्कुसं १०७९)
इच्छाउत्तो ३३७ योगिनीसुतः, ईश्वरः

इल्ली ३३४ वर्षत्राणम्, सिंहः, व्याघ्रः
(दे-१०८३)

ईदग्निधूमं ९८; ३२४ तु हि न म्
(दे-१०८०)

उ

उअजारो ३३२ ग्राम, सघ.

उअक्रिअं २१४ पुञ्जीकृतम् (दे-१०१०७)

उअहारी ३१६ दोहनकारी
(दे-१०१०८)

उइत्तणं ३०८ नि व स न म्
(दे-उइत्तण १०१०३)

उक्कगो २०६ अनवस्थित
उक्कट्टी ३१२ कूपतुला (दे-उक्कदी १०८७)

उक्कासं २१२ उत्कुष्टम्
(दे-उक्कासिअं १०११४)

उक्कासारो ३१६ मीढः

उक्कासिअं २१४ रणलब्धम्
(दे-१०११४)

उक्किअं २१२ प्रसृतम्

उक्कुण्डं २१३ विप्रलब्धः
(दे-उक्कुडो १०९१)

उक्खण्डिअं २१४ वृष्टितम्
(दे-१०११२)

उक्खिण्णं २०६ अवकीर्णम्
(दे-१०१३०)

उग्गाहिओ २११ निपुणगृहीतः विर-
चितश्च (दे-उग्गाहिअ १०१०४)

उग्गालो ३१५ तनुस्तोतः, सुस्वल्पजल-
प्रवहणम् (दे-ओग्गालो १०१५१)

उग्गाहिअं २०८ उत्क्षिप्तम्

उग्घओ २१३ वि स्ती र्णः
(दे-उग्घओ १०१२६)

उग्घक्कं २०७ प्रलपितम्

उच्चप्पो २१० आरुढः (दे-१०११०)

उच्चल्लो २१५ दृष्टः

उच्चंडं ३२१ शौर्येण क्रियते यच्चरितम्
(दे-उच्चट्टं १०१०६)

उच्चंडिगो ३३३ नि सीमः, अधिकप्रमाणः
(दे-उच्चट्टिओ १०१०६)

उच्चंतो ३१९ गाढः

(दे-उच्चत्यो दृढः १०९७)

उच्चाडनं ३३३ उपवनम्, शीतम्
(दे-उच्चाडो विपुलः १०९७)

उच्चुल्लो २०७ उद्विग्नः
(दे-उच्चुल्ल १०१२७)

उच्छड्डिअं २१२ सुपितम्
(दे-उच्छड्डिअं १०११२)

उच्छण्डिअं २०९ गरादिव्यथितम्,
अपहृतम् (दे-१०११२)

उच्छलओ ३१३ गृहम्
(दे-उत्थलिअं १०१०७)

उच्छुण्णं २१० परिपूर्णम्

उच्छुरिअं २१३ आपूर्णम्
(दे-उच्छुरं १०९०)

उच्छुल्लो २१३ अ घ्या सि त म्;
२१५ विधारित. (दे-१०१३१)

उच्छूरणं २०७ उच्छिष्टम्
(दे-उद्धरणं १०१०६)

उज्जणिअं २०८ वक्रितम्, निम्नीकृतम्
(दे-१०१११)

उज्जरिअं २०८ शुष्कम्, निम्नीकृतम्
(दे-१०१३३)

उज्जल्लो ९८ बहु ब ल वा न्
(दे-१०१५४), २१३ अध्यासितम्
(दे-१०९७; हेव्या-२०१७४)

उज्जोगलं ३२५ भटः (?)

उज्जमाणं २११ पलायितम्

(दे-उज्जमणं १०१०३)

उज्जरिओ २१३ विस्तीर्णः

(दे-उज्जरिअं १०१३३)

उज्जं ३२३ अरम्यम् (दे-ओज्जं १०१४८)

उद्वाहिअं २०८ उ त्क्षि त्त म्

उद्दो ३१५ कूपादिखनकः (दे-१०८५)

उणिआ ३१४ कृसरा, यवागूः

(दे-उणिहआ १०८८)

उत्तप्पो २१३ अध्यासितम् (दे-१०१३१)

उत्ताणफलं ३०८ एरण्डः

(दे-उत्ताणपत्तयं १०१२०)

उत्तालो ३२३ गर्वितः (दे-उत्तप्पो ?

१०१३१)

उत्तिरिविडिअं ३२२ उपर्युपरिस्थानम्

(दे-उत्तिरिविडी १०१२२)

उत्थल्लपत्थल्ला १०९ पार्श्वयुगापवृत्तिः

(दे-१०१२२)

उत्थिअं २१४ रणलब्धम्

उद्दच्छिओ २११ निषिद्धः

उद्दणो ९६ उद्ददनः (दे-१०९९)

उद्दणो ३३३ कुररः, सर्गवः, प्रतिशब्दः

(दे-उद्दणा चुल्ली १०८७)

उद्दरिअं २१२ उत्त्वातम्

(दे-उद्दरिअं १०११०)

उद्दालिअं २११ रण हु त्त म्

(दे-उद्दालिअं १०१००)

उद्दो ३३३ ककुदम्, जलमानुषः,

दान्तपृष्ठः (दे-उद्दं १०१२३)

उद्दओ २०७ श्रान्तः

(दे-उद्दाओ १०१२४)

उद्दच्छो २१३ लिप्तम्

(दे-उद्दथो १०९६)

उद्दरिअं २०६ अर्दितः

(दे-उद्दरिअं १०१००)

उद्दुमाअं २१० परिपूर्णम्

उद्दुसिअं २०९ रोमाञ्चितम्

उद्दुलिअं २१२ अवनतम्

उप्पक्किआ ३१५ रजकी

(दे-उप्पुक्किआ १०११४)

उप्पड्डिअं २१३ नष्टम्

उप्पहं ३१३ गृहम्

उप्पा ३२१ मण्यादेर्मार्जनम्

(दे-ओप्पा १०१४८)

उप्पालओ ३२२ रणरणकम्

उप्पिअं २०७ हृतं रोषितं वियुक्तं च

(दे-उप्पित्थं ? १०१२९)

उप्पिणिरं ३२२ शून्यम्

उप्पित्थो २०७ त्रस्तः, क्रुद्धः

(दे-१०१२९)

उप्पिगरिआ ३२१ हस्तोत्क्षेपः

(दे-उप्पिगालिआ करोत्सङ्गः

१०११८)

उप्पिजलं ३३३ रतम्, काकः, रजः

(दे-१०१३५)

उप्पुलपोलिअं ३२१ कौ तुकेन त्वरा

(दे-उच्चुलउलिअं १०१२१)

उप्फेसो ३३८ भीतिः, सद्भावः

(दे-१०९४)

उब्बालो २१३ अध्यासितम्

(दे-ओब्बालो १०१०२)

उब्भग्गो २०७ मु ण्डितः

(दे-उब्भग्गो गुण्ठितः १०९५)

उब्मालणं २१० प रि पूर्णम्

(दे-१०१०३)

उम्मच्छं २०९ असबद्ध क्रोधेन भङ्गया

च भणितम् (दे-१०१२५)

उम्मण्डो २०७ उद्धतः (दे-१०१२४)

उम्मरिअं २०८ उन्मूलितम् (१०१००)

उम्मलं २१० घनीभूतम् (दे-१०९१)

उम्मल्ला ३१४ तृष्णा (दे-१०९४)

उम्मल्लो ३३३ मू प ति, सान्द्रम्

(दे-१०१३१)

उम्मुहो ९६ उन्मुख. (दे-१०९९)

उरओ ६९ ऋजु

उरणी ३२३ पशु (दे-उररी १०८८)

उरुसोल्लो २०६ प्रेरित. (दे-उरुसोल्ल

१०१०८)

उलुकुसिअं २०९ रो मा श्चि त म्

(दे-उलुकुसिअ १०११५)

उलुहंतो ३१३ काक (दे-१०१०९)

उलुहुण्डियं २१४ हे पि त म्

(दे-उलुउण्डिअ १०११९)

उलुहुलिओ २१० अ वि तृ ष.

(दे-उलुहलिओ १०११७)

उल्लिकं २१२ दुष्येष्टितम्

उल्लुको २०६ वृटित. (दे-१०९२)

उल्लुण्डिअं २०७ क्षिप्तम्, २१४ रण

लब्धम् (दे-१०१०९)

उल्लुसिअं २०९ रोमाश्चितम्

(दे-उल्लसिअ १०११५)

उल्लूढो २१० आरूढ. (दे-१०१००)

उवउजो ११२ उपकारी (दे-१०१०८)

उवलंडंतो ३१५ चूडावल्यम्

(दे-उवलभत्ता १०१२०)

उवसड्डो ३१४ सारथिः

उवसेरो ३१४ रथार्हः (दे-उवसेर रति-

योग्यम्? १०१०४)

उव्वत्तालं ३२२ अविच्छिन्नस्वररोदनम्

(दे-उव्वेत्ताल १०१०१)

उव्वत्तो २१० गलित, विरक्तः

(दे-१०१२९)

उव्विलं २०७ चकितम्, क्लान्तम्

(दे-उप्पित्यं? १०१२९)

उव्वेलं ३१४ कौशलम्

उस्सा ३२२ गाव.

उंचाडइओ ३३७ हुकृतम्, गर्जनम्

उंडलं ३३१ मद्य (दे-१०१२९)

ऊ

ऊआ ९६ यूका (दे-१०१३१)

ऊढं २०८ त्यक्तम्

ऊणंदिअं ४० आनन्दितम्

(दे-१०१४१)

ऊसअं २०९ उ प घा नी कृ त म्

(दे-१०१४०)

ऊसलिअं २०९ रोमाश्चितम्

(दे-१०१४१)

ऊसविअं २०७ उद्भ्रान्तम्

(दे-१०१४३)

ऊससिअं २०९ उ प घा नी कृ त म्

ऊसाअत्तो ३०८ खेदेन शिथिलः

(दे-ऊसाअत्तो १०१४१)

ऊसारो ३१५ गर्तः (दे-१०१४०)

ऊसुंभिअं ११२ रुद्धगलरोदनम्

(दे-१०१४२)

ए

एकघरिल्लो ३१८ देवरः (दे-१०१४६)

एकमुहो ३३२ निर्धमः (?), अधनः
(दे-१०१४८)

एकलो (पकलो ?) ११२ प्रबलः

एकसाहिल्लो ३३० यः सममुषितः
(दे-१०१४६)

एकंगं ३०६ चन्दनम् (दे-१०१४४)

एराणी ३२६ इन्द्राणी (दे-१०१४७)

एलविलो ९७ वृषः, धनवान्

ओ

ओअग्निअं २०७ आघ्रातम्
(दे-ओअग्निअं १०१७२)

ओअल्लो ९८ अपसारः, कम्पः, २०९
छन्नः (दे-१०१६५)

ओआमिअं २०८ अभिभूतम्
(दे-ओहाइओ १०१५६)

ओइल्लयं २१३ विप्रलब्धः
(दे-ओइल्लं १०१५८)

ओक्खलिअं २१४ त्रुटितम्
(दे-ओक्खंडिअं १०११२)

ओग्गिओ ३१० नीहारः
(दे-ओग्गीओ १०१४९)

ओच्छल्लो ३११ चोरः (दे-ओच्छल्लो,
ओच्छल्लो १०१०१)

ओज्जरो ११३ भीरुः
(दे-ओज्जलो १०१५४)

ओज्जरिअं २१२ प्रक्षिप्तम्, विक्षिप्तम्
(दे-ओज्जरिअं १०१३८)

ओट्टुअं २०८ अभिभूतम्

ओत्थअं २११ अवसन्नम्
(दे-ओत्थओ १०१५१)

ओत्थरिअं २१४ रणलब्धम्
(दे-ओत्थरिओ १०१६९)

ओन्दुरो ४० उन्दुरः; ३३८ मूषिकः

ओप्पं २१० मृष्टम् (दे-ओप्पा १०१४८)

ओमहिअं २१४ पुरस्कृतम्

ओमिसं २०७ अप्रवृत्तम्

ओरम्पिअं २१४ त्रुटितम् (दे-१०१७१)

ओरल्ली ३१२ गभीरदीर्घरवः
(दे-१०१५४)

ओरिल्लं ३३० पश्चात् (दे-ओरिल्लो
अचिरकालः १०१५५)

ओलअणं ३३३ दयिता, नववधूः
(दे-ओलइणी १०१६०)

ओलुक्की ३०९ चक्षुःस्थगनक्रीडा
(दे-ओलुंकी छन्नरमणम्, नष्ट्वा
यत्र शिशवः क्रीडन्ति १०१५३)

ओलेहडो २०८ प्रवृद्धः, अन्यासक्तः
(दे-१०१७२)

ओवाअओ ९९ अस्तकालः, अपातपः
(दे-१०१६२)

ओसक्किओ २१५ मुक्तः
(दे-ओसक्की १०१४९)

ओसण्णो २०६ त्रुटितः (दे-१०१५६)

ओसत्तं २१२ अवनतम्

ओसत्थो ३२९ परिरम्भणम्

ओसरिओ २०८ आकीर्णः, अक्षि-
निकोचात्संकुचितः (दे-१०१७१)

ओसविअं २११ अवसन्नम्
(दे-ओसविअं १०१६८)

ओसा ३०९ नीहारः (दे-१०१६४)

ओसाओ ३१५ पीडा (दे-१.१५२)
 ओसायणं ६५ आपोशनम् (दे-१.६४)
 ओसिक्खओ ३१८ गतिविघातः
 (दे-ओसिक्खिअ १.१७३)
 ओहट्टं ३३६ नीवी, अव गुण्ठनम्
 (दे-ओहट्टे १.१५३)
 ओहरणं २०७ आघ्रातम् (दे-१.१७४)
 ओहल्ली ११४ अपसृतिः
 ओहंसं ३०६ चन्दनम् (दे-ओहरिस
 चन्दनघर्षणमिला १.१६९)
 ओहिअं ३०७ अधोमुखम्
 (दे-ओहुर १.१५७)
 ओहित्यं ३३६ रभसम्, विषादः
 (दे-१.१६८)

क

कइलबइल्लो ३२२ स्वेच्छोत्थायी
 वलीवर्द. (दे-२.२५)
 कउलं ३३० गोमयखण्डम् (दे-२.७)
 कउहं ३१७ नित्यम् (दे-२.५)
 ककुडं ६७ ककुदम्
 कक्कालं ६९ कक्कालः, शरीरास्थि
 कक्खडो ६७ कर्कश (दे-२.११)
 कच्चं ११० कार्यम् (दे-२.२)
 कच्छरं ३०९ कर्दम. (दे-कच्छरो २.२)
 कडअल्ली ३३३ कण्ठ, कर्णिका
 (दे-२.१५)
 कडण्णो ६८ कलाप समूहः (दे-२.१३)
 कडसी ३१७ श्मशानम् (दे-२.६)
 कडं (पडं ?) ३१५ पश्चिमाङ्गणम्
 कडंतरं ३३० शूर्पादिर्जीर्णभाण्डम्
 (दे-२.१६)

कडंतरिअं २०६ छिन्नम्, छिद्रितम्
 (दे-२.२०)
 कडंतं ३२० मुसलम् (दे-२.५६)
 कडिल्लं १०९ गहनम्, दौवारिक,
 कटिवन्नम्, निर्विवरम्, विपक्षः,
 आशी. (दे-२.५२)
 कडो २०९ उपरत, क्षीण (दे-२.५)
 कणआ ३१६ नीवी
 कणइल्लो १०७ शुक्र (दे-२.२१)
 कणई १०८ लता (दे-२.५)
 कण्णारामं ३२१ अवतसः
 कण्णोविआ ३३८ चञ्चू, अवतस
 (दे-कण्णोली २.५७)
 कत्तं ६७ कलत्रम्
 कत्थइ ६९ क्वचित्
 कन्दोहं ९७ उत्पलम् (दे-२.९)
 कप्परिअं २१४ आरोपितम् (दे-२.२०)
 कमडो ३३८ भिक्षापात्रम्
 कमडो ३३२ दधिकलशी, पिठरम्
 (दे-२.५५)
 कमणी ११० निश्रेणिः, सोपानम्
 (दे-२.८)
 कमलं १०० आस्यम्, कलहः
 (दे-२.५४)
 कमलो ३११ चोर. (दे-कलमो २.२०)
 कमिओ २०६ उपसर्पितः (दे-२.३)
 करअडी ३१९ स्थूलवन्नम्
 (दे-करयरी २.१६)
 करइल्लो ३०७ शुष्कमहीन (दे-२.१७)
 करमो २०९ क्षीण (दे-२.६)
 करंडो ३३२ शार्दूल, वायस
 (दे-करडो २.५५)

करमरी ११३ हठहता स्त्री

(दे-२.१५)

करलं ३१९ अवशुष्कम् (दे-करिलं ?

२.१०)

कराङ्गी ३१७ शात्मलिः (दे-२.१८)

करिलं ६६ करौरम्

करोडो ३३२ काकः, नालिकेरः, वृषः

(दे-२.५४)

कलवू ६७ अलावूः

कलिमं ९७ उत्पलम् (दे-२.९)

कली ३२८ शात्रवः (दे-२.२)

कलेरं ६९ करालम् (दे-२.५३)

कलं ३३८ कल्यम्

कल्यो ३२० ह्रीः, लज्जा

कव्वालं ३३२ कर्मस्थानम्, वैश्वम्

(दे-२.५२)

कहेडो ३३१ तरुणः (दे-२.१३)

कहोडो ३१६ तरुणः (दे-कहेडो २.१३)

कंकअसुकओ ३११ अल्पसुकृतलभ्यः

(दे-जंकअसुकओ ३.४५)

कंठमलं ३२९ यानपात्रम् (दे-२.२०)

कंठिओ ३२९ द्वाःस्थः (दे-२.१५)

कंठो ३२९ सूकरः (दे-२.५१)

कंडदिणारो ३१२ वृत्तिविवरम्

(दे-कंठदीणारो २.२४)

कंडपडवं ३२९ तिरस्करिणी

(दे-कंडपडवा २.२५)

कंपरं ३३१ विज्ञानम् (दे-कंवरो २.१३)

काअपिउला ११३ कोकिला

(दे-२.३०)

काअरो ९९ कातरः (दे-२.५८)

काअंजी ३१३ परिहासः

(दे-कायंदी २.२८)

काणड्डी ३१३ परिहासः

(दे-काणड्डी २.२८)

कामकिसोरो ३२० गर्दभः (दे-२.३०)

कारा ३२८ रेखा (दे-२.२६)

कारिमं ११३ कृत्रिमम् (दे-२.२७)

कालं ९८ तमिस्रम् (दे-२.६)

कालणो ३२५ पुमान्

(दे-कालओ धूर्तः २.२८)

कालिआ ३३३ ऋणवृद्धिः, कायः,

अम्बुदः (दे-२.५८)

कालिबअं ३३२ शरीरम्, अम्बुदः

(दे-कालिबो २.५९)

काहल्ली ३३२ व्ययकरणम्, भ्राष्ट्रम्

(दे-२.५९)

काहिलो ३२८ वत्सपालकः (दे-२.२८)

किक्किडी ३०९ सर्पः

(दे-किक्किडी २.३२)

किण्हं ३३३ सिताशुकम्, सूक्ष्मम्

(दे-२.५९)

किमिघरवसणं ९४ कौशेयम्

किरिकिरिआ ११० कर्णोपकर्णिका,

कुतूहलम् (दे-किरिइरिआ २.६१)

किरी ३३८ वराहः

किरो ४० किरिः, वराहः (दे-२.३०)

किवडी ३३६ पार्श्वद्वारम्, पश्चिमाङ्गणम्

(दे-किविडी २.६०)

किवाडो २११ स्खलितः

(दे-किवोडो २.३१)

किलिणी ३१५ प्रतोली, रथ्या

(दे-किलणी २.३१)

किंजुक्खो ३२९ शिरीषः

(दे-किंजक्खो २.३१)

कीलं ३१६ स्तोकम् (दे-२.२१)
 कीला ३१० नववधू. (दे-२.३३)
 कुई ३२३ वलाका
 कुकुला ३१० नववधू. (दे-२.३३)
 कुच्छिणी ३१२ वृत्तिविवरम्
 (दे-कुच्छिलं २.२४)
 कुच्छिमई ११२ गर्भवती (दे-२.४१)
 कुट्टमिओ ३१६ महिषः
 (दे-कट्टमिओ २.१५)
 कुट्टारो ३३१ चर्मकार
 (दे-कुट्टाओ २.३७)
 कुडओ ११३ लतागृहम् (दे-२.३१)
 कुडङ्को ११३ लतागृहम् (दे-२.३१)
 कुडुको १०९ लतागृहम् (दे-२.३१)
 कुडुम्बिअं ११० सुरतम्
 (दे-कुडुच्चिअं २.४१)
 कुडुंगो १०९ लतागृहम् (दे-२.३१)
 कुडुं ६८ कुतुकम् (दे-२.३३)
 कुणिआ ३१२ वृत्तिविवरम् (दे-२.२४)
 कुदो २१३ आक्रान्तम् (दे-कुद २.३४)
 कुम्माणो १०८ म्लान. (दे-२.४०)
 कुरुढो ३३२ अनघः, निपुणः
 (दे-कुरुडो २.६३)
 कुरुलो ३३२ अनघः, निपुणः
 (दे-२.६३)
 कुल्लो ३३५ असमर्थः, ग्रीवा, विच्छिन्न-
 पुच्छः (दे-२.६१)
 कुल्हो ३२५ शगालः (दे-२.३४)
 कुविलो ३११ चोरः
 (दे-कुम्बिलो २.६९)
 कुसुमालो ३११ चोरः (दे-२.१०)
 कुहणी ३१५ रथ्या
 (दे-कुहिणी २.६२)

कुहिणं ३११ कूर्परम्
 (दे-कुहिणी २.६२)
 कुंगो १०९ लतागृहम् (दे-२.३१)
 कुंडं ३२८ हव्यधमः, अग्निः (दे-२.३३)
 कुंडिओ ३२६ ग्रामेशः (दे-२.३७)
 कुंतो ३१७ शुक्रः (दे-२.२१)
 कुंभी ३२३ सुवर्णादिकमन्तर्निधाय वहि-
 र्वद्धं कर्पटकखण्डम् (दे-कुंटी वल्ल-
 निवद्ध द्रव्यम् २.३४)
 कूरं ३०८ भक्तम् (दे-२.४३)
 केआ ३१६ केली (दे-केशा रज्जुः २.४४)
 केडो ३३६ व्यापनम्, फेनः, श्यालः,
 दुर्वल.
 केजू ३३२ रज्जुः, असती, कन्दः
 (दे-केआ ? २.४४)
 कोच्चप्पं ३२२ अलीकहितकरणम्
 (दे-२.४८)
 कोज्जरिअं २१० पूरितम्
 (दे-कोज्जरिअं २.५०)
 कोट्टी ३३३ स्खलना, दोहविषमा गौः
 (दे-२.६४)
 कोडिल्लो ११२ पिशुनः (दे-२.४०)
 कोणो ३३५ गर्वितः, निर्दयः
 (दे-२.४५)
 कोण्णाअं ३०८ म्लानम्
 कोत्थरं ३३१ विज्ञानम् (दे-२.१३)
 कोत्थुअवत्थं ३१६ नीवी
 (दे-कुत्थुहवत्थं २.३८)
 कोप्परो ३३६ वर्णसंकरः, जालकम्
 कोप्पो ९६ अपराधः (दे-२.४५)
 कोलंबं ३१६ पिठरम्
 (दे-कोलंबो २.४७)

कोलीरं ६७ कुचविन्दम् (दे-२४६)
कोसलो ३१६ नीर्वा (दे-कोसलं २३८)
कोसिओ ३२९ कुविन्दः

ख

खट्वांगो ३१६ छाया (दे-खट्वा २६८)
खड्डां २१० मकुचितम् (दे-२७२)
खड्डिअं ३०८ क लु प म् (दे-खरडिअं
रुक्षम् २७९)
खड्डं ६७ खेलम्, ३०८ श्मश्रु
(दे-२६६)
खड्डिको ३२६ सैनिकः
(दे-खड्डिको २७०)
खण्डिओ २१५ मद्यासक्तः (दे-२७८)
खज्जोओ ९९ खद्योतः, तारका
(दे-२६९)
खन्धमसो ९९ भुजः (दे-२७१)
खन्धलट्टी ९९ भुज, स्कन्धस्य यष्टिः
(दे-२७१)
खण्णो ३२३ रूतः (दे-२६९)
खण्णिअं २१० परिपूर्णम्
(दे-खरिअं २६७)
खण्णो ३०८ दक्षः (दे-खवो, खवो
वामकरः २७७)
खरडिओ ३२३ रुक्षः
(दे-खरडिअं २७९)
खरुण्णा ३२३ विषमा भूः
खल्लिरिआ ३०८ सकेतः (दे-२७०)
खल्लिरी ३०८ सकेतः (दे-२७०)
खवडिअं ३३० प्रतिहतगमनम्
(दे-२७१)
खवलिओ २१० लुपितः (दे-२७२)

खव्वो ३३३ वामहस्तः, गर्दभः
(दे-२७७)

खसिअं २१३ आपूर्णम्
खंजणो ३३४ खज्जरीट, कर्दमः
(दे-२६९)

खंडीधारा ३१८ अत्युष्णोदकधारा
(दे-खंडीधारो २७२)

खंदजी ३०८ स्थूलैन्धनवाहिः
(दे-खदग्गी २७०)

खिंखिणी ३१७ शृगाली (दे-२७४)

खुडिआ ३२७ स्वत्परतम्
(दे-खुडिअं २७२)

खुड्डो ६८ छल्लकः (दे-२७४)

खुड्डं ३२७ स्वत्परतम् (दे-२७४)

खुरहखुडी १११ प्रणयकोपः
(दे-खुरहखुडी २७६)

खुल्लुखी ३३५ मिथ्याघटमानम्
(दे-खुल्लुखी २७६)

खेआलुअं ३२६ हासः, हासे सति
हसितम् (दे-खेआलु निःसहः,
असहन इत्यन्ये २७७)

खेडं ३३८ ग्रामस्थानम्

खोडो ३१३ धार्मिकः (दे-२८०)

खोड्डी ३०९ दासी (दे-खोड्डी २७७)

खोहत्तं ३२३ पाणिभ्यामाहत जलम्

ग

गअणरई ३०८ मेघः (दे-२८८)

गअसाउल्लो ११० विरक्तः
(दे-गयसाउल्लो २८८)

गज्जणसदो ३२३ मृगनिपेधरवः
(दे-२८८)

गज्जिलिओ १०९ स्पृष्टेऽङ्गे हास,
पुलक (दे-गजोल्लिअ २०१००)

गजोल्लो ११२ पीडित
(दे-गजिल्लो २०८३)

गणसमो ३१३ गोष्ठया रत्न
(दे-२०८६)

गत्तडी ११३ गायिका (दे-२०८२)

गद्दहो ३१९ कुमुदम् (दे-गद्दह २०४३)

गन्धपिसाओ ३०७ गान्धिक
(दे-२०८७)

गन्धुत्तमा ३३८ सुरा

गमरोट्टं ३१९ शेखरकम्

गमिअं २११ अवधूतम्

गलत्थलिओ २०६ प्रेरित (दे-२०८७)

गल्लं ६८ गण्डम्

गहकल्लोलो ३२२ ग्रहकल्लोलः, राहु

गहणं ३२८ निर्जलस्थानम् (दे-२०८२)

गहणी ३१४ वन्दी (दे-२०८४)

गहरो ६९ गृध्रः (दे-२०८४)

गहिआ ९४ काम्यमाना (दे-२०८५)

गहिल्लो ६६ ग्रहिलः

गहेरो ३१४ वन्दी (दे-गहरी

गृध्नः २०८४)

गंजं ३३० गण्डः (दे-गजो गल्लः २०८१)

गामरोडो १११ योऽन्तर्भुत्त्वा ग्राम भुक्ते
(दे-गामरोडो २०९०)

गामहणं ६६ ग्रामस्थानम् (दे-२०९०)

गावी १०९ गौः

गांडी ३०६ मञ्जरी

गिंडिली ३२४ ऐश्वर्य दलम्, इक्षुखण्डम्
(दे-गडीरी २०८२)

गुडिओ २१० सनद्धः

गुज्जणिअं २०६ स घ टि त म्
(दे-गुजेल्लिअ २०९२)

गुत्थिअं २०८ उन्मूलितम्

गुप्पी ३३० इच्छा (दे-गुम्मी २०९०)

गुमिलो ११० मूढः, २१५ मूढः

स्खलितः आपूर्णश्च (दे-गुमिल
२०१०२)

गुम्मइओ २१० आपूरितः, स्खलितः,
आमूलात्सवलितः, मूढ, विघटितः
(दे-२०१०३)

गुम्मिओ २१४ मूलात्सन्नः

गुलिअं २०८ मथितम्

गेड्डा ३२६ यवः (दे-गेड्ड २०१०४)

गोच्चअं ३२९ प्रतोद

(दे-गोच्चओ २०९७)

गोजा ३०७ कलशी (दे-गोआ २०८९)

गोड्डं ३०७ स्तनयोद्धपरि रचितो वासो-

ग्रन्थिः (दे-गोड्डअं २०९३),

३०९ पङ्कः, कर्दमः (दे-गेड्ड
२०१०४)

गोणिको ६६ गोनीकः, गवामयनम्,

गवां समूह (दे-गोणिको २०९७)

गोणो ६५ गौः (दे-२०१०४)

गोत्तण्हाणं ३२६ पि त्रो र्ज ला ज्ज लिः

(दे-२०९३)

गोप्पी ३०६ वाला

गोरप्पडिआ ३१९ गोधा

(दे-गोरफिडी २०९८)

गोरिहिअं २०७ व्रस्त.

गोरो ३३७ ग्रीवा, अक्षि, सीता

(दे-गोरा २०१०४)

गोला ६५ गोदा, ३३२ गौ, नदी

(दे-२०१०४)

गोविओ ३२६ अल्पजल्पन (दे-२.९७)
 गोसण्णो ९८ मूर्त्तः (दे-२.९७)
 गोसो ६६ गोगर्ग, प्रत्यूप (दे-२.९६)
 गोहो ३२७ ग्राम्यजनाग्रणी. (दे-२.८९)
 गोंडी ३०६ मधरी (दे-गोंठी २.९५)
 गोंजलं ३३० प्रवेयम्
 गोंजी ३०६ मधरी (दे-२.९५)

घ

घग्घत्थणं ३१० खेदः
 (दे-घुग्घुच्छणय २.११०)
 घग्घरं ३२५ जघने वस्तविशेष.
 (दे-२.१०७)
 घडिअघडा ११० गोष्ठी (दे-२.१०५)
 घडी ११० गोष्ठी (दे-२.१०५)
 घणंवाहिओ ३२५ इन्द्र.
 (दे-घणवाही २.१०७)
 घरअन्दं ९७ दर्पणः, मुकुरम्
 (दे-२.१०७)
 घायणो ६७ गायनः (दे-२.१०८)
 घुग्घुरुडो ३१४ राशिः
 (दे-घुग्घुडो २.१०९)
 घुग्घुस्सिअं २०९ अगक्त भणितम्
 (दे-२.१०९)
 घुत्तिअअं २०९ अन्विष्टम्
 (दे-घुत्तिअं २.१०९)
 घुत्तिणिअं २०९ अन्विष्टम्
 (दे-२.१०९)
 घुत्तिमं ९६ अनुत्तम
 गोत्तिअं ३३४ एतात्तनम्, गिलातलम्
 (दे-२.११०)

च

चउक्कं ६९ चतुष्पथ (दे-३.२)
 चक्कगहो ३२० मकर.
 (दे-पक्कगहो ६.२३)
 चक्कडिअं २१० प्रीणितम्
 (दे-चक्कडिअ ३.६)
 चक्कलं ११३ परिवर्तुलम् (दे-३.२०)
 चक्खिअं २१५ आस्वादितम्
 चच्चा ९९ चर्चा, तलाहतिः (दे-३.१९)
 चच्चिको ९८ स्थासकः, चर्चिकः
 (हेव्या २.१७४)
 चडआणा ३१३ कुन्तलाः
 (दे-चडो ३.१)
 चडिआसो ३१४ आटोपः
 (दे-चडिआरो ३.५)
 चणिटअं २०९ छन्नम्
 चण्डिको १०८ कोपः (दे-३.२)
 चण्डिल्लो १०८ पिशुनः, कोपः
 (दे-३.२०)
 चदुरुडो ३०८ गा त वा ह नः
 (दे-चडरचिधो ३.७)
 चन्दोज्जं ९७ कुमुदम् (दे-३.४)
 चापलओ १०८ मिथ्याबहुभाषी
 (दे-३.२०)
 चाफलं ३२५ मिथ्यावच (दे-३.२०)
 चवेडी ९८ करनपुटाघातः (दे-३.३)
 चलणाओहो ४० चरणानुधः, कुक्कुटः
 (दे-३.७)
 चंचरिओ ४१ चमरीकः, भ्रमरः
 (दे-३.६)
 चंचुप्परं ३१३ मिथ्या
 (दे-चनप्परं ३.४)

चंदवडाआ ३१० अर्धप्रावृतदेहा
(दे-३.७)

चारवाओ ३२४ ग्रीष्मवात. (दे-३.१)

चारो ३३७ इच्छा, वन्धनम्
(दे-३.२१)

चिक्रं ४० स्तोकम् (दे-३.२१)

चिक्खअणो १११ असहनः

चिक्खिलं ३०९ कर्म
(दे-चिक्खलो ३.११)

चित्तओ ३१३ व्याघ्र

चित्तलं १०९ रम्यम् (दे-३.४)

चित्तविओ २०८ परितोषित.

चिप्पंडी ३३७ व्रतम्, उत्तमविवेप.

चिमिणं २०९ रोमाञ्चितम्
(दे-चिमिणो ३.११)

चिरओ ३२८ कुल्या, अल्पा कृत्रिमा
सरित् (दे-चिरिचिरा-चिरिचिरा
३.१३)

चिरिआ ३२६ कुटी (दे-चिरया ३.११)

चिरिका ३३७ चर्मण वारिमाण्डम्
(दे-३.२१)

चिरिचिरिआ ९५ चिरिचिराति ध्वनि-
र्यस्या (दे-३.१३)

चिलिचिडिआ ९५ चिलिचिलीति ध्वनि-
र्यस्या (दे-३.१३)

चिल्लो ३११ बालः (दे-३.१०)

चुको ३१३ मुष्टिः (दे-३.१४)

चुच्चुलिअं ३१९ चुल्लम्
(दे-चुच्चुलि ३.२३)

चुट्टी ३३१ शिखा (दे-चोट्टी ३.१)

चुडुली ३२३ उल्का (दे-३.१५)

चुप्पो ३२३ मेदुरः (दे-चुप्पो सनेहः
३.१५)

चुल्लो ३११ बाल (दे-३.२२)

चुल्लोडओ ३२० ज्येष्ठ (दे-३.१७)

चुंचुणिआ ३३५ मुष्टिश्रूतम्, शूका,
नमर्थ (दे-३.२३)

चुंचुमालिओ ३१७ अलस.

(दे-चुंचुमाली ३.१८)

चुंचुलिआरो ३२० चुल्लम् -

(दे-चुंचुलिपूरो २.१८)

चुंदिणी ३३१ दुमारी

चेडो ३११ बालः (दे-३.१०)

चेंडा ३३३ शिखा, नवमालिका
(दे-३.३९)

छ

छट्टा ६७ छटा

छट्टो ३०७ मर्म (दे-वट्टा २.७.३१)

छवडी ३१६ चर्म (दे-३.२५)

छाआ ३३७ भ्रमरी (दे-छाया ३.३४)

छाइल्लो १०९ रूपवान्, ३२० वैदग्ध्य-
वान् (दे-३.३५)

छाहो ३१९ गगनम् (दे-छाही ३.२६)

छिक्रं २११ स्पृष्टम्, २१२ क्षुतम्
(दे-३.३६)

छिच्छअणो ३२४ असोढा

(दे-छिकोअणो ३.२९)

छिच्छई १०८ असती

छिच्छओ ९५ अधिक्षत नयनप्रीत्यनर्ह-
त्वात् (दे-३.१७४)

छिच्छि ६६ विक्र विक्र

छिच्छिणरमणं ३०९ चक्षु.स्यगन-
क्रीडा (दे-छिच्छटरमणं ३.३०)

छिण्णालो ९५ सदाचारच्छिन्ना लात्या-
दत्त इति

छिण्णो ९५ छिन्नः स्मरशरच्छिन्नत्वात्
(दे-३.२७)

छिल्लं ६९ छिद्रम् (दे-३.५)

छिविअं ३१८ इक्षुशकलम् (दे-३.२७)

छिविओ ३०९ चयः, समूहः
(दे-छिवओ ३.३६)

छिहंडहिल्लो ३१६ दधि (दे-सिहंड-
हिल्लो बालो, दधिसरः, मयूरः
८.५४)

छिंछोली ३१५ तनुस्रोतः, स्वल्पजल-
प्रवहणम् (दे-३.२७)

छुप्पलयं ३१९ शेखरकम् (दे-चुप्पलो-
चुंभलो शेखरः ३.१६)

छुहइद्धिआ ३३७ द्वेष्ट्या, अस्पृश्या
(दे-छोब्भाइत्ती १ ३.३९)

छूहिअं २१३ पार्श्वपरावृत्तम् (दे-३.३०)

छेओ ३२० विदग्धः

छेणो ६७ स्तेनः

छेत्तसोवणी ३३१ क्षेत्रजागरः
(दे-छेत्तसोवणयं ३.३२)

छेलिआ ३२५ अल्पपुष्पा स्तक्
(दे-छेली ३.३१)

छोहो ३०९ समूहः (दे-३.३९)

ज

जच्चंदणं ३३७ अमुरः, कुड्मकुमम्
(दे-३.५२)

जच्छन्दो ६८ स्वच्छन्दः (दे-३.४३)

जणउत्तो ९६ ग्रामप्रधाननरः
(दे-३.५२)

जण्णहरो ९६ यज्ञहरः, राक्षसः
(दे-३.४३)

जमणं ३१५ बालशिखा
(दे-जवणं ३.४१)

जम्बालं ६८ शैवालम् (दे-३.४२)

जयणं ३३८ भयसहननम्

जरण्डो १०९ वृद्धः (दे-३.४०)

जवणं ३३४ हयः, श शि व द ना
(दे-जवण हलशिखा ? ३.४१)

जवो ३२५ पुमान्

जहणारोहो ९७ ऊरुः (दे-३.४४)

जहणूसुअं ९८ जघनांशुकम्
(दे-३.४५)

जंघामओ ११३ दूतः (दे-३.४२)

जंघालुओ ११३ दूतः (दे-३.४२)

जंपेक्खिरमगिरओ ११० यद् दृष्टं
तद्याचते (दे-३.४४)

जंभणंभणो ११३ स्वैरभाषण.
(दे-जंभणवो ३.४४)

जंभलो ३२० मूर्खः (दे-३.४१)

जाई ३१७ मदिरा, सुरा (दे-३.४५)

जिग्घिअं २०७ आघ्रातम् (दे-३.४६)

जीविअमई ३२४ कामुकाकर्षिणी मृगी
(दे-जीवयमई ३.४६)

जुअणो ११३ युवा

जुण्णो ३२० वैदग्ध्यवान् (दे-३.४७)

जूसिअं २०८ क्षिप्तम्

जोअणा ९९ तारका (दे-३.५०)

जोइओ ९९ ज्योतिरिङ्गणः, खद्योतः
(दे-३.५०), ३१६ व्याधः
(दे-जोडिओ ३.४९)

जोइक्खो ९६ ज्योतिष्कः (दे-३.४९)

जोइसो ९९ तारका (दे-३.५०)

जोई ९८ विद्युत्, ज्योतिः (दे-३.४९)

जोओ ९५ चन्द्र. (दे-३.४०)
 जोडो ९९ तारका (दे-३.४९)
 जोव्वणजोअं ३१२ जरा
 (दे-जोव्वणवेअ ३.५१)
 जोव्वणणी ३१२ जरा
 (दे-जोव्वणोव्वं ? ३.५१)
 जोव्वणिरं ३१२ जरा
 (दे-जोव्वणणीरं ३.५१)

इ

इडी ३१० गुल्म (दे-इडी निरन्तर-
 वृद्धि. ३.५३)
 इण्टिअं २१० प्रहृतम् (दे-३.५५)
 इत्यो २१२ गत (दे-इत्थं ३.६१)
 इसिअं २०८ पर्यस्तम् (दे-३.६२)
 इरओ ३३० सुवर्णकार (दे-३.५४)
 इरंको ३२३ तृगमनुष्ण. (दे-३.५५)
 इल्लरी ३११ गुल्मः
 इसुरं ३३० तान्मूलम्, अयं
 (दे-३.६१)
 इसो ३३४ गन्मीर, तटस्थ, दीर्घ,
 अवग (दे-३.६०)
 इंटिलिआ ३११ वक्रमणम्
 (दे-इंटिलिआ ३.५५)
 इंडली ३२३ असती (दे-३.५४)
 इंडुली ३२३ असती (दे-३.६१)
 झाडं ३०६ लतादिगहनम् (दे-३.५७)
 झुत्ति ३१० स्रोतः (दे-३.३८)
 झुत्ती ३२८ रजस्वला (दे-३.५८)

ट

टंको ३३५ खड्गः, छिन्न, जघापातः,
 तटम्, खनित्रम् (दे-४.४)

टोंवरो ४० तुम्बुर. (दे-४.३)

ठ

ठाणिज्जं ११२ गौरवम् (दे-४.५)
 ठाणो ३१३ अहकार. (दे-४.५)
 ठेणो ३३५ स्यासक, चर, चोरः

ड

डक्खरो ३३१ युवा, तरुण.
 (दे-पडिक्खरो क्रूरः ? ६.२५)
 डड्ढो २०७ अस्तः
 डव्वो ३३० वामकर (दे-४.६)
 डसरी ३३६ उष्णजलम्, स्थाली
 (दे-डहरी ? ४.७)
 डहरो ३११ बाल (दे-४.८)
 डंको ३१३ चाक (दे-टंको ४.१३)
 डंडरं ३२२ ईर्ष्या कलहः
 (दे-डंडरो ४.१६)
 डंडरिआ ३०९ कर्दम.
 (दे-टंडरिओ ४.१५)
 डंडसिओ ३१९ ग्रामतट.
 (दे-डंडसिओ ४.१५)
 डंडा ३०९ कर्दम (दे-डंडो ४.१६)
 डंमिओ ६८ दाम्भिक (दे-४.८)
 डाली ३१३ गात्रा (दे-४.९)
 डिडओ २०८ जलान्त. पतित
 (दे-डिडयं ४.१५)
 डिवओ ३३० वामकरः
 डिखा ३३७ आतङ्कः, त्रास.
 डुल्लयं ३०७ कपर्दीनां भूषा, कपर्दि-
 कामि. कृतमामरणम् (दे-डुल्लयं
 १.११०)

डेडुरी ३१८ क्रीडा
 डेडुरो ६९ दर्दुरः (दे-४०९)
 डेंडी ३२३ बलाका (दे-ढेंकी ४०१५)
 डोअलो ६९ लोचनम् (दे-४०९)
 डोअणो ६९ लोचनम् (दे-४०९)
 डोको ३१३ कूपतुला (दे-डोओ ४०११)
 डोवरुओ ३२७ गुरुहारिकः
 डोलो ६९ लोचनम् (दे-४०११)
 डोंगी ३३३ रथ्या, स्थासक (दे-४०१३)

ढ

ढेक्कुणो ६७ मत्कुणः
 (दे-ढेंकुणो ४०१४)

ण

णज्झरं २१० दलितम्; ३१९ विमलम्
 (दे-णज्झरो ४०१९)
 णडिओ २१५ वञ्चितः (दे-४०१०)
 णडुलं ३३३ विनतः, दुर्दिनम्
 (दे-४०४७)
 णढरी ३३० क्षुरिका
 णन्दिणी ९४ धेनुः (दे-४०१८)
 णलुअं ३३७ वृत्तिविवरम्, कर्दमितम्,
 निमित्तम्, प्रयोजनम् (दे-णल्लयं
 ४०४६)
 णंदणो ३२७ कर्मकृत् (४०१९)
 णाओ ३२३ गर्वितः (दे-४०२३)
 णामुक्कसिअं ३१३ कार्यम् (दे-४०२५)
 णालं २०७ त्रस्तः
 णिअंधणं ९८ प रि धा न म् (दे-४०३)
 णिअंसणं ३१० परिधानम्
 (दे-४०३८)

णिआणिका ३२५ कुतृणलुञ्चनम्
 (दे-४०३५)
 णिआरं ३३२ ऋजुः, रिपुः, प्रकटः
 (दे-णिआरं रिपुगृहम् ४०२९)
 णिउक्कणो ३३६ वायसः, मूकः
 (दे-४०५१)
 णिउक्को ११२ तूष्णीकः, मूकः
 (दे-४०५१)
 णिउ[प]त्तउ ३१७ शाल्मलिः
 णिक्कज्जो २०६ अनवस्थितः (दे-४०३३)
 णिक्कडो ६७ निश्चलः, ६७ निश्चयः
 (दे-४०२९)
 णिक्कसरिओ ३११ गलितसारः
 (दे-णिक्खसरिओ ४०४१)
 णिक्खो ३३१ चोरः, सुवर्णम्
 (दे-४०४५)
 णिग्गिण्णो २११ निर्गतः (दे-४०३६)
 णिग्घट्ठो ३१० कौशलोपेतः
 (दे-णिग्घट्ठो ४०३४)
 णिग्घोरो ३१५ निर्दयः (दे-४०३७)
 णिच्चणिओ २१५ जलधौतः
 णिच्छड्डो ३१५ निर्दयः
 (दे-णिच्छुंडो ४०३७)
 णिज्जरं २१३ जीर्णं खिन्नं च
 (दे-णिज्झरं ४०२६)
 णिज्जाओ ३३२ पुष्पप्रकरः, उपकारः
 (दे-४०३४)
 णिज्जो २०८ सुप्तः (दे-४०२५)
 णिडो ३१७ पिशाचः (दे-४०२५)
 णिण्फंसो ६७ निस्त्रिंशः
 णिम्मिओ २१५ स्थापितः
 णिम्मीसुओ ९७ युवा, निःश्मश्रुकः
 (दे-णिम्मंसू ४०३२)

णिरासो ६७ नृशस
 (दे-णिराहो ४.३७)
 णिरिको ३११ चोर (दे-णिरिको ४.४९)
 णिरित्तो २१४ नत (दे-णिरित्तो ४.३०)
 णिरुत्तं २१५ निश्चितम् (दे-४.३०)
 णिवच्छणं ३१० अवतारणम्
 (दे-४.४०)
 णिवाओ ३२३ प्रस्वेद (दे-४.३४)
 णिव्वूढो २०७ उद्धत (दे-४.३३)
 णिलापा ३३१ पतद्ग्रह, पात्रम्
 (दे-णिलको ४.३१)
 णिल्लंको ३३१ पतद्ग्रह, पात्रम्
 (दे-४.३१)
 णिविड्डो २०७ सुप्तोत्थितः
 (दे-णिविड्डो ४.४८)
 णिव्वहणं ६६ उद्धहनम्, विवाह.
 (दे-४.३९)
 णिव्विहं ३३५ रत्यारभट, समुचित
 (दे-४.३४)
 णिसुद्धो २०७ निपातित. (दे-४.३६)
 णिस्सीमिओ २१४ निर्वासित
 णिहलं ३१८ कूलम्
 (दे-णिहण कुलम् ? ४.२७)
 णिहसो ३१८ वल्मीकम् (दे-४.२५)
 णिहुअं ९७ निधुवनम्, सुरतम्
 (दे-४.५०)
 णिहुणं ३२० व्यापारः (दे-४.२६)
 णिदणिआ ३२५ कुतृणलुञ्चनम्
 (दे-णिदिणी ४.३५)
 णीसङ्को ९७ वृष (निशङ्क)
 णीसारो ३२३ मण्डप. (दे-४.४१)
 णेलच्छिआ ३१२ कूपतुला
 (दे-णेलिच्छी ४.४४)

णेलच्छो ३३५ पण्ड, पण्डित.
 (दे-४.४४)
 णेवच्छणं ३१० अवतारणम्
 (दे-४.४०)
 णेव्वं ३२९ तीव्रम् (दे-णिव्व ककुहं
 व्याज ४.४८)
 णेसरो ३२७ सूर्य (दे-४.४४)

त

तग्गं ३२८ सूत्रम् (दे-५.१)
 तडहडिओ २०६ अनवस्थित
 (दे-तडहडिअ ५.९)
 तड्डो ३३६ पिशाच, शलभ (दे-५.३८)
 तणसोल्लं ४० तृणशकम्, मल्लिका
 (दे-५.६)
 तणेसी ६९ तृणराशि (दे-५.३)
 तण्णाअं १११ आर्द्रम्
 (दे-तण्णायं ५.२)
 तत्तिहो ११२ तच्छील (दे-५.३)
 तत्ती १११ तत्परता (दे-५.२०)
 तत्तुडिल्लं ३३१ सुरतम् (दे-५.६)
 तमणी ३३३ लता, व्यधिकरणम्
 (दे-तमणी भुज. ५.२०)
 तम्बकिमी ९९ इन्द्रगोप (दे-५.६)
 तम्बकुसुमं ९५ कुरवक कुरण्टक च
 (दे-५.९)
 तरिडी ३१० अनुष्णो वायु.
 (दे-तिरिडी उष्णवात ५.१२)
 तलपत्तं ३२४ योनि, वराङ्गम्
 (दे-तलवत्ती ५.२१)
 तलप्फलं ३१० शालि
 (दे-तलप्फलो ५.७)

तलं ६५ तल्पम् (दे-५.१९)
 तलारो ६८ तलवरः, पुराध्यक्षः
 (दे-५.३)
 तलिमो ३३४ गृहोर्ध्वभूमिः, वासगृहम्,
 कुट्टिमम्, भ्राष्ट्रम्, गय्या
 (दे-५.२०)
 तल्लं ६५ तल्पम्; ३३८ कासारः
 (दे-५.१९)
 तल्लडं ६५ तल्पम् (दे-तलं-तल्ल ५.१९)
 तहल्ली ३३० अपसृतिः
 (दे-तहल्लिआ गोवाटः ५.८)
 तंडं ३०८ शिरोहीनम् (दे-५.१९)
 तामरो ३२६ सुन्दर
 (दे-तामरं रम्यम् ५.१०)
 तारत्तरो ३१८ मुहूर्तः (दे-५.१०)
 तालफली ३०९ दासी
 (दे-तालफली ५.११)
 तिक्खालिअं २११ शातम्, तीक्ष्णतम्
 (दे-५.१३)
 तित्तिरिओ ३३० निरन्तरम्
 (दे-तित्तिरिअ स्नानार्द्रम् ५.१२)
 तिच्ची ३१३ सारः; ३१६ स्तोत्रम्
 (दे-तिच्ची सारम् ५.११)
 तिमिच्छाहो ३३० पथिकः
 (दे-५.१३)
 तिविडी ३०८ सूची (दे-पुटिका तिविडा
 सूचीति केचित् ५.१२)
 तिगआ ३०८ पुष्परजः
 (दे-तिगिआ ५.१२)
 तिगिच्छी ३०८ पुष्परजः
 (दे-तिगिच्छी ५.१२)
 तुच्छअं ३१५ रजितम् (दे-५.१५)

तुण्हिक्कं ३३५ मृदुः, निश्चलः
 (दे-तुण्हिक्को ५.१५)
 तुरी ३३६ उपकरणम्, तूलिका, गन्धम्
 (दे-५.२२)
 तुंगी ३११ रात्रिः (दे-५.१४)
 तुंविह्लि ३३५ मधुपटलम्, उल्लखलम्
 (दे-५.२३)
 तेआलीसा ६७ त्रिचत्वारिंशत्
 तेवण्णा ६६ त्रिपञ्चाशत्
 तोमरिओ ११४ शस्त्रप्रसार्जकः
 (दे-५.१८)
 तोमरी ३२५ लता (दे-५.१७)
 तोलणो ३२५ पुमान् (दे-५.१८)
 तोलो ३३६ पिशाचः, शलभः
 (दे-टोलो ४.४)

थ

थक्को ३२६ प्रसज्जनम्
 (दे-थक्को अवसरः ५.२४)
 थमिअं २१२ विस्मृतम् (दे-५.२५)
 थलओ ३२३ मण्डपः (दे-५.२५)
 थसलो ३२६ पृथुः (दे-थसलो ५.५८)
 थासो ३२७ पृथु (दे-थसो ५.२५)
 थिरण्णोसो ९६ चपलहृदयः
 (दे-५.२७)
 थेट्टो ३१३ गृहम्
 थेणिल्लअं २११ हृतम्
 (दे-थेणिल्लिअं ५.३२)
 थेरोसणं ९७ अम्बुजम् (दे-५.२९)
 थेवो ६५ स्तोत्रः, ९५ बिन्दुः
 (दे-५.२९)
 थोओ ३२० रजकः (दे-५.३२)

थोको ६५ स्तोकः (दे-५.२९)
 थोवो ६५ स्तोकः (दे-५.२९)
 थोहं ३३० बलम् (दे-५.३०)

द

दअरो ३३५ पिशाच, ईर्ष्या
 दअं ३३४ उदकम्, शोकः
 (दे-दयं ५.३३)
 दङ्गाली ११३ दववर्त्म, द्वाग्निमार्गः
 दमदंडो ३२२ भ्रमर
 दरमत्ता ३२७ बलात्कारः (दे-५.३७)
 दरवल्लहो ९९ कान्तः (दे-५.३७)
 दरंदरो ३१४ उल्लासः (दे-५.३७)
 दलिअं ३३७ दास, अङ्गुलिः,
 कृणिताक्षः (दे-५.५२)
 दंडवणं ३२१ आज्यम्
 दावो ३३३ दास, गर्दभ
 (दे-दाओ प्रतिभू १ ५.३८)
 दिरिआ ३२४ कामुकाकर्षिणी मृगी
 दुक्खित्तो ३०७ कम्प
 दुगं ६९ दु खम् (दे-५.५३)
 दुग्गुच्छं २११ भ्रमितम्
 दुग्घोडो १०७ द्विप (दे-५.४४)
 दुड्डहणो ३११ चोर
 दुहोलणा ११४ दुग्धापि या दुह्यते गौः
 (दे-दुड्डोलणी ५.४६)
 दुप्परिअल्लं ३०७ अशक्यम्
 (दे-५.५५)
 दुब्भो ३२२ भ्रमर (दे-धगो १ ५.५७)
 दुम्मइणी १११ कलहपरा (दे-५.४७)
 दुहअं २१४ रणलब्धम्
 (दे-दुहओ ५.४५)

दुदुमिअं २०८ रसितम् (दे-५.४५)
 दूणावेढं ३३६ अशक्यम्, तडागः
 (दे-५.५६)

दूणो १०७ द्विप (दे-५.४४)
 दूसलं ३२५ उद्वेगः (दे-५.४३)
 दूसलो ६८ दुर्मगः (दे-५.४३)
 देवरिअं ३१२ सुतजन्मनि तूर्यम्
 (दे-थेवरिअ ५.२९)
 दोगं ६६ युग्मम् (दे-५.४९)
 दोग्घोडो १०७ द्विपः (दे-५.४४)
 दोडि ३१४ सायंभोजनम्
 दोवेलि ३१४ सायंभोजनम् (दे-५.५०)
 दोणणिजन्तो ९५ चन्द्रः (दे-५.५१)
 दोसारअणो ९५ चन्द्रः
 दोसिणी ६७ ज्योत्स्ना (दे-५.५०)
 दोसो ९९ कोप (दे-५.५६)
 दोहणी ३०९ कर्दम (दे-५.४८)
 दोहासलं ३२७ कटि (दे-५.५०)

ध

धणिआ ६६ धन्या, प्रियतमा
 (दे-५.५८)
 धणी ३११ पर्याप्ति, गुप्ति (दे-५.६२)
 धमो ३२५ विलास
 धम्मअं ३२४ रक्तबलि, पुरुषोपहार
 (दे-५.६३)
 धसलं ३२७ पृथु (दे-५.२५)
 धारा ३२६ रणमुखम् (दे-५.५९)
 धारावासो १०० दर्दुर (दे-५.६३)
 धिरत्थु ६६ धिगस्तु
 धुअराओ १०० भ्रमरः
 (दे-धुअगाओ ५.५७)

धुङ्की ३३७ मौनम्, मुखसंभेदः
 धुत्तो २१३ आक्रान्तम् (दे-५.५८)
 धुरिअं ३२७ पृथु (दे-५.६२)
 धुंधुमारा ३२६ इन्द्राणी (दे-५.६०)
 धूमद्धमअहिसीओ ९६ कृतिकाः
 (५.६२)
 धूमरी १०९ तुहिनम् (दे-५.६१)
 धोरणी ११३ पंक्तिः

न

नलिअं ६७ निलयः (दे-णलिअं ४.२०)
 निअत्थं ३०९ परिहितम्, वस्त्रम्
 (दे-णिअत्थं ४.३३)
 निड्डुरिआ ३०९ भाद्रपदसितदशम्या-
 मुत्सवविशेषः (दे-णिड्डुरिआ
 ४.४५)
 निहेलणं ६७ निलयः
 (दे-णिहेलणं ४.५१)

प

पअरो १०० प्रवरः, अर्थपरः
 पअलाओ ९६ फणी, सर्पः (दे-६.७२)
 पइओ २१३ विस्तीर्णः
 (दे-पइअं भत्तिंसितम् ६.६४)
 पइण्णो २१३ आक्रान्तम् (दे-६.७)
 पइरेकं ३३६ एकान्तः, शून्यम्
 (दे-६.७१)
 पउडं ३१३ गृहम् (दे-६.४)
 पउलिअं ३०८ शूलप्रोत मासम्
 (दे-६.२९)
 पऊठं ३२६ दीर्घमन्दिरम् (दे-६.४)
 पक्कडिअं २१५ प्रस्फुरितम्
 (दे-पक्खडिअं ६.२०)

पक्कणं ३३६ अतिशोभावत्, भग्नम्,
 श्लक्ष्णम् (दे-पक्कणी ६.६५)
 पक्कं २११ पिष्टम् (दे-पक्को ६.६४)
 पग्गेज्जो ३०९ समूहः (दे-पग्गेज्जो
 ६.१५)
 पच्चलं ३३७ असहनः, समर्थः
 (दे-पच्चलो ६.६९)
 पच्चावेणिओ २११ संमुखागतः
 (दे-पच्चोवणी ६.२४)
 पच्चुअं ३२७ दीर्घम्
 (दे-पच्चुहिअं ? ६.२५)
 पच्चुच्छाहणं ३१७ सुरा
 (दे-पच्चुच्छुहणी ६.३५)
 पच्चुडरिअं २०९ प्रत्युद्गतम्
 (दे-उच्चुलउलिअं ? १.१२१)
 पच्चूहो ३२७ सूर्यः (दे-६.५)
 पज्जा ३१० अधिकारः (दे-६.१)
 पझामुरो ३११ प्रवयाः वृद्धः
 पञ्चावण्णा ६६ पञ्चपञ्चाशत्
 पट्टं ३२८ अंशुकम्
 पडअसाइमा ३२५ शबरमूर्धनि पत्रपुटी
 पडड्डाली ३१८ क्रीडा
 पडमा ११३ दूष्यपटगृहम्
 (दे-पडवा ६.६)
 पडं ३०७ ग्रामसीमास्थानम्
 पडंसुगा ३१८ ज्या, मौर्वी
 (दे-पडंसुआ ६.१४)
 पडिअग्गिअं २१५ वर्धापितम्, परि-
 भुक्तम् (दे-६.७४)
 पडिओ ३३२ वन्दी, आचार्यः
 (दे-पडिअज्जओ ? ६.३१)
 पडिक्किआ ३१२ प्रतिकृतिः
 (दे-पडिक्कओ प्रतिक्रिया ६.१९)

पडिक्खरो ९५ प्रतिकूल (दे-६.१८)

पडिच्छिरो ३१७ सदृश

(दे-पडित्थिरो ६.२०)

पडिणिअंसणं ३१२ निशि प्रावरणम्

(दे-६.३६)

पडिपल्लिलो ३०७ विहितपूज

(दे-पडिएल्लिओ १.६.३२)

पडिरिगअं २१० भग्नम्

(दे-पडिरिजिअ ६.८२)

पडिवेसो ३१२ विधेय (दे-६.२१)

पडिसाओ ९४ घर्घरकण्ठ (दे-६.१७)

पडिसारिअं २११ स्मृतम् (दे-६.३३)

पडिसिद्धी ६८ प्रतिस्पर्धा (दे-६.७७)

पडिसोत्तो ९५ प्रतिकूल (दे-६.१८)

पडिहत्यो २१३ आपूर्णम् (दे-६.१९),

३२८ प्रतिक्रिया (दे-६.१९,

६.२८ वचनमिति सातवाहन)

पडीरो ३२९ चोरसहति (दे-६.८)

पडुज्जङ्णी ३१२ तरुणी

(दे-पडुजुवई ६.३१)

पडोहरं ३१६ पश्चिमाङ्गणम्

(दे-६.२२)

पडुल्लो ३१८ अधन (दे-पच्चलो

असहन १.६.६९)

पड्डो ३३० वामकर

पणओ ३०९ कर्दम (दे-६.७)

पण्डरङ्गो ९९ महेश्वर (दे-६.२३)

पण्णवण्णा ६६ पञ्चपञ्चाशत्

(दे-६.२७)

पत्तणं ३३४ वाणफलम्, शरपुखम्

(दे-६.६४)

पत्तणी ३१५ रथ्या

पत्तलं ३०८ तीक्ष्णम् (दे-६.१४)

पत्थणं ३१९ स्थूलवस्त्रम्

पत्थरं ९८ पादताडनम् (दे-पत्थरा ६.८),

३१८ ज्या, मोंर्वी (दे-पत्थरं

क्कजु ६.१०)

पत्थरी ३३५ गयनम्, सहतिः

(दे-पत्थारी ६.६९)

पत्थेवाअं ६६ पाथेयम्

पप्फाडो ३३० अभिविधेय (दे-६.९)

पम्मारो ३३६ सघातः, गिरिगुहा

(दे-६.६६)

पम्हलो ९९ केसरः (दे-६.१३)

पम्हट्टो २०८ प्रमुपित, प्रमृष्ट

पम्हुरं ३२० अपमृत्तु (दे-६.३)

परट्टो २१५ भातः, पतित, पांडितः

परभत्तो ९८ भीद, निष्पीड

(दे-परिचभत्तो ६.७२)

परिअट्टलिअं २१० परिच्छिन्नम्

(दे-६.३६)

परिअडी ३२० मूर्ख (दे-६.७३)

परिअड्डिअं २१० प्रकटितम्

परिअम्मिअं २१२ अलकृतम्

परिअंभओ ३२७ कर्मकृत्

परिआली ३२९ भोजनभाण्डम्

(दे-परिआली ६.१२)

परिक्खाइअं २१२ परिक्षीणम्

परिच्चूडं २०८ उत्क्षिप्तम्

परिहाइअं २०६ परिक्षीणम्

(दे-परिहाओ ६.२५)

परिहालो ३०७ जलनिर्गमः (दे-६.२९)

परेओ ९८ परेत, पिशाचः (दे-६.१२)

पलं ३२३ प्रस्वेद (दे-६.१)

पलसू ३२६ सेवा (दे-६.३)
 पलहिअओ १०८ मूर्ख
 पल्लट्टजीहो ९७ पर्यस्तजिहो गुह्यहरः
 (दे-६.३५)
 पल्लवाअं ३२७ क्षेत्रम् (दे-६.२६)
 पल्लविअं ९७ लाक्षारक्तम् (दे-६.१९)
 पल्लोहं २०८ पर्यस्तम् (दे-६.३५)
 पल्लह्यं २०८ पर्यस्तम्
 पविंजिओ २१२ स्निग्ध (दे-६.७४)
 पव्वल्लो ३३६ काण्डम्, नखम्, शिशुमृग
 (दे-६.६९)
 पव्वंचल्लो ३१९ अगक्त
 (दे-पञ्चबलोको आसक्त. ६.३४)
 पसवड्कं ३१८ अवलोक (दे-६.३०)
 पसंडी ३१७ कनकम् (दे-६.१०)
 पसाइआ ३२५ शबरमूर्धनि पत्रपुटी
 (दे-पसाइआ ६.२)
 पसुलो ३३६ काकोल, जार.
 प्हड्डं २०६ अविरतदृष्टम्
 (दे-पहट्टो दृष्ट ६.९)
 प्हड्डो ९६ प्रधृष्ट, गर्वी (दे-६.९)
 प्हणी ३१६ संमुखागतिनिरोध.
 (दे-६.५)
 प्हम्मो ३२९ देवखातम्
 (दे-पहम्मं ६.११)
 प्हेणार्यं ३३७ उत्सव, भोज्यम्
 (दे-६.७३)
 प्होइअं २०७ पर्याप्तम् (दे-६.२६)
 पंगुरणं ६७ प्रावरणम् (दे-६.४३)
 पंडारो ३१८ गोप. (दे-पेंडारो ६.५८)
 पाउटणं ६७ प्रावरणम्; ९८ कवचः
 (दे-पाउरणो ६.४३)

पाओ ९६ फणी, सर्पः (दे-६.३८)
 पाडलं ३२९ अब्जम् ३३८ कमलम्;
 (दे-पाडलो ६.७६)
 पाडलो ३३५ हसः, वृष. (दे-६.८६)
 पाडहुओ १०९ प्रतिभूः (दे-पाडहुओ
 ६.४२)
 पाडिअज्जो ३२७ वधूं पतिगृहात्पितृ-
 गृह नेता (दे-६.४३)
 पाडिग्गहो ३२७ विश्रामः (दे-पाडि-
 अग्गो ६.४४)
 पाडुंकी ३२४ व्रणिशिविका (दे-६.३९)
 पाढा ३३८ शोभा
 पाण्ढी ३१५ रथ्या (दे-पाण्ढी ६.३९)
 पाणाअओ ३०७ श्वपच. (दे-६.३८)
 पाणाओ ३१८ पा णि द्वया घा त.
 (दे-पाणाली ६.४०)
 पाणो ३२६ चाण्डाल. (दे-६.३८)
 पाडुग्गो ३०८ सम्यः (दे-पाडग्गिओ
 ६.४२)
 पारद्धं २११ अभिपीडितम् (दे-६.७७)
 पारमरो ३२३ रक्ष (दे-पारपरो ६.४४)
 पारावरो ३२४ वातायनम् (दे-६.४३)
 पासणिओ १०९ साक्षी (दे-६.४१)
 पासण्णो ३३६ वेश्मद्वारम्, तिरश्चीनम्
 (दे-पासल्ल ६.७६)
 पासाणिओ १०९ साक्षी (दे-६.४१)
 पासावओ ९६ गवाक्ष. (दे-६.४३)
 पासो ९६ अक्षि (दे-६.७५)
 पाहिआवडा ३१२ ललना
 पिउच्छा ९९ सखी; ११४ पितृष्वसा
 (दे-६.४९)
 पिउसिआ ११४ पितृष्वसा

पिच्छलं ३०७ लज्जा

(दे-पिच्छली ६०७४)

पिडिल्लिको ३१२ क्रूर

पिणाओ ३२७ बलात्कार (दे-६०४९)

पिण्डइअं २१४ प्रशान्तम् (दे-६०५४)

पिप्पिडिअं ११० यत्किञ्चित्पठितम्

(दे-६०५०)

पिच्यं १०८ जलम् (दे-६०४६)

पिल्लरी ३३१ घर्म (दे-६०७९)

पिहुणं ३१९ पुच्छम् (दे-पेहुण ६०५६)

पिंजरो ३३५ हस, वृष

पिंजलं ३१४ प्रमाणम्

पिंजुरुओ ३१८ भेरुण्ड (पक्षी)

(दे-पिंजुरुओ ६०५०)

पिंडरवो ३१४ तैलादीना विक्रेता वणिक्

(दे-पेडइओ कणादिविक्रेता

६०५९)

पीडरई ३१२ चौर्येण वधू (दे-६०५१)

पुअई ३२६ चाण्डाल

पुअंडो ३३१ तरुण (दे-६०५३)

पुआई ४० पिशाच उन्मत्तश्च

(दे-६०४०); ३३१ तरुण

(दे-६०८०)

पुआइणिआ ४१ पिशाचिनी, उन्मत्ता,

दु शीला (दे-६०५४)

पुइओ ३२६ चाण्डाल

पुडइणी ३३८ नलिनी

पुण्णाली १०८ असती (दे-६०५३)

पुरिल्लदेवा ९८ दैत्या (दे-६०५५)

पुप्फी ११४ पितृष्वसा (दे-पुप्फा ६०५२)

पुल्ली ३१३ व्याघ्र (दे-६०७९)

पुंडरिआ ३१२ उ त्क लि का

(दे-पुरुपुरिआ ६०५५)

पुंसुलं ३०९ विसवादः

पूणो ३२३ गर्वित.

पेआलं ३१३ प्रमाणम् (दे-६०५७)

पेक्किअं २०९ वृषरटितम्

पेज्जलिअं २०६ सघटितम्

(दे-पेज्जल प्रमाणम् ६०५७)

पेट्टं ३२२ उदरम् (दे-६०६०)

पेण्डइअं २११ पिण्डितम्

(दे-पेण्ड ६०८१)

पेलवं ३२९ मार्दवम्

पेसणआरी ९५ दूती (दे-६०५९)

पेण्डओ ३३१ तरुण (दे-६०५३)

पेण्डलो ३१८ रस (दे-६०५८)

पोअग्गो ३१२ निर्भयः (दे-पोअडो

६०३१)

पोइओ ३२७ ज्योतिरिङ्गणः, खद्योत

(दे-पोइओ कान्दविक, खद्योत

इत्यन्ये ६०६३)

पोट्टलिकं ३२३ सुवर्णादिकमन्तर्निधाय

वहिर्वद्ध कर्पटकखण्डम्

पोरत्थो ९९ मत्सरी (दे-६०६२)

पोरवग्गो ३२७ विश्राम

(दे-पाइअग्गो ६०४४)

पोलिओ ३२६ सैनिक (दे-६०६२)

फ

फलसं ३२० कार्पास (दे-फलही ६०८२)

फंसुलो २१५ मुक्त (दे-फंसुलो ६०८२)

फुहं २०८ स्पृष्टम्

फुल्लंधओ १०७ अमर (दे-फुल्लधुओ

६०८५)

फेणवडो ३१६ वरुणः (दे-फेणवंधो

६०८५)

व

वङ्गलो ६७ बलीवर्दः (दे-६०९१)
 वक्करो ३१३ परिहास (दे-वक्करं ६०८९)
 वन्दिणो ११२ वन्दी
 वन्धोलो ११२ मेलक (दे-६०८९)
 वच्चरी ३३१ धम्मिल्लरचना (दे-६०९०)
 वम्हहरं ९६ कमलम् (दे-६०९१)
 वम्हाणी ३१९ गोधा (दे-वम्हणी ६०९०)
 वम्ही ६८ वाणी
 वलवट्टी ३३४ व्यायामसहा, सखी (दे-६०९१)
 वलामोडी ११३ बलात्कारः (दे-६०९२)
 वव्वाडो ३०८ दक्षिणो हस्तः (दे-६०८९)
 वहलं ३०९ कर्दम. (दे-६०८९)
 वहुजाणो ९८ चोरो धूर्तश्च (दे-वहुणो ६०९७)
 वहुधारिणी ३१० नववधूः (दे-वहुधारिणी ७५०)
 वहुरा ३१७ गृगाली (दे-वहुरावा ६०९१)
 वहुराणो ३०८ असिधारा (दे-वहुराणा ६०९१)
 वंकडो ३२५ अज, छागः
 वंहलो ११२ अपस्मारः
 वाडली ११३ पुत्रिका, कुमारिक्रीडो-
 चिता सालभाजिका (दे-६०९२)
 विम्बोवणअं ३३५ क्षोभ, उपधानम्, विकार. (दे-६०९८)
 वुक्कणो ३१३ काक (दे-६०९४)
 वुट्टिरो ११० महिष

बुल्लुबुलो ६६ बुद्धुदः (दे-बुल्लंबुला ६०९५)

बोडो ३३३ धार्मिक, यती (दे-६०९६)
 बोडुरं ३०८ श्मश्रु (दे-६०९५)
 बोल्लो ३१८ करुकल (दे-बोल्लो ६०९०)
 बौदी ३३३ रूपम्, शरीरम्, वचनम् (दे-६०९९)

भ

भग्गलअं ३१६ अप्रियम् (दे-भंभलं ६०९१०)
 भच्चो ११४ भगिनीसुतः
 भट्टिओ ९८ विष्णु. (दे-६०९०)
 भद्दसिरी ३०६ चन्दनम् (दे-६०९०२)
 भल्लुंकी ३१७ क्रोष्ट्री, गृगाली (दे-६०९०१)
 भसआ ३१७ गृगाली (दे-भसुआ ६०९०१)
 भसत्तो ३३७ वह्निः, दीप्तः
 भंगोठणं ३२१ व्रणितम्
 भंडो ३२५ सुतासुतो दौहित्रः (दे-६०९०९)
 भंहलओ ३२० मूर्ख. (दे-भंभलो ६०९१०)
 भाअलो ३२४ जात्यतुरगः (दे-६०९०४)
 भाइरो ११३ भीरु. (दे-६०९०७)
 भाउज्जा १०८ भातृवधूः (दे-६०९०३)
 भाउलं ३१६ आषाढे कात्यायन्या
 उत्सवविशेषः (दे-भाउअं ६०९०३)

महुरालिअं २१४ निर्वासितः

(दे-६०१२५)

मंजरो ६९ मार्जारः

मंतक्खरं ३०८ लज्जा (दे-मंतक्ख

६०१४१)

मंथरं ३३५ कुटिलं, बहु, कुसुम्भम्

(दे-६०१४५)

माअली ३२९ मृदुः (दे-माइली

६०१२९)

माइन्दो ४० माकन्दः (दे-१२८)

माउआ ९९ सखी (दे-६०१४८)

माउच्छा ११२ मातृष्वसा

(दे-६०१३१)

माउसिआ ११२ मातृष्वसा

(दे-माअलिआ ६०१३१)

माडा ३०८ समकालम्

माणंसी ११२ मायावी, मनस्वी

(दे-६०१४७)

मादलिआ ३२० माता (दे-६०१३१)

माभाइ ११४ अभयम् (दे-६०१२९)

मामा ३१३ मातुलभार्या (दे-६०११२)

मामी ३१३ मातुलभार्या (दे-६०११२)

माला ३१४ ज्योत्स्ना (दे-६०१२८)

माला ३२२ डाकिनी (दे-माला

ज्योत्स्ना ६०१२८)

माहिवाओ ४० माघवातः

(दे-६०१३१)

मिओ २१५ विघटितः

मिलाओ ३२७ वलात्कारः (दे-मिणायं

६०११३)

मुकुंडी ३११ जूटः (दे-मुक्कुंडी

६०११७)

त्रि.प्रा.२९

मुग्गुओ ३२४ नकुलः (दे-मुंगुसो,

मुग्गसो ६०११८)

मुचमुंडो ३११ जूटः (दे-मुक्कुंडो

राशिः ? ६०१३६)

मुम्मिअं २१४ शीलितम्

मुरई ३२३ असती (दे-६०१३५)

मुरुओ २०६ त्रुटितः (दे-मुरिअं

६०११५)

मुरुंडी ३१७ शृगाली (दे-भुरुंडिआ

६०१०१)

मुल्लिअं २१४ शीलितम्

मुव्वहइ ६६ उद्वहति

मुहत्थडी ३२९ मुखेन पतनम्

(दे-६०१३६)

मुहरोमराई ९५ भ्रूः श्मश्रूवा

(दे-६०१३६)

मुहलं ११३ मुखम् (दे-६०१३४)

मुहिअं ३२२ मृषाकरणम् (दे-६०१३४)

मुहुलो ३१४ बन्दी

मुंकुरुडो ३१४ राशिः (दे-मुक्कुंडो

६०१३६)

मुंगुरुडो ३१४ राशिः

मुंडी ३२५ नीरङ्गी, अवगुण्ठनशीलः

(दे-६०१३३)

मूसलं ४१ मांसलम् (दे-६०१३७)

मेक्खं ३१२ पार्श्वक्षेत्राद्यम्

मेठिअं ३१३ गृहम्

मेहुणिआ १०८ मातुलात्मजा, स्याली

(दे-६०१४८)

मोओ २१२ गतः (दे-६०१४८)

मोडी ३१७ भगिनी

मोरअं ३२० अपामार्गः

मोरत्तओ ३०७ श्वपच (दे-६०१४०)
 मोरहं ३२० अपामार्ग (दे-मउरदो
 ६०११८)
 मोरो ३०७ श्वपच (दे-६०१४०)

र

रअणिद्धअं ९७ कुमुदम् (दे-७०४)
 रइलक्खं ९८ रतिलक्ष्यम्, जघनम्
 (दे-७०१३)
 रद्धी ३०८ प्रधानम् (दे-७०२)
 रल्ला ३२६ प्रियगव (तृणधान्यम्)
 (दे-७०१)
 रसाओ १०८ भ्रमर (दे-रसाज
 ७०२)

रंजणं ३३७ कुण्डम्, घट
 रंभडिआ ३१९ गोधा (दे-रप्फडिआ
 ७०४)

राअल्लो ३२६ प्रियगव (दे-राअला
 ७०१)

राडी ३२५ रणम् (दे-७०४)
 राला ३२६ प्रियगव (दे-७०१)
 राहो ३३५ प्रिय, शोभितः, मलिनः,
 सनाथः, विसस्थुलः (दे-७०१३)

रिगो ३२८ प्रवेशः (दे-७०५)

रिज्जोल्ली ११२ ऋक्षालि, नक्षत्रमाला
 (दे-७०७)

रिट्ठो ४० अरिष्टो दैत्यः काको वा
 (दे-७०६)

रिमिणो १०८ रोदनशील (दे-७०७)

रुअरुइआ ११४ उत्कलिका (दे-७०८)

रुमिल्लं २०८ अभिलषितम्

रुवसिणी ११० रूपवती (दे-७०९)

रेक्किअं २१५ आक्षिप्तम् (दे-रेक्किअं
 ७०१४)

रेणं ३०९ कर्दम (दे-रेणी ७०९)

रोडी ३३२ इच्छा, मति (दे-७०१५)

रोप्पलो ३२४ वातायनम्

रोरली ३२४ कृष्णश्रावणचतुर्दशी,
 ३१८ कलकल (दे-७०१५)

रोलो ३२८ दरिद्र (दे-रोरो रद्ध
 ७०११)

रोहं ३३२ इच्छा, मति (दे-रोह प्रमा-
 णम् ७०१६)

रोहिआ ३२४ व्रणिशिावेका (दे-रोडी
 ७०१५)

ल

लअणं ३३५ तनु, कोमलः (दे-लयण
 ७०२७)

लअणा १०८ लता (दे-७०२७)

लअणी १०८ लता (दे-७०२७)

लक्कुडो ६७ लगुड (दे-७०१९)

लक्खिओ २१५ विघटित

लडहा १११ विलासवती (दे-७०१७)

लज्जालुइणी १११ लज्जावती

लम्वा ९६ केशाः (दे-७०२६)

लम्मिको ३११ चोर

(दे-लपिक्खो ७०१९)

लल्लं ३२८ स्पृहान्वितम् (दे-७०२६)

लवओ २०८ सुप्त

लसअं ३२८ विटपिक्शीरम् (दे-लसकं
 तरुक्षीरम् ७०१८)

लसुअं ३२२ तैलम् (दे-७०१८)

लहरी ३३८ तरङ्ग, प्रवाह.

लाइअं ३३३ अजिरार्धम्, भूषणम्,
गृहीतम् (दे-७.२७)

लाइलो ३१४ वलीवर्दः (दे-७.१९)

लासअविम्हओ ३१५ केकी, मयूरः
(दे-लासयविहओ ७.२१)

लाहिलो १०९ लम्पटः

लिलो ३२९ यज्ञः (दे-लीलो ७.२३)

लिहओ २०८ सुप्तः (दे-लिहओ ७.२८)

लिको ३११ बालः (दे-७.२२)

लुको २०८ सुप्तः (दे-लुंको ७.२८)

लुच्छी ३१३ कुन्तलाः

लुंवी ३३७ लता, स्तबकः (दे-७.२८)

लोहो २११ अत्यासक्तः स्मृतश्च
(दे-लोहो ७.२९)

लिहको २१२ गतः

व

वअलो ३१८ कलकलः (दे-वयलो ७.८४)

वअलो ३२८ वटः (दे-वयडो ७.३५)

वइरोडो ९४ जारः (दे-७.४२)

वई ३१० मर्यादा

वउवलओ ३२१ विषरहितो भुजगः
(दे-वइवलओ ७.५१)

वक्कडं ३२५ मेघतिमिरम् (दे-७.३५)

वक्खलिअं २१४ उ त्स ज्झि त म्
(दे-वक्कलयं ७.४६)

वग्गोवओ ३२४ नकुलः (दे-वग्गोओ
७.४०)

वग्घसिअं ३२५ रणम्

वज्जा ३१० अधिकारः (दे-७.३२)

वट्टाविअं २११ समापितम्

वडप्पं ३३५ लतागृहम्, सततपवनः,
हिमवर्षः (दे-७.८४)

वडलसरो ३१८ जपवान्

वडंबो ६६ विडम्बना (दे-७.९५)

वड्डुइओ ३३१ चर्मकारः (दे-वड्डुइओ
७.४४)

वड्डुअरो ६८ बृहत्तरः

वढो ६८ वटः (मूर्खः ?)

वणपक्खावओ ३२२ श र भः
(दे-७.५२)

वणार्इ ६५ वनराजिः (दे-वणई ७.३८)

वत्ती ३१० मर्यादा (दे-७.३१)

वहलं ३२५ मेघतिमिरम् (दे-७.३५)

वन्द्रं ४० वृन्दम् (हेव्या-२.७९)

वपझओ ३०७ भारः

वप्पओ ३३१ चातकः कुमारश्च
(दे-वप्पीओ ७.४०)

वप्पिअं २१० परिपूर्णम्

वप्पिओ ११२ केदारः (दे-वप्पिणो
७.८५)

वप्पिवअं ३२७ क्षेत्रम् (दे-वप्पिणो
७.८५)

वप्पीहो चातकः कुमारश्च (दे-वप्पीहो
६.९०)

वप्पो ३३४ भूतगृहीतः, बलाधिकः
(दे-७.८३)

वरइत्तो १०७ नूतनवरः (दे-७.४४)

वरणडो १११ वरणः, प्राकारः
(दे-७.८५)

वलअणी ३२७ वृत्तिः (दे-७.४३)

वलविओ ३१८ जपवान्

वलिअं ३१८ ज्या, मौर्वी (दे-वलिआ
७.३४)

वलुंकी ३२८ कर्कटी

वलुंकं ३२८ मीषणम्

वल्लरो ३३४ मरु, महिप, तरुण,
 क्षेत्रम्, अरण्यम् (दे-वल्लर ७०६६)
 ववडओ ३२८ द्विज
 ववहिओ २१२ उन्मत्तः
 वसतुंडो ३१३ काक. (दे-वसमुद्धो
 ७०४९)
 वहओ ३२४ मणिकार (दे-वेअडिओ ?
 ७०७७)
 वहिओ ६७ मयित
 वहुज्जा १०८ कनीयसी श्रथू
 (दे-वहुज्जा ? ७०४०)
 वहुणिआ ११३ ज्येष्ठभ्रातृव्यू.
 (दे-वहुण्णी ७०४१)
 वहुहाडिणी ११४, ३३१ या वध्वा उपरि
 परिणीयते (दे-७०५०)
 वंडो ३३५ नि स्नेहः, अकृतविवाह,
 मृत्यु. (दे-७०८३)
 वंजरो ६९ मार्जारः
 चामडो १०७ शुक्रः
 चाउत्तो ३२२ विट (दे-७०८८)
 चाउल्लो १०८ प्रलपिता (दे-७०५६)
 चाडी ६६ वृत्ति. (दे-७०४३)
 चाडुंची ३१७ अश्वालकारः
 (दे-पाडुंची ६०३९)
 चाणो ३२६ चाण्डाल (दे-६०३८)
 वामरोरो ४० वामलूरः वल्मीकम्
 वामलूरो ३३८ वल्मीकम्
 वामो २१३ आक्रान्तम् (दे-७०४७)
 वारिज्जो ११२ विवाह (दे-७०५५)
 वालप्यं ३२२ पुच्छम् (दे-७०५७)
 वालिओ ३२३ गर्वितः
 वावडो ९८ कुटुम्बी व्यापृतः
 (दे-७०५४)

वासी ३३१ शिखा (दे-पासी ६०३)
 वासुली ३२९ पक्ति (दे-७०५५)
 विआलो ३११ चोर. (दे-७०९०)
 विउलं ३१९ क्षीरम्
 विउलो २११ आविभ्र
 (दे-विओलो ७०६३)
 विक्खिण्णो २१४ अवकीर्णः
 (दे-विक्खिण्ण ७०८८)
 विच्छुओ ३१७ पिशाचः
 विच्छेओ ३२२ विलासः (दे-७०९)
 विज्झुहो ३०९ समूहः
 (दे-विच्छुहो ७०३२)
 विडत्तं २११ अर्जितम्
 विडप्पं ३२२ राहु. (दे-७०६५)
 विडुरं ६८ विस्तार
 विड्डिरिआ ३११ रात्रि.
 (दे-विड्डिरिल्ली ७०६७)
 वित्तई ३२३ गर्वित. (दे-७०९१)
 विद्दुणा ३०७ लज्जा (दे-७०६५)
 विप्पओ ३३६ चीरी, उन्मत्तः
 (दे-विप्पयं ? ७०४९)
 विप्पत्ती ३३० व्रतम्, उत्सवविशेषः
 विमइओ २१३ विस्तीर्णः
 (दे-विमइअं ७०७१)
 विरण्णिअं ३२२ आर्द्रम्
 (दे-विरल्लिअं ७०७१)
 विरिचरो १०७ धाराविरेचनशीलः
 (दे-विरिचिरो ७०९३)
 विरुअं १५ विरुद्धम् (दे-७०६३)
 विसग्गो ६७ व्युत्सर्गः
 विसारो ९६ सैन्यम् (दे-७०७२)
 विसिडो ३३४ विरत, विसंस्थुलः
 (दे-विसडो ? ७०६२)

विस्सुओ २१२ उन्मत्तः
 विहलो ३१८ ज्या, मौर्वी
 विहाडणो ९९ अनर्थः (दे-७०७१)
 विहिमिहिओ २०६ विकसितः
 (दे-विहसिक्विअं ७०६१)
 विहुंडुओ ६७ विधुंतुदो राहुः
 (दे-७०६५)
 वीवी ६८ वीची
 वीलणी ३२६ पिच्छिलम् (दे-वीलणं
 ७०७३)
 वीली ६८ वीची
 वेआलं ३२८ अन्धकारः (दे-वेआलो
 ७०९५)
 वेइड्डो ३३४ तनुः, शिथिलः, आविद्ध,
 ऊर्ध्वीकृतः, विसंस्थुलः (दे-वेइड्डो
 ७०९५)
 वेखासओ ३१६ विरूपः
 वेखासो ३१६ विरूपः (दे-विकखासो
 ७०६३)
 वेट्टिओ २१५ वेष्टितः
 वेडिओ ३२४ मणिकारः (दे-७०७७)
 वेड्डणी ३०७ लज्जा (दे-वेल्णणा, वेलणयं
 इति केचित्, ७०६५)
 वेडो ३०८ श्मश्रु (दे-वेड्डा ६०९५)
 वेणिअं १११ वचनीयम् (दे-७०७५)
 वेणुसाओ १०० भ्रमर (दे-७०७८)
 वेप्पो ३१० पिशाचाक्रान्तः (दे-७०७४)
 वेलंगो ६६ विडम्बना (दे-७०९५)
 वेला ३१० मर्यादा
 वेल् ३११ चोरः (दे-७०९४)
 वेल्ह्रा ३०८ लज्जा (दे-वेल्णणा ७०६५)
 वेल्ह्रिआ ९६ वल्ली (दे-७०३२)

वेल्ह्री १११ विलासवती (दे-१)
 वेल्ह्वं ३३२ विलासः, लता
 (दे-वेल्हलो ? ७०९६)
 वेल्हलो १०७ कोमलो विलासी च
 (दे-७०९६)
 वेल्हाइअं २१० सकुचितम् (दे-७०७९)
 वेल्ली ९६ वल्ली (दे-७०३२)
 वेडं ३१४ सुरापिष्टम् (दे-वेडसुरा
 कलषा सुरा ७०७८)
 वोक्कअं ३३६ अनिमित्तं तात्पर्यम्
 वोग्गिण्णं २१२ अलंकृतम्
 वोह्ही ३३१ तरुणी (दे-वोह्हो ७०४०)
 वोलीणो २१५ अतिक्रान्तः
 वोसट्टो २०६ विकसितः (दे-वोसट्टं
 ८०८१)
 वोसिरणं ६६ व्युत्सर्जनम्

स

सअराहं ३०८ झटिति (दे-सयराहं
 ८०११)
 सअली ३१७ शृगाली
 सइकोडी ४० शतकोटिः
 सइदिट्ठं ३०९ मनोरथेनैव संघटना
 (दे-८०९१)
 सइलंतं ३०९ मनोरथेनैव संघटना
 (दे-सइलम ८०१८)
 सइलासिओ १०८ मयूरः (दे-८०२०)
 सइसिलिप्पो ३३१ युवा तरुणः
 (दे-सइसिलिवो स्कन्दः कुमारः
 ८०२०)
 सउलिओ २०६ प्रेरितः
 (दे-सउलिअं ८०१२)

सकण्ठं ३३२ आर्द्रम्, अल्पम्, चापम्,
प्रचुरम्

सखरो ३३० गृध्र-

सगगओ २१५ मुक्तः

(दे-सगगहो-संगहो ८०४)

सगगहो १०० मुक्त. (दे-८०४)

सच्छिहो ३१८ सदृशः

(दे-सच्छहो ८०९)

सडा ३१० प्रलम्बा केशाः

(दे-सडा ८०४६)

सढअं ३१९ कुमुदम् (दे-सढयं ८०३)

सणिओ ३२५ साक्षी (दे-८०४७)

सणिअं ३२२ आर्द्रम् (दे-८०५)

सत्ती ३३३ बन्धनम्, वचनम्, इच्छा,
शिरः स्तम्भः (दे-८०९)

सत्थो २१२ गतः (दे-८०९)

सत्थरो ६८ सस्तरः (दे-८०४)

सद्दालं १०७ नूपुरम् (दे-८०१०)

सपत्तिआ ३०६ बाला

(दे-सपत्तिआ ८०१८)

सविसं ३१७ मदिरा (दे-सविस ८०४)

समराइअं २११ पिष्टम्

समुद्गणवणीअं ९५ चन्द्रः (दे-८०५०)

समुद्गहं ९५ अम्बुगृहम् (दे-८०२१)

सरली ३१६ चोरी (दे-८०२)

सराहओ ३०९ सर्पः (दे-८०१२)

सराहो ३३० दर्पोद्गुरः (दे-८०५)

सरिवओ ३१६ हंसः

(दे-सेरेवओ ८०४८)

सरिवाओ ३२१ आसारः (दे-८०१२)

सरिसाहुलो ११० सदृशः (दे-८०९)

सरी ३३७ प्रशस्ताकृतिः, दीर्घ-

(दे-८०२)

सरेवाओ २१६ हंस (दे-सेरेवओ
८०४८)

सहउत्थिआ ९५ सहोत्थिता दूती
(दे-८०९)

संकरो १०० रथ्या (दे-८०६)

संखोडी ३११ व्यतिकर (दे-सघोड
८०८)

संगा ३१६ वल्का, प्रग्रहः (दे-८०२)

संगोलं ६८ मघातः (दे-८०४)

संघयणं ६७ सहननम्, शरीरमित्यर्थः
(दे-८०१४)

संचारी ९५ दूती

संचुल्लो ३१२ पिशुनः (दे-संभुल्लो
८०७)

संडी ३१७ वल्का, प्रग्रहः (दे-८०२)

संपुओ ३१० पिशाचाक्रान्त
(दे-सिंपुअं ८०३०)

संप ३१९ कुमुदम् (दे-८०१)

संपाली ३२९ पक्ति (दे-८०५)

संविट्ठाणा ३२२ आभिजात्यम्
(दे-सत्तिअणा ८०१६)

संसोसिओ २१५ चूर्णित भीतः
आरूढ उद्विग्नश्च

साइआ ६९ सारिका

साउल्लो ११२ अनुरागः (दे-७०५५)

साणिअं २११ शातम् (दे-साणइअं
८०१३)

सामरी ६८ शात्मलि (दे-सामरा
८०२३)

सामली ६८ शात्मलि (दे-८०२३)

सारोवही ३०७ लज्जा

साही ३१५ रथ्या (दे-८०६)

साहुली ११०; ३३७ वस्त्रम्, शाखा, भूः,
सखी, सदृशः, बाहुः (दे-८०५२)

सिअणअं ३१७ श्मशानम् (दे-सीअ-
णअं ८०५५)

सिअिरो ९९ ध्वनिः

सिढा ३१० सुप्तनासिकानादः
(दे-सिढा ८०२९)

सिणी ३०७ लज्जा

सिण्ठो ३१५ केकी मयूरः
(दे-सिण्ठो ८०२०)

सिण्हा ३१० नीहारः (दे-८०५३)

सिप्यं ३३७ तिलकः, शिरोभूषणम्
(दे-८०२८)

सिप्पी ६८ सूची

सिलिपो ३११ बालः (दे-सिलिवो
८०३०)

सिहडो ३१० सुप्तनासिकानादः
(दे-सिवाडी ? ८०२९)

सिहण्डहिल्लो १११ बालः
(दे-सिहडइल्लो ८०५४)

सिहिणं ९६ स्तनम् (दे-७०३१)

सिंदीरं ३३१ नूपुरम् (दे-८०१०)

सिंदूरिआ ३२१ राज्यम्
(दे-सिंदुरयं ८०५४)

सिंधुवणओ ३१५ हुताशः,
(दे-सिंधुवणो अग्नि. ८०३२)

सिंहलओ ३२१ वस्त्रादर्धूपस्य यन्त्रम्
(दे-सीहलयं ८०३४)

सीउगं १११ हिमकाले दुर्दिनम्

सीउल्ली १११ हिमकाले दुर्दिनम्

सीसकं ६८ शिरःपत्रम् (दे-८०३४)

सीहली ३३३ शिखा, नवमालिका
(दे-सीहलिआ ८०५५)

सुई ३२८ बुद्धिः (दे-८०३६)

सुज्झओ ३३४ रजकः, नापितः
(दे-८०५६)

सुज्झुओ ३२० रजकः (दे-सुज्झओ
८०५६)

सुढिओ २०६ श्रान्तः (दे-८०३६)

सुणहसिओ १११ निद्रालु (दे-८०३९)

सुदारुणी ३२९ चाण्डाली
(दे-सुदारुणो ८०३९)

सुदुम्मणिआ ३१४ रूपवती
(दे-८०४०)

सुलोसो ३२० कौसुम्भनिवसनम्
(दे-सुलसं ८०३७)

सुव्विजा ३२१ माता
(दे-सुव्विआ ८०३८)

सुहरओ ९७ दारिकागृह चटकश्च
(दे-८०५६)

सूरङ्गो ९६ दीपः (दे-८०४१)

सूरद्धओ ९७ दिवसः (दे-८०४२)

सूरल्ली १०७ मध्याह्नः (दे-८०५७)

सेआलिआ ३२५ दूर्वा
(दे-सेआली ८०२७)

सेआलो ३२६ ग्रामेशः (दे-८०५८)

सेओ ३२८ विनायकः (दे-८०४२)

सेट्टी ३२६ ग्रामेशः (दे-८०४२)

सेवालं ६७ जम्बालम् (दे-८०४३)

सोअणो ३२१ मलः (दे-सोवणो ८०५८)

सोअं ३२१ स्वापः (दे-८०४४)

सोआलो ३२१ उपयाचितकम्
(दे-सेआलुओ ८०४४)

सोज्झिओ ३३० निद्रालुः

सोत्ती १०९ तरङ्गिणी, नदी (दे-८०४४)

सोमालं ३०७ मासम् (दे-८०४४)

सोरी ३२६ सौनिक

(दे-सउरी शकुनिकः ८०८)

सोल्लं ३०७ मांसम् (दे-८०४४)

सोवणं ३२१ अन्त पुरम् (दे-८०५८)

सोहिल्लं २११ पिष्टम्

ह

हह्महहो ९७ स्वस्थ (दे-८०६५)

हडहडं ११२ अनुरागः (दे-८०७४)

हड्डवं ३१६ कलह (दे-भडण ६१०१)

हणं ३११ दूरम् (दे-८५९)

हत्यरं ३३० साहाय्यम् (दे-हत्यल्ली ८०६१)

हत्यं ३१२ शीघ्रम् (दे-८०३९)

हद्धिणं ३०९ चक्षुः स्थगनक्रीडा
(दे-गदीणी २०८३)

हरणं ३२५ वत्तम्

हरं ३२८ तृणम्

हलवोलो ३१८ कलकल (दे-८०६४)

हल्लप्फलिअं २१२ त्वरितम्
(दे-८०५९)

हल्लवोलो ३१८ कलकल (दे-८०६४)

हालो ३०८ शातवाहन (दे-८०९६)

हासिअं २०८ दत्तम्

हिका ३१५ रजकी (दे-८०६६)

हिज्जो ६७ ह्यः

हित्तं ३२३ असती

हित्यो २०७ व्रस्तः (दे-८०६७)

हिमोरं ६८ हिमोदरम्

हिल्ला ३१५ सिकताः (दे-हिला-हिल्ला ८०६६)

हिडोली ३१५ केदारस्य रक्षणयन्त्रम्
(दे-हिडोलं हिडोलय ८०६९)

हिविआ ३३० यत्रैक पदमुत्तिष्ठ्य शिष्टं
क्रीडति (दे-हिविअ एकपद-
गमनक्रीडा ८०६८)

हीरणा १११ त्रपा (दे-८०६७)

हीसमणं २१४ उन्नतं उत्तमं चुम्बितं
(दे-८०६८)

हुडुमा ३२० पताका (दे-हुडुमो ८०७०)

हुरुहुण्डिअं २१२ अवनतम्

हुलिअं ४० लघुशीघ्रमित्यर्थः

हुलुविआ ३२८ प्रसवपरा
(दे-हुलुव्वा ८०७१)

हूमो ३२९ लोहकारः (दे-८०७१)

हेआलं ३२८ अहिभोगाहस्तेन
निवारणम् (दे-८०७२)

हेक्किअं २१४ उन्नतम्, उत्तमं चुम्बितम्

हेरिम्बो ४० हेरम्बः (दे-८०७२)

हेला ३२२ अविच्छिन्नस्वररोदनम्
(दे-हेला वेगः ८०७१)

हेलुअं २१२ क्षुत्तम् (दे-८०७२)

हेसिअं २०८ रसितम्

षष्ठं परिशिष्टम्

धात्वादेशसूची

(अ) संस्कृत-प्राकृत

[अस्यां सूच्यां प्रथमं स्थूलाक्षरैः संस्कृतधातुरूपम्, ततः कंसयोर्मध्ये भावकर्मणि रूपनिर्देशः सोपसर्गकसंस्कृतधातुनिर्देशो वा, ततः प्राकृतभाषायामुपलभ्यमानाः तस्य आदेशाः, ततः अध्यायाङ्कः, पादाङ्क सूत्राङ्कश्च ॥ (अप.) अपभ्रंशे]

अर्ज्-विडव ३.१.५५

अर्ज्य्-(भावकर्मणि) विडप्प २.४.८२

अर्प्य्-अल्लिव, पणाम, चच्चुप्प २.४.९९

अस्-(नि+अस्) णिम, णुम २.४.१५६;
(परि+अस्) पल्लट्ट, पल्लोट्ट,
पल्लहत्थ २.४.१५१

आप्-(वि+आप्) ओअग्ग ३.१.७७;
(सम्+आप्) समाण ३.१.७७

ईक्ष्-(प्रति+ईक्ष्) विहिर, विरमाल,
सामअ ३.१.११५

कथ्-वज्जर, पज्जर, सग्घ, सास, साह,
चव, जप्प, पिसुण, वोळ, उव्वाल
३.१.६९; (दुःखं कथ्) णिव्वर
३.१.७०

कम्य्-णिहुव २.४.१०२

कम्प्य्-विच्छोल २.४.१०६

कस्-(वि+कस्) कोआस, वोसग्ग
३.१.१२५

काशय्-(प्र+काशय्) णुव्व २.४.१०१

कास्-(अव+कास्) वास २.४.१५५

कांक्ष्-आह, अहिलंघ, वच्च, अहिलक्ख,
मह, सिंह, चिलुम्प, चम्प
३.१.१०७

कृ-कुण ३.१.२०; (काणेक्षितं कृ)

णिआर ३.१.२१; (विष्टम्भं कृ)

णिट्ठुह ३.१.२२; (भ्रमं कृ)

वापम्फ ३.१.२३; (अवष्टम्भं कृ)

संदाण ३.१.२४; (मन्युनौष्ट-

मालिन्यं कृ) णिव्वोल ३.१.२५;

(चाटु कृ) गुलल ३.१.२६;

(लम्बनं कृ, शैथिल्यं कृ) पअल्ल

३.१.२७; (क्षुरविषयं कृ) कम्म

३.१.२८; (निष्पतनं कृ, आच्छो-

टनं कृ) णिलुण्ठ ३.१.२९;

(खुट्शब्दं कृ) खुडुक्क (अप.)

३.४.६४; (घटघडशब्दं कृ)

खुडुक्क (अप.) ३.४.६४

कृप्-अवहावे, अवहावय (२.४.१२९)

कृष्-साअड्ड, अणच्छ, कड्ड, अच्छ,

आअच्छ, आणण्ठ ३.१.१०९;

(असिं कृप्) अक्खोड ३.१.११०

क्रन्द्-(आ + क्रन्द्) णिहर ३.१.६५

क्रम्-(आ + क्रम्) ओहाव, उत्थार,

छुन्द ३.१.९४; चम्प (अप.)

३.४.६४

क्री-कीण २.४.१२२; (वि + क्री)

विके २.४.१२३

क्रुथ्-जूर ३.१.७२

क्वथ्-अट्ट ३.१.६८

क्षर्-क्षर, पञ्जर, पच्चहु, खिर, णिडुअ,

णिच्चल २.४.१५४

क्षि-णिज्जर ३.१.६

क्षिप्-अड्कुव, परि, हुल, घत्त, झुह,

फेल्, णोल, सोल, गल्लत्थ

३.१.७९, (आ + क्षिप्) णिरव

३.१.७८, (उद् + क्षिप्) उत्थग्व,

उसिक्क, हक्खुव, अल्लत्थ, गुल-

गुल्ल, अम्भुत्त ३.१.८०

क्षुम्-खउर, पडुह ३.१.८४

खच्-वेअड ३.१.३९

खिद्-विसूर ३.१.७३

गर्ज्-बुक्क ३.१.५०, (वृषकर्णक गर्ज्)

डिक्क ३.१.५१

गम्-अणुवज्ज, अवज्जस, अक्कुस,

उक्कुस, अइच्छ, अई, अवहर,

अवसेह, वडअ, वरिअल, वरिअल्ल,

वोल्ल, णिरिणास, वच्छहु, णिण,

णिम्मह, पच्छन्द, णिलुक्क, रम्भ,

णि, णिवह ३.१.९७, (प्रति + आ +

गम्) पल्लोट्ट ३.१.९८, (आ +

गम्) अहिपच्छुअ ३.१.९८,

(अभि + आ + गम्) उम्मच्छ

३.१.९८, (सम् + गम्) अत्थिअड

३.१.१००

गल्- (वि + गल्) णिडुह, डिप्प

३.१.१०१

गवेष्-घत्त, गमेस, डुण्डुल्ल, डण्डोल

३.१.१२१

गाह्- (अव + गाह) वाह ३.१.१३०

गुप्-विर, णड ३.१.८२

ग्रन्थ्-गण्ठ २.४.१४७

ग्रस्-घिस ३.१.११३

ग्रह्-णिरुवार, गेण्ह, वल, हर, पग्ग,

अहिपच्छुअ २.४.१५७; (भाव-

कर्मणि) घेप्प २.४.८७; गण्ह

(अप.) ३.४.६३

घट्-गड ३.१.५८, (सम् + घट्) गल

३.१.५९

घट्य्-परिवाड २.४.११२; (उद् +

घट्य्) उग्ग २.४.९४

घूर्ण्-घुम्म, पहल्ल, घोल, घुल

२.४.१४२

घ्रा- (आ + घ्रा) आइग्व ३.१.६

चल्- (उद् + चल्) उत्थल २.४.१४१

छादय्-नूम, नुम, उच्वाल, डक्क,

पच्वाल, संतुम २.४.११०

छिद्-णिल्लर, ल्लर, णिच्चर, णिच्छल्ल,

दुहाव, णिज्जोड ३.१.६७,

(आ + छिद्) ओअन्द, उद्दाल

३.१.६६

जन्-जा, जम्म २.४.१४०

जुगुप्स्-दुगुच्छ, झण, दुगुच्छ ३.१.१२७

जृम्भ्-जम्भा २.४.१३८

ज्ञा-जाण, मुण २.४.१३०, (भाव-

कर्मणि) णप्प, णज्ज २.४.८४

ज्ञापय्- (वि + ज्ञापय्) अच्चुक्क, वोक्क

२.४.१११

तन्-तडुव, विरल्ल, तड, तड्ड ३.१.७४

तप्- (सम् + तप्) झंख ३.१.७६

तक्ष्-चल्ल, रम्प, रम्फ ३.१.१२२.

छोल्ल (अप.) ३.४.६४

ताड्य्-आहोड, विहोड २.४.११८
 तिज्-ओसुक ३.१.५२
 तुङ्-उल्लुक, गिल्लुक, उल्लर, उक्खुड,
 लुक, तोड, खुट्ट, खुड ३.१.६२
 तुल्य्-ओहाम २.४.९७
 तृ-(अव+तृ) ओहर, ओसर ३.१.३६
 तृप्-थिप्प २.४.१३५
 त्रस्-वज्ज, डर ३.१.११९; वोज्ज
 ३.१.१२०
 त्वर्-तुवर, जड २.४.१४८; तूर
 २.४.१५०
 दल्-विसट्ट ३.१.११८
 दर्शय्-दाव, दक्खव, दंस २.४.११३
 दह्-अहिऊल, आलुकव ३.१.१२४;
 झलक (अप.) ३.४.६४
 दिश्-(सम्+दिश्)अप्पाह ३.१.११२
 दीप्-(प्र+दीप्)संधुक, अब्बुत्त, तेअव,
 संधुम ३.१.८५
 दृ-(आ+दृ) संनाम ३.१.३५
 दृश्-ओअक्ख, णिअच्छ, अवअच्छ,
 चज्ज, अवअज्ज, पुलअ, पुलोअ,
 देक्ख, अवअक्ख, पेच्छ, अवआस,
 पास, णिअ, सच्चव, अवक्ख
 २.४.१५३; (भावकर्मणि) दीस
 २.४.८९; पस्स (अप.) ३.४.६३
 दोलय्-रक्खोल २.४.९७
 द्रै-(नि + द्रै, द्रा) ओहिर, उग्व
 ३.१.३१
 धवल्य्-दुम २.४.९४
 धा-(श्रद् + धा) सहह २.४.१३१
 धू-(धून् कम्पने) धुव ३.१.१७
 धूल्य्-(उद् + धूल्य्) गुण्ठ २.४.११७

ध्मा-(उद् + ध्मा) उद्धुमा २.४.१२५
 नम्-(भाराकान्तः नम्) निसुड
 ३.१.९०
 नमय्-(उद् + नमय्) गुलुगुच्छ,
 उत्थंघ, उव्वेल्ल, उल्लाल २.४.१००
 नश्-अवहर, अवसेह, णिवह, पडिसा,
 सेह, णिरिणास ३.१.१०८
 नाशय्-विप्पगाल, नासव, पलाव,
 हारव, विउड २.४.१०३
 पच्-सोल, पउल ३.१.३८
 पद्-(निस् + पद्) वल ३.१.७५
 पा-(पिव्)-पट्ट, घोट्ट, डल्ल, पिज्ज
 ३.१.१६
 पातय्-णिहोड २.४.९३
 पिप्-णिवह, णिरिणास, णिरिणिज्ज,
 रोञ्च, चड्ड ३.१.१०२
 पुञ्ज-आरोल, वमाल ३.१.५३
 पृ-(वि + आ + पृ) आअहु ३.१.१३
 पृ-अग्घव, अग्घोड, अहिरेम, अग्गुम,
 अद्धुम ३.१.१०६
 प्रच्छ-पुच्छ २.४.१४६
 प्लावय्-ओव्वाल, पव्वाल २.४.१२८
 फक्क-थक्क २.४.१३३
 बुभुक्ष्-णिरव ३.१.७८
 व्रू-बुव (अप.) ३.४.६१
 भज्ज्-वेमअ, मुसुमूर, मूर, पविरज्ज,
 सूर, सूड, करज्ज, निरज्ज, विर
 ३.१.४९
 भष्-बुक्क ३.१.१०५
 भावय्-(सम्+भावय्) आसंघ
 २.४.९८
 भास्-भिस ३.१.११४

भी-भा, विह (बीह) २.४.१३६
 भुज्-अण्ण, भुज्ज, कम्म, समाण,
 चमड, चड्ड, जेम, जिम २.४.१३७;
 (उप+भुज्) कम्मव ३.१.५४
 भू-हो, हुव, हव ३.१.१, णिव्वड
 ३.१.२, (ग्र+भू) हुप्प ३.१.३,
 (पर्याप्तौ भू) पटुच्च (अप.)
 ३.४.५९
 भ्रम्-डण्डल, डुम, ढण्डल, भमाड,
 भम्म, भमुड, तलअण्ट, झण्ट,
 गुम, टिरिटिल्ल, परि, पर, घम,
 चक्कम, भमड, घस, झम्प, डुस
 ३.१.९६
 भ्रमय्-ताल्लिअण्ट २.४.९५
 भ्रंश्-पिड्ड, पिट्ट, छुक, छुल, पुट्ट, पुड
 ३.१.१०४
 मण्डय्-टिविडिक्क, रिड, चिञ्च, चिञ्चिल्ल,
 चिञ्चअ ३.१.६१
 मन्थ्-घुसल, विरोल ३.१.६३
 मस्ज्-आउड्ड, णिउड्ड, उड्ड, खुप्प
 ३.१.४५
 मिश्रय्-मीसाल, मेलव २.४.१०९
 मी-(निर्+मी) निम्मव, निम्माण
 २.४.१२०
 मुच्-अवहेड, मेल, णिल्लुण्ड, उसिक्क,
 दिसड, रेअव, छण्ड ३.१.४१;
 (दुःखं मुच्) णिव्वल ३.१.४०
 मुह्-गुम्म, गुम्मड ३.१.१३१
 मृज्-रोसाण, उवुस, लुह, लुच्छ, पुच्छ,
 फुस, फुस्स, घस, हुल ३.१.४८
 मृद्-मल, परिहट्ट, खुड्ड, पत्ताड, चड्ड,
 मड्ड, मड २.४.१५२

मृक्ष्-(मृक्ष्) चोप्पड ३.१.११७
 म्लै-वा, पव्वाअ ३.१.१९
 यापय्-जव २.४.११५
 युज्-जुज्ज, जुज्ज, जुप्प २.४.१३९
 रच्-विडविड्ड, अवह, उग्गह ३.१.४३;
 (सम् + आ + रच्) केवलाअ,
 सारव, समार, उवहत्थ ३.१.४४
 रञ्जय्-राव २.४.९६
 रभ्-(आ + रभ्) रम्म, डव ३.१.८९;
 (भावकर्मणि) आढप्प २.४.८३
 रम्-उव्भाव, वेल्ह, णिसर, कोड्डुम,
 सक्खुड, खेड्ड, मोट्टाअ, किलिकिञ्च
 ३.१.९१
 राज्-सह, रेह, छज्ज, रिर, अग्व
 ३.१.५७
 रु-रुज्ज, रुण्ट ३.१.३३
 रुध्-उत्थघ ३.१.६४
 रुह्-(आ + रुह्) वलगा, चड
 ३.१.१२८
 रेचय्-(वि + रेचय्) ओल्लुड्ड,
 उल्लुड्ड, पल्लत्थ २.४.१०५
 रोपय्-(आ + रोपय्) वल २.४.१०४
 रोमन्थय्-ओग्गाल, वग्गाल २.४.१०७
 लप्-(वि + लप्) झंख ३.१.७६;
 वडवड ३.१.८८
 लभ्-(उप + आ + लभ्) चच्चार,
 वेल्ह ३.१.८३
 लस्-(उद् + लस्) ऊसल, ऊसुम्म,
 आरोअ, णिल्लस, गुज्जोल, पुल-
 आअ ३.१.१११
 लस्ज्-जीह ३.१.५६
 लिप्-लिम्प २.४.१४३

ली-(आ+ली)-अलि २.४.१२१;
(नि+ली) लिह्, णिलुक्.
णिलिअ, लिक्, लुक्, णिरग्घ
३.१.८; (वि+ली) विरा.
विराअ ३.१.७
लुभ्-संभाव ३.१.९३
ल्हाद्-अवअच्छ २.४.११९
ल्हादय्-अवअच्छ २.४.११९
वज्जच्-वेहव, वेलव, जूरव, उम्मच्छ
३.१.४७; (भावकर्मणि) उज्ज
२.४.९०
वल्-वम्फ ३.१.१०३
वा-(उद्+वा) ओरुम्मा, वलुआ
३.१.३२
विकोशय्-पक्खोड २.४.११६
विश्-(प्र+विश्) रिह, रिग्ग ३.१.९९
वीज्-वोज्ज ३.१.१२०
वृ-(सम्+वृ) साहट्ट, साहर ३.१.३०;
(नि+वृ-णिच्) णिहोड २.४.९३
वृत्-(वि+वृत्) वंस ३.१.६४
वेप्-आअन्व, आअज्ज ३.१.८१
वेष्टय्-परिआल २.४.९५
व्रज्-(अनु+व्रज्) पडिअग्ग ३.१.४६;
वज्ज (अप.) ३.४.६०
शक्-तर, तीर, पार, चअ ३.१.३७
शद्-झड, पक्खोड २.४.१४४
शब्दाय्-धुदहुअ (अप.) ३.४.६४
शम्-पडित्ता, परिसाम ३.१.९२
श्रम्-(वि+श्रम्) णिप्पा ३.१.९५
श्रु-हण ३.१.९८
श्लाघ्-सलाह २.४.१३४
श्लिप्-अवआत्त, सामग्ग, परिअन्त
३.१.१२६
श्वस्-(निच् + श्वच्) शंस ३.१.७६

सद्-(नि + तद्) मज्ज २.४.१४५
सिच्-सिञ्च, सिप्प ३.१.४२; (भाव-
कर्मणि) सिप्प २.४.८५
सिध्-(नि + सिध्) हक्क ३.१.७१
सु-(प्र + सु) उवेह, वअह, महम्मह
३.१.१०; (नि + सु) निहर,
निल, दाढ, वरहाढ ३.१.१४
सुप्-(उप + सुप्) अलिअ ३.१.८६
स्वल्ल्-(लक्ष्यात् त्वल्लहुल्ल) ३.१.१२९
स्त्यै-(सम् + स्त्यै) खा २.४.१२४
स्था-निरप्प, णिरप्प, थक्क, ठा, चिठा
२.४.१२७; (उद् + स्था) उट्ट,
उक्कुर २.४.१२६
स्थापय्-(प्र + स्थापय्) पेठव, पेडुव
२.४.११४
स्ना-अव्वुत्त, ण्हा ३.१.६
स्निह्-(भावकर्मणि) सिप्प २.४.८५
स्पृहय्-सिह, दूम २.४.९२
स्पृश्-छिव, आलुक्क, फरिस, फात्त,
फंस, आलिह, छिह २.४.१३२;
(भावकर्मणि) छिप्प २.४.८८
स्फुद् (हासेन स्फुद्) मुर ३.१.६०
स्मृ-झर, झर, सुमर, विम्हर, हर,
हल, लुढ, पअर, पम्हुह ३.१.१२;
(वि + स्मृ) पम्हत्त, वीत्तर
२.४.१२८
स्वस्-लहत्त, डिम्म ३.१.११६
स्वप्-क्मवत्त, लित्त, लोट्ट ३.१.८७
हस्-गुअ ३.१.१२३
ह्-(प्र + ह्) सार ३.१.९;
(वि + आ + ह्) वोक्क, कोक्क,
३.३.३४; कोक्क ३.१.३४;
(वि + आ + ह्) (भावकर्मणि)
वाहिप्प २.४.८६

(आ) प्राकृत-संस्कृत

अस्यां सूच्यां प्रथमं स्यूलाभरै. प्राकृतधात्वादेशनिर्देशः, ततः कंसयोर्म
समानार्थकं धातुरूपम्, तत त्रैविक्रमीयशब्दानुशासनस्य अध्याया
पादाङ्क सूत्राङ्कश्च ।]

अ

अइच्छ-(गम्) ३.१.९७
अई-(गम्) ३.१.९७
अक्कुस-(गम्) ३.१.९७
अक्खोड-(असि कृप्) ३.१.११०
अग्गुम-(पृ) ३.१.१०६
अग्य-(राज्) ३.१.५७
अग्यव-(पृ) ३.१.१०६
अग्योड-(पृ) ३.१.१०६
अच्चुक्क-(वि + ज्ञापय्) २.४.१११
अच्छ-(कृत्) ३.१.१०९
अट्ट-(कथ्) ३.१.६८
अट्टक्ख-(क्षिप्) ३.१.७९
अणच्छ-(कृप्) ३.१.१०९
अणुवज्ज-(गम्) ३.१.९७
अण्ण-(भुज्) २.४.१३७
अद्दुम-(पृ) ३.१.१०६
अप्पाह-(सम् + दिग्) ३.१.११२
अव्वुत्त-(प्र + दीप्) ३.१.८५
अच्चिड-(सम् + गम्) ३.१.१००
अव्वुत्त-(उद् + क्षिप्) ३.१.८०
अल्लुत्थ-(उद् + क्षिप्) ३.१.८०
अल्लि-(आ + ली) २.४.१२१
अल्लिअ-(उप + सृप्) ३.१.८६
अल्लिव-(अर्पय्) २.४.९९
अवअक्ख-(ह्य्) २.४.१५३
शवअच्छ-(ह्राद्, ह्राढ्य्) २.४.११९;
(ह्य्) २.४.१५३

अवअज्झ-(ह्य्) २.४.१५३
अवआस-(ह्य्) २.४.१५३; (क्षि
३.१.१०६
अवक्ख-(ह्य्) २.४.१५३
अवज्जस-(गम्) ३.१.९७
अवसेह-(गम्) ३.१.९७; (न्य्)
३.१.१०८
अवह-(रच्) ३.१.४३
अवहर-(न्य्) ३.१.१०८; (गम्
३.१.९७
अवहावे-(कृप्) २.४.१२९
अवहेड-(सुच्) ३.१.४१
अहिऊल-(वह्) ३.१.१२४
अहिपच्चुअ-(आ + गम्) ३.१.८
(ग्रह्) २.४.१५७
अहिरेम-(पृ) ३.१.१०६
अहिलक्ख-(कांक्ष्) ३.१.१०७
अहिलंघ-(कांक्ष्) ३.१.१०७

आ

आअच्छ-(कृप्) ३.१.१०९
आअज्झ-(वेप्) ३.१.८१
आअट्ट-(वि+आ+पृ) ३.१.१३
आअच्च-(वेप्) ३.१.८१
आइग्य-(आ + घ्रा) ३.१.६
आउट्ट-(मस्ज्) ३.१.४५
आढप्प-(आ + रम्) २.४.८३
आणच्छ-(कृप्) ३.१.१०९

आरोअ-(उद् + लस्) ३.१.१११
 आरोल-(पुञ्ज्) ३.१.५३
 आलिह-(स्पृञ्) २.४.१३२
 आलुक्ख-(स्पृञ्) २.४.१३२;
 (दह्) ३.१.१२४
 आसंघ-(सम् + भावय्) २.४.९८
 आह-(कांश्) ३.१.१०७
 आहोड-(ताडय्) २.४.११८

उ

उक्कुर-(उद् + स्था) २.४.१२६
 उक्कुस-(गम्) ३.१.९७
 उक्खुड-(तुद्) ३.१.६२
 उग्ग-(उद् + घटय्) २.४.९४
 उग्गह-(रच्) ३.१.४३
 उग्घ-(नि + द्रै) ३.१.३१
 उञ्च-(वञ्च्) २.४.९०
 उट्ठ-(उद् + स्था) २.४.१२६
 उत्थग्घ-(उद् + क्षिप्) ३.१.८०
 उत्थल-(उद् + चल) २.४.१४१
 उत्थंघ-(रुध्) ३.१.६४; (उद् +
 नमय्) २.४.१००
 उत्थार-(आ + क्रम्) ३.१.९४
 उद्दाल-(आ + छिद्) ३.१.६६
 उद्धुमा-(उद् + ध्मा) २.४.१२५
 उवुस-(मृज्) ३.१.४८
 उब्भाव-(रम्) ३.१.९१
 उम्मच्छ-(वञ्च्) ३.१.४७;
 (अभि + आ + गम्) ३.१.९८

उल्लाल-(उद् + नमय्) २.४.१००
 उल्लुक्क-(तुद्) ३.१.६२
 उल्लुङ्ग-(वि + रेचय्) २.४.१०५
 उल्लूर-(तुद्) ३.१.६२

उवहतथ-(सम् + आ + रच्)
 ३.१.४४

उवेल्ल-(प्र + सृ) ३.१.१०

उव्वाल-(कथ्) ३.१.६९; (छादय्)
 २.४.११०

उव्वेल्ल-(उद् + नमय्) २.४.११०

उसिक्क-(मुच्) ३.१.४१;
 (उद् + क्षिप्) ३.१.८०

ऊ

ऊसल-(उद् + लस्) ३.१.१११

ऊसुम्म-(उद् + लस्) ३.१.१११

ओ

ओअक्ख-(दृश्) २.४.१५३

ओअग्ग-(वि + आ + आप)
 ३.१.७७

ओअन्द-(आ + छिद्) ३.१.६६

ओग्गाल-(रोमन्थय्) २.४.१०७

ओरुम्मा-(उद् + वा) ३.१.३२

ओल्लुङ्ग-(वि + रेचय्) २.४.१०५

ओव्वाल-(लावय्) २.४.१०८

ओसर-(अव + तृ) ३.१.३६

ओसुक्क-(तिज्) ३.१.५२

ओहर-(अव + तृ) ३.१.३६

ओहाम-(तुल्य्) २.४.९७

ओहाव-(आ + क्रम्) ३.१.९१

ओहिर-(नि + द्रै) ३.१.३१

क

कट्ठ-(कृष्) ३.१.१०९

कमवस-(स्वप्) ३.१.८७

कम्म-(क्षुरविषयं कृ) ३.१.२८;
 (भुज्) २.४.१३७

त्रिभुज- (उप + भुज्) ३.१.५४
 त्रिभुज- (भञ्ज्) ३.१.४९
 कलिकिञ्च- (रम्) ३.१.९१
 तीण- (क्री) २.४.१२२
 कुण- (कृ) ३.१.२०
 केवलाञ- (सम् + आ + रच्) ३.१.४४
 कोआस- (वि + कस्) ३.१.१२५
 कोक्क- (वि + आ + ह्) ३.१.३४
 कोडुम- (रम्) ३.१.९१

ख

खउर- (क्षुम्) ३.१.८४
 खा- (सम् + ख्यै) २.४.१२४
 खिर- (क्षर्) २.४.१५४
 खुट्ट- (तुद्) ३.१.६२
 खुड- (तुद्) ३.१.६२
 खुडुक्क- (अप.) (खुदशब्दं कृ) ३.४.६४
 खुडु- (मृद्) २.४.१५२
 खुप्प- (मस्ज्) ३.१.४५
 खेडु- (रम्) ३.१.९१

ग

गड- (घद्) ३.१.५८
 गण्ठ- (ग्रन्थ्) २.४.१४७
 गणह- (अप.) (ग्रह्) ३.४.६३
 गमेस- (गवेष्) ३.१.१२१
 गल- (सम् + घद्) ३.१.५९
 गल्लथ- (क्षिप्) ३.१.७९
 गुञ्ज- (हस्) ३.१.१२३
 गुञ्जोल्ल- (उद् + लस्) ३.१.१११
 गुण्ठ- (उद् + धूल्य्) २.४.११७

गुम- (भ्रम्) ३.१.९६
 गुम्म- (मुह्) ३.१.१३१
 गुम्मड- (मुह्) ३.१.१३१
 गुलल- (चाटु कृ) ३.१.२६
 गुलुगुञ्ज- (उद् + क्षिप्) ३.१.८०
 गुलुगुञ्ज- (उद् + नमय्) २.४.१००
 गेण्ह- (ग्रह्) २.४.१५७

घ

घत्त- (क्षिप्) ३.१.७९, (गवेष्) ३.१.१२१
 घम- (भ्रम्) ३.१.९६
 घस- (मृज्) ३.१.४८, (भ्रम्) ३.१.९६
 घिस- (ग्रस्) ३.१.११३
 घुडुक्क- (अप.) (घडघडाशब्दं कृ) ३.४.६४
 घुम्म- (घूर्ण्) २.४.१४२
 घुल- (घूर्ण्) २.४.१४२
 घुसल- (मन्य्) ३.१.६३
 घेप्प- (ग्रह्) २.४.८७
 घोट्ट- (पा) ३.१.१६
 घोल- (घूर्ण्) २.४.१४२

च

चअ- (शक्) ३.१.३७
 चक्कम- (भ्रम्) ३.१.९६
 चच्चार- (उप + आ + लभ्) ३.१.८३
 चच्चुप्प- (अर्पय्) २.४.९९
 चञ्ज- (तक्ष्) ३.१.१२२
 चज्ज- (दृश्) २.४.१५३
 चिट्ठा- (स्था) २.४.१२७
 चड- (आ + रुह्) ३.१.१२८

चहु-(भुज्) २.४.१३७; (मृद्)
२.४.१५२; (पिप्) ३.१.१०२
चमड-(भुज्) २.४.१३७
चम्प-(कांक्ष्) ३.१.१०७; (अप.)-
(आ + क्रम्) ३.४.६४
चव-(कथ्) ३.१.६९
चिञ्च-(मण्डय्) ३.१.६१
चिञ्चअ-(मण्डय्) ३.१.६१
चिञ्चिल्ल-(मण्डय्) ३.१.६१
चिल्लम्प-(कांक्ष्) ३.१.१०७
चोप्पड-(अक्ष्) ३.१.११७

छ

छज्ज-(राज्) ३.१.५७
छण्ड-(मुच्) ३.१.४१
छिप्प-(स्पृश्) २.४.८८
छुक्क-(अंश्) ३.१.१०४
छुन्द-(आ + क्रम्) ३.१.९४
छुल्ल-(अंश्) ३.१.१०४
छुह्-(क्षिप्) ३.१.७९
छोल्ल-(अप.)-(तक्ष्) ३.४.६४
छिव-(स्पृश्) २.४.१३२
छिह्-(स्पृश्) २.४.१३२

ज

जड-(त्वर्) २.४.१४८
जप्प-(कथ्) ३.१.६९
जम्मा-(जृम्) २.४.१३८
जम्म-(जन्) २.४.१४०
जव-(यापय्) २.४.११५
जा-(जन्) २.४.१४०
जागृ-(जग) ३.१.१५
जाण-(ज्ञा) २.४.१३०

त्रि.प्रा.३०

जिम-(भुज्) २.४.१३७
जीह्-(लस्ज्) ३.१.५६
जुञ्ज-(युज्) २.४.१३९
जुज्ज-(युज्) २.४.१३९
जुप्प-(युज्) २.४.१३९
जूर-(क्रुध्) ३.१.७२
जूरव-(वञ्च्) ३.१.४७
जेम-(भुज्) २.४.१३७

झ

झड-(शद्) २.४.१४४
झण्ट-(अम्) ३.१.९६
झम्प-(अम्) ३.१.९६
झर-(स्मृ) ३.१.१२; (क्षर्)
२.४.१५४
झलक्क-(अप.)-(दह्) ३.४.६४
झंख-(संतप्, निःश्वस्, विलप्)
३.१.७६
झूण-(जुगुप्स्) ३.१.१२७
झूर-(स्मृ) ३.१.१२

ट

टिरिटिल्ल-(अम्) ३.१.९६
टिविडिक-(मण्डय्) ३.१.६१

ठ

ठा-(स्था) २.४.१२७

ड

डक्क-(छादय्) २.४.११०
डण्डल्ल-(अम्) ३.१.९६
डण्डोल-(गवेप्) ३.१.१२१
डर-(त्रस्) ३.१.११९

डल्ल-(पा) ३.१.१६
 डव-(आ + रम्) ३.१.८९
 डिक- (वृषकर्कं गर्ज्) ३.१.५१
 डिप्प-(वि + गल्) ३.१.१०१
 डिम्म-(त्तस्) ३.१.११६
 डण्डुल्ल-(गवेष्) ३.१.१२१; (अम्) ३.१.९६
 डुम-(अम्) ३.१.९६
 डुस-(अम्) ३.१.९६

ढ

ढंस-(वि + वृत्) ३.१.६४

ण

णज्ज-(ज्ञा) २.४.८४
 णड-(गुप्) ३.१.८२
 णप्प-(ज्ञा) २.४.८४
 णि-(गम्) ३.१.९७
 णिअ-(दृश्) २.४.१५३
 णिअच्छ-(दृश्) २.४.१५३
 णिआर-(काणोक्षितं कृ) ३.१.२१
 णिउड्ड-(मस्ज्) ३.१.४५
 णिच्छल्ल-(छिद्) ३.१.६७
 णिज्झर-(क्षि) ३.१.६
 णिज्झोड-(छिद्) ३.१.६७
 णिदुह-(निष्टम्भं कृ) ३.१.२२
 णिड्डुअ-(क्षर्) २.४.१५४
 णिड्डुह-(वि + गल्) ३.१.१०१
 णिण-(गम्) ३.१.९७
 णिप्पा-(वि + अम्) ३.१.९५
 णिव्वल-(क्षर्) २.४.१५४; (दु.खं मुच्) ३.१.४०
 णिम-(नि + अस्) २.४.१५६

णिम्मह-(गम्) ३.१.९७
 णिरग्घ-(नि + ली) ३.१.८
 णिरप्प-(त्या) २.४.१२७
 णिरव-(बुभुश्; आ + क्षिप्) ३.१.७८
 णिरिणास-(गम्) ३.१.९७; (पिष्) ३.१.१०२; (नश्) ३.१.१०८
 णिरिणिज्ज-(पिष्) ३.१.१०२
 णिरुत्तार-(ग्रह) २.४.१५७
 णिलिअ-(नि + ली) ३.१.८
 णिलुक्क-(गम्) ३.१.९७; (नि + ली) ३.१.८
 णिलुञ्छ-(निष्पतनं कृ, आच्छोदनं कृ) ३.१.२९
 णिल्लस-(उद् + लस्) ३.१.१११
 णिल्लुक्क-(तुद्) ३.१.६२
 णिल्लुञ्छ-(मुच्) ३.१.४१
 णिल्लूर-(छिद्) ३.१.६७
 णिवह-(गम्) ३.१.९७; (पिष्) ३.१.१०२; (नश्) ३.१.१०८
 णिव्वड-(भू) ३.१.२
 णिव्वर-(छिद्) ३.१.६७; (दुःखं कय्) ३.१.७०
 णिव्वोल-(मन्युनौष्टमालिन्य कृ) ३.१.२५
 णिसर-(रम्) ३.१.९१
 णिहर-(आ + क्रन्द्) ३.१.६५
 णिहुव-(कमय्) २.४.१०२
 णिहोड-(नि + वृ; पव्) २.४.९३
 णुम-(नि + अस्) २.४.१५६
 णुव्व-(प्र + काशय्) २.४.१०१
 णोल्ल-(क्षिप्) ३.१.७९

त

तड-(तन्) ३.१.७४
तड्-(तन्) ३.१.७४
तड्व-(तन्) ३.१.७४
तर-(शक्) ३.१.३७
तलअण्ट-(अम्) ३.१.९६
तालिअण्ट-(अम्य्) २.४.९५
तीर-(शक्) ३.१.३७
तुवर-(त्वर्) २.४.१४८
तूर-(त्वर्) २.४.१५०
तेअव-(प्र + दीप्) ३.१.८५
तोड-(तुड्) ३.१.६२

थ

थक्-(फक्) २.४.१३३; (त्या)
२.४.१२७
थिप्प-(तृप्) २.४.१३५

द

दक्खव-(दर्शय्) २.४.११३
दंस-(दर्शय्) २.४.११३
दाढ-(निस् + च्) ३.१.१४
दाव-(दर्शय्) २.४.११३
दिसड-(मुच्) ३.१.४१
दीस-(द्ग) २.४.८९
दुगुञ्छ-(जुगुन्स्) ३.१.१२७
दुम-(धवल्य्) २.४.९४
दुहाव-(छिद्) ३.१.६७
दूम-(तृह्) २.४.९२
देक्ख-(द्ग) २.४.१५३

ध

धुट्ठुअ (अप.)-(शब्दाय्) २.४.६४
धुव-(धू) ३.१.१७

न

नासव-(नाशय्) २.४.१०३
निम्मव-(निर् + मी) २.४.१२०
निम्माण-(निर् + मी) २.४.१२०
निरञ्ज-(भञ्ज्) ३.१.४९
निरप्प-(त्या) २.४.१२७
निल-(निस् + च्) ३.१.१४
निसुड-(भाराक्रान्तः नम्) ३.१.९०
निहर-(नि + च्) ३.१.१४
नुम-(छादय्) २.४.११०
नूम-(छादय्) २.४.११०

प

पअर-(त्त्) ३.१.१२
पअल्ल-(लन्वनं क्, शैथिल्यं क्)
३.१.२७
पउल्ल-(पच्) ३.१.३८
पक्खोड-(शद्) २.४.१४४;
(विकोशय्) २.४.११६
पग्ग-(ग्रह्) २.४.१५७
पच्चड्ड-(क्षर्) २.४.१५४
पच्छन्द-(गम्) ३.१.९७
पज्जर-(क्य्) ३.१.६९
पज्जर-(क्षर्) २.४.१५४
पट्ट-(पा) ३.१.१६
पडिअग्ग-(अनु + व्रज्) ३.१.४६
पडिसा-(नश्) ३.१.१०८; (शम्)
३.१.९२
पड्डुह-(छुन्) ३.१.८४
पणाम-(अर्पय्) २.४.९९
पन्नाड-(मृद्) २.४.१५२
पमहत्त-(वि + स्त्) २.४.१२८

त्रिविक्रमविरचिते प्राकृतशब्दानुशासने

पम्हुह- (स्मृ) ३.१.१२
परि- (अस्मृ) ३.१.९६
परि- (अस्मृ) ३.१.९६, (क्षिप्) ३.१.७९
परिअन्त- (क्षिप्) ३.१.१२६
परिआल- (वेष्ट्य) २.४.९५
परिवाड- (घट्य) २.४.११२
परिसाम- (शम्) ३.१.९२
परिहट्ट- (मृद्) २.४.१५२
पल्लट्ट- (परि + अस्) २.४.१५१
पल्लथ- (वि + रेच्य) २.४.१०५
पलाव- (नाशय) २.४.१०३
पल्लोट्ट- (परि + अस्) २.४.१५१;
(प्रति + आ + गम्) ३.१.९८
पल्लहथ- (परि + अस्) २.४.१५१
पविरज्ज- (भञ्ज) ३.१.४९
पव्वाअ- (स्लै) ३.१.१९
पव्वाल- (प्लावय) २.४.१०८;
(छादय) २.४.११०
पस्स (अप.)- (दृश्) ३.४.६३
पहल्ल- (घूर्ण) २.४.१४२
पहुच्च- (पर्याप्त्यर्थे भू) (अप.) ३.४.५९
पार- (शक्) ३.१.३७
पास- (दृश्) २.४.१५३
पिज्ज- (पा) ३.१.१६
पिट्ट- (अंश्) ३.१.१०४
पिट्ट- (अंश्) ३.१.१०४
पिसुण- (कथ्) ३.१.६९
पुच्छ- (मृज्) ३.१.४८; (प्रच्छ) २.४.१४६
पुट्ट- (अंश्) ३.१.१०४
पुड- (अश्) ३.१.१०४

पुलअ- (दृश्) २.४.१५३
पुलआअ- (उद् + लस्) २.१.१११
पुलोअ- (दृश्) २.४.१५३
पेच्छ- (दृश्) २.४.१५३
पेट्टव- (प्र + स्थापय) २.४.११४
पेट्टव- (प्र + स्थापय) २.४.११४

फ

फरिस- (स्पृश्) २.४.१३२
फंस- (स्पृश्) २.४.१३२
फास- (स्पृश्) २.४.१३२
फुस- (मृज्) ३.१.४८
फुस्स- (मृज्) ३.१.४८
फेल्ल- (क्षिप्) ३.१.७९

व

वुक्क- (गर्ज्) ३.१.५०; (अप्) ३.१.१०५
वडवड- (वि + लप्) ३.१.८८
वल- (ग्रह्) २.४.१५७
वुड्ड- (मस्ज्) ३.१.४५
वुव (अप.)- (व्रू) ३.४.६१
विह (वीह)- (भी) २.४.१३६
वोल्ल- (कथ्) ३.१.६९

भ

भमड- (अस्मृ) ३.१.९६
भमाड- (अस्मृ) ३.१.९६
भम्म- (अस्मृ) ३.१.९६
भमुड- (अस्मृ) ३.१.९६
भा- (भी) २.४.१३६
भिस- (भास्) ३.१.११४
भुज्ज- (भुज्) २.४.१३७

म

मज्ज-(नि + सद्) २.४.१४५
मड-(मृद्) २.४.१५२
मड्ड-(मृद्) २.४.१५२
मल-(मृद्) २.४.१५२
मह-(कांक्ष्) ३.१.१०७
महमह-(प्र + सृ) ३.१.११
मीसाल-(मिश्रय्) २.४.१०९
मुण-(ज्ञा) २.४.१३०
मुर-(हासेन स्फुट्) ३.१.६०
मुसुमूर-(भञ्ज्) ३.१.४९
मूर-(भञ्ज्) ३.१.४९
मेलव-(मिश्रय्) २.४.१०९
मेल्ल-(मुच्) ३.१.४१
मोट्टाअ-(रम्) ३.१.९१

र

रक्खोल-(दोलय्) २.४.९७
रम्प-(तक्ष्) ३.१.१२२
रम्फ-(तक्ष्) ३.१.१२२
रम्भ-(गम्) ३.१.९७; (आ + रम्)
३.१.८९
राव-(रञ्जय्) २.४.९६
रिग्ग-(प्र + विश्) ३.१.९९
रिड-(मण्डय्) ३.१.६१
रिर-(राज्) ३.१.५७
रिह-(राज्) ३.१.५७; (प्र + विश्)
३.१.९९
रुञ्ज-(रु) ३.१.३३
रुण्ट-(रु) ३.१.३३
रेअव-(मुच्) ३.१.४१
रेह-(राज्) ३.१.५७
रोञ्च-(पिष्) ३.१.१०२
रोसाण-(मृज्) ३.१.४८

ल

लिक्क-(नि + ली) ३.१.८
लिम्प-(लिप्) २.४.१४३
लिस-(स्वप्) ३.१.८७
लुक्क-(नि + ली) ३.१.८; (तुङ्)
३.१.६२
लुढ-(स्मृ) ३.१.१२
लुच्छ-(मृज्) ३.१.४८
लुह-(मृज्) ३.१.४८
लूर-(छिद्) ३.१.६७
लोट्ट-(स्वप्) ३.१.८७
लहस-(संस्) ३.१.११६
लिहक्क-(नि + ली) ३.१.८

व

वअल्ल-(प्र + सृ) ३.१.१०
वग्गाल-(रोमन्थय्) २.४.१०७
वच्च-(कांक्ष्) ३.१.१०७
वच्छड्ड-(गम्) ३.१.९७
वज्ज-(त्रस्) ३.१.११९; (अप.)-
(व्रज्) ३.४.६०
वज्जर-(कथ्) ३.१.६९
वडअ-(गम्) ३.१.९७
वम्फ-(वल्) ३.१.१०३
वमाल-(पुञ्ज्) ३.१.५३
वरहाढ-(निस् + सृ) ३.१.१४
वरिअल-(गम्) ३.१.९७
वरिअल्ल-(गम्) ३.१.९७
वल-(आ + रोपय्) २.४.१०४;
(निर् + पद्) ३.१.७५
वलग्ग-(आ + रुह्) ३.१.१२८
वसुआ-(उद् + वा) ३.१.३२
वा-(म्लै) ३.१.१९

त्रिविक्रमविरचिते प्राकृतशब्दानुशासने

वापस्- (अमं कृ) ३.१.२३
 वास- (अव + कास्) २.४.१५५
 वाह- (अव + गाह्) ३.१.१३०
 वाहिष्प- (वि + आ + ह) २.४.८६
 विउड- (नाशय्) २.४.१०३
 विक्रे- (वि + क्री) २.४.१२३
 विच्छोल- (कम्पय्) २.४.१०६
 विडव- (अर्जय्) ३.१.५५
 विडविडु- (रच्) ३.१.४३
 विडप्प- (अर्जय-भावकर्मणि) २.४.८२
 विप्पगाल- (नाशय्) २.४.१०३
 विम्हर- (स्मृ) ३.१.१२
 विर- (भञ्ज्) ३.१.४९, (गुप्)
 ३.१.८२
 विरमाल- (प्रति + ईक्ष्) ३.१.११५
 विरल्ल- (तन्) ३.१.७४
 विरा- (वि + ली) ३.१.७
 विराअ- (वि + ली) ३.१.७
 विरोल- (मन्य्) ३.१.६३
 विसट्ट- (टल्) ३.१.११८
 विसूर- (खिद्) ३.१.७३
 विहिर- (प्रति + ईक्ष्) ३.१.११५
 विहोड- (ताडय्) २.४.११८
 वीसर- (वि + स्मृ) २.४.१२८
 वेअड- (खच्) ३.१.३९
 वेमअ- (भञ्ज्) ३.१.४९
 वेलव- (वल्च्) ३.१.४७; (उप +
 आ + लभ्) ३.१.८३
 वेल्- (रम्) ३.१.९१
 वेहव- (वल्च्) ३.१.४७
 वोक्क- (वि + ज्ञापय्) २.४.१११;
 (वि + आ + ह) ३.१.३४

वोज्ज- (वीज्) ३.१.१२०; (त्रस्)
 ३.१.१२०
 वोल्ह- (गम्) ३.१.९७
 वोसग्ग- (वि + कस्) ३.१.१२५
 स
 सक्खुड्ड- (रम्) ३.१.९१
 सग्घ- (कय्) ३.१.६९
 सच्चव- (ट्ठ्) २.४.१५३
 सदह- (श्रद् + धा) २.४.१३१
 समाण- (भुज्) २.४.१३७; (सम् +
 आप्) ३.१.७७
 समार- (सम् + आ + रच्) ३.१.४४
 सलाह- (श्लाघ्) २.४.१३४
 सह- (राज्) ३.१.५७
 संतुम- (छादय्) २.४.११०
 संदाण- (अवष्टम्भ कृ) ३.१.२४
 संधुक्क- (प्र + दीप्) ३.१.८५
 संधुम- (प्र + दीप्) ३.१.८५
 संभाव- (लुभ्) ३.१.९३
 संनाम- (आ + ह) ३.१.३५
 साअड्ड- (कृप्) ३.१.१०९
 सामअ- (प्रति + ईक्ष्) ३.१.११५
 सामग्ग- (श्लिप्) ३.१.१२६
 सार- (प्र + ह) ३.१.९
 सारव- (सम् + आ + रच्) ३.१.४४
 सास- (कय्) ३.१.६९
 साह- (कय्) ३.१.६९
 साहट्ट- (सम् + वृ) ३.१.३०
 साहर- (सम् + वृ) ३.१.३०
 सिञ्च- (सिच्) ३.१.४२
 सिप्प- (सिच्) ३.१.४२; (सिच्;
 सिह्) २.४.८५

सिह-(स्मृह) २.४.९२; (कांश्च)
३.१.१०७

सुमर-(स्मृ) ३.१.१२

सूड-(भञ्ज्) ३.१.४९

सूर-(भञ्ज्) ३.१.४९

सेह-(नश्च) ३.१.१०८

सोल्ल-(क्षिप्) ३.१.७९; (पच्)
३.१.३८

ह

हक्क-(नि + सिध्) ३.१.७१

हक्खुव-(उद् + क्षिप्) ३.१.८०

हण-(श्रु) ३.१.१८

हर-(ग्रह्) २.४.१५७; (स्मृ)
३.१.१२

हल-(स्मृ) ३.१.१२

हव-(भू) ३.१.१

हारव-(नाशय्) २.४.१०३

हुप्प-(ग्र + भू) ३.१.३

हुल-(क्षिप्) ३.१.७९; (मृज्)
३.१.४८

हुल्ल-(लक्ष्यात् स्वल्) ३.१.१२९

हुव-(भू) ३.१.१

हो-(भू) ३.१.१

सप्तमं परिशिष्टम्

भरतमुनिनिवद्धं प्राकृतभाषाणां स्वरूपम्

[१७. ७-२५, ५९-६३]

एओआरपराणिअ अंआरपरं च* पाअए णत्थि ।
चसआरमज्झिमाणि अ कचवगतवग्गणिहणाइं ॥ ७ ॥
चच्चंति कगतदयवा लोपं, अत्थं च से वहंति सरा ।
खघथधभा उण हत्तं उवेति अत्थं अमुंचंता ॥ ८ ॥
उप्परहुत्तरआरो हेट्ठाहुत्तो* अ पाअए णत्थि ।
मोत्तूण भद्रवोद्रहपद्रहूदचन्द्रधा*ईसु* ॥ ९ ॥
खघथधभाण हआरो मुहमेहकहावहूपहूपसु ।
कगतदयवाण णिच्चं वीयस्मि ठिओ सरो होइ ॥ १० ॥
छ इति पकारो नित्यं वोद्धव्यः पट्पदादियोगेषु ।
किलशब्दान्त्यो रेफो भवति तथा खु त्ति खलुशब्दः ॥ ११ ॥
ड इति च भवति टकारो भटकटककुटीतटाद्येषु ।
सत्वं च भवति शपयोः सर्वत्र, यथा विसं संका ॥ १२ ॥
अस्पष्टश्च दकारो भवत्यनादौ तकार इतराद्यः ।
च*डवातडागतुल्यो भवति डकारोऽपि च ल*कारः ॥ १३ ॥
[व*धमधुशब्दे च तथा धकारवर्णो हकारतां याति ।
शठपाठपीठिकादिषु ठकार]वर्णोऽपि ढत्वमुपयाति ।
सर्वत्र च प्रयोगे भवति नकारोऽपि च णकारः ॥ १४ ॥
आपानं आवाणं भवति पकारेण वत्वयुक्तेन ।
अयथातथादिकेषु तु थ*कारवर्णो व्रजति धत्वम् ॥ १५ ॥
परुषं फरुसं विद्यात्पकारवर्णोऽपि फत्वमुपयाति ।
यस्तु मृतः सोऽपि मओ, यश्च मृगः सोऽपि हि तथैव ॥ १६ ॥
ओकारत्वं गच्छेदौकारश्चौषधादिषु नियुक्तः ।
प्रचलाचिराचलादिषु भवति चकारोऽपि तु यकारः ॥ १७ ॥
अपरस्परनिष्पन्ना ह्येवं प्राकृतसमाश्रया वर्णाः ।
संयुक्तानां तु पुनर्वक्ष्ये परिवृत्तिसंयोगम् ॥ १८ ॥

The * mark indicates that the text printed in GOS edition has been emended by me

अप्सत्सथ्याः छ इति तथा भ्यह्यध्या भवन्ति तु झकाराः ।
 छः ङः, स्तः त्यः, ष्मो म्हः, क्षणो ण्हः*, ण्णो ण्हः, क्षः खकाररूपोऽपि ॥ १९ ॥
 आश्चर्यं अच्छरिअं, निश्चयमिच्छन्ति णिच्छयं च त*था ।
 वत्सं वच्छं च त*था अप्सरसं तद्दच्छरअं ॥ २० ॥
 उत्साहो उच्छाहो पथ्यं पच्छं च विज्ञेयम् ।
 तुभ्यं तुज्झं मह्यं मज्झं विन्ध्यश्च भवति विंझो त्ति ॥ २१ ॥
 दष्टो दट्टो त्ति तहा हस्तोऽपि च भवति हत्थो त्ति ।
 ग्रीष्मो गिम्हो त्ति तथा श्रृक्षं सण्हं सदा तु विज्ञेयम् ॥ २२ ॥
 उष्णं उण्हं यक्षो जक्खो पल्लंको* भवति पर्यङ्कः* ।
 विपरीतं हमयोगे ब्रह्मादौ स्याद् बृहस्पतौ फत्वम् ॥ २३ ॥
 यज्ञो भवति च जन्नो भीष्मो भिम्हो त्ति विज्ञेयः ।
 उपरिगतोऽधस्ताद्वा भवेत्ककारादिकस्तु यो वर्णः ।
 स हि संयोगविहीनः शुद्धः कार्यः प्रयोगेऽस्मिन् ॥ २४ ॥
 [एवमेतन्मया प्रोक्तं किञ्चित्प्राकृतलक्षणम् ।
 शेषं देशीप्रसिद्धं च ज्ञेयं विप्राः प्रयोगतः ॥ २५ ॥]

×

×

×

गङ्गासागरमध्ये तु ये देशाः संप्रकीर्तिताः ।
 एकारबहुलां भाषां तेषु तज्ज्ञः प्रयोजयेत् ॥ ५९ ॥
 विन्ध्यसागरमध्ये तु ये देशाः श्रु(स्थि ?)तिमागताः ।
 नकारबहुलां तेषु भाषां तज्ज्ञः प्रयोजयेत् ॥ ६० ॥
 सुराष्ट्रावन्तिदेशेषु वेत्रवत्युत्तरेषु च ।
 ये देशास्तेषु कुर्वीत चकारप्रायसंश्रयाम् ॥ ६१ ॥
 हिमवत्सिन्धुसौवीरान् ये जनाः समुपाश्रिताः ।
 उकारबहुलां तज्ज्ञस्तेषु भाषां प्रयोजयेत् ॥ ६२ ॥
 चर्मण्वतीनदीतीरे ये चार्बुदसमाश्रयाः ।
 ओकारबहुलां नित्यं तेषु भाषां प्रयोजयेत् ॥ ६३ ॥

Above is the text in Bharata's Nāṭyaśāstra (XVII, 7-25; 59-63) on the principal Prakrit and on some characteristics of its dialects. I give below the description of the Prakrit language as found there.

त्रिविक्रमविरचिते प्राकृतशब्दानुशासने

Vowels—The following vowels are not found in Prakrits, कृ, कृ, लृ, ए, औ and विसर्ग.

Consonants—The following consonants are not found in Prakrits, viz , ढ, झ, ञ, श, ष.

Treatment of single (and non-initial or medial?) consonants :

(1) Non-initial क, ग, त, द, य and व lose their vocalic element, the vowel left carrying the sense of the word.

(2) Non-initial ख, घ, थ, ध and भ are changed to ह.

Illustrations of (2) मुख = मुह, मेघ = मेह, कथा = कहा; वधू = वहू; and प्रभूत = पहुत.

(3) प (initial) is changed to छ, पट्पद = छप्पद.

(4) ट (non-initial) is changed to ड, मट = मड, कटक = कडक; कुटी = कुडी and तट = तड.

(5) श and ष (initial as well as non-initial) are changed to स; विष = विस; शङ्का = संका.

(6) ठ changed to ड, शठ = सड, पाठ = पाड; पीठ = पीड.

(7) न (initial as well as non-initial) is changed to ण everywhere.

(8) ण (non-initial) is changed to व, आपान = आवाण.

(9) ढ (non-initial) is changed to ल, वडवा = वलवा; तडाग = तलाग.

(10) च (non-initial) is changed to य; प्रचल = पयल; अचिर = अहर; अचल = अयल.

(11) Non-initial द becomes soft and pronounced with a light vocalic sound (अस्पष्ट or लघुप्रयत्न, corresponding to लघुप्रयत्नतरयश्रुति of Hemacandra).

(12) Miscellaneous words किल = किर; खलु = खु, यथा = जघा; तथा = तघा; परुष = फरस, मृत or मृग = मभ; औषध = ओसह.

Treatment of conjunct consonants :

(1) रेफ as first or second member of a conjunct consonant is not found in Prakrits except in the following words : भद्र, वोद्रह, हद्र, द्रह, चन्द्र and धात्री.

(2) श्र = छ, आश्चर्य = अच्छरिअ; निश्चय = निच्छअ.

(3) प्स = छ, अप्सरस् = अच्छरा.

(4) त्स = छ; उत्साह = उच्छाह.

(5) थ्य = छ; पथ्य = पच्छ.

- (6) म्य = झ ; तुम्यं = तुज्झं.
 (7) झ = झ ; मह्यं = मज्झं.
 (8) ध्य = झ ; विन्ध्य = विंझ.
 (9) ष्ट = ढ ; दष्ट = दढ.
 (10) स्त = त्थ ; हस्त = हत्थ.
 (11) ञ्म = म्ह ; ग्रीष्म = गिम्ह.
 (12) क्षण = ण्ह ; श्र्लक्षण = सण्ह.
 (13) ण्ण = ण्ह ; उण्ण = उण्ह.
 (14) क्ष = ख ; यक्ष = जक्ख.
 (15) ह्य = म्ह ; ब्रह्मा = बम्हा.
 (16) र्यं = ल्ह ; पर्यङ्क = पल्लंक.
 (17) स्प = फ ; बृहस्पति = बहप्फइ.
 (18) ज्ञ = ज्ञ ; यज्ञ = जज्ज.
 (19) ञ्म = म्ह ; भीष्म = भिम्ह.
 (20) क्र or कर्क = क्क ; अर्क = अक्क ; शक्र = सक.

At the end of the treatment of Prakrit Grammar, a manuscript of Bharata's¹ Nāṭyaśāstra adds :

एवमेतन्मया प्रोक्तं किञ्चित्प्राकृतलक्षणम् ।

शेषं देशीप्रसिद्धं च ज्ञेयं विप्रा. प्रयोगतः ॥

In stanzas 59-63 of the same adhyāya, Bharata states certain dialectal peculiarities of the Deśabhāṣās which deserve notice :

(1) ए (at the end of a masculine noun in Nom. case?) is found in regions between गङ्गा and सागर (Magadha?).

(2) उ (as [above]) is found in regions of हिमवान् and सिन्धुसौवीर (a characteristic of Apabhramśa?).

(3) ओ (as above) is found in the regions चर्मण्वती and अर्बुद mountains (a characteristic of Śaurasenī?)

(4) न is found in place of ण in regions between विन्ध्य and सागर (a characteristic of Paisācī?).

(5) च (a clear palatal sound?) is found in regions like सौराष्ट्र, अवन्ती and river वेत्रवती (a characteristic of the influence of Prācyā or Paisācī?).

त्रुटिशोधनम्

[प्राधान्येन त्रिविक्रमप्राकृतशब्दानुशासनस्था एव त्रुटयोऽत्र निर्दिष्टाः ।]

पृष्ठम्	सूत्रम्	अशुद्धम्	शुद्धम्
१४	१.१.४७	अङ्गणं । अंगणं	अङ्गणं अंगणं
१४	१.१.४७	अन्तरं अन्तरं	अन्तरं अंतरं
५७	१.३.६३	भिसिन्यां भः	विसिन्या भः
६२	१.३.८८ (टि)	M T पञ्चसो	M. T पञ्चसो
,,	१.३.८९	ण्ह फोः	ण्हः फोः
७९	१.४.५२	वश्च विह्वले	मश्च विह्वले
९१	१.४.१०१	किलितं	किलिन्तं
९२	१.४.१०७	स्तुघ्ने रात्	स्तुघ्ने रात्
९२	१.४.१०७	स्तुघ्ने संयु०	स्तुघ्ने संयु०
१००	पुष्पिका	प्रथमोऽध्यायस्य	प्रथमाध्यायस्य
१०२	२.१.३	०डित्तिलएद्दहम्	०डित्तिलडेद्दहम्
१२९	२.२.२९	श्नुगनपि सोः	श्लुगनपि सोः
१४५	२.३.१२	०दितुइए व्सा	०दितितुइए व्सा
१७५	२.४.१०४	वल आरोपे	वल आरोपेः
१८१	२.४.४२	घूर्णेघुम्म०	घूर्णेघुम्म०
१९४	३.१.५४	कम्मवमुपभुजि	कम्मवमुपभुजिः
२०७	(४६)	णिव्वूठो	(४६) णिव्वूठो
२५३	३.३.३२	तदन्तन्नाम्नः	तदन्तान्नाम्नः
२८२	३.४.२०	स्त्रियां डेहिं	स्त्रिया डेहिं

	सूत्रम्	अशुद्धम्	शुद्धम्
	३०४०२३	सुन्दरसर्वाङ्गयो	सुन्दरसर्वाङ्गीः
	३०४०३०	परस्य ढसो	परस्य ढसो
३०१	३०४०६४	चूडल्लउ	चूडल्लउ
३२०	(४०२)	(४०१)	(४०२)
३४९	९७	°विलया.	°विलभाः
३६०	४२	°क्यढोर्यस्तु	क्यढोर्यस्य तु
३७२	४५	६२७	२२७
३७५	१८	२८२	२८१
